

חדושים על מסכת נדרים פרק ראשון הר"ן ו"ל פתב במתניתין דעיקר הנדר הוא שיאמר דבר זה אסור עלי ובין שהתפסו בדבר אחר ובין שלא התפסו זהו נדר האמור בתורה אלא היכא שהתפסו בעינן שיתפסו בדבר הנדר כדאמרין בשבועות כו' וסיים כמו שפתבתי שם בס"ד.

ושם בשבועות פתב ו"ל דעיקר הנדר הוא דוקא ע"י התפסה בדבר הנדר אבל בלא התפסה אינו יכול לאסור את המותר ואע"ג דאם אמר כפר זה אסור עלי ג"כ נדר הוא היינו מטעם יד וגומרין דבריו דאסור קרבו אבל עיקרו הוא בהתפסה וכבר עמד ע"ז המל"מ ו"ל בפ"א מהל' נדרים דנראין דבריו ו"ל כסותרין זא"ז אבל באמת הדבר הזה במחלוקת פירוש הסוגיא שם בשבועות ולשיטת הרא"ש ו"ל עיקר הנדר הוא דבר זה אסור עלי ומקרא מרבינן אפי' ע"י התפסה ולשיטת הר"ן ו"ל שם במסקנא עיקר הנדר הוא ע"י התפסה והכא פתב פשיטת הרא"ש ו"ל שם וזה שסיים כמו שפתבתי שם וכמבואר שם בשיטת הרא"ש לדברי הרי"ף ו"ל.

ולכולהו פירושי שם בשבועות מוכח דאפי' פירש הנדר אם התפסו בדבר האסור לא הוי נדר וכדמוכח התם בבבביתא הרי עלי שלא אוכל בשר פיום שמת בו אביו כו' ואמר שמואל והוא שנדר ובא מאותו היום ולדעת הר"ן ו"ל שם בשבועות דעיקר הנדר הוא ע"י התפסה אתי שפיר בפשיטות הא דלא הוי נדר היכא שהתפסו בדבר האסור: אלא אפי' לשיטת הרא"ש ו"ל דעיקר הנדר הוא בלא התפסה מ"מ כי התפס אע"פ שפירש הנדר אם התפסו בדבר האסור אין זה נדר וכן מוכח שם לשיטת רש"י ו"ל וכמו שפתב הר"ן ו"ל שם והמל"מ ו"ל הביא בשם מהרל"ח דאם פירש הנדר אע"פ שהתפסו בדבר האסור הוי נדר ותלה הדבר במחלוקת הנ"ל אי באיסור לחוד הוי עיקר הנדר או משום יד בעלמא ויפלא בעיני מדוע לא הביא דברי הר"ן ו"ל בשבועות דמוכח התם לכולהו שיטתי כל שהתפסו בדבר האסור לאו נדר הוא ויתבאר עוד בזה לקמן בס"ד: שם בדברי הר"ן ו"ל ואפי' לר"ל דאמר שהם לשון שבדו להם חכמים הרי הם כנדר גמור מה"ת כו' דלא גרע הספמתם כו' והביא ראיה לזה מהא דלא פריף בגזיר הניחא למ"ד כו' פי היכי דפרכינן הכא ואין דבריו ו"ל מובנים דא"כ מאי פריף הש"ס הכא הניחא פינן דלכ"ע דאורייתא הם אלא ע"כ כמו שפי' לקמן דמ"מ אינן פשוטין יותר מידות ואמאי לא פריף הכי בגזיר וצ"ל דבזה הסוגיות מחולקות וסוגיא דגזיר ס"ל דאפי' למ"ד לשון שבדו להם חכמים הם פשוטים המה יותר מידות אבל אי נימא דמדרבנן בעלמא הוא ודאי הוי ליה להש"ס למיפרף הניחא ונתוס' ו"ל הכא ובגזיר הקשו למ"ד לשון שבדו להם חכמים היכי מייתי קרבן גזיר ע"ז הא הוי חולין בעזרה ותי' הכא ובגזיר דלענן מלקות קאמר אבל קרבן לא מייתי ועוד תירצו דיש פח ביד חכמים לעשות תקנתן בגזיר ממש ובשני התירוצים אין דבריהם ו"ל מובנים לי דמה שתירץ הר"ר יחיאל ו"ל דלענן מלקות מיירי משמע דלענן מלקות ארבעים מיירי וזה לא מצאנו דלילקי.

ארבעים על דרבנן ומה שהביא ראיה מהירושלמי ריש גזיר דאמרין עליה ולוקין עליה אע"ג דאמר ר' יוחנן אין לוקין על האוסרות הכא בכינוין מודה דלוקין ומינה דייק דקרבו לא מייתי.

אין זה מוכרח דכינון דלוקין] עליה וְהוּי ד"ת ה"ה דמיימי קרבן וְלֹא אֲתִי אֲלֵא לֹאפוֹקִי מדר' יוחנן דאמר אין לוקין על האוסרות קמ"ל דהקא לוקין וְלֹא מִסְתַּבֵּר לְחֻלְק בֵּין מְלָקוֹת לְקָרְבָּן: ומ"ש עוד דַּיֵּשׁ כַּח בְּיַד חֲכָמִים לַעֲשׂוֹת תַּקְנָתָם כְּנִזִּיר גְּמוּר ג"כ קִשָּׁה א"כ מאי פְּרִיָה הַש"ס שם כְּנִזִּיר עַל הַדֶּרֶת בְּנֹו בְּנִזִּיר לְמ"ד מְדַרְבְּנֹו פְּדִי לְחַנְכֹו הָא מַיְיִמִי חוֹלִין בְּעֶזְרָה וּמַאי קוֹשִׁיא כִּינֹו דַּיֵּשׁ כַּח בְּתַקְנַת חֲכָמִים לְהִיּוֹת כְּנִזִּירוֹת גְּמוּרָה וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק לְשִׁיטַת הַר"ר יַחֲיָאֵל ז"ל מְהֵא דְפְּלִיגֵי ר"מ וְרַבְּנֹו אִי יֵשׁ מְעִילָה בְּקוֹנָמוֹת וְהָרִי קוֹנָמוֹת ג"כ כִּינֹו לְקָרְבָּן הוּא וְאִפ"ה חֲיִיב עָלָיו קָרְבָּן מְעִילָה וְעוֹד דֵּא"כ מַאי הוֹעִילֹו חֲכָמִים בְּתַקְנָתָן שְׁלֵא יִזְכִּיר הַשֵּׁם כִּינֹו דְלֹאֹו נִזִּיר גְּמוּר הוּא אֲכַפֵּי יֵאמֵר לְשׁוֹן נִזִּירוֹת פְּדִי שְׁיִהְיֶה נִזִּיר גְּמוּר לְהִבִּיא קָרְבָּנוֹתָיו.

ע"כ הַעֲיָקֵר כַּמ"ש הַתּוֹס' ז"ל בְּסוּף דְּבַרְיָהֶם כִּינֹו שְׁתִּיקָנו חֲכָמִים הַלְשׁוֹן הַזֶּה גְּמַר בְּלָבוּ שְׁיִהְיֶה נִזִּיר גְּמוּר וּכְעִין זֶה פֶּתַח הַר"ן ז"ל ג"כ: וְלִמ"ד לְשׁוֹן שְׁבָדוּ לְהֶם נְכָרִים הֵם הַקְּשׁוּ הַתּוֹס' ז"ל מ"ש הַנִּי לִישְׁנֵי דְנִקְט וְתִי דְבַהֲנֵי לִישְׁנֵי אִפִּי לֹא יְבִינוּ הַלְשׁוֹן הָרִי הוּא נִדְרָ: וְגַם בְּזֶה לֹא הִבְנַתִּי דְּבַרְיָהֶם ז"ל דַּמְ"נ אִם נִתְפַּנֵּן לְנִזִּירוֹת אֲלֵא שֵׁא' בְּלְשׁוֹן שְׁאִינוּ מִבֵּין פְּשִׁיטָא דְהוּי נִזִּיר כִּינֹו דְבָלְבוּ שְׁיִהְיֶה נִזִּיר וְהַלְשׁוֹן הוּא ג"כ לְשׁוֹן נִזִּירוֹת אַע"פ שְׁאִינוּ מִבֵּינוּ וְאִי לֹא נִתְפַּנֵּן לְנִזִּירוֹת פְּלֵל אֲלֵא לְשִׁיחָה בְּעֶלְמָא א"כ אִפִּי בְּלְשׁוֹן נִזִּיר גְּמוּר נְמִי לֹא הוּי נִזִּיר וְנִהִי דְהִיכָא שְׁמִבֵּין הַלְשׁוֹן אֲלֵא בְּלָבוּ אִינוּ מְקַבֵּל עָלָיו נִזִּירוֹת וְדֵאִי דְהוּי דְּבַרְיָם שְׁבָלַב כִּינֹו דְבָלְבוּ וּמִחְשַׁבְתּוֹ סוֹתְרוֹת אֶת דְּבַרְיָו בְּתַר פִּיו אֲזַלִּינֹו אֲבָל אִם אִינוּ מִבֵּין הַלְשׁוֹן וְגַם לָבוּ בַל עֵמוּ אִמַּאי הוּי נִדְרָ אוּ נִזִּיר וְאִפִּילוּ מִבֵּין הַלְשׁוֹן אִם כִּינֹו נִתְפַּנֵּן בְּדַבּוּרוֹ רַק לְשִׁיחָה בְּעֶלְמָא וְלֹא לְנִזִּירוֹת וְדֵאִי דְלֹא הוּי נִזִּיר וְהָכִי מִבְּנֹאֵר לְהִדְיָא בִּירוּשְׁלָמִי רִישׁ נִזִּיר דְּפְּרִיָה עָלֶיהָ דְהוּי כִּינֹוִם בְּמָה קְיָיִמִין אִי בְּשְׁאִינוּ מִתְפַּנֵּן לְנִזִּיר אִפִּי אֵמֵר נִזִּיר לֹאֹו נִזִּיר הוּא כְּמוֹ הַקּוּרָא בְּתוֹרָה נִזִּיר וּמוֹקִי לָהּ הֵתֵם דְּאֵמֵר אַח"כ אִם יֵשׁ בְּלְשׁוֹנוֹת הַלְלוּ לְשׁוֹן נִזִּירוֹת הַרְיָנִי נִזִּיר עֵי"ש אֲלֵא מַאי דְּאֵמֵר הֵתֵם אִי בְּמִתְפַּנֵּן לְנִזִּיר אִפִּי מְזַכִּיר פֶּתַח הָרִי זֶה נִזִּיר זֶה צ"ע דְהָא וְדֵאִי בְּעִינֹו עַכ"פ אִינְהָ לְשׁוֹן נִזִּירוֹת וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְאִפִּי יַחֲדִיד לְעַצְמוֹ אִם עוֹשֶׂה סִימָן לְנִזִּירוֹת אוּ לְנִדְרָ וְקוּרָא אוֹתוֹ בְּשֵׁם חֲדָשׁ כְּמוֹ לְנִזִּיר קוּרָא בְּשֵׁם פֶּתַח וְאַח"כ מְקַבֵּל עָלָיו בְּלְשׁוֹן הַזֶּה נִזִּירוֹת הָרִי זֶה נִזִּיר וְהֵינֹו דְאִמְרִינֹו הֵתֵם אִם אֵמֵר כְּשִׂאֲזַכִּיר פֶּתַח אֵהָא נִזִּיר הוּי נִזִּיר אַע"ג דְּבָהָא נִרְאָה דְש"ס דִּילָן פְּלִיג בְּהָא דְהָא לְמ"ד לְשׁוֹן שְׁבָדוּ לְהֶם חֲכָמִים הֵם תַּקִּינוּ הָכִי לְכַתְחֻלָּה לְמִימַר בְּכּוֹנָנָה לְשֵׁם נִזִּירוֹת וְאַפ"ה דוֹקָא הַנִּי לִישְׁנֵי דְהוּי מַעִין לְשׁוֹן תּוֹרָה קִצַּת אֲבָל מָה שְׁעוֹשֶׂה יַחֲדִיד לְעַצְמוֹ לֹא פְּלוּם הוּא מ"מ בְּהָא דִּינָא הִיכָא דֵאִין מִתְפַּנֵּן לְנִזִּירוֹת לֹא אֲשַׁכְּחֹן מֵאֵן דְּפְּלִיג בְּהָא אִירוּשְׁלָמִי וְלֹא הוּי נִזִּיר הִיכָא דֵאִין מִבֵּינוּ וְאִין מִתְפַּנֵּן אוּ אִפִּי מִבֵּינוּ אֲלֵא שְׁאֹמְרוּ דְרָהּ שִׁיחָה וְלִקְמוּד בְּעֶלְמָא וְכָבֵר כְּתַב הַר"ן ז"ל הַתִּירוּץ הַמְחַנְנֹוּר בְּזֶה וְעֵינֹו תּוֹס' יו"ט בְּרִישׁ נִזִּיר וּבְאִנְרַח מִישׁוֹר.

וּבַחֲזִי שֵׁם יַתְבָּאֵר בְּאִנְרַח בְּסִינְעֵתָא דְשְׁמֵי: שֵׁם מְשֻׁנָּה וְחֲרָמִים פְּחָרְמִים וְכַתְבַּת הַר"ן ז"ל דְּלֹא מַיְיִרִי הָכָא לֹא בְּחָרְמִי כְּהֵנִים וְלֹא בְּחָרְמִי בְּדָק הַבֵּית אֲלֵא בְּחָרְמִי אִיסוּר ע"ש וּבִירוּשְׁלָמִי מִשְׁמַע דְּמַתְנִיתִין מַיְיִרִי בְּחָרְמִים גְּמוּרִים דְּלִמ"ד סֵתֵם חֲרָמִים לְכַהֲנִים פְּרִיָה אִמַּאי לֹא תַנִּי נְמִי כִינֹו תְרוּמָה כְּתוּרָמָה וְעוֹד פְּרִיָה הֵתֵם אִמַּאי לֹא תַנִּי כִינֹו הַקְּדָשׁ וְתַמּוּרָה וְעַרְכִין וְיִפְלָא מְדוּעַ לֹא הִבִּיאוּ הַתּוֹס' ז"ל בַּד"ה וְנִזִּירוֹת דְּבַרְיָ הִירוּשְׁלָמִי הַזֶּה וְכֹן מִשְׁמַע מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' וְהֵרָא"ש ז"ל דְּבַסְתָּם חֲרָמִים מַיְיִרִי מַתְנִיתִין: פִּירוּשׁ הֵרָא"ש

ז"ל בד"ה האומר לחבירו מן דברי משה כל הני ידות ניהו כו' ואע"ג דגמר בלבו לידור אי לא דחשבנין להו פאילו הוציא בשפתיו לא הוי נדר פדאמרין בשבועות גמר בלבו צריף שיוציא בשפתיו ומפיק להו מקרא דהוי פאילו גמר דבריו ולפ"ז בכה"ג אם אמר שלא הנה בלבו לידור נאמן ולא אמרינן בכה"ג דברים שבלב אינן דברים פינן דלא הוציא בשפתיו אלא דנ"ל פינן דניכר מתוכן שדעתו לידור גם זה הוי דברים שבלב ומ"מ אשכחן בריש נזיר גבי אהא נזיר דבעינו דוקא שיאמר שבלבו הנה לנזירות אבל אם לא אמר פן לא הוי יד וא"כ איתרבו תרי מיני ידות הא' יד מוכיח על פנונת לבו ואין צריף שיאמר שגמר בלבו והב' יד שאינו מוכיח על פנונת לבו וצריף שיאמר דגמר בלבו ג"כ ולקמן גבי פלוגתא דידים מוכיחות יתבאר יותר: ומדברי הרא"ש ז"ל הכא שמענו דהא דאמר שמואל גמר בלבו צריף שיוציא בשפתיו לאו דוקא לענין שבועה אלא ה"ה לכל נדר ודוקא לענין תרומה וקדשים הוא דמהני מחשבה לחוד ואע"ג דילפינן התם בשבועות גבי קרא דמוציא שפתיו תשמור דגמר בלבו לחוד סגי היינו דוקא לענין קדשים דגביהו פתיב כל נדיב לב אבל שאר נדרים אינן בכלל זה.

ולא מיבעי למ"ד התם משום דב' כתובים הפאים פאחד אין מלמדים ודאי דאין ללמוד לשאר דברים כמו נדרים ונזירות וצדקה אלא אפי' למ"ד התם דחולין מקדשים לא גמרינן גם נדרים לא דמינן לקדשים גמורים ואפי' לדברי האומר דעיקר נדר הוא ע"י התפסה בקרבן מ"מ לא הוי קרבן גמור וכן כתבו התוס' ז"ל שם בנזיר דבעינו דוקא שיוציא בשפתיו: וקשיא לי מפאן על דברי הרא"ש ז"ל בתענית שכתב בשם ר"ת דקבלת תענית בלב הוי קבלה כמו נדר וצדקה והספיק הוא ז"ל לדבריו והכא פשיטא ליה דגם בנדר בעינו שיוציא בשפתיו דוקא וכן משמע מהא דאיצטריף לרא"י ידות וכמ"ש הרא"ש ז"ל ובי"ד סי' רנ"ח מביא הרמ"א ז"ל פלוגתא בזה לענין צדקה והרא"ש ז"ל בתשובה דעתו דלא מהני גמר בלבו וכן מוכח מהא דמיבעי לן לקמן אי יש יד לצדקה ואי גמר בלבו לחוד סגי א"כ ודאי דיש יד דהא גמר בלבו: אלא דיש לומר דאין מפאן ראיה דע"כ לא מהני גמר בלבו אלא היכא דלא נתפנין להוציא בשפתיו אבל אם נתפנין להוציא בשפתיו ואיתקבל מילוליה והוציא דבר אחר לא מה שיהיה בלבו גם בקדשים לא אמר פלום ותנונייהו לא קדישי לא מה שיהיה בלבו ולא מה שהוציא בשפתיו וכדתנן להדיא המתפנין להוציא תרומה ואמר מעשר לא אמר פלום וא"כ ה"נ פינן דלא נתפנין לגמור בלבולבד אלא הוציא בשפתיו ג"כ ה"א דלא הוי פיו ולבו שוין ומה שבלבו ג"כ לאו פלום הוא קמ"ל דהוי יד ובאמת דברי הרא"ש ז"ל הכא תמוהין דהא לקמן אמרינן דהרי זו חטאת לא אמר פלום ונהרי גבי חטאת גמר בלבו לחוד נמי סגי ואפ"ה לא אמר פלום אלא ע"כ כל שהוציא בשפתיו בעינו יד מוכיח ולא מהני מה שגמר בלבו: ועפ"ז לא הבנתי דברי הש"ך בסי' רנ"ח מש"כ על דברי רמ"א ז"ל אם רצה להוציא בשפתיו על סלע זה והוציא על אחר הוי טעות ואינו פלום וכו' הש"ך ז"ל דהשני אינו פלום אבל הראשון שגמר בלבו הוי צדקה לאלו האומרים דבלב הוי צדקה אלא דוקא היכא שגמר בלבו שלא יהא צדקה עד שיוציא בשפתיו ונהרי ממתני' דתרומה ואמר מעשר מוכח דסתמא הכי הוי וכל שנתפנין להוציא בשפתיו אינו חל עד שיוציא בשפתיו וכן יש לי לדקדק בזה בדברי התוס' ז"ל בפסחים דף ס"ג גבי נתפנין לומר למולים ולעזרים והוציא בשפתיו עזרים לחוד ע"ש בתוס' ודו"ק.

ועיין שבועות דף כ"ו ע"ב בקא דאמר רב ששת התם בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא ולא הוציא וברש"י ו"ל שם: תוס' בד"ה ומ"ש גבי נדרים כו'. ע"ש שהקשו אמאי לא תני הכי בריש שבועות כל פינויי כו' ותימצו דאין יד לשבועה וכבר כתב הר"ן ו"ל דיש יד לשבועה ג"כ ובלא"ה אין פאן קושיא דהתם ניחא ליה להתנא לפתוח בע"א בשבועות שפתיים ולא קושיא ליה אלא מ"ש הקא דתני לכולהו ובגזיר לא תני לכולהו: ע"ב רא"ש בד"ה לאפוקי שבועה כו' ונזיר אע"פ שגאסר בגין כו' משמע דנזירות לשבועה דמי ולא מתסר חפצא עליה ויתבאר בזה במכילתין לפינוי בס"ד באר"ה: דף ג' גמרא ואי בעית אימא פתב הר"ן ו"ל נראה לי כו'.

והוי מצי לפרש דשינויא דואי בעית אימא קאי בשיטת הש"ס בגזיר שם דקאמר טעמא להא מילתא דבהאי דונכתא פתח בהאי ברישא ובדונכתא אחריתא שני ע"ש וכיון דדוקא קתני הוי ליה לפרושי פינוין ברישא דכעיקר הגדר הם ומשני ידות אידי דאתנין מדרשא חביבא ליה ולהכי מפרש לון ברישא ולענין חילוף הסוגיות דהקא פריה הש"ס הניחא ובגזיר לא פריה הש"ס הכי: הנה נראה לי שב דהקא סתמא דגמ' הוא דמשני חסורי מחסרה והכי קתני כו' מש"ה פרכינן הניחא למ"ד לשון נכרים הם אלא למ"ד לשון חכמים הם היכי משנינן.

אבל התם רבא ואמרי לה פדי הוא דמשני חסורי מחסרה והכי קתני כל פינויי נדרים פנדרים וכל ידות כו' לא פריה עליה הניחא כו' משום דרבא ס"ל כמ"ד לשון נכרים הם והכי קיי"ל: שם וידות היכא פתיבא כו' ותניא נזיר להזיר לעשות פינויי נזירות כו'.

וכ' התוס' והרא"ש והר"ן ו"ל דכינוין פדי נסבא ולא איצטריה קרא וכדמשמע לעיל ידות דאתניא מדרשא אבל פינוין לאו מדרשא אתנין והיינו דלא הונוכר פאן אלא נדרים ונזירות דאשפחן בהו ידות אבל חרמים ושבועות לא אשפחן דתני בהן ידות בהדיא אבל בירושלמי משמע דקרא לכינוין אתי ומרבו נמי התם פינויי חרמים מפל חרם אשר יחרם וכינויי שבועות מהשבע שבועה ולמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם יליף מכילתין הינצא מפיו יעשה לנדרים ושבועות נחרמים ונזירות ילפינן מינייהו מגז"ש דנדר נדר וידות בחרמים לא אשפחן אלא דבגמרא אמרינן דבמערבא מפיק ליה לידות מהני קראי: ע"ב אמר רבא פגון דאמר לא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר דמן ההיא שעתא כו' מידי דהנה האומר לאשתו כו' ופי' הרא"ש והר"ן ו"ל דאין הנזירות חל לאתרא דא"כ אפתי תיקשי אכל קם ליה בבל יאכל כו' אלא דמחויב לקבל עליו נזירות מידי ואם לאו עבר בקל תאחר ומ"מ אין דבריהם ו"ל שוין הרא"ש ו"ל פתב דהחויב עליו הוא משום חשש שפא ימות וכתב דאפילו למאן דלא חייש לשפא ימות מ"מ לזמן מרובה חיישינן.

וכיון דאין חייבו אלא מחמת ספיקא דשפא ימות מש"ה פתב דלא עבר בבל תאחר אלא לאחר ג' רגלים ולשיטתו יש לדקדק הא חששא דשפא ימות הוא חששא דרבנן דהא אביי מדמי שפא מת לשפא ימות ושפא מת ודאי חששא דרבנן הוא ומש"כ הרא"ש ו"ל דשלישים יום חשיב זמן מרובה א"כ שבעה ימים דסוכה נמי נימא דזמן מרובה היא.

ועוד הא דלזמן מרובה חיישינן דרבנן הוא ג"כ. ומביטול מצות יבמין הוא דשמעינן לה דאין זה אלא מדרבנן והכי מדמינן לה לענין בל תאחר דאורייתא אלא דמצנינן למימר הקא סברא דרב אדא בגיטין הואיל ואסר עליו שעה אחת קודם מותו ה"נ פיון דמחויב

בנזירות שלשים יום קודם מותו בטהרה חזקתו אבל הר"ן ו"ל כתב דלאו מספיקא הוא דקים ליה בבל תאחר אלא משמע דה"ק הרי עלי למנות נזירות בענין שלא יהא חשש בדבר כו' נהרי הוא פאומר הרי עלי להביא קרבן מיד דמיד עבר בבל תאחר ה"נ התחייב א"ע לקבל הנזירות מיד ואפ"ה נזירות לא חנייל עליו.

ובבל תאחר הוא דעבר מיד ולפ"ז פתב עוד דהוי מצי לאוקמי פאומר קודם שיעברו ב' שנים ובכי האי גוונא הוי ליה בל תאחר דקרבות דלא עבר עד ג' רגלים והנינו דכל נדר שלא קבע לו זמן עובר בג' רגלים וה"נ פיון שאמר קודם שיעברו ב' שנים אהא נזיר דלא חנייל נזירות לא לתר אלא קיבל עליו להיות נזיר בתוך ב' שנים עובר בבל תאחר בג' רגלים אלא פיון דלא מצי לאוקמי פאומר הרי עלי פקרבות דלא לתר חנייל נזירות מש"ה נקט בכה"ג שתלה בפטירתו מן העולם דעבר מיד בבל תאחר פיון שקיבל עליו שלא יהיה שום חשש: והתוס' ו"ל הקשו אמאי לא מוקי לה שאומר הרי עלי לקבל נזירות אחר שלשים יום ואם לא קיבל עבר בבל תאחר ולא הבנתי דברייהם ו"ל ולמה להו אחר למ"ד יום פאומר הרי עלי לקבל נזירות סתמא הוי מצי לאוקמי פיון דנזירות לא חנייל עדיין אלא צריף שיקבל א"כ פי אמר הרי עלי לקבל סתם עבר בבל תאחר בג' רגלים אם לא קיבל עליו וי"ל דנקטו גוונא שיעבור בבל תאחר מיד והם ו"ל תירצו דאין זה בל תאחר דנזירות אלא בל תאחר דנדר שאיחר נדרו לקבל עליו נזירות ולפ"ז באהא נזיר קודם שיעברו ב' שנים נמי כה"ג הוא פיון דע"כ צריף לקבל קבלה אחריתי והוי כמו שאמר הרי עלי לקבל נזירות בתוך ב' שנים וכן אוקימתא דרבא לא אפטר מן העולם כו' הוי כמו שאמר הרי עלי לקבל מיד וא"כ פולהו הוי בל תאחר דנדר ולא דנזירות ועוד דבכה"ג לאו נדר הוא פלל שנדר לקבל עליו נדר ובנדריים גופא לא שמעינו דעבר עליה בבל תאחר כה"ג וצ"ל דגם זה הוא בל תאחר דנזירות ולא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר או קודם שיעברו ב' שנים אהא נזיר שאני דהוי פעין קבלת נזירות פיון שאמר אהא נזיר אלא דלאו קבלה גמורה היא שתחול נזירות מיד ובאמת מספקא לי בקודם שיעברו ב' שנים אהא נזיר בשלשים יום האחרונים אמאי לא יחול עליו נזירות בלי שום קבלה וצ"ע: ומ"ש הר"ן ו"ל דבהרי עלי להביא קרבן מיד עובר בבל תאחר ג"כ מיד.

יש לי להסתפק ג"כ מ"ש מעולת ראיה דקביע ליה זימנא ואפ"ה אינו עובר אלא בג' רגלים וה"נ בבל יחל הוא דעבר מיד אבל בל תאחר לא יעבור עד ג' רגלים ובמש"כ דבנזירות איפא בל תאחר דג' רגלים מספקא לי איפא.

ואפשר, עובר עליה מיד. דומיא דצדקה דלא שייכא ברגלים.

ונזירות נמי לא שייכא ברגלים. ועין מש"כ בזה בחי' למסכת תענית: והרמב"ם ו"ל בפ"א מהל' נזירות כתב דבלא אפטר מן העולם עד שאהא נזיר הרי זה נזיר מיד שמה מות עתה ואם איחר נזירותו עבר בבל תאחר.

ודבריו ו"ל צריכין ביאור ממ"נ אי חנייל עליו נזירות מיד א"כ קם ליה בבל יאכל ובל ישמה ובל תאחר מאי בעי הכא ועוד לדידיה נמי תיקשי וכי משום חששא דרבנן דשמה מות יעבור בבל תאחר וע"כ צ"ל לשיטתו ג"כ פשיטת הר"ן ו"ל דלאו משום ספיקא הוא דהוי נזיר מיד אלא פיון דהדבר בספק אולי לא ישלים מחויב הוא להשלים ולהוציא עצמו מידי הספק ולהיות נזיר מיד.

ומ"מ אם איחר נזירותו ולא נהג נזירות מיד עובר בבל תאחר וינשנו בתשלומין כל עוד נשמתו בו ולפי שיטה זו א"ש בל תאחר נזירות כפשטיה וכשאר אוקימתא דהש"ס: ועיין בדברי הרא"ש ו"ל שפתב אם אמר הריני נזיר שלשים יום קודם מותו דהוי בספק נזירות כל ימיו אבל לא לקי משמע מדבריו דמה"ת הוא בספק וצ"ל כמש"ל דהכי הוא ספיקא דאורייתא.

אבל בתרומה ודאי אין זה אלא חששא דרבנן וכדמוכח ביבמות סוף פרק אלמנה לכה"ג ע"ש: דף ד גמ' פי פליגי לענין מלקות. עיין תוס' ורא"ש ו"ל שפירשו דבטומאה לחוד הוא דנחלקו והר"ן ו"ל פירש דבנין נמי נחלקו ובירושלמי נזיר מבואר בדברי הר"ן ו"ל דבכולהו נמי נחלקו ע"ש ומ"ש הרא"ש ו"ל דלמ"ד לאו שאין בו מעשה לוקה עליו קאי אאיסור מלקות אינו מוכרח אם זה חשיב לאו שאין בו מעשה.

ובנזיר שם ותבאר באנרד בעזר ה'. גם מש"כ לאיסור מלקות ג"כ לא הבנתי דאטו לר"ל ליפא איסורא כלל ואין פאן מקומו בזה: והרמב"ם ו"ל פתב דנזיר בבית הקברות לוקה אפילו משום בל תאחר והיינו פשיטתו בכמה דוכתי דאפילו לאו שאין בו מעשה אם ע"י מעשה הביא אותו לוקה והשעה"מ ו"ל הקשה בהא דתנן בסוף מכות יש חורש תלם אחד וחיבב עליו משום שמונה לאוין פהו ונזיר כו' והרי בנזיר לחוד יש כמה לאוין לא יטמא ובל יחל ובל תאחר וכמ"ש הרמב"ם ו"ל ואיפא לאשכוחי גנונא שלא יעבור אלא בלא יטמא פגון שהדירו אביו בנזיר דנראה דליפא בל תאחר ובל יחל אבל יותר נראה דלא חשיב לאוי גרידא באיסור אחד ויו"ט הוא דפריד התם ליחשב בתרתי משום דמלאכות סלוקות הם וק"ל: ויש לדקדק בשמעתין אמאי לא קאמר נמי דאם גילח עצמו במזיד עובר בבל תאחר דהא תגלחת סותרת ולשיטת הרא"ש ו"ל דאינו עובר בבל תאחר אלא אחר שלש רגלים אתי שפיר דליפא לאשכוחי אלא בטומאה אם השקה בטומאתו עד אחר שלש רגלים אבל בתגלחת ליפא בל תאחר אבל לשיטת הר"ן ו"ל דמיד עובר בבל תאחר על הטומאה א"כ תגלחת נמי: הרא"ש בד"ה דרוש ידרשנו כו' אי נמי חטאת ואשם נדרשים ממנו וכופין אותו להביאם עכ"ל אע"ג דתנן חייבי חטאות ואשמות אין ממשפנין אותן היינו קודם שיעבור בבל תאחר אבל אחר שיעבור כופין אותו וכמ"ש התוס' ו"ל בר"ה וכמ"ש הרמב"ן ו"ל הביאו הל"מ ו"ל ועיין בחידושי בערכין שהקשיתי בזה על לשון התוס' ו"ל פאן דמשמע דעובר בבל תאחר מיד שהשלים נזירותו כמ"ש בד"ה בל תאחר קרבנותיו ע"ש א"כ מאי קמ"ל הש"ס התם בערכין דחטאת נזיר יוצא מפלל כל חטאות וממשפנין אותו והא בכל חטאות דינא הכי דלאחר זמן בל תאחר כופין אותו ע"ש ומאי דמשמע להו להתוס' ו"ל הכי הוא משום דלא גריעי קרבנות מתגלחת.

וכי היכי דבתגלחת עובר בבל תאחר מיד אע"ג דליפא אלא מצוה בעלמא ה"ה על קרבנותיו עובר מיד דהא קרבנות חייבם גדול מתגלחת דהא אחד משלשתן מעכב אבל לענ"ד נראה דמר זוטרא דאמר בל תאחר קרבנותיו פליגי על רב אחא בריה דרב איקא וס"ל דעל תגלחת אינו עובר בבל תאחר דאל"כ מאי קמ"ל מר זוטרא פיון דאפילו על תגלחת עובר בבל תאחר כ"ש על קרבנותיו אלא ודאי ס"ל דאתגלחת לא עבר ובדברי הרמב"ם ו"ל לא מצאתי פעת דין בל תאחר בתגלחת ודו"ק: הר"ן בד"ה חטאת חלב ע"ש שהקשה תיתי במה מצינו כו' אע"ג דאין עונשין מה"ד יש לומר דהא בלא"ה אין

לוקין על בל תאחר דלאו שאין בו מעשה ואיסורא בעלמא מצינו למילף במה מצינו אלא דהתוס' ז"ל פתבו לקמן ע"ב בד"ה למה לי היקשא דלהכי לא פריף הש"ס ה"כא לענן בל תאחר תיתי במה מצינו מנדרים כי היכי דפריף הש"ס לקמן לענן הפרת האב והבעל משום דאין עונשין מה"ד וכן נראה דאפילו לאו בעלמא נמי אין עונשין מה"ד וכמבואר בזבחים ריש פרק השוחט והמעלה ע"ש אלא נראה פיון דמצינו למילף במה מצינו ממילא הוא בכלל כי דרוש ידרשנו דמהיכי תיתי לאפוקי ועיין מ"מ ז"ל פ"ב מהלכות נזירות ומ"מ מש"כ התוס' ז"ל למילף לענן בל תאחר במה מצינו לא הבנתי: דלענן בל תאחר דקרבות הא קאמר הש"ס דלא מצינו למילף משאר קרבות פיון דלא אתיא לכפרה' ולשאר אוקימתי דלעיל לענן בל תאחר דנזירות ודאי ליכא למילף במה מצינו דבל תאחר דקרא מיירי בנדרים ונדבות ואינו עובר אלא לאחר שלש רגלים והכא עובר מיד.

ובאמת לא מצינו דין בל תאחר בנדרים איסור פגון שקבל עליו לישוב בתענית כמה ימים ולא קבע זמן ועיין בחידושי בתענית ועיין רשב"א ז"ל באורף: ע"ב גמ' נהרי חטאת יולדת כו' פבר דקדקו המפרשים ז"ל דהא איבעי לן בר"ה אי אשה קאי בכל תאחר ולפי מאי דמשמע מדברי התוס' דחטאת נזיר עובר בכל תאחר מיד אחר השלמת נזירותו ה"נ י"ל בחטאת יולדת אם לא הביאה בזמנו עוברת מיד בכל תאחר ובכה"ג לכ"ע אשה נמי בכל תאחר דע"כ לא מיבעי להו אלא בכל תאחר דרגלים משום דאשה לא מיחייבא בראיה אבל בל תאחר פנה לעבור מיד ודאי אשה נמי בכלל ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות מעשה הקרבות שלא נתבאר בדבריו שם דין חטאות ואשמות של חובה לענן בל תאחר ע"ש: תוס' בד"ה נהרי חטאת יולדת כו' תימא אמאי לא איצטרף היקשא לחטאת יולדת כצ"ל והא גופא קשיא להו מנ"ל דחטאת יולדת קאי בכל תאחר דהיא נמי לא דמיא לכלל שאר חטאות אבל צריך לדקדק מאי נפקא מינה בכל תאחר דחטאת יולדת הא על עולתה ודאי קאי בכל תאחר דבכלל עולה דמתפיסה בנדר היא ואם הביאה עולתה בלא חטאת גם בעולה לא יצתה וממילא עברה בכל תאחר ומלקות בלא"ה ליכא אבל התוס' בריש זבחים ומנחות פתבו דבדיעבד פשר אם הביאה עולה קודם חטאת ע"ש ומ"מ י"ל דחטאת יולדת פשיטא ליה דעבר בכל תאחר בק"ו מעולתה דעיקר הפפורה היא החטאת אבל בחטאת נזיר אם גילח על אחת משלשתן יצא יש לומר דעל חטאת לא קאי בכל תאחר וה"ה דהוי מצי למיפריף מחטאת מצורע דג"כ לא לכפרה אתיא: גמ' ל"ל היקשא תיתי במה מצינו וכתב הר"ן ז"ל הא דלא פריף לעיל גבי ידות תיתי במה מצינו והתוס' ז"ל דקדקו מבל יחל ובל תאחר ולדברי הר"ן ז"ל יש לומר דבל תאחר לא מצינו למילף במה מצינו דלא דמיין להדדי וכמ"ש הר"ן ז"ל לעיל ובל יחל אין לחייב בלאוי יתירא במה מצינו ומ"ש דידות למלקות מייתי להו ואין עונשין מן הדין עיין מ"מ ז"ל בפ"ב מהלכות נזירות והרא"ש ז"ל פתב דמה מצינו לאו דוקא אלא היא דהיינו נדרי עינוי נפש עצמן וכן פתבו התוס' ז"ל ג"כ אלא שיש איזה חסרון בדבריהם ז"ל ולפ"ז משני דה"א פיון דאית ליה קיצותא לא הוי עינוי נפש קמ"ל היקשא דגם זה עינוי נפש הוא וקשה קצת הא היקשא לאו מיותר הוא דאיצטרף לשאר דברים ואפתי מנ"ל דעינוי לזמן הוי עינוי נפש ובנדרים גופייהו מנ"ל וצ"ל דבתר סתמא דלישנא אזלינן.

ובגדרים פנין דסתם גדרים לית ליה קיצותא ממילא אפילו אם פירשה קצבה. האב והבעל מיפר אבל גזירות דסתמא אית ליה קיצותא אימא לא מצי מיפר פנין דע"פ הרוב לא תבוא כ"כ לעינני נפש קמ"ל.

ועיין למן פרק ואלו גברי פלוגתא דר"י ורבנן בגיורול דחד יומא. ומפאן יש להוכיח קצת דלא פשיטת הרמב"ם ז"ל דהאב מיפר כל גזרי בתו אפילו שאין בהם ע"נ דא"כ למה הוזכר פאן האב הא בלא היקשא ידענו דהאב מיפר גזירות בתו דמ"ש משארי גדרים ודו"ק: רש"י בד"ה שהגזירות חל על גזירות כו'.

פלוגתא דר"י ור"ל עכ"ל. ודבריו תמוהין.

ועיין ק"ע בריש גזיר: גמ' אמר שמואל בכולן עד שיאמר שאני אוכל לה אבל מודרני ממה לחוד לא משמע איסור כלל ופריה עליה מבריינתא דתני לה בתרתי איסורי ובעי לשנוני דבד"א קתני ופריה מבריינתא אחריתא דתני ברישא שאני אוכל לה אסור דתו ליכא לפרושי בד"א קתני דשאני אוכל לחודייהו גם שמואל מודה דאסור כמ"ש הרא"ש והר"ן והתוס' ז"ל ומשני וכבר אמר כו' ורש"י ז"ל פירש דכבר אמר היינו נמי כמו בד"א ושאני אוכל לה לחוד ג"כ מותר ולישא דהש"ס לא משמע פן ויש גימגום בלשון התוס' ז"ל ג"כ בזה ע"ש ודחי הש"ס להני שינויי מהא דתני אסור אסור ובעי לאוקמי מלתא דשמואל לחומרא בתרי אוקימתות חדא דוקא בשאני אוכל לה הוא דחבירו מותר אבל מודרני ממה לחוד שניהם אסורים כריב"ח ופריה עליה מהרני עליה חרם ומסיק דריב"ח במודר אני לה קאמר דשניהם אסורים אבל מודרני ממה הוא אסור ודחבירו מותר ותו ליכא לאוקמא להא דשמואל בהא ומוקי לה דבשאני אוכל לה הוא דאינו אסור אלא באכילה אבל מודרני ממה לחוד אסור אפילו בהנאה ודחי הש"ס דמשמע דשמואל לאקולי אמודרני ממה אתי.

והדר הש"ס לקמיינתא דמודרני ממה לחוד מותר משום דהוי ידים שאין מוכיחות מודר אני ממה דלא משתעינא והדק"ל מבריינתא דלעיל ותיגרן הר"ן ז"ל דאתיא פרבנן דס"ל ידים שאינן מוכיחות הנין ידים וכן כתב הרא"ש ז"ל.

עוד כתב הר"ן ז"ל דאסור לדבר אתו והרא"ש ז"ל לא ניחא ליה בזה דא"כ דהוי מוכיח יותר לדיבור גם למ"ד ידים שאינן מוכיחות הנין ידים אמאי אינו אסור בדיבור. ופריה הש"ס מאי דוחקיה דשמואל לאוקמא למתניתין כר"י אמאי לא פרבנן דהנין ידים ומתניתין תרתי קתני וכמו שפירש רש"י והרא"ש ז"ל ומשני דא"כ שאני אוכל לה למה לי שאני אוכל לחודייהו נמי הוי יד שאין מוכיח אלא ש"מ דמתניתין ס"ל דיד שאינו מוכיח לא הוי יד ולא הוי יד מוכיח אלא בתרנויהו מודרני ממה שאני אוכל לה ואפ"ה לא הוי אלא יד וכמ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו ויש לדקדק לפי זה תיקושי בבריינתא אמאי קתני שאני אוכל לה אסור פנין דבריינתא ס"ל דידים שאינן מוכיחות הנין ידים א"כ שאני אוכל לחוד נמי אסור וכדקשיא ליה לשמואל במתניתין וכן הקשה הרשב"א ז"ל ותיגרן פנין דתני התם דמודרני ממה לחוד אסור ממילא ידענא דשאני אוכל לחוד ג"כ אסור ולהכי לא חש לדקדק אבל במתניתין הוי ליה למידק פנין דאיכא למיטעי ולפי מסקנא זו יש לומר דשאני אוכל לה לחודייהו ג"כ לאו פלוס הוא לר' יהודה דס"ל ידים שאין מוכיחות לא הנין ידים ובריינתא דלעיל ס"ל דהנין ידים וא"ש מתניתין דדוקא באומר

תַּרְנוּנֵיהוּ הוּא דְהוּי יָד דְאִי נִימָא דְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה לְחוּד ג"כ הוּי יָד א"כ לְמַה הַזְנוּפֵר פְּלִל מוֹדְרָנִי מִמָּה אִי לֹא הוּי תַנִּי לֵה פְלִל ג"כ הוּי שְׁמַעִינוּ דְלֹא הוּי יָד וְכֵן פְּתַב הֶרָא"ש ז"ל בְּפִסְקֵי וְהָא דְכַתְבַּב בְּפִירוּשׁוֹ דְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה לְחוּד לִכ"ע אָסוּר הֵינּוּ לְמַאי דַס"ד דְמוֹדְרָנִי מִמָּה לֹא הוּי יָד פְּלִל אֶפִּילוּ שְׁאִין מוֹכִיחַ.

הַנּוּה זֶה שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה עֲדִיף וְעכ"פ יָד מִיָּהָ הוּי אֶבֶל לְמַסְקָנָא דְמוֹדְרָנִי מִמָּה הוּי יָד שְׁאִין מוֹכִיחַ ה"ה דְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה הוּי יָד שְׁאִינוּ מוֹכִיחַ. וְכֵן מְשַׁמַּע מִבְּרִייתָא דְתַנִּי תַחֲלָה מוֹדְרָנִי מִמָּה אָסוּר וְאֵח"כ שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה וְאִי שְׁאֵנִי אוֹכַל הוּי יָד מוֹכִיחַ מֵאִי קמ"ל אֶלָּא וְדֵאִי גַם שְׁאֵנִי אוֹכַל הוּי יָד שְׁאִין מוֹכִיחַ אֶבֶל לֵהָ שְׁיִנוּיָא דְבְּרִייתָא נְמִי אֲתֵיָא כַר"י וְהָא דְתַנִּי אָסוּר גְּבִי מוֹדְרָנִי מִמָּה הֵינּוּ לְדַבֵּר וְלִישָׂא וְלִיתֵן עִמּוֹ ע"כ צְרִיף לֹמַר דְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה הוּי יָד מוֹכִיחַ וְהוּא לְחוּדֵיהָ אָסוּר לִכ"ע: וּמֵהָא דַר"ע הִנֵּה חוֹכְפָה לְהַחֲמִיר בְּמַגְנוּדָה אֲנִי לֵה הֵינּוּ ג"כ מַגְנוּדָה שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה וְכַמ"ש הֶרָ"ן ז"ל לְקַמֵּן א"כ לְכַאוּרָה מוֹכַח מִיָּנָה דְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה לְחוּד לֹא הוּי יָד דַּאל"כ תִּיפּוּק לִיָּה מְשׁוּם שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה אֶבֶל אִין זֶה רִאָּיָה דְמַגְנוּדָה שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה גְרִיעָא מְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה לְחוּד וְכַמ"ש הֶרָ"ן ז"ל לְקַמֵּן גְּבִי מְשַׁמַּתְנָא מִיָּנָה: וְהֵנָּה פֶל זֶה הוּא לְהֵאִי גִירְסָא שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה אֶבֶל לְגִירְסָא שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה לִיפָא לְסַפּוּקֵי פְלִל בְּהָא לְפִי מ"ש הֶרָ"ן ז"ל לְדְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה לְחוּד הֵינּוּ קוֹנָם שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה א"כ בְּזֶה כ"ע מוֹדִים דְאָסוּר וּמַתְנִיתִין ג"כ אֲתֵיָא שְׁפִיר דְמַתְנִיתִין מִיָּרִי בְּלֹא קוֹנָם וּלְפִי גִירְסָא זֹו א"ש טְפִי דְוִקָּא דְרָבָא דְאִי תַרְתִּי קַתְנִי.

לֵה לְמַה לִי בְשִׁאנֵי אוֹכַל לְחוּד סְגִי פִינּוּ דְאָמַר קוֹנָם שְׁאֵנִי אוֹכַל אֶלָּא ש"מ דְחַדָּא קַתְנִי וְהֶרָמְב"ם ז"ל פְּתַב לְגִירְסָא זֹו שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה עֵינּוּ שְׁם וּבְמִפְרָשֵׁי דְבְּרִיו: וְאַפְתִּי קָשָׁה לְשִׁיטַת הֶרָא"ש ז"ל שְׁכַתְבַּב דְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה לְחוּד לֹא אָמַר פְּלוּם פִינּוּ דְהוּא ז"ל פִּסְק פְּרָבָא דְאָמַר יָדִים שְׁאִין מוֹכִיחוֹת לֹא הֵנּוּ יָדִים אֶפִּילוּ לְרַבֵּן דַר"י א"כ אֶפְתִּי תִיקְשִׁי מִבְּרִייתָא דְלַעֲיִל בְּתַרְתִּי חַדָּא דְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה ע"כ מְשַׁמַּע דְהוּי יָד מוֹכִיחַ: וּמוֹדְרָנִי מִמָּה ע"כ אָסוּר בְּדַבּוּר דַּאל"ה בְּרִייתָא פְּמֵאן וְהוּא ז"ל פְּתַב בְּתַרְנוּנֵיהוּ לְקוּלָא אֶבֶל פְּכַר פְּתַב בְּזֶה הֶרָשֶׁב"א ז"ל לְתַרְזַן בְּרִייתָא דְלַעֲיִל דְמִיָּרִי בְּמִסְרַבִּין בּוֹ לְאַכּוּל וְגַם בְּזֶה יִתְיַשֵּׁב מַה שְׁחִזוּר בּוֹ בְּפִסְקֵי מִמָּה שְׁכַתְבַּב בְּפִירוּשׁוֹ דְלְמַסְקָנָא פִינּוּ דַע"כ צְרִיף לְאוּקְמִי בְּמִסְרַבִּין בּוֹ מְשׁוּם מוֹדְרָנִי מִמָּה ה"ה דְשִׁאנֵי אוֹכַל לֵה לֹא מְהֵנִי אֶלָּא בְּמִסְרַבִּין בּוֹ אֶלָּא דַכ"ז הוּי לִיָּה לְבָאָר בְּפִסְקֵי: וְכַתְבוּ הֶרָא"ש וְהֶרָ"ן ז"ל דְלְמַסְקָנָא נְמִי לֹא אִינְדְחִי הָא דַרִיב"ח בְּמוֹדֵר אֲנִי לֵה דְמִיָּרִי דְאָמַר מוֹדְרָנִי לֵה מְאָכִילָה וְלֹא הַבְנַתִּי דְהָא מְשַׁמַּע דְאֶפִּילוּ אָמַר מוֹדְרָנִי מִמָּה שְׁאֵנִי אוֹכַל בְּלֹא לֵה לְאוּ פְלוּם הוּא וְאִטּוּ מוֹדְרָנִי מִמָּה מְאָכִילָה עֲדִיף מְשִׁאנֵי אוֹכַל אוּ שְׁאֵנִי אוֹכַל לְאִידָהּ גִירְסָא הֵן אֲמַת דְהֶרָשֶׁב"א ז"ל פְּתַב דְמוֹדְרָנִי מִמָּה שְׁלֹא אוֹכַל אוּ שְׁאֵנִי אוֹכַל בְּלֹא לֵה ג"כ הוּי יָד ע"ש שְׁמִינִישֶׁב הַסּוּגֵיָא לַפ"ז אֶבֶל הֶרָ"ן ז"ל פְּתַב לְהֶדְיָא דְבְּלֹא לֵה לֹא אָמַר פְּלוּם א"כ מ"ש מוֹדְרָנִי מִמָּה מְאָכִילָה וְאִין לְאוּקְמִי הָא דַרִיב"ח דְאָמַר מוֹדְרָנִי לֵה שְׁאֵנִי אוֹכַל לֵה א"כ אֲמֵאִי שְׁנִיָּהֶם אָסוּרִים הָא פִּירְשׁ שְׁלֹא אוֹכַל לֵה וְנִרְאָה דְמַטְעֵם זֶה הַשְּׁמִיט הֶרָמְב"ם ז"ל הָא דַרִיב"ח וְכֵן פְּתַב הַלַח"מ ז"ל.

וְעוֹד יִתְבָּאָר בְּזֶה לְקַמֵּן גְּבִי מַגְנוּדָה אֲנִי לֵה ר"ע הִנֵּה חוֹכְפָה כו' וְהַתּוֹס' ז"ל הֶאָרִיכוּ בְשַׁמְעַתִּין וַיֵּשׁ עִירְבוּב בְּלִשׁוֹנָם ז"ל מְטַעוֹת הַדְּפוּס: דָּף ה ע"כ שְׁמוּאֵל מוֹקִי לֵה לְמַתְנִיתִין כַר' יְהוּדָה כו'.

והקשה הר"ן ו"ל דהכא משמע דשמואל ס"ל דלא הוון ידים וכן משמע בקדושין דצריף שיאמר מקודשת לי ובגיטין גבי טופסי גיטין משמע דלא צריף ודין ותיצו דלענן גיטין ס"ל לשמואל דהווי מוכיחות אפילו בלא ודין משום דאין אדם מגרש אשת חבירו פ"י פ"ג דעיקר הגרושין בכתב אפילו לא כתב מינאי או לא אמר ממני מסתמא הוא מגרש לה דאין אדם מגרש אשת חבירו אבל קדושין דעיקר הקדושין באמירה צריף שיאמר לי דאי לא הכי תישינו שמה לחבירו הוא מקדש אלא דיש לדקדק הא הר"ן ו"ל פתב לקמן דבתרתי פליגי בודין ובמינאי וטעמא דאין אדם מגרש אשת חבירו מהני למינאי וקא דלא מצרכי רבנן ודין הוא טעמא אחרניא דלא תישינו דבדיבורא מגרש לה וא"כ בלא"ה מאי קושיא דלמא ודין לא בעי ומינאי בעי משום דהוי ידים שאין מוכיחות אלא דז"א דאי לא בעי ודין א"כ מינאי נמי לא בעי דהא חד מלתא הוא ואיפכא הוא דאיפכא למימר ודין בעי ומינאי לא בעי כמ"ש הר"ן ו"ל לקמן וע' רשב"א ו"ל שפתב דתרונייהו חד טעמא הוא ע"ש באר"ה: ומ"מ קשה לדברי הר"ן ו"ל דבגט ס"ל שמואל פרבנן א"כ מאי קאמר הש"ס שמואל מוקי למתני' כר' יהודה הא פרבנן נמי מציי אתיא וע"כ לא קאמרי רבנן דלא בעינו ידים מוכיחות אלא בגט ויהוסי' ו"ל האריכו בזה וס"ל דשמואל לא סבר כר"י ומתני' הוא דמוקי לה כר' יהודה מדיוקא דלה תירא ותינו דלא בעי ודין בגיטין.

וקא דבעי ליה גבי קדושין וגבי אהא פשנזיר עובר לפניו היינו משום דידיהם אלו גרועות הם ולא הוי בכלל שאר ידים שאין מוכיחות משום דאהא יש לו קצת משמעות יותר לתענית דהיינו פוליה גופיה ע"ש ולפ"ז ליכא לפרושי אסור דמודרני ממה דברייתא היינו בדבור דאם פן למה ליה לאוקמי מתני' כר' יהודה הא לרבנן נמי מודרני ממה הוי יד גרוע פ"ג דיש לו משמעות יותר לאסור דבור.

אלא צ"ל דאיסור דבור משמעות רחוקה היא ועוד יתבאר בזה לקמן בשמעתין בס"ד: לימא בפלוגתא דר"י ורבנן קמפלגי כו' לדקדק הא רבא מקרא יליף ומתיקשא דידות לגזירות וא"כ אפילו רבנן דס"ל בעלמא דהוון ידים הכא לא הוון ידים מגזה"כ ואי רבא סבר פרבנן דבעלמא נמי ידים שאין מוכיחות לא הוון ידים אם פן קרא גבי גזירות למה לי ועוד עיקר דינא דידות בגט מנ"ל הא בנדורים ונזירות מריבוניא דקרא הוא דילפינן אבל בעלמא מנ"ל.

ונראה דשם יד הוא שם הכולל דברים הסמוכים לעיקר הדבור וכל חד לפי ענינו בנדורים עיקר הדבור הוא הרי זה קרבן ויד הוא כמו מודרני ממה שלא אוכל לה ואיצטרף לריבוניא דגם בלשון הזה לחוד נדר הוא אבל יד מוכיח הוא שהרי פירש דבריו ומה שבלבו ויד שאינו מוכיח הוא שקיצר בדבורו כמו מודרני ממה לחוד ולא פ"י אכילה וגבי גט מקרי ידות ג"כ דברים הסמוכים לעיקר הדבור אבל בגיטין פי עיקר הדבור הוא הרי את מתרת לכל אדם ודין די יתנו ליכי מינאי הוא יד עיקר הדבור וסמוך לו ופליגי בזה ר"י ורבנן רבנן ס"ל דלא בעינו יד מוכיח ולא בעי מינאי ור"י ס"ל דבעינו יד מוכיח ובעי מינאי ג"כ אבל אין יד דגיטין דומה ליד דנדורים דבנדורים יד לחוד נמי מהני וכדילפינן מקרא וגבי גיטין תרונייהו בעינו אלא דהש"ס מדמי להו לענן זה פי היכי דרבנן ס"ל דלא בעינו יד מוכיח ומפורש גבי גט אלא אזלינן בטר משמעות הדבר אע"פ שלא פירש ה"נ לענן נדר דאיתרבו ידות לחודייהו סגי אפילו אם אינו מוכיח ומפורש

ור' יהודה דס"ל דגבי גט בעינן יד מוכיח ומפניו ה"נ גבי נדרים בעינן דוקא יד מוכיח והא דבעי רבא למילף מקרא היינו משום דסד"א פיון דאתרבו ידות לחודייהו אע"פ שלא נגמר עיקר הדבור ה"א דסגי בידי שאינו מוכיח ג"כ להכי מקיש לה לגזירות דעכ"פ בידי נמי בעינן דבור שלם ומ"מ ע"כ כר' יהודה ס"ל דלרבנן אין חילוק כלל בין יד מוכיח לאין מוכיח והכל הוא כמפניו ולא שייך למעוטי כלל והיינו דמדחי הש"ס ואמר דאביי אומר אפילו לר"י.

ודוקא גבי גט הוא דמחלק בין יד מוכיח לאינו מוכיח משום דבעינן פריחות אבל בעלמא אין לחלק ורבא קאמר אנא דאמרי אפילו לרבנן והתם הוא דס"ל דהוי פמוכיח משום דאין אדם מגרש כו' והיינו דקרי להו בכל דוקתא ידים שאין מוכיחות אע"פ שהם עיקר הדבור.

כמו הרי את מקודשת ולא אמר לי וכן לקמן הרי זו חטאת משום דכל שלא נגמר הדבור נקרא בשם יד כי הוא חלק מעיקר הדבר ובשמעתין יתבאר עוד יותר בזה: דף ו הרי זו חטאת לא אמר כלום כפר פתתי לעיל בריש מכילתין אמאי לא אמר כלום נשאליה מה הנה בלבד ואם הנה בלבד לחטאתו אמאי לא יקדש לחטאתו דהא בקדשים גמר בלבד לחוד ג"כ סגי ומה דכתבנא לעיל פיון דנתכונן להקדיש בדבורו לא אזלינן בתר מחשבתו אלא בתר דבורו הלא אין זה מוכרח כ"כ פיון דאין הדבור סותר פנונת הלב אלא שקיצר בלשונו וע"כ צ"ל פיון דדבורו אינו מוכיח כלל דלחטאתו קאמר ג"ז נראה פסותר מחשבתו.

ולשון רש"י ז"ל בד"ה דבריו קיימים הוא תמוה ע"ש ועיין ביו"ד סי' ה' ובט"ז ובש"ך ז"ל שם: ע"ב בעי רב פפא יש יד לקדושין כו' פ"ה הרא"ש ז"ל דמייבעי ליה משום דקדושין לשון הקדש הוא דאסר לה אכ"ע פהקדש ולפירושו יש לדקדק התניח היכא דאמר בלשון מקודשת.

אבל אמר מאנרסת מאי איכא למימר וכמ"ש התוס' ז"ל בקדושין גבי חצייה מקודשת לי ע"ש ועוד אי מטעם יד דומיא דנדרים מייבעי ליה מאי קאמר הש"ס או דלמא ואת חזאי קאמר בלא"ה נמי הוי יד כי היכי דאיצטריך קרא בידות נדרים אע"ג שאין להם פנונה אחרת וכן הקשו בתוס' ז"ל: ונה"ן ז"ל כתב דמייבעי ליה אי ילפינן במה מצינו מנדרים.

וגם זה קשה היכי שייך למילף קדושין מנדרים במה מצינו האיכא פמה פירכי. וגם לדבריו ז"ל יקשה מאי קאמר א"ד ואת חזאי קאמר ועוד הקשו התוס' ונה"ן ז"ל הא פשיטא לן לעיל בגיטין דיש יד ולא פליגי אלא בידי שאינו מוכיח ומ"ש התוס' למילף בגיטין מדאיתקש יציאה להנדה לא הבנתי דלא שייך היקשא בזה פיון דטעמא דקדושי הוא משום דהוי לשון הקדש והיכי מצינו לאקושי גירושין להא ובלא"ה לא ניתא להו להתוס' ז"ל בזה ע"ש.

וה"ן ז"ל תירץ דגיטין שאני פיון דיש מעשה דנתינת הגט אין שם יד מוכיח אלא עיקר מוכיח ואפתי תקישי לרבנן דס"ל דבגט מהני אפילו יד שאינו מוכיח מנ"ל דיש יד בגיטין.

וע"כ צ"ל דהא דקרי לה יד בגיטין הוא שם המושאל וכמ"ל דאין זה ענין לידות נדרים וכן פתבו התוס' ז"ל ג"כ דלשון ידים בגיטין לאו דוקא אלא דאפתי קשה מהא דמכשיר

שמואל בגיטין וקדושין אפילו לא אמר לי או ממני וזה נדאי יד הוא פדפריה הש"ס ומי מיבועי ליה לרב פפא כו' ובגיטין מנ"ל ואין להקשות משם לדברי הר"ן ו"ל שפכת דאם נתן לה פרוטה קדושין ממש הם ונתם הא נתן לה פרוטה ז"א דלענין דלא נימא ואת חזאי קאמר דמהני מה שנתן לה פרוטה.

אבל להא דלא אמר לי לא מהני נתינת הפרוטה דאפתי דלמא לאחר קדשה וע"כ צ"ל דבלא ממני בגרושין ג"כ לא הוי יד דומיא דנדרים כיון דהגט נכתב פתיקונו והנתינה הוא העיקר וקרי לה יד מפני שהוא סניף להעיקר וגם לענין קדושין נראה עיקר דאין זה ענין לידות נדרים.

כיון דהכא נמי איכא מעשה נתינת הכסף או השטר ומש"ה לא קמיבועי ליה אלא משום דלמא ואת חזאי קאמר אבל בלא"ה נדאי הוי קדושין ולא גרע מהיה מדבר עמה על עסקי קדושין דלא בעינו אמירה כלל וכן פתבו התוספות ו"ל בע"א והיינו דסמך בעיא זו לפלוגתא דר"י ורבנן בגיטין והפל ענין אחד הוא ולאו מסוג ידות נדרים הם אלא מספקא ליה אי חיישינו לפרש דבריו בענין רחוק כמו ואת חזאי ומש"ה קרי לה יד כיון שאין הדבור מבותר ועיין בדברי הרמב"ם ו"ל בפ"ד מהל' אישות ומה שדקדק הלח"מ ו"ל שם דהא הוי את"ל ז"א דלמסקנא דשמואל מיירי דאמר לי לא מיירי כלל מיד ורב פפא הוא דס"ד הכי: גמ' יש יד לפאה כו' הכא לא מסיק הש"ס א"ד הדין למלתא אחריתא ולכאורה הכא ניחא בלא"ה דדמי לנדרים דאין בהו אלא דבור בעלמא ואי לא איתקש לקרבנות לענין ידות ממילא לא הוי פאה אע"ג דליכא פירושא אחרנא אבל מדברי הרא"ש ו"ל נראה דהוי גרס הכא א"ד והדין לנפקותא בעלמא והתוס' ו"ל ג"כ פתבו דמספקא ליה במשמעותא דהדין והיינו פשיטתם גבי קדושין כיון דאמר תחלה הדין אונגיא להוי פאה אי לאו דאיכא פירושא אחרנא בנהדין נדאי הוי פאה וכן גרס הש"ס לקמן גבי צדקה וכבר פתבתי לעיל מאי דקשיא ליה א"כ מאי מספקא ליה תו בהקישא הא ספק אחר הוא ועוד קשה לי איפכא אמאי קרי לה יד לכל הני הא התפסה גמורה היא כמו מי שאמר הריני נזיר ושמע חבירו ואמר ואני דמתפס בחבירו הוא ולאו מטעם יד ועיין בשבועות בזה גבי פלוגתא דאב"י ורבא במתפס בנדר ושבועה והר"ן ו"ל שם באורה.

אלא דאם מטעם מתפס הוא א"כ אמאי פשיטא ליה להש"ס בנהדין נמי דצדקה עצמה היא ומנ"ל כיון דלא איתקש לקרבנות ובקרבנות הוא דכתב רחמנא התפסה אבל לא בצדקה ועוד אטו מיירי הכא דוקא תכ"ד כמו בואני דנזיר אבל הכא לא מטעם התפסה אלא אם יש יד לצדקה השנייה קדושה לעצמה ונפקא מינה לענין אם נשאל על הראשונה השנייה בקדושתה קיימא וע"כ צריף לחלק בין ואני דנזיר דהוי התפסה ובין הדין דשמעתין דלאו מטעם התפסה אתינו עלה: וראיתי במל"מ ו"ל פ"א מהל' מתנות עניים שכתב דכל הני דשמעתין מטעם התפסה הוא ובעיני דוקא תכ"ד וכתב כן לענין חקירתו שם גבי פאה אם הפריש פעם אחת פשיעור אם יכול לעשות עוד איזה ערוגה פאה ואיפשיטא ליה מדברי הר"ן ו"ל שכתב דמיירי הכא דאונגיא ראשונה היתה בה פשיעור ואפ"ה יכול לעשות עוד אונגיא אחת פאה וש"מ דיכול לעשות כל השדה כולה פאה ובדעתו הדבר תלוי ולא דמיא לתרומה ומעשרות שאם הפריש פעם אחת פשיעור שוב

אינו יכול לעשות תרומה אחרת אבל פאה בדעתו הדבר תלוי וכל פמה שרוצה לעשות פאה עושה אפילו כל שדהו וע"ז כתב לדחות דהקא מיירי ע"כ תכ"ד וככל התפסה.

וא"כ הוי כמו שהפריש בבת אחת לשני האוגיות ולא הבנתי דבריו ו"ל דא"כ היכי מוכח מינה דעושה כל שדהו פאה דממה שיכול להוסיף על שיעור אהד מס' בפעם אחת אפתי לא מוכח דיקול לעשות כל שדהו ועוד דהא מתניתין הוא הפל לפי רוב העונה ולפי גודל השדה ופשיטא דיקול להוסיף על ס' בפעם אחת אלא ע"כ עיקר הוכחת הש"ס דעושה כל שדהו פאה לדברי הר"ן ו"ל הוא כמ"ש פ"ן דיקול לעשות פאה שנית אחר הפרשה כשיעור ש"מ דאין לה שיעור ויקול לעשות כל שדהו פאה ושיעור מוכח מדברי הר"ן ו"ל דיקול לעשות פאה אפילו אחר שהפריש כשיעור כבר וזה ברור ודו"ק: ובה א"ש מה דלא מיבעי להו להש"ס אי יש יד לתרומה בכה"ג הדין כלפלה ליהוי תרומה והדין דהא תכ"ד יכול להוסיף בתרומה דהיינו בבת אחת ובבת אחת לא קמיבעי ליה ולאחר שהפריש כבר תרומה כשיעור אינו יכול להפריש יותר דכבר נעשה פטור ודחולין ובעיקר דברי המל"מ ו"ל אין פאן מקומו להאריף בזה אבל מדברי הרמב"ם ו"ל בהל' מתנות עניים משמע דכל אלו התפסה הם עינין שם: דף ז' ר"ן בד"ה וילענין הלכה כו'.

וכתבו הרשב"א והרמב"ן ו"ל דאזלינן לחומרא פ"ן דסלקי בתיקו והאריף הר"ן ו"ל להשיג עליהם מהא דפרק הרוע דמשמע דספק ממון עניים הוי ספק ממונא ונדוקא היכא דבחזקת חיוב קיימא כמו בחורי גמלים הוא דספק לקט לקט הא לא"ה פטור אלמא ספק ממונא הוא ולדידי קשה א"כ דספק ממונא הוא אפילו אם בחזקת חיוב קיימא אמאי חייב ונהי דדבריו מוכרחים דלא מיקרי ספק איסורא מ"מ לענין דינא נראה פדברי הרמב"ן והרשב"א ו"ל פ"ן דקיי"ל דספק לקט לקט ויליף לה מקרא דעני נרש הצדיקו צדק משלה ותן לו א"כ ה"נ בעינן למיזל לחומרא דהקא נמי בחזקת חיוב הוא דע"כ חזקת חיוב דהתם לאו חזקה גמורה היא אלא כמו שאמרו שם בירושלמי כל שעיקרו חייב היינו ישראל דבר חיובא הוא ספיקו נמי חייב וכל שעיקרו פטור היינו גר שנתגייר ספיקו נמי פטור והקא נמי עיקרו חייב והוי ספק פאה ולקט דאזלינן לחומרא ומה שהביא מהא דהנחתומין כו' אין ראיה דדמאי דרבנן הוא דאל"ה הא התם בחזקת חיוב קיימא ואפ"ה לא חיישינן לספיקא אלא דסוגיא דחולין צ"ע דמשמע התם דאין חילוק בין מתנות פהונה למתנות עניים ובמתנות פהונה פשיטא בכמה דוכתי דאפילו בחזקת חיוב ספיקו לקולא כמו בספק בכורות וי"ל דרבא קושטא קאמר פ"ן דלרבנן דר"מ אפילו במתנות עניים יש חילוק בין חזקת חיוב לחזקת פטור וגבי פאה נמי ס"ל דספיקו לקולא בגר שנתגייר וכדאיתא בירושלמי שם מש"ה קאמר פרה בחזקת פטור כו'.

אבל לענין דינא גבי פרה אפילו בחזקת חיוב ספק פטור וגבי מתנות עניים הוא דס"ל לרבנן דבחזקת חיוב ספק חייב מקרא דעני נרש הצדיקו ולר"י בן אגרא אליבא דר"מ אפילו בחזקת פטור ספק לקט לקט וכדאיתא שם.

עכ"פ שמענין מסוגיא דחולין דספק מתנות עניים לאו כספק ממונא הוא: וילענין צדקה יש לומר דספיקו לחומרא משום דהוי ספק בל יחל והוי כספק איסור לקיים מוצא שפתינו דכל הני ספיקות דמיתתי הר"ן ו"ל הספק הוא בחיוב הנתינה לכהן או לעני ומספק אינו מחויב ליתן דהמוציא מחבירו עליו הראיה אבל הקא הספק הוא במוצא שפתינו והוי

כספך איסור לקיים מוצא שפתיו וי"ל דתליא בפלוגתא דספק נדרים להקל או להחמיר וצ"ע: וקרב"ם ז"ל נראה דלאו מספק פסק בפאה וצדקה דיש יד.

אלא משום דבצדקה אתמר את"ל דיש לה יד משום דאין היקוש למחצה וא"כ ה"ה דפאה איפשטא בדרה את"ל דפאה וצדקה תרנוניהו איתקשו לקרבנות ואין היקוש למחצה ואין צריה למ"ש הכ"מ ז"ל בפ"ב מהל' מת"ע משום דצדקה איבעי ליה באת"ל דפאה דאת"ל כזה לא מצינו דס"ל להקרב"ם ז"ל דהוי פשיטותא כמ"ש הכ"מ ז"ל בעצמו שם אלא כיון דאיפשטא לענין צדקה ה"ה דאיפשטא לענין פאה: ומ"ש הר"ן ז"ל דגבי הפקר אין ספק דהוי ספיקא דממונא ולקולא יש להבין דאם כבר זכה בו אחר הא הוי פתקפו כהן דאין מוציאין מידו לחד מ"ד ואם לא זכה בו אחר הא הוא עצמו יכול לחזור ולזכות בו ג"כ ולמאי נפ"מ פתב דהוי ספק ממונא ולקולא ואי דאין ב"ד מוציאין אותה מידו הא בהפקר בלא"ה א"א להוציא ואדרבה אשפחין בזה ספיקא לחומרא כגון אם הפקיר שדה קודם שהפריש מעשר בזה הלשון הוי ספק הפקר ואינו יכול להוציא ממנה מעשרות על החיוב הגמור שפא מן הפטור הוא וענין בזה בב"ב פ"ק מי שמת דף קמ"ח גבי שכ"מ שהקדיש כל נכסיו בדברי הרא"ש וקרב"ם ז"ל ובדברי הנימוק"י ז"ל: גמ' אומר רב פפא בנדינא מינה כו' משמע מדברי המפרשים דה"נ אסור המדיר בנכסי המודר כמו במודרני ממה כו'.

ובירושלמי משמע דבמנוחה אני לה נאסרו נכסי המדיר על המודר וכדאמר התם ר"ע ה"ה חוכה להחמיר לנסר כל נכסיו כמש"נ יחרם כל רכושו משמע שאסר נכסיו על חבירו וי"ל דהירושלמי ס"ל דבמודרני שניהם אסורים וכס"ד דש"ס דילן אליבא דריב"ח ע"ש.

ומש"ה מפרש מנוחה אני לה ג"כ הכי דנכסי המדיר אסורים על המודר ואפשר מודה דאיפכא נמי אסור אבל לש"ס דילן דבכל הני דרישא מייירי באיסור המודר מנכסי המדיר ה"נ מנוחה אני לה ג"כ מייירי בכה"ג וענין בדברי הרא"ש ז"ל בפירושו שכתב דנדינא ממה עדיף ממודרני ואפילו בלא שאני אוכל לה אסור ובפסקיו חזר בו וכתב דוקא אם אמר שאני אוכל לה והתוס' ז"ל כתבו דבלא שאני אוכל לה ג"כ אסור דנדינא ליכא לפרושי להרחקת ד' אמות ע"ש וכבר פתבתי לעיל דא"כ יהיו שניהם אסורים וכדמסיק הש"ס לעיל לר"י בר' חנינא ע"ש וענין בדברי הרמב"ם ז"ל ובמפרשי דבריו שהאריכו בפ"י דבריו ז"ל והנכון בזה פירוש הכ"מ ז"ל בעצמו דבמנוחה עם שאני אוכל לה הוא דפליגי ובמשמתנא גם ר"ע מודה משום דמשמע יותר לשון הרחקה מכל שאר לישני ובנדינא מינה כ"ע לא פליגי דאסור היינו אפילו בלא שאני אוכל והיינו דלא כתב איסור ד' אמות אלא במנוחה ומשמתנא לחוד אבל בנדינא ליכא לפרושי לשון הרחקה ומש"ה אסור אפילו בלא שאני אוכל לה והכריחו לנה דאי נימא דנדינא לחוד ג"כ איכא לפרושי לשון הרחקה ד' אמות וכדומה לו א"כ מאי עדיפותא דנדינא ממנוחה.

ומ"ט במנוחה פליגי רבנן ובנדינא מודו אלא ש"מ משום דנדינא לחוד משמע איסור הנאה וא"ש לדבריו דלא תני ת"ק לנדינא בכלל ידות דרישא משום דהוא לחוד לישנא דאיסורא וכל הני דרישא דוקא עם שאני אוכל לה אבל מה שכתב הרשב"א ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל דהוא מפרש דבמנוחה אני לה לחוד פליגי ופסק בזה כרבנן ומ"ש מנוחה

שְׁאֲנֵי אוֹכֵל לֶה אָסוּר הֵינּוּ מִשּׁוּם דְּרַבְּנָן נְמִי מוֹדוּ עִם שְׁאֲנֵי אוֹכֵל לֶה צ"ע חֲדָא דא"כ מנ"ל דְּאִינוּ לֹקְהָ בַכּה"ג לְרַבְּנָן וְאִי מִשּׁוּם דְּלֹא תִנִּי לֶה בְּרִישָׁא א"כ מנ"ל דר"ע לֹא מֵיִרֵי בְּהִכִּי בְּמַגְנֵדָה שְׁאֲנֵי אוֹכֵל לֶה וּבְזָה הָיָה חוֹכֵף לְהַחְמִיר וְעוֹד דא"כ מנ"ל דְּמִשְׁמַתְנָא עִם שְׁאֲנֵי אוֹכֵל לֶה לִכ"ע שְׁרֵי וְעִי' בְּדַבְּרֵי הַש"ף ו"ל סִי' ר"ו: ע"ב נְדוּהוּ בְּפָנָיו כּו' עֵינָן בְּפִירוּשׁ הָרֵא"ש ו"ל דְּמִשְׁמַע מְדַבְּרָיו דְּלִטְעָמָא דְחֻשְׁדָּא אִם הִתִּירוּהוּ שְׁלֹא בְּפָנָיו אָסוּר וּט"ס יֵשׁ בְּדַבְּרָיו אֲבָל הָר"ן ו"ל דְּלִטְעָמָא דְחֻשְׁדָּא נְמִי אִם הִתִּירוּ שְׁלֹא בְּפָנָיו מוֹתֵר וּלְקַמָּן לְעַנְנָן נְדָר בְּפָנָיו דְּאִין מִתִּירִין לוֹ אֲלֵא בְּפָנָיו פֶּתַב הָרֵא"ש ו"ל שֵׁם דְּבְדִיעֵבַד שְׁלֹא בְּפָנָיו ג"כ מוֹתֵר וְאוּלַי צ"ל בְּדַבְּרֵי הָרֵא"ש ו"ל וּלְהֵאֵי פִירוּשׁ נְמִי כּו' מוֹתֵר וּק"ל: ש"מ תֵּלַת ש"מ הַשּׁוֹמֵעַ כּו' וּש"מ נְדוּהוּ בְּפָנָיו כּו' וּש"מ אִין בֵּין גְּדוּי לְהַפְרָה וְלֹא פְלוּם עֵינָן בְּדַבְּרֵי הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּפִי"ב מֵהַל' שְׁבוּעוֹת שְׁפֶתַב וְצָרִיף לְהַתִּיר אוֹתוֹ מִיָּד פְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה מְכָשׁוּל לְאַחֲרִים שְׁהָרֵי אִינוּ יוֹדְעֵי שְׁנֵדוּהוּ וְאִם תֵּאמֵר יוֹדִיעֵוּ נִמְצָא כָּל הָעוֹלָם בְּגִידוּי שְׁהָרֵי לְמָדוּ לְשׁוֹנָם הָעוֹהָ וּשְׁבוּעָה תְּמִיד עַכ"ל וּדְבָרָיו ו"ל צָרִיכִין בִּיאוּר דְּנִרְאָה שְׁפִי' הָא דְּאִין בֵּין גְּדוּי לְהַפְרָה וְלֹא פְלוּם דְּכֻזָּה מְחֻנְיָבְהוּא לְהַתִּיר מִיָּד אֲלֵא דַמִּש"כ פְּדִי שְׁלֹא יִהְיֶה מְכָשׁוּל לְאַחֲרִים שְׁהָרֵי אִינוּ יוֹדְעֵי שְׁנֵדוּהוּ לֹא הִבְנִיתִי לְשׁוֹנוֹ ו"ל דְּעַל מִי קָאֵי שְׁאִינוּ יוֹדְעֵי אֵי עַל הַמְזַפִּיר הָא יוֹדְעֵי הוּא וּבְעֵנְבָדָא דְרַב הוּנָא בְּאַפְהָ גִידָה אוֹתָהּ וְאִי קָאֵי עַל אַחֲרִים לֹא א"ש לְשׁוֹן שְׁאִינוּ יוֹדְעֵי אֲלֵא הָיָה צ"ל שְׁהָרֵי אִין יוֹדְעֵי וְגַם מ"ש דְּחִיָּשִׁינָן לְמְכָשׁוּל בְּגִידוּי זֶה יוֹתֵר מִשְׁאַר גִּידוּי מנ"ל זֶה וְאִי לֹא דְמִסְתַּפִּינָא הֵייתִי אוֹמֵר דְּהוּא ו"ל מְפָרֵשׁ וְאִם לֹא נְדוּהוּ הוּא בְּעֵצָמוֹ יִהְיֶה בְּגִידוּי קָאֵי אִמְזַפִּיר עֵצָמוֹ דְּאַפִּי' אִם לֹא נְדוּהוּ בְּעֵצָמוֹ הוּא בְּגִידוּי וּמִש"ה צָרִיף לְהַתִּיר לוֹ מִיָּד שְׁלֹא יִהְיֶה מְכָשׁוּל לְאַחֲרִים פִּינָן שְׁהוּא אִינוּ יוֹדְעֵי שְׁהוּא בְּגִידוּי וְאִם תֵּאמֵר יוֹדִיעֵוּ לוֹ א"כ כָּל הָעוֹלָם בְּגִידוּי שְׁהָרֵי כּוֹלָם לְמָדוּ לְשׁוֹנָם לְדַבֵּר הָעוֹהָ וּא"ש לַפ"ז הָא דְּמַסִּיק הַש"ס שְׁפָל מְקוּם שְׁהַזְכַּרְתָּ הַשֵּׁם מְצוּיָה עֲנִיּוֹת מְצוּיָה דְּאִין זֶה מִיְּנֻשָׁב כ"כ לְפִירוּשׁ הָר"ן ו"ל וּלְפִי הַגָּ"ל גִּיחָא דְּכִינּוּן דְּעֲנִיּוֹת מְצוּיָה חֲזִינָן דְּהוּא בְּגִידוּי דְּעֲנִיּוֹת פְּמִיתָה וְשִׁמְתָא נְקֵרָאֵת ע"ש שֵׁם מִיתָה פְּדֵאִיתָא בַמ"ק וְכֵן תִּנְיָא כָּל מְקוּם שְׁנֵתְנוּ חֲכָמִים עֲנִיּוֹתָם אוֹ מִיתָה אוֹ עוֹנֵי וְכִינּוּן שְׁהַעֲנִיּוֹת מְצוּיָה הָרֵי הוּא כְּמַגְנֵדָה מַעֲצָמוֹ אֲלֵא דְּעֲדִינָן יְקֻשָּׁה הָא מֵיִרֵי הָכָא שְׁהִיא הֵייתָה יוֹדְעַת בְּגִידוּיָהּ וְכַדְאֲמַרִּין ש"מ נְדוּהוּ בְּפָנָיו וְאַפ"ה אֲמַרִּין אִין בֵּין גְּדוּי לְהַפְרָה וְלֹא פְלוּם וְהָכָא אִין פֶּאֵן מְכָשׁוּל פִּינָן שְׁהִיא יוֹדְעַת בְּגִידוּיָהּ ע"כ אִין לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּרוּר אֲצִלִי פְּעַת וְצ"ע וְעֵינָן לַח"מ ו"ל מַה שְׁדַקְדַּק עַל דְּבָרָיו ו"ל שֵׁם: דָּף ה' גַּמ' וְהֵלֵא מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד כּו' אֲלֵא הָא קַמ"ל דְּשָׁרִי לִיָּה לְאִינִישׁ לְזֵרוּזֵי עֵינָן בְּר"ן ו"ל שְׁפִירֵשׁ דְּהַש"ס הוּא דְּמַקְשִׁי עַל רַב גִּידָל דְּקַס"ד דְּקַמ"ל דְּשְׁבוּעָה חֲלָה עַל דְּבַר מְצוּהָ וְע"ז פְּרִיף נְהֵלָא מוֹשְׁבַע כּו' וּלַפ"ז ה"ל לְאַקְשׁוּיֵי מִמַּתְנִיתִין דְּשְׁבוּעוֹת.

וְעוֹד הָא תִּנְיָא פְּלִיגֵי בְּזָה הֵתָם וּל"נ דַּה"פ וְהֵלֵא מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד מֵהַר סִינֵי הוּא וּמֵאֵי קַמ"ל קָרָא דְּדוֹד הָיָה נִשְׁבַּע לְקַיָּים הַמְצוּהָ הָא כְּבָר מוֹשְׁבַע וְעוֹמֵד הוּא אֲלֵא הָא קַמ"ל דְּשָׁרִי לִיָּה לְאִינִישׁ לְזֵרוּזֵי נְפֻשָׁיָה וְגַם מְצוּהָ אִיפָּא וְכָל זֶה מְדַבְּרֵי רַב גִּידָל הוּא וְדַרְב גִּידָל קַמְיִיתָא קַמ"ל בְּמְצוּהָ גְמוּרָה אַע"ג דְּאִין הַשְׁבוּעָה חֲלָה כ"כ מ"מ לְזֵירוּזֵי בְּעֵלְמָא ג"כ שְׁרֵי וְאִינְדָּף דְּרַב גִּידָל קַמ"ל בְּדַבְּרֵי שְׁיֵשׁ לוֹ לְהַפְטֵר בְּזִמְן מוּעֵט וְטַרְחָה מוּעֵטָת לְצֵאתָא עֵיקַר הַחִיּוּב אֲבָל מ"מ מְצוּהָ בְּכָל מַה שְׁיִוְסִיף בַּכּה"ג הַשְׁבוּעָה לְמְצוּהָ יוֹתֵר יִחְשָׁב וְנָדָר גְּדוּל נְדָר כּו' וְהָא עֲדִיפָא מִשְׁבוּעָה אִמְצוּהָ גְמוּרָה דְּלֹא הֵנִי אֲלֵא זֵירוּזֵי בְּעֵלְמָא וְהָכָא שְׁבוּעָה גְמוּרָה הִיא וְאַע"ג דְּשְׁאַר גְּדָרִים וּשְׁבוּעוֹת טוֹב אֲשֶׁר לֹא תִדּוּר אֲבָל בַּכּה"ג נְדָר גְּדוּל נְדָר

ומצוה לזרוז את עצמו בשבועה גמורה וא"ש לפ"ז מאי דפריה הש"ס באידך דרב גידל
והלא מןשבע ועומד מהר סיני ופירש הר"ן ו"ל והיכי קאמר דשבועה חלה עליו ומאי
קושיא הא אפרק זה ומסכתא זו שפיר חזינא שבועה דהא מצוי לקיימו בפרק אחר או
מסכתא אחריתא אבל לפי מ"ש ניקח דלא אתי לאשמועין כלל דשבועה חזינא עליה
אלא אתי לשבוחי לנודר זה דניפה עשה ונדר גדול נדר ועל זה פריה שפיר הא מןשבע
ועומד הוא בלא"ה ומה בצע בנדרו ובשביל פרק זה או מסכת זו אין לשבחו כ"כ דמה
לי פרק זה או פרק זה ולהכי משני דאי בעי פטר נפשיה כו' וזה נדאי נדר גדול נדר
לעשות המצוה בתוספת מרובה: והר"ן ו"ל הביא ראיה מפאן לכל מילי דאתיא מדרשא
דשבועה חלה עליו דנדאי חייב אדם ללמוד יום ולילה אלא דממאי דכתיב בהדיא בשבועה
ובקומה מצוי פטר נפשיה בק"ש שחרית וערבית וכל היום מדרשא אתיא ושבועה חזינא
עליו ובמנחות פרק שתי הלחם מיייתי הש"ס פלוגתא בזה וכ"ע מודים דניתן רשות
להנהיג מנהג דרף ארץ לחרוש בשעת חרישה וכן אמרו ו"ל בשאלת דינו של אדם קבעת
עתים לתורה והרבה עשו פירוש"י כו' וא"כ אין מפאן ראיה מכרחת פניו דיש עתים
ושעות שרשות לעסוק בדרף ארץ עליהם חזינא דרשב"י אמר במנחות דבק"ש שחרית וערבית
המצוה הוא להגות בה יומם ולילה וחינו דרשב"י אמר במנחות דבק"ש שחרית וערבית
יוצא מצות מצות לא ימוש ואפ"ה אמר אדם חורש בשעת חרישה תורה מה תהא עליה
פי תכלית השלימות שלא לזוע ממנה אפילו ברגע פי היא מקום חיותנו כמשל הדג במים
אלא שעל צד ההכרח יוצא בק"ש שחרית וערבית וכן לדעת ר' ישמעאל דניתן רשות
לנהוג בהן מנהג ד"א חזינא ג"כ הכרחית בלבד ולעשות מלאכתו ארעי והוא בגדר אחר
עם זמן אכילה אשר היא הכרחית לקיום הגוף והנפש ולא יחשב זאת לביטול תורה כ"א
קיום תורה וכמו שאמרו ו"ל זו זו נתקיימה בידם וחינו דאמר לדמא בן אחותו על
לימוד חכמת ונונית צא ובדוק שעה שאינה לא יום ולא לילה כו' דלדבר שאינו הכרחי
כ"ע מודים שלא ניתן רשות להבטל אלא דקצת קשה הא דאמרין התם ופליגא דר'
שמואל בר נחמני דאמר פסוק הנה דלא ימוש לא חובה ולא מצוה אלא ברכה משמע
דפליג אפוליהו תנאי אמ"ד חובה חזינא ר' ישמעאל דס"ל דיומם ולילה ממש קאמר
וארשב"י דאמר מצוה כל היום אבל ידי חובתו יוצא גם בק"ש שחרית וערבית וכמאן
ס"ל ועוד הא איפא פמה קראי בהגיון התורה יום ולילה והגית בו יומם ולילה ובתורתו
הגה יומם ולילה וצ"ל נהי דאין בו מצוה וחובה אבל ברכה אית ביה פי היא עיקר
ההצלחה ואין זולתה הצלחה אחרת והתקם יבין מדעתו פי מה לו לרדוף אחר הצלחות
המזדנמות וגם אם ירדוף אחריהם אין ביזו להשיגם מוטב שיירדוף אחר הצלחה השלימה
וגם השג ישיג ועל זה נאמרו מקראות האלו ועיין תוס' ו"ל שכתבו דאפילו נשבע לבטל
כה"ג חזינא ע"ש: ע"ב ר"ן ו"ל נסתפק במי שנדוהו בתלום אי חייב לנהוג כל דיני מנוחה
ובסוף הוריות גבי ר' נתן ור' מאיר דאחוו להו בתלמא לפייס את רשב"ג ולא חש ר'
מאיר נאמר דברי תלומות לא מעלין ולא מורדין משמע קצת דאין צריך לנהוג דיני
נידוי וי"ל דהתם שאני דר"מ ג"כ מעשיו לשם שמים היו ובזה אין תלום מכריע וגם
משום כבודו דרשב"ג הוא דאחוו להו הכי ולענין מש"כ בנדר בתלום שכתב הרשב"ג
ו"ל דצריך היתר יש לדקדק מהא דאמרין בסנהדרין פרק זה בורר דאם אמרו לו בתלום
על מעות דשל מעשר שני הם אין חושש לזה דברי תלומות לא מעלין ולא מורדין אלמא

דאין אוסרין דבר על פי תלום וצ"ל דהקא שאני שהוא בעצמו נדר בתלום והנה שם איתא הרי שהיה מצטער על מעות שהניח אפא ולא ידע היכן הם ואמר לו בעל התלום באיזה מקום הם ושל מעשר שני הם אין חושש לזה י"ל דדוקא להוציא מחזקתו אין מוציאים על פי תלום אבל אם אמר אביו דהניח מעות מעשר ולא אמר מקומן איה ובתלום הגידו לו מקומן אפשר דצריך לחוש לזה אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות מע"ש פתב דאפילו אמרו לו בתלום מע"ש של אביה שאתה מבקש הם במקום פלוני נכה וכה אינו מעשר והיננו משום דהכי תני בתוספתא פ"ה דמע"ש היה מצטער על מע"ש של אביו היכן הוא ואמרו, לו בתלום כה נכה הם ובמקום פלוני הם זה היה מעשה וכה לפני חכמים ואמרו הרי אלו תולין דברי תלומות לא מעלין ולא מורידין ועיין ברכות גבי שמואל שהגיד לו אביו בכיסי דיתמי לפ"ז לפנים משורת הדין הוא דעביד ויש לחלק בין תלום לעובדא דשמואל דאזיל בתריה לחצר מות וגבי תלום הוא דאין לחוש לזה פלל: גמ' רבינא הוי ליה נדרא לדבייתהו כו' אמר ליה בעל מהו שיעשה שליח לחרטת אשתו כו' דעת הרמב"ם ז"ל דדוקא בבעל הוא דמייבעי ליה משום דהבעל פאשתו אבל אחר אינו יכול לעשות שליח בזה דצריך שיהיה הנודר בפני הפתח המתיר.

והביאו ראיה לזה מן הירושלמי דשרינן ע"י תורגמן אבל ע"י שליח לא וצריך לדקדק מנ"ל הא דאין הנודר עושה שליח לחרטתו אי משום דדומה לדין שצריך לעמוד בפני ב"ד הא לא דמי לדין דמתירין אפילו בליקלה ואי משום דלא מהימנינן לשליח על חרטתו וצריך שישמע החכם מפי המתחרט.

א"כ כ"ש דבעל לא מהימן: והתוס' ז"ל פתבו דאחר נדאי יכול להעשות שליח ובבעל הוא דמייבעי ליה שפא יוסיף על החרטה ולענגו הפרה פליגי תנאי לקמן אי יכול להפר ע"י שליח וקי"ל דאין השליח מיפר אלא צריכה שתשמע הפרה מפי הבעל ואפילו אם היא לא שמעה אלא שהופר שלא בפניה ג"כ מופר ובהפרה הוא דלא שייכא שליחות אלא גבי הבעל אבל לא גבי האשה כיון דאין צריך דעתה אבל בהתרת חכם שייכא שליחות בחכם ובשואל והחכם נראה דלכ"ע אינו יכול להתיר ע"י שליח אלא החכם בעצמו צריך שיתיר ועל ידי מתורגמן דוקא הוא דהתירו אבל השואל י"ל דשפיר עושה שליח וכשמתיר החכם לשלוחו הוי כמו שהתיר להשואל עצמו וכל ההתרה מיז אפילו קודם שהודיע השליח להשואל דאם צריך שייאמר השליח ההתרה לשואל א"כ הרי החכם עושה שליח להתיר והחכם אינו יכול לעשות שליח להתרתו כדמוכח מהירושלמי ולפ"ז בשולח חרטה בכתב נראה דאין החכם יכול להתיר דקודם שנודע ההתרה להשואל נדאי דאין היתרו היתר ולהודיע ההתרה לשואל בכתב או על ידי שליח ג"כ אינו יכול כיון דאין החכם עושה שליח אבל הר"ן ז"ל פתב בשם הר"ש ז"ל דאפילו בלא ידיעת הנודר חל התרה ויליף לה מהפרת בעל ואין הנודר דומה דשאני הפרה דלא בעינן דעתה ובע"כ ג"כ מופר מש"ה אפילו שלא בידיעתה הוי הפרה אבל התרת חכם דצריך דעת השואל מנ"ל דהוי התרה אפילו שלא בידיעתו וראיתי במל"מ ז"ל בפ"ו מהלכות שבועות שהגיש בזה על דברי הר"ש ז"ל אלא שהביאן בשם הריב"ש ולא הביא דברי הר"ן ז"ל: והראשונים ז"ל הביאו ראיה לדעת הרמב"ם ז"ל דאין לעשות שליח לחרטה מבת פתח דלא רצה יפתח לילה לפנהס להתיר נדרו ולא שלח שליח ואי דבר זה מה"ת הוא א"כ לא מצינו בעל דעדיף משאר שליח ועיין מנחות פ"ק שתי מדות בסופו דאיצטריו

קרא יתירא גבי סמיכה ליד אשתו אע"ג דכבר ילפינו דאין שלים סומה משום דה"א אשתו פגופו ועבדו משמע התם דמסתבר יותר למעוטי משאר שלים ובב"מ פ"ק השואל מסיק דע"י שלים לא מיקרי בעליו עמו וע"י עבדו מיקרי בעליו עמו משום דעבדו פגופו וצ"ל דדוקא לענין שאילה בבב"מ הוא דעבד עדיף משלם ואין פאן מקומו בזה: ועיין בדברי הראשונים ו"ל שהביאו גוססא אחת רבינא הוי ליה נידוי לדבייתה ומיבעי ליה מהו שיעשה שלים להתרת אשתו וכן כתבו התוס' ו"ל בשם הרשב"ם ו"ל דנידוהו בחלום והוי כמו נידוהו בפניו דאין מתירין לו אלא בפניו ולגירסא זו קשה הא דמסיק הש"ס ושממא אפילו באתריה דרביה דהא עובדא דרבינא נמי איירי בשממא ולא יאי למישרי באתריה דרביה ועיין בדברי הרמב"ם ו"ל ובדברי הכ"מ ו"ל ולפי מ"ש לעיל דאין התכם עושה שלים להתיר נדר יש לפרש בזה דברי הרמב"ם ו"ל דאין הבעל נעשה שלים להתיר נדר לאשתו דבשליחות ההיתר אפילו בעל אינו נעשה שלים ומ"מ דבריו ו"ל צ"ע: רש"י בד"ה ויחיד מומחה שרי שממא דלא בעי עשרה כמו לנדויי עכ"ל אין זה מוכן ומה בין נידוי לשממא ודוקא בנידוהו בחלום הוא דבעי עשרה ולפי גירסת הרשב"ם ו"ל יש ליישב קצת אבל רש"י ו"ל לא גרס הכי וק"ל: וכתב הר"ן ו"ל בשממא דלא בעינן סמוך לא בנדריים ולא בבכורות והתוס' ו"ל חילקו דבנדריים בעינן סמוך דומיא דראשי המטות ולהתיר בכורות לא בעינן סמוך ועיין ריש סנהדרין דלא משמע פן ויתבאר בזה לקמן במכילתין בס"ד: ש"מ חירגא דיומא מסי עיין רא"ש ו"ל שתמה אמאי לא קאמר דחמה גופא מסי וי"ל דמרפא בכנפיה משמע דאחירגא קאי היינו זכרוריות היוצאין ממנה וקאמר הש"ס ופליגא דר"ל דאמר אין גיהנם לעולם הבא ופירש ו"ל דפליג ר"ל אדרשא דלעיל דדריש לה לחמה בזמן הגה ור"ל דריש לה לחמה בעה"ב והא דדרשינו בתענית מקרא דוורחה לכם כו' שמש בשבת צדקה לעניים הרי דדריש לה נמי לשמש בעוה"ז ולא קאמרינו התם דפליגא דר"ל י"ל דהתם היינו דר"ל דשבת אחד מששים בעוה"ב ובאור השמש, של שבת יש בה ג"כ אחד מששים מאורה של עוה"ב והיינו דקאמר שמש בשבת צדקה לעניים כי צדקה עשה הקב"ה ליתן אחד מששים מאור העליון להתעודן בהם נפש עניי עמו עד שיזכו להתגלות אור הגדול בעוה"ב והא דאמר אין גיהנם לעוה"ב הוא ג"כ מטעם הנ"ל כי בהתגלות אורה של עוה"ב ישבות אור של גיהנם אחרי שלא יהיו עוברי עברה עוד וכמש"א ו"ל בסנהדרין בפרק ארבע מיתות ובטול הגיהנם ודין הרשעים הפל אחד.

והפל יגה ע"י אור השמש כאשר תצא מנרתיקה בעה"ב והבן: דף ט מתני' פנדרי רשעים נדר פנדיר וקרפן ושבועה מה פירש רש"י ו"ל שהיה פכר מונח לפניו ואמר פנדרי רשעים הריני עלי והימנו וכמסיק בגמרא ואם אכל הפכר מחויב גזירות וקרפן ושבועה ואין זה מוכן דמה ענין גזירות לאכילת הפכר וכיון דנזיר עובר לפניו ואמר פנדרי רשעים הריני הרי זה נזיר בלי שום תנאי וגם לענין קרפן לא ידענא מאי מהני מה שפכר מונח לפניו דלחייבו קרפן ממש ע"כ צריך שיהיה בהמה מונחת לפניו כמ"ש הרא"ש והר"ן ו"ל ואי נדר בקרפן היינו נדר בעלמא אם פן תיקשי היכי חיייל עליו עוד איסור שבועה הא פכר נאסר עליו מפני הקונם ואין שבועה חלה על האיסורין ולא ידענא מי הכריחו לזה והנכון כמו שפירשו הרא"ש והר"ן ו"ל דמילי מילי קתני פנדרי רשעים הריני ונזיר עובר לפניו עלי ובהמה מונחת לפניו הימנו וכפך מונח לפניו והם ו"ל מפרשי בקרפן

ממש אלא דנראה קצת חילוק בין הרא"ש להר"ן ו"ל דמדברי הרא"ש נראה דבעלי ובהמה מונחת לפניו חייב להביאה עולה ואע"ג דהוי פאומר הרי זו מ"מ קרי לה פנדרי רשעים ומדברי הר"ן נראה דיכול להביא קרבן אחר וקצת קשה אמאי לא ביארו בגמרא גם בעלי והימנו פשהיה בהמה מונחת לפניו וכפר מונח לפניו כמו שאמרו בנזיר: והתוס' ו"ל פתבו בשם הר"ר אליעזר לפרש דקרפן היינו קונם ומיירי או בכפר מונח לפניו או שהיו מסרבין בו לאכול ובכפר מונח לפניו פבר הקשיתי דהיכי חלה שבועה אח"כ ובשם הרשב"ם ו"ל מסקו דקרפן ממש קאמר ומשמע אפילו אין בהמה מונחת לפניו דסתם נדרי רשעים היינו קרבן ומאי דמשמע מדברי התוס' ו"ל דבעלי גרידא מיתסר בקונם לא הבנתי דבברייתא דלעיל קתני הרי הוא עלי או הרי זה עלי אבל עלי גרידא לא שמענו אע"ג דעיקר היד הוא לישנא דעלי מפל מקום נראה דעלי גרידא לאו פלוס הוא: וכתב הר"ן ו"ל בהריני לחוד נמי הוי נזיר פשהיה נזיר עובר לפניו ומתניתין אתי לאשמענו דכנדרי פשרים הריני לא אמר פלוס וה"ה גבי הימנו שלא אוכל דנראה שאסור הוא אפי' בלא פנדרי רשעים וא"כ הנה נראה דאפי' אם אמר פנדרי פשרים קונם עלי פכר זה לאו פלוס הוא וכמ"ש הרא"ש ו"ל אלא דיש לחלק ודוקא היכי דלא הוי אלא יד לנדור הוא דלשון פנדרי פשרים מבטל ליה אבל לא פנדור מפנרש: ודברי הרשב"ם ו"ל בזה צריכין ביאור שכתב בפ"א מהל' נדרים הלכה כ"ה האומר לחבירו הרי עלי פנדרי רשעים אם אוכל לה שמנדריהם נזיר וקרפן ושבועה ואכל חייב בכולן משמע שהנודר פירש פן שמנדריהם נזיר כו' וזה לא נתבאר בגמרא וגם למה ליה תנאה דאם אוכל לה ושם בהלכה כ"ו כתב אמר הרי עלי פנדרי רשעים אם אוכל לה הרי זה אסור אע"פ שלא פירש וע"כ היינו שאסור לאכול עמו וזה ג"כ לא נתבאר כ"א לפי פי' התוס' ו"ל דעלי מיירי בנדור בעלמא ועוד דלישנא דאם אוכל לה תנאה הוא ובמה נאסר עוד וכתב עוד לל הני תלתא דאמרי בגמרא הריני בנזיר עלי לחייב קרבן הימנו שלא אוכל לחייבו שבועה וכל האורף הנה למה נראה שהדין הראשון הוא כפי' רש"י ו"ל שתלה הפל באכילת פכר ולדברי הרשב"ם ו"ל תלה הפל באם אוכל לה.

ופי' ואמר פנדרי רשעים הריני נזיר והרי עלי קרבן ושלא אוכל לה ואכל חייב בכולן והכי משמע לשונו ו"ל בפ' המשנה וקמ"ל בזה דוקא אם אמר פנדרי רשעים או פנדבת פשרים אבל אמר איפכא פנדבת רשעים ופנדרי פשרים לא אמר פלוס אפי' פירש הריני נזיר וכמו שכתבתי לעיל לשיטת הרא"ש ו"ל ובחבורו כתב דאמר בהאי לישנא פנדרי רשעים שמנדריהם נזיר וקרפן ושבועה והדין האחרון הוא כל סד לחודיה הריני בנזיר עלי בקרבן והימנו בשבועה וכן איתא בירושלמי דסד מתני לצדדים או בנזיר או בקרבן או בשבועה וסד אמר נדר בשלשתן אלא דבחבורו כתב שאמר בהאי לישנא שמנדריהם נזיר וקרפן ושבועה ועיין בפ"ד מהל' מעה"ק בלשון הרשב"ם ו"ל וביד' הכ"מ ו"ל וביד' התוס' י"ט במתניתין אבל מש"כ פנדרי רשעים עלי אם אוכל לה הרי זה אסור היינו דאסור לאכול אצלו צ"ע פינו דמפרש עלי בקרבן היינו קרבן ממש א"כ מנ"ל דאסור בנדור ועיין ביו"ד סי' ר"ו ובדברי הגר"א ו"ל מה שדקדק לענין עלי בלא פכר זה ע"ש ועיין רשב"א ו"ל שכתב הא דליכא שבועה נדבה אבל אם אמר פנדבת פשרים אשנה פרק זה הוי שבועה: ע"ב רש"י בד"ה נדבה נמי כו' אבל בכל תאחר לאו כו' פכר צווחו קמאי ע"ז דהוא נגד ש"ס בריש ר"ה דבנדבה נמי איכא בל תאחר: גמ' פהלל הזקן ופי'

הרא"ש וְהַר"ן ז"ל דמתניתין פְּנִדְבַת פְּשָׁרִים מִיָּרִי נָמִי בְּבִהְמָה מְוַנְחַת בְּעֹזְרָה וּבְדַבְרֵי הַרְמַב"ם לֹא מִשְׁמַע פֶּן וְעֵינֵי בְּפִי הַמְשַׁנְיוֹת: דף י אָדָם מְבִיא כְּבִשְׁתּוֹ לְעֹזְרָה כּו' וְהִקְשׁוּ בְּתוֹס' דְּכַבְּשָׁתוּ מִשְׁמַע שְׁלָמִים וּמֵאֵי תַקְלָה שִׁינָה בְּשָׁלְמִים הָא לִית בֵּיהּ מְעִילָה כּו' וּבִלְא"ה נִיחָא דְהֵאִיפָא תַקְלָה בְּכָל תְּאַחַר וּכְמוֹ שִׁפְיָרֵשׁ הַר"ן ז"ל וְעֵינֵי בִירוּשְׁלַמִי דְמַסִּינִים בָּהּ וּמְבִיא עוֹלָתוֹ וְעֵינֵי בְשׁו"ע ס' ר"ו שְׁפַתְבּ פְּנִדְבַת פְּשָׁרִים כְּפָר זֶה עָלֵי הָרִי זֶה אֲסוּר וּכְבָר הִקְשׁוּ הַתוֹס' ז"ל ע"ז וְכִי פְּשָׁרִים אֲוֹסְרִים עָלֵיהֶם דְּבָר הַמְּוַתֵּר ע"ש: ע"ב ב"ש סְבָרִי גְזָרִינֵן פִּינוּיֵי פִינוּיִם מִשׁוּם פִּינוּיִם קֶצֶת קֶשֶׁה לִפ"ז הִכִּי מֵיִתִּי גְזִיר קָרְבָן אֶפְיֻנוּיִי פִינוּיִם וְעֵינֵי מִש"כ לְעִיל בְּרִישׁ מְכִילְתִּין בְּזֶה וְהִזָּה נִרְאָה דְגִזְרָה זֹו ג"כ לָאוּ מְדַרְבְּנָן הִיא אֵלָא פִינוּ דְגִזְרוּ חֲכָמִים וְתִקְנּוּ שְׂיִהָא זֶה לְשׁוֹן קָרְבָן אוּ גְזִירוֹת הֵנִי גְזִיר מַה"ת כְּמוֹ לְמ"ד לְשׁוֹן שְׁבָדוֹ לְהֶם חֲכָמִים הֵם דְּהֵנִי מַה"ת.

וְהָרָא"ש ז"ל כְּתַב דְּהָךְ שִׁינּוּיָא דְּבַגְזִירָה פְּלִיגִי ג"כ ס"ל דְּלְשׁוֹן עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים הֵם. דְּלְמ"ד לְשׁוֹן שְׁבָדוֹ לְהֶם חֲכָמִים לֹא שִׁינָה לְמִיגְזִיר וְאִין זֶה מְוַכְרַח דְּכ"ז מִתְקַנַּת חֲכָמִים הֵם וְאִי לֹא הָא לֹא קִינָמָא הָא: מִיפְחֻזְנָא מֵאִי כּו' אַע"ג דְּכָל הֵנִי בְּעִיּוֹת אֵלִיפָא דְּב"ש הוּא אִין לְדַקְדָּק אֲטוּ טַעְמָא דְּב"ש אֲתִי לְאַשְׁמַעִינּוּ דְּדַרְךָ הַש"ס לְפָרוּשֵׁי הִכִּי וְעֵינֵי בְּק"ע רִישׁ גְזִיר וְאִין דְּבָרֵינוּ נִרְאִין ע"ש: רַשְׁב"ג אֹמֵר הָאוּמֵר בְּמוֹהֵי לֹא אָמַר פְּלוּם כּו' עֵינֵי פִי הָרָא"ש וְהַר"ן ז"ל וּמְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל נִרְאָה שְׁמִפְרֵשׁ דְּהָאוּמֵר בְּמוֹהֵי וְלָאוּ מְלִשׁוֹן אֲרַמִי הוּא לֹא אָמַר פְּלוּם אֲבָל בְּמוֹמְתָא דְּאָמַר מוֹהֵי וּפִי מִי שֶׁהוּא מְלִשׁוֹן אֲרַמִי דְּמוֹמְתָא הוּא לְשׁוֹן שְׁבוּעָה מִמֶּשׁ.

בְּלְשׁוֹן אֲרַמִי הֵנִי מֵיָּהּ פִּינוּי לְמוֹמְתָא וְעֵינֵי לַח"מ ז"ל שֶׁם וּל"נ כְּמ"ש וְשִׁמְעִינֵן מְדַבְרֵי ז"ל דְּכָל לְשׁוֹנוֹת הַגּוֹיִם לָאוּ בְּכָלֵל פִּינוּי הֵם אֵלָא דְּלְכָל לְשׁוֹן יֵשׁ פִּינוּי וּכ"כ הַר"ן ז"ל בְּרִישׁ מְכִילְתִּין ע"ש: הָאוּמֵר לְחַוְלִין כּו' עֵינֵי בְּדַבְרֵי הַר"ן ז"ל שֶׁהָאֵרִיף וְכַתְּבַת דְּג' חִלּוּקִים בְּדָבָר דְּשֵׁם שְׁמִשְׁמַעוֹתוֹ לְהִתֵּר צָרִיף לְמ"ד בְּתַחֲלָתוֹ וְשֵׁם שְׁמוּרָה לְאִיסוּר וְנִקְרָא ע"ש אִיסוּרוֹ כְּמוֹ פִּיגוּל נוֹתֵר לְכ"ע אֲסוּר אִפִּי בְּלֹא כְּף וְדָבָר שְׁאִין שְׁמוֹ מוֹרָה עַל אִיסוּרוֹ כְּמוֹ קָרְבָן עוֹלָה וְכֵן אִימְרָא פְּדִירִים כּו' לִר' יְהוּדָה בְּעֵינֵי דְּוִקָא שְׂיִאמֵר כְּף הַדְּמִיּוֹן וְיֵשׁ לְדַקְדָּק הָא פִּיגוּל וְנוֹתֵר ע"כ בְּעֵינֵי קְרוֹ מִתְּפִיס דְּהֵינּוּ בְּקָרְבָן שְׁנַעֲשֶׂה נוֹתֵר וּפִיגוּל כְּמ"ש הַתוֹס' וְא"כ אֲמַאי עֲדִיף מֵאֵם אָמַר קָרְבָן בְּפִירוּשׁ וְצ"ל דְּמ"מ מִשְׁמַע טְפִי לְאִיסוּר מְקָרְבָן אֵלָא דְּצ"ע מ"ט דְּר"י בְּהָא דְּבִלְאֵי כְּף לֹא אָמַר פְּלוּם וְכִי אָמַר כְּפָר זֶה עָלֵי קָרְבָן אֲמַאי לֹא הֵנִי גְזִיר גְּמוּר וְנִהֵי דְּאִין זֶה הַתְּפִסָּה גְּמוּרָה מ"מ אֲמַאי לֹא תִּיְהִנֵּי מִשׁוּם דְּ.

וּבְכָל דְּוִכְתִּי אֲמַרִינֵן קוֹנָם עָלֵי כְּפָר זֶה הֵנִי גְזִיר גְּמוּר וְהַתוֹס' ז"ל כְּתַבּוּ לְקַמֵּן דְּזֶה דְּלֹא כֹר' יְהוּדָה וְעוֹד חִזְקוּ בֵּין שֶׁם דְּבָר לְלְשׁוֹן פְּעוּלָה: וְהַר"ן ז"ל כְּתַב עוֹד דְּטַעְמָא דְּבַעֲיָנֵן כְּף מִשׁוּם דְּאֶפְשָׁר חֲזִי אִימְרָא קְאָמַר וְעֵינֵי תוֹס' י"ט ז"ל שְׁפַתְבּ דְּאֶפִּי בְּדָבָר שְׁאִינוּ בְּעָלֵי חֲזִיִּים שִׁינָה לְמִמֵּר חִי עכ"פ בְּכָפָר זֶה עָלֵי קָרְבָן לֹא יִדְעָנָא הִכֵּן מְצִינוּ לְפָרוּשֵׁי דְּחֲזִי קָרְבָן קְאָמַר וּבְקָרְבָן שְׁאִנִּי אוֹכֵל לְהָ א"ש דִּי"ל דְּנִשְׁבַּע בְּחֲזִי קָרְבָן שְׁלֹא יֵאכֵל אֲבָל בְּכָפָר זֶה עָלֵי קָרְבָן לִיפָא לְמִמֵּר הִכִּי וְהִזָּה נִרְאָה דְּבַכָּה"ג לְכ"ע לֹא בְּעֵינֵי כְּף הַדְּמִיּוֹן אֵלָא דְּמְלִשׁוֹן הַר"ן ז"ל לֹא מִשְׁמַע פֶּן וְיִתְבָּאֵר עוֹד בְּזֶה לְקַמֵּן בְּשִׁמְעֵתִין בְּס"ד: ר"ן בְּד"ה לְחַוְלִין כּו' וְכ"ת אֵלָא אֲסוּר מִשׁוּם אִיסוּר קְאָמַר כּו' עֵינֵי מִשְׁל"מ ז"ל בְּפ"א מַה'ל' גְזִירִים שְׁדַקְדָּק הָא כְּתַב הַר"ן ז"ל בְּרִישׁ שְׁמַעֲתִין דְּדָבָר זֶה אֲסוּר עָלֵי הֵנִי גְזִיר גְּמוּר וְלֹא מְסַפְקִינֵן שְׁמָא

משום איסור קאמר ולפי שיטת הר"ן ו"ל בשבועות דדבר זה אסור עלי הוא משום יד שגומרין דבריו אסור עלי פקרבן י"ל דהיינו הך ומשום סתם נדרים להחמיר אבל לפי ש בריש מכילתין דדבר זה אסור עלי הוא עיקר הנדר ולא משום התפסה הוא ע"כ צ"ל דיכול אדם לאסור על עצמו איסור בעלמא א"כ מאי קשיא ליה להר"ן ו"ל דלמא משום איסור קאמר וצ"ע: משנה פירושים.

ופי הרא"ש ו"ל דס"ל דחומת העיר ומגדלותיה משירי הלשפה קאתו ולפי שיטה זו פירוש טעמא דר"י דברייתא דכירושלים לא אמר כלום משום דס"ל דלאו משירי הלשפה קאתו ודבריו ו"ל צ"ע דהא ליכא למ"ד דלאו משירי הלשפה אתו אלא הא דתנו בשקלים דמבדק הבית אתו וא"כ פשיטא דקדושה ויש בה מעילה והדבר מבואר בקדושין פ"ק האיש מקדש דר"י גמי ס"ל דאתו משירי הלשפה אלא דס"ל דאין מועלין בשירי לשפה וכן קשה על מש"כ התוס' ו"ל דר"ע דברייתא גמי סבירא ליה דמתרומת הלשפה אתו ואפ"ה לא אמר כלום משום דאין דעתו אלא להתפס בקדושת ירושלים שהיא קדושה משאר א"י וזה לא הני דבר הנדור וא"כ מאי פריה הש"ס בקדושין דר"י אדר"י דאמר מועלין בשירי הלשפה ולפי מה שמבואר בפסוקים דקדושין דטעמא דר"י פירושים לא אמר כלום משום דאין מועלין בשירים יש להקשות דברי הרמב"ם ו"ל אהדדי דפסק בהל' מעילה דאין מועלין בשירי הלשפה ואפ"ה פסק הכא כת"ק דר"י דכירושלים הני נדר וי"ל דמ"מ פיון דאיסורא איכא יכול להתפס בגונה והיינו דר"י דמתניתין מודה בכירושלים אע"ג דס"ל אין מועלין בשירים למסקנא והיינו פיון דאיכא איסורא עכ"פ והכי מפרש בירושלמי פאימרא היינו פולד חטאת אע"ג דאין מועלין בו מ"מ פיון דלא נהנין בו שפיר הני התפסה ופרכינן התם עלה ניתני גמי בעזרה לפי גרסת הק"ע ופי' פיון דתמן ס"ל דאפי' בדבר שאין בו מעילה מתפסין א"כ בעזרה גמי אע"ג דאתי משירי לשפה ליתני והוא תמוה דהא מבואר בכתובות פ' שני דייני גזירות דעזרות מבדק הבית אתו אלא דהרמב"ם ו"ל בהל' שקלים פתב דהמזבח וההיכל ועזרות משירי הלשפה אתו וכדתניא בירושלמי שקלים וכבר הקשה הכ"מ ו"ל שם אמאי לא פסק פתלמודין.

ועיין תוס' בקדושין שם מש"כ: ולפי הנ"ל נראה לי שב דפליגי בזה ת"ק דמתניתין ור"י דלר"י מדלא פליגי אלא בכירושלים וטעמיה משום דאתי משירי הלשפה ולא פליגי אמזבח והיכל ש"מ דס"ל דהני מבדה"ב אתו ומועלין בהם אבל ת"ק דס"ל דאפי' בשירי לשפה מתפסין אליביה אלא הך ברייתא דשקלים דכולן אתו משירי הלשפה ואפ"ה יכול להתפס בהן וע"כ צ"ל פן דאפי' אין בו מעילה יכול להתפס בו.

דאלת"ה א"כ מאי פריה הש"ס בקדושין מר"י דברייתא דירושלים לא קדוש הא מר"י דמתניתין מוכח דכירושלים מודה ר"י וכדמסקינן בגמרא הכא דכולה ר"י היא וא"כ למאי דלא אפכינן התם דר"מ לר"י ור"י ס"ל דאין מועלין בשירים תיקשי דידיה אדידיה מר"י דמתניתין דמודה בכירושלים: אלא ש"מ דאפילו ליכא מעילה מ"מ לת"ק ולר"י דמתניתין יכול להתפס בהן: ויש להביא ראיה לדברי הרמב"ם ו"ל דהיכל ג"כ משירי הלשפה בא.

מָהָא דְפָרִיף הַש"ס בְּפִסְחִים מָהָא דְרִיב"ז הִיָּה יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ בְּצִלוֹ שֶׁל הַיְכָל לְרָבָא דְאָמַר
לֹא אֶפְשָׁר וְקַמְכוּנִין אָסוּר וּמִשְׁנֵי רָבָא שְׁאֵנִי הַיְכָל דְלַתּוֹכוֹ עֲשׂוּי. וּפְרַש"י ז"ל דְהוּי שְׁלֵא
פְדָרָה הִנְאָתוּ.

וְהַקְשׁוּ בְתוֹס' ז"ל שֶׁם דְהָא לֹא פְתִיב אֲכִילָה בְמַעֲיֵלָה וְתִי' דְמַעֲיֵלָה יִלְפִינּוּ חֲטָא חֲטָא
מִתְרוּמָה וּבְתִרוּמָה פְתִיבָא אֲכִילָה וְהַשְׁתָּא אִי גִימָא דְהַיְכָל מִבְּדַה"ב אֲתִי א"כ מַעֲיֵלָה
דְבַדְה"ב לֹא יִלְפִינּוּ מִתְרוּמָה פְדָאִיתָא בְּזַבְחִים וּמִנְחוֹת לַעֲנִין מַעֲיֵלָה בְּקַדְשֵׁי עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים
בְּד"א דָּאִין מוֹעֲלִין בּוֹ בְּקַדְשֵׁי מִזְבֵּחַ דְיִלְפִינּוּ חֲטָא חֲטָא מִתְרוּמָה אֲבָל בְּקַדְשֵׁי בְּדֵק הַבַּיִת
מוֹעֲלִין אִפִּי' בְּשֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכְבִים מִשׁוּם דְבַדְה"ב לֹא יִלְפִינּוּ מִתְרוּמָה אֲלֵמָא דְמַעֲיֵלָה דְבְּדֵק
הַבַּיִת לֹא יִלְפִינּוּ מִתְרוּמָה וְהַדֵּק"ל הָא לֹא פְתִיב בֵּיהּ אֲכִילָה אֲבָל אִי גִימָא דְמִשְׁיָרֵי לְשִׁפָּה
אָתוּ א"ש.

וְעוֹד דָּאִי מְבָדֵק הַבַּיִת אָתוּ וְאִית בֵּיהּ מַעֲיֵלָה מַה"ת. מֵאִי מְהַנִּי דְהוּי שְׁלֵא פְדָרָה הִנְאָתוּ
הָא עַכ"פ אִיכָא אִיסוּרָא גַם שְׁלֵא פְדָרָה הִנְאָתוּ אֲלֵא דָּאִין לּוֹקִין עֲלֵיהֶם אֲבָל אִי מִשְׁיָרֵי
הַלְשָׁפָה אָתוּ י"ל פִּינּוּ דָּאִין בְּזָה אֲלֵא אִיסוּרָא בְּעֵלְמָא שְׁלֵא פְדָרָה הִנְאָתוּ מוֹתֵר לְגַמְרֵי
וּבְאֵמַת אִיכָא לְסְפוּקֵי בְּכָל הַנִּי דְלֹא נִהְנִין אִי מְדַאֲרֵייתָא הִיא אוּ מְדַרְבְּנּוּ וְעִינּוּ מִש"כ
בְּזָה בַחִי' לְמַס' מַעֲיֵלָה: וְדָרָה אַגַּב אֲכַתּוּב בְּזָה מַה שְׁהַקְשׁוּ הַתּוֹס' ז"ל בְּקַדְשֵׁי בְּמַקְדָּשׁ
בְּאִיסוּרֵי הִנְאָה דְאִינָה מְקַוְדָּשֶׁת וְאֵמַאי הָא חֲזִי שְׁלֵא כְדַה"נ: מִשְׁמַע מְדַבְרֵיהֶם דְשְׁלֵא
כְדַה"נ מוֹתֵר דָּאִי אִיכָא אִיסוּרָא מֵאִי קִשְׂיָא לְהוּ הָא בְּאִיסוּר דְרַבְּנּוּ ג"כ אִינָה מְקַוְדָּשֶׁת
כְּמוֹ בְּחִיטֵי קוֹרְדְנֵייתָא אֲלֵא וְדָאִי מִשְׁמַע דַּס"ל דְלִיכָא אִיסוּרָא כָּל וְא"ש לַפ"ז מַה
שְׁתִּירְצוּ הֵתֵם דְמִיָּרֵי דְלִית בֵּיהּ שְׁנֵה פְרוּטָה דִּישׁ לְדַקְדָּק לְדַבְרֵיהֶם א"כ מֵאִי פְרִיף הֵתֵם
מָהָא דַר"ש אוֹמַר הַמְקַדָּשׁ בְּחֻלִּין שְׁנִשְׁחַטוּ בְּעִזְרָה מְקַוְדָּשֶׁת אֲלֵמָא חֻלִּין שְׁנִשְׁחַטוּ בְּעִזְרָה
לְאוּ דְאוֹרֵייתָא וְהָאֵמַר ר' שְׁמַעוֹן כּו' וּמֵאִי קוֹשְׂיָא דְלֵמָא מִיָּרֵי דְאִית בֵּיהּ שְׁנֵה פְרוּטָה
וְשְׁלֵא כְדַה"נ וְכ"ת א"כ שְׁאָר אִיסוּרִין נְמִי ז"א דַּלְר"ש דְאָמַר כ"ש לְמַפּוֹת כְּתוּב הַתּוֹס'
ז"ל בְּשִׁבּוּעוֹת דְשְׁלֵא פְדָרָה הִנְאָתוּ נְמִי אִיכָא אִיסוּרָא דְאוֹרֵייתָא עַכ"פ: וּמִש"ה בְּשְׁאָר
אִיסוּרִין אִינָה מְקַוְדָּשֶׁת אֲבָל חֻלִּין שְׁנִשְׁחַטוּ בְּעִזְרָה דָּאִין בְּה אֲלֵא אִיסוּר דְעֵלְמָא אִפִּי'
פְדָרָה הִנְאָתוּ א"כ שְׁלֵא פְדָרָה הִנְאָתוּ אִפִּי' אִיסוּרָא דְאוֹרֵייתָא אִין בּוֹ וּמִש"ה מְקַוְדָּשֶׁת
אֲבָל לְפִי הַנְּ"ל נִחָא דַמ"מ לַר"ש אִיסוּרָא דְרַבְּנּוּ אִיכָא אִי גִימָא כְדַה"נ אִיכָא אִיסוּרָא
דְאוֹרֵייתָא אֲלֵא דְבַעֲיָקֵר דְבְרֵי הַתּוֹס' ז"ל בְּשִׁבּוּעוֹת צ"ע וּכְבַר הָאֲרִיף בְּזָה הַמַּל"מ ז"ל
וּדְבָרִים אֵלוּ הֵם דְרָה פְלִפּוּל וְאִין רְצוּנֵי לְהָאֲרִיף בְּזָה וּלְעִנֵּן דְבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפִסְק
דְכִירוּשְׁלִים הוּי נְדָר י"ל בְּפִשְׁיטוֹת דַּס"ל כְּהִירוּשְׁלֵמִי דְמְפָרְשֵׁינּוּ פְקַרְבָּנוֹת שְׁבַהֲיֵכֵל
וּכְקַרְבָּנוֹת שְׁבִירוּשְׁלִים: ע"ב גַּמ' לְחֻלִּין שְׁאוּכֵל לָהּ אָסוּר רַש"י ז"ל גְּרִיס לֹא חֻלִּין
שְׁאוּכֵל לָהּ וְלֹא נִיחָא לִיהּ לְחַלְק בֵּין לֹא חֻלִּין בֵּין לְחֻלִּין בְּפִתַח וּמִש"ה פְתַב דְבְרֵייתָא
זוּ לֹא ס"ל דְזָה מִיקְרֵי מְפָלֵל לְאוּ לַר"מ: וְשִׁינּוּיָא דְרַב אֲשִׁי נְמִי מְפָרֵשׁ הֵכִי דְלֹא חֻלִּין לֹא
אוּכֵל לָהּ שְׁפִיר דְיִיקִינּוּ לֹא חֻלִּין אֲלֵא קֶרְבֵּן כְּמוֹ בְּמַצִּיעֵתָא לֹא חֻלִּין שְׁאוּכֵל לָהּ אֲבָל
הָרַא"ש ז"ל פְתַב לְחַלְק בֵּין לְחֻלִּין בְּפִתַח הוּא דְאִמְרִינּוּ דְהוּי מְפָלֵל לְאוּ אָתָּה שׁוֹמַע הֵן
וְלֹא מוֹדֵי בְה ר"מ אֲבָל מְצִיעֵתָא דְבְרֵייתָא גְרִיסִינּוּ לֹא חֻלִּין בְּהִדְיָא בְכַה"ג מוֹדָה ר"מ
וּבְשִׁינּוּיָא דְרַב אֲשִׁי גְרִיס הָא דְאָמַר לְחֻלִּין בְּשִׁנּוּיָא הָא דְאָמַר לְחֻלִּין בְּפִתַח דְהִיכָא דַּסִּיִים
שְׁלֵא אוּכֵל לָהּ אִפִּי' לְחֻלִּין בְּפִתַח מוֹדָה ר"מ דְלֹא הוּי מְפָלֵל לְאוּ כּו': וְהַר"ן ז"ל לֹא נִיחָא
לִיהּ בְּמַצִּיעֵתָא לְחַלְק בֵּין לְחֻלִּין אוּ לֹא חֻלִּין.

ומש"ה לא גרס פלל להאי בבא אבל בסיפא בלא אוכל לה אזיל בשיטת הרא"ש דבכה"ג מודה ר"מ דדייקינן לא חולין אלא קרבן והתוס' ז"ל דעתם להיפך דבמציעתא חילקו ג"כ בין לחולין ובין לא חולין כמ"ש הרא"ש ז"ל אבל בסיפא לא ניחא להו לחלק בין שלא שאוכל לה ובין שאוכל לה ע"כ גרסי בשנינויא דרב אשי הא דאמר לא חולין וכגרסת רש"י ז"ל וכבר האריף בזה המל"מ ז"ל בפ"א מהל' גדרים בבבאור דברי הרא"ש והר"ן ז"ל והרמב"ם ז"ל פתב דלא חולין שאוכל לה אסור והקשה עליו הראב"ד ז"ל הא איהו ס"ל כר"מ דלית ליה מכלל לאו אתה שומע הו.

וכבר פתב בזה הלח"מ ז"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל בד' הרא"ש ז"ל דבלא חולין מודה ר"מ ומתניתין בלחולין בפתח. אלא דבדברי הרמב"ם ז"ל לא הוזכר פלל לחלק בין הנקודות ונראה יותר דס"ל פגרסת רש"י ז"ל במתניתין נמי לא חולין שאוכל לה.

וכמבואר בדבריו בפ' המשניות וברייתא ע"כ לא ס"ל דהוי מכלל לאו כו' וכמ"ש רש"י ז"ל דלא חולין אפי' לר"מ הוי גדר והיינו דאמרינן לעיל סבריה משום דמסקנא לא קנימא הכי אע"ג דלא משמע פן לקמן כמ"ש הלח"מ ז"ל אבל חילוק הנקודות לא ס"ל פלל וקצת סעד לדבריו מהא דקדושין דס"ד התם דר"י דמתניתין פליג אפי' בכרושלים וא"כ רישא ע"כ לאו ר"י היא אלא ר"מ ולא הוי מכלל לאו כו' ויתבאר עוד בזה לקמן בס"ד: דף יב והא נותר ופיגול לאחר זריקת דמים כו' פי' רש"י דפשיט כדהשתא קמתפס וקא כדהשתא לחומרא דבעיקרו הוא לאחר זריקת דמים ואין דבריו ז"ל מובנים דאי בעיקרו מתפס היינו קודם זריקה וי"ל דס"ל פנין דאמר פנותר הוי פאומר בהדיא כבשר שלמים לאחר זריקה ואי בעיקרו מתפס הוי שרי אלא ש"מ כדהשתא מתפס היינו באיסור נותר ולשיטתו פנותר ופיגול יכול להתפס אלא באיסור נותר ופיגול אינו יכול להתפס אבל הרא"ש והר"ן ז"ל פי' בפשיטות דפשיט ליה דבעיקרו מתפס דבנותר עצמו אינו יכול להתפס דהוי דבר האסור אלא בעיקרו מתפס היינו קודם זריקה ומשני דאיירי בנותר של עולה דלא הנה לו שעת היתר פלל ופריף א"כ ליתני בבשר עולה ומשני דקמ"ל דלאו בנותר עצמו מתפס משום דהוי דבר האסור אלא באיסור בשר מתפס והקשו בתוס' ז"ל אכתי תיפשוט דבעיקרו מתפס ע"ש מה שתירצו ול"נ דאין צריף לומר הכי בעיקרו מתפס משום דהשתא נמי לא פקע איסורו הראשון אלא דניתוסף עליו איסור נותר ושפיר מתפס כדהשתא ויש לזקוק מאי פריף הש"ס א"כ ליתני בבשר עולה למאי דס"ד נמי דבעיקרו מתפס תיקשי נמי ליתני בבשר שלמים פנין דבעיקרו מתפס ותו לא מצי לשנויי בנותר ופיגול קמ"ל פנין דבעיקרו מתפס וי"ל דקמ"ל דאפלאמר פיגול ונותר דהוי פמו שאמר להדיא לאחר זריקת דמים אפ"ה אסור וכמו שקתבו התוס' ז"ל: תוס' בד"ה באיסור נותר כו' וי"ל פנין שנתפנין לאיסור תלינן בדבר האסור וקשה לדבריהם היכי פשיט מנותר ופיגול דבעיקרו מתפס גבי בשר שלמים דלמא שאני הקא דמוכית שנתפנין לאיסור וי"ל דהיכי דאפסיק שעת היתר בנתיים שאני ולא מהני אפי' אם דבריו מוכיחים לאיסור ועוד תירצו פנין דהאיסור בא מחמת דבר הנדור שפיר יכול לאתפסי ביה ולפי תי' שני ניחא ההיא דשבועות פ"ג עכ"ל נראה דכוננתם למ"ש התוס' ז"ל התם גבי פיום שמת בו גדליה דאי לאו דמדרבנן הוא.

אע"ג דחל עליה נדר מ"מ כי מתפס ביה באיסור מתפס דלתירוץ קמא לא א"ש פיון דדבריו מוכיחים לאיסור אמאי לא נימא דמתפס בדבר הנדור פיון דהוא דבר הנדור ג"כ אבל לתירוץ שני דוקא הכא דהאיסור בא מפח דבר הנדור הוא דהוי מתפס בדבר הנדור אבל התם דהאיסור לחוד הוא הוי כמתפס בדבר האסור ויש לחלק עוד בין היכא דהאיסור קדים או הנדר קדים ויבאר עוד בזה בשמעתין: גמ' פגון דקאי בחד בשבתא כו' ה"א"ש ו"ל פ"א כפשוטו שנודר ביום שמת בו אביו היינו חד בשבת שלא לאכול בשור בו לבוד ואח"כ אמר אכילת בשור עלי פחד בשבת סתמא אמרינן דבעיקרו מתפס היינו חד בשבת שמת בו אביו אע"ג דאיכא פמה חד בשבת דהתיירא ולא גרס פגון דקאי בחד בשבת אבל ה"ר"ן ו"ל לא ניחא ליה בהכי דלא מסתבר ליה לומר כה"ג בעיקרו מתפס פיון דאמר פחד בשבת סתמא.

אלא גרס פגון דקאי בחד בשבת דמית ביה אבנה ואמר יהא יום זה עלי פיון אחד בשבת ראשון של ניסן ואע"ג דעברו אח"כ פמה חד בשבת כה"ג בהתיירא מ"מ פיון דקאי בהאי יומא אמרינן דבעיקרו מתפס באותו יום שמת בו אביו וכן פירשו התוס' ו"ל ע"ז הדרך אלא דנראה מדבריהם דמייירי שאמר פיון שמת בו אביו ומ"מ דייק שפיר דבעיקרו מתפס פיון דכבר עברו פמה ימים אלו בהתיירא אימא בהתיירא מתפס פיון אלו שעברו בהיתר אלא אמרינן דבעיקרו מתפס באותו יום ממש שמת בו אביו ולא בשאר ימים שעברו פיון זה וכן פרש"י ו"ל וזה הוא ג"כ שיטת הרמב"ם ו"ל ולא תיקשי מה שדקדק עליו הלח"מ ו"ל בפ"ג מהל' נדרים ע"ש: פחלת אהרן וכתרומתו הא תרומת לחמי תודה אסור פרש"י ו"ל בזה אינו מוכן לא בפ"א קמא ולא בפ"א בתרא דוק ותשפח והפ"א הפשוט כפי ה"א"ש ונה"ר"ן ו"ל אלא דצריך לדקדק בתרומת לחמי תודה אמאי אינו יכול להתפס אפי' לאחר זריקה פיון דבקדושתו קאי ואסורין לזרים ונה"ר"ן ו"ל כתב פיון דשרו לפניהם לאו משום נדרים הוא דאסירא אלא איסורא בעלמא הוא דרמי רחמנא עליה ולפ"ז גבי בשור חטאת ואשם נמי נימא הכי והש"ס משמע דלא מיבעי ליה אלא בבשר שלמים אבל בשור חטאת ואשם גם לאחר זריקה יכול להתפס בו פיון דאסור לזרים וי"ל דבשר שלמים פיון דאשפחן בהו היתר לגמרי לאחר זריקה אפי' אותן שאסורין לזרים אמרינן דאיסורא בעלמא הוא דאית בהו אבל בשור חטאת ואשם לית בהו היתר לזרים פלל ואיסורייהו מחמת נדרא הוא אבל מהא דמשני הש"ס לעיל בנוטר של עולה משמע דוקא נוטר של עולה הוא דיכול לאתפסי ביה אבל לא בשל חטאת ואשם ולקמן יתבאר באנרך בזה: הרי עלי כבכור עיין רש"י ו"ל שפי' דבכהן מייירי אבל ישראל משמע דיכול להתפס בבשר בכור פיון דאסור לו וכבר כתבתי דמדברי ה"ר"ן ו"ל לא משמע כן.

אלא פל שיש לו היתר אחר זריקה אפי' לכהן תו לא מיקרי דבר הנדור ומשמע דה"ה בבשר חטאת ואשם דאין יכול להתפס לאחר זריקה ומסיק הש"ס דפלוגתיהו היא אי בכור הוי דבר הנדור או דבר האסור ואי לאו ריבויא דקרא מלה' לכ"ע ה"א דהוי דבר האסור פיון דקדושתו מרחם ואפי' חטאת ואשם הנה אמיןא דלא הוי דבר הנדור וכן בדיון פיון דאין קדושת חטאת בא בנדר ונדבה היכי יכול להתפס דבר הנדור בקדושת חטאת: אלא דמרבין מלה' הואיל ומתפסו בנדר היינו שמקדישו קדושת פה אבל בכור לא אתרבי ור' יעקב סבירא ליה דבכור נמי אתרבי פיון שמצונה להקדישו: ונה"רמב"ם ו"ל בפ"א המשנה פ"א הא דמתפסו בנדר גבי חטאת משום דיכול לקבל עליו גזירות בנדבה

ובא לידי חטאת: ולדבריו קשה מ"ש דבמעשר בהמה יכול להתפס הא אינו בא בנדבה ובפני המשנה כתב אע"ג דאינו בא בנדב מ"מ קדושתו בידי אדם וא"כ גבי חטאת נמי למה לי משום דמתפסו בנדב היינו שיכול לקבל נזירות הא בלא"ה קדושתו בידי אדם וצ"ל דלרנוחא דמלתא פתב פן והכא ניהא ליה לפרש לשנא דהש"ס שפן מתפסו בנדב אבל עדיין קשה מאי בין מעשר בהמה לחלת אהרן ותרומתו הא תרנוייהו אינו באין בנדב ונדבה ותרנוייהו קדושתן בידי אדם וצ"ל דקדושת תרומה עצמה לאו קדושה היא למתפס בה פדמוכח בש"ס גבי תרומת לחמי תודה דבקדושת עצמה אינו יכול, להתפס אם לא משום דבעיקרה מתפס ואפשר ס"ל כסברת הר"ן ו"ל דכל שהותר לפהו לא הוי דבר הנדור אבל מעשר בהמה קדוש קודם זריקה ככל הקרבנות: וראיתי בדברי הרשב"א ז"ל שפתב בטעמא דתרומה לא הוי דבר הנדור או משום דלאו קרבן הוא אלא פנכסי פהו ונאכלין אפ"ל לעבדים ושפחות וכן כתב הרשב"ד ז"ל והיינו דבכור אסור ר' יעקב מפני שמצוה להקדישו: ולא קשיא ליה מחלת אהרן משום דבכור אינו נאכל אלא לזכרי כהונה והוי דבר הנדור וכן כתב הרשב"ד ז"ל בהשגות ולא הבנתי מאי קשיא להו מבכור הא לאחר זריקה כ"ע מודים דלא מתפס ביה אע"ג דאינו נאכל אלא לזכרי כהונה וכי קאמר ר' יעקב דמתפס בבכור היינו קודם זריקה ואז אסור הוא לכל ככל הקרבנות ועוד לשיטת הרשב"ד קשה מתרומת לחמי תודה למה אינו יכול להתפס בה הא אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה וראיתי להרשב"א ז"ל שפתב בשם התוס' ז"ל דמש"ה לא חשיבי בדבר הנדור תרומת לחמי תודה פנין שהוקל פח ההקדש שהיה תחלה בשעת הנדב דמתחלה היה אסור לכל ועכשיו לאחר זריקה אינו אסור אלא לזרים ע"כ לא הוי דבר הנדור וגם ע"ז יש לדקדק אמאי לא חשיבי דבר הנדור בקריאת שם של תרומה שקורא לחלות אחר זריקה כמו חלת אהרן ותרומתו דהוי חשוב דבר הנדור אי לאו משום דנכסי פהו הוא אבל תרומת לחמי תודה דלאו נכסי פהו הוא ליחשוב דבר הנדור ע"י קריאת שם לתרומה ואי משום דמתחלה הייתה אסורה ג"כ לכל פטבל וכמו שפרש"י ז"ל הא גבי תרומה ג"כ אסור הוא מתחלה משום טבל ואפ"ה איצטריף לטעמא דהוי נכסי פהו.

והרא"ש ז"ל כתב באמת האי טעמא גבי חלת אהרן ותרומתו דמש"ה לא הוי דבר הנדור פנין דקודם הנדב ג"כ אסור הוא וכן כתב הרשב"א ז"ל להאי סברא ג"כ ומעשר בהמה א"ש לכולהו טעמי בתרומה אי משום דנכסי פהו הוא מעשר בהמה חשיב קרבן כמו תודה ושלמים ואי משום דקודם הרמה היה אסור ג"כ במעשר בהמה אין העדר נאסר וכן כתב הרא"ש ז"ל ולפי האי טעמא א"כ המתפס בבכורות שפיר הוי התפסה דהא ליכא איסורא קודם לכן והוא דבר חידוש ולמה לא ביארו זאת בש"ס: אבל באמת כ"ז הוא לדברי המפרשים דדבר הקדוש ע"י קדושת פה חשיב דבר הנדור ולהכי איצטריף פל הני תירוצי גבי חלת אהרן ותרומתו אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל דלא מיקרי דבר הנדור אלא דבר הבא בנדב ונדבה וכן"ל א"כ א"ש בפשיטות הא דחלת אהרן ותרומתו לא מיקרי דבר הנדור וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בפירושו ובחיבורו ותרומת לחמי תודה ובכור לאחר זריקת דמים צ"ל כמו שכתבו התוס' ז"ל פנין שהיקל קדושתה לאו דבר הנדור הוא ומעשר בהמה פנין דקרבן הוא וקדושתו בידי אדם מיקרי דבר הנדור ובירושלמי איפשיטא מלתא דבתרומת לחמי תודה יכול להתפס וליכא למימר דטעמא משום דבעיקרו מתפס דהא מיבעי להו בירושלמי הכא במתניתין בנותר של שלמים אי יכול

להתפיש אלמא דלא פשיטא ליה אי בעיקרו מתפיש ובתרומת לחמי תודה פשיטא להו דמתפישין בו וע"כ צ"ל דס"ל דהוי קרפן או י"ל דס"ל דדנקא בנותר של שלמים הוא דמספקא להו משום דאיסור הנותר נדאי מיקרי דבר האסור ומש"ה מספקא ליה שמה הוי מתפיש בדבר האסור ועיין בדברי הרע"ב ז"ל שכתב בטעמא דחלת אהרן ותרומתו פטעמו של הרמב"ם ז"ל דאינו בא בנדך ונדכה וגבי מעשר בהמה פתב טעמו של הרא"ש שאינו אוסר הדיר ולענ"ד עירוב פירושים הוא ועיין בלח"מ ז"ל שהאריה ג"כ בזה: ולענן דינא פסק הרמב"ם ז"ל כר' יוסי דבבכור אינו יכול להתפיש ולא מיקרי דבר הנדור ולענן בעינן פסק דבעיקרו קמתפיש ויכול להתפיש בבשר קודש אפי' אחר זריקה ולענן בשר בכור כתב לחלק דקודם זריקה יכול להתפיש בו ואחר זריקה אינו יכול להתפיש בו וכבר תמהו עליו כל נושאי פליו כיון דבכור לאו דבר הנדור הוא א"כ מה לי קודם זריקה או אחר זריקה ועיין מ"ש הכ"מ ז"ל בשם הרב ר"א בנו של הרמב"ם ז"ל והלח"מ ז"ל האריה בזה בחידוש דברים דאפי' למ"ד דבכור הוי דבר האסור מ"מ כיון דמזנה להקדישו חל עליו עוד קדושה מדבר הנדור ע"ש מה שפירש בשיטת הש"ס: וכמה רחוקים דבריו ז"ל ואין להם הכרח.

ובכה"ג מאי אריא דפליגי בבכור בכל דברים האסורים הוי מצי לאפלוגי היכא דנדור מהם ג"כ והעיקר נראה פספס יסן שמצא הכ"מ ז"ל גם מש"כ דמספיקא הוא דפסק דבעיקרו מתפיש לא נראה כן ועיין מש"כ בזה בחי' לנזיר דף כ"ב באר"ה: עוד הקשו המפרשים על הרמב"ם ז"ל דפסק דיכול להתפיש בגזירות שמשון.

ובריש נזיר מקשינן ליה לבכור וכיון דפסק דבכור לאו דבר הנדור הוא א"כ ה"ה גזירות שמשון ול"נ דס"ל להרמב"ם ז"ל כיון דאשכחן גזירות בנדכה ולר"י התם גזירות שמשון נמי חשיבא גזירות מש"ה יכול להתפיש בו אע"ג דנאסר ע"י מלאך מיקרי שפיר דבר הנדור כמו חרמו של עכו דאיתא בירושלמי דמתפיש בו וכן אילו של אברהם אבינו דנראה, דהיה קדוש מראשית בריאתו ואפ"ה מפרש בירושלמי כאימרא היינו אילו של אברהם אבינו וכ"ז יתבאר יותר בחי' לנזיר בס"ד: רא"ש בד"ה פגון דאפרשינהו בלישייהו כו'.

ע"ש דמשמע מדבריו דקודם שחיטה אין מתפישין בו פלל ואין זה מוכרח דקודם שחיטה נמי קדוש קדושת פה ועיין בתוס' נדה בזה גם מש"כ דאתי כמ"ד ב' מתירין מעלין זה בלא זה לא הבנתי מי הכריחו לזה דלכ"ע קדוש קצת בשחיטה ודו"ק: דף יג גמ' הא דאמר לאימרא הא דאמר לא אימרא עיין בתוס' ורא"ש ור"ן ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל דלא פכולהו אלא ברייתא מיירי בלא אימרא ואפ"ה שאוכל לה אסור כמבואר בדבריו ועיין לח"מ שם והמל"מ ז"ל ג"כ האריה בזה עיי"ש: רא"ש בד"ה הא דאמר לאימרא כו' ט"ס יש בדבריו ועי' משל"מ ז"ל: משנה לקרפן לא אוכל לה ר"מ אוסר ומסיק בגמ' דר"מ מיירי היכא דאמר לקרפן לא אוכל ומפרשינן לקרפן יאה ורפנן פליגי עליה בזה וס"ל דלא אמרינן לקרפן יאה ובלא קרפן לא אוכל לה הוי איפכא דלרפנן אסור ולר"מ מותר דלית ליה מפלל לאו כו' אבל הרמב"ם ז"ל בפי' המשנה נראה דמפרש לדברי ר"מ בלא קרפן ומטעם מפלל לאו כו' ע"ש וכבר תמה עליו התוס' יו"ט דהוא נגד סוגית הש"ס כמה פעמים ובירושלמי לפי גוססא האמורה מסייע ליה להרמב"ם ז"ל ע"ש ובק"ע מה

שְׁהִיגִיהַ נְשָׁם וּבִאֲמַת שִׁיטַת הַרְמַב"ם ז"ל נִפְלְאָה הִיא דְּבִשְׂאוּכַל לֵךְ פֶּתַב בֵּין קַרְבֵּן פְּקַרְבֵּן לְקַרְבֵּן לֹא קַרְבֵּן הַכֹּל אֲסוּר וּבְלֹא אֹכֵל לֵךְ בְּכוֹלֵהוּ שְׂרִי וּבְחֻלְיֵן הַחֻלְיֵן פְּחֻלְיֵן בְּכֹל גְּנוּנָא שְׂרִי בֵּין שְׂאוּכַל בֵּין שְׂלֵא אֹכֵל וּבְלֹא חֻלְיֵן שְׂאוּכַל לֵךְ אֲסוּר וְשְׂלֵא אֹכֵל לֵךְ אֲסוּר וְנִרְאָה דְּהוּי גְּרִיס הֵכָא לְעִיל בְּתַרְנוּיָהּ אֲסוּר וּפְרִיָּהּ הַש"ס מר"מ בְּלֹא קַרְבֵּן דְּמִפְרָשִׁינָן לְקַרְבֵּן יְהֵא וְהַ"נ נִפְרָשׁ לְחֻלְיֵן יְהֵא וְאִמַּאי אֲסוּר וּמְשַׁנֵּי רַב אֲשִׁי דְּלֹא חֻלְיֵן לֹא מִפְרָשִׁינָן לְחֻלְיֵן יְהֵא אֲלֵא לְאִסּוּרָא לֹא חֻלְיֵן לִיהוּי אֲלֵא קַרְבֵּן וּבְקַרְבֵּן הוּי אִיפְכָא לְקַרְבֵּן לֹא אֹכֵל לֵךְ לַכ"ע שְׂרִי כְּמוֹ קַרְבֵּן פְּקַרְבֵּן אֲכָל בְּלֹא קַרְבֵּן ס"ל לר"מ דְּאֲסוּר מְשׁוּם מְפָלֵל לֹא כו' וְהֵינּוּ דְּפְרִיָּהּ הַש"ס לְעִיל עַל לְאִמְרָא לֹא אֹכֵל לֵךְ מְוֹתֵר וְהֵא לר"מ אֲסוּר וּמְשַׁנֵּי דְּבְרִיָּתָא מִיָּרִי בְּלֹא אִמְרָא וּבְהֵא הוּא דְּלֹא אֹכֵל לֵךְ מְוֹתֵר אִפִּי לר"מ אֲכָל לֹא אִמְרָא לר"מ אֲסוּר בֵּין שְׂאוּכַל לֵךְ בֵּין שְׂלֵא אֹכֵל לֵךְ.

וְלֹא קִי"ל כר"מ בְּלֹא אֹכֵל לֵךְ וּמִש"ה פֶּסֶק בְּלֹא אֹכֵל לֵךְ הַכֹּל שְׂרִי וּבְאֹכֵל לֵךְ הַכֹּל אֲסוּר וְכֹן לְקַמֵּן בַּפ"ב בְּמִתְנִיתִין גְּרִיסֵין לְקַרְבֵּן לֹא אֹכֵל מְוֹתֵר דְּמוּדָה ר"מ בְּהֵא וְנוֹשְׂאֵי כְּלִי ז"ל בִּיָּאָרוּ דְּבְרִיָּו ע"פ שִׁיטַת הָרַא"ש וְהָר"ן ז"ל וְלַעֲנַ"ד לֹא כֵן הוּא עֲמָדוֹ וְשִׁיטָה אַחֲרַת לוֹ אֲכָל נְעֻלְמָה הִיא מְעִינֵי כְּעַת וְהַתּוֹס' י"ט ז"ל פֶּתַב דְּלֹא הוּי גְּרִיס כֹּל הוּי סוּגִיא דְּמַכִּילְתִּין וְקָשָׁה הַדְּבָר לֹא מְר כֵּן.

ע"כ פֶּתַבְתִּי מֵה שֵׁנ"ל לְפִי גְּרִיסָתוֹ אֲכָל אֵין הַדְּבָר בְּרוּר וְצ"ע יוֹתֵר בְּזָה: ע"ב גַּמ' יָדִי לְעוֹשִׂיָהּ. עֵינֵין תּוֹס' ז"ל שְׁפַתְבוֹ דְּאֵגַב גְּרָרָא מְשַׁנֵּי הֵכָא בְּמַעֲשֵׂה יָדִיו דְּעַל מַעֲשֵׂה יָדִיו עֲצָמֵן חַל הַקּוֹנֵם לְמ"ד אֲדָם מִקְדִּישׁ דְּבָר שְׂלֵא בָּא לְעוֹלָם וְאֵין דְּבְרִיָּהֶם ז"ל מְוֹכְרִיָּם דְּהֵא לֹא הַקְדִּישׁ מַעֲשֵׂה יָדִיו הֵכָא אֲלֵא קוֹנֵם מְלֹאכְתּוֹ וְאֵם אֲמַר קוֹנֵם שְׂאִינֵי עוֹשֵׂה עֲמָה וְדֵאֵי הוּי דְּבָר שְׂאִין בּוֹ מִמֶּשׁ וְכִמוֹ שְׁפַתְבַּהּ הַר"מ ז"ל בְּפִי הַמְשַׁנֵּי שׁוּב רְאִיתִי בְּרִשְׁב"א ז"ל שְׁהִשִּׁיג עַל דְּבְרֵי הַתּוֹס' ז"ל.

אֲלֵא דַּבְּכ"ב לֹא תִנּוּן קוֹנֵם שְׂאִינֵי עוֹשֵׂה עֲמָה ע"ש: פְּרָק שְׁנֵי דָף יד גַּמ' רְבִינָא אָמַר ה"ק כו' וְהַרְמַב"ם ז"ל פֶּתַב דְּבְרִיָּשָׁא נְמִי פּוֹתְחִין לוֹ פֶּתַח מִמְּקוֹם אַחַר לַע"ה. וְעֵינֵין כ"מ ז"ל וְהַתּוֹי"ט פֶּתַב דְּלֹא הוּי גְּרִיס אֲלֵא רְבִינָא אָמַר כו' וּפְסַק כְּתִירוּץ קַמָּא דְּתַנֵּי לֵה אִיִּדִי ע"ש וְעֵינֵין רִשְׁב"א ז"ל.

וּל"נ דְּבִירוּשְׁלַמִי מִיָּבֻעֵי לִיָּה בְּאוֹמַר כְּפָר עָלֵי כְּבִיאַת אִימָא וּמַסִּיק פְּלִיגֵי בְּזָה רַב וְשְׂמוּאֵל וְרַב אֲסַר מְשׁוּם בַּל יַחַל דְּרַבְּנָן וְכַדְמִיָּתִי לְקַמֵּן דְּבְרִיָּם הַמְּוֹתֵרִים כו' וְקִיָּמָא לוֹ כְּרַב בְּאִסּוּרֵי.

וּלְקַמֵּן יְבוּאָר עוֹד בְּזָה אִי"ה: שֵׁם כִּי יָדוּר נָדָר לֵה' עַד שְׂיָדוּר בְּדָבָר הַנְּדוּר. וְכַתְּבַהּ הָר"ן ז"ל דְּלְגוּפִיָּה לֹא אִיִּצְטְרִיָּהּ כִּינּוּן דְּאִפִּי אָמַר כְּפָר זֶה אֲסוּר עָלֵי הוּי נָדָר כִּי אָמַר נְמִי פְּקַרְבֵּן אֲסוּר דְּלֹא גְרַע מִיָּדוּת.

אֲלֵא לְדִיּוּקָא אֲתִי דְּבְדָבָר הָאֲסוּר לֹא הוּי נָדָר וְהוּכְרַח לְזָה דַּא"ה מִנ"ל לְמַעוֹטֵי דְּבָר הָאֲסוּר דִּילְמָא הָא גּוּפָא קַמ"ל דְּמַתְפִּיס בְּנָדָר נָדָר הוּא וְה"ה דִּיכּוֹל לְהַתְפִּיס בְּדָבָר הָאֲסוּר וּפְרִיָּהּ הָא כְּתִיב לְאִסּוּר אִיִּסָּר אֲלֵמָא דְּכֹל חַד לְגוּפִיָּה אִיִּצְטְרִיָּהּ וּמְשַׁנֵּי דְּלְאִסּוּר אִיִּסָּר אִיִּצְטְרִיָּהּ לֵהָא דְּתַנֵּי אִיִּזְהוּ אִיִּסָּר כו' וְכַתְּבַהּ כִּינּוּן דְּאִפְשָׁר לְאוּקְמֵי לֵהָ דְּרִשָׁא לְהַכִּי מוֹקְמִית לֵה מְשׁוּם דְּסִבְרָא הִיא כו'.

ולכאורה לא הוצרך לזה לפי סברה קמיינתא דתרנוניהו הוי ידעינן מסברא דמצי לאתפוסיה בהו וא"כ ע"כ לא מצינן לאוקמי פוליהו לגופיה דא"כ קראי ל"ל וי"ל דלפי סברא קמיינתא אפתי תיקשי מנ"ל דידור נדר אתי למעוטי דבר האסור.

ולאסור איסור אתי לכדתניא דלמא לאסור איסור אתי למעוטי דבר הנדור וכי ידור נדר אתי לכדתניא לרבנות דאפילו התפיס בדבר האסור לו לבדו אלא ע"כ צ"ל דמסתבר יותר התפסה בדבר הנדור מדבר האסור והשתא דאמית להכי לא הוי צריף לפרושי לעיל דלדייקא איצטריף אפילו אי איצטריף לגופיה מ"מ דבר האסור לא שמעינן וי"ל דא"כ מסתבר יותר לאוקמי לאסור איסור ג"כ לגופיה לדבר האסור אלא ע"כ לא איצטריף לגופיה ומסברא תרנוניהו הוי אסירי מטעם יד וע"כ חד דלדייקא וחד לכדתניא כו' ומסתבר יותר לרבנות דבר הנדור וכל זה הוא לשיטתו במכילתין דדבר זה אסור עלי הוא עיקר נדר אבל לפי שיטתו בשבועות דאין זה אלא יד ע"כ צריף לפרש דלגופיה איצטריף לדבר הנדור אבל דבר האסור לא שמעינן דלאסור איסור איצטריף לכדתניא למתפיס בדבר שנאסר לו לבדו ולפי מה שפירש הקא דלגופיה לא איצטריף ומסברא ידעינן לה מטעם יד א"כ למה לי קרא למתפיס בדבר שנאסר לו לבדו הא גם זה עכ"פ יד מיהא הוי וי"ל ועיין בזה בדברי הר"ן ו"ל פ"ק שבועות שתיים באורף שם וקשה קצת שלא הנפיר שם האמור בשמעתין דלהכי איצטריף קרא ע"ש ועיין תוס' בשמעתין והרמב"ם ו"ל פ"ק דמלאסור איסור ילפינן דיכול לאסור על עצמו דבר הנותר כמו דבר זה אסור עלי ולא משמע פן בשמעתין דמדקאמר לאסור איסור מיבעי ליה לכדתניא ועיין בירושלמי במכילתין ודו"ק: אמר אב"י לא אמר פלוג' מדאורייתא וצריף שאלה מדרבנן לאב"י משמע דאכל הני דמתניתין קאי וכדתנא דבי רב בירושלמי וא"כ ה"ה לרבא דקאי אפוליהו וכן משמע מהא דמיייתי ראיה מנודר בתורה וכמו שכתב הר"ן ו"ל ועיין רשב"א ו"ל שהביא ג"כ מדברי הירושלמי סעד לדברי הרמב"ם, ו"ל וכמו שכתבתי לעיל ועיין בירושלמי דמשמע קצת דיש חילוק בין אומר הרי את עלי כביאת אימא ובין אומר הרי את כבשר אימא דבזה לכ"ע לא אמר פלוג' ובתלמודין לא משמע פן וגם בירושלמי אינו מוכרח ע"ש: ע"ב הנודר בתורה לא אמר פלוג' במה שכתוב בזה דבריו קיימים ומסיק דבמה שכתוב בזה דעתיה על אנפרות שבה וכתב הר"ן ו"ל דבגדר נמי מייירי וכמבואר בירושלמי וכ"כ הרמב"ם ו"ל וצ"ל דהאנפרות חשיבי דבר הנדור משום דצריף לקדשן בפה ועיין ברשב"א ו"ל שהאריף בזה ומסיק דאפילו בקדושת הכתובים יכול לידור ולאו דוקא אנפרות והביא ראיה לזה מהירושלמי וכבר תמה עליו הק"ע.

ואדרבה מירושלמי משמע איפכא דמיייתי התם חדא ברייתא בתורה לא אמר פלוג' משום דלקדושת התורה מכונן והוי דבר האסור למה שכתוב בזה דבריו קיימין דבקרבות הכתובים בזה קאמר אית תנזיי תני בתורה ובכתוב בזה מותר.

ובעני לאוקמי התם כר"ש וכיון דמה שאמר בזה לאו התפסה היא לא מהני נמי מה שאמר במה שכתוב בזה ומסיק דד"ה היא דהו ברייתא ס"ל דמה שכתוב בזה מכונן נמי על קדושת הכתובים ולא הוי דבר הנדור.

וא"כ משמע דתלמודין והירושלמי לאו בחדא שיטתא קיימי. דלש"ס דילן יכול להתפיס בקדושת התורה אלא היכא דדעתיה אגילי לאו פלוג' קאמר ובירושלמי ס"ל דבקרבות

התורה אינו יכול להתפס אלא דאמרינו דמכנין לקרבנות שבה וא"ש לפ"ז הא דפריד הש"ס השתא במה שכתוב בה דבריו קיימים בה ובמה שכתוב בה צריד למימר דלפי שיטת הירושלמי אין פאן קושיא ורבותא קמ"ל לאפוקי מדר"ש וקמ"ל דאע"ג דהתפס בדבר האסור ובדבר הנדור חל הנדר אבל לפי הנ"ל ניחא דלשיטת הש"ס דילן הכל הוא ביאור דברים דלקדושת התורה קאמר וכולה חזא היא והרמב"ם ז"ל חידש עוד בזה דבמה שכתוב בה דעתיה אאוסר ונדר האמור בה ועיין מש"כ בזה הגר"א ז"ל בי"ד סימן רי"ב ולפי מש"כ הר"ן ז"ל בדברי הרמב"ם ז"ל דש"ס דילן מייירי לענין שבועה והירושלמי מייירי בנדר א"ש דמש"ה אמרינו בש"ס דילן דעתיה אאזכרות וביירושלמי אמרינו דעתיה אקרבנות ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות שבועות ובאמת לשיטת הרמב"ם ז"ל לעיל דדבר הנדור לא תליא בקדושת פה אלא דוקא דבר הפא בנדר ונדבה ודאי נראה דקדושת הפתובים והאזכרות לאו דבר הנדור הוא ודוק היטב: דף טו גמ' הלכה לפני הפסח אסורה ליהנות לו לא הלכה מותרת לו ולא חיישינן שפא תלף אחר כף אלמא דמזדהר גם בתנאה לפי מ"ש הר"ן ז"ל בשם הרמב"ם ז"ל דהוא לוקה אם הנהגה אותה א"כ תיקשי היכי ס"ד דמותר להנות אותה משום דמזדהרת בתנאה הא מוכח בגיטין דרב נחמן לא אמר אלא בתנאה דתליא בדידיה והוא עצמו מזדהר.

אבל הכא דהוא עבר בכל יחל ותנאה תליא בדידה ופשיטא דאפילו לא הלכה אסור להנות אותה שפא תלף וי"ל פיון דהיא נמי עבדא איסורא אם תלף גם הוא מותר להנותה על סמך שתזדהר בתנאה ועי' פ"ד מהלכות נדרים שכתב הרמב"ם ז"ל גבי כפר זה עלי אם אלף למחר דאם הלף לוקה על אכילתו למפרע והיינו פשיטתו דהתראת ספק שמה התראה ולענין הלכה לפני הפסח כתב דאם הנהגה אותה אח"כ לוקה אבל למפרע אינו לוקה וצ"ל דמשום דהיא עברה על התנאי לא מסתבר שילקה הוא למפרע ואפ"ה התראת ספק לא מיקרי פיון דבהיתר הנהגה אותה ועיין פרק ד' מהלכות שבועות מה שכתב הרמב"ם ז"ל בדין ב' פירות: ובעיקר דברי הרמב"ם ז"ל שכתב דהוא לוקה והיא אינה לוקה כפר עצמו עליו הר"ן והרשב"א ז"ל ולדידי קשיא לי עוד אמאי לא תלך גם היא משום לאו דמעילה דהא הוא ז"ל פסק דיש מעילה בקונמות וכן יש לדקדק איפכא אי נימא דהמנדר לוקה משום כל יחל א"כ למה לן קרא ללאו דמעילה תיפוק ליה דאיפא לאו דכל יחל ומ"ש קונמות ומ"ש הקדש גמור ואין פאן מקומו להאריד בזה: ומ"ש הרמב"ם ז"ל בסיפא דמתניתין אחר הפסח הרי הוא בכל יחל דבריו נפלאים המה וכל מה שכתבו בזה מפרשי דבריו ז"ל דברים דחוקים המה ואי בדאייתהני מייירי מה זה שכתב דלא ינהוג בנדרו חולין הא מה"ת אסורה לילף ופשט דבריו נראין אפילו אי לא איתהני קודם הפסח אסור להניחה לילף וליהנות אחר הפסח וכמשמעות דבריו בפירוש המשניות והא דאמרינו הכא אי דלא איתהני מי איפא כל יחל יש לומר דשמעתין ס"ל דליפא כל יחל דרבנן ומש"ה פריד מי איפא כל יחל דאורייתא אבל לרבינא דחידש לן דאיפא כל יחל דרבנן אתיא מתניתין כפשטא וגם זה דוחק ועיין בש"ע סי' ר"כ שכתב בבבא דרישא הלכה לפני הפסח אסור ליהנות ממנה ואין זה מדוקדק דהא באיסור הנאה עליה קיימינו ועיין בלשון הירושלמי שם בזה: והא דפריד הש"ס עליה דרב יהודה מפל הני מתניתא יש לדקדק קצת דשפא דוקא בקונם עיני בשניה היום אם אישן למחר הוא דאמר רב יהודה דלא מזדהר דמשום אונס שניה חיישינן שפא יישן פי היכי דלרב נחמן

אמרנו בגיטין דאי בעי מברין נפשיה בסילנא ור"י לא ס"ל האי סברא אבל בתנאה דעלמא כמו הליכה מנ"ל דחניש ר"י ומסתמא לא ילך וצ"ל דלא ניחא ליה להש"ס דלפלגו בהא אלא ר"י ס"ל דכל בתנאה לא מודהר אינשי: ע"ב ר"ן בד"ה והא משעבד לה כו' וא"ת והא הוי נדרא דרבנן כו' להר"ן ו"ל פשיטא ליה דהאי נדרא ג"כ מדרבנן הוא ועיין ברש"א ו"ל שהאריה בזה וסבירא ליה דמדאורייתא חגיל נדרא וכן נראה מדברי הרא"ש ו"ל דבהאי לישנא דשאני משמש נדאי לא חל נדרא לענין זה להפקיע השעבוד וסמך על מה שדקדק כבר בקונם שאני ישן ואע"ג דרבינא מוקי לה התם כפשיטא ומדרבנן ה"א ע"כ לא מיירי מדרבנן וא"כ אי נימא דהנאת תשמיש ג"כ הוי דבר שאין בו ממש נדאי לא חגיל הנדר.

דאל"ה מאי קשיא ליה היכי חל הנדר בלשון זה דלמא מדרבנן קאמר וכדשני רבינא נמי לענין שאני מדבר שאני מהלך אלא נדאי ס"ל דהכא הוי נדרא דאורייתא וכן כתבו התוס' ו"ל ולפי דברי הר"ן ו"ל דהכא נדר מדרבנן הוא א"כ מאי קשיא ליה והא קונמות מפקיע מידי שעבוד דלמא דוקא קונם דאורייתא הוא דמפקיע מידי שעבוד אבל לא קונם דרבנן ונהי דהיכא דאמר תשמיש עלי מהני להפקיע אפילו נדרא דרבנן כמ"ש הוא ו"ל היינו דוקא בהנאת תשמיש עלי דנדרא משכח רוחא וחגיל וממילא נפקע השעבוד אבל היכא דעיקר חלות הנדר הוא נגד השעבוד נדאי דאין בו פח להפקיע מידי השעבוד: וראיתי במל"מ ו"ל בפ"ב מהלכות אישות שהקשה שם דברי הרמב"ם אהדדי מ"ש דלענין מזונות יכול להפקיע שעבודו ע"י קונם והנאת תשמישו עליה כתב דאינו יכול להפקיע השעבוד והביא בשם ישן אמרים לתרץ דברי הרמב"ם דדוקא גבי הנאת תשמישו הוא דאין מפקיע השעבוד משום דהנדר אין בו ממש והוי נדר מדרבנן והוא ו"ל השיב על זה הא הר"ן ו"ל כתב דנדר דרבנן ג"כ מפקיע השעבוד ואין דבריו מוכרחים בזה וכנ"ל דדוקא בהנאת תשמיש עלי דהנדר משכח רוחא וחגיל וכינן שהנדר חל אפילו מדרבנן יכול אח"כ להפקיע השעבוד ממילא דחכמים מתנין כו' אבל בהנאת תשמישי עליה נדאי יפה כתבו דאין הנדר חל כלל נגד השעבוד וזה ברור אלא דמטעם אחר אין נראה לי ישוב זה בדברי הרמב"ם ו"ל דמדבריו ו"ל בפ"ג מהלכות נדרים נראה דלרבינא נמי אין הנדר חל אפילו מדרבנן בדבר שאין בו ממש אלא שאין מורין לו היתר ופותרין לו פתח במקום אחר והר"מ בר יוסף כתב התם דלא צריך פתח אלא בע"ה וא"כ היכי קאמר בזה דאין מאכילין לאדם דבר האסור לו פיון דאין פאן איסור כלל ועוד יתבאר בזה לקמן במכילתין אם יזכני ה' ועי' ברש"א ו"ל שהאריה בזה גם בדין דבר שלבל"ע ע"ש: בא"ד והא מצות לאו ליהנות ניתנו ותימצו דמצנה לאו הנאה היא אבל אי מתהני גופיה בהדי קיום מצנה נדאי מיקרי הנאה ובתשמיש עלי נקט בהנאת תשמיש וילקמן דף פ"א גרסינן בתרנויהו הנאה והרמב"ם ו"ל בהל' אישות העתיק פגירסא דהכא ובהלכות נדרים העתיק פגירסא דלקמן וי"ל דהכא בא לרמז על זה דהתשמיש עצמו לאו בכלל הנאה הוא דמצות לאו ליהנות ניתנו.

אבל ז"א דכ"ש אם אמר תשמיש עלי דחגיל הנדר חל על דבר מצנה והרש"א ו"ל האריה ג"כ בקושא זו ומדבריו נראה דלא ס"ל תירוץ הר"ן ו"ל אבל לא הבנתי קושיתם ו"ל פיון דאמר בפירוש הנאת תשמיש עלי נדאי דחל הנדר ודוקא לקמן גבי

הנאות סנפה הוא דפריד רבא וכי מצות ליהנות ניתנו ואין זה בכלל הנאה והנאה אחריתא הוא דאסר עליו ולא ישיבתה דמצנה היא אבל היכא דאמר ישיבת סנפה עלי שפיר חגיל כדאמרין לקמן וה"נ פנין דאמר הנאות תשמישו עלי ודאי חגיל פנין דע"כ לזה נתפנין ונהי דגבי סנפה יש לומר דאפילו אמר הנאות ישיבת סנפה עלי מותר לישב משום דישבת מצנה לאו הנאה היינו משום דבאמת אין לו הנאה בזה אבל בכה"ג מי לא מיקרי הנאה דאטו אם אמר הנאות מצה עלי בליל פסח מי לא חגיל נדרא ומי גרע מאכילת מצה עלי.

והרשב"א ז"ל תירץ בזה דמצנות עונה העיקר הוא מחמתה ולא מחמתו וכיין דפקע השעבוד אין פאן מצנה וגם זה צ"ע פנין דעכ"פ מצנה קעביד ומחויב בדבר יהיה מאיזה טעם שיהיה אפתי הויא בכלל מצות דלאו ליהנות ניתנו וכן קשה לי מה שתירץ על עשה דפ"ר משום דיכול לקיים באמתא אחריתא א"כ בכה"ג אם נדר הנאה בשופר זה או מסנפה זו אטו חגיל נדרא מפני שיכול לתקוע בשופר אחר או לישב בסנפה אחרת ובר"ה איתא המנדר הנאה מתבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצנה והא יכול לשמוע מאחר אלמא פנין דמצנה היא לא מיקרי הנאה כלל וה"נ מאי איכפת לן אם יכול לקיים ע"י אחרת ואם אסר תשמישו על כל הנשים צידד שם לומר דבאמת לא חל הנדר משום דמצות לאו ליהנות ניתנו ואם כן אשה שאמרה נטולה אני מן היהודים אמאי חל הנדר הא גם באשה איכא מצנה דשבת ויש לדחות מ"מ דבריו ז"ל צ"ע והעיקר בזה כמ"ש הר"ן ז"ל דמצנה שיש בה הנאה מצד עצמה הנאה גופנית ודאי אינה בכלל מצות לאו ליהנות ניתנו ועיין תוס' ר"ה שכתב דגבי ישיבת סנפה יש גם הנאה מחמת ישיבתה ע"ש מש"כ וצ"ע בזה בדברי הפוסקים: דף טז גמ' רב אשי נדי מטעמיה דאב"י שלא אוכל נמי משמע ב' לשונות כו' לפום סוגיין יש לומר דרב אשי לא פליג אב"י במסרבין אלא דלא ניתא ליה לאוקמא בהכי דא"כ הוי מצי למיתני נמי בשבועות שלא אוכל כה"ג ודאכילנא משמע אלא תנא פסקא ובסתמא מירי וע"כ ה"כא שאי אוכל קאמר וי"ל דכן היה דעת הרמב"ם ז"ל דפסקא פאב"י אבל הרא"ש והראשונים ז"ל פסקו כרב אשי דאפילו במסרבין בו דאכילנא משמע ועיין בדברי הרא"ש ז"ל בפסקיו בשמעתי דדבריו ז"ל מגומגמין ויש בהן ט"ס וכתב לחלק בין נדרים דשאוכל לה משמע דאוסר לאכול והיינו משום דנדרים מתסר חפצא הוא ושאוכל לה מה שאוכל לה יהא אסור.

אבל בשבועה ליכא למימר הכי ובכל גוונא בין מסרבין בין אין מסרבין שאוכל דאכילנא משמע ושא לא אוכל דלא אכילנא משמע וכ"כ הרשב"א ז"ל ועיין לעיל בריש מכילתין לענין שאני אוכל לה לחוד דכתבו הרא"ש והתוס' ז"ל התם דמירי במסרבין בו לאכול ואפילו רב אשי מודה בכה"ג דנדרים שאני ועיין בזה בדברי הרשב"א ז"ל באורו שם ודו"ק: רא"ש בד"ה מהו דתימא מיקם לישנא הוא כו' קמ"ל פנין דהוציא בשפתיו שאי אוכל לא מהימנין ליה במאי דקאמר בטר הכי התוס' ז"ל בשבועות משמע דלא ס"ל הכי אלא אם אומר כן מהימן ומוקי לה כגון ששכח מה היה בדעתו ע"ש: ע"ב גמ' חומר מפלל דנדר הוא והא מותר קתני אלא אסיפא דאינדו בבא ופי' ז"ל דבזה א"ש דבנדרים נמי איכא איסורא בבל יחל מדרבנן אבל אקרפון לא אוכל לה לא שייך למיתני זה חומר פנין דהתם מותר לגמרי ולענ"ד לא הוי צריכי לזה דנדאי שייך למיתני זה חומר אפילו אם בצד הקל הותר הוא לגמרי אלא דהכא בקרבן לא אוכל לה לא שייך למיתני זה חומר פנין דהתם לאו נדר הוא פלל ואין זה קולא בנדרים פנין דאין בלשונו נדר פלל כמו

בְּקִרְבָּן לֹא אוֹכֵל לֶה אוֹ לֹא קִרְבָּן לֹא אוֹכֵל לֶה אֲלֵא דְלִפִּי מַה שְּׁפִירֵשׁ בְּטַעֲמָא דְלֹא שְׁבוּעָה
לֹא אוֹכֵל לֶה מִשּׁוּם מְפָלֵל לָאו אִתָּה שׁוֹמֵעַ הֵן א"כ שְׁפִיר שְׁיִיף לְמִיתְנֵי בְּהָא זֶה חוֹמֵר
בְּשְׁבוּעוֹת מִבְּנִדְרִים.

דְּבִנְדְרִים בְּלֹא קִרְבָּן לֹא אוֹכֵל לֶה לֹא אֲמַרְיֵנוּ מְפָלֵל לָאו כּו' וְדוֹקָא בְּשְׁבוּעָה הוּא דְאֲמַרְיֵנוּ
הִכִּי מִשּׁוּם חוֹמֵר שְׁבוּעָה כְּמוֹ שְׁפָתְבוּ הַתּוֹסֵ' ו'ל וְהַתּוֹסֵ' ו'ל פְּתִיבוּ עוֹד דְלֹא שְׁבוּעָה אֲסוּר
מִשּׁוּם גְּזִירָה בְּעֵלְמָא וּלפ"ז ג"כ לֹא א"ש הָא דְפָרִיף וְהָא מְוֹתֵר קְתָנִי מִשְׁמַע דְּאִי הָוִי
אִיסוּר בְּנִדְרִים א"ש וּלְדַבְרֵי הַתּוֹסֵ' ו'ל אֲפִילוּ אִי לֹא תְנֵי מְוֹתֵר ג"כ תִּיקְשִׁי מֵאִי חוֹמֵר
הִיא זֹו כִּינּוּן דְּבְשְׁבוּעָה נְמִי לִיכָא אֲלֵא אִיסוּר דְּרַבְנָן בְּלֹא שְׁבוּעָה אֲבָל לִפִּי מַה שְּׁפִירֵשׁתִּי
נִיחָא דְעִיקָר הַקְּוִשָׁא דְהָכָא לָאו נִדְרָה הוּא פְּלֵל וְלֹא שְׁיִיף בְּזֶה חוֹמֵר בְּשְׁבוּעָה וּבְכַמְהָ
דּוֹכְתִי מְצִינּוּ דְתְנֵי חוֹמֵר כֹּה"ג וּבְצַד הַשְּׁנֵי הִיתֵר הוּא וְאִין לְהֶאֱרִיף בְּזֶה: הָא דְאָמַר יְשִׁיבֵת
סוֹפָה עָלֵי כּו' עִי' ר"ן ו'ל שְׁהַקְשָׁה הָא הָוִי דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ וְתִירֵץ דְאָמַר קוֹנָם סוֹפָה
לִישִׁיבֵתָהּ, וּבְשֵׁם הַתּוֹסֵ' ו'ל פְּתִיבוּ דְזֶה לֹא הָוִי דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ כִּינּוּן שְׁהַזְפִּיר שֵׁם הַסוֹפָה
הַנְּאָסְרֵת וְלֹא הָוִי דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ אֲלֵא כְּשֶׁאִינוּ מְזַכִּיר שֵׁם הַחֶפֶץ הַנְּאָסֵר כְּמוֹ שְׁאִנִּי
מְדַבֵּר אוֹ שְׁאִנִּי יִשֵּׁן וּלְשִׁיטָה זֹו הָא דְאֲמַרְיֵנוּ לְעֵיל יֵאָסֵר פִּי לְדִבּוּרֵי הֵינּוּ נַעֲשֶׂה כְּאוֹמֵר
דְּבִקוֹנָם פִּי מְדַבֵּר נְמִי סְגִי כִינּוּן שְׁהַזְפִּיר פִּי וּכ"כ הַרְשָׁפֵ' א ו'ל אֲבָל מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ו'ל
בפ"ג נִרְאֶה דְפִי מְדַבֵּר וְנִדְי עוֹשׂוֹת לֹא מְהַנִּי וְהָוִי דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ וּכְמוֹ שְׁפָתְבוּ הַל"מ
ו'ל שֵׁם וְאִפ"ה פְּתִיבוּ גַבִּי יְשִׁיבֵת סוֹפָה אֲסוּרָה עָלֵי דְהָוִי נִדְרָה גְמוּר וְכֵן בְּהִנָּאת תְּשַׁמִּישְׁךָ
עָלֵי וּכְמ"ש לְעֵיל וּלְעֵנִין יְשִׁיבָה יֵשׁ לּוֹמֵר דְלֹא חֲשִׁיב דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ וְנִדְמִי לְאֲכִילֵת
כְּפָר זֶה עָלֵי דְהָוִי נִדְרָה גְמוּר דְכִנּוּנָתוֹ עַל הַכְּפָר עֲצָמוֹ וְה"נ עַל הַסוֹפָה הוּא מְכוּוֹן אֲבָל
בְּהִנָּאת תְּשַׁמִּישְׁךָ אֲסוּרָה עָלֵי קִשָׁה מ"ש דְּבְשֶׁאִינִי מְשַׁמֵּשׁ פְּתִיבוּ דְהָוִי דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ
מִשּׁוּם דְהָוִי כְּאוֹמֵר שְׁיִמוּשֵׁי אֲסוּר עָלֵיךָ דְהָוִי דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ.

וְכִי אָמַר תְּשַׁמִּישֵׁי עָלֵיךָ אוֹ תְשַׁמִּישְׁךָ עָלֵי אִמְאֵי הָוִי נִדְרָה הִלֵּא מְפֹרֵשׁ פְּתִיבוּ שֵׁם דְּבִדְבּוּרֵי
אוֹ הִילּוּכֵי אוֹ שְׁיִמוּשֵׁי עָלֵיךָ קִרְבָּן הָוִי דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ וְאִינוּ אֲסוּר אֲלֵא פִי לְדִבּוּרֵי
וְנִרְגְלִי לְהִילּוּף וְה"ה פִּי מְלִדְבֵר וְנִרְגְלִי מְלִהִילּוּף וְאִפְשֵׁר פִּי מְדַבֵּר ג"כ סְגִי וּכְמ"ש הַכ"מ
ו'ל בְּדַעְתּוֹ וְהִכִּי מִשְׁמַע בְּפִירוּשׁ הַמְשָׁנָה שְׁלוֹ וְא"כ בְּתְשַׁמִּישֵׁי עָלֵיךָ הָוִי דְבָר שְׁאִין בּוּ
מִמֶּשׁ וְכֵן יְשִׁיבֵת סוֹפָה גַם כֵּן מִי עֲדִיף מְשִׁימוּשֵׁי עָלֵיךָ אוֹ שְׁיִמוּשְׁךָ עָלֵי.

וְהָא לֹא תִיקְשִׁי בְּמִש"כ דְלֹא בְּעֵינֵי דוֹקָא יִקְדָּשׁוּ יְדֵי לְעוֹשִׂיהֶן אֲלֵא מַעֲשֶׂה יְדֵיהֶן גַּם כֵּן
יְכוּלָה לְהַקְדִּישׁ וּבפ"ג פְּתִיבוּ דְעֵשְׂוִיתוּ אִינוּ יְכוּל לְאָסוּר דִּישׁ לְחַלֵּק דְעֵשְׂוִיתוּ הָוִי דְבָר
שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ דְכַח הַפּוֹעֵל אִין בּוּ מִמֶּשׁ אֲבָל מַעֲשֶׂה יְדֵיהֶן דְהִיא הַפְּעוּלָה יְכוּלָה לְהַקְדִּישׁ
אֲלֵא דְהָוִי דְבָר שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם וּכְבָר הֶאֱרִיף הַר"ן ו'ל בְּזֶה לְקַמְן וְצ"ל דְדוֹקָא דִּיבּוּרֵי
וְהִילּוּכֵי קִרְבָּן אוֹ שְׁיִמוּשֵׁי הוּא דְהָוִי דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ אֲבָל כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר דִּיבּוּרֵי וְהִילּוּכֵי
וְשְׁיִמוּשֵׁי עָלֵיךָ קִרְבָּן שְׁאִנִּי דְקַמְכוּוֹן לְגוֹפּוֹ לְעֵשׂוֹתוֹ קִרְבָּן לְדַבְרִים אֵלוּ וְעֲדִינּוּ צ"ע: וְהִנֵּה
לִפִּי דְבָרֵי הָאוֹמְרִים דְנִדְרָה דְרָף אִיסוּר בְּעֵלְמָא הוּא נִדְרָה גְמוּר וּכְמוֹ שְׁנִרְאֶה מְדַבְרֵי
הַרְמַב"ם ו'ל ג"כ א"כ בְּכֹה"ג מנ"ל דְאִינוּ חָל עַל דְבָר שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ דְּבְשֶׁלְמָא לְהַתְפִּיסוּ
בְּקִרְבָּן א"ש דְאִין עַל מַה שְּׁיַחּוּל הַקְּוִשָׁה כִּינּוּן שְׁאִין בּוּ מִמֶּשׁ אֲבָל דְרָף אִיסוּר בְּעֵלְמָא
לְמָה לֹא יוֹכֵל לְאָסוּר עַל עֲצָמוֹ כֹּל דְבָר וְצ"ל דְרָף אִיסוּר ג"כ צְרִיף שְׁיִהֵי מִמֶּשׁ בְּדַבְרָה
הַנְּאָסֵר דַּל"ה עַל מַה יְחוּל הָאִיסוּר וְאִין הִלְכָה זֹו בְּרוּרָה אֲצִלֵי עֲדִינּוּ: בַּא"ד הַקְשָׁה הַר"ן

ז"ל פּינן דְּמַצּוֹת לָאוּ לִיקְהָנוּת גִּיתָנוּ אֶפְּלוּ כִּי אָמַר יִשְׁיבַת סוּפָה עָלַי אֲמַאי יַאֲסֵר הָא אֵינָהּ בְּכָלֵל הַנְּאָה פְּלָל וְלֹא עֲדִיף מֵאֵם הַקְּדִישׁ הַסּוּפָה לְגַמְרֵי דְמוֹתֵר לִישָׁב בְּהָ פִּינן דָּאִין זֶה בְּכָלֵל הַנְּאָה וְה"נ נְהִי דְאָסֵר סוּפָתוֹ עָלָיו פְּקָרְבֹן לְמָה יַאֲסֵר בִּישִׁיבָה וְתִירֵץ בְּשֵׁם הַתּוֹס' ז"ל פִּינן שְׂאָסֵר עָלָיו הִישִׁיבָה בְּפִירוּשׁ יָכוֹל לְהַקְדִישׁ גַּם לְזָה אַע"ג דְּבִסְתָם הַקְּדוּשׁ הִיָּה מוֹתֵר לִישָׁב בְּהָ אָבֵל הִיכָא דְאָסֵר בְּפִירוּשׁ אֶפְּלוּ דְבָר שְׂאִין בּוּ הַנְּאָה חָל הַנְּדָר וּלפ"ז אִיכָא לְאִשְׁכּוּחֵי בְּדָבָר מְצֻנָה ג"כ חוֹמֵר בְּשִׁבוּעָה מִבְּנֵדָר דְּהִיכָא דְנִשְׁבַּע סְתָם שְׁלֵא לִישָׁב בְּסוּפָה הַשְּׁבוּעָה חָלָה בְּכוֹלֵל ע"י שְׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה וּבְנֵדָר אֵינּוּ נְאָסֵר פְּלָל דְּלִשְׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה קִמְכוּיָן דִּישִׁיבַתְהָ הַנְּאָה הִיא וְלֹא מְצֻנָה אָבֵל יְמוֹת הַחֵג לֹא נְאָסֵר פְּלָל פִּינן דְּמַצּוֹת הִיא וְלֹא הַנְּאָה וי"ל דַּע"כ אֵין בִּישִׁיבַת סוּפָה הַנְּאָה אִפִּי' בְּשְׂאָר יְמוֹת הַשָּׁנָה דָּאֵם הִיָּה בְּהָ הַנְּאָה אֶפְּלוּ אִם מְצֻנָה ג"כ הִיא לֹא נִתְבַּטְּלָה הַנְּאָתָה וְכַמ"ש הֵר"ן ז"ל לְעֵיל וְכִינּוּן שְׂאָמַר יִשְׁיבַתְהָ נְאָסֵר בִּימּוֹת הַחֵג ג"כ אֵלֹא דְלֹא מְסַתְּבַר לוֹמַר דִּישִׁיבַת סוּפָה לָאוּ הַנְּאָה הִיא פְּלָל וְאִטּוּ אִם הַקְּדִישׁ הַסּוּפָה מוֹתֵר לִישָׁב בְּכוֹלָהּ.

וְכֵן מוֹכַח בִּירוּשְׁלָמִי בְּשִׁמְעֵתִין דְּמִיָּתִי רֵאִיָּה דְנֵדָר חָל עַל דְּבָר מְצֻנָה שְׁפֵן אָדָם מִקְדִישׁ סוּפָתוֹ לְשָׁמַיִם. וְכַבֵּר הַבְּאֵתִי לְעֵיל דְבָרֵי הַתּוֹס' בַּר"ה דְּמִסְפָּקָא לְהוּ בְּתַקִּיעַת שׁוֹפֵר עָלֵי קוֹנָם אִם נְאָסֵר.

וְשָׂמָא דוֹקָא בִּישִׁיבַת סוּפָה דִּישׁ בְּהָ הַנְּאָה הוּא דְמִיתָסֵר. אָבֵל בְּתַקִּיעַת שׁוֹפֵר דְּבִלֵּא הַמְצֻנָה אֵין בּוּ הַנְּאָה פְּלָל אֶפְּשֵׁר דְלֹא מִיתָסֵר וּכְקוֹשְׁיֵיהֶם כָּאֵן.

וְלֹא אָבִין דְּבִרְיָהֶם ז"ל דְּהָא תָּנוּ נְמִי תְּפִילִין שְׂאֵנִי מִנִּיחַ וּבְהַנְּחַת תְּפִילִין ג"כ אֵין בְּהוֹן שׁוּם הַנְּאָה אִם לֹא הַמְצֻנָה נְאָפְּלוּ הַכִּי נְאָסֵר. וְאֶפְּשֵׁר פּוֹנוּתָם ז"ל דְּהִיכָא דְנִתְפָּנוּן לְשִׁיר שְׁפִיר יֵשׁ בּוּ הַנְּאָה.

וְכִי קָאֵמַר תְּקִיעַת שׁוֹפֵר עָלֵי לְשִׁיר קִמְכוּיָן. אָבֵל לְמַצּוֹת מוֹתֵר דָּאִין בְּזָה הַנְּאָה פִּינן דְלֹא מְכוּיָן לְשִׁיר אָבֵל בִּישִׁיבַת סוּפָה בְּכָל גּוֹנוּא יֵשׁ בְּהָ הַנְּאָה וּמַש"ה נְאָסֵר גַּם בִּישִׁיבָה שְׁל מְצֻנָה: וּלפ"ז ע"כ ס"ל כְּדָבָרֵי הַרְשָׁב"א ז"ל דְּגַם בְּמַצּוֹת דָּאִית בְּהָ הַנְּאָת הַגּוֹף ג"כ אֵיתָמַר פְּלָלֵא דְמַצּוֹת לָאוּ לִיקְהָנוּת גִּיתָנוּ וּמ"מ לֹא הוּי לְהוּ לְחַלְק סְתָמָא בֵּין סוּפָה לְשׁוֹפֵר דְּנִדְאֵי בְּשׁוֹפֵר נְמִי אִם אָמַר תְּקִיעַת שׁוֹפֵר שְׁל מְצֻנָה עָלֵי אָסוּר כְּמוֹ בְּתַפְּלִין וְעֵינִין שְׁם בַּר"ה דְּנִתְחַלְקוּ בַּעַה"מ וְהֵר"ן ז"ל בְּמַצּוֹת שְׁל דְּבִרְיָהֶם אֵי גַם בְּזָה אֶמְרִינּוּ דְלֹאוּ לִיקְהָנוּת גִּיתָנוּ בַּעַה"מ א"ז"ל ס"ל דְּבִמְצֻוֹת דְּרַבְּנָן לֹא אֶמְרִינּוּ דְלֹאוּ לִיקְהָנוּת גִּיתָנוּ וְהֵר"ן ז"ל חוֹלַק עָלָיו שְׁם דַּמ"מ מְצֻנָה הִיא וְנִרְאָה דְּמִחְלֻקָתָן תְּלִיא בְּהָא דְּבַעַה"מ א"ז"ל ס"ל דְּתַקִּיעַת שׁוֹפֵר ג"כ קִצַּת הַנְּאָה הִיא וְתַקִּיעָה שְׁל מְצֻנָה דוֹקָא הוּא דְשָׁרִינּוּ מִשׁוּם דְּמַצּוֹת לָאוּ לִיקְהָנוּת גִּיתָנוּ וּמְבַטְּלָה הַנְּאָתָה דְרָשׁוֹת וַא"כ דוֹקָא תְּקִיעָה שְׁל מְצֻנָה דְּאוֹרֵייתָא הוּא דְשָׁרֵי אָבֵל מְצֻנָה דְּרַבְּנָן אֵינָה מְבַטְּלַת הַנְּאָתָה וְאָסוּר כְּמוֹ תְּקִיעָה שְׁל רָשׁוֹת וְהֵר"ן ז"ל ס"ל דְּלִיכָא הַנְּאָה פְּלָל בְּתַקִּיעַת שׁוֹפֵר אִם אֵינּוּ מְכוּיָן לְשִׁיר וּבְזָה לֹא נְאָסֵר פְּלָל אֵלֹא דַּס"ד דְּמַצּוֹת ג"כ הַנְּאָה הִיא קַמ"ל דְּמַצּוֹת לָאוּ לִיקְהָנוּת גִּיתָנוּ וַא"כ ה"ה דְּמַצּוֹת דְּרַבְּנָן לֹא תְּשִׁיבָא הַנְּאָה וְכ"ש הוּא וְעֵינִין בְּשַׁעַה"מ בְּהַלְכוֹת לִיָּבֵל שְׁהָאֵרִיף בְּזָה וְהַרְשָׁב"א ז"ל הַקְּשָׁה ג"כ קוֹשְׁיֵית הֵר"ן ז"ל וְהִבִּיא תִּירוּץ הַתּוֹס' הַנְּ"ל וּמִשְׁמַע מְדָבְרֵיו דְּסִבְרַת הַתּוֹס' זִו הַפֵּל אֶחָד עִם מַש"כ לְעֵינִין דְּבָר שְׂאִין בּוּ מִמֶּשׁ דְּכָל שְׁהוּא מְזַכִּיר שְׁם הַחֲפֵץ חָל שְׁפִיר וְה"נ דְּכּוֹנוּתָהּ

אע"ג דאין לאסור המצנה מחמת איסור חפצא פיון דליכא הנאה מ"מ פיון שהנפיר החפץ לאסור גם בזה חל כל שפיר ולא הבנתי דמה ענין זה לזה.

ומדברי הר"ן ז"ל נמי נראה דלאו דברים אחרים הם והוה סברא לחוד והוה סברא לחוד ודו"ק: והקשה הרשב"א ז"ל בשמעתין בהא דנדר חל על דבר מצנה לימי עשה דמצנה ולקדחי ל"ת דכל יחל ותי' דהוי עשה ול"ת פכל הינצא מפיו יעשה ואין עשה דוחה ל"ת ועשה ואין זה מספיק דהא בריש יבמות משמע דעשה השנה בכל דוחה לתו"ע שאינו שנה בפל וקונם הוא איסור שאינו שנה בכל אלא על הנודר לבד הוא האיסור.

ונהי דיש לומר דזה דומה לנזיר דלא מיקרי אינו שנה בכל פמבואר בד' מהרש"ל ומהרש"א ז"ל שם בריש יבמות וכמ"ש שם בחי' אפתי תיקשי הא ישנו בשאלה וגבי נזיר נמי נדחית עול"ת שלו מטעם דישנו בשאלה פדאמרין התם אבל לא הבנתי קושיתו דהא משמע בגמרא דמקרא דידור נדר לה' יליף דחל על דבר מצנה וצ"ל דמשמע ליה דלמסקנא מסברא ידעין דנדרים חל על דבר מצנה פיון דאסר חפצא עליה והמצנה בטילה מאליה וכן משמע בירושלמי דמיימי מסברא דנדר חל על דבר מצנה שפן אדם מקדיש סוכתו לשמים.

אלא דנראה דז"א אלא לאביי דס"ל דמצנה הנאה מיקרי' שפיר דמסברא אית לן דחליו על דבר מצנה אבל לרבא דמיימי דאסר עליו המצנה בפירוש א"כ ליכא למילף מסברא דאדם מקדיש סוכתו לשמים וע"כ מקרא דכי ידור נדר לה' הוא דילפינו.

וגבי נזיר גופא מצינו יין ושכר נזיר לאסור יין מצנה פיון הרשות ולא דחי עשה ול"ת. ואין פאן מקומו.

ושם יתבאר בעז"ה: אף לפ"ז יקשה שמעתא דריש יבמות הא דלא ילפינו מנזיר דעשה דוחה לתו"ע משום דמה לנזיר שפן ישנו בשאלה תיפוק ליה דמנדרים איכא למילף איפכא דאפ"י עשה ול"ת דישנו בשאלה ג"כ אינה נדחית.

וממ"נ סתרי אהדדי שמעתא דיבמות עם שמעתין דאי מקרא ילפינו א"כ מאי פריה התם ואי מסברא תיקשי איפכא אמאי אינו דוחה עול"ת דישנו בשאלה ונראה לומר דאפ"י אי מסברא שמעינו דנדרים חליו על דבר מצנה לא תיקשי לקדחי העשה את לתו"ע פיון דע"כ לא נדר אלא לזמן מצנה לחוד כמו מצה בליל פסח וסוכה בימות החג וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל וא"כ אי נימא דהעשה ידחה העול"ת א"כ יצאו דבריו לבטלה ולא חליו פלל ולבטל לגמרי העשה ול"ת לא שמענו דיש פזאת בכח העשה אלא דא"כ בהקדיש סוכתו לשמים לימי עשה ולקדחי לתו"ע דהא ההקדש חל אלא דבסג העשה דוחה הל"ת ע"כ נראה יותר דמקרא יליף לה ובאמת שמעינו מינה דאין עשה דוחה לתו"ע שישנו בשאלה ועיין מש"כ שם בחי' ליבמות וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' נזירות ועיין בשעה"מ שהאריה בזה עיי"ש: והרמב"ם ז"ל בפ"י המשנה פתב דמש"ה נדרים חליו על דבר מצנה משום דהוי מצנה הבאה בעבירה כמו אכילת טבל והקדש דהוי מצנה הבאה בעבירה ובאמת גם באלו יש להקשות לימי עשה ולקדחי ל"ת וכבר האריכו בזה המפרשים ובחבורו פתב ז"ל פשתבונן פכתובים כו' דבגדר פתיב פכל הינצא מפיו יעשה בין רשות בין מצנה ובשבועה פתיב להרע או להיטיב היינו רשות

דוקא מדבריו ו"ל נראה ג"כ דעיקר הדבר מסבירא הוא דשמעינן אלא דיש לזה סמך במקרא ומה שהביא מלהרע או להיטיב הא בגמ' מסקינן דמהתם לא שמעינן אלא למעוטי מקרבן ולא פטורי מלאו מלא יחל דברו הוא דילפינן לה והוא ו"ל לא הביא הך דרשא כלל ומש"כ לענין מכיל הינצא מפיו בירושלמי משמע איפכא דר' ישמעאל יליף מינה דאפי' במזיד אין שבועה חלה על דבר מצוה שנאמר ככל הינצא מפיו ולא הינצא מפיו שמים.

עיי"ש: דף יז גמ' חד למיפטריה מקרבן וחד למיפטריה מלאו דשבועה. יש לדקדק פיון דאימעוט מלאו דשבועה למה לי קרא לקרבן הא לא חלה השבועה כלל ולפי מש"כ הרמב"ן ו"ל במלחמות בשבועות פ"ג דבפולל חל שבועה על האיסור לענין לאו אבל לא לענין קרבן א"כ יש לפרש דה"ק חד קרא למיפטריה מקרבן היינו אפי' בכולל וחד למיפטריה מלאו היינו שלא בכולל אבל מדברי הרמב"ם ו"ל נראה דבכולל חייב אפי' בקרבן וענין בזה במאור ובמלחמות שם באר"ה פל פרטי נדרים ושבועות בקיום מצוה או בקביטולו וענין ברא"ש ובכ"ן ו"ל לעיל גבי האומר אשנה פרק אחד.

אף את זה לכד נראה לענ"ד דטעמיה דהירושלמי בשבועה שלא אוכל מצוה ושללא אשב בצל לאו משום פולל הוא דהיכן מצינו דבכולל חל על ביטול מצוה אלא גם זה מסבירא פשיטא להו כמו בנדרים דחלין על דבר מצוה משום דהקדוש חל על החפץ.

והמצוה ממילא נדחית משא"כ בשבועה דאין לה מקום לחול פיון דמצוה ועומד ותינו דוקא אם נשבע לבטל מצוה אבל זה שנשבע שלא יאכל מצוה או שלא ישב בצל הרי יש מקום לשבועתו לחול עליו בדבר הרשות וכיון דחלה השבועה עליו המצוה ממילא נדחית ואין זה בכלל נשבע לבטל מצוה.

ובכר נתבאר דברים אלו באר"ה בדברי הראשונים ו"ל יעזרני ה' עוד לכאור בזה במכילתין ובמס' נזיר פאשר עם לבבי: ר"ן בד"ה פיון דאמר הריני נזיר ע"ש שפי' דה"ש"ס פרי' דבחד אם אוכל איכא לאשכחי שתי נזירות ע"י התראות חלוקות כמו לענין שבועה דלוקה שמים בהתראות חלוקות ומשני דתנא אידי דגבי שבועה איצטריף למתני שלא אוכל בכפילא תני נמי גבי נדרים הכי ואין לדקדק למאי דס"ד דליתני חד אם אוכל ויש נדר בתוך נדר היינו ע"י התראות חלוקות דא"כ כה"ג בשבועה ג"כ לוקה שמים דז"א דבשבועות הא דלוקה ב' הפל משום שבועה אחת אלא דהתראות מחלקות כמו בכל איסורין אבל בנזירות הרי הוא נזיר שמים ומה לי אם אמר ב' פעמים אם אוכל או פעם אחת ואכל בשני התראות ובין בזה בין בזה שמעינן דיש נדר בתוך נדר דהנזירות השניה חלה עליו ג"כ למנותה אח"כ וכמ"ש הר"ן ו"ל.

אלא דלדידי מספקא לי האי דינא דהתראות מחלקות לענין זה ומאי ענין התראת לכאן בשלמא לענין מלקות בלא התראת חלוקה אין לחייבו שמים פיון דלא התרו בו על פנית הב' ומשום התראת ראשונה אין לחייבו אלא מלקות אחת וכן לענין קרבן כבהעלם אחת אבל הכא מנ"ל לחייבו תרתי ע"י התראות פיון דלא אמר אלא פעם אחת הריני נזיר חדא נזירות קבל עליו ולא שמים ואחר שאכל פ"א ונהרי הוא נזיר יכול לאכול אח"כ אפי' מאה פעמים: אמר רב הונא לא שנו אלא דאמר הריני נזיר היום הריני נזיר למחר דמגז דמתוספף חד יומא חל נזירות על נזירות אבל הריני נזיר היום הריני נזיר היום לא

ושמואל אָמר דָּאָפּילו כה"ג חֲיִיל וְיֵשׁ לְדַקְדָּק אַמַּאי לֹא נִיחָא לְהוּ לְאוּקְמֵי מִתְּנִיתִין פְּדָקְתָּנִי
שְׁלֵא הַזְפִּיר זְמַן פְּלֵל אֱלָא הַרְיֵנִי נְזִיר אִם אוֹכֵל הַרְיֵנִי נְזִיר אִם אוֹכֵל וְיֵשׁ לּוֹמַר דַּע"כ יֵשׁ
נְדָר בְּתוֹף נְדָר פִּי דְהַנְדָּר הַשְּׁנִי חָל עָלָיו בְּשַׁעָה שְׁהַנְדָּר הַרְאִשׁוֹן כְּבָר הוּא עָלָיו וּבְהֵאֵי
גִּוּוֹנָא דְתַנִּי בְּמִתְנִיתִין הָא שְׁנִיָּהֶם חָלִין כְּאֶחָד בְּשַׁעָה שְׁהוּא אוֹכֵל דְקוֹדֵם שְׁאָכַל עֲדִינִין לֹא
חָלוּ שְׁנִיָּהֶם וּמִשׁ"ה ע"כ צָרִיף לְאוּקְמֵי דְהַזְפִּיר זְמַן בְּשַׁנִּיָּהֶם וְנְדָר הַרְאִשׁוֹן חָל תְּחִלָּה
וְאַח"כּ הַשְּׁנִי עַל הַרְאִשׁוֹן וְהָרֵא"ש ז"ל פְּתַב בְּשַׁמְעֵתִין דְאַפִּי' אָמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַרְיֵנִי נְזִיר
אִם אוֹכֵל הֵנִי כְּמוֹ קִיבֵל עָלָיו ב' נְזִירוֹת בְּבַת אַחַת אַע"ג דְּבַכְה"ג צ"ע דַּמְנַ"ל דְהַרְיֵנִי נְזִיר
הַרְאִשׁוֹן נְתִלָּה ג"כ בְּתַנַּאי אֲכִילָה דְלִמָּא נְזִירוֹת בְּלֹא תַנַּאי קְאָמַר וּנְזִירוֹת הַשְּׁנִיָּה הוּא
דְתִלָּה בְּאֲכִילָה וְאֶפְשָׁר דְכַוּוֹנַת הָרֵא"ש ז"ל ג"כ לְגוּוֹנָא דְמִתְנִיתִין דְאַמַּר ב' פְּעָמִים אִם
אוֹכֵל וּבְרִיָּתָא דְלִקְמָן הוּא דְמוֹקְמִינָן לָהּ בְּהֵאֵי גִוּוֹנָא דְהֵתֵם תַּנִּי לִישְׁנָא דְנְזִירוֹת חָל עַל
נְזִירוֹת אֲבָל בְּמִתְנִי' דְתַנֵּן לִישְׁנָא דְנְדָר בְּתוֹף נְדָר מִשְׁמַע דְהַרְאִשׁוֹן חָל תְּחִלָּה וְאַחֲרַיָּהּ קִשָּׁה
אַמַּאי לֹא מוֹקְמֵי מִתְנִיתִין בְּאוּמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַרְיֵנִי נְזִיר סְתָם דְהַרְאִשׁוֹן חָל מִיָּד וְהַשְּׁנִי
חָל אַח"כּ וְצָרִיף לְמַנּוֹת ב' נְזִירוֹת דְבַכְה"ג נְרָאָה דְמוֹדָה רַב הוּנָא וִי"ל דְבַכְה"ג לֹא חוֹנְמַר
הוּא בְּנְדָר לְרָבָא דְאַמַּר בְּשַׁבּוּעָה נְמִי אִי מִשְׁכַּח רַוּוּחָא חֲיִילָא וְהָכָא דְלֹא הַזְפִּיר זְמַן בְּאַחַת
אִין הַנְדָּר הַשְּׁנִי חָל פְּלֵל אֱלָא דְאַחַר מְנִינּוּ שְׁל רֵאשׁוֹן מִשְׁכַּח הַשְּׁנִי רַוּוּחָא וְחֲיִיל אֲבָל
בְּאוּמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַיּוֹם הַרְיֵנִי נְזִיר הַיּוֹם בְּזָה לֹא אֶמְרִינָן לְאַשְׁכּוּחֵי רַוּוּחָא אַחַר פְּלוֹת
נְזִירוֹת הַרְאִשׁוֹנָה פִּינּוּ דְהַיּוֹם קִיבֵל עָלָיו וּס"ל לְרַב הוּנָא פִּינּוּ דְהַיּוֹם לֹא חֲיִילָא גַם לְאַחַר
נְזִירוֹת הַרְאִשׁוֹנָה לֹא חֲיִילָא אִם לֹא בְּנִשְׂאֵל עַל הַרְאִשׁוֹנָה דְהַשְּׁנִיָּה עֲלֵתָה לוֹ וּמִשְׁמַע קִצַּת
דְדוּקָא קְאָמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַיּוֹם וְהַרְיֵנִי נְזִיר הַיּוֹם בְּהָא הוּא דַּס"ל לְרַב הוּנָא דְהַשְּׁנִיָּה לֹא
חֲיִילָא אֲבָל אָמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַרְיֵנִי נְזִיר הַיּוֹם י"ל דְרַב הוּנָא ג"כ מוֹדָה דְשַׁנִּיָּהֶם חָלִין
דְמַאי דְקְאָמַר בְּרֵאשׁוֹנָה הַרְיֵנִי נְזִיר דְעֵתוֹ לְאַחַר זְמַן פִּינּוּ דְבַתְרָה הֵכִי אָמַר הַרְיֵנִי נְזִיר הַיּוֹם
וְזָה צ"ע: וְרַב הוּנָא מוֹקִי לְמִתְנִיתִין בְּהַרְיֵנִי נְזִיר הַיּוֹם וְהַרְיֵנִי נְזִיר לְמַחַר וּבְזָה ס"ל דְחֲיִיל
מַגּוּ דְמִתְנַסַּף חַד יוֹמָא וְאַמְרִינָן בְּגַמ' לְקַמָּן דְלֵהָא לֹא צָרִיף קְרָא אֱלָא מְסַבְרָא קִים לִיה
פִּינּוּ דְמִתְנַסַּף חַד יוֹמָא בְּנְזִירוֹת.

וּמִמִּילָא אִין נְזִירוֹת לְיוֹם אַחַד וְהוּי נְזִיר שְׁלִשִׁים כּוֹן פִּי הַר"ן ז"ל. וְצָרִיף לְדַקְדָּק אַמַּאי
לֹא יַחוּל הַנְזִירוֹת שְׁנִיָּה לְגַמְרֵי עַל הַנְזִירוֹת הַרְאִשׁוֹנָה ע"י כּוֹלֵל בְּיוֹם שְׁנִיָּתוֹסַף וְלִמָּה
יְמָנָה שְׁתִּים וְנָהִי דְלְרַב הוּנָא לֹא תִיקְשִׁי דְאִיהוּ ס"ל דְבְּשַׁבּוּעָה ג"כ לֹא חֲיִיל בְּכוֹלֵל
כְּדַמְסָקִינָן אֲבָל לְדִידוֹן דְקִי"ל גְּבִי שְׁבּוּעָה דְחֲיִיל בְּכוֹלֵל א"כ ה"נ יַחוּל בְּכוֹלֵל וּמַנִּין הַכ"ט
יַעֲלָה לוֹ לְשִׁתִּיהוֹן וּבְגַמ' אֶמְרִינָן דְמִשְׁא"כ בְּשַׁבּוּעוֹת לְרַב הוּנָא הוּא שְׁבּוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל
תְּאֵנִים וְחִזּוֹר וְאַמַּר שְׁבּוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל תְּאֵנִים וְעַנְבִּים דְלְרַב הוּנָא לֹא חֲיִיל וּבְשַׁבּוּעָה זוֹ
אִיכָּא תְּרַתֵּי גִוּוֹנֵי אוֹ שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאָכֵל תְּאֵנִים וְעַנְבִּים כֹּל חַד לְחוּדִיָּה וְרָבָא ס"ל דְבַכְה"ג
חָל גַּם אֶתְאֵנִים מְטַעַם אִיסוּר כּוֹלֵל מַגּוּ דְחָל עַל עַנְבִּים חֲיִיל נְמִי עַל תְּאֵנִים.

וּגוּוֹנָא אַחֲרִיתִי שְׁנִשְׁבַּע שְׁלֵא יֵאָכֵל תְּאֵנִים וְעַנְבִּים כְּאַחַת דְּאִין זָה עֲנִין לְאִיסוּר כּוֹלֵל
דְעֲלָמָא פִּינּוּ דַּא"א לְחוּל עַל עַנְבִּים אִם לֹא בְּצִירוֹף תְּאֵנִים וְרַש"י ז"ל בְּשַׁבּוּעוֹת ס"ל
דְבַכְה"ג לֹא חֲיִיל הַשְּׁנִיָּה פְּלֵל דְהוּי כְּמוֹ שְׁבּוּעָה שְׁלֵא אוֹכֵל תְּשַׁע וְעֶשֶׂר דְאִינוּ חֲזִיב אֱלָא
אַחַת וְהַתּוֹס' ז"ל שֵׁם כְּתָבוּ לִישְׁבַּע דְהִיכָא דְאַמַּר ט' אֵלוּ וְאַח"כּ אָמַר עֶשֶׂר חֲיִיל שְׁפִיר
וְה"ה בְּתַאֲנִים וְעַנְבִּים וְהַרְיֵנִי נְזִיר הַיּוֹם וְהַרְיֵנִי נְזִיר לְמַחַר לְהָא דְמִיָּא דְיוֹם ל"א לֹא הֵיָּה
בְּכֹלֵל הָאִיסוּר הַרְאִשׁוֹן וְכַתְּבַר הַר"ן ז"ל דְהָכָא ע"כ בְּהֵאֵי גִוּוֹנָא מִיָּרִי דְאִי בְּתַאֲנִים

לחודשיהו וענבים לחודשיהו היא אין חילוק בין גדר לשבועה זה"נ לא חל על הימים הראשונים כמו בשבועה ועל התאנים ועל הענבים גם בשבועה חגיל אלא ודאי בתאנים וענבים פאחת קאמר וקרא"ש ו"ל הביא ב' הגרסאות בזה ולגירסא קמיתא צ"ל דרב הונא לית ליה איסור פולל באיסור הבא מעצמו ולגירסא השנייה אצ"ל פן אלא דוקא בכה"ג פליג בתאנים וענבים פאחת וס"ל דהוי כמו תשע ועשר עכ"פ לדידן דקיי"ל דשבועה חל בכל הגי גונוני א"כ בגזירות אמאי לא יחול אהדדי ויהיה חייב שתיים וצ"ע בזה בגזיר דף י"ג בבבבא דרבא הריני גזיר לאחר כ' יום ומעכשיו גזיר ושם אבאר יותר פאשר יעזרני ה': ולענין מה שחילקו התוס' ו"ל בין תשע ועשר סתם לתשע אלו דבט' אלו ואח"כ עשר חגיל קשיא לי מדברי הירושלמי בשמעתין דמייתי הא דעיפא נאבימי בהאי לישנא היו לפניו חמשה פפרות ואמר שבועה שלא אוכל פפר זו ונזיר ואמר שתיים אלו ושלש אלו כו' אינו חייב אלא אחת אלמא דאפי' אמר תחלה פפר זה ואח"כ הוסיף עליו פפר שני לא חגיל וקיי"ל דומיא דתאנים וענבים ועיינתי בדברי הרמב"ם ו"ל בפ"ד מהל' שבועות ונראה לי שפי' בהא דרבה באנפי אחריתי דודאי גם רבה מודה דאתאנים לא חגילא שבועה אחריתי כיון דכבר מושבע עליהם אלא דאענבים חגיל ואסור לאכול גם ענבים בצירוף תאנים וקמ"ל רבא דאם הפריש קרבן על התאנים תו לא יתחייב בקרבן אפילו אם אכל ענבים משום דהוי חצי שיעור דלא נאסר בענבים אלא בצירוף התאנים וכן אם נשבע תחלה שלא יאכל עשר ואח"כ נשבע שלא יאכל עשר ותשע ואכל עשר והפריש קרבן ואח"כ אכל גם תשע הרי התשע חצי שיעור ולפ"ז א"צ לחלק כמ"ש התוס' ו"ל ועיין במפרשי דבריו ו"ל וא"ש נמי הא דאינו חייב שתיים בכ"ט יום דאפילו לדידן לא חגילי אהדדי אלא אענבים לחוד הוא דחגיל דומיא דגזירות דחגיל על יום ל"א וממילא הוי גזיר שלשים ורב הונא לא סבירא ליה הא דרבה ואענבים נמי לא חגילי: והנה למאי דקיי"ל פ"ב ע"כ צריף לאוקמי מתניתין בהריני גזיר היום והריני גזיר היום וכשמואל ולא מצאתי האי דינא בדברי הרמב"ם ו"ל לא הריני גזיר היום והריני גזיר למחר ולא הריני גזיר היום והריני גזיר היום דבפ"ג מהלכות גזירות הלכה י"ט פתב פלישנא דמתניתין הריני גזיר אם אוכל הריני גזיר אם אוכל ובפ"ג מהלכות גזירות ושבועות פתב החילוקים שבין גזרים ושבועות וחד מינייהו דיש גזר בתוה גזר הוינו שיחול גזר על גזר כגון שאמר הרי עלי קרבן אם אוכל פפר זה הרי עלי קרבן אם אוכלנה ואכלה חייב על כל אחת ואחת והיינו בחד גוונא דתנן במתניתין הריני גזיר אם אוכל הריני גזיר אם אוכל וכל פלוגתיהו דרב הונא ושמואל בהריני גזיר היום והריני גזיר היום לא מצאתי בו לבד זאת מצאתי בפ"ג מהלכות גזירות הלכה יו"ד שכתב מי שגזיר ב' גזירות בין שגזר שתיים פאחת בין שגזר זה אחר זה כגון שאמר הריני גזיר היום והריני גזיר היום ומנה את הראשונה והפריש קרבן ואח"כ נשאל על הראשונה עלתה לו ראשונה בשנייה ודבריו ו"ל צריכין ביאור דהאי לישנא דהריני גזיר היום והריני גזיר היום אינו מוכן וע"כ צריף להגיה בדבריו ו"ל או הריני גזיר שלשים יום והריני גזיר שלשים יום ובזה כ"ע מודים דחייב ב' גזירות וכמ"ש לעיל או דצ"ל הריני גזיר היום והריני גזיר היום ובק"ע פ"ג דשבועות העתיק לשונו ו"ל הריני גזיר שלשים יום וא"כ לא הונופר פלל דין הריני גזיר היום והריני גזיר היום אלא דלענין זה דנשאל על הראשונה לכ"ע אפילו בהריני גזיר היום והריני גזיר היום ג"כ עלתה שניה בראשונה דאפילו בשבועה ג"כ ס"ל

כָּרְבָא דְאֵם נִשְׁאֵל עַל הַרְאֻשׁוֹנָה כּו' ע"כ נִרְאֶה יוֹתֵר לְהַגִּיעַ הַרְיָנִי נְזִיר הַיּוֹם הַרְיָנִי נְזִיר הַיּוֹם וְאֶפְתִּי לֹא שְׁמַעֲיָנָן מִיָּנָה דְחִיָּלָא הַשְּׁנִיָּה.

וְאֶפְשָׁר הָוֵי דְוָמְיָא דְשַׁבּוּעָה דַּאֲע"ג דְּלֹא חִיָּלָא אַח"כ מ"מ אֵם נִשְׁאֵל עַל הַרְאֻשׁוֹנָה כּו' אָבֵל מ"ש שְׁם בְּסוּף דְּכָרְיוּ שְׁהָרִי אֵין הַשְּׁנִיָּה חָלָה אֱלֹא לְאַחַר הַרְאֻשׁוֹנָה מִשְׁמַע דְּמִיָּרִי בְּגוֹנוֹנָא דְשְׁנֵי הַנְּזִירוֹת חֲלִין זַאח"ז וְאֵם כֵּן מְבַרְרָא הַדְּבָר דַּס"ל בְּהַרְיָנִי נְזִיר הַיּוֹם הַרְיָנִי נְזִיר הַיּוֹם גַּם כֵּן חִיָּלִין שְׁתִּיָּהוֹן וְכַשְׁמוּאֵל וּמ"מ צ"ע אֲמַאי לֹא בִּיָּאֵר הַאי דִּינָא בְּפִירוּשׁ דְּנִזְרוֹת חֲלוּק מִנְדָּרִים בְּזָה דְחֲלִין זַע"ז וְלָמָּה כְּלָלִיָּה מִכְּלָל: וּבִירוּשְׁלָמִי פ"ג דְּנְזִיר הַלְכָּה ב' מִיָּתִי נְמִי לְהָא דְבַשְּׁנֵי נִזְרוֹת וְנִשְׁאֵל עַל הַרְאֻשׁוֹנָה עֲלֵתָה לּוֹ שְׁנִיָּה בְּרַאשׁוֹנָה וְקָאֲמַרְהֶתֶם מָה אָנּוּ קְיָיִמִין אֵם בְּאוֹמֵר הַרְיָנִי נְזִיר שְׁתִּים נְדָר שְׁבִטֵל מִחֲצִיתוֹ בְּטַל כְּלוּל אֵם בְּאוֹמֵר הַרְיָנִי נְזִיר שְׁלֵשִׁים יוֹם אֱלוֹ וּשְׁלֵשִׁים יוֹם אֱלוֹ לֹא בְּדָא עֲלֵת לּוֹ שְׁנִיָּה בְּרַאשׁוֹנָה וּע"כ צָרִיף לְפָרֵשׁ הַשְּׁלֵשִׁים יוֹם אֱלוֹ הֵינּוּ אַחֲרִים וְכִמוֹ שְׁפִירֵשׁ הַק"ע דְּאֵי בְּחַד שְׁלֵשִׁים קָאֲמַר אֲמַאי לֹא בְּדָא עֲלֵת לּוֹ כּו' אֱלֹא כֵּינּוּ קְיָיִמִין בְּאוֹמֵר הַרְיָנִי נְזִיר וְנְזִיר וּמְדָלָא מוּקִי לָהּ בְּהַרְיָנִי נְזִיר הַיּוֹם וְהַיּוֹם מִשְׁמַע דַּס"ל דְּבַכָּה"ג לֹא חִיָּלָא כְּלָל.

וּמִסְתָּמָא דְהַש"ס בְּסוּף שְׁמַעֲתִין נְמִי מִשְׁמַע דַּס"ל בְּהַרְיָנִי נְזִיר הַיּוֹם וְהַיּוֹם דְּלֹא חִיָּלָא הַשְּׁנִיָּה מְדַמוּקִי לָהּ כְּגוֹן שְׁקִיבֵל עֲלֵיו שְׁנֵי נִזְרוֹת בְּב"א דְּוָקָא וְכַמ"ש הַר"ן ז"ל: וְהִנֵּה גַם בְּזָה נִחְלָקוּ הַיְּרוּשְׁלָמִי עִם הַש"ס דִּילֵן בְּמָה דְּסָבִירָא לֵיהּ לְהַיְרוּשְׁלָמִי בְּאוֹמֵר הַרְיָנִי נְזִיר שְׁתִּים וְנִשְׁאֵל עַל אַחַד מֵהֶם הָוֵי נְזִיר שְׁבִטֵל מִקְצָתוֹ בְּטַל כְּלוּל וּבַש"ס דִּילֵן מוּקִי לָהּ בְּקִיבֵל עֲלֵיו שְׁנֵי נִזְרוֹת בְּבַת אַחַת וּכְבָר הַקְּשָׁה הַרְמַב"ן ז"ל שְׁם בְּשַׁבּוּעוֹת דָּף כ"ח הָא הָוֵי נְדָר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ ע"ש מָה שְׁתִּירָץ וְלֹא הִבִּיא דְבָרֵי הַיְּרוּשְׁלָמִי וּכְבָר תָּמָה הַק"ע בְּזָה וּלְפִי מַש"כ הָרַא"ש ז"ל דְּשְׁנֵי נִזְרוֹת בְּב"א הֵינּוּ הַרְיָנִי נְזִיר וְנְזִיר אֵם אֲנֹכֵל כְּפָר זָה א"ש קָצַת דְּבָזָה לֹא שְׁיָיִף נְדָר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ כֵּינּוּ דְאָמַר שְׁנֵי פְעָמִים הַרְיָנִי נְזִיר אָבֵל כְּבָר כְּתִבְתִּי לְעִיל דְּלִשׁוֹן הָרַא"ש צ"ע וְהָוֵי דְוָמְיָא דְהַרְיָנִי נְזִיר וְנְזִיר כְּשִׂיָּהֵיָה לִי בֵּן דְּנִזְרוֹת הַרְאֻשׁוֹנָה חָלָה עֲלֵיו מִיָּד וְנִזְרוֹת שְׁנִיָּה חָלָה כְּשִׂיָּהֵיָה לּוֹ בֵּן וְה"נ נִזְרוֹת רַאשׁוֹנָה חָל מִיָּד וְהַשְּׁנִיָּה כְּשִׂיָּאֲכַל וְהָוֵי מִיָּלְתָא דְכְּשִׂיָּטָא.

וְעוֹד דְּבַכָּה"ג בְּשַׁבּוּעָה ג"כ חָל שַׁבּוּעָה עַל שַׁבּוּעָה כְּדֹאִיתָא בִירוּשְׁלָמִי בְּשַׁמְעֲתִין שַׁבּוּעָה שַׁבּוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל חֲזִיב שְׁתִּים ע"ש וּע"כ צ"ל דְּלִשִׁיטַת הַש"ס דִּילֵן אֵין זָה בְּכָלֵל נְדָר שְׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ כּו' וְכַמ"ש הַרִיב"ם ז"ל וְעֵינָן בְּזָה בְּתוֹס' נְזִיר דָּף ה' ע"ב בְּדַבּוּר הַמִּתְחִיל שְׁהַנְּזִירוֹת חָל עַל נִזְרוֹת: וְלִמַּאי דְּכַתִּיבָנָא בְּהַרְיָנִי נְזִיר הַרְיָנִי נְזִיר לִכ"ע חֲזִיב שְׁנֵי נִזְרוֹת נִרְאֶה דַּה"ה בְּשַׁבּוּעָה כַּה"ג שַׁבּוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל בְּשָׂר אַרְבָּעִים יוֹם שַׁבּוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל עֲשָׂרִים יוֹם הֵם שְׁנֵי שַׁבּוּעוֹת וְאֶסוּר בְּאַכִּילַת בְּשָׂר אַרְבָּעִים יוֹם וְכֵן אֵם אָמַר שַׁבּוּעָה שְׁלֹא אוֹכֵל עֲשָׂרִים יוֹם וְחִזּוּר וְאָמַר כ"ב יוֹם אֶסוּר מ"ב יוֹם כֵּינּוּ דְאֶפְּלִי בְּנִזְרוֹת אֵין חֲלִין זָה עַל זָה כֹּל שְׁכֵן בְּשַׁבּוּעָה דֹאִין יָמִים הַרְאֻשׁוֹנִים עוֹלִים לְשַׁבּוּעָה שְׁנִיָּה אֱלֹא דְאָמַר בְּפִירוּשׁ זְמַן אַחַד לְשְׁנֵי הַשַּׁבּוּעוֹת הַשְּׁנִיָּה לֹא חִיָּלָא כְּלָל אָבֵל כְּשִׁלָּא הַזְּכִיר זְמַן הָרִי הֵן שְׁנֵי שַׁבּוּעוֹת זַאח"ז: אָבֵל אֵי נִימָא דְבְּהַרְיָנִי נְזִיר וְהַרְיָנִי נְזִיר ג"כ פְּלִיגֵי רַב הוֹנָא וּשְׁמוּאֵל וְלְרַב הוֹנָא לֹא חִיָּלָא כְּלָל הַשְּׁנִיָּה וְלְשְׁמוּאֵל חִיָּלָא הַשְּׁנִיָּה ג"כ כְּדִילִיף מְקָרָא דְנְזִיר לְהַזִּיר א"כ בְּשַׁבּוּעוֹת כַּה"ג הַשְּׁנִיָּה לֹא חִיָּלָא כְּלָל דְּלִיפָא לְמִימַר כֵּינּוּ דְמִשְׁכַּח רַוּוּחָא חִיָּלָא דְאֵם כֵּן קָרָא בְּנִזְרוֹת ל"ל וּמְדַבְּרֵי הַטּוֹר ז"ל בְּסִימָן רַל"ט נִרְאֶה דַּס"ל דְּרַב הוֹנָא וּשְׁמוּאֵל

פליגי בהריני נזיר הריני נזיר מדלא פתב בפירושי הריני נזיר היום וס"ל דהריני נזיר ג"כ כמי שאמר היום משמע ואפילו הכי פתב דבשבועה בעשרים יום וכ"ב יום חגיב לנהוג שני השבועות היינו מ"ב יום וקשה לי דא"כ מה בין נדר לשבועה פיו דעיקר הטעם בנזירות משום דיש מקום לחול ובשבועות ג"כ כה"ג הדין פן ועוד דקרא לנזירות למה לי פיו דבשבועות גם פן הדין הכי אלא נדאי לא אמרינן דמשפח רוןחא לאחר זמן וכמ"ש לעיל לענין הריני נזיר היום וכן הריני נזיר סתם לשיטת הטור ז"ל דבזה פליגי רב הונא ושמואל ובנזירות מקרא הוא דילפינן אבל בשבועה השנייה לא חזילא פלל ובאמת לשון הטור ז"ל צ"ע אמאי לא פתב השבועה השנייה ג"כ בעשרים יום ולמאי נפקא מינה פתב בשבועה השנייה כ"ב יום אם לא דרבוחתא קמ"ל דאפילו בכ"ב יום אין הראשונים עולין למנין השבועה השנייה וכמ"ש ל גבי הריני נזיר היום הריני נזיר למחר וכבר הקשיתי לעיל לפי מאי דקיי"ל בתאנים וענבים דחזילין אמאי לא יחולו ג"כ אהדדי ע"י הוספת יום אחד ויעלו למנין וכן יש לדקדק לענין האי דינא דהטור גבי שבועה וראיתי להב"י ז"ל שתמה על הטור ז"ל וכתב דדוקא גבי נזירות הוא דינהוג שני נזירות משום דאין נזירות פחות משלשים יום אבל בשבועה מן הדין שיעלו למנין אחד ובכ"ב יום סגי ומ"ש דמשום דאין נזירות פחות משלשים יום משום הכי אין הימים הראשונים עולין למנין השנייה כבר תמה עליו הרמ"א ז"ל בד"מ דמה ענין זה לזה דאם יעלו למנין הרי מנה נזירות שלימה.

ובלא"ה לא ידענא מה הנצרך לזה הא בשני נזירות שוין נדאי אין עולין זה לזה דאין השנייה חלה פלל על הראשונה ודוקא היכא דהוסיף יום אחד אז יש מקום לומר דהשנייה חלה על הימים של הראשונה ע"י מגו אבל גם זה מוכח בגמרא דאין עולין כמו בהריני נזיר היום הריני נזיר למחר גם מש"כ שם זה דבר פשוט דשבועה שנייה חזילא פיו דאית לה רוןחא לא הבנתי ג"כ דלשיטתו דאינו מונה אלא כ"ב יום לאו משום דמשפח רוןחא הוא אלא חלה מיד ולשיטת הטור ז"ל אין הדבר פשוט כ"כ וכמ"ש וכתב שם הד"מ ז"ל עוד ואפשר דעת הרב דאין נזירות חלין זע"ז רק במוסיף יום אחד וכדעת רב הונא אבל לא קיי"ל הכי אלא כשמואל דאפילו בהריני נזיר היום הריני נזיר חגיב שני נזירות עכ"ל ולא זכיתי להבין דבריו ז"ל מאי ענין פלוגתא דרב הונא ושמואל לכאן הא מתרנייהו מוכח דאין עולין זל"ז בין לרב הונא גבי הריני נזיר היום הריני נזיר למחר ובין לשמואל בהריני נזיר היום הריני נזיר דאי עולים לא הוי צריף לשני נזירות אפילו אם הוסיף יום אחד דכ"ט הראשונים יעלו למנין וביום ל"א ישלים נזירות השנייה וגם דברי הגר"א ז"ל ביו"ד שם לא זכיתי להבין שהוא ז"ל פתב ג"כ כדברי הד"מ דלא קיי"ל פ"ב הונא ולשמואל אפילו הריני נזיר הריני נזיר חגיב שמים ומאי שנא פאן.

ואני אומר שנא ושנא דדוקא גבי נזירות הוא דיליף מקרא דחלין זע"ז אבל בשבועה לא חזיל פלל בכה"ג אם לא שפחלק בין הריני נזיר היום להריני נזיר סתם וכמ"ש ל פללו של דבר אני בענייני לא מצאתי מקום לחלות השבועה השנייה אלא מהני תרי טעמי או דכל שלא הזכיר זמן מפורש לכ"ע הוי שני נזירות ושני שבועות וא"כ בכל גוונא לתרתי מכוון ובין בעשרים יום וכ"ב יום ובין עשרים יום ועשרים יום אסור במנין שני השבועות כדעת הטור ז"ל אבל היכא דהזכיר הזמן כגון שאמר שבועה שלא אוכל בשך עשרים יום מהיום וחרו ואמר שבועה שלא אוכל בשך כ"ב יום מהיום אין השבועה

השנייה חייגל פלל ודוקא בנזירות הוא דחייגל כה"ג מסברא ע"י הוספת יום אחד משום דאין נזירות פחות משלשים יום וכמ"ש הרא"ש ונה"ר"ן ז"ל: או מטעם שפתיב הב"י ז"ל דעשרים יום וכ"ב יום פמו תשע ועשר דחלין זע"ז בכולל ולפ"ז א"צ למנות אלא כ"ב יום אבל פבר פתבתי לעיל דמהריני נזיר היום הריני נזיר למחר מוכח דלא חייגל בכה"ג ונהי דמרב הונא אין ראיה דאיהו לא ס"ל פרבה אלא דגם לדידן לא דמי לתשע ועשר כמ"ש הגר"א ז"ל דדוקא התם דאסור בכל עשר שפעולם ונאסר גם בתשע אלו ע"י פולל וכמ"ש הרא"ש ז"ל שם משא"כ ה"כא אע"ג דיש לדקדק לפ"ז למה ליה להש"ס למימר דרב הונא לא ס"ל פרבה בתאנים וענבים אמאי לא קאמר בשבועה שבועה שלא אוכל עשרים יום מהיום ושבועה שלא אוכל עשרים יום ממחר דלכ"ע לא חייגל בכולל והדברים עתיקים בזה וכבר פתבתי לעיל בזה בשיטת הרמב"ם ז"ל ולא יצאתי עדיין חובת העיון בזה אף בזה סליקנא לפי משמעות דברי הטוש"ע דבהריני נזיר הריני נזיר סתם פליגי רב הונא ושמואל א"כ גבי שבועה לא חייגל השנייה פלל.

וכבר הארכתי בזה בחידושי לנזיר בדברי הרמ"א ז"ל ג"כ ובדברי המרדכי ועיין בש"ג פ"ג מהלכות שבועות שהאריך ג"כ בזה: גמ' עלתה לו שנייה בראשונה כו' אלא פשיטא כו' והקשה ה"ר"ן ז"ל אמאי לא משני פדברא אם נשאל כו' וי"ל דלא ניחא ליה להש"ס לשנויי הכי מדתני עלתה לו שנייה בראשונה משמע דמחוייב הוא בשנייה ג"כ.

דאל"ה מאי נפקא מינה אי עלתה לו שנייה אי לא ומאי דהוי הוי. ובסוף שמעתי דשני הכי ע"כ צ"ל דלענין קרבנות קאמר דעלתה לו שנייה ויכול להקריב קרבנותיו על השנייה וק"ל: דף יח ומאי חומרא דשבועה כו' נדר נמי חמור שפן חל על דבר מצוה עיין תוס' שבועות דף כ"ח ע"ב בד"ה פשם שפדרי שפגות כו' דבסוף דבריהם הקשו היכי גליף נדרים משבועות מה לשבועה שפן אינו חל על דבר מצוה.

ותירצו דלאו פרכא הוא דבענין שאין שבועה חל על דבר מצוה בכה"ג נדר אינו חל אפילו בדבר הרשות והוא קצת נגד הש"ס דה"כא דפריף להאי פרכא ונחשיב לה חומר בפדר והוי להו לשנויי פדשני ה"כא דשבועה חמורה משום דכתוב בה לא ינקה וק"ל: ר"ן ה"כא במאי עסקינן שקבל שני נזירות בב"א ואיצטריף קרא שביא שני קרבנות ואינו מונה ששים פאחת ולפ"ז קשה היכי בעי למילף מק"ו דשבועה דאינה חלה זע"ז לנזירות הא במנין ששים יום לא בעי קרא וקרא אתי לחייבו בו שתי קרבנות ואין זה ענין לשבועה חלה על שבועה או נזירות על נזירות וצ"ל פיון דבבת אחת קנדר ה"א דא"א שפחולו שני נזירות עליו בב"א אלא פולה חדא נזירות אריכתא היא קמ"ל והוא דחוק ולעיל פריש מכילתין דף ג' משמע דלרב הונא לא דרשינן פלל נזיר להזיר להא דנזירות חל על נזירות ועיין ר"ן ז"ל שם ולא מצוי לאוקמי בהריני נזיר הריני נזיר למאי דכתבנא לעיל דרב הונא מודה בה משום דבשבועה ג"כ דינא הכי וכמ"ש הטור ז"ל: גמ' אם נשאל על הראשונה כו' עיין רמב"ם ז"ל הלכות שבועות פ"ק ו' שפתיב דיכול לשאול על השנייה תחלה.

ונחלקו עליו קצת מהראשונים ז"ל דהא אין מתירין את הנדר עד שפחול ונראה דס"ל להרמב"ם ז"ל דהא דאין שבועה חל על שבועה הוא פמו אין איסור חל על איסור וכי היכי דאפילו למ"ד אין איסור חל על איסור לא קאמרינן דליתא לשני לגמרי אלא

דאיתיה וקוברין אותו בין רשעים גמורים אלא דאינו חל לענין שילקה שמים וכמו שהארכתי בזה בחידושי ליבמות פ' ארבעה אחין ה"נ גבי שבועה דאינה חלה על שבועה שבועה שניה ג"כ ישנה אלא דאין חל ללקות שמים וכיון דגם השניה איתא השתא מש"ה שפיר יכול לשאול על השניה תחלה ומטעם זה יש להסתפק בנשבע שיאכל פכר זה ואח"כ נשבע שלא יאכלנה דהשניה שבועת שוא אם נשאל על הראשונה אם חל השניה ונעשית שבועת ביטוי או לא דדלמא דוקא הכא הוא דקאמר רבא אם נשאל עלהראשונה כו' משום דהשניה ג"כ ישנה קצת גם בשעת הראשונה.

אבל היכא דהשניה שבועת שוא מייד אחר שיצתה השבועה מפיו תו ליתנהו בעולם וי"ל דאפילו לאחר שאלת הראשונה לא הדרא חז"ל ע"י ר"ח סע"ף י"ז ובדברי הגר"א ז"ל שם ודו"ק: וראיתי לבאר בשמעתין עיקרא דהאי מילתא דאין שבועה חלה על שבועה מנ"ל וטעמא מאי אי משום דילפינן מעלמא דכי היכי דאין איסור חל על איסור בכל איסורים ה"נ בשבועה או דיש לזה איזה קרא ובשבועות פ"ג ג' י"ג הש"ס מקרא דלהרע או להיטיב לנשבע לבטל את המצוה או לקיים דלא חז"ל שבועה ור"י בן בתירא פליג התם בנשבע לקיים וכתבו התוס' התם דע"כ לא פליג אלא בקיום מצוה כגון סופה ולולב דאשכחן קרא דנשבעתי ואקיימה אבל נשבע שלא לאכול גבילה ריב"ב גם כן מודה דלא חל דאין איסור חל על איסור משמע מדבריהם ז"ל דלא איצטריך קרא דלהרע או להיטיב אלא לנשבע לקיים את המצוה שהיא בקיום ועשה אבל נשבע לקיים מצוה שהיא בל"ת לא איצטריך קרא ומסברא ידעינן דאין איסור חל על איסור כמו בכל התורה ואפילו ר' יהודה בן בתירא מודה בזה אלא דיש לזקוק דלכאורה קרא דנשבעתי ואקיימה מיירי בין בקיום ועשה ובין בל"ת כדאשכחן בכמה דוכתי שנשבעין נגד יצרן וגם זו מצוה היא כמ"ש לשמור משפטי צדקה ושמירה ל"ת היא והר"ן ז"ל לעיל פתב דלדין נמי בנשבע לקיים מצוה בקיום ועשה חז"ל שבועה לעבור בלאו וכ"כ המאור ז"ל בשבועות פרק שבועות שמים אלא דמדברי הר"ן ז"ל משמע דלא בדברי התוס' ז"ל דמשום קרא דנשבעתי ואקיימה הוא דעדיף קיום מצוה דקום ועשה דלדברי התוס' ז"ל מאי פריך הש"ס והלא מושבע ועומד מהר סיני הוא ואין שבועה חלה על שבועה אדרבה הא קמ"ל רב גידל מקרא דנשבעתי ואקיימה דבקום ועשה חז"ל שבועה למיקם עליה בלאו אלא ודאי משמע מדבריו דמסברא ג"כ פשיטא לן דקאי בלאו דמלהרע או להיטיב לא אימעוט אלא מקרבן כמ"ש התם ולפ"ז אפילו בל"ת נמי אמאי לא יחול שבועה לעבור בלאו לדין ובשמעתין משמע דלא חז"ל כלל וצ"ל דבמצות ל"ת ודאי לא צריך קרא מטעם דאין איסור חל על איסור ודוקא במצוה דקום ועשה הוא דאיצטריך קרא דבזה לא שייך סברא דאחע"א דעל קיום מצוה אפשר להוסיף עוד כמה אזהרות אלא דמקרא אימעוט לה מקרבן אבל מלאו לא אימעוט ולא איצטריך קרא דנשבעתי ואקיימה אבל התוס' ז"ל שם בריש מכילתין פתבו דלא חז"ל שבועה כלל אפילו במצוה דקום ועשה וצ"ל דלשיטתם אזלי דריב"ב מקרא דנשבעתי ואקיימה הוא דסבירא ליה דשבועה חז"ל על מצוה דקום ועשה ורבנן דממעטי ליה מקרא דלהרע או להיטיב ס"ל דלגמרי אימעוט אפילו מלאו בעלמא: והתוס' ז"ל התם הקשו על ק"ו דריב"ב א"כ מהאי טעמא יחול איסור על איסור ואי משום דילפינן מקרא דאין איסור חל על איסור א"כ נימא אחע"א יוכיח ע"ש ולכאורה אין פאן גושאי למ"ש דאקרא דנשבעתי ואקיימה סמיה

ריב"ב וכינון דמקרא שְמַעִינוּ לִיכָא לְמִימַר יוֹכִיחַ וְיִ"ל דמ"מ ק"ו פְּרִיכָא הוּא מְהָא דְאִין אַחֲע"א.

אַבְל לְפִי מ"ש בְּשִׁיטַת הָר"ן וְי"ל דְּבָקוּם וְעֵשָׂה לֹא שְׁיִיף כָּלֵל הֵךְ סְבָרָא דְלֹא יַחוּל זַע"ז לֹא תִיקְשִׁי קוֹשְׁיֵית הַתּוֹס' וְי"ל וְהֶרְמַב"ן וְי"ל בְּמַלְחָמוֹת פְּתַב ג"כ דְלֹא חִיָּילָא שְׁבוּעָה כָּלֵל עַל קִיּוּם מְצָנֹת עֵשָׂה וְיִלְיָף לָהּ מְלֵא יַחַל דְּבָרוֹ אַבְל מִיַּחַל הוּא לְחַפְצֵי שְׁמַיִם וְגַם קִיּוּם מְצָנָה בְּכָלֵל וְהִינּוּ דוֹקָא לַת"ק דְּרִיב"ב אַבְל לְרִיב"ב ע"כ קִיּוּם' מְצָנָה לֹא הָיִי בְּכָלֵל הַמְּיַעוּט דְלֹא יַחַל דְּבָרוֹ: וְלַעֲנִין נִדְרֵי לְקִיּוּם הַמְּצָנָה בִּין בְּעֵשָׂה בִּין בַּל"ת ג"כ נְחָלְקוּ בִּזְנָה בַּעַל הַמְּאֹר וְהַמְּלַחְמוֹת וְי"ל דַּעַת הַבַּעַה מ"מ וְי"ל דְּאִין הַנְּדָר חָל בְּקִיּוּם מְצָנֹת ל"ת כְּמוֹ קוֹנָם אַכִּילַת גְּבִילָה עָלֵי אֱלָא בְּקִיּוּם מְצָנֹת עֵשָׂה וְלִכְאוּרָה קִיּוּם מְצָנֹת עֵשָׂה לֹא אֲשַׁכַּחן בְּקוֹנָם דְּקוֹנָם הוּא מִתְסַר חֲפָצָא עָלֵיהּ וְזֶה לֹא שְׁיִיף בְּמְצָנֹת עֵשָׂה כְּמוֹ מְצָנָה וְסוֹפָה אִם לֹא כַּמ"ש הָרַא"ש וְי"ל לְעִיל גַּבִּי אֲשַׁנָּה פְּרַק זֶה דְהָיִי כְּמוֹ נִדְרֵי אֲדָקָה וְאוּמַר הָרִי עָלֵי לְשִׁנּוֹת פְּרַק זֶה וְכַתְּבֵי גַם כֵּן הֵתֵם דְלֹא חִיָּיל בְּקִיּוּם מְצָנָה דְהָא דְנִדְרִים חָלִין עַל דְּבַר מְצָנָה הִינּוּ דוֹקָא בְּבִיטוּל מְצָנָה כְּמוֹ בִישִׁיבַת סוֹפָה עָלֵי אַבְל בְּקִיּוּם לֹא חָל בִּין בַּל"ת כְּמוֹ אַכִּילַת גְּבִילָה עָלֵי קוֹנָם בִּין בְּעֵשָׂה כְּמוֹ אֲשַׁנָּה פְּרַק זֶה וְכֵן מִסְתַּבֵּר דְּעִיקָר טַעְמָא דְנִדְרִים חָלִין עַל דְּבַר מְצָנָה לֹא שְׁיִיף אֱלָא בְּבִיטוּל מְצָנָה דְּעוֹשָׂה הַסוֹפָה פְּקָרְבָן וְהַמְּצָנָה מִמִּילָא בְּטַל אַבְל בְּקִיּוּם לִיכָא לְמִימַר הֵכִי וּבְנִדְרֵי אֲדָקָה בְּהָרִי עָלֵי לְחוּד בַּלֹּא"ה לֹא שְׁיִיף לְמִיַּחַל עַל דְּבַר מְצָנָה כַּמ"ש הָרַא"ש וְי"ל הֵתֵם: אַבְל הֶרְמַב"ן וְי"ל בְּמַלְחָמוֹת פְּתַב דְּנִדְרִים חָלִין עַל קִיּוּם מְצָנֹת ל"ה וּמְפָרֵשׁ הֵתֵם לְמַתְנִיתִין דִּישׁ נִדְרֵי בְּתוֹף נִדְרֵי דְבִאוּמַר קוֹנָם עָלֵי כְּפָר זֶה שְׁנֵי פְּעַמִּים חִיָּיב שְׁתִּים.

וְלִשְׁיטָה זֹו א"צ לְפָנִים דְּנִדְרֵי עַדִּיף מְשְׁבוּעָה בְּהָא. אַבְל מַה שְׁהִבִּיא שְׁם רְאִיָּה לְזֶה מְקוֹנָם שְׁאֵנִי מְשַׁמְשֵׁף הָרִי זֶה בְּבַל יַחַל וּמוֹקִי לָהּ בְּגִמְרָא בְּאוּמַר הַנְּאִת תְּשַׁמִּישֵׁף עָלֵי אֱלֻמָּא דְחָל אֲפִילוּ עַל בִּיטוּל ל"ת בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה דְהָא ל"ת הִיא שְׁאֲרָה כְּסוּתָה וְעוֹנָתָה לֹא יִגְרַע וּמִסִּיק הֵתֵם דַּכ"ש בְּקִיּוּם ל"ה זֶה אִינוּ מוֹכְרָח דְּבִיטוּל ל"ת דְּתַשְׁמִישׁ הָיִי מִמֶּשׁ דְּוִמְיָא דְּבִיטוּל עֵשָׂה מְשׁוּם דְּאֶסְרָה עָלֵיהּ וְאִין מְאִכִּילִין לוֹ לְאֶדָם דְּבַר הָאֶסוּר וּמַה לִּי עֵשָׂה גְּרִידָא אוֹ ל"ת בְּכַה"ג כִּיּוֹן דְּהַטַּעַם מְשׁוּם אִיסוּר הַחֲפֵץ וְהַמְּצָנָה מִמִּילָא בְּטַלָּה אַבְל בְּקִיּוּם ל"ת כְּמוֹ אַכִּילַת גְּבִילָה עָלֵי דְהַחֲפֵץ אֶסוּר בַּלֹּא"ה וְדֹאֵי לֹא חִיָּיל עָלֵיהּ עוֹד אִיסוּר הַנְּדָר מְשׁוּם דְּאִין אִיסוּר חָל עַל אִיסוּר וְלֹא עַדִּיף אִיסוּר קוֹנָם מְהַקְדֵּשׁ גְּמוּר דְלֹא הָיִי חִיָּיל עַל אִיסוּר חָלַב אִי לֹא דִילְפִינוּ מְקָרָא כְּדֹאִיתָא בְּכַרִּיתוֹת וְלֹא אֲשַׁכַּחְנָא גּוֹנוֹא לְנִדְרֵי שְׁיַחוּל עַל דְּבַר אִיסוּר אֱלָא בְּכַה"ג שְׁנִדְרֵי שְׁלֵא לְאֶכּוֹל בְּשֵׁר בְּיוֹם צוּם דְּאִין הָאִיסוּר עַל הַחֲתִיכָה אֱלָא הַיּוֹם גּוֹרֵם לְהַזְהִיר אֶת הָאֶדָם בְּאֶכִּילַת בְּשֵׁר בְּזֶה י"ל דְּאִם אֶסֶר בְּנִדְרֵי שְׁפִיר חִיָּיל דִּישׁ לְנִדְרֵי מְקוּם לְחוּל עַל הַחֲתִיכָה דְּאִין עָלֵיהּ שׁוּם אִיסוּר וְכֵן לְעִנְיָן חֲרִישָׁה בִּיו"ט דְּאִיסוּר חֲרִישָׁה הוּא עַל הָאֶדָם וְכִי אָמַר קוֹנָם שְׁדָה זֹו לְחֲרִישָׁה י"ל דְּחִיָּיל שְׁפִיר וְכַמ"ש הָר"ן וְי"ל הֵכָא דְמַהֲאִי טַעְמָא חָל נִדְרֵי עַל שְׁבוּעָה מְשׁוּם דְּשְׁבוּעָה אִיסוּר גְּבָרָא וְנִדְרֵי מוֹסִיף אִיסוּר חֲפֵץ וְנִרְאָה מְדַבְּרִיו כְּאִן דְּמַחְלֵק בְּהֵכִי וּמִיַּתִּי רְאִיָּה לְזֶה מְהִירוּשְׁלָמִי אֱלָא דְמַהִירוּשְׁלָמִי מְשַׁמַּע דְּנִדְרִים חָלִין עַל אִיסוּר גְּמוּר כְּמוֹ גְּבִילָה גַם כֵּן וְכַמ"ש הָר"ן וְי"ל בְּעֵצְמוֹ בְּשְׁבוּעוֹת פְּרַק שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים וְע"כ צ"ל דְּבִירוּשְׁלָמִי מְפָרְשִׁינוּ לְהָא דִּישׁ נִדְרֵי בְּתוֹף נִדְרֵי כְּפִשְׁטִיָּה דְּנִדְרֵי חָל עַל נִדְרֵי וְכַדְבְּרֵי הִישׁ מְפָרְשִׁים וְכַדְלִפְיִינוּ מְקָרָא דְּנִזִּיר לְהַזִּיר שְׁהַנְּזִירוֹת חָל עַל גְּזִירוֹת: וְרִאִיתִי לְהָר"ן וְי"ל שְׁכַתְּבֵי הֵתֵם דְּאֲפִילוּ לְשִׁיטָה זֹו אִין רְאִיָּה

שיחול הנדר על איסור הבא מאליו כמו נבילה דע"כ לא מרבינו אלא באיסור הבא מעצמו.

עוד כתב התם דאפילו לריב"ב דס"ל דשבועה חלה על דבר מצוה היינו דוקא שבועה שנתחדש בה קרבן אבל בנדר דאין בו שום חידוש אין איסור נדר חל על איסור אחר נראה מדבריו דריב"ב פליג אפילו בנשבע לקיים מצות ל"ת שלא לאכול נבילה ודלא כמ"ש התוס' ז"ל ואם פן לדין נמי בנשבע על האיסור לקיימו קאי בלאו כמו שפתי לעיל לענין לקיים את המצוה ובמכות מוכח דלא חיילא שבועה כלל וי"ל פיו דקרבן ליפא ואין בה שום חידוש אין איסור חל על איסור ללאו גרידא אבל מש"כ לחלק בין איסור הבא מאליו לאיסור הבא מעצמו לפ"ז נדאי תיקשי מנ"ל דאין שבועה חלה על שבועה ללאו נהי דמקרבן אימעוט לה מלהרע או להיטיב אבל ללאו אמאי לא גילף בק"ו מנדרים דנדר חל על נדר כ"ש שבועה דחמורה דשבועה חלה על שבועה ומהיכא פשיטא ליה דאין שבועה חלה על שבועה ובירושלמי משמע דלאו כ"ע מודים בהא דנדרים חלין על האיסורין וכמו שהביא הרמב"ן ז"ל במלחמות הא דהריני נזיר מיין של ערלה דחז מ"ד מוקי לה בפלוגתא דר"ש ורבנן.

ואידך מחלק בין נדרים לשבועות משמע דמאן דמוקי לה בפלוגתא לא ס"ל לחלק בין נדרים לשבועות אלא דיש לומר דמאן דמוקי לה בפלוגתא ס"ל דנזירות לא דמאי לנדרים בהא דנזירות לא מתסר חפצא הוא אלא איסור גברא ומש"ה ס"ל דדמי לשבועות אבל ז"א דע"כ עיקר האי מילתא דנדרים חלין על האיסורין מנזיר להזיר שמעינן דנזירות חל על נזירות וא"כ אין לחלק בין נזירות לנדר ואפילו תימא דמסבא בעלמא ס"ל הכי פיו דחיייל על ביטול מצוה כ"ש על קיום מצוה לפ"ז ג"כ אין לחלק בין נדר לנזירות דהא נזירות נמי חלין על דבר מצוה כדילפינן מיין ושכר יזיר לאסור יין מצוה פנין הרשות ועיין מש"כ התוס' ז"ל התם בנזיר אבל כפר פתי לעיל דאין לדמות חלות הנדר על דבר מצוה לחלות על האיסור והיות קשה לי על דעה זו דנדרים חלין על דבר איסור מהקדש עצמו דאינו חל על איסור אחר אלא על ידי כולל או על ידי מוסף כדאיתא להדיא בכריתות: ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה דשבועה לא חיילא על קיום מצוה בין בעשה בין בל"ת כמבואר בדבריו בפ"ה מהלכות שבועות אלא דגם משום שבועת שוא אינו לוקה משום דשרי לזרוזי נפשיה בקיום מצוה בין בעשה בין בל"ת.

ומש"כ שם הלכה ט"ז דלוקה משום שבועת שוא ע"כ אהפאת חבירו קאי דעל קיום מצות עשה פשיטא דאינו לוקה משום שבועת שוא וכדבר גידל מנין שנשבעין לקיים את המצוה ועיין מש"כ הק"ע בנזיר דף ב' ע"ב בד"ה אבל בפורט ודבריו אינן מובנים ועיין תוס' שבועות דף כ' ע"ב בד"ה דכי לא נדר בסוף דבריהם שפתיבו ומיהו לריב"ב כו' דנראה קצת פסוטרם לדבריו שהבאתי לעיל דריב"ב מודה בנשבע לקיים מצות ל"ת וגם דלא פדברי הר"ן ז"ל שכתב דדוקא גבי שבועה הוא דס"ל לריב"ב דחיייל משום שנתחדש בה קרבן ועיין בש"ע סימן רל"ט סעיף ט"ו שכתב י"א דאם אמר שני פעמים קונם עלי כפר זה אינו חייב אלא אחת ולא הבנתי למה כתב הדבר בסתימות דהא זה מליא בפלוגתא זו אי נדרים חלין על דבר איסור דלמאן דס"ל דחלין כ"ש בשני פעמים קונם דחל זע"ז והרא"ש ז"ל בשבועות כתב ג"כ בסתם דנדר חל על מצוה גם בקיומה

ולא פתב פן לעיל גפי אשנה פרק זה ע"ש בפירושו ויש לחלק כמש"ל דבדבר איסור
שהוא חל על האדם ולא על החפץ כמו איסור אכילה ביום צום יכול להוסיף עליו איסור
בגדר ג"כ וכמ"ש הר"ן ז"ל לענין נדר על שבועה ומה שהקשו הראשונים ז"ל מהא דלא
תנו במפות גפי יש חורש תלם אחד דאמר קונם שלא אחרוש ביו"ט ע"ש בדברי
המלחמות ובדברי הר"ן ז"ל שם בשבועות.

לדידי לא תיקשי כ"כ. דהא פבר תנו להאי לאו דבל יחל בנזיר בבית הקברות דעבר נמי
משום בל יחל פדאיתא בריש מכילתין: וראיתי לברר קצת דין ביטול מצנה בשבועה ע"י
כולל שגחלקו בזה הראשונים ז"ל הבעה"מ והמלחמות ז"ל שם בשבועות.

ושורש הדברים בזה הוא מדברי הירושלמי שהביא הרי"ף ז"ל בשבועות שבועה שלא
אשב בצל אסור לישב בצל סופה וכן שבועה שלא אוכל מצה וכבר האריכו בזה התוס'
ז"ל בשבועות והקשו שם מהא דאמרינן התם לר' יוחנן דמוקי לה בכולל לא משפחת
בלאו והו אלא דאוכל נבילות אינו חל בהן אפילו בכולל והנה בכולל פי האי לבטל
המצנה יש לדקדק מנ"ל דליכא למילף מכולל דעלמא דהתם טעמא דאין פח לאיסור
השני לחול על איסור הראשון אם לא ע"י כולל או מוסיף אבל לבטל המצנה דלא חייב
השבועה כלל והרי היא שבועת שוא מנ"ל דע"י כולל תחול השבועה גם על ביטול מצנה
כיון דילפינן מקרא דמיחל הוא לחפצי שמים ואין פאן איסור כלל מאי מהני בזה הכולל
כיון דנגד המצנה אין פאן איסור כלל וכן נראה מפלוגתיהו דר"ש ור"י באיסור כולל
דאזלי לטעמייהו באחע"א שלא בכולל דלר"י האיסור השני ג"כ חל אלא דאין לוקין
עליו וקוברין אותו בין רשעים גמורים ומש"ה בכולל חייב לגמרי אבל ר"ש ס"ל דשלא
בכולל אין האיסור השני חל כלל פדאיתא ביבמות פרק ד' אחין מש"ה הפולל נמי לא
חייב וא"כ הלא דאין השבועה חלה כלל לכ"ע אפילו בכולל לא חייבא והתוספות ז"ל
בשבועות פתבו בזה לחלק בין שב ואל תעשה לקום ועשה וחילוק זה ברור הוא ומנספם
מפל הראשונים ז"ל וכן נראה דהא דאיצטריך למילף מקרא דאין נשבעין לבטל את
המצנה לא לביטול מצנה בקום ועשה אדרבה תדחה שבועתו בשב ואל תעשה אבל אם
נדחה שבועתו של הר סיני בקום ועשה אדרבה תדחה שבועתו בשב ואל תעשה אבל אם
נשבע לבטל המצנה בשב ואל תעשה אי לאו קרא ה"א דחייבא שבועתו והמצנה תבטל
בשב ואל תעשה להכי יליף מקרא דלא חייב כלל על דבר מצנה וכיון דבקום ועשה
מסברא לא חייב ה"ה דלא חייב אפילו בכולל אבל בשב ואל תעשה דמקרא ילפינן דלא
חייב ומיחל הוא לחפצי שמים לא שמעינן אלא במצנה לחוד אבל בכולל לא שמעינן
ומצינן למימר דשפיר חייב והתוס' ז"ל שם בשבועות הקשו להאי חילוקא מהא דתני
בתוספתא שבועה שאוכל ואכל נבילות וטריפות פטור אלמא דאפילו בקום ועשה חל
בכולל היכא דלא הזכיר האיסור בפירושו ומש"ה פטור דהרי קיים שבועתו ומש"ה פתב
הריצב"א לחלק בין היכא דהזכיר האיסור אז לא חל אפילו בכולל והיכא דקאמר סתם
שאוכל או שלא אוכל הוא דחל גם על ביטול מצנה ולענין קום ועשה נראה עיקר דבכל
גונא לא חל.

והא דתני בתוספתא טעמא אחרנא הוא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל דאפילו אכל אונסין שאין
ראויין לאכילה פטור כיון דאחשביה לאכילתו אבל לענין ביטול מצנה בשב ואל תעשה

נראין דברי הריצב"א ו"ל דדוקא היכא דאמר סתמא שלא אוכל מצה הוא דחל גם על מצת מצנה וכמש"ל דלאו מטעם פולל הוא פשאר פולל דעלמא אלא משום דבסתם שלא אוכל מצה דהשבועה חלה עליו ממילא דחילל גם לדבר מצנה כמו בנדר דמקרא ילפינן דעל דבר מצנה אין השבועה חלה פלל אבל הכא דהשבועה חלה עליו ממילא דחל גם לדבר מצנה: והראשונים ו"ל הקשו עוד מהא דאיתא התם בשבועות מי איתא בלא אניח ולדברי הירושלמי הא איתא בנשבע שלא אניח שום דבר על הראש דחל נמי לגבי תפילין.

ותי הרמב"ן ו"ל במלקחיות דקרנן ליכא אפילו בכולל דקרא דלהרע או להיטיב מייירי בדבר הרשות ולענין מלקוחות לחוד הוא דחל בכולל. וכבר פתבתי לעיל דלשיטתו אתי שפיר הא דאיצטריך מעוטא דלהרע או להיטיב לביטול מצנה.

אע"ג דכבר שמעינן לה מלא יחל דברו דאפילו לאו אין בו ולשיטתו ניחא דאיצטריך לכולל דחל לענין מלקוחות ומ"מ אימעוט מקרנן אלא דקשה לשיטתו א"כ בקיום מצנה ע"י פולל נמי ליפטר מקרנן.

ומהא דשבועה שלא אוכל תאנים וענבים לא משמע פן וכמ"ש התוס' ו"ל בשבועות. והרמב"ם ו"ל כתב ג"כ להדיא דחייב קרנן ע"י פולל גם בביטול מצנה והדק"ל הא איתא בלא אניח.

וכן הא דתנן מה לביטול מצנה דליתא בלא פהו והאיתא בלאו ע"י פולל ונהי דהא לא תיקשי דמ"מ פרכא איכא דלא עשה בה לאו פהו במפרש לדבר מצנה וליכא למילף בק"ו מדבר הרשות אבל מהא דלא אניח תיקשי.

ועוד קשה לי מהא דאמר אב"י לעיל שבועה שלא אהנה מן הסופה השבועה לא חייילא דהוי לבטל מצנה והא שלא אהנה מן הסופה כולל כל הנאות אפילו שאינן של מצנה ומיגו דחיייל אהנאה של רשות חיייל נמי על דבר מצנה ולנה י"ל פיון דעיקר הנאה של סופה בחרג הוא ישיבתה דמצנה היא א"כ עיקר שבועתו הוא לבטל את המצנה ולא חיייל ויש לדקדק עוד מהא דאיתא בנזיר מיין ושכר יזיר לאסור יין מצנה פיון הרשות ומסיק דאמר שבועה שאשתה וכתב הרמב"ם ו"ל דאמר שבועה שאשתה היום ואחר כך אמר הריני נזיר דחיייל נזירות ואסור לשותות ולמה לי קרא הא בשבועה ג"כ חיייל כה"ג בכולל ועיין תוספות שבועות דף כ"ה בד"ה חומר בנדרים שכתבו דמש"ה לא ילפינן נדרים מנזירות משום דבנזירות איכא פולל שאוסר פל יין עליו וי"ל דאיצטריך קרא דלא גילף בק"ו מטומאה דהותרה בנזיר פדאיתא התם בנזיר והדברים ארופים ורחבים בנה וצ"ע בדברי הראשונים ו"ל ועיין במרדכי פ"ב דשבועות שנהא מדבריו דמנזיר הוא דילפינן לשבועות דחל בכולל: ע"ב משנה סתם נדרים להחמיר כו' צריך לדקדק בטעמא דמילתא דאזלינן בנה להחמיר דאין לומר דמספיקא אזלינן לחומרא ככל ספיקא דאורייתא דהא משמע דהני נדר גמור ולא מספק והרא"ש ו"ל כתב דסתם נזיר דעתו לאיסור פיון דלא שתק וצ"ל אע"ג דהוא אומר שלא נתפנין אלא למה שאמר כבשר מליח בלי שום פירוש לא לאיסור ולא להיתר מפרשינן דבריו לחומרא לאופן האסור פיון דיש לפרש דבריו לאיסור ולהיתר והוא לנדר קמכיון אזלינן בתר פירוש האיסור והתוס' ו"ל כתבו דאמר בפירוש שנתפנין למה שהלשון משמע וכיון שיש במשמע הלשון איסור ג"כ אזלינן

בְּתֵרֵיהּ וּלְחֻמְרָא וְהוּי נִדְרָא גְמוּר וּלְדַבְרֵיהֶם צְרִיף לֹמַר ג"כ כַּמ"ש הָרָא"ש ו"ל פִּינּוּ שְׁנַתְּכוּנִין לְנִדְוֹר מִסְתַּמָּא דַּעְתּוֹ הוּא לְפִירוּשׁ הָאִסּוּר וּלְפ"ו אִין זֶה עֲנִינוּ פְּלִל לְסַפֵּק נִדְרָא בְּעֻלְמָא דְהָכָא לָאו מִסְפִּיקָא הוּא דְאֲזִלְיָנּוּ לְחֻמְרָא וּלְקַמְן בְּגַמְרָא יִתְבָּאָר יוֹתֵר בַּס"ד: מִשְׁנֵה הָרִי עָלֵי פְחָרָם כּו' אִם סְתָם אָסוּר וְהַקְשָׁה הַל"מ ו"ל לְדַבְרֵי הַרְמְב"ם ו"ל דְּפָסֵק סְתָם חֲרָמִים לְפָהֲגִים אִמְאֵי הָכָא סְתָם אָסוּר וְתִירֵץ דְּהָכָא שְׂאֵנִי דְרוּצָה לְהַתְּפִיס וְדֵאֵי לְאִסּוּרָא קְמַכּוּנִין וּבִירוּשְׁלָמִי בְּשִׁמְעֵתִין מוּקִי לְהָא דְתַנּוּ בְּמִתְנִיתִין בְּגִלְלִיל אָסוּרִין שְׂאִין אֲנָשִׁי הַגְּלִיל מְפִירִין בְּחֲרָמֵי פְהֲגִים דְּמִשְׁמַע הָא מְפִירִין מִן תְּרִין הֵינּוּ כַּמ"ד סְתָם חֲרָמִים לְפָהֲגִים וּמְסִיק א"כ אֲפִילוּ בְּגִלְלִיל יִהְיוּ מִן תְּרִין וּמִשְׁנֵי דְאֲנָשִׁי גְלִיל רְגִילִים בְּחָרָם שֶׁל עֶכָּן מַש"ה אָסוּר וּבִיהוּדָה שְׂאִין רְגִילִים בְּחָרָם שֶׁל עֶכָּן אֶתְּ אָמַר מִן תְּרִין מִשְׁמַע דְּלָמ"ד סְתָם חֲרָמִים לְפָהֲגִים אִם הַתְּפִיס בְּחָרָם סְתָם ג"כ לְחֲרָמֵי פְהֲגִים הוּי וּמִן תְּרִין.

וְרִישָׁא דְּמִתְנִיתִין דְּתַנּוּ גַבֵּי חָרָם אִם סְתָם אָסוּר ע"כ אֶתְיָא כַּמ"ד סְתָם חָרָם לְבָדֵק הַבַּיִת וְא"פ אִמְאֵי פִירוּשׁוֹן לְהַקְל אִטּוּ בְּחָרָם גְּמוּר אִם הַחֲרָמִים סְתָם יָכוֹל לְפָרֵשׁ דְּבָרֵיו אַח"כ דְּלְחֲרָמֵי פְהֲגִים קְמַכּוּנִין.

זו לא שמענו פִּינּוּ דְּמַקְרָא יְלִפִּינוּ דְּסְתָם חָרָם לְבָדֵק הַבַּיִת. מִשְׁמַע דְּאִינוּ יָכוֹל לְפָרֵשׁ דְּבָרֵיו אַח"כ.

וְאֲפֹשֶׁר דְּהִירוּשְׁלָמִי מְפָרֵשׁ וּפִירוּשׁוֹן לְהַקְל כְּחַד פְּרוּשָׁא שְׂפַתְב רַש"י ו"ל דְּמִפְרֵשׁ בְּשַׁעֲהָ שְׁנִידָר. וּמַש"ס דִּילָן מִשְׁמַע דַּס"ל דְּלָא שְׂיִיכָא הָא דְּמִתְנִיתִין בְּפִלוּגְתָּא דְּסְתָם חֲרָמִים בְּעֻלְמָא.

מְדִלָּא מְשִׁנֵּי הָכָא לְקַמְן דְּבָרֵי ר' יְהוּדָה וְעִינֵין רַש"י ו"ל שְׂפַתְב דְּחֲרָמֵי בְּדֵק הַבַּיִת לֹא נִימֵן לְפָדוּת. וז"א.

וְעִינֵין בְּדַבְרֵי הַרְמְב"ם ו"ל בְּהַלְכוֹת עֲרֻכִין וְחֲרָמִים. וּבְעֲרֻכִין בְּמִשְׁנֵה שְׁם חֲרָמֵי פְהֲגִים אִין לְהֵם פְּדִיוֹן בְּרַש"י וְתוֹס' ו"ל שְׁם: וְכַתְב הַרְמְב"ם ו"ל שְׁם בַּפ"ב מֵהַלְכוֹת נִדְרִים הַלְכָה י"א בַּד"א בְּמַקּוֹם שְׁמִשְׁמַע כַּא' מֵאֵלוּ שְׁנֵי עֲנִינִים אֲבָל מְקוֹם שְׁדַרְכָן שְׂאִין קוֹרְאִין חָרָם סְתָם אֲלָא לְחֲרָמֵי בַדָּה"ב בְּלִבְד וְאָמַר שְׁם הָרִי הֵן עָלֵי חָרָם הָרִי זֶה אָסוּר וְכֵן אִם אִין קוֹרְאִים חָרָם סְתָם אֲלָא חֲרָמֵי פְהֲגִים ה"ז מִן תְּרִין עַל זֶה יֵשׁ לְדַקְדָּק לְפִי שִׁיטָתוֹ שְׁפָסֵק דְּסְתָם חָרָם לְפָהֲגִים.

א"כ בְּכָל מְקוֹם חָרָם סְתָם נִקְרָא חֲרָמֵי פְהֲגִים וְע"כ צ"ל כַּמ"ש הַלַּח"מ ו"ל דַּע"ג דְּסְתָם חָרָם לְכַהֲנִים אֲבָל אִם הַתְּפִיס בְּחָרָם אֲמַרִּינוּ דְּלֵאִסּוּרָא קְמַכּוּנִין וְא"כ אִין הַדְּבָר תְּלוּי בְּקִרְיַאת הַמְּקוֹם וְהָא דְּתַנּוּ שְׂאִין אֲנָשִׁי גְלִיל מְפִירִין חֲרָמֵי פְהֲגִים צְרִיף לְפָרֵשׁ לְשִׁיטָתוֹ דְּבַגְלִיל חָרָם סְתָם אִינוּ נִקְרָא חֲרָמֵי פְהֲגִים אֲלָא חָרָם בַּדָּה"ב וְאִטּוּ לְעִנֵּין חָרָם עֲצָמוּ ג"כ יֵשׁ חִילּוּק בֵּין יְהוּדָה לְגִלְלִיל וּבַגְּלִיל לַכ"ע אִם הַחֲרָמִים סְתָם הוּי לְבַדָּה"ב וְאִמְאֵי לֹא תַנּוּ הָכִי בְּעֲרֻכִין בְּדִין חָרָם עֲצָמוּ אֲלָא מִשְׁמַע דְּגִזְרֵת הַכְּתוּב הוּא סְתָם חָרָם לְפָהֲגִים לְרַבְּנָן וְלִרְיב"ב לְבַדָּה"ב וְלֹא שְׂיִיף לְפִלוּגֵי בְּזֶה בְּמַקּוֹמוֹת וְהָא דְּאֲמַרִּינוּ שְׂאִין אֲנָשִׁי גְלִיל מְפִירִין הֵינּוּ שְׂאִין מְצוּי בִּינֵיהֶם חֲרָמֵי פְהֲגִים וּמַש"ה אָסוּרִים לַכ"ע וְכֵן הָא שְׂאִין אֲנָשִׁי גְלִיל מְפִירִין אֶת תְּרוּמַת הַלְּשָׁפָה גְּמִי מְפִנֵי שְׂאִין מְצוּי בִּינֵיהֶם אֲבָל לֹא מְפִנֵי שְׁפַתְב תְּרוּמָה נִקְרָא תְּרוּמַת הַגְּזֵרָן דְּהָא סְתָם חָרָם בְּכָל מְקוֹם אִינוּ נִקְרָא אֲלָא חֲרָמֵי פְהֲגִים וְאִפ"ה סְתָם

חָרָמִים אֲסוּרִים לַת"ק וצ"ע יוֹתֵר בְּזֶה: גַּמ' וְהִתְנַן סִפְק נְזִירוֹת לְהַקְל כּו' וּפְלִי ז"ל פָּגוּן שְׁאֵמֵר הַרְיֵנִי נְזִיר שְׁזָה חֵיָה וּבִהְמָה יֵשׁ לְדַקְדָּק מֵאֵי קוֹשְׁיָא דְלִמָּא בְּסַפִּיקָא אֲזֵלִינָן לְקוּלָּא גַם בְּנִדְרִים וְהֵכָּא לָאוּ מִסְפֵּק הוּא דְמַחְמָרִינָן בְּסִתְּמָם נִדְרִים אֲלֵא נִדְרָא גָּמוּר הוּא וּכְמַש"ל וי"ל דְּבַכְלָל סִפְק נְזִירוֹת הוּא גַם כֵּן הֵיכָּא דִּישׁ סִפְק בְּלִשׁוֹנוֹ אֵי מְכַוֵּן לְנְזִירוֹת אוֹ לַד"א דְהוּי דְּוּמְיָא דְסִתְּמָם נִדְרִים וְאֶפְיָלוּ הֵכִי אֲזֵלִינָן לְקוּלָּא וּלְקַמָּן בְּשִׁמְעֵתִין יִתְבָּאַר יוֹתֵר: גַּמ' אָמַר ר' זִירָא הָא רַבְּנָן הָא ר"א דְלַר"א לָא מְעַיִיל מְמוּנְיָה לְסַפִּיקָא וּכ"ש גּוּפוֹ וּכְוֹנֵתִיהָ אֲתֵיָא הָא דְסִפְק נְזִירוֹת לְהַקְל וְאִין לְהַקְשׁוֹת דְלִמָּא ע"כ לָא קֵאָמַר ר"א דְלָא מְעַיִיל מְמוּנְיָה לְסַפִּיקָא אֲלֵא הֵתָם דְּהַקְדֵּשׁ חָל עַל חֵיָה וּבִהְמָה וְדַעְתּוֹ עַל הַנּוֹדָאֵי וְאִין דַּעְתּוֹ עַל הַסִּפְק אֲבָל הֵכָּא אֵי לָא מְעַיִיל נִפְשִׁיָה לְסַפִּיקָא אִם כֵּן יֵצְאוּ דְבָרֵינוּ לְבִטְלָה וְדִלְמָא מוֹדָה ר"א בְּהָא דַע"כ עַיִיל נִפְשִׁיָה לְסַפִּיקָא דִּי"ל דְּהֵכָּא נְמִי דַּעְתּוֹ הֵיָה עַל הַנּוֹדָאֵי דְסַבּוּר הֵיָה דָּאִין בְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹנוֹ אֲלֵא אִנְפוֹן אֲחֵד וְאִילוּ יַדַּע דְּהַלְשׁוֹן סִפְק הוּא וּמִתְפָּרֵשׁ בְּשִׁנֵּי פְּנִים לָא הוּי מְעַיִיל נִפְשִׁיָה לְסַפִּיקָא וְעַיִין בְּפִי הָרָא"ש ז"ל בְּפ"ב מֵהַל' בְּפוּרִים שְׁהַקְשָׁה הֵתָם מִתְנִיתִין אֲהַדְּדִי דִתְנַן הֵתָם הַפּוֹתֵב חֵיָתוֹ וּבִהְמָתוֹ לְבָנוּ לָא פְתַב לּוֹ אֵת הַכּוּי וְהֵיָנוּ כַר"א דְאָמַר דְּמְמוּנְיָה לָא מְעַיִיל לְסַפִּיקָא וּבְסַפִּיקָא תְּנַן דָּאִם אָמַר הַרְיֵנִי נְזִיר שְׁזָה חֵיָה הַרְיֵנִי זֶה נְזִיר דְאָפִי גּוּפוֹ מְעַיִיל לְסַפִּיקָא וּלְפַמ"ש יֵשׁ לִישָׁב דְלִמְסַקְנָא ר"א מוֹדָה בְּהָא שְׁלֵא יִהְיִי דְבָרֵינוּ לְבִטְלָה וְנִדְוָקָא בְּהַקְדֵּשׁ חֵיָתוֹ וּבִהְמָתוֹ הוּא דְפְלִיג כִּינּוֹן דְלָא יֵצְאוּ דְבָרֵינוּ לְבִטְלָה אֲבָל לְפִי הָאֵי פְרוּשָׁא דְחֵיָתוֹ וּבִהְמָתוֹ הֵיָנוּ חֵיָתוֹ אוֹ בְּהֵמָתוֹ בְּלֵא"ה אִין פָּאן קוֹשְׁיָא דַכ"ע מוֹדוֹ בְּכּוֹתֵב חֵיָתוֹ וּבִהְמָתוֹ לְבָנוּ דָּאִין הַכּוּי בְּכָלֵל מְשׁוּם דְּהַמּוּצֵיא מְחַבְּרִי עָלִיו הָרָאָה וּכְמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל בְּפִי הַמְשַׁנָּה שֵׁם אֲלֵא דְהָרָא"ש ז"ל מְפָרֵשׁ חֵיָתוֹ וּבִהְמָתוֹ הֵיָנוּ שְׁנִיָּהֶם וְא"כ הָא דָּאִין הַכּוּי בְּכָלֵל מְשׁוּם דְלָא מְעַיִיל מְמוּנְיָה לְסַפִּיקָא וּכַר"א וּמַש"ה הַקְשָׁה מֵהַ שְׁהַקְשָׁה וְכֵן צ"ל לְדְבָרֵי הַר"ש ז"ל אֲבָל לְהָאֵי פְרוּשָׁא קוֹשְׁיָא טוּבָא מִנ"ל דַּס"ל לְרַבְּנָן דְּמְעַיִיל מְמוּנְיָה וְגוּפוֹ לְסַפִּיקָא הָא לָאוּ סַפִּיקָא הוּא הֵתָם דַּמְמ"נ קַדִּישׁ בֵּין חֵיָה בֵּין בְּהֵמָה וְכֵן יִקְשָׁה בְּטַעְמָא דְמִתְנִיתִין אֲמַאי לָא פְתַב לּוֹ אֵת הַכּוּי כִּינּוֹן דְּכַתֵּב לּוֹ חֵיָה וּבִהְמָה וּמִיָּדִי דְהוּא אֵהָא דִתְנַן בְּב"ב אִם יִלְדָה זָכָר יִטּוֹל מִנָּה נִקְבָּה מְאִתִּים וְיִלְדָה טוֹמְטוּם נוֹטֵל כְּפָחוֹת שְׁבַשְׁנִיָּהֶם מִטַּעַם מַמ"נ וְכֵן תְּנַן בְּתַמּוּרָה אִם יִלְדָה זָכָר עוֹלָה וְאִם נִקְבָּה זָבָחִי שְׁלָמִים וְיִלְדָה טוֹמְטוּם וְאִנְדְּרוּגִינוֹס קְדוּשָׁה חָלָה עָלֵיהֶם אִם לָא לְמ"ד דְּבָרֵיהֶם בְּפ"ע הוּא וְהַדְּבָרִים אֲרוּנְפִים בְּזֶה וּכְבָר דְּבָרוֹ הַתּוֹס' ז"ל מִזֶּה בְּכַמָּה דְּוֹכְתֵי עַיִין בְּב"ב פָּרָק מִי שְׁמַת וּבְתַמּוּרָה פ' כִּיצַד מְעַרְיִמִין וְעַיִין תּוֹס' ז"ל בְּכָאן: דָּרַי יֵט אֲלֵא אֵי קוֹשְׁיָא הָא קוֹשְׁיָא סִפְק מְשַׁקֵּין כּו' וּמִי ס"ל לַר"א כּו' וְהִתְנַיָּא ר"א אוֹמֵר אִין טוֹמְאָה לְמִשְׁקִין כָּל עֵינָר.

וְהַקְשָׁה הַר"ן ז"ל א"כ בְּלֵא"ה תִּיקְשִׁי דַר"א אַדְר"א בְּסַפְק מְשַׁקֵּין אִפִּי אֵי הָא דְסִפְק נְזִירוֹת דְלָא כַר"א וְתִירָץ דִּי"ל דַּר"א מְחַמֵּיר אִפִּי בְּסַפְק דְרַבְּנָן וּקְצַת תִּימָא דְהָא בְּפִסְחִים פָּרִיף הַש"ס דַּר"א אַדְר"א בְּהָא וְנִשְׂאָר בְּקוֹשְׁיָא שֵׁם אֲלִיבָא דְרַב גַּם מַש"כ לְתַרְץ דָּאֵי לָאוּ דְסִפְק נְזִירוֹת לְהַקְל אֲתֵיָא כְּוֹנֵתִיהָ מְצִינָן לְמִימַר דַּר"א מְחַמֵּיר בְּסַפְק אִפִּי מְדַרְבְּנָן אֲבָל כִּינּוֹן דְאֲמַרְתָּ דַּר"א מִיָּקֵל בְּסַפְק נְזִירוֹת דְאוּרִיָּתָא הֵיכִי עֲדִיפָא טוֹמְאָה דְרַבְּנָן כּו' גַּם זֶה אֵינוֹ מוֹכְרָח דְהָא מְצִינָנוּ בְּכַמָּה מְקוּמוֹת דְאֲחַמּוּר בְּסַפְק דְרַבְּנָן וּסְפִיק נְזִירוֹת שְׁאֵנִי מְשׁוּם דְלָא מְעַיִיל נִפְשִׁיָה לְסַפִּיקָא הוּא וְהַנְּכוּן כְּגַרְסָא דְלָא גָּרַס אֲלֵא לְהָא דְסִפְק מְשַׁקֵּין לִיְטַמָּא טַמָּא דְמִתְנִיתִין הוּא וּכ"כ הַרְשֵׁב"א ז"ל וְשֵׁם בְּפִסְחִים הוּא דְרַמִּינָן בְּרִיָּתוֹת אֲהַדְּדִי: אֲלֵא הָא ר"י הָא ר"ש כּו' ר"י ס"ל דְלָא מְעַיִיל נִפְשִׁיָה לְסַפִּיקָא וְדַעְתּוֹ הֵיָה לְכַשְׁיִתְבָּר הַדְּבָר

אָבֵל מִסְפֵּק לֹא קִיבֵּל עָלָיו נְזִירוֹת וּר"ש ס"ל דְּמַעֲיִיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא וְהוּי נְזִיר מִסְפֵּק
וּכְבָּר פְּתַבְתִּי לְעֵיל דְּלַכְאוּרָה לֹא דְמִי הָא דְסִתְּמָם נְדָרִים לְהָא דְכָרִי דְגַבִּי פְרִי פִינּוּ דְאָמַר
אִם יֵשׁ בְּכָרִי הִזָּה מְאָה כּוֹר אֲמַרְיִנּוּ דְדַעְתּוֹ הִיָּה פְשִׁיתְבְּרַר הַדְּבָר אָבֵל בְּהָא דְסִתְּמָם נְדָרִים
הָא מִתְחַלֵּת דְּכָרִי עֲיִיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא וְעוֹד לִפְמ"ש דְּבִסְתָּם נְדָרִים הוּי נְדָר גְּמוּר א"כ
הִכִּי שִׁינָה בְּזָה לֹא מְעִיִיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא פִינּוּ דְאֲמַדִּינּוּ דַעְתִּיהָ דְנֻדְאִי לְאִיסוּרָא מְכוּוֹן
וְלֹא עֲיִיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא פְּלֵל וְהַתּוֹס' ז"ל בַּד"ה וּר"ש כו' הִקְשׁוּ פנ"ל וְתִירְצוּ פִינּוּ דַר"ש
מִחְמִיר בְּסַפֵּק כ"ש דְּמִחְמִיר בְּסִתְּמָם נְדָרִים שְׁהַפְסֵק לְהַחְמִיר וְהוּי נְדָר וְנֻדְאִי אָבֵל אִפְתִּי
תִּיקְשִׁי לְמָה מוֹקִי הָא דְסִתְּמָם נְדָרִים בְּפִלּוּגְתָּא דְלָמָּא ר' יְהוּדָה גְּמִי מוֹדָה בְּהָא פִינּוּ דְנֻדְר
וְנֻדְאִי הוּא וּבְסַפֵּק נְזִירוֹת הוּא דְמִיקַל וּבְאֲמַת פְּשִׁטָּיָה דְהַש"ס מְשַׁמַּע דְהָא דְסִתְּמָם נְדָרִים
לְהַחְמִיר הוּא מְשׁוּם דְסַפִּיקָא לְחוּמְרָא.

וְכַדְאִיתָּא בְּסוּף שְׁמַעְתִּין אֲלָמָּא סַפִּיקָא לְחוּמְרָא אוּ לְקוּלָּא אֲלָּא דַא"כ לֹא הוּי דְיִיק לְמִן
הָא מְפִירִין מְוִתְרִין דְלָמָּא אִין מְפִירִין אֲסוּר וְנֻדְאִי הָא אִין מְפִירִין אֲסוּר מִסְפֵּק אֲלָּא וְנֻדְאִי
מְשַׁמַּע דְסִתְּמָם גְּמִי וְנֻדְאִי אִיסוּר הוּא וְלֹא מִסְפִּיקָא וּמְדַבְּרִי הֶרֶמְב"ם ז"ל יֵשׁ לְדִיִּיק קֶצֶת
דְּמִסְפֵּק הוּא דְמִחְמִירִנּוּ מְהָא דְכָתַב דְאִם מְשַׁמַּעוֹת הַמְקוּם הוּא חֶרֶם לְאִיסוּר וְאָמַר חֶרֶם
סִתְּמָם אֲסוּר וְהַכ"מ ז"ל דְקִדְקָא מְאִי אֲרִיָּא אִם מְשַׁמַּעוֹת הוּא לְאִיסוּר אִפִּי לְאִיסוּר וּלְהִיתָּר
סִתְּמָם אֲסוּר וּלְפִי הַג"ל נִיחָא קֶצֶת דְהִתְּמָם מִסְפֵּק הוּא דְמִחְמִירִנּוּ וְהִכָּא דְמְשַׁמַּעוֹת לְאִיסוּר
אֲסוּר וְנֻדְאִי וְלֹא מִסְפֵּק אָבֵל מְדַבְּרִי הֶרֶאשׁוּנִים נִרְאָה דְנֻדְאִי אִיסוּר הוּא בְּכָל סִתְּמָם נְדָרִים
וְהַכ"מ ז"ל פְּתַב דְקַמ"ל דְאִפִּי מְפָרֵשׁ דְּכָרִי וְאָמַר דְלְהִיתָּר קְמַכוּוֹן אִינוּ נְאָמֵן בְּמְקוּם
דְּמְשַׁמַּעוֹת חֶרֶם לְאִיסוּר וּלְפִי דְבָרִי הִירוּשְׁלָמִי לְעֵיל דְמוֹקִי לְסִתְּמָם חֶרְמִים דְסִיפָּא כַּמ"ד
סִתְּמָם חֶרְמִים לְפִהֲגִים וּלְפ"ז רִישָׁא דְסִתְּמָם חֶרְמִים אֲסוּרִים הִיָּינוּ כַּמ"ד סִתְּמָם חֶרְמִים
לְבַדָּה"ב: וְאִפִּי"ה נְאָמֵן אִם מְפָרֵשׁ דְלְחֶרֶם שְׁל פִּהֲגִים נְתַפְוּוֹן וּכְבָּר פְּתַבְתִּי לְעֵיל בְּזָה: ע"ב
גַּמ' אָמַר רַבָּא גַבִּי פְרִי דְסַפִּיקוֹ חֶמּוּר מְנֻדְאִי לֹא מְעִיִיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא וְהִכָּא בְּנְדָרִים אִין
סַפִּיקוֹ חֶמּוּר מְנֻדְאִי שְׁפִיר מְעִיִיל אִינְשׁ נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא וּר"ש ס"ל דְאִפִּי בְּסַפִּיקוֹ חֶמּוּר
מְנֻדְאִי מְעִיִיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא פְּדֻדְאִיתָּא בְּנְזִיר וְאִע"ג דְיִכּוּל לְהַתְּנוּת לַר"ש מ"מ הוּי סַפִּיקוֹ
חֶמּוּר מְנֻדְאִי וְכַמ"ש הַתּוֹס' ז"ל בְּנְזִיר.

וְלְהַלְכָּה קִי"ל דְסִתְּמָם נְדָרִים לְהַחְמִיר וּסַפֵּק נְזִירוֹת לְהַקֵּל וּכְטַעְמָא דְרַבָּא דְסַפִּיקוֹ חֶמּוּר
מְנֻדְאִי וַא"כ ז"א אֲלָּא הִכָּא שְׁלֹא נְתַבְּרָרוּ דְכָרִי כְּמוֹ אִם יֵשׁ מְאָה כּוֹר אוּ אִם תִּלְד אֲשִׁתִּי
בֵּן וְהַפִּילָה דְלֹא נְתַבְּרַר אִם בֵּן קִיָּמָא הוּא וְאֲמַרְיִנּוּ בְּזָה דְלֹא מְעִיִיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא וּלְכּוֹן
קִיָּמָא וְנֻדְאִי נְתַפְוּוֹן אָבֵל בְּסַפִּיקָא דְדִינָּא לְכְאוּרָה לֹא שִׁינָה בְּזָה לֹא מְעִיִיל אִינְשׁ נְפִשְׁיָה
לְסַפִּיקָא וְכּוֹ הִכָּא דְמְשַׁמַּעוֹת הַלְשׁוֹן לְאִיסוּר וּלְהִיתָּר דְדִינוּ בֵּן לְהַחְמִיר בְּנֻדְאִי וְלֹא מִסְפֵּק
פְּגוּוֹנָא דְמִתְּנִיתִין גְּמִי לֹא שִׁינָה בְּזָה סַפִּיקוֹ חֶמּוּר מְנֻדְאִי וּבְנְזִיר גְּמִי אֲזִלִּינּוּ לְחוּמְרָא אֲלָּא
דְלֹא מְשַׁמַּע בֵּן בְּגַמ' מְדֻאֻקְמִי פְתַנָּאִי וְעִיָּין בַּכ"מ וּבַלַּח"מ פ"ג מֵהַל' נְזִירוֹת הַלְכָּה ט"ו
שְׁכ' הִתְּמָם לְעוּנֵן נְזִיר גְּמִי הָא דְסִתְּמָם נְדָרִים לְהַחְמִיר וְהוּא נְגַד מְשַׁמַּעוֹת כּוּלִּיהָ שְׁמַעְתִּין
דְּמְשַׁמַּע דְּבַגּוּוֹנָא דְסִתְּמָם נְדָרִים ג"כ יֵשׁ חִילּוּק בֵּין נְדָרִים לְנְזִירוֹת וּבְנְזִירוֹת אֲזִלִּינּוּ לְקוּלָּא
וּבְדְבָרִי הֶרֶמְב"ם לֹא נְתַבְּאָר טַעְמוֹ שְׁל דְבָר בְּהָא דְסַפֵּק נְזִירוֹת לְהַקֵּל וּפְסַק לְהַקֵּל אִפִּי
בְּסַפִּיקָא דְדִינָּא כְּמוֹ הַרְיִנִי נְזִיר פְּשִׁיחָה לִי בֵּן וְשַׁמַּע חֲבִירוֹ וְאָמַר וְאִנִּי חוּץ גַבִּי כּוּי פְתַב
דְּהוּי נְזִיר בְּכָל אֲנָפִן שְׁאֲמַר שְׁזוֹ חִיָּה שְׁזוֹ בְּהִמָּה מְשׁוּם דְכָל גּוּוֹנָא אִית בִּיהָ וְלְדְכָרִי לֹא
תִּיקְשִׁי מִתְּנִי' אֶהְדְּדִי מְשַׁנָּה דְבְּכּוּרוֹת דְגַבִּי כּוּי הוּי נְזִיר עִם מְשַׁנָּה דְטַהֲרוֹת דְסַפֵּק נְזִירוֹת

להקל ועיין בפירושי המשניות שם בבכורות ואי"ה שם בנזיר ותבאר יותר בס"ד: ועיין במל"מ ז"ל שהאריף בזה בפ"ב מהל' נזירות בהא דספיקו חמור מנדאי אי משום קרבנות אי משום הקפה דלא מצי עביד ובאמת נראה פיון דאין יכול לקיים המצוה פתיקונה זה מיקרי ספיקו חמור מנדאי ועוד דלפי מ"ש התוס' ז"ל בנזיר דלר"ש ספיקו חמור מנדאי שטמא יטמא קודם שיתנה א"כ ה"ה דלר"י מהאי טעמא הוי ספיקא חמור מנדאי משום דבספק יכול להאסר בגילוח לעולם אם יטמא: והקשה הרשב"א ז"ל דהכא קי"ל דמעניל אינש נפשיה לספיקא ולקמן בפ' קונם פליגי ר"מ ור"י בקדשתי את בתי הגדולה ור' יוסי ס"ל דלא מעניל נפשיה לספיקא ותירץ דהתם ספיקו חמור מנדאי והקשה מהא דרמינן התם דר"י אדר"י דעז פני הפסח דאמר עד שיצא משום דמעניל נפשיה לספיקא ומאי קושיא הא התם אין ספיקו חמור מנדאי ותירץ דא"כ כ"ש דתיקשי דר"מ אדר"מ דהיכא דספיקו חמור מנדאי ס"ל דמעניל נפשיה לספיקא בקדשתי את בתי.

ובעז פני הפסח ס"ל דלא מעניל ומש"ה מהפכינן התם דר' יוסי אמר דאינו אסור אלא עד שיגיע ולדבריו ז"ל תיקשי הלכתא אהלכתא דהא קי"ל בנדרים דמעניל נפשיה לספיקא היכא דאין ספיקו חמור מנדאי והתם קי"ל כר' יוסי דאינו אסור אלא עד שיגיע משום דלא מעניל נפשיה לספיקא ועוד למאי דאפכינן ור"מ ס"ל דמעניל נפשיה לספיקא אפי' היכא דספיקו חמור מנדאי א"כ הוי ליה לשנויי דמתניתין הכא ר"מ היא דס"ל מעניל אינש נפשיה לספיקא בכל גוונא ומתניתין דספק נזירות ר"י היא ע"כ נראה דלא דמי עניל לספיקא דהתם להא דהכא ואיכא למימר להכי ולהכי דאפי' מאן דס"ל הכא מעניל נפשיה לספיקא היינו משום דלא מבטלינן דבריו לגמרי אבל התם דאין דבריו בטלים אלא אגדולה קאמר גם הוא מודה דלא מעניל נפשיה לספיקא וכן איכא אפי' מאן דס"ל הכא דלא מעניל נפשיה לספיקא היינו בגוונא דאם יש בכרי מאה כור דבזה דעתו שיתברר הדבר אבל התם אפשר הוא נתפונן לזה ולאמצעית קרא גדולה וכבר פתבתי מעין זה לישב קושית הרא"ש ז"ל בבכורות לעיל ועדיין צ"ע בזה ובדברי הרמב"ם ז"ל לא מצאתי כעת דין מקדיש חייטו ובהמתו אם הקדיש את הפוי: גמ' נזיר שמשון לא תניא וקיימא מסקנא הכי דבנזיר שמשון לא אמר ר' יהודה דלא מעניל נפשיה לספיקא וא"כ קי"ל בספיקו לחומרא ולא נתבאר זאת בדברי הרמב"ם ז"ל וכל פי האי הוי איצטריף לאשמעינן דבכל הני מקומות דאזלינן לקולא בנזירות הוא בסתם נזירות דוקא אבל לא בנזיר שמשון ועפ"ז נתיישבו לי דברי הלח"מ ז"ל בפ"ב מהל' נזירות ממה שדקדקתי עליו לעיל שכתב דין סתם נדרים לענין נזירות שמשון ולפי ה"ל ניחא דנזירות שמשון לגדר דמי דאין ספיקו חמור מנדאי אבל מה שכתב הרמב"ם ז"ל דלא חיישינן שטמא לשמואל אחר נתפונן לכאורה הוא ג"כ משום סתם נדרים להחמיר ושמואל נזיר עולם ה"ה ולא אמרינן ביה סתמא להחמיר ועיין שם בדברי הכ"מ והלח"מ ז"ל באורף וכבר פתבתי לעיל דלא נתבאר בד' הרמב"ם ז"ל טעמו של דבר דאזלינן בס' נזירות לקולא ובתוספתא איתא שר' יהודה אומר שגגת נזירות מותר ור"ש אומר שגגת נזירות אסור משמע דבנזירות בטעות פליגי ואין פאן מקומו להאריף יותר בזה: הא מפירין אסורין עיין ר"ן ז"ל שהקשה למה לא דייק מרישא גופא סתם תרומה ביהודה אסורין וכן הקשה הרשב"א ז"ל ותירצה דהא דתנן סתם תרומה ביהודה אסורין הוא לכ"ע אפי' לראב"צ משום דסתם תרומה ביהודה נקראת תרומת הלשכה וסתם תרמים ביהודה

מותרין הוא ג"כ לכ"ע ואפ"י לר"י משום דסתם חרמים ביהודה הוא חרמי פהגים ובדיוקא דסיפא הוא דפליגי ולפ"ז משמע דוקא סתם חרמים ביהודה מותרים הא אם פירש ואמר דלחרמי בך הבית נתפנין נאמן וכו' איפכא בסתם תרומה ביהודה דאסור אבל אם פירש דלתרומת דגן נתפנין נאמן ומותר וזה דלא כמ"ש הכ"מ בדעת הרמב"ם ז"ל דבמקום שאין בו אלא משמעות לאיסור אינו יכול לפירש דבריו וכן מוכח מהא דאמר ר"א בר צדוק סתם חרמים בגליל אסורין דוקא סתם חרמים אבל פירושן להקל ונהרי גליל הוא מקום שאין במשמעות סתמו אלא איסור היינו חרמי בדה"ב ואפ"ה פירושו להקל ועיין לח"מ ז"ל בפ"ב מהל' נזירות ועיין בפ"ה המשניות להר"מ ז"ל שכתב ואין הלכה כר"מ ולכאורה אין פאן פלוגתא דר"מ נמי מודה בהא היכא דאין במשמעות לשונו אלא אנפן א' או לאיסור או להיתר אזלינן בתריה בסתם בין לקולא בין לחומרא אם לא שנאמר דר"מ פליג בהא וס"ל דאפ"י היכא דסתמו משמעותו להיתר אזלינן לחומרא ואין זה נראה וגם זה דוחק לומר דבגליל עצמו פליגי אי מפירין בתרומת הלשפה וק"ל ועיין תוס' ז"ל שכ' ג"כ דצ"ע אי הלכה כר"מ בהא אי הוי בכלל גזירותיו וחרמותיו ע"ש וי"ל דאדר"מ דסיפא הוא דנסתפקו: דף כ אל תהי רגיל אצל פהג ע"ה שסופה להאכילה תרומה.

והר"ן ז"ל גרס תרומה טמאה וכו' דבא להזהיר אפ"י פהג שלא יהא רגיל אצל פהג ע"ה ואני לא הבנתי דהיכן מצינו שנחשד ע"ה להאכיל תרומה לזר דלא נחשדו אלא על הטומאה דטהרת ע"ה טומאה היא אצל חבר וכן נחשדו על הטבלים דצריף לעשר פירותיהן דמאי אבל להאכיל תרומה לזר זה לא מצינו דנחשדו ע"ה ע"ז וא"כ דוקא פהג חבר הוא שלא יהא רגיל אצל ע"ה משום תרומה טמאה אבל חבר שאינו פהג אין פאן חששא והא דלא חיישינן בכהן ע"ה שמא יאכילנו טבלים כתב הרא"ש ז"ל דכהן לא נחשד דיכול להפריש לעצמו וגם זה צ"ע דאטו פהג ע"ה לא נחשד על הדמאי.

ועיין בשפת פ"ק דאיתא התם לא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה גזירה שמא יאכילנו דברים שאין מתוקנים ואמר רבא רוב עם הארץ מעשרין הן וליכא למיגזר והכא תני דלא ירגיל ע"ה שמא יאכילנו טבלים וי"ל דבפעם אחת שיאכל אצלו ליכא למגזר כלל אלא דוקא היכא דרגיל אצלו ובטבלים הוי גזירה לגזירה שמא יאכילנו וירגילנו טבלים דהיא גופא גזירה היא והכא תני דלא יהא רגיל אצל ע"ה בזה חיישינן נמי שיאכילנו טבלים אלא דבשבת שם לא משמע פן ע"ש ורבא מסיק התם שמא יאכילנו דברים טמאים ולא הונוזפר שם פהג משמע דבכל אדם אין להרגיל עם ע"ה שמא תאכל טבלים אלא האי בבא לחוד דלא פ"א ליטא להא דאל תהא רגיל עם ע"ה שמא תאכל טבלים אלא האי בבא לחוד דלא יהא רגיל עם פהג ע"ה וגרסינן התם שסופה להאכילה קדשי שמים משמע דחשוד הוא להאכיל קדשים לזר וצ"ע: ע"ב אלו בני ט' מדות עיין ר"ן ורא"ש ז"ל ועיין במס' פלה דגרסינן התם אלו בני עשרה מדות ע"ש: הוין ליה בנים שאפ"י בדורו של משה רבינו לא הוה פמותן דנבונים לא אשכח יש לפירש דמדה במדה הוא דמדת הנבון הוא לחזור אחר המצוה וכמ"ש רש"י ז"ל בחומש שם דנבון דומה לשולחני תגר שדרכו לחזור אחר הדבר וזו היתה מדת לאה אמנו לחזור אחר דבר מצוה ולכף זכותה לבנים נבונים: פרק שלישי דף כא מאן תנא ארבעה נדרים ר"י משום ר"ט היא דאמר לעולם אין אהד מהן

נזיר שלא ניתנה נזירות אלא להפלאה ופי' ו"ל דבין בנזירות ובין בנדרים לר"ט לא הוי נדר ונזיר אם תלה באיזה תנאי דבעינו שיהא הדבר מפנרש בלי שום תנאי.

ויש לדקדק מראשון לנזירים יעקב אבינו ע"ה אם יהיה אלהים עמדי כו' וכל אשר תתן לי כו' ונענש על איחור נדרו. ור"ט הא לא חל הנדר כלל פיון שתלה בתנאי וכן נאמר מפנרש נידר ישראל נדר אם כו' והתרמתי את עריהם כו' משמע דהוי נדר אפילו אם תלאו בתנאי.

וכן חנה ויפתח פולם נדרו בתנאי ובסנהדרין פרק זה בורר אמרינו דהא דמשחקי בקוביא הוי אסמכתא הוא משום דר"י משום ר"ט. ופי' ו"ל דאי אסמכתא קניא א"כ ניתן להפלאה ולמה ממעט ליה מכי יפליא אלא ודאי ש"מ דאסמכתא לא קניא משום דלא סמכא דעתיה ומש"ה לאו נדר הוא.

ור' יהודה אליביה דנפשיה פליג התם וס"ל דמשחק בקוביא לאו אסמכתא הוא אבל גם הוא מודה דאיכא גוונא דאית ביה אסמכתא פגון אם תלה בתנאי שיהא בידו וכמ"ש התוס' ו"ל שם בסנהדרין ובעירובין וא"כ לדידיה נמי איכא למידרש דרשא דכי יפליא להאי גוונא פגון שתלה בתנאי שבידו וכן משמע בריש מכילתין דסתמא דגמרא דריש מה נזירות בהפלאה אף נדרים בהפלאה עיין שם בדברי הר"ן ו"ל אבל בהגיגה סוף פ"ק משמע דלרבנן דר"ט לא דרשינן כי יפליא להאי דרשא ע"ש ומ"מ צ"ע בכל הני תנאים שהוזכרו אצל נזירות ונדרים והקדש אי שייך בהו אסמכתא ואמאי פליג ר"ט בכולהו ונדרים האמורים בכתובים יש לומר דנודר בעת צרה שאני דגמר ומשעבד נפשיה וגם ר"ט מודה וצ"ע בזה: ר"ן ו"ל בד"ה תו גרסינן התם כו' הנה מעמיד אצל זה ואצל זה אינו מעמיד כו' ופירש במוכר לשנים והוא לפי גירסתו אבל הרא"ש ו"ל גריס הנה זה מעמיד וזה אינו מעמיד היינו הלוקח והמוכר ואם אחד מהם נדר לזרז בלבד אפילו השני מעמיד דבריו בטלו דבריו ולפי הרא"ש ו"ל טעמא בעי פיון דהלוקח או המוכר מעמיד דבריו ואומר דלנדר גמור נתפונן שלא לפחות מסלע או שלא ליתן יותר משקל אמאי אין נדרו נדר דאטו מתניתין דוקא בנדרו שניהם מייגרי הא ה"ה אם לא נדר אלא אחד מהן באינו מעמיד הוי נדרי זרוזין ובמעמיד הוי נדר אע"ג דהשני לא נדר כלל וכי מפני שהשני נדר ג"כ לזרז תיבטל נדרו של ראשון ואיפכא הוא דאפשר לומר אם הראשון אינו מעמיד והשני מעמיד בזה אמרינו דמסתמא גם השני נדר לזרז בעלמא פיון דהראשון אינו מעמיד אבל אם הראשון שנודר מעמיד דבריו מה יועיל מה שהשני אינו מעמיד וצ"ל דבזה ג"כ אמדינן דעת הנודר פיון דזה אינו מעמיד גיחא ליה ג"כ שלא להעמיד דבריו ודו"ק: רא"ש בד"ה מותר ליכנס לביתו כו' וכ"ש שמוטר באכילה ושתיה כו'.

ודעת הרמב"ם ו"ל דאסור באכילה ושתיה כמבואר בתוספתא ועיין לח"מ פ"ח מהלכות נדרים מש"כ בזה: ע"ב גמ' אמר רב יהודה א"ר אסי' ארבעה נדרים הללו צריכין שאלה לחכם ק"ק מאי ס"ד דרב אסי' הא תנא תני התירו חכמים וכדמקשי שמואל עליה ונראה דלהאי לישנא ג"כ ס"ל לר' אמי דאין פותחין בתרטה בשאר נדרים ובארבעה נדרים אלו סגי בתרטה לחוד והיינו דתנן התירו חכמים אבל שאלה בעי אבל מדברי התוס' בנזיר דף י"א משמע דמ"ד צריף שאלה לחכם היינו מדרבנן ולפי זה יש לומר דהתירו חכמים מדאורייתא קתני ובירושלמי פריף למ"ד דצריף שאלה לחכם מהא דתנן לקמן אף זה

יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם ומשגי כמ"ש דאין צריך פתח ממקום אחר ע"ש: רש"י בד"ה קסבר אין פותחין בתרטה.

ע"ש שפירש דהחכם אינו יכול לפתוח לו בתרטה אבל אם הוא עצמו פתח בתרטה מתירין לו לכ"ע והיכא דאיכא פתח הוא דיכול החכם ג"כ לפתוח לו תחלה ועיין רש"י א שפתב פו בשם הגאונים ז"ל.

אבל דשמעתא הראשונים ז"ל לא פירשו פו. ועיין רש"י ז"ל בעירובין שפירש ג"כ בע"א ועיין תוס' ז"ל שם ובדברי המרדכי פ"ב דשבועות באורח: ועיין בלח"מ ז"ל פ"י מהלכות שבועות מש"כ בשיטת רש"י ז"ל פאן והיפך הגירסאות לקמן דף ע"ז ובאמת רש"י ז"ל לקמן גריס פגרסת רש"י בעירובין דר"ג סובר פותחין בתרטה ע"ש אבל רש"י הקא נראה דגריס פגרסת הראשונים ז"ל דפותחין בתרטה קולא היא וכמבואר בפירוש רש"י בכולא שמעתין ויש לישב ודו"ק ומ"ש דשיטת הרמב"ם ז"ל היא כשיטת רש"י ז"ל אין זה מוכרח: דף כב בד"ה אילו לא כו' הקא ליכא למישמע אי פותחין או לא עכ"ל ול"נ דר' יוחנן נמי ס"ל דאין פותחין בתרטה אלא בעינן דוקא פתח ממקום אחר דבירושלמי אמר רבי יוחנן ארבעה נדרים צריכין היתר חכם וע"כ ס"ל דאין פותחין בתרטה כמ"ש לעיל וק"ל: ר"ן בד"ה ההיא שעתא לא עבר ירדנא ועבר הירדן לא נתקדש להבאת העומר עכ"ל ולא הבנתי כי לא נתבאר זאת לא במשנה ולא בגמרא דהעומר אינו בא מעבר הירדן גם מ"ש למקצת קדושות לא ידענא מאי ניהו ויענין בפורים הוא דאיכא פלוגתא אי מביאין מעבר הירדן משום דאין זה שבח ארץ אבל לכל הקדושות הרי היא פארץ ישראל אם לא לאחר שבטלה קדושת ארץ ובביאה שניה לא קידשוה ואינה קדושה לכל מילי ומאי ארץ הבאת עומר אבל הסרת לב רגז נראה דאינה אלא פארץ שבעת עממין דבגלעד שכיחי רוצחים וכדאייתא במכות: ע"ב גמ' אמר רבה בר רב הונא פל הכועס אפילו שכינה אינה חשובה פנגדו שנא' אין אלהים פל מזמותיו ר"י אמר משפח תלמודו כו' ר' יצחק אמר ביצוע שעונותיו מרובין מזכותיו יש לכונן בדבריהם ז"ל כי נודע שחלקי נפש הטורה הם שלשה נר"ן ופעולותיהן הנפש הטובה ע"י יעשו המעשים הטובים והזכיות הרוח תפעל את לימוד החכמה והשכל בתורה הנשמה היא פח המחשבה לטהר מזמותיו להתבונן בנפלאות היוצר ולהיות אהבתו ויראתו תמיד לנגד עיניו כמו שכתוב שויתי ה' לנגדי תמיד וע"י הפעס יסתלקו ממנו פל חלקי הנפש הטורה כמ"ש טורף נפשו באפו וזש"א רבה בר רב הונא פל הכועס אפילו שכינה כו' שנאמר אין אלהים פל מזמותיו כי יסתלק ממנו חלק הטוב וישאר פח מחשבתו ריק ואין פחד אלהים לנגד עיניו ר' ירמיה אמר משפח תלמודו כו' כי גם חלק השני יסתלק ממנו וישפח תלמודו ויוסיף טפשות.

רב נחמן אמר ביצוע שעונותיו מרובין מזכותיו כי לא ישאר גם נפשו בו וירבו עונותיו וזה שנאמר חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כמבואר בזהר הקדוש: שם ר"ן בד"ה חוץ מקונם אשתי נהנית לי כו' ע"ש מש"כ בשם הרשב"א ז"ל דבנדרי שגגות נמי אם מעמיד דבריו הוי נדר גמור ולענ"ד צ"ע דלא מצינו בירושלמי הך סברא דמעמיד אלא לענין נדרי זרוזין ונדרי הבאי דהתם בטר מחשבתו אזלינן ואמרין דלא נתפזין לנדר התם שיהו שפיר למימר אם מעמיד דבריו ואומר דלנדר גמור מכנין הוי נדר אבל

גְּדָרֵי שְׁגָגוֹת שְׁלֵא גְּדָר אֱלֹא בְּשִׁבִיל שְׁגָגָה אֶת פִּיסוֹ וְכִי נֹדַע שְׁלֵא גְּנָבָה אֵין פְּאֵן גְּדָר פְּלֵל וְכֵן בִּשְׁׁע סִי רַל"ב לֹא פֶתַח הָאֵי דִינָא אִם מַעְמִיד דְּבָרֵי אֱלֹא בְּשִׁנֵי אֱלוֹ בְּגְדָרֵי זְרוּזִין וְהִבְאִי וצ"ל לְדָבְרֵי הַרְשָׁפָ"א ו"ל דַּע"כ גְּדָרֵי שְׁגָגוֹת לֹא הֵוִי פְּנוּדָר עַל תְּנַאי גְּמוּר מְדַאִיפֵא מ"ד דְּאַרְבָּעָה גְּדָרִים צָרִיכִין שְׁאַלְהָ לְחַכְמָם וּבְנוּדָר עַל תְּנַאי גְּמוּר לִיפֵא לְמ"ד דְּצָרִיף שְׁאַלְהָ אִם לֹא נִתְקַיְּיִם הַתְּנַאי אֱלֹא וְדַאי לֹא תְּנַאי גְּמוּר הוּא אֱלֹא לְרִוּוּחָא דְמִקְלָתָא הוּא דְאָמַר הֵכִי וּמִש"ה אִם מַעְמִיד דְּבָרֵי וְאָמַר דְּבִלָא גְּנִיבָה ג"כ דַּעְתּוֹ לְהַדִּירָה הֵוִי גְּדָר וְכַעֲיִן זֶה יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק הָא דְאָמְרִינֵן לְעִיל מְשֻׁמֵּיהָ דַּר' יְהוּדָה נְשִׂיאָה מֵאֵן תְּנַאי אַרְבָּעָה גְּדָרִים ר' טַרְפוֹן הִיא אֲבָל לְרַבֵּנּוּ הֵוִי גְּדָר אֵי קָאֵי אֶפְוִלְהוּ אַרְבָּעָה גְּדָרִים אוּ דְנוֹקָא בְּגְדָרֵי זְרוּזִין הוּא דְמוֹקֵי לֶה כַר"ט וּבְמַעְמִיד דְלְכָאוּרָה בְּאִינְהָ שְׁלֵשָׁה גְּדָרִים גְּדָרֵי הִבְאִי וּשְׁגָגוֹת וְאַוּנָסִין לֹא שְׂיִיבָא הָא דַּר"ט פְּלֵל וְי"ל דְּכָל אֱלוֹ בְּכָלֵל הַפְּלָאָה הֵם דְּבַעֲיָנָן שְׂיִיבָא מְפֹרְשׁ הַגְּדָר בְּלֵי שׁוּם פְּנוּנָה אַחֲרָת: דָּף כַּג ע"ב גַּמ' אֵי זְכוּר עַקְרִיָה לְתַנְאִיָּה וְקַיְּיִם לְגְדָרִיָּה עֵינֵן ר"ן ו"ל שְׁהִבְיָא דְבָרֵי הַרְשָׁפָ"א ו"ל שְׁפֶתַח דְּמֵן הַדִּין לֹא בְטַל הַתְּנַאי אֶפְוִלוּ אִם זְכוּר הוּא בְּשַׁעַת הַגְּדָר אֱלֹא חֲשִׁישָׁא בְּעַלְמָא הוּא דְחוֹשְׁשִׁין בַּע"ה שְׁמָא בְטַלוּ לְתַנְאִי אֲבָל ת"ח נְאָמְן לְזוּמַר דַּעַל דַּעַת הָרַאשׁוּנָה גְּדָר וְאֵע"פ שְׁהִיָּה זְכוּר הַתְּנַאי בְּשַׁעַת הַגְּדָר בְטַל וְהָא דְלַעֲיִל אֶמְרִינֵן לֹא שְׁמַע לִיָּה וְלֹא אֲתִי בְּהַדִּיָּה הֵינּוּ אֶפְוִלוּ בַּע"ה פִּינֵן שְׁפִירֵשׁ הַתְּנַאי עַל זֶה הַגְּדָר.

ע' שֵׁם בְּדָבְרֵי הַרְשָׁפָ"א ו"ל. וּבְאֵמַת מְסַתְּבִין דְּבָרֵי וּמִיָּדֵי דַּהֲוָה אַחֲרָמוּ שְׁל יָם דַּבַּת"ח נְאָמְן אַע"פ שְׁפִנוּנָה רְחוּקָה הִיא מ"מ הוּא נְאָמְן עַל עַצְמוֹ ה"נ לְמָה לֹא יְהִיָּה נְאָמְן דַּעַל דַּעַת הָרַאשׁוּנָה גְּדָר פִּינֵן שְׁהַתְּנָה פְּוֹ שְׁאָם יְדוּר יְהִיָּה בְטַל וּמִש"כ דַּאי לֹא דַּעַקְרִיָּה לְתַנְאִיָּה לְמָה גְּדָר אֵין זֶה מְוֹכְרָח.

דְּבַחֲרָמוּ שְׁל יָם לְמָה גְּדָר וּמ"מ לַכ"ע אִם אֵינוּ זְכוּר הַתְּנַאי בְּשַׁעַת הַגְּדָר עָדִיף וְיָכוֹל לְבַטֵּל הַגְּדָר ע"י שְׂיִזְפוּר בְּתַנְאִי וְכִהָא דְאַבְיֵי דְמַגִּיָּה בְּמַתְנִיתִין וּבְלַבַּד שְׁלֵא יְהָא זְכוּר בְּשַׁעַת הַגְּדָר וְרַבָּא ג"כ מוֹדָה לְאַבְיֵי כַּמ"ש הַר"ן וְהָרַא"ש ו"ל וּמִשְׁמַע דַּכ"ז שְׂיִזְפוּר בְּתַנְאִי אֶפְוִי פְּמָה יָמִים אַחַר הַגְּדָר מ"מ יָכוֹל לְבַטֵּל הַגְּדָר וּכַמ"ש הָרַא"ש ו"ל בְּטַעַם הַצִּיבּוּר שְׁאוּמְרִים פְּסוּק וְנִסְלַח וּמִסְתַּפֵּק אָנְכִי עוֹד אֶפְוִי פְּשִׂיזְפוּר הַתְּנַאי וּבְלַבּוֹ לְבַטֵּלוֹ וּלְקַיְּיִם הַגְּדָר אֶפְוִי ג"כ לֹא פְלוּם הוּא דְהַגְּדָר פְּכָר בְטַל ע"י תְּנַאוֹ וְאֵילוּ זְכַר אֵז הַתְּנַאי לֹא הִיָּה נוּדָר: אֲבָל הַרְמָב"ם ו"ל בְּפִי הַמְשֻׁנִיּוֹת פֶּתַח פִּירוּשׁ מְחוּדָשׁ דְּצָרִיף שְׂיִזְפוּר בְּתַנְאִי תַכ"ד אַחַר גְּדָרוֹ אֲבָל אִם גְּזַפֵּר בְּתַנְאִי אַחַר כ"ד הַגְּדָר קַיְּיִם וְכֵן אִם גְּזַפֵּר תִּיקָף וּבְלַבּוֹ הִיָּה לְקַיְּיִם הַגְּדָר וּלְבַטֵּל הַתְּנַאי הַגְּדָר קַיְּיִם וּלְפִי שְׂיִטָּה זֹו אֲתִיָּא מַתְנִיתִין כְּפִשְׁטִיָּה וּבְלַבַּד שְׂיִיבָא זְכוּר בְּשַׁעַת הַגְּדָר הֵינּוּ שְׂיִזְפוּר אֶת הַתְּנַאי תַכ"ד לְגַדְרוֹ אֲבָל פִּי זֶה מְנִין לוֹ הָא זֶה דְלֹא פְאַבְיֵי וְדִלֹא פְּרַבָּא וּבְחַבּוּרוֹ פ"ב מֵהַלְכוֹת גְּדָרִים פֶּתַח ג"כ דְּבַעֲיָנָן בְּשַׁעַת זְכִירַת הַתְּנַאי שְׂיִיבָה בְּלַבּוֹ לְקַיְּיִמוֹ אֲבָל שְׂיִיבָה זְכִירַת הַתְּנַאי דְנוֹקָא תַכ"ד אַחַר שְׁנַדָּר פֶּתַח זֹאת בְּשֵׁם יֵשׁ מִי שְׁהוּרָה ע"ש וְהָרַבָּב"ד ו"ל הַסְפִים לְהוֹרָאָה זֹו אֲבָל לֹא בְזְכִירַת הַתְּנַאי דְלִזָּה לֹא בְּעֵינֵן תַכ"ד וְכָל אֵימַת שְׂיִזְפוּר הַתְּנַאי וּבְלַבּוֹ לְקַיְּיִמוֹ הַגְּדָר בְטַל אֱלֹא קִיּוּם הַתְּנַאי בְּלַבּוֹ צָרִיף שְׂיִיבָה תַכ"ד לְזְכִירַתוֹ.

וְהַכ"מ ו"ל פֶּתַח דְּכּוּוּנַת הַרְמָב"ם ו"ל ג"כ הֵכִי הוּא וז"א פְּמִבְּוֹרָר בְּפִי הַמְשֻׁנִיּוֹת דְּבִין זְכִירַת הַתְּנַאי לְגַדְרוֹ לֹא יְהִיָּה יוֹתֵר מַכ"ד. וְהַלַּח"מ ו"ל הָאָרִיף שֵׁם וְכַתְּבַד יֵשׁ מִי שְׁהוּרָה

שְׁזָכַר הַרְמֵב"ם ז"ל הוּא שֵׁיטַת ר"י ז"ל בְּתוֹסֵ' דְרַבָּא פְּלִיג עַל אַבְיֵי וּס"ל דְּאֵם אֵינּוּ זוֹכֵר הַתְּנָאֵי הַגְּדָר קֵינִים וְכִשְׁזוֹכֵר הַתְּנָאֵי עֲדִיף דְעַל דַּעַת הַתְּנָאֵי הוּא נוֹדֵר וּמִשְׁמַע מְדַבְּרֵי שֵׁם דְאַפִּי' לֹא אָמַר בְּפִירוּשׁ דְעַל דַּעַת תְּנָאוֹ הוּא נוֹדֵר הַתְּנָאֵי קֵינִים וְהַגְּדָר בְּטַל וְלֹא הִבְנֵיתִי דְבָרָיו ז"ל דֹּא"כ הֵישׁ מִי שְׁהוֹרָה קוֹלָא הִיא דְאַפִּי' זוֹכֵר תְּנָאוֹ לֹא אָמְרִינּוּ דְעַקְרִיָּה לְתַנְאוֹ וְהָרִי הַרְמֵב"ם ז"ל כְּתִב זֹאת בְּפִשְׁטוּת דְּאֵם זוֹכֵר הַתְּנָאֵי דְעַקְרִיָּה לְתַנְאוֹהִי שֵׁם בַּפ"ב הַלְכָה ד' וְה' וְהֵישׁ מִי שְׁהוֹרָה לְהַחְמִיר הוּא פְּמִבְּנָאָר בְּדַבְּרָיו ז"ל שֵׁם וְשֵׁיטַת ר"י בְּתוֹסֵ' ג"כ דְלֹא פְּמוֹ שְׁהִבִּין הַלח"מ ז"ל דְסִבְרַת רַבָּא הוּא אֵיפְכָא מְדַאבְיֵי דְאֵם זוֹכֵר הַתְּנָאֵי קֵינִים וְאֵם אֵינּוּ זוֹכֵר הַתְּנָאֵי בְּטַל דֹּא"כ אֲתִיָּא מִתְנִי' פְּפִשְׁטִיָּה וּבִלְבַד שְׁיָהָא זְכוּר בְּשַׁעַת הַגְּדָר וְהַלח"מ ז"ל הִרְגִישׁ בְּזָה וַיִּישָׁב בְּדוֹחַק ע"ש וְעוֹד דְּהָא רַבָּא גּוֹפָא קְאָמַר לֹא אָמַר עַל דַּעַת הִרְאִשׁוּנָה אֲנִי נוֹדֵר עַקְרִיָּה לְתַנְאוֹהִי וְקֵינִים לְגַדְרִיָּה אֲלֵמָא דְלְרַבָּא ג"כ בְּזוֹכֵר הַתְּנָאֵי בְּעֵינֵי שְׁיֵאמַר בְּפִירוּשׁ עַל דַּעַת הִרְאִשׁוּנָה וּמְדַבְּרֵי נִרְאָה הֵתֵם דְדוֹקָא בְּזוֹכֵר מִקְצַת הַתְּנָאֵי הוּא דְבַעֲיָנּוּ שְׁיֵאמַר עַל דַּעַת הִרְאִשׁוּנָה כו' אֲבָל אִם זוֹכֵר כָּל הַתְּנָאֵי לֹא בְּעֵינֵי שְׁיֵאמַר עַל דַּעַת הִרְאִשׁוּנָה כו' וְאֵין לְזָה טַעַם וּמִש"כ הַתוֹסֵ' ז"ל דְלְרַבָּא זוֹכֵר בְּשַׁעַת הַתְּנָאֵי עֲדִיף מֵאֵינּוּ זוֹכֵר הֵינּוּ בְּזוֹכֵר וְאֹמֵר עַל דַּעַת הִרְאִשׁוּנָה אֲנִי נוֹדֵר וְכֵן מְבִנָּאָר הֵתֵם בְּד' הַתוֹסֵ' ז"ל שְׁהַקְשׁוּ אֲמַאי לֹא מוֹקִי רַבָּא מִתְנִיתִין פְּפִשְׁטִיָּה וּבִלְבַד שְׁיָהָא זְכוּר וַיֵּאמַר עַל דַּעַת כו' אֲבָל כְּשֵׁלֵא אָמַר עַל דַּעַת הִרְאִשׁוּנָה כו' וְדֵאֵי עַקְרִיָּה לְתַנְאוֹהִי וְקֵינִים לְגַדְרִיָּה: וּבְאַמַּת לְהַשׁוּוֹת דְבָרֵי הֵישׁ מִי שְׁהוֹרָה עִם שֵׁיטַת ר"י ז"ל לֹא הִוָּצְרַף לְזָה דְרַבָּא בְּזוֹכֵר בְּשַׁעַת הַגְּדָר פְּלִיג עִם אַבְיֵי אֲלֵא בְּהָא גּוֹפָא סְגִי לְפִי שֵׁיטַת ר"י ז"ל דְרַבָּא פְּלִיג בְּאֵינּוּ זוֹכֵר בְּשַׁעַת הַגְּדָר.

לפ"ז לֹא מְהֵי אֲלֵא הֵיכָא שְׁנַזְכֵּר תַּכ"ד אַחַר הַגְּדָר דְהַגְּדָר בְּטַל אַפִּי' לְרַבָּא אַע"ג דְלְפִי שֵׁיטַת ר"י ז"ל לֹא שְׁמַעְנוּ וְאֲדַרְבֵּה נִרְאָה דְלֹא מְהֵי זְכִירַת הַתְּנָאֵי בְּלַב אֲלֵא צְרִיף שְׁיֵאמַר בְּפִירוּשׁ שְׁחִזֹּר מְגִדְרוֹ כֵּינּוּ דְלִשְׁיִטְתּוֹ אָמְרִינּוּ דְכָל שְׁאֵינּוּ זוֹכֵר מְסַתְמָא רוּצָה בְּגִדְרוֹ וְלֹא מְצִי לְחִזֹּר בּוֹ אִף פְּשִׁיזְפֹּר בְּתַנְאוֹ אַפִּי' אִם נִזְכֵּר תַּכ"ד לֹא מְהֵי קִיּוּמוֹ בְּלַב כֵּינּוּ דְכִבְרַ בְּטָלוּ לְתַנְאוֹ וְזְכִירַת הַתְּנָאֵי הֵי דְבָרִים שְׂבִלְב וְכֵן מוֹכַח מְדַבְּרֵי הַתוֹסֵ' מְדֵלֵא הַקְשׁוּ לְרַבָּא לּוֹקְמֵי מִתְנִיתִין בְּהֵכִי מ"מ בְּדַעַת הַרְמֵב"ם ז"ל יֵשׁ לוֹמַר כֵּן וְהַטַּעַם כַּמ"ש הַכ"מ דְכָל שְׁהַתְחִיל בְּגִדְרוֹ תּוֹ לֹא מְהֵי זְכוּרֹן הַתְּנָאֵי.

אֲבָל תַּכ"ד מְהֵי זְכוּרֹן הַתְּנָאֵי כִּי הֵיכִי דְחִזְרָה מְהֵי אֲלֵא דְאֵם נֹאמַר כֵּן מִנ"ל דְאַבְיֵי וְרַבָּא פְּלִיגֵי בְּהָא דְלֵמָא אַבְיֵי נְמִי לֹא קְאָמַר תְּנִי וּבִלְבַד שְׁלֵא יְהֵא זְכוּר בְּשַׁעַת הַגְּדָר: הֵינּוּ בְּאִנְפֹן שְׁיִזְכִּירוּנוּ תַּכ"ד דְּהָא רַבָּא נְמִי מוֹדָה דְאֵם זְכֵר הַתְּנָאֵי בְּשַׁעַת שְׁנַזְכֵּר עַקְרִיָּה לְתַנְאוֹהִי: וְדַבְּרֵי הַרְע"ב ז"ל ג"כ צ"ע דְּהוּא ז"ל כְּתִב וּבִלְבַד שְׁיָהָא זְכוּר בְּשַׁעַת הַגְּדָר הֵינּוּ בְּשַׁעַת הַגְּדָר מְשֵׁ וּבְלָבוּ לְקֵינִים הַתְּנָאֵי, וְכִבְרַ כְּתִבְתִּי לְעֵיל דְבְּשַׁעַת הַגְּדָר מְשֵׁ אָמְרִינּוּ דְעַקְרִיָּה לְתַנְאוֹהִי וְאַפִּי' רַבָּא מוֹדָה בְּזָה וְלֹא מְהֵי אֲלֵא שְׁיֵאמַר בְּפִירוּשׁ עַל דַּעַת הִרְאִשׁוּנָה אֲנִי נוֹדֵר וְהַרְמֵב"ם ז"ל בְּפִי הַמְשָׁנָה לֹא כְּתִב שְׁנַזְכֵּר בְּשַׁעַת הַגְּדָר הֵינּוּ תַּכ"ד לְגַדְרֵי אֲבָל לֹא בְּשַׁעַת הַגְּדָר מְשֵׁ וּבִירוּשְׁלָמִי מְשַׁמַּע קְצַת דְזְכוּר בְּשַׁעַת הַגְּדָר עֲדִיף ע"ש וְצ"ע בְּדִין מִתְנָה דְמְהֵי גִילוּי דַּעַת בְּעֵלְמָא: גַּמ' הַרוּצָה שְׁיֵאכֵל אֲצֵלוֹ חִבְרִי וּמְסַרְב וּמִדִּירוֹ גְּדָרֵי זְרוּזִין הוּא יֵשׁ לְזַקְדֵּק לְדַבְּרֵי ר' יְהוּדָה גְּשִׁיָּה דְאָמַר מֵאֵן תְּנָא ד' גְּדָרִים ר"ט הִיא א"כ רַאב"י נְמִי ס"ל כַּר"ט וְאַמַּאי לֹא הוּדוּ לוֹ חֲכָמִים כֵּינּוּ דְדִין גְּדָרֵי זְרוּזִין לַר"ט הוּא מְשׁוּם דְתַלְאוּ בְּתַנְאוֹ וְאֵין זָה הַפְּלָאָה א"כ ה"ה בְּחִבְרִי מְסַרְב שְׁתַּלְּה גְּדָרוֹ אִם אֵינּוּ אוֹכֵל אֲצֵלוֹ

דלא הוי הפלגה וגם מה הוסיף ראב"י בזה וצ"ל דר' יהודה נשיאה מודה דלרבנן נמי הוי נדרי זרוזין באינו מעמיד אלא דמשמע ליה דמתניתין מיירי אפי' במעמיד מש"ה מוקי לה כר"ט ועי' בזה בירושלמי: דף כ"ד ר"ן בד"ה משום דאמר ליה לאו פלגא אנא ע"ש שחילק בין הך דהקא למתניתין.

משום דהקא אסר המזמן על עצמו נכסי המזמן אם לא יקבל ג"כ ממנו הנאה ומש"ה שייך למימר לאו פלגא אנא ולנדרא מכנין אבל במתניתין מיירי דהמזמן אוסר נכסיו על המזמן אם לא יקבל ממנו גם הנאה זו וליכא למימר לאו פלגא כו' עוד כתב לחלק בין מתנה מרובה למתנה מועטת ולפ"ז מיירי מתניתין נמי דהמזמן אוסר על עצמו הנאת המזמן ואפ"ה לא שייך למימר לאו פלגא אנא במתנה מועטת: ולקמן פריה הש"ס מנדרי אונסין הדירו חבירו שייאכל אצלו דדוקא חלה אבל לא חלה לא והא נדרי זרוזין הוי אלא ש"מ דפליגי רבנן עליה ולפי מה שחילק בין מתנה מרובה למועטת ומיירי שדדיר על עצמו הנאת המזמן א"כ אפתי תיקשי נהי דלאו נדרי זרוזין הוא מ"מ אפי' לא חלה יכול לומר פלוס אמרת אלא בשביל פבודי זהו פבודי.

וי"ל דמהא לא תיקשי דהא דוקא בסתם חלוקים וכמ"ש הר"ן ו"ל בשם הירושלמי והקא מיירי בזה אומר דוקא מפני פבודי מש"ה בעינן דוקא חלה אלא דא"כ מאי פריה דלר"א בן יעקב נדרי זרוזין הוי ומאי קושיא דלמא מיירי במעמיד דבריו ואומר דבדוקא נדר דבכה"ג לאו נדרי זרוזין הוא וכמ"ש הר"ן ו"ל לעיל בשם הירושלמי שוב מצאתי בירושלמי דבעי לאוקמי מתניתין דנדרי אונסין כר"מ דפליג אחכמים אבל לחכמים אפי' לא חלה נמי ומשני דמתניתין מיירי במפרש זה אומר מפני פבודי: ולקמן מייתי הש"ס פרייתא דיתר על כן דמיירי במזמן אוסר על עצמו הנאת המזמן אם לא יתארח אצלו כו' וכתב הר"ן ו"ל דאם לא נחלק בין מתנה מרובה למתנה מועטת מוכח דלא ס"ל לר"א בן יעקב הך סברא דלאו פלגא אנא ונדרי זרוזין הוי אבל אם נחלק בין מתנה מרובה למועטת מודה ראב"י בהא היכא דמתנה מרובה הוי דלאו נדרי זרוזין הוי ועפ"ז נסתפק להלכה ג"כ למאי דקיי"ל כראב"י.

ולכאורה אין שום נפ"מ לדינא דאפי' אי לא נדרי זרוזין הוא מ"מ יכול להתיר שלא ע"פ חכמים ונחכמים דר"מ וצ"ל דלחכמים צריה שיאמר זהו פבודי ואי נדרי זרוזין הוי אין צריה שיאמר דבר נסגי שיאמר דלזרז בלבד נתכנין והרא"ש ו"ל בפירושו נראה דמחלק ג"כ בין מתנה מרובה למועטת ובד"ה מאי לאו כו' כ' דמהך ליכא למיפשט משום דאיכא למימר לאו פלגא אנא אע"ג דהא דיתר על כן מיירי במתנה מועטת וצ"ל דלראב"י לא אמרינן הך סברא דלאו פלגא אנא אלא במתנה מרובה אבל לרבנן י"ל דאפי' במתנה מועטת איכא למימר הכי ומש"ה ליכא למיפשט מבתייתא דרבנן פליגי עליה בנדרי זרוזין וכן פתב הלח"מ ו"ל בפ"ד ה"כ: גמ' אף זה יכול להתיר נדרו שלא ע"פ חכם שייכול לומר הריני פאילו נתקבלתי הא דלא אמרינן ברישא בהאי לישאנא שיאמר המנדר הריני פאילו התקבלתי משום דזה לא מהני לגבי מדיר שהוא רוצה דוקא שיקבל אבל הקא לגבי נפשיה מצי למימר הכי ולמחול לו הנתינה ובש"ע סי' רכ"ח סעיף ל"ט פתב הנשבע לפרוע לחבירו לזמן פלוני יכול להתירו שלא ע"פ חכם ויאמר הריני פאילו התקבלתי וקצת צ"ע מנ"ל דאמירת חבירו מהני לזה שנשבע פי הכי דברישא לא מהני

אם יאמר המוֹדֵר הַרְיָנִי פְּאִילֹ הַתְּקַבְּלָתִי וַיֵּשׁ לְחֶלֶק: וְכַתֵּב הֵר"ן בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א ו"ל דְּדוֹקָא בְּקִיּוּם מַעֲשֵׂה יְכוּל לֹמַר הַרְיָנִי פְּאִילֹ עֲשִׂיתִי אֲבָל בְּבִטּוּל מַעֲשֵׂה פְּגוֹן נְכֹסֵי אֲסוּרִין עֲלֵיהֶם אִם תִּלְּךָ לְמָקוֹם פְּלוּנֵי אֵינוֹ יְכוּל לְמַחְוֹל לֹ לֹמַר לֹ לֹה וְהָרִי אֶתְּ פְּאִילֹ לֹא הִלְכֵת וְאִיפֹא מֵאֵן דְּפִלִּיג דְּאֶפִּילֹ בְּכַה"ג יְכוּל לְמַחְוֹל וַיֹּאמֶר כְּבָר נְשַׁלְּם רְצוּנֵי וְלִכְאוּרָה תְּנָאֵי דְּקִיּוּם מַעֲשֵׂה אֵינוֹ דּוֹמָה לְתְּנָאֵי דְּבִטּוּל מַעֲשֵׂה דְּבִתְנָאֵי דְּקִיּוּם מַעֲשֵׂה הַגְּדֵר חָל מִיַּד עַד שְׂיִקְיָיִם וּבִתְנָאֵי דְּבִטּוּל מַעֲשֵׂה אֵינוֹ הַגְּדֵר חָל עַד שְׂיִעֲשֵׂה מַעֲשֵׂה וְקוֹדֵם חִלוֹת הַגְּדֵר אֲפֻשֶׁר לִכ"ע יְכוּל לְבַטֵּל דְּבָרָיו וְלְמַחְוֹל עַל תְּנָאוֹ וְעַיִן בְּדַבְּרֵי הַרְמְב"ם ו"ל גְּבִי שְׂאֵת נְהִיגִית לִי עַד הַפְּסַח אִם תִּלְּכִי לְבֵית אָבִיךָ עַד הֶחָג אֲבָל לְפִי דְּעָה זֹו דְּבַכְל תְּנָאֵי יְכוּל לְמַחְוֹל וְלֹמַר הָרִי זֶה פְּאִילֹ נַעֲשֵׂה רְצוּנֵי א"כ מֵאֵי אַרְיָא דְּתַנּוּן בְּמַתְּנִיתִין בְּהָאֵי גּוֹנוּנָא דְּדוֹקָא הִלָּא בְּכָל תְּנָאִים יְכוּל לְמַחְוֹל עַל תְּנָאוֹ וְעוֹד בְּרִישָׁא נְמִי יִתִּיר לֹ שְׁלֵא ע"פ חֲכָם וַיֹּאמֶר לֹ הָרִי אֶתְּ פְּאִילֹ נְטִלְתָּ לְבַנְיָה כּוֹר שֶׁל חֲטִים אֲלָא נִרְאָה דְּלֵא מְהֵנִי אֲלָא בְּכַה"ג דְּמַתְּנִיתִין דְּהַתְּנָאֵי הוּא שְׂיִתֵּן לְבָנוֹ כּוֹר שֶׁל חֲטִים וְכַאֲשֶׁר יֹאמֶר הַרְיָנִי פְּאִילֹ הַתְּקַבְּלָתִי הָרִי זֶה פְּאִילֹ קִיָּים תְּנָאוֹ דְּמָה יִתֵּן לֹ פִּינוֹן דְּאֵינוֹ זֶה רוּצָה לְקַבֵּל וְהֵינּוּ דְּקָרִי לָהּ פְּתַח וְהַתְּרַתְּ נְדָר פִּינוֹן שֶׁהוּא מְקַיָּים הַתְּנָאֵי אֲבָל בְּשָׂאָר מִקְּלֵי וְתְּנָאֵי אַחֲרֵינֵי נְדָאֵי לֹא שְׂמַעְנוּ דְּמְהֵנִי מְחִילָה וְצָרִיךְ לְקִיָּים תְּנָאוֹ וְנֶאֱפִילוּ בְּקִיּוּם מַעֲשֵׂה כְּמוֹ נְכֹסֵי אֲסוּרִין עֲלֵיהֶם אִם לֹא תִלְּךָ לְמָקוֹם פְּלוּנֵי אֵינוֹ יְכוּל לֹמַר הָרִי אֶתְּ פְּאִילֹ הִלְכֵת דְּאֵינוֹ זֶה קִיּוּם הַתְּנָאֵי אֲלָא מְחִילָה וּבִבִּטּוּל וְזֶה לֹא מְהֵנִי אֲפִילוּ לְחֲכָמִים וּבִירוּשָׁלַיִם סוּף פֶּרֶק קוֹנָם בְּעֵי לְאוּקְמֵי דְּבָרֵי חֲכָמִים כְּרַשְׁבִּי"ג בְּגִיטִין כָּל עַפְכָּה שְׂאִינָה מְמַנָּה הָרִי זֶה גֵּט פִּינוֹן דְּמִנִּיעַת הַתְּנָאֵי לֹא מְחַמְתָּהּ הִיא.

וה"נ אין מניעת התנאי אלא מחמת זה שאינו רוצה לקיים ולקבל ומסיק דכ"ע מודים בזה משום דהוי פתיחת נדר ופרייה עליה ומסיק דהוי פתולה נדרו בדבר וקאמר עוד עד כדון דבעי למיתן וזה אינו רוצה לקבל אתי שפיר אבא אם הוא אינו רוצה ליתן מאי ומסיק דיכול הוא אמר ליה לא בעי אלא מקבדק כה פינון דחמותה מצטער הרניני פאילו התקבלתי משמע ג"כ דדוקא בכה"ג יכול להתיר שלא ע"פ חכם אבא לא בשאר תנאי אלא דמש"א שם לא בעי אלא מקבדק כה הוא קצת דלא כמ"ש ו"ל בתלמודין בגיטין דלהרנוחה מכונן ולא לצעורי וצ"ע גמ' דזמינא אדרניה למזמנא כו' ופירש הר"ן דהמזמון ביקוש מהמזמן שידור ויאסור עליו נכסיו או נכסי המזמן אם לא תעשה כן ותזמינני ונדר כן המזמן והרא"ש ו"ל נראה דמפרש דהמזמן נדר שלא יהנה מנכסיו אם לא יאכל אצלו אבא מדברי הטור ו"ל בס' רל"ב נראה דגרס בדברי הרא"ש ו"ל הדירני מנכסיה אם לא אוכל אצלה ולא מודרני וכן משמע לישנא דנדר זה עליה.

ועיין ר"י נתיב י"ד ח"ד ובמל"מ פ"ג מהלכות שבועות: יתר על כן כו' ובין במתניתין ובין בפרייתא לא מצינו דהוי נדרי זרזין אלא בהדרת המזמן ואוסר הנאתו על המזמן או הנאת מזמן עליו ואמרנו דלזרז בלבד נתפזן.

אבל אם נדר המזמן נגדו שלא יאכל אצלו לא מצינו בזה דליהוי נדרי זרזין. אבל הרמב"ם ו"ל בפ"ד מהלכות נדרים פתב דאם נדר המזמן שלא יאכל ג"כ הוי נדרי זרזין דומיא דמקח דרישא.

ויקצת קשה ממתניתין דפרק קונם הנה מסרב בו שיאכל אצלו ואמר לו קונם ביתך שאני נכנס טיפת צונן שאני טועם מותר בצונן אבל באכילה ושתייה אסור ואמאי לא הוי נדרי

זרוזין ואין לומר דדוקא היכא דשניהם נודרים הוא דהוי נדרי זרוזין אכל אם אהד נודר אין זה נדרי זרוזין דהא במתניתין לא תנו אלא שגדר המזמן ואפ"ה הוי נדרי זרוזין ונראה דיצא לו להרמב"ם ז"ל מהא דתני בברייתא והלה הקפיד פנגדו היינו שגדר גם הוא ובגדר המזמן לא הוי נדרי זרוזין אלא אחרי שפבר נדר המזמן ועפ"ז יש לפרש הא דאמרין מאי לאו דאפילו בקמיינתא לא הודו לו היינו בגדר המזמן וקאמר לא בבתרייתא היינו בגדר המזמן ומש"ה תני בברייתא יתר על פן דאפילו נדר המזמן ג"כ נדרי זרוזין הוא: וילענן שבועות זרוזין לא אתמר בגמרא אי מותרין אי אסורין והרמב"ם ז"ל בפירוש המשניות פתב וכל ד' נדרים אין בהם הפרש בין נדר ושבועה ולכה אין צריכין הפרה אלא נדרי זרוזין והיכן מצינו בנדרי זרוזין חלוק לענן הפרה משאר השלשה נדרים והלח"מ ז"ל פירש דבריו שם בפ"ד מהלכות נדרים דבגדרי זרוזין אשקחן דצריף הפרה היינו במעמיד ואין זה מספיק דהא בגדרי הבאי ג"כ צריף הפרה במעמיד כמבואר ג"כ בירושלמי הביאו הראשונים ז"ל וכן מבואר בש"ע סימן רל"ב ובירושלמי איתא פשם שגדרי זרוזין מותרין פה שבועות זרוזין מותרין הביאו הר"ן ז"ל לקמן ושם יתבאר עוד בזה: ע"ב נדרי הבאי מותרין שבועות הבאי אסורין ואיכא גוסחי דגרסי פה שבועות הבאי מותרין ומוקי לה אב"י באומר שבועה שראיתי כו' ופריף עליה רבא למה לי למימר ופירש הר"ן ז"ל לפי הגירסא דמותרין דאב"י לא מייירי אלא בכעולי מצרים דהוי מידי דגונמא ובהא הוא דפריף עליה רבא פשיטא דמותרין פיון דגזים ואמר קושטא קאמר והא דתנו בשבועות דלוקה משום שבועת שןא היינו דוקא בנחש פקורת בית הפד וגמל הפורח באויר דתרי גוויי הבאי איכא ורבא מסיק דתלי באכילת פירות והפירות מותרים בכל גוויי בין בהבאי דגונמא בין בהבאי דלית ביה גונמא אלא דלענן מלקות לא לקי אלא בהבאי דנחש פקורת בית הפד אבל כעולי מצרים לא לקי דקושטא קאמר: והרא"ש ז"ל גריס שבועות הבאי אסורות והיינו משום דלא מחלק בין בהבאי דעולי מצרים לשאר הבאי ולפ"ז מוכח מהא דאב"י דגרסינן אסורות וכדתנו בשבועות דלוקה משום שבועת שןא והיכי מצינו למימר דמותרות לאב"י דמוקי לה בשבועה שראיתי וע"כ אסורות גרסינן ורבא מוקי לה בתולה באכילת פירות ויש לדקדק בדברי הרא"ש ז"ל דאוקימתא דרבא פירש לשני הגירסאות משמע דמספקא ליה איזה גוסחא עיקר וא"כ אמאי לא פירש נמי לאב"י לישב גוסחא זו דמותרת ובפסקיו הביא דברי הירושלמי דמחלק בין מעמיד לאינו מעמיד ולפ"ז הא דשבועות גם לאב"י ניחא דהתם מייירי במעמיד ומש"ה לוקה משום שבועת שןא והכא דאמר אב"י דמותר מייירי באינו מעמיד אלא בדרף גונמא ולפ"ז לרבא נמי בין לענן פירות בין לענן מלקות מותרים פיון דמייירי באינו מעמיד ודרף גונמא: ובשם הרמב"ן ז"ל הביא הרא"ש לחלק בין פירות למלקות דהפירות מותרים אבל לוקה משום שבועת שןא כדתנו בשבועות ומשמע דלא נחת לחלק בין מעמיד לאינו מעמיד וא"כ הדק"ל אליבא דאב"י מא"ל אמאי מותר בשבועה שראיתי וכי יש לחלק בין פירות למלקות במעמיד הוא דיש לחלק וכדאיתא להדיא בירושלמי אבל הא דהכא דשבועות הבאי ע"כ צריף לאוקמי באינו מעמיד ואינו לוקה גם פן וכדמוקי לה אב"י והרא"ש ז"ל בפסקיו לא ניחא ליה לחלק בין פירות למלקות דאי פירות מותרים משום דגזים וקושטא קאמר א"כ מלקות ג"כ ליכא וכתב לתרץ בשם ר"י ז"ל לחלק בין פירות העולם לכל פירות העולם דהא דחשבינן לה בשבועות שבועת שןא הוא משום

דאָמער פֿל פֿירות וּלפ"ז להֶךָ גִּירְסָא דְכֶךָ שְׁבוּעוֹת הִבְאִי מוֹתְרִים יֵשׁ שְׁלֵשׁ שִׁיטוֹת בְּיִשׁוּבָה עִם הָא דְשְׁבוּעוֹת דְּלוֹקָה עֲלֶיהָ מְשׁוּם שְׁבוּעַת שְׁנָא: שִׁיטַת הֶר"ן ו"ל דְּבַמִּידֵי דְגִזְזִים פְּמִי עוֹלֵי מְצָרִים אֵינּוּ לוֹקָה מְשׁוּם שְׁבוּעַת שְׁנָא וּבִקְהָא מִיַּרְי אַבְיֵי לְמֵאֵי דְאוּקְיָם שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי וּלְרַבָּא מִיַּרְי בְּכָל גּוֹנוֹנָא הִבְאִי וּלְעֲנִן פִּירוֹת דְּהַפִּירוֹת מוֹתְרִין אֶפִּילוּ בְּנַחֲשׁ פְּקוּרַת בֵּית הַבַּד אַבְל לוֹקָה מְשׁוּם שְׁבוּעַת שְׁנָא.

שִׁיטַת הֶרָא"ש ו"ל וּכ"כ הֶרְשֵׁב"א עַל פִּי חִילוּק הִירוּשְׁלַמִי בֵּין מַעְמִיד לְאִינוּ מַעְמִיד וְהִבְאִי מִיַּרְי בְּאִינוּ מַעְמִיד דְּלִיכָא שְׁבוּעַת שְׁנָא פְּלַל בֵּינוּ דְּלִפִּי דְּבָרֵי קוּשְׁטָא קְאָמַר דְּרַף גְּנוּזְמָא וְהִינּוּ דְמוּקֵי אַבְיֵי בְּשְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי וְהָא דְשְׁבוּעוֹת מִיַּרְי בְּמַעְמִיד וּלְרַבָּא מְצִי אִיַּרְי הִבְאִי נְמִי אֶפִּילוּ בְּמַעְמִיד וְאֶפ"ה הַפִּירוֹת מוֹתְרִין וּלְשִׁיטָה זוֹ אֵין חִילוּק בֵּין פִּיּוּצְאֵי מְצָרִים וּבֵין נַחֲשׁ פְּקוּרַת בֵּית הַבַּד דְּכוּלְהוּ דְּבַר גְּנוּזְמָא הוּא וְרָאָה קְרוּב לְזָה וּגְזִים וְאָמַר דְּהִכִּי הוּא אֶלָּא דִּישׁ חִילוּק בֵּין מַעְמִיד לְאִינוּ מַעְמִיד: שִׁיטַת ר"י ו"ל לְחֻלְק בֵּין פִּירוֹת אֵלוּ אוּ כָּל הַפִּירוֹת דְּבִפִּירוֹת אֵלוּ לִיכָא שְׁבוּעַת שְׁנָא פְּלַל וְהָא דְתַנּוּ בְּשְׁבוּעוֹת דְּלוֹקָה מְשׁוּם שְׁבוּעוֹת שְׁנָא הוּא בְּאוּמַר יֶאֱסְרוּ כָּל פִּירוֹת שְׁבַעוּלָם דְּשְׁנָא הוּא זֶה דְּאִינוּ יָכוּל לְאֶסְרֵי כָּל פִּירוֹת שְׁבַעוּלָם אֶלָּא דְשִׁיטָה זוֹ צָרִיף בְּיִאוּר פִּינּוּ דָּאָם אוּמַר יֶאֱסַר כְּכָר זֶה עָלֵי בְּשְׁבוּעָה אִם לֹא רְאִיתִי כו' מוֹתְרֵי הִינּוּ מְשׁוּם דְּגִזְזִים וְקוּשְׁטָא קְאָמַר וְכֵן לְאַבְיֵי פִּיּוּצְאֵי שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי א"כ אֶפִּילוּ אִם אֶסַר כָּל פִּירוֹת עָלֵי אַמְאֵי לוֹקָה מְשׁוּם שְׁבוּעַת שְׁנָא דְהָא לֹא אֶסַר עָלֵי אֶלָּא אִם לֹא רָאָה וְהִרִי הוּא רָאָה וְעוֹד דְּהָא אַבְיֵי מוּקֵי הֵתֵם בְּשְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי וְקִשְׂיָא דְאַבְיֵי אֲדַאבְיֵי דְהִבְאִי מִתִּיר וְהֵתֵם תַּנּוּ דְּאוּסַר וְלוֹקָה: וְרְאִיתִי בְּדַבְרֵי הֶרְשֵׁב"א ו"ל שְׁכַתְבֵי לְשִׁיטַת הַתּוֹס' לְחֻלְק בֵּין פִּירוֹת אֵלוּ לְכָל פִּירוֹת הִינּוּ לְפִי הַגְּנוּסְחָא דְשְׁבוּעוֹת הִבְאִי אִסּוּרוֹת וּלְרַבָּא הַפִּירוֹת גַּם כֵּן אִסּוּרוֹת וְאִם כֵּן דְּהַפִּירוֹת אִסּוּרוֹת אַמְאֵי לוֹקָה הֵתֵם מְשׁוּם שְׁבוּעוֹת שְׁנָא וְלָזָה כְּתַבּוּ דְהֵתֵם מִיַּרְי בְּאוּמַר כָּל פִּירוֹת אַבְל בְּפִירוֹת אֵלוּ הַפִּירוֹת אִסּוּרוֹת בְּשְׁבוּעָה מְשׁוּם דְּבְשְׁבוּעָה דְחַמּוּרָה דִּינִיק וְלֹא גְזִים אַבְל בְּנִדְרִים אֶפִּילוּ פִּירוֹת אֵלוּ מוֹתְרִין מְשׁוּם דְּגִזְזִים וְקוּשְׁטָא קְאָמַר וּלְשִׁיטָה זוֹ הָא דְשְׁבוּעוֹת אִסּוּרוֹת הִינּוּ מְדַאוּרִיָּתָא: וּמְדַבְרֵי ר"ת בְּתוֹס' שְׁבוּעוֹת נְרָאָה דְמוּקֵי הָא דְנִדְרִים ג"כ בְּאוּסַר כָּל פִּירוֹת וְאֶפ"ה מוֹתְרֵי מְשׁוּם דְּנִדְרֵי שְׁנָא לֹא אֲשַׁכְּחֵן וּלפ"ז בֵּין בְּנִדְרֵי בֵּין בְּשְׁבוּעָה לֹא אֲמַרִּינּוּ דְּגִזְזִים וְאָמַר וּבְפִירוֹת אֵלוּ בֵּין בְּנִדְרֵי בֵּין בְּשְׁבוּעָה אִסּוּר וְהַתּוֹס' ו"ל מְסַקּוּ דְּבְנִדְרֵי טַעְמָא הוּא מְשׁוּם דְּעַבִּיד דְּגִזְזִים וְאֶפִּי בְּחַד פִּירָא שְׁרוּ וְהָא דְּבְשְׁבוּעוֹת אִסּוּר הִינּוּ מְשׁוּם דְּהַתְּמִירוּ בְּשְׁבוּעָה מְדַרְבְּנָן וְהָא דְתַנּוּ בְּתוֹסְפָתָא דְשְׁבוּעוֹת הִבְאִי ג"כ מוֹתְרִים הִינּוּ מְדַאוּרִיָּתָא מְשׁוּם דְּמְדַאוּרִיָּתָא בְּשְׁבוּעָה ג"כ עַבִּיד דְּגִזְזִים: וְדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם ו"ל בְּזָה ג"כ צ"ע דְּבַפ"ג מְהֵל' שְׁבוּעוֹת כְּתַב דְּשְׁבוּעוֹת הִבְאִי מוֹתְרוֹת וְכִדְאוּקִימְתָא דְאַבְיֵי שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי פְּעוּלֵי מְצָרִים וּמוֹתְרֵי מְשׁוּם דְּעַבִּיד דְּגִזְזִים וְלֹא זָכַר אַכִּילַת פִּירוֹת פְּלַל.

וּלְעֲנִן שְׁבוּעַת שְׁנָא כְּתַב ג"כ כְּאַבְיֵי שְׁם בְּשְׁבוּעוֹת שְׁבוּעָה שְׁרָאִיתִי גְּמַל הַפּוֹרַח בְּאוּרִי וְאָמַר שְׁנַתְּפוּיָן עַל עוֹף גְּדוֹל דְּהוּי שְׁבוּעַת שְׁנָא וְצָרִיף לְחֻלְק לְדַבְרֵי ו"ל בֵּין פְּעוּלֵי מְצָרִים דְּשִׁינְיָה בִּיהָ לְשׁוֹן גְּנוּזְמָא וְהִבְאִי אַבְל בְּגְמַל פּוֹרַח לֹא שִׁינְיָה בִּיהָ לְשׁוֹן גְּנוּזְמָא וְנַחֲשׁ פְּקוּרַת בֵּית הַבַּד לֹא הִזְכִּיר פְּלַל לֹא בְּשְׁבוּעוֹת הִבְאִי וְלֹא בְּשְׁבוּעוֹת שְׁנָא.

וּבְכַעוּלֵי מְצָרִים ג"כ אֲשַׁכְּחֵן שְׁבוּעוֹת שְׁנָא כְּגוֹן שְׁאָמַר דְּקִינָא דְשׁוּמְשִׁמְנֵי חֲזִי וְאַסִּיק שְׁמָא עוֹלֵי מְצָרִים וְיִפְלָא בְּעֵינֵי שְׁלֵא דְקִדְקוּ מְפָרְשֵי דְבָרֵי ו"ל בְּזָה: וְעֵינֵי בַד"מ סִי' ר"ל ב

שְׁהִקְשָׁה עַל הַר"ן ו"ל שְׁפֹתָב בְּכַעוּלֵי מְצָרִים דְּהוּי נִדְרֵי הַבַּי הֵינּוּ וְנִקְא אִם רָאָה סָף מְסוּנִיִּים דְּאֶפְשָׁר לְהַגְזִים ע"ש עוֹלֵי מְצָרִים אֲבָל אִם רָאָה מְעַט וְנִדְרֵי אִם לֹא רָאִיתִי כּו' חֵל הַנִּדְרֵי וְלַעֲנִין נִחַש פְּקוּרְת בֵּית הַבַּד פֶּתַח דְּאֵע"ג דְּלֹא רָאָה הוּי נִדְרֵי הַבַּי וְאִין פֶּאן קוֹשְׁיָא דְבִדְבָר שְׂאֵי אֶפְשָׁר הוּא דִּכ' הַר"ן ו"ל דְּלֹא נִתְפַּוּן לְנִדְרֵי דֵאל"ה הוּי לִיָּה לְקַבֵּל נִדְרוֹ סֶתֶם אֲבָל בְּכַעוּלֵי מְצָרִים דְּדָבָר שְׂיִכּוּל לְהִיּוֹת הוּא כִּי לֹא רָאָה כָּלֵל נִדְרֵי גְמוּר הוּא.

ועי' בב"י שם: גמ' אלא אמר רבא כו' לאו אמר רב עמרם כו' פה היא גוססת הר"ן והרשב"א ו"ל ולפי גוססתא זו נמי משמע דגרסינן פה שבועות הבאי מותרות ושפיר מיייתי כדרב עמרם אבל לגרסא דשבועות הבאי אסורות לא שנייה להביא דרב עמרם ועי' רשב"א ו"ל: ואימא קינא דשומשמיני חזי כו' למאן דגרס אסורות אתי שפיר הקושיא כפשטא דאמאי אסורות דלמא קינא דשומשמיני חזי אבל למאן דגרס מותרות א"כ מאי קשיא ליה דלמא קינא כו' הא בלא"ה מותרות וצ"ל דאלישנא דקרי לה שבועות הבאי קשיא ליה דלמא לא גזים וקינא דשומשמיני חזי וכ"כ הרשב"א ו"ל וזה דחוק דע"כ לא תלינו בקינא דשומשמיני בסתמא אלא היכא דאמר כן בפירושו דלא עדיף מחרמו של ים ואי גרסינן אסורות פריה היכא דאמר דלקינא דשומשמיני איפנין אמאי אסורות אבל אי גרסינן מותרות מאי קושיא דלהכי קרי לה שבועות הבאי דאפי' אי לא אמר דקינא דשומשמיני חזי ג"כ מותר משום דלשון גנומא נהבאי קאמר ועוד דבכלל שבועות הבאי הוא ג"כ אם לא ראה נחש פקורת בית הבד ומש"ה קרי לה שבועות הבאי וי"ל דהכא אין צריה לפרש ומסתמא אמרינן דלקינא דשומשמיני איפנין דזה עדיף מלומר דלשון הבאי קאמר ומסיק כן משתבע על דעתנו הוא משתבע ולא ע"מ שבלבו וכתב הרא"ש ו"ל אע"ג דבגדר בחרמו של ים מהימנין ליה היינו משום דהתם אינו משונה כ"כ וכל העולם קרו לחרמו של ים חרם אבל לבדות לשון מלבו אינו יכול והתוס' ו"ל לעיל דף כ"ג דקדקו על גוססתא כל נדרי ושבועות לא שבועות הא אמרינן בירושלמי דאין תנאי בשבועות וכתבו דלא קאי על ביטול ר"ה אלא על ביטול תנאי בלב כמו חרמו של ים ובשבועה אינו יכול לומר כן וע"כ צ"ל משום דמשתבע אדעתא דידן כדאמר הכא לענין קינא דשומשמיני וא"כ בגדרים לא אמרינן דאדעתא דידן קנדר פינן דנאמן בחרמו של ים וא"כ אפתי תיקשי על מתניתין דקרי לה נדרי הבאי ודלמא קינא דשומשמיני חזי וי"ל דהתוס' גרסי פה שבועות הבאי אסורות.

ואהא הוא דפריה אמאי אסורות דלמא קינא דשומשמיני חזי אבל אמתייתין דנדרי הבאי לא תיקשי ליה כלל פינן דמותר בלא"ה אבל ד' התוס' ו"ל צ"ע דבהדיא מוכח בירושלמי לעיל דאתנאי דראב"י קאי ומיייתי התם פלוגתא בזה אי יש תנאי בשבועה דמוכח התם מהא דשבועות הדיינים לא על תנאי שבלב כו' משמע דיש תנאי וקאמר דאין תנאי ומפני הדיוטות הוא דאמרינן הכי שלא יאמרו יש תנאי ומיייתי התם מקרא דאת אשור ישנו פה כשם שאין בלבם תנאי כו' אין בלבנו תנאי אבל יש תנאי וא"כ משמעתינ נמי מוכח דיש תנאי ונדוקא בדבר משונה שהוא נגד לשון בני אדם הוא דלא חיישינן כמו קינא דשומשמיני אבל שאר תנאים גם בשבועה יש תנאי ועוד נראה לי דהא דמחלק בירושלמי בתנאי דר"ה בין נדר לשבועה היינו לפי שיטת הירושלמי ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר וזה הוי תנאי בשבועה כן אין פיו ולבו שוין אבל לפי מאי דאמרינן בתלמודין דנדוקא אם אינו זכור תנאו בשעת הנדר כשיזכור בתנאו הוי כנדרי שגגות.

דאין חילוק בין נדר לשבועה ודו"ק: דף פה ע"ב תנא פשם שנדרי שגגות מותרות כף שבועות שגגות מותרות עיין בתוס' ל שבועות דף כ"ח שהקשו דתלי פתיבא בדלא פתיבא ע"ש מה שתירצו ומשמע מדברייהם דנדריים ג"כ משבועות ילפינן ובשבועות ילפינן מקרא דהאדם פרט לאנוס וכ"ש בנדריים דקילי וכ"כ הרא"ש ז"ל ולדידי קשה א"כ אמאי תשיב לה בכלל נדריים שהתירו חכמים פנין דמה"ת לאו נדר הוא וכל הד' נדריים משמע דחכמים התירו מסבא בעלמא.

ע"כ נראה דמקרא דהאדם לא ילפינן אלא היכא דאנוס בשבועה עצמה פגון שושבע שלא אכל ושכח שאכל אבל בכה"ג דתלה אכילת פירות בתנאי אכילה להבא או לשעבר לא שמעינן לה כלל מקרא דהאדם וה"א דאפי' אם שגג בתנאו לשעבר או להבא אסור הוא באכילת פירות אבל חכמים אמרו דאין זה נדר ושגגה היא פנין דהיה שוגג בתנאו והיינו דקמ"ל בבבביתא פשם שנדרי שגגות מותרין כף שבועות שגגות מותרין אלא דלפ"ז קשה הא דאמרין ה"ד שבועות שגגות פגון רב כהנא ורב אסי וזה מקרא דהאדם ילפינן.

וי"ל דקמ"ל דגם עונש ליכא (ועיין תוס' ל שבועות דף כ"ו) ואפ"ה איצטריך קרא דהאדם דה"א דמ"מ חייב קרפן פנין דשוגג הוא: והרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' שבועות פתב אע"ג דהוי שוגג באכילת התנאי חייב על השבועה ונראה דהוא מפרש דהא דקאמר הש"ס ה"ד שבועות שגגות דוקא קאמר דכה"ג הוא דהוי שבועות שגגות היכא דהוי שוגג בשבועה עצמה.

והיינו דמיתייתם רב מרי אף אנו נמי תנינא מבריתא דכף שבועות שגגות מותרות לשוגג באכילת אסור אבל אם שגג בתנאי שפיר חייילא שבועה ולא מצאתי פעת בחיבורו גם בנדריים דין זה דאם אכלתי ושתייתי שאני אוכל שאני שותה ולא פתב אלא האי דינא שגגה את פסי כו' ונודע שלא גנבה וקצת נראה דמפרש לה כפשטיה ולא שאסר פירות בתנאי האכילה דהתנאי אפי' בשוגג חייילא השבועה והנדר.

ויקצת סעד לזה מהא דאמרין לעיל בתנאה לא מזדהר איניש והיינו דחיישינן שמא ישכח תנאו ויישן [ועיין תוס' ז"ל בשמעתין] ואפ"ה עבר למפרע על האסור אבל א"א לפרש המשנה כפשטיה דא"כ מה התירו חכמים בזה פנין דכבר עבר ועוד בנדר לא שייך כלל לא אכלתי אם לא בתנאי ושיטת הרמב"ם ז"ל בזה צ"ע: ר"ן בד"ה פשם כו' הביא דברי הירושלמי דשבועות זרוזין ג"כ מותרין ומדברי הרמב"ם ז"ל דקדקו דשבועות זרוזין אסורין וכן הביא בש"ע ב' דיעות בזה ובעיניי יפלא מדוע לא הביאו כל דברי הירושלמי דמסיק התם דהא דשבועות זרוזין מותרין היינו לענן אסור פירות אבל ללקות לוקה כמו בשבועות הבאי וכגרסת הרשב"א ז"ל בדברי הירושלמי אלא דצ"ע מפני מה לוקה דשבועת שוא לא שייך הקא דהא יכול לקיים שבועתו ואי משום שבועת שקר א"כ ע"כ מייירי במעמיד וא"כ הפירות ג"כ אסורין כדאיתא בירושלמי לענן נדרי זרוזין ועיין שם בירושלמי הנוסחא אשר לפנינו וצ"ע: גמ' אמר רבה דכ"ע פל היכא דאמר כו' פולקם אסורין כו' דכולהו אסורין אפי' לב"ה פנין דמעמיד לשונו הראשון פי פליגי דאמר הייתי אומר לזה ולזה דמשנה דבורו הראשון וכתב הרא"ש ז"ל דבכל גונוי דמעמיד כ"ע מודים בין שאמר תחלה וסוף בלשון פולקם ובין שאמר תחלה וסוף בלשון פלוני ופלוני

ובמשנה פליגי בכל גוונא משנה בין שאמר תחלה בלשון פרט ואח"כ בלשון פלל בין תחלה בלשון פלל ואח"כ בלשון פרט וס"ל לרבה דכל שהעמיד דבריו הראשונים לא אמרינו נדר שהותר מקצתו הותר פולו ובמשנה הוא דפליגי ב"ש לא ס"ל פלל נדר שהותר מקצתו הותר פולו וב"ה ס"ל דהותר פולו ורבא אמר איפכא דבמשנה כ"ע מודים נאפי' ב"ש דהוי נדר שהותר מקצתו והותר פולו וכי פליגי באומר הייתי אומר פולכם ב"ש כר"מ דאמר תפוס לשון ראשון וב"ה פרבנו ויש לדקדק למה ליה לרבא לחדושי דבפלוגמא דר"מ ורבנו פליגי ואמאי לא סגי ליה בהאי סברא גופא דלב"ש מעמיד לא הוי בכלל נדר שהותר מקצתו כי היכי דלרבה אליבא דכ"ע מעמיד לאו נדר שהותר מקצתו הוא ה"נ לרבא אליבא דב"ש ועוד דבמעמיד בלשון פרט לכאורה לא שנייך בפלוגמא דר"מ ורבנו פינו דבחזרה הנה אומר פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר היכי שנייך בזה תפוס לשון ראשון או אחרון: ולכאורה הנה נראה לומר דלרבה אין מעלה לכולכם דחזרה אלא במעמיד ובתחלה נמי אמר פולכם וכמו במתניתין אבל היכא דאמר תחלה לזה ולזה וכן אפי' מעמיד בפרט הוי נדר שהותר מקצתו ופליגי בזה ב"ש וב"ה ורבא אמר פל היכא דאמר בחזרה לזה ולזה כ"ע מודים דהוי נדר שהותר מקצתו בין שאמר תחלה ג"כ בפרט בין שאמר תחלה בכלל וכי פליגי דאמר בשעת חזרה פולכם ובה פליגי ג"כ בין במעמיד בין במשנה ובתפוס לשון ראשון פליגי וכיון דס"ל לב"ש תפוס לשון ראשון פל שאמר פולכם בסוף הנדר הראשון במקומו עומד ולפ"ז א"ש הא דאמר רבא דבתפוס לשון ראשון פליגי משום דאפי' במשנה אי אמר פולכם בשעת חזרה ס"ל לב"ש דלא הותר פולו אבל הר"ן והרא"ש ז"ל הוכרחו לפרש בשיטתם מהא דלקמן קונם שאני נהנה לכולכם כמו שיתבאר: דף כו בשלמא לרבה מוקי לרישא דאמר לזה ולזה וסיפא דאמר פולכם ופרש"י ז"ל רישא קונם שאני נהנה לכולכם מיירי דאמר בחזרה פלוני ופלוני וסיפא היינו סיפא דסיפא ומציעתא לא דייק ונראה מדברי רש"י ז"ל דלא ס"ל לרבה דהוי שנוי היכא דאמר תחלה בפרט ואח"כ בכלל ומש"ה לא מצינו לאוקמי מציעתא אליבא דרבה אבל הרא"ש ז"ל פי' דארישא ואסיפא קאי ורישא דאמר בשעת חזרה לזה ולזה וסיפא דאמר בשעת חזרה פולכם ושמינו מנה דאפי' באומר בלשון פרט בעינו דוקא משנה דאל"כ למה ליה לאוקמי סיפא באומר פולכם אלא ש"מ דבכל גוונא בעינו דוקא משנה: והר"ן ז"ל פי' דרישא היינו תרתי פבי רישא ומציעתא ופי' ג"כ כפי' הרא"ש ז"ל ולפי פירושו אין פאן הקרח דבלשון פרט בעינו ג"כ דוקא משנה לרבה ואדרבה הוי ניחא יותר אי נימא דבפרט אין נ"מ גם לרבה בין משנה או מעמיד דמש"ה לא איצטריך לאוקמי אלא רישא בלזה ולזה אבל מציעתא לא הנפיר דבכל גוונא הותר האחד הותרו פולן וצ"ל דמסברא לא ניחא ליה בהכי וכל שמעמיד דבריו בין בכלל בין בפרט לרבה לכ"ע לא הותר פולו: ומסיק אלא לרבא בשלמא רישא דאמר פולכם אלא סיפא דאמר לזה ולזה אמאי פליגי רבנו עליה וכבר הקשה הר"ן ז"ל דלמא סיפא נמי קמ"ל דבמעמיד בפרט פליגי נמי ע"ש אבל מדברי הרא"ש ז"ל נראה דס"ל אליבא דרבא כמ"ש דאם בשעת.

חזרה אמר פולכם בין שאמר בשעת הנדר בכלל או בפרט בזה פליגי ב"ש וב"ה וכל שאמר בשעת חזרה לזה ולזה כ"ע מודים דהותר פולו אפי' אם בתחלה ג"כ אמר לזה ולזה וכן משמע פשטיה דלישנא דברייתא דשאני נהנה לזה ולזה אשעת הנדר קאי

ואפ"ה מוקי לה לרבא דאמר בשעת חזרה ג"כ לזה ולזה ומ"ש הר"ן ו"ל דלרבא תרתי במעמיד לא איצטריק לא הבנתי וכמ"ש לעיל דבלזה ולזה לא שיניק בתפוס לשון ראשון: ע"ב רש"י בד"ה והא אמרת כו' אין לשונו ו"ל מןוקדק בזה ע"ש: גמ' איתביה רבינא לרבא ר' נתן אומר יש נדר שמקצתו מותר כו' ואמר אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה לא הייתי נודר הפלפלה אסורה ובנות שוח מותרות מאי לאו כו' הייתי אומר תאנים שחורות ולבנות אסורות כו' והקשו התוס' ו"ל מ"ש דהקא דייקינן דאמר תאנים שחורות ולבנות ולעיל גבי בצלים דייקינן דאמר כל הבצלים ע"ש ובירושלמי פרק פותחין גרס בדברי ר' נתן אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה לא הייתי נודר כלל כולן מותרות אבל אם אמר לא הייתי נודר מבנות שוח בנות שוח מותרין והשאר אסורות.

ולפ"ז א"ש דדייק מרישא דאין כולן מותרות אלא באומר לא הייתי נודר כלל. משמע דבסיפא אפי' באומר הייתי נודר תאנים שחורות ולבנות אסורות כו' ג"כ לא הותר כולו: ולענן הלכה כתב הר"ן ו"ל דאיפא לספוקי אי הלכה כרבה דהוא רביה דרבא או כרבא דבתראה הוא וכן נסתפק הרא"ש.

והרמב"ם ו"ל פסק כרבה ובכמה מקומות מצינו שפסק כרבא נגד רבו אבל נראה דרבא דמוקי פלוגתא דב"ש וב"ה בפלוגתא דרבי מאיר ורבנן בתפוס לשון ראשון לטעמיה אזיל דסבירא ליה דבהא פליגי ואפילו אמר תמורת עולה ושקלים פליגי רבי מאיר והיינו משום דתפוס לשון ראשון אבל לדידן דקיי"ל דלאו בתפוס לשון ראשון פליגי אלא בכוננתו דר"מ ס"ל תמורת עולה תמורת שקלים הוא כמו אח"כ תמורת שקלים.

מדלא אמר ושקלים ור' יוסי ס"ל דהוי פאומר ושקלים וא"כ לא פליגי כלל בתפוס לשון ראשון ולא שיניק לאוקמי פלוגתיהו בהכי וע"כ בנדר שהותר מקצתו אי הותר כולו פליגי והיינו במשנה אבל במעמיד לא הוי נדר שהותר מקצתו ואע"ג דע"כ רבא פליגי עליה דרבה וס"ל דאם לא מחמת תפוס לשון ראשון אין חילוק בין מעמיד למשנה מצד הסברא וא"כ נהי דע"כ פליגי בנדר שהותר מקצתו אבל נימא דבין במעמיד ובין במשנה פליגי וכרבא דלא מחלק בין מעמיד למשנה בסברא בעלמא מ"מ פיון דלא קיי"ל כרבא באוקמתא דפלוגתיהו דב"ש וב"ה לא קיי"ל כלל כנותיה אלא כרבה דבמעמיד כ"ע מודים דלא הותר כולו: וכתב הר"ן ו"ל עוד דאיפא מ"ד דע"כ לא אמר רבה דבמעמיד אין פאן נדר שהותר מקצתו אלא דוקא בנדר שנגזר דומיא דמתניתין שלא היה יודע שאביו ביניהם וכן הא דבצלים ובנות שוח דכולהו הוי נדרי שגגות.

אבל נדר שהותר ע"י שאלה אין חילוק בין מעמיד למשנה ובכל גוונא הותר מקצתו הותר כולו והקשה הר"ן ו"ל עליהם דא"כ רבנן דפותחין ע"כ פליגי בין במעמיד בין במשנה דלא הותר כולו כיון דהתם ע"י שאלה הוא דהותר ואפ"ה ס"ל לרבנן דלא הותר כולו וא"כ מאי פריק רבינא עליה דרבא מבנות שוח דרבנן פליגי עליה דר"ע אין הכי נמי דרבנן דפותחין פליגי ע"ש באנרף ודבריו ו"ל מותרין קצת ולדידי קשיא לי על סברת איפא מ"ד דהיקא דהותר ע"י שאלה אמרינן ביה טפי נדר שהותר מקצתו הותר כולו ובירושלמי בפרקין אמרינן איפא דמה בנדר שע"י חקירת חכם אמרינן הותר כולו כ"ש בנדר שהותר שלא ע"י חקירת חכם והכי איתא התם אמר ריש לקיש קומי ר' בא ר"ע בא להוסיף על ב"ה פני דתנינן עד שפא ר"ע ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו

א"ל כן הוא שָׁבָא להוֹסִיף מָה אִם תִּמְנָן שְׁצַרְיָה חֲקִירַת חֲכָם הֲוֵי נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹ כ"ש פֶּאן שֶׁאֵין שֶׁאֵין צִי חֲקִירַת חֲכָם ר' יוֹסִי בְּשֵׁם ר' הֵילָא מְשׁוּם נִדְרֵי טְעוּת נִגְעוּ בָּהּ שְׁאִילוֹ הֵייתִי יוֹדֵעַ שְׁאֵבָא וְאֲחִי שֵׁם לֹא הֵייתִי נוֹדֵר וְלֹא אִינְצִטְרִיהּ לְמִימַר דְּלִבָּהּ טְעָמָא מְשׁוּם נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ וּבְתַלְמוּדִין ע"כ ס"ל דְּטְעָמָא דְּב"ה מְשׁוּם נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ מִדְּמִשְׁנֵי לְפִלּוּגְתָּא דְּב"ש וּב"ה לְפִלּוּגְתָּא דְּר"ע וְרַבִּנּוּן וְא"כ מוֹכַח דְּכָל שְׁאֲמַרִּינוּ בְּהוּמַר ע"י שְׁאֵלָה נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹ כ"ש בְּהוּמַר שְׁלֹא ע"י שְׁאֵלָה וְהִיכִי מְצִינּוּ לְמִימַר דְּע"י שְׁאֵלָה אִפִּי בְּמַעֲמִיד הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹ וּבְשֵׁלֵא ע"י שְׁאֵלָה בְּעֵינֵינוּ דְּנוֹקָא מְשֻׁנָּה וְי"ל דְּמ"מ נְהִי דְּמִסְתַּבֵּר יוֹמֵר לּוֹמֵר נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹ הֵיכָא דְּהוּמַר שְׁלֹא ע"י שְׁאֵלָה הֵינְנוּ הֵיכָא דְּהַנְדֵּר הֵיכָא הַכֵּל בְּכָלֵל אֲבָל בְּמַעֲמִיד דְּלֹא הֵיכָא אֲבָיו בְּכָלֵל אִין כְּפֹלוֹ נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ: וְעַפ"ז יֵשׁ לִישָׁב גַּם קְוָשִׁית הַר"ן וְי"ל מֵאִי פְּרִיָּה לְרַבָּא מְפַרְיִיתָא דְּבִנּוּת שׁוּחַ דְּפִלְגִי רַבִּנּוּן וְאִין הֵכִי נְמִי דְּרַבִּנּוּן דְּפּוֹתְחִין פְּלִיגִי אֲפִילוּ בְּמִשְׁנָה דְּזו"א דְּע"כ לֹא פְּלִיגִי רַבִּנּוּן אֲלֵא בְּהוּמַר ע"י שְׁאֵלָה אֲבָל שְׁלֹא ע"י שְׁאֵלָה מוֹדוּ דְּהוּמַר כְּפֹלוֹ כְּב"ה וְלֹא אִינְצִטְרִיהּ לְמִימַר דְּרַבִּנּוּן דְּר"ע ס"ל דְּלֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל בְּדָבָר זֶה כְּמ"ש הֵרָא"ש וְי"ל: אֲלֵא דְּע"כ צ"ל דְּבִנְדֵּר שְׁהוּמַר שְׁלֹא ע"י שְׁאֵלָה ג"כ פְּלִיגִי רַבִּנּוּן וְר"ע פְּדָמוּכַח מְפַרְיִיתָא דְּר' נִתָּן עַד שְׁבָא ר"ע וְלִימַד מְשַׁמַּע דְּרַבִּנּוּן פְּלִיגִי עָלֶיהָ וְכַדְאֲמַרִּינוּ בְּכּוֹלָהּ שְׁמַעְתָּא דְּפִלּוּגְתָּא דְּר"ע וְרַבִּנּוּן גַּם בְּנִדְרֵי שְׁהוּמַר שְׁלֹא ע"י שְׁאֵלָה וְכֵן מוֹכַח מִמְתַּנִּיתִין דְּכִיצַד אָמַר ר"ע נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ קוֹנֵם שְׁאֲנִי נִהְנֵה לְכּוֹלְכֶם הַתּוֹמַר אֶחָד מֵהֶם הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹם וְלִשְׁיטַת אִיכָא מ"ד ע"כ צְרִיָּה לְפָרֵשׁ דְּהֵיכָא אֲבָיו אוֹ אֲחִיו בִּינֵיהֶם מִדְּמַחְלַק בֵּין מַעֲמִיד לְזַח"ז אֲבָל מִדְּבַרֵי הַיְרוּשְׁלַמִי נִרְאֵה דְּכָל הַנִּי דְּמִתַּנִּיתִין דְּפָרַק פּוֹתְחִין כְּפֹלוֹם הַתּוֹמַר ע"י חֲקִירַת חֲכָם דְּאֵל"כ הַדּוּק"ל וְכִי בָּא לְהוֹסִיף עַל ב"ה: וּמִדְּבַרֵי הַרְמַב"ם וְי"ל נִרְאֵה פְּדַעַת הָאִיכָא מ"ד.

דְּבַפ"ח מֵהִלְכוּת נִדְרִים כְּתִב לְהָא דְּאֲבָיו וְאֲחִיו בִּינֵיהֶם וְכָתִב עַל זֶה דְּנוֹקָא אִם אָמַר אִילוֹ הֵייתִי יוֹדֵעַ הֵייתִי אוֹמֵר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי כּו' וְכֵן בְּהָא דְּקוֹנֵם יֵין שְׁאֲנִי טוֹעַם וּבַפ"ד כְּתִב לְכָבָא דְּתַנּוּ הֵתָם קוֹנֵם שְׁאֲנִי נִהְנֵה לְכּוֹלְכֶם וְהוּמַר אֶחָד מֵהֶם ע"י שְׁאֵלָה הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹם וְלֹא כְּתִב הֵתָם דְּנוֹקָא בְּאוֹמֵר אִילוֹ הֵייתִי יוֹדֵעַ הֵייתִי אוֹמֵר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהַב"י וְי"ל כְּתִב דְּמִלְשׁוֹן הַרְמַב"ם וְי"ל נִרְאֵה דְּאֲפִילוּ ע"י שְׁאֵלָה בְּעֵינֵינוּ דְּנוֹקָא מְשֻׁנָּה וְלֹא יִדְעָתִי מֵהִיכָן מְשַׁמַּע לִיָּה הֵכִי וּמִדְּבַרֵי הַטּוֹר וְי"ל בְּסִי' רַכ"ט גַּם כֵּן נִרְאֵה דְּס"ל כְּאִיכָא מ"ד אֲלֵא דְּמ"ש בְּרִישׁ סִי' רַכ"ט גַּבִּי פּוֹתְחִין בְּשִׁבְתוֹת וִי"ט אוֹמְרִין לוֹ אִילוֹ שְׁמַתָּ אֵל לְבָבָהּ דְּשִׁבְתוֹת וִי"ט בִּינְתֵינָם כְּפֹלוֹם הֵייתִי נִדְרֵי.

וְכֵן פִּירֵשׁ הֵרָא"ש וְי"ל שֵׁם בְּמִתַּנִּיתִין דְּפּוֹתְחִין. וּבַכַּה"ג לְכַאוּרָה גַּם ת"ק מוֹדָה דְּהוּמַר כְּפֹלוֹ וְכִמוֹ שְׁהַבְּאֵתִי לְעֵיל מֵהַיְרוּשְׁלַמִי בְּדְבַרֵי ר' נִתָּן: וְעֵינֵינוּ בְּדְבַרֵי הֵרָא"ש וְי"ל שְׁנִסְתַּפֵּק אִם נִדְרֵי מְשֻׁנִי דְּבָרִים דְּלֹא שְׁיִיָּהּ בְּזָה לֹא מְשֻׁנָּה וְלֹא מַעֲמִיד אִי הֵוָה כְּמַעֲמִיד וְלִחְוֹמָרָא אוֹ דִּילְמָא דְּאֲזִלִּינוּ לְקוֹלָא בֵּינוּ דְּלֹא שְׁיִיָּהּ הֵכָא לֹא זֶה וְלֹא זֶה וְנִרְאֵה דְּמֵהָא דְּמוֹקְמִינוּ בְּרִייתָא דְּמִי שְׁנַשְׂאֵל עַל גְּזִירוֹת עֲלֵתָה רֵאשׁוּנָה בְּשִׁנְיָהּ בְּקִיבֵל עָלָיו שְׁנֵי גְזִירוֹת בְּבֵת אַחַת וְלֹא אֲמַרִּינוּ נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹ וְכַדְאֲמַרִּינוּ בַּיְרוּשְׁלַמִי בְּנִזְרִיר וְהֵינְנוּ מְשׁוּם דְּהַיְרוּשְׁלַמִי לֹא מַחְלֵק בֵּין מַעֲמִיד לְמְשֻׁנָּה וּבְכָל גְּוֹנָא אֲמַרִּינוּ נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹ אֲבָל לְשִׁיטַת תַּלְמוּדִין דְּבְמַעֲמִיד לֹא אֲמַרִּינוּ הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹ א"כ הֵתָם בְּקִיבֵל שְׁנֵי גְזִירוֹת הֵרִי הוּא מַעֲמִיד וְלֹא הֲוֵי נִדְרֵי שְׁהוּמַר מִקְצָתוֹ וְלֹא הַתּוֹמַר כְּפֹלוֹ וְהַתּוֹס' וְי"ל בְּשִׁבְעוֹת

שֶׁהִקְשׁוּ כַּנִּל וְכִמוּ שֶׁהִבְאִתִּי לְעֵיל יֵשׁ לֹמֵר דֹּס"ל לְרִיב"ם כְּשִׁיטַת אֵיכָּא מ"ד דְּבַכְל גּוֹנוֹנָא הוּי נָדָר שֶׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ בְּנִדָר שְׁנֵיתֵר ע"י שְׁאֵלַת חֻקָּם וְעֵינֵי בְּדַבְרֵי הָר"ן ז"ל לְעֵיל בְּרִישׁ פְּרָקִין שֶׁהִבִּיא דְבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי הֵיךָ מַעְמִיד לְזֶה וְלְזֶה אֵינוֹ מַעְמִיד פִּינּוֹן שְׁבִטֵל אֲצֵל זֶה בְּטֵל אֲצֵל זֶה מִכָּאֵן נִרְאָה דְאֲזֵלִינוּ לְקוֹלָא וְהוּי בְּכֻלָּל נָדָר שֶׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ אֲלֵא דְכֻבֵר כְּתִבְתִּי דְלִשְׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי אֵין חִילּוּק בֵּין מַעְמִיד לְמִשְׁנָה וּא"כ לְדִידָן לֹא קִי"ל הֵכִי וְהַנִּדָר לְהִשְׁנִי בְּמִקוּמוֹ עוֹמֵד וּבִש"ע פְּסָקִינוּ הֵכִי וְלִהְרָא"ש ז"ל לֹא תִיקָשִׁי דְגִירְסָא אַחֲרַת הַיְתָה לֹא בְּדַבְרֵי הִירוּשְׁלָמִי וּכְמ"ש לְעֵיל וְעֵינֵי בִש"ע ז"ל מִהַשְׁהִבִּיא בְּשֵׁם רַבִּינוּ יְרוּחָם בְּנִשְׁבַע לְפָרוּעַ לְחֻבְרֵי וְהִתִּיר לֹא מִקְצָתוֹ דְלֹא הוּי נָדָר שֶׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ פִּינּוֹן דְאֵין הַנִּדָר נִעְקָר מִעֵיקָרוֹ וּבִד"מ שֵׁם שְׁכַתְבַּת דְנָדָר שְׁאֵין צְרִיךְ הַתְּרָה אֲלֵא מִסְפֵּק אֵין אוֹמְרִים בְּשִׁבְלֵי נָדָר שֶׁהוֹתֵר מִקְצָתוֹ וּמִהִירוּשְׁלָמִי הַנִּל לֹא מִשְׁמַע פִּן: וְהִנֵּה כּוֹלִיָּה שְׁמַעְתִּין מִיָּרִי בְּאוֹמֵר אֵילוֹ הֵייתִי יוֹדַע הֵייתִי אוֹמֵר פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי אֲבָל הֵיכָא דְהִלָּךְ לֹא וְלֹא שְׁאֵלוּהוּ מַה בְּדַעְתּוֹ צ"ע וְנִרְאָה דְאֲזֵלִינוּ לְחוּמְרָא וְאִמְרִינוּ דְלִגְבֵי אַחֲרִים רוּצָה לְקַיָּים נָדָרוֹ וְהֵם אֲסוּרִים וְאָבִיו וְאָחִיו מְוַתְרִין וּכ"כ הִרְשָׁב"א ז"ל וְיִפְלֵא בְּעֵינֵי עַל הַלַּח"מ ז"ל בַּפ"ח מִהַלְכוֹת נְדָרִים שְׁכַתְבַּת בְּפִשְׁטוֹת דְסִתְמָא נְמִי כּוֹלָן מְוַתְרִין מִשׁוּם דְמִסְתְּמָא דַעְתּוֹ שְׁיִתְקַיָּים כּוֹלָן וְהִירֵי הִרְשָׁב"א ז"ל כְּתִבַּת לְהִיפָּךְ וְכֵן מִסְתַּבֵּר דְלִגְבֵי אַחֲרִים רוּצָה שְׁיִתְקַיָּים נָדָרוֹ וְדִיוקוֹ מִדְבָרֵי הִרְמַב"ם ז"ל אֵינוֹ מְוַתְרֵחַ ע"ש וְדו"ק: דָּף כֹּז ר"ן וְדִאֲמַר הוֹתֵר מִקְצָתוֹ כּוֹ דְנוֹקָא בְּשִׁפְלָלָם כּוֹ יִישׁוּב דְבָרֵי הָר"ן ז"ל דְהֵכָא עִם דְבָרֵינוּ בְּפָרָק פּוֹתְחִין וְשִׁיטַת הִרְמַב"ם ז"ל בְּזֶה יִתְבָּאֵר שֵׁם בַּפ"ו פּוֹתְחִין בַּס"ד: מִשְׁנָה נְדָרֵי אֲוֹנְסִין הַדִּירוֹ חֻבְרֵי שְׁיִאֲכַל אֲצֵלוֹ קֶצֶת קֶשֶׁה לְמָאֵן דְמוֹקֵי הָא דְאֵרְבַּעַה נְדָרִים כַּר"ט הַדֵּק"ל מֵאֵי אֲרִיא חֲלָה אֲפִילוֹ לֹא חֲלָה נְמִי וְכֻבֵר דְקִדְקִתִּי לְעֵיל כְּעֵין זֶה: וְהַתְּנָן נְדָרֵי אֲוֹנְסִין כּוֹ וּפְרִיֵשׁ הָר"ן ז"ל דְרַב הוּנָא לֹא חָשׁ לְהַשִּׁיבּוּ מִשׁוּם דְגַבִּי מִתְפִּיס דְכּוֹנְתִיָּה הוּי לִיָּה לְאֲתַנּוּי אֲבָל הֵכָא הַמְדִיר לֹא הוּי לִיָּה לְאֲתַנּוּי וּלְפ"ז נִרְאָה דְרַב הוּנָא לֹא קָאֵמַר אֲלֵא בְּאֲוֹנְסָא דְשָׁכִיחַ וְלֹא שָׁכִיחַ דְשִׁינָה לְמִימַר בְּזֶה הוּי לִיָּה לְאֲתַנּוּי אֲבָל אֲוֹנְסָא דְלֹא שָׁכִיחַ כִּלְלֵי גַם רַב הוּנָא מוֹדָה דְלֹא בְּטָלוּ זְכוּוֹתֶיהָ דְלֹא אֲסִיק אַדְעֻתֶיהָ לְאֲתַנּוּי וְהוּא לְטַעְמֶיהָ אֲזִיל דְפִירֵשׁ לְעֵיל דְאֲדַרְיָה זְמִינָא לְמִזְמָנָא הֵינּוּ שְׁנִדָר הַמְזוּמָן לְבִקְשַׁת הַמְזוּמָן וְהִרָא"ש ז"ל כְּתִבַּת דְרַב הוּנָא סוּבֵר דְגַבִּי נָדָר הוּא דְמַהֲנֵי מִשׁוּם דְבְּעֵינֵן פִּיּוֹ וּלְבּוֹ שְׁוִין וְלֹא הֵיךָ בְּדַעְתּוֹ לִידָוֵר אִם יַעֲכֻבּוּ אֲוֹנְסֵי אֲבָל בְּמִזְמוֹן לֹא אֲזֵלִינוּ בְּתַר מִחֻשְׁבַּת לְבּוֹ וְאֵין אֲוֹנְסֵי מְבִטֵל הַתְּנָא וּלְפ"ז לְרַב הוּנָא אֵין אֲוֹנְסֵי כִלְלֵי אֲפִילוֹ אֲוֹנְסָא דְלֹא שָׁכִיחַ לְגַמְרֵי וְלֹא נִחָא לִיָּה לְפִרְשׁ פְּדַבְרֵי הָר"ן ז"ל דְהֵתָם הוּי לִיָּה לְהַתְּנוֹת מִשׁוּם דְבְּאֲוֹנְסָא דְלֹא שָׁכִיחַ קֶצֶת גַּם כֵּן לֹא אִמְרִינוּ דְהוּי לִיָּה לְאֲתַנּוּי וְעוֹד דְבַנְדָרִים ג"כ הוּי לִיָּה לְאֲתַנּוּי לְפִי פִירוּשׁוֹ בְּאֲדַרְיָה זְמִינָא לְמִזְמָנָא וְכַפִּי מַה שְׁפִירֵשׁ רַבִּינוּ יְרוּחָם ז"ל דְבָרֵינוּ כַּמִּש"ל: וְלְפִי שִׁיטַתוֹ צ"ל דְלֹא ס"ל לְרַב הוּנָא הָא דְשְׁלַחוּ מִתָּם אֲכִלוּ אֲרִי אֵין לָנוּ דְאֲוֹנְסָא דְלֹא שָׁכִיחַ הוּא דְלְרַב הוּנָא אֲפִילוֹ אֲוֹנְסָא דְלֹא שָׁכִיחַ כִּלְלֵי אֵין אֲוֹנְסֵי אֲלֵא צ"ל הֵתָם בְּבִרְיָתָא טַעְמָא מִשׁוּם דָּאֵם מִתִּי מַחֻלִּי זֶה קָאֵמַר הֵינּוּ מַחֲמַת חוּלִי זֶה וּכְמ"ש הַתּוֹס' ז"ל הֵתָם בְּגִיטִין אֲבָל לְרַבָּא יֵשׁ אֲוֹנְסֵי אֲפִי אֲוֹנְסָא דְשָׁכִיחַ וְלֹא שָׁכִיחַ וְדוֹקָא בְּגִיטִין הוּא דְאֵין אֲוֹנְסֵי מִשׁוּם צְנוּעוֹת וּפְרוּצוֹת וְהַתּוֹס' ז"ל כְּתִבּוּ דְהֵכָא מִיָּרִי דְנוֹקָא בְּאֲוֹנְסָא דְלֹא שָׁכִיחַ כִּלְלֵי אֲבָל בְּאֲוֹנְסָא דְלֹא שָׁכִיחַ וְלֹא שָׁכִיחַ ג"כ הוּי לִיָּה לְאֲתַנּוּי כְּדִאֲיָתָא בְּרִישׁ פְּתוּבוֹת וְלֹא הַבְּנֵי דְבָרֵיהֶם ז"ל דְבִהֵוּא דְסָפֵק מְפָרָא הוּא דְאִמְרִינוּ הֵתָם דְהוּי לִיָּה לְאֲתַנּוּי וְעוֹד דְמֵאֵי פְרִיָּה לְרַבָּא מְהָא דְמַעֲכָשְׁוֹ אִם לֹא בְּאֲתֵי כּוֹ וּמַת פִּינּוֹן דְרַבָּא אִיָּרִי דְנוֹקָא בְּאֲוֹנְסָא

דלא שכיח פלל וְהַעֲקֹר כַּמ"ש דְּלִישִׁיטת הָר"ן ו"ל מִיַּרְי הָכָא דְּוִקָא בְּאַוֹנָסָא דְּשָׁכִיחַ וְלֹא שָׁכִיחַ וּס"ל לְרַב הוּנָא דְּבַכְה"ג נְמִי הוּי לִיהַּ לְאַתְנוּיִי אַבְל בְּאַוֹנָסָא דְּלֹא שָׁכִיחַ פְּלֵל רַב הוּנָא נְמִי מוֹדָה דְּלֹא בְּטָלוּ זְכוּוְתִיהַּ וּבְנִדְרִים הִיָּה נִרְאָה לְשִׁיטת הָר"ן ו"ל דְּאַפִּי אֲוֹנָסָא דְּשָׁכִיחַ סְגִי פִּינּוּ דְּהַמְדִיר לֹא הוּי לִיהַּ לְאַתְנוּיִי אַלְא דַּא"כ הִיכִי מִיַּתִּי רַבָּא רְאִיָּה מְנִדְרִים פִּינּוּ דְּלִרְבָּא גּוּפָא יֵשׁ חִלּוּק בֵּין נְדָרִים לְשָׁאָר מִלִּי בְּאַוֹנָסָא דְּשָׁכִיחַ אַלְא צ"ל דְּבְאַוֹנָסָא דְּשָׁכִיחַ גַּם בְּנְדָרִים לֹא מְהַנִּי וְעַכְבּוּ נְהָר ע"כ הִינּוּ ע"י הַפְּשָׁרַת שְׁלָגִים: וְלִישִׁיטת הָרָא"ש ו"ל מִיַּרְי הָכָא בֵּין בְּאַוֹנָסָא דְּשָׁכִיחַ וְלֹא שָׁכִיחַ בֵּין בְּאַוֹנָסָא דְּלֹא שָׁכִיחַ פְּלֵל רַב הוּנָא ס"ל דְּבִשְׁאָר מִלִּי אִין טַעֲנַת אֲוֹנָס פְּלֵל פִּינּוּ דְּלֹא אֲזַלִּין בְּתַר מַחְשַׁבְתָּ לְבוּ וְלִרְבָּא יֵשׁ טַעֲנַת אֲוֹנָס אִם לֹא בְּאַוֹנָסָא דְּשָׁכִיחַ מִשּׁוּם דְּהוּהַ לִיהַּ לְאַתְנוּיִי וְלִפִּי שִׁיטָה זֹו מְצִינּוּ לְמִימַר דְּבְנְדָרִים אֲפִילוּ בְּאַוֹנָסָא דְּשָׁכִיחַ סְגִי וְאַפִּילוּ הִכִּי מִיַּתִּי רַבָּא שְׁפִיר רְאִיָּה דִּישׁ טַעֲנַת אֲוֹנָס וְאַזְלִינּוּ בְּתַר מַחְשַׁבְתּוֹ אַלְא דְּהוּא ו"ל פִּירֵשׁ בְּפִירוּשׁוֹ וּבְפִסְקִיו דְּעַכְבּוּ נְהָר הִינּוּ עַל יְדֵי הַפְּשָׁרַת שְׁלָגִים וְלִפִּי פִירוּשׁוֹ שֶׁל רַבִּינוּ יְרוּחִם בְּאַדְרֵיהַּ זְמִינָא לְמִזְמָנָא דְּהַמְזֻמָּן נִדְרֵי אֲתִי שְׁפִיר מִשּׁוּם דְּהָכָא נְמִי הוּי לִיהַּ לְאַתְנוּיִי אַבְל לִפִּי פִירוּשׁוֹ שֶׁל הַטּוֹר ו"ל דְּהַמְזֻמָּן נִדְרֵי וְכַמ"ש לְעִיל אִינוּ מְוַקְרָח לְפִרְשׁ דְּבְנְדָרִים בְּעֵינּוּ ג"כ אֲוֹנָסָא דְּלֹא שָׁכִיחַ קֶצֶת וְצ"ל דְּמִשְׁמַע לִיהַּ דְּלִגְמַרִי מְדַמִּי לְהוּ רַבָּא אֲהַדְדִּי נְדָרִים עִם שְׁאָר מִלִּי: וּמְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל בַּפ"ט מֵהַלְכוֹת גִּירוּשִׁין וּבַפִּי"א מֵהַל' מְכִירָה מְשַׁמַּע דְּלְמַסְקָנָא אֲפִילוּ אֲוֹנָסָא דְּשָׁכִיחַ יֵשׁ אֲוֹנָס בְּשָׁאָר מִלִּי לְבַד בְּגִיטִין אִין אֲוֹנָס.

וְעֵינּוּ בְּמִשְׁנֵה לְמִלְךָ ו"ל פ"ג מֵהַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת שְׁהֲאַרְיָה קֶצֶת בְּזֵה: ע"ב רַש"י בַּד"ה וְהוּא דְּלֹא אֲנִיס בְּאַוֹנָסָא דְּמוֹכְחָא לְאַיְנֵשׁ כּו' וְאִין דְּבָרֵינוּ מוּבָנִים דְּמִי הַכְרִיחוּ לְזֵה וְעֵינּוּ בְּמִשְׁנֵה לְמִלְךָ ו"ל בְּפִרְק ג' מֵהַלְכוֹת שְׁבוּעוֹת: גַּמ' וְהִילְכְתָּא אֲסַמְכְתָּא קְנִיָּא כּו' הִנֵּה פְּרִטִי דִּינִי אֲסַמְכְתָּא רַבּוּ הַדְּעוֹת בֵּין הָרֵאשׁוֹנִים ו"ל וְכַבֵּר הָאַרְיִכוּ בְּזֵה הַפּוֹסְקִים ו"ל וְגַם אֲנִי בְּעֵנֵי אַכְתּוּב קֶצֶת בְּזֵה דְּרָף פְּלִפּוּל בְּעֵיקָר דִּין אֲסַמְכְתָּא אִי הָא דְּאִין קְנִינּוּ קְנִינּוּ הוּא מְדַאֲוֵרִיָּתָא אוּ מְדַרְבְּנּוּ בְּסִנְהֶדְרִין חֲשִׁיב מְשַׁחַק בְּקוּבָיָא בְּפִסּוּלִי עֵדוֹת מְדַרְבְּנּוּ מְשַׁמַּע דְּאִין זֵה אַלְא מְדַרְבְּנּוּ אַבְל אִין זֹו רְאִיָּה וְכַמ"ש הַתּוֹס' ו"ל שֶׁם בְּסִנְהֶדְרִין דְּמַש"ה לֹא פְּסוּל דְּאֲוֵרִיָּתָא הוּא מִשּׁוּם דְּאִין דְּעַתּוֹ לְגִזְיָלָה גְּמוּרָה וְאַדְרַבָּה מְשֶׁם מוֹכַח דְּמַה"ת הוּא דְּלֹא קְנִיָּא מְדַמוּקִי לְהָא דְּמְשַׁחַק בְּקוּבָיָא הוּי אֲסַמְכְתָּא כּו' הַהוּדָה מִשּׁוּם ר"ט דְּלֹא נִיְתְּנָה נְזִירוֹת אַלְא לְהַפְּלָאָה אַלְמָא דְּדִין אֲסַמְכְתָּא מַה"ת הוּא וְנִהַי דְּבַכְה"ג קִי"ל דְּלֹא אֲסַמְכְתָּא הוּא וְכַדְאִידָף דַּר' הַהוּדָה שֶׁם מ"מ שְׁמַעֲיִנּוּ דְּבִשְׁאָר אֲסַמְכְתּוֹת מַה"ת לֹא קְנִיָּא מְסַבְרָא בְּעַלְמָא דְּלֹא גָמַר וּמִקְנֵי וְהַמְרָדְכִי פִּרְק שׁוֹר שְׁנַגְחָא כְּתַב בְּשֶׁם ר' נְתַנְאֵל דְּאַסְמְכְתָּא לֹא קְנִיָּא רַק מְדַרְבְּנּוּ וְיִלְיָף מְדַעַרְב מְשַׁתְּעַבַּד אַע"ג דְּהוּי כְּעֵין אֲסַמְכְתָּא אַבְל מַהָּא דְּסִנְהֶדְרִין מוֹכַח דְּמַה"ת הוּא דְּלֹא קְנִיָּא: וְיֵשׁ לְדַקְדָּק בְּהָא דְּפִסְקִינּוּ דְּלֹא כּו' יוֹסִי גַבִּי מִי שְׁפָרַע מְקַצָּת חוּבו.

אַלְא כּו' הַהוּדָה דְּאַסְמְכְתָּא לֹא קְנִיָּא דְּלִמָּא הַאי ר' הַהוּדָה לְשִׁיטָתוֹ מִשּׁוּם ר"ט דְּאַפִּילוּ אֲסַמְכְתָּא כְּמִשְׁחַק בְּקוּבָיָא לֹא קְנִיָּא וְכ"ש כַּה"ג דְּמִי שְׁפָרַע מְקַצָּת חוּבו אַבְל לְדִינּוּ דְּקִי"ל דְּמְשַׁחַק בְּקוּבָיָא לֹא אֲסַמְכְתָּא הוּא ה"ה דְּבִשְׁאָר מִלִּי הִלְכָה כּו' יוֹסִי דְּאַסְמְכְתָּא קְנִיָּא.

וי"ל דלא מסתבר לאוקמי הא דר' יהודה אליבא דר"ט פיון דהוא עצמו לא ס"ל הכי וכדאמר בסנהדרין אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא היא וכן ר' יהודה דכרי לא ס"ל כר"ט וכמו שפי' לעיל הר"ן ו"ל.

ודלא פהתו ו"ל בנזיר שפירש ר' יהודה דכרי כר"ט ועוד דאי ר' יהודה משום ר"ט היא מאי אריא השליש שטרו אפילו הנה השטר ביז מלנה ג"כ אסמכתא הוא פיון דר"ט ס"ל אסמכתא אפילו בנזירות והקדש.

דאמירתו לגבוה הוי כמסירה להדיוט אלא ודאי ר' יהודה אליבניה דנפשיה הוא ודוקא השליש שטרו אבל אם הוא ביז המלוה לית ביה אסמכתא וכן הוא שיטת הרמב"ם ו"ל דכל שפא לנד חבירו לית ביה משום אסמכתא אלא דיש לומר דלענין זה לא אמרינו אמירתו לגבוה כמסירה להדיוט דדוקא כמסירה להדיוט דעביד מעשה אמרינו דגמר ומקנה אבל באמירה לגבוה אפתי אית ביה משום אסמכתא וכבר דקדקתי לעיל מנדרים האמורים בתורה כמו נדרו של יעקב אבינו דחזינו דלא הוי אסמכתא: וראיתי במרדכי פרק שור שנגח שפתב מפני זה דלענין הקדש לית ביה דין אסמכתא כלל משום דגמר ומקני אע"ג דלדין דקיי"ל דמשחק בקוביא לית ביה משום אסמכתא והיינו משום דבדבר שאין ביזו לגמרי גמר ומקני וכמ"ש רש"י ותוס' ו"ל בסנהדרין שם א"כ לא שמעינו מהני נדרים דלית בהקדש משום אסמכתא גמורה צ"ל דהמרדכי ס"ל במשחק בקוביא פשארי תירוצים שפתבו התוס' ו"ל אבל בכה"ג דנדרו של יעקב אבינו אית ביה משום אסמכתא אלא דאפתי תיקשי מאי קאמר בסנהדרין ר"י משום ר"ט היא הא לרבנן נמי בכה"ג דר"ט אית ביה משום אסמכתא אלא דבמילי דהקדש לא חיישינו משום אסמכתא ועוד דלר"ט גופא תיקשי מהני נדרים דהא לדידיה ע"כ בהקדש נמי איפא אסמכתא וכדאמר שלא נספח נזירות אלא להפלאה ועוד יש לדקדק לפ"ז דבהקדש ליפא משום אסמכתא משום דלגבי הקדש גמר ומקנה א"כ מ"ש דאין אדם מקדיש דבר שלא פא לעולם דהא דבר שלא פא לעולם ג"כ טעמא הוא משום דלא גמר ומקני כדמוכח בב"מ פ"ק גבי מה שאירש מאבא היום מכור לה וא"כ גבי הקדש נימא דגמר ומקנה כמו לענין אסמכתא ובש"ע ח"מ סימן ר"ז פתב ג"כ דבנדר והקדש אין פאן אסמכתא אבל לאו משום דגמר ומקני אלא דחייב לקיים משום נדר וכמו שכתב הרמב"ם ו"ל לענין דבר שלא פא לעולם ג"כ ועיין בזה בטור יו"ד סימן רנ"ח ובב"י שיהביא שם מחלוקת הראשונים ו"ל בזה ומבואר שם ג"כ מש"כ לעיל דנודר בעת צרה שאני ונדאי לית ביה משום אסמכתא ולפי ה"ל הוא פלוגתא דתנאי דלר"ט ודאי איפא בהקדש משום אסמכתא וה"ה דדבר שלא פא לעולם אינו יכול להקדיש אליבניה פיון דחד טעמא הוא ולרבנן דפליגי אר"ט הוא דמצינו למימר דהקדש שאני אבל מהא דסנהדרין משמע דרבנן לא פליגי עליה דר"ט אלא משום דס"ל דזה לאו אסמכתא הוא וכמ"ש לעיל וכבר הקשיתי לעיל א"כ לרבנן נמי איצטריך כי יפליא בגוונא דהוי אסמכתא ולא משמע הכי דהא דרשינו כי יפליא לידות כדאיתא בנזיר ובחגיגה נמי לא משמע פן כמ"ש ל' ויש לומר דלאסמכתא גמורה לא איצטריך קרא למאן דס"ל דהקדש כהדיוט הוא לענין זה ולמאן דס"ל דבהקדש ליפא משום אסמכתא ג"כ אתי שפיר דמשום הכי לא דרשי כי יפליא לענין זה: והנה הרמב"ם ו"ל פתב דמשחק בקוביא יש בו משום גזל וכתבו מפרשי דבריו דהוא ו"ל פסק דאית ביה משום אסמכתא והביאו ראיה לזה מהא דשבת פרק שואל אוסר

שמואל בני חבורה לשקול מנה פנגד מנה משום קוביא והתוס' ז"ל פתבו התם בשבת דאיתא כר"י משום ר"ט ואי אפשר לומר פן דשמואל ס"ל כר' יהודה משום ר"ט כדמוכח בכמה דוכתי במכילתין ובגריש פרקין ג"כ בהא דפליג שמואל עליה דרב אסי דהתירו חכמים קתני וע"כ צ"ל, דשמואל ס"ל דלרבנן נמי איפא אסמכתא כה"ג והא דפליגי עליה דר"ט הוא משום דנזירות והקדש שאני דלא חיישינן לאסמכתא הן אמת דלפי מ"ש התוס' ז"ל לעיל דשמואל ס"ל דנזרים שאין מוכיחות הונן נזים א"כ ע"כ צ"ל אליביה דכי נפליא אתי לכדר"ט דלנזרים לא איצטריף ולקותר נדרים ג"כ לא איצטריף דיליף מלא יחל דברו וע"כ איתא לכדר"ט דלא ניתנה נזירות אלא להפלאה וכדאיתא בנזיר פרק הכותים אבל מכל מקום אין נראה דשמואל יספור כר"ט ועיין בסמ"ע סי' ל"ז שהאריף בזה וכתב דהרמב"ם ז"ל ג"כ לא ס"ל דהוי אסמכתא ומ"ש דיש בו משום גזל היינו אבק גזל ע"ש ובט"ז שם ועוד יתבאר בזה לקמן במכילתין בדיו נדר בדבר שלבל"ע.

ומ"ש לדמות דין דשלבל"ע לדין אסמכתא יש לחלק דהתם הוא משום דלא סמיך דעתיה דלוקח והכא משום דלא סמיך דעתיה דמוכר. ודברים אלו צ"ע יותר ואין פאן מקומן: דף פח וב"ה אומרים אלו ואלו מותרין יש לדקדק דמשמע דוקא משום דס"ל דיכול לפתוח לו בנדר ואפי' במה שאין מדירו מש"ה הוא דאלו ואלו מותרין הא לא"ה אשתו מותרת ובניה אסורין ואמאי לא ניא נדר שהותר מקצתו הותר פולו וי"ל דלא שייך ה"כ הותר מקצתו פיון דלא נתפנין לנדר פלל דאמר בלבד היום כדמסקינן בגמ' ועיין מש"כ לעיל בשמעתין דנדר שהותר מקצתו ובהך פלוגתא דב"ש וב"ה יש לומר דלטרנוייהו רבותא קמ"ל אע"ג דכבר איפליגו בלא יפתח לו בנדר ולכאורה היינו הך אלא דלב"ש רבותא קמ"ל אע"ג דהוא פתח לו בנדר וסד"א דמותר להוסיף קמ"ל דאינו רשאי לידור אלא במה שמדירו ולב"ה נמי רבותא קמ"ל.

דסד"א דאין רשאי להוסיף על מה שפתח לו קמ"ל דגם זה מותר והיינו טעמא שלא פתח הרמב"ם ז"ל להא דפתח לו בנדר משום דשמעינן לה מכש"כ מהא דמותר להוסיף לו וכמ"ש וילענן שבועה לא פתח כל הני דיני אלא פתח אם השביעו אנס מותר ליטבע משמע דס"ל דגבי שבועה ב"ה ג"כ מודים דלא יפתח לו בשבועה ובגרייתא מפרש לה פרב אשי דביש שאלה בשבועה פליגי ועיין לח"מ ז"ל בפ"ד מהלכות נדרים ועפ"ז יש לפרש הא דאמרינן בירושלמי הונן בעי מימר בנדרים אבל בשבועות לא תנא דבי ר' ישמעאל לא תשבעו בשמי לשקר אבל נשבעין להרגין ולחרמין והקשו ע"ז התוס' י"ט והש"ף ז"ל הא במתניתין תנן ב"ה אומרים אף בשבועה והיכי ס"ד למימר בשבועה לא ע"ש מש"כ ולפי הנ"ל ניחא דאלפתוח לו בשבועה קאי דלא שמעינן ממתניתין אלא בנדרים אבל בשבועה אסור לפתוח [ואהא] תנא דבי ר' ישמעאל כו' וכיון דמקרא ילפינן דהיתרא הוא אפי' לפתוח לו מותר וכן פי' בק"ע: ועיין פי' המשניות להרמב"ם ז"ל שכתב לפי שישביענו בשביל אחר כמו כן ישבע לו ולא הבנתי לשונו ז"ל בזה דאי שמותר ליטבע לזה בשביל חברו מנ"ל הא ולא יזהה מנון פתח פן ועוד משמע שם דמתניתין באונס נפשות נמי איירי ובאונס נפשות פשיטא דיכול ליטבע וא"צ לשום תנאי ועיין בדברי הגר"א ז"ל ביו"ד סי' רל"ב: תוס' בד"ה ב"ה אומרים יש שאלה בשבועה ולמ"ד אין נזקקין לאלהי ישראל מיירי הא דב"ה בנדר בנדאי עכ"ל ואין זה

מוכן דהא שבוועה קתני ואולי איזה ט"ס יש וכוננתם דמוקי לה בנדרי אונסין וכדאוקימתא קמייתא ועיין ר"ן ו"ל לעיל גבי הא דאין נזקקין כו': משנה הרי נטיעות האלו קרפן כו' ה"ר"ן ו"ל פתב דאיכא לפרושי נמי בקונם וכו' מ' אכל התוס' והרא"ש ו"ל פתבו כיון דלא קאמר עלי או עליה נדאי לדמי קרפן קמכונן ועיין לקמן דף ל"ה בדברי התוס' והרא"ש ו"ל: ע"ב וליתני קדושות ואינן קדושות פירושו ו"ל בזה דחוק הוא.

ועיין תוס' שפי' בזה ג"כ בדוסק והעיקר כמ"ש ה"ר"ן ו"ל ובירושלמי פליגי בזה אי למפרע קודשו היינו פשלא נקצצו ע"י הרוח או ע"י קצוצי המלה כמבואר בירושלמי קדושות למפרע משעת אמירתו או להבא קודשו אחר שלא נקצצו על ידי הרוח ומלשון הרמב"ם ו"ל בפ"ד מהל' מעילה נראה דלאחר שלא נקצצו היום הן קדושין פשאר תנאי דההקדש חל אחר קיום התנאי ועיין ק"ע בפרקין מש"כ בזה ואין דבריו מוכרחים ובקדושין פ"ג אין דבריו מוכנים כלל ע"ש: גמ' ס"ד דמסיק אדעתיה כו' ופי' הרא"ש ו"ל דה"א דנדרי שגגות הוא משום דסבר דנדאי נקצצו והתוס' ו"ל פתבו דס"ד דהוי בנדרי זרוזין ע"ש והרמב"ם ו"ל בהל' נדרים לא פתב להאי דינא וכן בש"ע לא פתבוה ויפלא בעיני כיון דעיקר מתניתין בשביל האי רבותא הוא דתנן אמאי לא פתבוה בש"ע ונפ"מ לשאר מילי דכונתה: עולא אמר כיון שנקצצו שוב אין פודן עיין ר"ן ו"ל שהביא בזה מחלוקת הרשב"א ו"ל והר"מ מקרטבי הרשב"א ו"ל פתב דעולא לא פליג אלא לאחר קציצה אבל קודם קציצה מודה דחוזרות וקדושות והר"מ מקרטבי ו"ל פתב דהא בהא תליא לב"ה דס"ל דגם אחר קציצה צריכה פדיון והקדושה לא פקעה בכדי א"כ לענן מאי קאמר עד שיקצצו ע"כ שיחזור ויקדשו גם אחר הפדיה ועולא ס"ל דעד שיקצצו דקאמר היינו דלאחר קציצה יצאו לחולין בלא פדיה וא"כ לא שמעינן מדבריו דקודם קציצה יחזור ויקדשו אחר פדיה וכן התוס' ו"ל נסתפקו בזה ע"ש ויש לדקדק התייג בנטיעות דאחר קציצה ג"כ ישנה בעולם בזה שייך למימר דאתו למעוטי דלא ליקדשו לעולם אבל בטלית לאחר שריפה לא שייך למעוטי כיון דאינו בעולם והתם לענן מאי קאמר עד שתשרף והיכי שייך למיתני אין להם פדיון לאחר שריפה ומה יפדה לאחר שריפתו אלא דבירושלמי פליגי חזקיה ור' יוחנן אי חוזרות וקדושות ור"י ס"ל דאין חוזרות וקדושות.

וימוקי למתניתין דאין להם פדיון לאחר קציצה וכמו שהביא ה"ר"ן ו"ל וע"כ צ"ל דבטלית שייך פדיה גם לאחר שריפה במה שנשאר ממנו: וע"ש בירושלמי דגרס התם אם נשרפה או נקרעה ומ"מ אין הכרח מדברי הירושלמי דהא בהא תליא כשיטת הר"מ ו"ל דהא בירושלמי פרק האומר אמר ר"י דהקדש אפי' קדושת הגוף פקעה בכדי באומר הרי זה עולה כל ל' יום וליכא מאן דפליג עליה התם משמע דחזקיה נמי מודה בזה ואפ"ה ס"ל דחוזרות וקדושות וא"כ י"ל דפלוגתא דחזקיה ור"י בחוזרות וקדושות פלוגתא אחריתא היא דלאחר קציצה כ"ע מודים דלא בעי פדיה ובחוזרות וקדושות פליגי ובר פדא ועולא דש"ס דילן פלוגתא אחריתי היא ובלאחר קציצה פליגי אי פקעה קדושה בכדי אבל פרונייהו מודו דחוזרות וקדושות ועולא דש"ס דילן ס"ל פחזקיה דהירושלמי דחוזרות וקדושות ולאחר קציצה פקעה קדושה בכדי ומ"מ מש"כ הרשב"א ו"ל לענן מכירה ג"כ דאם מכר עד שיעלה לירושלים ויחזר וקנאה ממנו חוזר וזוכה בו הלוקח.

נדאי צ"ע דמהיכי תיתי למימר הכי וכי בשביל שנתנה לו לזמן לא יוכל לחזור וליקח אותה ממנה וכן משמע מהא דאמרינו בב"מ פ"ק האומנין המוכר שדהו לששים שנה אינה חוזרת ביובל וליף לה מקרא ולד' הרשב"א ז"ל למה ליה קרא תיפוק ליה דבלא"ה אחר היובל תחזור ללוקח דהוי כמו שאמר לו שיקנה אחר חזרת יובל פינו דמכרה לו לששים שנה ומה לי אם נתן שיעור בזמן או תנאי אחר אלא נדאי פינו דנותן לו את דמיה וחוזר וקונה אותה ממנו הדמים הם קיום מתנתו ולא נתפנון שפתחון ותהא קנויה לו וע"כ צ"ל דהקדש שאני.

ובהא דוקא אמדינו דעתיה שנתפנון שיהיה קרבו עד שיקצצו אפי' אחר פדיון ועיין תוס' ז"ל ועוד י"ל דדוקא בהאי לישנא דאמר שיהיה קרבו עד שיקצצו וטלית עד שתשרף והיינו בגוונא דרישא דאיפא זיקא נפישא ודליקה והקדישן כדי שיצולו ע"כ אמדינו דעתיה שיהיה קרבו לעולם עד שיקצצו ולא יהנה בהו פדיון כ"ז שלא נקצצו ויתבאר עוד בזה לקמן בשמעתין: דף כט קדושה שבהו להיכן הלכה.

ומה אילו אמר לאשה היום את אשתי כו'. ופי' הרא"ש והתוספות ז"ל דפשיטא ליה דלא נפקא בלא גט מהא דגבי גרושין אם אמר היום אי את אשתי ולמחר את אשתי פינו דפסקא פסקא והוי גרושין גמורין ה"נ לענין קדושין דאיתקש הנייה ליציאה ולא הבנתי דבריהם ז"ל בזה דהתם ספיקא לחוד והכא ספיקא לחוד דגבי גרושין לא מיבעי לן אלא אי הוי גרושין אע"ג דאמר למחר את אשתי לאו פלוס קאמר והוי פרייתות גמורה או דלמא פינו דאמר למחר את אשתי אין זה פרייתות ולא הוי גיטא אבל הא פשיטא לן דמה שאמר למחר את אשתי לאו פלוס הוא דבמה תתקדש לו למחר וכינון דפסקא פסקא והכא גבי קדושין הוי איפכא דפשיטא לן דקדושין חלין ולמחר הוא דמספקא לן אי פקעי קדושין בכדי ונפקא בלא גט או דלא פקעי הקדושין בכדי והיכי שייך למימר בזה דאיתקש הנייה ליציאה דהתם נדאי פסקא דבמה יחולו קדושין שנים פינו דכבר פטרה אבל הכא פינו דלא קדשה אלא לזמן אפטר אח"כ פקע קנינו ממילא ועוד אי מהיקשא דויצאה והיתה ילפינו א"כ היכי פרייה מינה לקדושת הגוף דלא פקעה בכדי דלמא אשה שאני דאיתקש לגרושין אלא נדאי לא שייך היקשא בזה וכנ"ל ודוקא בחוץ מפלוני הוא דמקשינו קדושין לגרושין וכי היכי דבגרושין אין שיעור ה"נ בקדושין אבל לענין קדושין זמן ליפא לאקושי לגרושין ואפילו נימא דהתם לאו גרושין הוא משום דלאו פרייתות הוא מ"מ גבי קדושין שפיר הוי קדושין וכה"ג פתבו התוס' בקדושין לענין חצייה בפרוטה וחצייה בפרוטה דהוי קדושין משום דפשיטא קדושי בכולא אע"ג דבגרושין כה"ג לאו פלוס הוא וע"כ הא דפשיטא ליה לרב המנונא דלא נפקא בלא גיטא היינו מסברא בעלמא דלא אשכחן אשה יוצאה בלא גט ושפיר הוי קדושין אפילו אי נימא דבגרושין כה"ג לאו גיטא הוא: אלא דבירושלמי פ"ק האומר אמרינו דהרי את מגורשת שלשים יום לא הוי גרושין וה"ה הרי את מקודשת שלשים יום בשטרלאו קדושין הוא משום דבשטר איתקש הוניה ליציאה וא"כ לשיטת הש"ס דילן דכל הקדושין איתקשו ליציאה בכסף נמי לאו קדושין הוא ומטעם זה כתב הר"ן ז"ל ריש פ"ק האומר דלשיטת הרמב"ם ז"ל דפסק בגרושין כה"ג לאו גרושין הוא ודלא כדפשיט רב נחמן ה"ה דבקדושין לאו קדושין הוא ולענ"ד לא משמע פן בשמעתין דבהא לא מספקינו דהוי קדושין אלא דלא נפקא בלא גיטא משום דקדושין לא פקעו בכדי ועוד לפי מאי דגרסינו אתקין רבא בגיטין כו'

לעולם לאפוקי מהיום אי את אשתי דמינה משמע ליה להרמב"ם ו"ל דלא כר"נ דאמר
פינן דפסקא פסקא ואפ"ה משמע הקא דס"ל לרבא דהיום את אשתי כו' הוי קדושין וְלֹא
נִפְקָא בְּלֹא גִיטָא וְעֵינָן בְּמַל"מ ו"ל פ"ו מהלכות אישות הלכה י': ר"ן בד"ה וכי קדושה
שָׁבְהוּ כו' וְכַתּוּב לְחַלֵּק בֵּין קוֹנָם כְּלָלִי לְקוֹנָם פְּרָטִי דְקוֹנָם כְּלָלִי ג"כ לֹא פָקַע בְּכַדִּי וּלְפ"ו
אם אמר קוֹנָם יִשְׂרָאֵל נְהַגִּים לִי עַד הַפֶּסַח אֲסוּר לְעוֹלָם פִּינּוּ דְהוּי קוֹנָם כְּלָלִי וּל"נ דְדוּקָא
בְּגוּוּנָא דְמִתְנִיתִין דְאָמַר נְטִיעוֹת הָאֵלוּ קָרְבָן הוּא דִּי"ל קְדוּשָׁה שָׁבְהוּ לְהִיכֹן הִלְכָה מְשׁוּם
דְחִלָה קְדוּשָׁה עֲלֵיהּוּ פְהִקְדַּשׁ גְּמוּר לר"מ אָבֵל אָמַר קוֹנָם יִשְׂרָאֵל נְהַגִּין לִי הֵינּוּ שְׂאוּסֵר
הַנְּאֻתוֹ עַל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכַה"ג לֹא שְׁיִיךְ לְמִימַר דְקְדוּשָׁה חִלָּה עֲלֵיו לְעֵנִין מְעִילָה וּפְדִיוֹן
וְאִין פָּאן אֵלֹא אִיסוּר בְּעֵלְמָא וְאִין הָאִיסוּר חֵל אֵלֹא עַל זְמַן שְׂאָסֵר וְעֵינִין בְּמַל"מ ו"ל בְּפ"ד
מֵהִלְכוֹת מְעִילָה הִלְכָה ט' וְעֵינִין בְּפִרְקָא בְּכָל מְעַרְבִין גַּבֵּי פֶּכֶר זֹו הַיּוֹם: גַּמ' אָמַר לִיה אַבְיִי
וּקְדוּשַׁת הַגּוֹף לֹא פָקַעָה בְּכַדִּי וְהַתְנַיָּא שׁוּר זֶה עוֹלָה שְׁלֹשִׁים יוֹם וְלֹאֲחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם
שְׁלֹמִים לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם שְׁלֹמִים אֵלְמָא דְקְדוּשַׁת הַגּוֹף נְמִי פָקַעָה בְּכַדִּי הִיכָא דְאִינוּ
מְקַדִּישׁ אֵלֹא לְזִמְנָן וְכַתּוּב הֲר"ן ו"ל דְאֶפְשָׁר דִּס"ל לְאַבְיִי דְבִאֲשָׁה נְמִי נִפְקָא בְּלֹא גִיטָא וְלֹא
מְשַׁמַּע כֹּן מְדָלֵא אֲשַׁכְּחֹן אֲשָׁה יוֹצֵאָה בְּלֹא גִט אֵלֹא בְּקַדוּשֵׁי טְעוֹת כְּדִאיִתָּא בִּיבְמוֹת וְכֹן
מְהָא דְאִיִּצְטְרִיף קָרָא דְמִיתַת הַבַּעַל מִתִּיר נְמִי מְשַׁמַּע דְאִין לְאֲשָׁה יֹצֵאָה בְּלֹא גִט דֹּאֲל"ה
הָא וְדִאי לֹא קִידְשָׁה אֵלֹא לִימֵי חַיָּו וְלָמָּה תְּהֵא אֲסוּרָה לְאַחַר מִיתָה וְכֹן מְשַׁמַּע מְהָא
דְפִרִיף רַב חֲסֵדָא בְּרִישׁ הָאוּמַר קְדוּשֵׁי שְׁנֵי בְּמֵאֵי פָקַעֵי ע"ש.

וְלִשְׁטִיתוּ פֶּרֶק הָאוּמַר הוּי מְצִי לְמִימַר דְאַבְיִי ס"ל דְלֹא הוּי קְדוּשִׁין כְּלָל כְּמוֹ בְּגְרוּשִׁין
וְכַתּוּב הוּא ו"ל לְחַלֵּק בֵּין קְדוּשַׁת הַגּוֹף דְעוֹלָה לְקַנְנָן הַגּוֹף דְאֲשָׁה מְשׁוּם דְכָל קַנְנָן לְזִמְנָן
אִינוּ אֵלֹא קַנְנָן פִּירוֹת וּבְהִקְדַּשׁ דְאֲשַׁכְּחֹן קְדוּשַׁת דְמִים ה"ה דְאֲשַׁכְּחֹן קְדוּשַׁת הַגּוֹף לְזִמְנָן
דְנִהֵי דְלֹא הוּי אֵלֹא קְדוּשַׁת דְמִים הֲרִי מְצִינוּ קְדוּשַׁת דְמִים בְּהִקְדַּשׁ אָבֵל בְּאֲשָׁה קַנְנָן דְמִים
בְּאֲשָׁה לֹא אֲשַׁכְּחֹן וְאִי אֶפְשָׁר שְׁתַּהֲיָה אֲשֵׁתוֹ לְזִמְנָן יְדוּעַ וְכ"כ הֲרִשְׁבֵּ"א ו"ל וּלְפ"ו קְשָׁה
קִצַּת מֵאֵי פִרִיף אַבְיִי לְרַבָּא וּקְדוּשַׁת הַגּוֹף לֹא פָקַעָה בְּכַדִּי דְלֵמָּא רַבָּא נְמִי מוֹדָה בְּכַה"ג
דְפָקַעָה בְּכַדִּי פִינּוּ דְהוּי כְּמוֹ קְדוּשַׁת דְמִים וְרַבָּא בְּקְדוּשַׁת הַגּוֹף מְשַׁמַּע קְדוּשַׁת דְלֹא פָקַעָה
בְּכַדִּי כְּמוֹ אֲשָׁה.

וְעוֹד אִי כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם לֹא הוּי אֵלֹא קְדוּשַׁת דְמִים א"כ הִיכִי מְקַרִּיבָה עוֹלָה פִינּוּ דְאִין
בְּהַ קְדוּשָׁה גְמוּרָה וְלִנְהָ י"ל פִינּוּ דְמְקַרִּיבָה עוֹלָה מִמִּילָא חִלָּה עֲלֵיהּ קְדוּשַׁת הַגּוֹף גְמוּרָה
דְהָא לֹא יְהִיָּה עֲלֵיהּ עוֹד קְדוּשָׁה אַחֲרַת וּבִירוּשְׁלָמִי פְלִיגִי בְּמְעִילְתָה כָּל שְׁלֹשִׁים יוֹם וּר'
יּוֹחֲנָן אָמַר הֵתָם דְמְעִילְתָה בְרוּרָה וּר' הֵילָא אָמַר דְמְעִילְתָה תְלוּיָה הֵינּוּ דְאִם יְקַרִּיבָנָה
עוֹלָה מְעַל אָבֵל אִם לֹא יְקַרִּיבָנָה עוֹלָה לֹא מְעַל מְשַׁמַּע דְלִר' הֵילָא קְדוּשַׁת תְלוּיָה וְאִם
הַקְרִיבָה עוֹלָה חִלָּה קְדוּשָׁה עֲלֵיהּ לְמַפְרַע וְאִם לֹא הַקְרִיבָה תוֹף שְׁלֹשִׁים וְנִצְתָה לְחֻלִּין
לְמַפְרַע אִין קְדוּשַׁת קְדוּשָׁה גְמוּרָה וְלֹא מְעַל וּלְפ"ו יֵשׁ לְחַלֵּק בְּפִשְׁטוֹת בֵּין קְדוּשַׁת הַגּוֹף
דְעוֹלָה לְאֲשָׁה דְגַבֵּי אֲשָׁה ע"כ לִיכָא לְמִימַר דְתְלוּיָה הִיא בְּקִידוּשֵׁיהּ וְע"כ קְדוּשִׁין גְמוּרִין
חֻלִּין עֲלֵיהּ וּמִש"ה תוּ לֹא פָקַעֵי וְהָא דְאִיִּצְטְרִיף לְחַלֵּק בִּירוּשְׁלָמִי מְשׁוּם דְמְצִינוּ הִקְדַּשׁ
יּוֹצֵא בְּלֹא פְדִיוֹן וְלֹא מְצִינוּ אֲשָׁה יוֹצֵאָה בְּלֹא גִט הֵינּוּ לְשִׁיטַת ר' יּוֹחֲנָן בְּעֵצְמוֹ דִּס"ל
דְמְעִילְתָה בְרוּרָה וּבְעוֹלָה ג"כ חֵל עֲלֵיו קְדוּשָׁה גְמוּרָה וְאַבְיִי דְפִרִיף עֲלֵיהּ דְרַבָּא וּבְעִי
לְמִימַר דְקְדוּשַׁת הַגּוֹף נְמִי פָקַעָה בְּכַדִּי ע"כ צ"ל דִּס"ל כְּר"י דְמְעִילְתָה בְרוּרָה וְחִייל עֲלֵיהּ
קְדוּשַׁת עוֹלָה בְּבִירוּר דֹּאֲל"ה לֹא הוּי מוֹכַח מִינָה דְקְדוּשַׁת הַגּוֹף פָקַעָה בְּכַדִּי פִינּוּ

דַּהֲקַנְוֶשֶׁת תְּלוּיָהּ וְעוֹמֶדֶת וְעַי' בְּחִידוּשֵׁי שְׁפַתְבִּתִּי שֶׁם דְּקַנְיָן לְזִמְן יֵשׁ בּוֹ קַנְיָן הַגּוֹף וְאִפְ"ה
יֵשׁ לְחֻלְק בֵּין עוֹלָה לְאִשָּׁה וְכַמְבּוֹאֵר בְּדַבְרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי דְבַהֲקַדֵּשׁ מְצִינּוֹ הַקִּדֵּשׁ יוֹצֵא בְּלֹא
פְדִיּוֹן בְּשׂוּדָה מִקְנֵה וּבְאִשָּׁה לֹא מְצִינּוֹ יוֹצֵאת בְּלֹא גִט וְאִבְיֵי דְלֹא מְחַלֵּק בֵּין קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף
לְקַנְוֶשֶׁת דְּמִים שְׁפִיר אֵיכָּא לְמִילָף מְשׂוּדָה מִקְנֵה אַע"ג דְּלֹא הוּי אֱלָא קַנְוֶשֶׁת דְּמִים וְעֵינָן
בְּשׂוּבוֹת פ"ק בְּשִׁמְעָתָא דְתַמִּידִין שְׁלֹא הוֹצְרְכוּ לְצַבּוּר בְּהָא דְפְרִיף רַב חֲסֵדָא הֵתָם וְכִי
קַנְוֶשֶׁת שְׁבִהוּ לְהִיכּוֹ הִלְכָה וּבִמְעִילָה דָף י"ב גְּבִי קַדְשִׁים שְׁמַתּוּ דְפְרִיף רַב חֲסֵדָא נְמִי הָכִי
ע"ש: גמ' הָכָא בְּמֵאֵי עֶסְקִינָן דְאָמַר לְדָמִי וְכַתְּבֵהּ הָר"ן ו"ל כְּגוֹן דְּהוּי בְּעַל מוּם דְאִילוּ תָם
אֲפִילוּ לְדָמִי קְדוּשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף דְקִי"ל הַמְתַּפִּיס תְּרוּמוֹת לְבִדָּק הַבַּיִת כּו' וְאִין זֶה מְדוּנָקָדָק
דְּמָה עֲנִין בְּדַה"ב לְכָאן הָא לְדָמִי עוֹלָה הַקִּדֵּשׁ וּמִלְתָּא הוּא דְאֲתַמַּר בְּהַּ הַקִּדֵּשׁ זָכַר לְדָמִי
קְדוּשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְהָא דְמַתְּפִיס תְּמִימִים לְבַדָּה"ב לֹא שְׁיִיכָא הָכָא וּמְדַרְבְּנָן בְּעֻלְמָא הוּא
כְּדַאֲתָא בְּמִנְחוֹת וְהֶרְמַב"ם ו"ל בַּפְט"ו מֵהִלְכוֹת מַעַה"ק פְּתַב דְּמִי פָּרָה זֹו לְעוֹלָה כֹּל
שְׁלֵשִׁים יוֹם וּלְאַחַר שְׁלֵשִׁים יוֹם שְׁלֵשִׁים אִם הִקְרִיבָן בְּתוּף שְׁלֵשִׁים יוֹם מְבִיא כְּמוֹ שְׁנִדָּר
וְאִם הִקְרִיבָן לְאַחַר שְׁלֵשִׁים מְבִיא כְּמוֹ שְׁנִדָּר וְגַם עָלְיוּ הַקְּשָׁה הָרֵאָב"ד ו"ל מֵהָא דְקְדוּשׁ
קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף וְתִירָץ הַכ"מ ו"ל דְּנֵהִי דְקְדוּשׁ הַגּוֹף מ"מ פִּינָן דְּהַקִּדֵּשׁ לְדָמִי לֹא אֵלִים
הַקַּנְוֶשֶׁת כ"כ וּפְקַעֵי בְּכַדִּי וִי"ל עוֹד דְּבַכָּה"ג לֹא נִחְתָּא קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף פִּינָן דְאָמַר לְאַחַר
שְׁלֵשִׁים יוֹם שְׁלֵשִׁים וּמ"ש הֵתָם בְּשֵׁם הַר"י קוֹרְקוֹס דְּלֵהֲכִי נִקְיֵט לֵהּ הֶרְמַב"ם ו"ל דְּמִי
פָּרָה זֹו דְּהוּי נִקְבָּה דְאִינָה רְאוּיָהּ לְעוֹלָה לֹא הַבְּנֵתִי דְהָא נִקְבָּה לְעוֹלָה נְמִי חֲנִייל עָלֶיהָ
קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף כְּדַאֲתָא בְּתַמּוּרָה וְעוֹד סִיפָא דְמִיָּה לְשְׁלֵשִׁים כֹּל שְׁלֵשִׁים יוֹם מֵאֵי אֵיכָּא
לְמִימַר אֲמֵאֵי לֹא קַדְשֵׁי קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף וּלְפִי לְשׁוֹנוֹ שֶׁל הֶרְמַב"ם ו"ל דְּמִי פָּרָה זֹו לְעוֹלָה
הִיָּה נִרְאָה דְלֹא הַקִּדֵּשׁ אֱלָא הַדְּמִים וְלֹא הַפָּרָה וּכְמ"ש הַתּוֹס' בְּעֶרְכִין אֱלָא דְהֶרְמַב"ם
ו"ל לֹא ס"ל הָכִי וְגַם הַתּוֹס' ו"ל בְּעֶרְכִין דָף כ' מְסַקֵּי דְאֲפִילוּ בְכָה"ג קְדוּשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף
וְע"ש מ"ש בְּחִידוּשֵׁי וּמ"מ נִרְאָה דְאֵיכָּא נִפְקָא מִינָהּ בֵּין דְבָרֵי הֶרְמַב"ם ו"ל לְפִירוּשׁ
הָרֵאָב"ש ו"ל דְּהָרֵאָב"ש ו"ל פִּירֵשׁ דְאָמַר שׁוֹר זֶה קְדוּשׁ לְמַכְרָ וּלְהַבִּיא בְּדָמִי עוֹלָה וְאִם
לֹא נִמְכַר תּוּף שְׁלֵשִׁים אַחַר שְׁלֵשִׁים יִמְכַר לְשְׁלֵשִׁים מְשַׁמַּע דָּאִם נִמְכַר תּוּף שְׁלֵשִׁים דְמִי
עוֹלָה לְעוֹלָם אֲפִילוּ לְאַחַר שְׁלֵשִׁים וּלְדַבְרֵי הֶרְמַב"ם ו"ל הַדְּמִים עֲצָמָן תּוּף שְׁלֵשִׁים יוֹם
[עוֹלָה] וּלְאַחַר ל' יוֹם שְׁלֵשִׁים וְהָרֵאָב"ד ו"ל פְּתַב עָלְיוּ וְאִם מְכָרָה תּוּף שְׁלֵשִׁים יוֹם כְּבָר
חָלָה קַנְוֶשֶׁת עוֹלָה עַל דְּמִיָּה וּבְמָה פְּקַעָה מִינְיָיָהּ קַנְוֶשֶׁת עוֹלָה לְכַאוּרָה מְשַׁמַּע דַּס"ל
כְּפִירוּשׁ הָרֵאָב"ש ו"ל וְכַשְׁמְכָרָה תּוּף שְׁלֵשִׁים דְמִיָּה עוֹלָה לְעוֹלָם אֲבָל מְסוּף דְבָרִיו ו"ל
נִרְאָה דְמִטְעַם דְחָשׁ לְדַבְרֵי פְדָא דְקַנְוֶשֶׁת דְּמִים נְמִי לֹא פְקַעֵי בְּכַדִּי הוּא דְכַתְּבֵן פֶּן וְא"כ
מֵאֵי אֲרִיָּא מְכָרָה תּוּף שְׁלֵשִׁים יוֹם אֲפִילוּ לֹא מְכָרָה תּוּף שְׁלֵשִׁים יוֹם אֵיף יִקְרִיב שְׁלֵשִׁים
אַחַר שְׁלֵשִׁים פִּינָן דְקַדְשֵׁי לְדָמִי עוֹלָה וְאִין לוֹמַר דַּס"ל לְהָרֵאָב"ד ו"ל דְּהָאוּמַר דְּמִי פָּרָה
זֹו לְעוֹלָה לֹא חָל עָלֶיהָ קַנְוֶשֶׁת דְּמִים אֱלָא אַדְמִי וּכְמ"ש לְעִיל.

דְּהָא הוּא ו"ל הַקְּשָׁה מֵהָא דְהַקִּדֵּשׁ זָכַר לְדָמִי דְקְדוּשׁ קַנְוֶשֶׁת הַגּוֹף אֲלֵמָא דַּס"ל דְאֵיכָּא
קַנְוֶשֶׁת דְּמִים עָלֶיהָ ע"כ דְבָרֵי הָרֵאָב"ד ו"ל צ"ע קְצַת וְעֵינָן תּוֹס' ו"ל שְׁפַתְבִּתִּי מְיִירִי
דְאָמַר לְדָמִי נְסֻכִים וְאִין זֶה מוּבָן דְהָא שׁוֹר זֶה עוֹלָה קְאָמַר: וְכַתְּבֵהּ הָר"ן ו"ל דְלֹא פְרִיף
לְבַר פְדָא מֵהָא מְשׁוּם דְמְצִי מוּקִי לְאַחַר פְדִיּוֹן וּקְמ"ל דְחֲנִייל קַנְוֶשֶׁת שְׁלֵשִׁים אַע"ג דְבִשְׁעַת
אֲמִירְתּוֹ לֹא הִיָּה רְאוּיָהּ לְחוּל כִּי מְשַׁפַּח רְוּוּתָא חֲנִייל וּלְדִידִי קְשִׁיָּא א"כ אֲמֵאֵי תְנִי לֵהּ בְכָה"ג
דְשׁוֹר זֶה עוֹלָה שְׁלֵשִׁים יוֹם אֲפִילוּ אָמַר שׁוֹר זֶה עוֹלָה סְתָם וְאַח"כ אָמַר לְאַחַר שְׁלֵשִׁים

יום שלמים ובתוך כך נפדה דחייל עליה שלמים פיון דאשפח רנוחא דמה לי אם אמר שור זה לעולה שלמים יום או שור זה לעולה סתם פיון דחלה עליה קדושת עולה לעולם עד שיפדנה וכי אמר שור זה לעולה סתם ואח"כ אמר לאחר שלמים יום שלמים נימא דקדושת שלמים מיתלי תלי וקנימא ואי משפח רנוחא תיילא לאחר פדיון ועוד דבכה"ג דהוי תרתי דסתרי לא אמרינון אי משפח רנוחא תיילא וכמש"ל פיון דיצא דבריו לבטלה בשעה שאמר וכמ"ש לעיל בשמעתין דהריני נזיר הריני נזיר ואם אמר בפירושו הרי זו לשלמים לאחר שאפדנה שפיר חנייל שלמים ולא הוי דבר שלא בא לעולם משום דבידו לפדותו אבל בכה"ג דאמר שור זה לשלמים לאחר שלמים יום נהרי הוא קדוש לעולה ודאי נראה דלא חנייל קדושת שלמים וצ"ע: אי הכי אימא סיפא כו' ואסיק בקושיא ומוכח מינה דאפילו קדושת הגוף פקעה בכדי ולשון רש"י ז"ל שפכת כמה פעמים דתיובתא לעולא הוא תמוה דעולא מצי סבר דקדושת הגוף נמי פקע בכדי ולרבא ולרב המנונא הוא דקשאי וקאמר הש"ס לימא תיהוי תיובתא דבר פדא דאמר לא פקעי קדושה בכדי ומשני הכי קאמר אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר שלמים יום עולה ופריה פשיטא ומשני דקמ"ל דלא מצי הדר ביה משום דאמירתו לגבוה פמסירתו להדיוט ורבו השטיות בזה בדברי רש"י ותוס' והר"ן ז"ל פאשר אבאר בזה בע"ה.:

שיטת רש"י ז"ל הוא דארישא משני שור זה עולה שלמים יום ולאחר שלמים יום שלמים היינו דאמר מעכשיו ולאחר שלמים יום שלמים גם לבר פדא פקעי קדושת עולה לאחר שלמים פיון דאמר מעכשיו ולאחר שלמים יום שלמים ואם לא אמר מעכשיו ולאחר שלמים יום שלמים אלא לאחר שלמים יום שלמים גם לאחר שלמים יום עולה דלא פקעי בכדי וסיפא נמי פיון דאמר תחלה לאחר שלמים יום עולה הוי כמי שאמר מעכשיו ולאחר שלמים יום עולה ומש"ה פקעי קדושת שלמים ושיטה זו נפלאה היא דא"כ עיקר שינויא חסר מן הספר גם עיקר הדין צ"ע פיון דבסיפא הוי כמי שאמר מעכשיו ולאחר שלמים יום עולה א"כ לא תחול עליה קדושת שלמים פלל וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות ערכין שור זה הקדש מעכשיו ולאחר שלמים יום אין יכול להקדישו תוך שלמים לקדושה אחרת והוא מדברי התוספתא בתמורה וברישא ג"כ פיון דאמר תחלה כל שלמים יום עולה מאי מהני מה שאמר אח"כ מעכשיו ולאחר שלמים שלמים פיון דכבר חנייל עליה קדושת עולה גם מה שפירש בפלוגתא דחזורת ואינה חוזרת תמוה מאוד דמה ענין זה לזה: ע"כ העיקר בזה כמו שפירש [הר"ן] ז"ל דשינויא דהש"ס אסיפא קאיומגיה בה דהא דתני בסיפא שור זה עולה לאחר שלמים ומעכשיו שלמים לאחר שלמים יום עולה אם לא אמר מעכשיו שלמים אבל רישא פתבו התוס' ז"ל לפירוש על דעת רש"י ז"ל דאמר שור זה עולה שלמים יום ומעכשיו ולאחר שלמים יום שלמים דכיון דאמר מעכשיו שפיר חנייל ע"ש שהאריכו בזה אי חניילי שני הקדושות יחד או לא חל אלא לענין זה שידחה קדושת עולה אחר שלמים וכבר פתבתי דדיון זה צ"ע אצלי ועוד דכל כה"ג הו"ל להש"ס לפירוש ומ"ש פיון דאמר תכ"ד קדושת שלמים נמי מתחיל מיד אי נימא דתכ"ד מהני בהקדש א"כ קדושת עולה ליבטל והיכא מצינו שתי קדושות ביחד ונהי דמצינו כה"ג גבי קדושין לר' יוחנן דמעכשיו ולאחר שלמים קונה קצת ומשייר.

א"כ אמאי גבי הקדש היכא דאמר מעכשיו ולאחר שלשים יום הקדש לבדה"ב אמאי לא יחול קדושה אחרת בתוך שלשים פי היכי דחלין לר' יוחנן קדושי שני אלא ע"כ אין ב' קדושות חלין יחד: והר"ן ז"ל פי' דרישא בלא"ה ניחא וכשיטתו דמיירי אחר פדיה וכבר פתבתי דיש לפקפק גם בזה ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דבר פדא לא אמר דקדושה לא פקעא בכדי אלא בקדושת דמים פיון דהזמן שקבע נתפנון דאפילו אם יפדנה תחזור ותקדש א"כ לא שמעינו מדבריו דלאחר הזמן תצא בכדי אלא תפדה ותצא לחולין אבל בקדושת הגוף ע"כ ליכא למימר דנתפנון שתשוב ותקדש אחר פדיון פיון דאין לה פדיון מודה דאחר זמן פקע קדושה מאליה דע"כ להכי נתפנון והשתא א"ש דלא פריה מרישא לבר פדא דלבר פדא ניחא דמיירי בקדושת הגוף.

אבל מסיפא פריה שפיר פיון דע"כ חדא מיירי בקדושת דמים א"כ קשיא לבר פדא ומשגי דסיפא אם לא אמר מעכשיו שלמים ורישא ניחא דמיירי בקדושת הגוף. אלא דלפ"ז מסיפא בלא"ה לא קשה מידי פיון דאמר תחלה שור זה עולה לאחר שלשים פי אמר בתר הכי ומעכשיו שלמים אמאי לא תפקע קדושה בכדי מפני אשר חלה עליו קדושת עולה ובאמת קשיא לי מ"ט לא תפקע קדושת דמים בכה"ג לכ"ע פיון דלא הנה בידו להקדישה יותר דלאחר ל' יום קדשה קדושת עולה ומידי דהנה אשדה מקנה דיוצאת בלא פדיון משום דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וה"נ אינו שלו לאחר ל' יום ויתבאר עוד מזה בשמעתין: ע"ב גמ' אפילו למ"ד התם חוזרת הכא שאני דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט ופי' הר"ן ז"ל דהוי כאומר מעכשיו ולאחר ל' דאינו יכול לחזור בו ומהא שמעינו בסלע זו לצדקה לאחר ל' יום דאינו חוזר והרשב"א ז"ל כתב דלא איצטריך הש"ס להכי אלא לבר פדא אבל לרבא איכא למימר דתרונוייהו בקדושת דמים מיירי אבל יכול לחזור בו ויש לדקדק לפמ"ש הר"ן ז"ל אליבא דבר פדא דלאחר ל' יום הוי כאומר מעכשיו ולאחר ל' א"כ למה ליה להש"ס לתרץ אם לא אמר מעכשיו שלמים לאחר ל' יום עולה אפי' אם אמר מעכשיו שלמים ג"כ עולה ליה הוי פיון דהוי כאומר מעכשיו ולאחר ל' יום ואין יכול עוד להקדיש קדושה אחרת והכי אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן בירושלמי פרק האומר בקדושת הרי זה עולה לאחר ל' יום הקדישה אינה מוקדשת ומפרש התם ליידיא מילא אמר לאחר ל' לשנייר לו גיזותיה וולדותיה אבל ההקדש מתחיל מעכשיו וראיתי בדברי הרשב"א ז"ל לשהביא דברי הירושלמי בזה וכתב דבר פדא ס"ל כר"א בשם ר"י ולא הבנתי דא"כ אפי' אמר מעכשיו שלמים הוי עולה ולא שלמים וכדאמר הקדישה אינה מוקדשת ועוד דא"כ למה ליה להש"ס למימר דהכא שאני משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט והיינו כמו שאמר מעכשיו הא ר' יוחנן התם בירושלמי אמר הכי גם לענין מסירה דאם אמר לחבירו לה תלוש מן השדה שתקנה לה לאחר שלשים אינו יכול למכור ולהקדיש משום דלא פנון אלא לשנייר לעצמו אכילת פירות פל' ל' יום אלמא דטעמיה דר"י לאו משום דאמירה לגבוה כמסירה להדיוט וע"כ צ"ל הכא דהא דאינו חוזר היינו דאמירה לגבוה כמסירה היא והוי כמעשה ולא אתי דיבור דחזרה ומבטל ליה דיבור הראשון אבל אם הקדיש לקדושה אחרת שפיר חל הקדושה דדיבור השני נמי כמעשה הוא.

וכן מסיק הרשב"א ז"ל וכאידך אמורא אליבא דר"י דאמר התם אם מכרה מכורה. וכתב עוד דאפשר דהא דאמרינן דאינו יכול לחזור בו היינו לבר פדא אבל לרבא יכול לחזור בו ג"כ והא דאמר אם מכרה מכורה ה"ה דיכול לחזור בו בדיבור.

ולכאורה החליף הרשב"א ז"ל שיטתו פאן עם שיטתו בקדושין דהתם פתב דאם מת שני או גירשה אינה חוזרת לראשון וכמ"ש הר"ן ז"ל שם בשמו דמה שנתקדשה לשני לא עדיף מחזרה בעלמא והכא פתב דאמורא משום ר' יוחנן ס"ל דיכול לחזור בו ואפ"ה אמר אם מכרה וחזר ולקחה חל הקדש עולה ולא אמרינן דהמכירה הוי כחזרה אלא דדברי הירושלמי התם צריף ביאור דהכי איתא התם אמורא בשם ר"י הרי זו עולה לאחר ל' יום מכרה הרי זו מכורה הקדישה מוקדשת חזר ולקחה בתוך ל' חל עליה הקדש לא דמיא עולה לאשה ובמה דמיא אשה לעולה כגון שמת שני וחלה לפני יבם דלא חלו קידושי ראשון.

במה דמיא עולה לאשה תיפתר שהקדיש בע"מ קבוע ופי' הק"ע דלא דמיא עולה לאשה הוא קנושיא על אמורא בשם ר"י דיכול למכרה הא לא דמיא עולה לאשה דבעולה אמירתה לגבוה פמסירה להדיוט ואינו יכול למכרה ולפ"ז מאי קאמר במאי דמיא אשה לעולה לענין דלא יחול קדושה הראשונה וכינון דאינו יכול למכור ולהקדיש קדושה אחרת בעולה פדאמר דלא דמיא עולה לאשה א"כ אין זה דומה לזה דבעולה חלה קדושה ראשונה ובאשה קדושין הראשון לא חייילין וכו' הא דקאמר במה דמיא עולה לאשה אם הקדיש בע"מ קבוע פי' דבקדושת דמים יכול למכור ולהקדיש וחייילין זה לא שמענו בין קדושת הגוף לקדושת דמים ונראה לפרש דלהא קאמר לא דמיא עולה לאשה דבעולה אם הקדישה הקדש אחר אי אפשר שתפקע ותחול קדושה הראשונה אבל באשה אפשר שימות השני או גירשה וחל קדושה הראשונה ובמה דמיא אשה לעולה שלא יניח לחול קידושין הראשונים אפי' אם מת השני כגון שהיה לו יבם ובמה דמיא עולה לאשה דהקדושה השנייה תפקע ותחול הראשונה כגון שהקדיש בע"מ קבוע דאז פקעי קדושי שנייה וחלה קדושה ראשונה דקדושת דמים פקעי בכדי אבל בזה ג"כ אין דברי הירושלמי מיושבין כ"כ: ומדברי הרא"ש ז"ל נראה דהא דאינו יכול לחזור בו הוא מטעם נדר ובאמת פן הוא שיטת הרמב"ם ז"ל דבכל דבר שלא בא לעולם נהי דאין יכול להקדיש אבל מטעם נדר מחויב לקיים כמ"ש פ"ו מהל' ערכין דאם אמר הרי עלי להקדיש מה שתעלה מצודתי מחויב לקיים והביא ראיה לזה מנדרו של יעקב אבינו ע"ה וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לה דהני דבר שלא בא לעולם אלא בתורת נדר אמרה שקבל עליו לעשר מה שנותן לו עוד הביא ראיה לזה מהא דאמרינן בריש מכילתין לא אפטר מן העולם עד שאהיה נזיר ועיין במפרשי דבריו מש"כ בפי' של ראיה זו ונראה דכוננתו להביא ראיה דבזה שקבל עליו לנדר הוי נדר גמור ומחויב לקיים פי' היכי דאמר התם לא אפטר עד שאהיה נזיר הרי לא קיבל עליו נזירות אלא קיבל עליו שיהיה נזיר מחויב לקיים.

וה"נ שקיבל עליו להקדיש פשיבוא לעולם מחויב הוא לקיים ככל נדר ועיין מש"כ לעיל בהך שמעתא דלא אפטר מן העולם ולפ"ז לכ"ע אינו יכול לחזור בו בהקדש אלא דאפתי יש לומר דיכול לחזור בו דהא לא פתב הרמב"ם ז"ל דההקדש חל אלא דמחויב לקיים

נדרו ועובר בבל תאחר ובבל יחל ואם חוזר בו עובר בבל יחל אבל ההקדש אינו חל ועדיין צ"ע בזה: וצריף לדקדק עוד במה שהביא הרשב"א ז"ל לשון הירושלמי לענין הקדש חזר ולקחה תוך ל' חל עליה הקדש.

לאחר ל' לא חל עליה הקדש. ולכאורה בהקדש כל אימת דמשפח רוחא חגיל כיון דמנטל עליו חובה לקיים נדרו.

ולפנינו הנוסחא ושם סתמא חזר ולקחה ממנו חל עליה הקדש. ועיין בפני יהושע בקדושין ושם שפתב ליישה דברי הרמב"ם ז"ל שפתב גבי ביטול שליחות דתרומה דהיינו דוקא אם שינה בשליחותו ע"פ מאי דמסקינן בשמעתי דגבי הקדש אינו יכול לחזור בו דאמירה לגבוה כמסירה להדיא.

ואין זה מוכרח דלא שינה בהא דתרומה אמירה לגבוה כלל. ועיין בש"ע יו"ד הלכות צדקה דמבואר דאמירה לגבוה לא הוי כמסירה אלא היכא דאיכא רוחא להקדש ויש לומר דגבי תרומה אין צריף שליחות גמורה דסגי באומר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום וא"כ כל שלא שינה לא מהני ביטול שליחות אבל אין כאן מקומו: דף ל תפשוט דבעי רב אושעיא כו' יש לדקדק היכי מדמה הש"ס הא דרב אושעיא למתניתין הא במתניתין אפי' אם לאחר שהקדיש אמר לכשאפדנה תחזור ותקדש נראה דהוי הקדש ואין זה דבר שלא בא לעולם כיון דבידו לפדותה והוי דומיא דשדה זו שמשפתי לה תקדש לכשאפדנה דקדיש הואיל ובידו לפדותה וה"נ גבי הקדש בידו לפדותה ואילו גבי אשה אילו אמר הרי את מקודשת לאחר שאגרשה אינה מקודשת משום דאין בידו לקדשה כדאיכא בקדושין פרק האומר וי"ל דהיינו דאמר להו ר' ירמיה מהא דאמר ר"י דוקא פדאן הוא חוזרות וקודשות והיינו משום דבידו הוא אבל פדאן אחרים אינו בידו ומש"ה אינו חוזרות וקודשות ואשה כפדאון אחרים דמי משום דאין בידו לקדשה לאחר גרושין: וכתב הר"ן ז"ל בשם הרשב"א דנהי דהכא לא איפשיטא בעיא דר' אושעיא מ"מ איפשיטא מהא דאמרינן לקמן האומר שדה זו שאני מוכר לה לכשאקחנה ממה תקדש דקדיש אלמא דכל שבידו להקדיש עכשיו אף שיבוא זמן שלא יהיה בידו יכול להקדיש לכשיבוא לידו.

וה"נ גבי אשה כיון דיכול לקדשה עכשיו יכול לקדשה נמי אחר שיגרשה אף על גב דהוי כפדאון אחרים. ובפדאון אחרים נמי יכול להקדיש אם התנה בפירוש והר"ן ז"ל השיג עליו וכתב דהתם שאני שבידו להקדיש עכשיו אותו ההקדש שהוא מקדיש לאחר זמן אבל הכא אי אפשר לקדושה שניה לחול עכשיו במקום קדושה ראשונה והנה גבי קדושי אשה דבפרוטה אחת אמר לה התקדשי לי היום ובאחת לאחר שאגרשה איכא למימר הכי כיון דתחלה חלין קדושין ראשונים א"א להשנייים שיחולו ג"כ נחשיב אין בידו אבל גבי נטיעות דקאמר הפל בדבור אחד א"כ בשעת דיבורו היה בידו להקדיש עכשיו אותה קדושה אלא דבאשה ג"כ חלין שני קדושין בבת אחת בנתינת שני הפרוטות ואי משום דהקדושין השנייים אין חלין אלא לאחר שיגרשה ה"נ אין הקדש שני חל אלא לאחר פדיה וכיון דחל עליו קדושין הראשונים וגבי הקדש חל עליה הקדש ראשון אין הקדש שני יכול לחול: והנה לפי מש"כ הר"ן ז"ל לעיל דהא דאין יכול לחזור בו בהקדש משום דאמירה לגבוה כו' היינו כמו שאמר מעכשיו א"כ בכה"ג דמתניתין לכאורה יכול

לחזור בו דהא ליפא למימר דהוי פמעכשיו פינו דחל עליו הקדש ראשון אלא דלפי מש"כ התוס' ו"ל לעיל גבי שור זה עולה שלשים יום ולאחר שלשים ואלפסר לשני קדושות שיחולו יחד א"כ אפילו בגונא דמתניתין אינו יכול לחזור בו דאפתי איפא למימר פינו דאמירה לגבוה כו' הוי פאומר מעכשיו אלא דא"כ קשיא טובא היכי מדמי ר' אבין הא דר' אושעיא למתניתין דפדאן חוזרות וקדושות דלמא הכא שאני דבקדושה השנייה נמי הוי פאומר מעכשיו ומש"ה חלין תרנוניהו אבל בקדושתן ליפא למימר הכי מש"ה השנייה לא חגיל וע"כ צ"ל גם לשיטת התוס' לא שייך לומר דקדושה השנייה ג"כ מתחלת מעכשיו אלא בשני קדושות כמו עולה ושלמים אבל לא בקדושה אחת פגונא דמתניתין ואפ"ה י"ל דאינו יכול לחזור בו מקדושה שניה פינו דקדושה שניה נמשכת אחר הראשונה הוי הכל כקדושה אחת וכיון שחלה הקדושה הראשונה מיד אין יכול לחזור בו עוד וכבר כתבתי לעיל דבהקדש בלא"ה בכל גונא אינו יכול לחזור בו ולענן בעיא דר' אושעיא הוא דאיפא למימר כמ"ש דאינו יכול לחזור בו בקדושתן השניים פינו דבבת אחת אמרינהו עם קדושתן הראשונים והראשונים פבר התחילו אין יכול לחזור גם מהשניים אלא דהה"מ ו"ל בפ"ז מהלכות אישות פתב דיוכול לחזור בו מהשניים: והנה לדברי הר"ן ו"ל משמע דלא מיבעי ליה לר' אושעיא אלא היכא דנתן לה שני פרוטות באחת אמר לה התקדשי לי היום כו' אבל אם אמר לפנויה התקדשי לי לאחר שיקדש ויגרש פלוני הוי קדושתן פינו דבידו לקדשה מיד וכל שפן אם אמר לאחר שאקדש ואגרש ובירושלמי פרק האומר במשנה דהאומר לאשה הרי את כו' לאחר שאתגניר כו'.

איתא התם הו' שמעתא דר' אבין ור' ירמיה בדרף אחר פאשר אבאר והכי איתא התם ר' הושעיא ור' יודן גשיאה הוו יתבין אמרין נימא חדא מילא בקדושתן האומר לאשה הא לה פרוטה זו שתתקדש לי לאחר שאגרש מהו גתכין וקמין להון ומסיק בזה דלא הוי קדושתן כדמסיק בש"ס דילן ואמר ר' יוסי דאיפא למיבעי הכי חד בר נש אזל מקדשא חדא אתתא קדמיה חבריה ואמר לה הדין גברא דעתיה בישא עתיד הוא מישבק לה הרי את מקדשת לי לאחר שיקדש מהו ומקשי התם מהא דאמר ר' יוסי פדאן אחרים אין חוזרות וקדושות ומאי קמיבעי ליה בנשאת לאחר הא הוי פפדאן אחרים ומסיק דמיבעי ליה פדאיתא בש"ס דילן שנתן לה שני פרוטות אחד מכבר ואחד לכשיגרש מהו משום דזה דמי לפדאן הוא עצמו עכ"פ שמענו מדברי הירושלמי דאפי' בקדושה לאחר גירושי פלוני לחוד ג"כ לא הוי קדושתן וגם מוכח מינה דאין לחלק פסברת הר"ן ו"ל דא"כ לא הוי פריה מפדאן אחרים דשאני הכא דאיפא ב' קדושות וכמ"ש הר"ן ו"ל וצ"ל דשיטת הירושלמי פליגא אשיטת ש"ס דילן מהא דאמרין לקמן גבי שדה זו שאני מוכר לה לכשאקחנו ממה תקדש אלמא דכל שבדו יכול להקדיש גם לאחר שיצא מרשותו ולשיטת הש"ס דילן ע"כ צריף לחלק בין הו' דשדה זו לכשאקחנה כו' ובין הא דפדאן אחרים דאין חוזרות וקדושות או פדברי הרשב"א ו"ל דהכא לא אתני בפירוש או פדברי הר"ן ו"ל דהיכא דאיפא קדושה ראשונה אין השנייה חלה ומש"כ הר"ן ו"ל דמש"ה לא פשיט לה מדר' אילא משום דר' ירמיה לא ידע לה לדר' אילא קשה קצת דהא ר' ירמיה הוא דפריף לקמן מי דמי התם בידו כו' והנה נראה עוד לומר דבאשה אם נתן לה פרוטה להתקדש לו אחר קדושי וגירושי פלוני גם לשיטת הש"ס דילן לא מהני דלא חשיבי

בְּיָדוֹ לְמִדְּשָׁה מִיַּד דְּשָׁמָא לֹא תִרְצֶה לְהִתְקַדֵּשׁ לוֹ מִיַּד וְהִינּוּ דַר' אוֹשְׁעִיָּא מִיַּבְעִיָּא לִיה דְּנֻקָּא בְּנִתְנָן ב' פְּרוּטוֹת וְעֵינָן בַּח"מ וּבב"ש ס' מ' שְׁפִתְבוּ בְּשֵׁם הַב"ח דְּאֵם קִיְדֵשׁ אֶחָד אִשָּׁה לְאַחַר ל' וּבָא אַחַר וְקִדְשָׁה לְאַחַר שְׁיִמּוֹת הַשְּׁנַי דְּהוּי קִדּוּשֵׁין מִשּׁוּם דְּבִיְדוֹ לְמִדְּשָׁה וּצ"ע: גַּמ' חַד מִתְּנִי אַרְיִשָׁא וְחַד מִתְּנִי אַסִּיפָא עֵינָן ר"ן ז"ל וְנִרְאֶה דְּמֵאֵן דְּמִתְּנִי אַרְיִשָׁא מוֹדָה דְּבִסִּיפָא נְמִי אָסוּר אַפִּי' בְּיִוֵרְדִי הֵיִם גְּמוּרִים דְּהִכִּי מִשְׁמַע לִישְׁנָא דְּמִתְּנִיתִין שְׁיִוֵרְדִי הֵיִם בְּכָלִל יוֹשְׁבֵי הַיִּבְשָׁה הֵם וְע"כ אִיוֵרְדִי הֵיִם גְּמוּרִים קָאִי דְּוּמְיָא דְּרִישָׁא אֶלָּא מֵאֵן דְּמִתְּנִי אַסִּיפָא לֹא מוֹדָה בְּרִישָׁא וְס"ל דְּהוֹלְכִין מַעֲכּוֹ לִיכּוֹ ג"כ בְּכָלִל יוֵרְדִי הֵיִם הֵם וְכַתֵּב הַרְשָׁב"א ז"ל דְּאִינוּ אָסוּר אֶלָּא בְּרִגְלִים לִילְהַ בַּיָּם אוֹ בְּאוֹתָם שְׁהוֹלְכִים בְּשַׁעַת הַגְּזֵר וַיֵּשׁ לְהִסְתַּפֵּק בְּמִשְׁמַעוֹת נְדָרוֹ מִיוֵרְדִי הֵיִם אִי מְכַוֵּן לְמִי שְׁדַרְכוּ לִילְהַ בַּיָּם וַיֵּאָסוּר בּוֹ אַפִּי' שְׁעָה שְׁהוּא בִּיבְשָׁה אוֹ אִינוּ מְכַוֵּן לְאָסוּר אֶלָּא בְּשַׁעַת שְׁהֵן יוֵרְדִי הֵיִם.

וְנִרְאֶה דְּהִרְגִילִים בַּיָּם אָסוּר בְּהֵם תְּמִיד. וְכֵן מִשְׁמַע לִישְׁנָא דְּמִתְּנִיתִין בְּמִי שְׁדַרְכוּ לְפָרֵשׁ. אֲבָל אִם יָרְדוּ מֵאֲנִיּוֹתֵיהֶם וְשָׁבוּ לְהִיּוֹת יוֹשְׁבֵי יִבְשָׁה הִיָּה נִרְאֶה דְּמוֹתָר בְּהֵם דְּלֹא נִדְרָא אֶלָּא בְּשַׁעַת שְׁהֵם יוֵרְדִי הֵיִם אֲבָל לֹא לְאַחַר שְׁשָׁבוּ אֶל הַיִּבְשָׁה אֲבָל מִדְּבַרִי הַיְרוּשְׁלָמִי לֹא נִרְאֶה כֵּן מְהֵא דְּמִיַּבְעִיָּא לִיה בְּנוֹדֵר מִיוֵרְדִי הֵיִם לְאַחַר ל' יוֹם וְנַעֲשׂוּ יוֹשְׁבֵי יִבְשָׁה אִי בְּתַר אֲמִירָה אֲזִלְיָנָן אִי בְּתַר חֳלוֹת הַגְּזֵר אֲזִלְיָנָן וְאִי כַּנ"ל מֵאִי נַפ"מ הָא אַפִּי' הִיוּ יוֵרְדִי הֵיִם בְּשַׁעַת חֳלוֹת הַגְּזֵר וְאַח"כ נַעֲשׂוּ יוֹשְׁבֵי יִבְשָׁה מוֹתָר בְּהֵן דְּלֹא אָסְרוּן אֶלָּא בְּשַׁעַת שְׁהֵן יוֵרְדִי הֵיִם וְעֵינָן לְקַמְן בְּדְבַרִי הַר"ן ז"ל בַּפ"ב: ע"ב ר"א ש"ב ד"ה מְדַלָּא קְאָמַר מִן הַרְוֵאִין וְאַפִּי' אָמַר כו'.

עַמִּש"כ לְעֵיל בְּזָה בְּשַׁמְעָתָא דְּנִדְרֵי הַבָּאִי וּמֵמַאי דְּקָאָמַר הַש"ס לְאַפּוֹקִי דְּגִים וְעוֹבְרִין וְלִכְאוּרָה לֹא שְׁיִיכָא הַנָּאָה לְעוֹבְרִין אֶלָּא מִשְׁמַע דְּכָל שְׁהִיָּה עוֹבֵר בְּשַׁעַת שְׁנִדְרָא מוֹתָר בּוֹ לְעוֹלָם אַפִּי' לְאַחַר שְׁנוֹלְד וְכַנ"ל וְאִין זֶה מוֹכְרָח: וְחַכ"א לֹא נִתְכַּוֵּן זֶה אֶלָּא בְּמִי שְׁדַרְכוּ לְהוֹלְד עֵינָן ר"א ש"ז ז"ל שְׁפִי' דְּחֻכְמִים אַרְיִשָׁא נְמִי פְּלִיגִי וּבִין נוֹלְדִים וּבִין יְלוּדִים אָסוּר בְּכוֹלָן וְנוֹסַחַת הַמְּשַׁנָּה בִּירוּשְׁלָמִי לֹא מִשְׁמַע כֵּן דְּהֵתָם גְּרָסִינָן מִן הַנוֹלְדִים ר"מ מִתִּיר אַף בְּיְלוּדִים וְחַכ"א לֹא נִתְכַּוֵּן זֶה כּו' מִשְׁמַע דְּחֻכְמִים הֵם בְּרַ פְּלוּגְתִּיָּה דַר"מ בְּנוֹדֵר מִן הַנוֹלְדִים לְחוּד אֶלָּא דְּבִשְׁמַעֲתִין מְחַסְרִינָן לֵה וְעֵינָן תּוֹסִיו"ט ז"ל.

וְהַרְמַב"ם ז"ל הַשְּׁמִיט לְכוֹלָה מִתְּנִיתִין וְעֵינָן ב"י ס' רי"ז וְעֵינָן בְּבִיאוּרֵי הַגְּר"א ז"ל מ"ש עַל דְּבַרִי הַר"ן ז"ל: מַעוֹלֵי יְרוּשָׁלַיִם אָסוּר בְּיִשְׂרָאֵל וּמוֹתָר בְּכוֹתִים עֵינָן בְּלִשׁוֹן הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ט שְׁפִתְבָּא שְׁלֹא נִתְכַּוֵּן אֶלָּא בְּמִי שְׁמַצְנוּהָ לְעֵלוֹת לִירוּשָׁלַיִם וְעֵינָן בַּב"י.

וַיֵּשׁ לְקַנְיִים דְּבַרִי ז"ל לְדְבַרִי ר' אַמִּי דְּמִי שְׁאִין לוֹ קַרְקַע פְּטוּר מִן הַרְאָיָה וְגִרִים אִין לְהֵם חֲלָק בְּאַרְצָא וּבְקַנְיָן לְזַמֵּן לֹא מִיְקַרִי אַרְצָא אֲבָל הַרְמַב"ם ז"ל לֹא כְּתִב לְהָא דַר' אַמִּי וְכַבֵּר כְּתִבוּ הַמְּפָרְשִׁים בְּזָה וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק בַּמ"ש הַרְמַב"ם וְהַש"ע לְדִינָא דְּרִישָׁא דְּמִשׁוּבְתֵי שְׁבַת אָסוּר בְּכוֹתִים דְּלִכְאוּרָה נִרְאֶה דְּלְאַחַר שְׁעֲשֻׂאוֹם כְּעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים גְּמוּרִים הָרִי הֵם בְּכָלִל עוֹבְדֵי פּוֹכְבִים וְכ"ש לְמֵאֵן דַּס"ל דְּאַפִּי' לְקוֹלָא הָרִי הוּא כְּעוֹבְדֵי פּוֹכְבִים א"כ אִינוּ מְצַנְוּהָ כְּלָל עַל הַשְּׁבַת וְלָמָּה יְהֵא אָסוּר בְּהֵן וְצ"ל דְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם שְׁאִנִי וְק"ל וְעֵינָן תּוֹס' ז"ל: כִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לְהַ זְרַע כּו' עֵינָן מַג"א ס' תַּקְצ"א.

ועיין ק"ע במתניתין בירושלמי: אלא מתניתין בזביןא מציעא כו' עיין בטור וש"ע שפכתבו גם דין זביןא חריפא ודרמי על אפייה והרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' נדרים מסתם לה סתומי פדינא דמתניתין לחוד וכתב הלח"מ ז"ל דהרמב"ם ז"ל ס"ל דלמאי דמוקנים להא דשמואל בב"ב בקיצו דמאי א"צ לאוקמי בזביןא חריפא עיי"ש והדבר פלאי דהא בפ"ד מהל' מכירה פתב להדיא דהא דשמואל דוקא בזביןא חריפא פדמוקי לה הש"ס והיה נראה בדברי הרמב"ם ז"ל דלמאי דמסיק דזביןא מציעא הנאת שניהם הוא ורוב זבני הוי זביןא מציעא מש"ה לא הותר בכל זבני אלא ליקח ביותר ולמכור בפחות אפילו בזביןא חריפא גזירה אטו זביןא מציעא וכן אם אסר הנאתו על ישראל לא הותר אלא ליקח בפחות ולמכור ביותר אפי' בזביןא דרמי על אפייה ועי' בלח"מ שם בהל' מכירה ומה שדקדקו על דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' שלוחים גבי ליקח פלים לשגרון לבית חמיו דלא פתב ג"כ דדוקא בזביןא חריפא נראה דס"ל דלא בעינן הכא זביןא חריפא פיון דלשגרון לבית חמיו לקחן ובכל גוונא יש לו טובת הנאה מש"ה הרי הוא פשואל בכל זבני משום דעיקר הנאה שלו הוא וכן גבי ספסריא נראה דבכל זביןא הרי הוא פשואל פיון דזרכו בקד לחזר אחר לוקחים וזו היא הנאתו ועיין בזה במפרשי דברי הרמב"ם ז"ל: רש"י בד"ה נאנסו בהליכה כו' מפני שהוא פנושא כו' עיין בזה בדברי הרשב"ם ז"ל בב"ב דף פ"ז: דף לב בד"ה מפני שנתעסק במלון כו' ואותו התינוק לא היה באותה שעה אלא בן שמונת ימים עכ"ל ואין זה מוכן דהא משמע דהגיע זמנו במדין אלא שלא מלו מפני שנאמר לו לה שוב מצרים וצ"ל דאותה שעה היינו בצאתו ממדין והיינו דלא נתירשל כלל דבתחלה לא הגיע זמנו וכשהגיע זמנו נאמר לו לה שוב כו': גמ' בשעה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה התהלך לפני אצתו רעדה כו' יש לומר דמקרא דויפול על פניו דריש הכי היינו מפני רעדה פיון שאמר לו ואתנה כו' נתקרה דעתו והבין במאמרו יתברך כי א"א להיות תמים עם ה' ולצאת חפשי משליטת המזלות כ"א ע"י אות ברית קודש וזו היא מעלת ישראל וכמ"ש תמים תהיה כו' ולזה סמך דרשא דויוצא אותו החוצה צא מאיצטגנינות שלך פי אחר פרייתת הברית יצאו הוא וכל זרעו מגדרי האיצטגנינות פי אין קבלת השפע עם ע"י צבא השמים כ"א ממקור הברכות ככל צבא השמים וזש"נ הבט נא וספור הכוכבים גו' פה יהיה זרעה וז"ש עוד כל שאינו מנחש מכניסין אותו לפנים ממחיצה של מלאכי השרת וכמ"ש נ' התהלך לפני והיה תמים: מפני מה נענש אאע"ה ונשתעבדו בניו מפני שעשה אנרגיא כו' ושמואל אמר מפני שהפריז על המדה כו' ורבי יוחנן אמר שהפריש בני אדם כו' נראה שהם פונונו לג' מיני שעבוד שנאמר בקרא פי גר יהיה זרעה בארץ לא להם ועבדום וענו אותם והשני קשה מן הראשון והג' קשה מכולן.

ונה שאמר ז"ל פי גר יהיה זרעה כו' מפני שהפריז על המדה ואמר במה אדע לכן נענשו להיות גרים בארץ לא להם ועבדום מפני שעשה אנרגיא ועבדה בת"ח וענו אותם מפני שהפריש בני אדם מתחת פנפי השכינה ע"כ נענשו בעינוי נפש ועי' רא"ש ז"ל ונ"ל דר"א ור"י דרשי סמוכין שנאמר אחר הדברים האלה היה דבר ה' כו' היינו אחר עשייתו אנרגיא והפריש בני אדם מתחת פנפי השכינה האמור לעיל שבשביל זה נגזר העבודה והעינוי וזה שנאמר אל תירא אברם פי הצדיקים מרגישים בנפשם אם יבוא לידם איזה חטא אפי' פחות השערה.

ומפני זה נתייגרא אבינו ע"ה אף באמת כל מעשיו לשם שמים הוא ע"כ הבטיחו ה' ויאמר לו אל תירא מפני העבודה והעינוי פי אנכי מגן לך ולא ישלטו בהם בעבודתם שְכַרְךָ הרבה מאד הוא בשביל העינוי כמ"ש ואתרי כן יצאו ברכוש גדול ולעומת קושי השעבוד וגדלו כן הנה השֶׁכֶר גדול: פֶּרֶק רביעי גמ' מאן תנא ר"א היא דאמר וניתור אסור במנדר הנאה ופי' ה"ר"ן והרא"ש ז"ל דמייירי בזבינא דרמי על אפיה דשנה בשנה מותר ויקשה מפאן למש"כ לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל דכל זביני אסור שנה בשנה דא"כ מאי אריא וניתור ולא מצאתי פעת דינא דוניתור בדברי הרמב"ם והש"ע ז"ל: והר"ן ז"ל הקשה מהא דמשמע בב"ב דדוקא שותפין לא קפדי אהעמדה כדי אבל אינש דעלמא קפיד ותי' בשם הרמב"ן דוקא העמדה כדי הוא דקפדי אינשי אבל דריסת הרגל לחוד לא קפיד אינש והתוס' והרא"ש ז"ל פתבו לחלק בין חצר לבקעה דבבקעה לא קפיד אבל בחצר קפדי אינשי דעלמא והרא"ש ז"ל כתב דאפי' שותפין קפדי אהדדי בחצר מהא דראב"י לקמן והא דמשמע בב"ב דשותפין לא קפדי אפי' אהעמדה כדי י"ל דס"ל פשארי שנינוי שם בב"ב וכמ"ש הוא ז"ל שם בפסקיו דהתם מייירי ברחבה שאחורי הבתים ומ"מ מש"כ דקשיא ליה לר"ת ז"ל מהא דהשותפין שפדו כו' אין קושיא זו מכרעת דהא רבינא משני בב"ב דמתניתין דהשותפין אתיא כר"א דוניתור אבל לרבנן אפי' בחצר לא קפדי ועיקר קושיתם הוא מהא דמשמע דדוקא שותפין לא קפדי אבל אינשי דעלמא קפדי וכמו שהקשו התוס' ז"ל בב"ב ובביצה אלא דלא הבנתי דברי התוס' ז"ל במגילה דף ח' בד"ה דריסת הרגל כו' מש"כ שם ולא קשה מהתם אפ"ה דביצה.

ומה ענין ההיא דביצה להא דהתם בביצה בדין ברירה מייירי ולא איירי התם בדין דריסת הרגל ודברי המהרש"א ז"ל אינן מובנים לי ועיין מש"כ הרשב"א ז"ל בזה באנרף ויתבאר בזה באנרף בפ' השותפין בס"ד: וטעמא דפלוגמיהו דר"א ורבנן בוניתור נראה דרבנן ס"ל דכל שאין דרף להקפיד ע"ז לא מיקרי נהנה מחבירו פינו שנה אינו מהנהו פלל כמו וניתור דדרף כל אדם כן וכן פלים שאין משפירין אינו מהנהו בשאלתן וכמ"ש רש"י ז"ל לקמן וכן דריסת הרגל דלא קפדי אינשי לא חשיבא הנאה מחבירו ור"א ס"ל דגם זה בכלל הנאה היא ויש להסתפק לר"א אי אסור בזה מה"ת או מדרבנן ומדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מבואר דמה"ת הוא דאסור דכתב בטבעת ליראות בו ומיפסק ומיזל בארעא דאינו לוקה משום דבעיא דלא איפשטא היא וז"א אלא לר"א דוניתור דדבר שאין משפירין הוא פדלקמן וגם זה יתבאר שם בפ' השותפין ועיין תוס' ז"ל שפתבו דמתניתין דלעיל מוכר בפחות ולוקח ביותר אתיא ג"כ כר"א ולא ידענא מהיכי משמע להו הכי וגם לא הוזכר בזה בשום פוסק ובשמעתין שם ג"כ לא משמע כן ודו"ק ובירושלמי ריש פרק השותפין משמע קצת בדברי התוס' ז"ל ושם יתבאר יותר בס"ד: דף לג אמר רבא באומר הנאה המביאה לידי מאכלה עלי והר"ן ז"ל גורס המביאה לידי מאכל עלי וזה נכון יותר ועי' בפ"ה המשניות להר"מ ז"ל שכתב לאוקימתא דר"ל הנאת מאכל עלי וכן כתב הרע"ב ז"ל ועיין תוסיו"ט ז"ל ובירושלמי מוקמינן למתני' בהנאת מאכל ומסיק התם דדוקא נפה וכברה כו' אסור דמתקנין את המאכל וחשיבא הנאה המביאה לידי מאכל: אבל קצרות וכוסות מותרין שאינן אלא מכנסין את המאכל אבל לא מתקנין.

והביאו הב"י והש"ד ז"ל ותמה עליהם בק"ע דירושלמי לטעמיה דמוקי לה בהנאת מאכל עלי מש"ה אינו אסור אלא דבר המכשיר את המאכל אבל לפי מאי דמוקי בש"ס דילן הנאה המביאה לידי מאכל פשיטא דקערות וכוסות אסורין ג"כ פי היכי דשק ונתמור להביא פירות אסורין ואין דבריו מוכרחין דשק ונתמור שאני דמביאין בהן פירות וזה חשיב שפיר הנאה המביאה לידי מאכל אבל פוסות וקערות י"ל דלא חשיבא הנאה לידי מאכל תדע דע"כ הירושלמי ס"ל דהנאת מאכל היינו הנאה המביאה לידי מאכל ואפ"ה ס"ל דכוסות וקערות מותר אלא דמסיפא דמתניתין דלא התיר אלא נזמים וטבעות משמע דכוסות וקערות אסורין והירושלמי אפ"ה דס"ל דנזמים וטבעות מותר אפי' להראות בהם דזה הוי רבותא טפי מכוסות וקערות אבל למאי דמביעי לן בתלמודין ומוקי לה שלא להראות בהן ודאי מוכח דדוקא הני מותרין אבל פוסות וקערות אסורין ולפ"ז הא דאמר התם ר' אבינא אמר ר' ירמיה בעי אליו קונמידינא דאית עליהון אסור מישאל להון אין לפרש כמו שפי' הק"ע דמביעי ליה בנזמים להראות בהן דלשיטת הירושלמי ע"כ אפי' להראות בהם מותרין וכמ"ש דאל"ה תיקשי דיוקא דסיפא דדוקא נזמים וטבעות מותרין אבל פוסות וקערות אסורין ולפ"ז הק"ע הוא סותר דברי עצמו שכ' שם דשק להביא פירות מותר לשיטת הירושלמי ובנזמים להראות בהן מביעי להו והא בשמעתי מבוואר דשק להביא פירות הוי יותר הנאה המביאה לידי מאכל מנזמים להראות בהם דבשק פשיטא ליה לאיסורא ובנזמים מביעי ליה: ועיין ברא"ש ז"ל בפסקיו שהביא דברי הירושלמי הנאת מאכל מהו תני אבל משאלו קרדום והוינו סברין מימר בקרדום של ביקוע תפתר בקרדום של ניפוש ולית את ש"מ פלום ואין הבנה לדברים אלו דמאי קמביעי ליה הנאת מאכל מהו גם מאי דמסיים ולית את שמע מינה פלום אין לזה פירוש דאחיקא קאי אבל נראה פנוסקא אשר לפנינו דמביעי ליה התם לקצור צריכה לבצור צריכה הננית מהו פי' דמביעי ליה אי כלי לבצור ולקצור אי חשיב הנית מאכל אי לא ובעי למיפשט מהא דתני דמשאלו קרדום וסברין מימר בקרדום של ביקוע וזה דומה לכלי לבצור ולקצור וש"מ דמותר וקאמר תפתר בקרדום של ניפוש אבל קרדום של ביקוע אפשר דאסור והוי בעיא דלא איפשיטא והרמ"א ז"ל פתב בסי' רכ"א בפשיטות דקרדום של ביקוע אסור ולפמ"ש אינו אסור אלא מספק וגם בזה פתב הק"ע דלשיטת הש"ס דילן פשיטא דאסור מק"ו משק להביא פירות וגם זה אינו נראה דשק להביא פירות הני הנאה הקרובה יותר לידי מאכל מקרדום של ביקוע ודו"ק: מקום שמשפירין פיוצא בהן אסור.

עיין במגילה ברש"י ותוס' שם שכתבו דבפרוטה של שכירות יכול לקנות איזה מאכל משמע דבעינן שיהיה השכירות פרוטה אבל פחות מפרוטה הוי כדבר שאין דרכו להשפיר דשכירות פחות משנה פרוטה לאו פלום הוא.

ועיין בטורי אבן שם במגילה: ושוקל את שקלו עיין רא"ש ז"ל שכתב והמדיר יכול לשוקלו בשבילו דמצוה בעלמא הוא דעבד ואין זה כפורע שאר חובותיו עכ"ל. מדבריו נראה דהא דמוקמינן למתניתין כחננו היינו מפורע חובו דוקא אבל משוקל את שקלו לא קשיא ליה פלל דהתם מצוה קעביד ומשמע ליה הכי מהא דרבא מוקי לה דיהיב לה ע"מ שלא לפרוע ואכתי שוקל את שקלו מא"ל אלא ודאי משוקל את שקלו לא קשיא ליה פלל דמצוה קעביד וכן משמע מלשון רש"י ז"ל בכתובות פרק שני דיני.

וְהָא דְמַסִּיק הֵתָם תּוֹרְמִין עַל הָאָבוּד הִינּוּ לְאִשְׁמַעִינָן דִּישׁ לֹו חֵלֶק בְּקַרְבָּנוֹת מ"מ ע"ש כפ"י רש"י ז"ל וּבְאֵמַת פ"י ה"ר"ן ז"ל וְרַש"י ז"ל הֵכָא דְלִרְבָּא מִיְיָרִי שְׁפָכַר תָּרַם וְנִגְנַב אוֹ אָבֵד. דְחֹק הוּא דְמַאי קמ"ל בְּזֵה פְּשִׁיטָא דְשׁוֹקֵל כִּינּוּן דְכָבֵר נְפֹטָר אָבֵל בִּירוּשְׁלָמִי לֹא מִשְׁמַע כֵּן כִּמוֹ שֶׁהִבִּיאוּ הַתּוֹס' ז"ל בְּכַתְּוֹבוֹת וְהַר"ן ז"ל הֵכָא דְאִמְרִינָן הֵתָם דְבְּפוֹרַע אֵת חוּבוֹ כ"ע מוֹדִים דְהֵנִיחַ מְעוֹתָיו כו' וְאִפְי' בְּנֵי פְהָגִים גְּדוּלִים מוֹדִים וְדוֹקָא בְּמִזוֹן הָאִשָּׁה הוּא דַס"ל דְעֵבְדִי תִקְנָתָא שְׁלֹא תִמּוֹת בְּרַעֲב אָבֵל בְּפוֹרַע חוּבוֹ פּוֹלְהוּ מוֹדוֹ דְהוּי מְבָרִיחַ אָרִי וּמַסִּיק הֵתָם אִפְי' בְּבַע"ח דוֹחַק וּמִיְיָתִי רְאָיָה מְהָא דְשׁוֹקֵל אֵת שְׁקִלוֹ דְבַע"ח דוֹחַק הוּא דְמִשְׁכַּנִּין עֲלֵיהּ אֲלֵמָא דְאִין חֵלּוּק בֵּין זֶה לְפוֹרַע אֵת חוּבוֹ וְהַתּוֹס' ז"ל כְּתָבוּ בְּשֵׁם ר"ת אִיפְכָא דְבְּפוֹרַע חוּבוֹ אֲפִילוֹ חֲנֵן מוֹדָה דְחֵיב לְשֵׁלֵם לֹו מִשּׁוּם דְלֹא חֲשִׁיב מְבָרִיחַ אָרִי הֵיכָא דְבָרִי הֵיזְקָא וְחֲנֵן דוֹקָא בְּמִזוֹנוֹת אֲשֶׁתּוֹ הוּא דְפִלִּיג דְלֹא בְרִי הֵיזְקָא הוּא דְאִפְשָׁר שְׁתַּתְּפִינָם מִמַּעֲשֵׂה יְדִיהָ וְשׁוֹקֵל אֵת שְׁקִלוֹ לֹא תִיקְשִׁי כַּמ"ש הַר"ן ז"ל דְתּוֹרְמִין עַל הָאָבוּד אָבֵל מְהָא דְמַקְרִיב עֲלָיו קִינֵי זָבִים וְדַאי תִיקְשִׁי דְהָא גַם זֶה פּוֹרַע חוּבוֹ הוּא וְכַמְבֹאֵר בִּירוּשְׁלָמִי וְנֵהִי דְבַש"ס דִּילֵן מְפָרְשִׁינָן וּמַקְרִיב עֲלָיו קָאִי אִפְהֵן הַמְדִיר דִּיכּוֹל לְהַקְרִיב קַרְבָּנוֹתָיו אִפְתִּי תִיקְשִׁי מִתּוֹרַם אֵת תְּרוּמוֹתָיו לְמֶאֱן דְמוֹקִי לֵה לְקַמְן מִשְׁלוֹ עַל בַּעַל הַכָּרִי וְאִי נִימָא כְּסָבְרַת הָרַא"ש ז"ל דְמִצְוָה שְׁאֵנִי א"ש וְעִי' בְּדַבְרֵי הָרַא"ש ז"ל בְּכַתְּוֹבוֹת שְׁפַתְבָּ שֵׁם דְהָא דְשׁוֹקֵל אֵת שְׁקִלוֹ מוֹקְמִינָן לִיה בְּגַבּוּי וְאָבוּד וְכ"כ הַתּוֹס' ז"ל הֵתָם לְשִׁיטַת ר"ת.

וְלְדַבְרֵיהֶם ז"ל יִקְשֵׁה מִתּוֹרַם אֵת תְּרוּמוֹתָיו וְכַמ"ש כ' וְעֵינָן בְּרַשְׁבָּ"א ז"ל שֶׁהוֹכִיחַ ג"כ מְהָא דְתּוֹרַם אֵת תְּרוּמוֹתָיו דְחֲנֵן אִפְי' בְּבַע"ח דוֹחַק קְאָמַר דְהוּי מְבָרִיחַ אָרִי אָבֵל הַר"ן ז"ל כְּתָב לְקַמְן דְתּוֹרַם אֵת תְּרוּמוֹתָיו אֲתֵיָא כַּכ"ע ע"ש וְא"ש נְמִי לְשִׁיטַת ר"ת ז"ל וְכַבֵּר הָאִירֵי בְּזֵה הַש"ף ז"ל בְּסִי' קכ"ח וּמַש"כ שֵׁם לְפָרֵשׁ דְבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְמַקְרִיב עֲלָיו קִינֵי זָבִים מִיְיָרִי ג"כ שְׁנַתְּנֵן לְפָהֵן וְנִאָבְדוּ כְּבָר תְּמָה עֲלִיוֹהֵאו"ת מְסַבְרָא בְרָא דְלֹא נְפֹטָר בְּזֵה וְהַדְּבָר פְּשׁוּט בְּכַמְהָ דוֹכְתִי וְעֵינָן מַש"כ בְּחִי' לְמַעֲלָה דָף י"ט בְּרַש"י שֵׁם גַם מַש"כ הֵתָם דְמַד' רַש"י בְּכַתְּוֹבוֹת אִין רְאָיָה דְשׁוֹקֵל שְׁקִלוֹ שְׁאֵנִי וְתַמְיָה לִי שְׁלֹא הִבִּיֵא דְבָרֵי הָרַא"ש ז"ל הֵכָא בְּפִירוּשׁוֹ דְמִשְׁמַע לְהַדְיָא מְדַבְרֵיו דְשׁוֹקֵל שְׁקִלוֹ שְׁאֵנִי וְכַמ"ש לְעִיל ע"ש שְׁהָאִירֵי עוֹד בְּדַבְרֵי ר"ת וּמַחְלֹקְתוֹ וּבְדַבְרֵי הָרַא"ש ז"ל.

וּבְאֵמַת פְּשִׁטָּה דְשְׁמַעְתָּא נִרְאָה דְאִין חֵלּוּק בְּשׁוּם חוּב וּבְכָל גְּוֹנָא יְכוֹל לְפָרוֹעַ לְחֲנֵן דְקִי"ל כְּוֹנְתִיָה לְבַד בְּמִלְנָה שְׁיֵשׁ עֲלָיו מִשְׁכּוֹן וְאִפְי' פָּרַע וְקִיבֵל הַמִּשְׁכּוֹן לִידוֹ מִשְׁמַע מְדַבְרֵי הַש"ע דְמִןתָּרַם לְפָרוֹעַ חוּבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ וְיְכוֹל לְהוֹצִיא הַמִּשְׁכּוֹן מִיְדוֹ צ"ע טוֹבָא דְאִטּוֹ אִינוּ יְכוֹל מִלְנָה עַל הַמִּשְׁכּוֹן לְלוֹוֹת עַל הַמִּשְׁכּוֹן מֵאַחַר וְאִין זֶה בְּכֻלְל פּוֹרַע חוּבוֹ דְלֹא נִתְפָּוִן כְּלָל לְפָרוֹעַ חוּבוֹ אֲלֵא עַל הַמִּשְׁכּוֹן הַלְנָהוּ וּמַש"א בִירוּשְׁלָמִי דְמִלְנָה שְׁיֵשׁ לֵה מִשְׁכּוֹן הוּי בְּכֻלְל פּוֹרַע חוּבוֹ מִיְיָרִי דְלֹא קִיבֵל הַמִּשְׁכּוֹן לִידוֹ אֲלֵא שְׁהַחֲזִיר הַמִּשְׁכּוֹן לִיד הַלְנָה וְצ"ע: וְעֵינָן רַשְׁבָּ"א ז"ל שְׁפַתְבָּ דְמִירוּשְׁלָמִי דְאִמַר בְּטַעֲמָא בְּפוֹרַע חוּבוֹ שֶׁל חֲבִירוֹ הֵנִיחַ מְעוֹתָיו כו' מִשּׁוּם דְמִצִּי אִמַר מְפִיִּיס הוּינָא וּמַחֵל לִי מִשְׁמַע דְשׁוֹקֵל אֵת שְׁקִלוֹ מִיְיָרִי בְּגַבּוּי וְאָבוּד וְלֹא הִבְנִיתִי דְבָרָיו ז"ל דְהָא מְבֹאֵר בִירוּשְׁלָמִי בְּשׁוֹקֵל אֵת שְׁקִלוֹ דְאִפְי' בְּבַע"ח דוֹחַק פְּטוֹר וְאִפְשָׁר דְכְּתָב כֵּן לְפִי הַגְּנוּסָחָא בְּנִדְרִים דְלֹא גְרַסִּינָן הֵתָם הָא דְשׁוֹקֵל אֵת שְׁקִלוֹ וּבְאֵמַת יֵשׁ לְדַקְדָּק הָד סְבָרָא דְמְפִיִּיס הוּינָא וּמַחֵל נִרְאָה דְלֹא שְׁיָיָה אֲלֵא לְעַנְיָן דְאִין הַלְנָה מְחֻיָּב לְשֵׁלֵם לֹו מִשּׁוּם דְהַמוֹצִיא מִחֲבִירוֹ עֲלָיו הָרַאָיָה וְדִלְמָא הוּי מְפִיִּיס לִיה אָבֵל לְעַנְיָן מוֹדֵר הַנָּאָה אִמַאי לֹא תִיחְשַׁב הַנָּאָה דְדִלְמָא לֹא הוּי מְצִי מְפִיִּיס לִיה אֲלֵא ע"כ

בְּכָל גּוֹנוֹנָא לֹא חֲשִׁיבָא הַנְּאָה מְשׁוּם דְּאִינוּ אֱלָא מְבָרִיחַ אַרְי וְלֹא מְטִי לִיה הַנְּאָה מִיָּדוּ לִידוּ
אֲבָל לֹא מְשַׁמַּע פֶּן בִּירוּשְׁלַמִי וַיִּתְבָּאָר עוֹד בְּזַה לְקַמְן גַּבֵּי תוֹרַם אֶת תְּרוּמוֹתָיו: ע"ב גְּזִירָה
שְׁלֹא לִיפְרַע מְשׁוּם לִיפְרַע וּבְכַתּוּבוֹת מְסִיק נְהִי דְהַנְּאָה לִית לִיה פִּיֶסּוּפָא מִיהוּ אִית לִיה
כְּמוּ שְׁהִבִּיא הֶר"ן ו"ל וְהִיָּה נִרְאָה לְהוֹכִיחַ מְשִׁם דְּאִין לְחַלְק אֱלִיבָא דְחֻנְן בֵּין בַּע"ח דְּחֻסָּה
לְבַע"ח שְׁאִינוּ דְּחֻסָּה דְּאִי נִימָא דְּטַעְמָא דְּחֻנְן הוּא מְשׁוּם דְּמַצִּי מְפִיִּיס לִיה א"כ מנ"ל דְּלַעֲנִין
מְוֹדֵר הַנְּאָה ס"ל לְחֻנְן דְּלֹא הַנְּאָה הִיא דְּלֹא הָא גּוֹפָא הַנְּאָה הִיא דְּכִסְיָא לִיה מְלִתָּא
לְפִיִּיסוּ פִי הִיכִי דְּאִמְרִינוּ לְרַבְּנָן דְּהוּא הַנְּאָה אַע"פ שְׁהִלְוֵהוּ ע"מ שְׁלֹא לְפָרְוֵעַ אֲבָל אִי
נִימָא דְּלַחֲנָן בְּכָל גּוֹנוֹנָא פְּטוֹר מְשׁוּם דְּהוּי מְבָרִיחַ אַרְי בְּעֵלְמָא וּבְכָל גּוֹנוֹנָא אִפִּי בַּבַּע"ח
דְּחֻסָּה א"ש דְּלַחֲנָן לֹא מִיחְשָׁב הַנְּאָה כָּלֵל כִּינּוּן דְּאִין זֶה אֱלָא שְׁמִירַת הַנְּזֻק וְלֹא מְטִי הַנְּאָה
לִידוּ אֲבָל רַבְּנָן ס"ל דְּאִין זֶה מְבָרִיחַ אַרְי וְחֲשִׁיב כְּמֵאן דְּמְטִי הַנְּאָה לִידוּ א"כ אִפִּי הִלְוֵהוּ
ע"מ שְׁלֹא לְפָרְוֵעַ מִיחְשָׁב הַנְּאָה דַּמ"מ פְּסִיפָא לִיה מְלִתָּא וּי"ל דְּהִיָּינוּ טַעְמָא שְׁל חִילּוּף
הַסְּוִיָּוִת דְּסוּגִיָּא דְּהָכָא ס"ל דְּלֹא חֲשִׁיבָא הַנְּאָה אֱלָא אִם מְחֻנְיָב לְשִׁלְמַם וְהִיָּינוּ דְּמוֹקִי לִיה
כְּחֻנְן אַע"ג דְּטַעְמִיָּה דְּחֻנְן מְשׁוּם דְּמַצְמַצְמָא נְפִשָׁא אוּ בַּבַּע"ח מְשׁוּם דְּמַצִּי מְפִיִּיס לִיה לֹא
חִיָּיִשִּׁינוּ לְכִסּוּפָא דְּמְלִתָּא לַעֲנִין מְוֹדֵר הַנְּאָה אֲבָל בְּכַתּוּבוֹת ס"ל דְּטַעְמִיָּה דְּחֻנְן הוּא מְשׁוּם
דְּהוּי מְבָרִיחַ אַרְי וְה"ה לַעֲנִין מְוֹדֵר הַנְּאָה לֹא מְטִי הַנְּאָה לִידִיָּה אֲבָל לְרַבְּנָן דְּלֹא ס"ל
טַעְמָא דְּמְבָרִיחַ אַרְי וְכֵמֵאן דְּמְטִי הַנְּאָה לִידִיָּה דְּמִי שְׁפִיר קְאָמַר דְּלִידִיָּהוּ אִפִּי לְוֵה ע"מ
שְׁלֹא לְפָרְוֵעַ חֲשִׁיבָא הַנְּאָה מְשׁוּם דְּכִסְיָא לִיה מְלִתָּא וְעִינִין רִשְׁבָּ"א ו"ל שְׁכַתְּב בְּשֵׁם יֵשׁ
מְפָרְשִׁים הָא דְּאִמְרִינוּ הָכָא דִּיְהִיב עַל מְנַת שְׁלֹא לְפָרְוֵעַ הִיָּינוּ דְּזֶה שְׁפָרַע בְּשִׁבְלֵוּ פְּרַע
ע"מ שְׁלֹא לְפָרְוֵעַ מְמַנּוּ ע"ש בְּאִנְרָה וְדָחָה פִּי זֶה בְּטוֹב טַעַם: ר"ן בַּד"ה פְּרוּטָה דְּרַב יוֹסֵף
לֹא שְׁכִיחַ כּו' וּמִיהוּ כִּינּוּן דְּאִפְשָׁר כּו' עִי לַח"מ פ"ו מְהֵל' נְדָרִים שְׁהַקְשָׁה לַד' הֶרַמְבַּ"ם
ו"ל שְׁפָסַק כְּרַב יוֹסֵף דְּשׁוּמַר אֲבִיָּדָה שׁוּמַר שְׁכָר הוּי וְהָכָא פָּסַק דְּפְרוּטָה דְּרַב יוֹסֵף לֹא
שְׁכִיחַ וּלְפִי שְׁעָה אִישְׁתַּמִּיט לִיה דְּבָרֵי הֶר"ן ו"ל בְּשִׁמְעָתִין וְעִינִין תּוֹס' ו"ל בַּב"ק וּבַב"מ:
דָּף לַד גַּמ' אֲמַאי תְּפִיל הַנְּאָה לְהַקְדִּישׁ עִינִין רַא"ש וְר"ן ו"ל וְתַרְוּנִיָּהוּ בְּחֻדָּא שִׁיטְתָּא קִיָּיִמִי
הִיכָא דְּנְכָסִי בְּעַל אֲבִיָּדָה אֲסוּרִין עַל מְחֻזֵּר לֹא שְׁיִיף לְמִיתְנִי תְּפִיל הַנְּאָה לְהַקְדִּישׁ דִּיעַכְב
בְּעַל הָאֲבִיָּדָה לַעֲצֵמוּ כִּינּוּן דְּאִין נְכָסִי מְחֻזֵּר אֲסוּרִין עָלֵיו וְהֶר"ן ו"ל חִידָשׁ דְּבָר בְּזֶה וְדַעְתּוּ
דְּהַמְחֻזֵּר מְוֹתֵר לְקַבֵּל הַשְּׁכָר כִּינּוּן דְּבָטֵל מְסַלַע אִינוּ נְהַנֵּה מִבְּעַל אֲבִיָּדָה פְּלוּם וּבִירוּשְׁלַמִי
מְפִנְרֵשׁ שְׁלֹא כְּדָבְרֵי הֶר"ן ו"ל שְׁהַקְשׁוּ הַתָּם וְלֹא נְכָסִי הַמְחֻזֵּר אֲסוּרִין עַל בְּעַל אֲבִיָּדָה
וְלָמָּה לֹא יִקַּח הַמְחֻזֵּר הַשְּׁכָר וּמְשַׁנֵּי דְּמִיָּירִי בְּשִׁנְיָהֶם אֲסוּרִים זַע"ז וְכַפִּי קָמָא שְׁל הֶרַא"ש
ו"ל וּלְדָבְרֵי הֶר"ן ו"ל הָא אִפְתִּי מְוֹתֵר לְקַבֵּל הַשְּׁכָר וְאֲלִיבִיָּה מְתַנִּיתִין ע"כ מִיָּירִי בְּגַבְרָא
קְרַנָּא וְלָמָּה הַנְּזָרָה לְאִוְקָמִי בְּשִׁנְיָהֶם אֲסוּרִין אֱלָא וְדָאִי מוֹכַח דְּאֲסוּר לְקַבֵּל שְׁכָר וְתַמִּיָּה
לִי שְׁלֹא הִבִּיא הֶר"ן ו"ל דְּבָרֵי הִירוּשְׁלַמִי וְעוֹד יִתְבָּאָר בְּזֶה לְקַמְן בְּמַכִּילִתִין בַּס"ד וּפְרַש"י
ו"ל בְּזֶה אִינוּ מוֹכֵן ע"ש: וּבַעֲיָקָר פְּלוּגְתָּא דְּרַב אַמִּי וְרַב אַסִּי בְּהִנֵּי תְּרִי לִישְׁנֵי עִינִין בְּדָבְרֵי
הֶרַשְׁבָּ"א ו"ל בְּאִנְרָה בְּזֶה וּל"ק דְּאִיכָּא מֵאן דְּאָסַר לְהַחֲזִיר בְּנְכָסִי בְּעַל אֲבִיָּדָה אֲסוּרִין
עַל מְחֻזֵּר מְשׁוּם דְּמִהִנֵּי לִיה פְּרוּטָה דְּרַב יוֹסֵף וַא"כ מְוֹדֵר הַנְּאָה מְשׁוּפֵר אֲמַאי מְוֹתֵר
לְתַקְנוּעַ בּוּ תְּקִיעָה שְׁל מְצֻנָּה הָא נְהַנֵּה בְּפְרוּטָה דְּרַב יוֹסֵף בְּשַׁעַת עֶסַק הַמְצֻנָּה וְאַטּוּ עַפ"ז
נְפִל פְּלִלָּא דְּמְצוֹת לָאו לִיְהִנּוֹת נִינְהוּ אֱלָא ע"כ הַנְּאָה זֹו לָאו מְשׁוּפֵר הִיא אֱלָא מְחַמַּת
הַמְצֻנָּה וְכִינּוּן דְּעִיָּקֵר הַמְצֻנָּה לָאו הַנְּאָה הִיא מְוֹתֵר לְתַקְנוּעַ בּוּ וְהַנְּאָה זֹו דְּפְרוּטָה דְּרַב יוֹסֵף
מְמִילָא קָאֲתִי וַא"כ ה"נ בְּמְוֹדֵר הַנְּאָה מְחַבִּירוּ כִּינּוּן דְּצָרִיף לְהַחֲזִיר לוּ אֲבִיָּדָתוּ מֵה שְׁנִיָּהָה

בפרוטה דרב יוסף לאו' מתמתו היא הנאה הלזו אלא מתמת המצנה והתוס' ו"ל הקשו
הא פרוטה דרב יוסף אין זו הנאה דאינו אלא מברית ארי ותיקצו כיון דהוא עצמו מהנה
את עצמו ע"י של חבירו חשיבא שפיר הנאה ובגכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה קאמר
בלישנא קמא דמותר להחזיר משום דמדעם דנפשיה מהדר ליה משמע דטעמא לאו משום
דמצנה היא אלא משום דאין זו הנאה דשלו הוא מחזיר אכל הרמב"ם ו"ל בחבורו כתב
משום דמצנה היא ובפ"י המשניות כתב עוד דבר מחודש דבמקום שנוטלין עליו ש"כר
תפול הנאה להקדש ואין המחזיר יכול לקבל אפ"י אם הוא המדיר משום דלא התירו
להחזיר אלא משום מצנה אבל אם נוטל ש"כר יצא מדין תורה ואין פוננתו בחזרה לשם
מצנה אלא בשביל הש"כר ואם פן מהנהו בחזרתו ולפי דבריו ו"ל אתיא שמעתא שפיר
הא דניחא לן מקום שנוטלין כו' היכא דגכסי המחזיר אסורין על בעל אבידה ולא
איצטריך למימר דמייירי בגבירא יקרנא ודברים נפלאים הם ובחבורו נראה דלא ס"ל
הכי דכתב הא דתפול הנאה להקדש היינו בשניהם אסורין זע"ז וגם בעיקר טעמו שכתב
משום דמצנה היא לא משמע פן בירושלמי דרמי אהדדי הא דמחזיר לו אבידתו אהא
דתנן לקמן דאין מרפאהו רפואת ממון ומשני דהתם איירי שיש לו אחר שירפאנו משמע
דמדמי להו אהדדי ואי משום דמצנה היא אפילו יש לו אחר שיחזיר ג"כ מותר כמו
ברפואות גופו שכתב הרמב"ם ו"ל דמותר משום דמצנה היא ומשמע אפ"י איכא אחר
והר"ן ו"ל לקמן כתב פשיטת הירושלמי דמייירי ביש לו אחר דאל"ה הוי כמחזיר לו
אבידה והרא"ש ו"ל כתב התם דברפואת ממון ליכא מצנה אבל ברפואת גופו איכא מצנה
ולפ"ז אפ"י אין לו מי שירפאנו אסור ברפואת בהמתו אבל בכסקיו הביא דברי הירושלמי
וכתב דש"ס דילן גמי הכי ס"ל והיכא דאין לו מי שירפאנו גם ברפואת ממון איכא מצנה
דהוי כמחזיר לו אבידתו וא"כ באבידה ג"כ אי יש אחר שיחזיר לו אסור ואמאי לא כתבו
פן גבי מחזיר אבידה ועוד דמסברת הש"ס דמדעם דנפשיה מהדר ליה משמע דבכל גוונא
מותר כיון דשלו הוא מחזיר לו ומסתימת לשון הרמב"ם ו"ל ג"כ נראה דהיכא דאיכא
מצנה בכל גוונא מותר אפ"י איכא אחר שיחזיר לו או שירפאנו ורפואת ממון אין בה
מצנה וכן מבואר בפ"י המשנה גבי אבל לא רפואת ממון ובאמת מפשטיה דשמעתא דש"ס
דילן לא משמע כלל טעמא דמצנה דא"כ תיקשי לל"ב דאוסר להחזיר בגכסי מחזיר
אסורין על בעל אבידה.

מהא דמרפאהו רפואת נפש אלא ע"כ ה"כ בסבירא בעלמא פליגי אי חשיבא הנאה או
כיון דמדעם דנפשיה מהדר ליה אין זו הנאה וגבי רפואת נפש היינו טעמא משום
דמחזונתיה לא אדריה ורפואת ממון הנאה גמורה היא כיון שהיא חולה והוא מרפאהו לא
שייך למימר בזה מדעם דנפשיה מהדר וא"כ בכל גוונא אסור אפ"י אין לו מי שירפאנו
אבל בטלה דעתי נגד דעת הראשונים ו"ל וכן הרשב"א ו"ל כתב האי ירושלמי לקמן גבי
רפואת ממון וה"כ בשמעתין כתב ג"כ בטעמא דמחזיר אבידתו הוא משום מצנה והא
דאמרין מדעם דנפשיה קמהדר הוא פדי שלא יחשב הנאה מה שנהנה אח"כ מאבידתו.

לזה אמר דמדעם דנפשיה מהדר ליה ומשמע שם מדבריו דבאבידה בין יש אחר שיחזיר
לו בין אין אחר שרי ואדרבה היכא דיש אחר קיל טפי דאינו מהנהו כיון דיש אחר והוא
דלא כמשמעות הירושלמי וצ"ע: ובירושלמי אמרו עוד חילוק אחר בין מדירו מגופו ובין
מדירו מנכסיו הביאו הרא"ש ו"ל לקמן גבי רפואת ממון וכתב דגמרא דילן לא מחלק

בְּהֵכִי וְלֹא בְּיָאֵר פִּירוּשָׁא דְהָאֵי חֲלוּקָא בֵּין מְדִירוֹ מְגוּפוֹ אוּ מְדִירוֹ מְנַכְסִיו וְהֵיךְ נִרְאֵה לְפָרֵשׁ דְּמַתְּנִיתִין דְּמַחְזִיר אַבְיָדָה מִיִּירֵי בְּמְדִירוֹ מְנַכְסִיו דְּאָמַר נַכְסֵי עָלֶיךָ וּמַשׁ"ה מְוֹתֵר לְהַחְזִיר לוֹ אַבְיָדָה דְּהִנָּאת גּוּפוֹ לֹא אָסַר עָלָיו וּלְקַמְן מִיִּירֵי בְּמְדִירוֹ מְגוּפוֹ וּמַשׁ"ה לֹא יִרְפָּאנוּ רְפוּאָת מָמוֹן אֱלָא דַּא"כ לְמָה פְּתַב הָרַא"ש ו"ל דְּגַמְרָא דִּילָן לֹא מְחַלֵּק בְּהֵכִי הָא כ"ע מוֹדוֹ בְּהָאֵי חֲלוּקָא דְּאָם הַדִּירוֹ מְנַכְסִיו וְדַאֵי מְוֹתֵר בְּהִנָּאת גּוּפוֹ.

וְהָא דְּאָמְרִינָן בְּשִׁמְעָתִין כְּשִׁנְכְּסֵי מַחְזִיר כּו' כְּשִׁנְכְּסֵי בְּעַל אַבְיָדָה ע"כ לֹא מִיִּירֵי בְּהַדִּירוֹ מְנַכְסִיו דְּאָמַר נַכְסֵי עָלֶיךָ דַּא"כ מ"ט דְּמָאֵן דְּאָסַר לְהַחְזִיר לוֹ אַבְיָדָה אִם הַמַּחְזִיר אָסַר נַכְסִיו עַל בְּעַל אַבְיָדָה אֱלָא מִיִּירֵי דְּאָסַר הִנָּאתוֹ עָלָיו בְּסִתְּמָם וּבֵין הִנָּאת גּוּפוֹ וּבֵין הִנָּאת נַכְסִיו אָסַר עָלָיו וּבִק"ע פִּי' מְדִירוֹ מְגוּפוֹ הֵיִינוּ שְׁנֵדֵר שְׁלֵא יְהֵי גּוּפוֹ מְמַנּוּ וּבְהֵכִי אֵיִירֵי מַתְּנִיתִין דְּמַחְזִיר לוֹ אַבְיָדָה דְּלֹא נָדַר שְׁלֵא יְהֵי מְמוּנּוֹ וּע"כ הֵיִינוּ שְׁנֵדֵר בְּפִירוּשׁ שְׁלֵא יְהֵי גּוּפוֹ מְמַנּוּ דְּבִסְתָּם כָּל הִנָּאות בְּכָלֵל וַא"כ פְּשִׁטָּא דְּפוּרְעַ לּוֹ חוּבוֹ וְשׁוּקַל שְׁקֵלוֹ דְּכ"ז לֹאוּ הִנָּאת הַגּוּף הוּא.

וּפִי' תְּמוּהָ הוּא זֶה וְהַדְּבָר בְּרוּר כְּמַש"כ וְדו"ק אֱלָא דְּלִפ"ז דְּמַתְּנִי' מִיִּירֵי בְּמְדִירוֹ מְנַכְסִיו א"כ אִמְאֵי תְּפוּל הִנָּאָה לְהַקְדֵּשׁ וי"ל דְּזֶה חֲשִׁיב הִנָּאת נַכְסִים וְעֵינָן רִשְׁבָּ"א ו"ל לְקַמְן גְּבִי פְּכָרֵי עָלֶיךָ: ע"ב אָמַר רַבָּא הֵיִתָּה לְפָנָיו כְּפָר שֶׁל הַפְּקָר כּו' פִּרְש"י דְּרַבּוּתָא קַמ"ל דְּמַצִּי זְכִי בְּהַפְּקָר לְחוּל קְדוּשָׁה עָלָיו מִשְׁמַע דְּמַפְרֵשׁ דְּהַקְדוּשָׁה קוּדָם שְׁהַגְבִּיָּה וּבְהַגְבִּיָּהוּ חָל הַהַקְדֵּשׁ וּגְבִי לְהוֹרִישָׁה לְבָנָיו פְּתַב דְּנִטְלָה לְהוֹרִישָׁה לְבָנָיו וְאַח"כ הַקְדוּשָׁה דְּקוּדָם לְכוּ אֵינוּ יָכוֹל לְהַקְדִּישָׁה וְגַם הוּא תְּמוּהָ דְּאִמְאֵי מְעַל פִּינּוֹן דְּאָחַר נְטִילָה הַקְדִּישָׁה גַם מֵה שְׁפִי נְטִילָה לְאַוּכְלָה מְעַל הֵיִינוּ אִם אַכְלָה ג"כ אֵינוּ מוּבָן.

דַּא"כ דְּבִנְטִילָה לְחוּד לֹא מְעַל לְמָה הַחֲזוּר הַנְּטִילָה כָּלֵל וְהָרַא"ש ו"ל פִּי' בְּזֶה דְּהַפְּקָר הֵיִיךְ מְוֹנַח בְּתוּף ד' אִמּוּתָיו וּמַש"ה חָל עָלָיו הַהַקְדֵּשׁ נְטִילָה לְאַוּכְלָה בְּנְטִילָה זֹו מְעַל פִּינּוֹן דְּנִטְפִינָן לְזִכּוּת בָּהּ לְאַכִּילָתוֹ מְעַל וְיִצְאָה לְחֻלִּין וּבִלְבַד שְׁיָהָא שׁוּגְג לְהוֹרִישָׁה לְבָנָיו מְעַל לְפִי טוֹבַת הִנָּאָה לְפִי שְׁלֵא זָכָה בָּהּ אָדָם וְהָרֵי הִיא בְּרִשׁוּת הַקְדֵּשׁ וּמְעִילָה זֹו לֹא הַבְּנֵי פִינּוֹן דְּלֹא אֵהָנוּ מְעַשְׂיוֹ אִמְאֵי מְעַל וְאֵי מִשׁוּם דְּנִהְיָה בְּהַחְזִיקָת טוֹבָה מְבָנָיו וּכְמַש"כ הָרַא"ש ו"ל אֵינוּ הַחְזִיקָת טוֹבָה הִיא זֹו בְּמַחְשָׁבָה בְּעֵלְמָא וְעוּד הַקְשָׁה הָרַא"ש ו"ל דְּלְמָה נִקְטַת כְּפָר שֶׁל הַפְּקָר לִיתְנֵי כְּפָר שֶׁל הַקְדֵּשׁ וְכַתּוּב הוּא ו"ל לְפָרֵשׁ דְּאָמַר לְכַשְׁאֲזָפָה בּוֹ יְהֵי הַקְדֵּשׁ וְהָרֵי כְּמוֹ שְׂדֵה זֹו לְכַשְׁאֲפְדָּה מְמָה תִּיקְדֵּשׁ.

דַּה"נ בְּיָדוֹ לְזִכּוּת. וְגַם לְפִי' זֶה יֵשׁ לְדַקְדָּק דַּע"כ הַנְּטִילָה הִיא לְעַצְמוֹ וְהַהַקְדֵּשׁ חֲנִיל אַח"כ דַּה"ק לְכַשְׁאֲזָפָה יְהֵי הַקְדֵּשׁ א"כ אִמְאֵי מְעַל בְּנְטִילָה זֹו הָא לֹא חָל הַקְדֵּשׁ עַדִּין בְּשַׁעַת נְטִילָה וְעוּד דְּהָר"ן ו"ל צִיָּדָה לְעֵיל בְּשִׁמְעָתָא דְּנִטְעוּת אֵלוֹ דְּלִרְבָּא יָכוֹל לְחַזְרוֹר גַּם בְּהַקְדֵּשׁ וַא"כ פִּי נְטִילָה לְאַוּכְלָה הָא קְהֵדֵר בֵּיהּ: וְהָר"ן ו"ל כְּתַב ג"כ דְּמִיִּירֵי שְׁהֵי בְּתוּף ד' אִמּוּת וּקַמ"ל דְּחָל הַהַקְדֵּשׁ וְזָכָה בָּהּ לְהַקְדֵּשׁ וְלֹא לְעַצְמוֹ וּמַש"ה פִּי נְטִילָה לְאַוּכְלָה הוֹצִיאָה מִרְשׁוּת הַקְדֵּשׁ אֲבָל אִם הֵיִיךְ הַפְּקָר שְׁלוֹ וְהַקְדִּישָׁה לֹא הָרֵי מְעַל בְּנְטִילָתָה כְּמוֹ בְּגִזְבָּר וּמְדַמִּי לָהּ לְמַגְבִּיָּה מְצִיאָה לְחַבְרֵי דְּקָנָה חַבְרֵי.

וְלֹא הוּא וְגַם זֶה צ"ע חֲדָא דְּהֵיכָן מְצִינוּ דְּתַקִּינוּ לְזֶה קִנְיָן ד' אִמּוּת בְּשִׁבִּיל חַבְרֵי וְעוּד הָא זָכָה מְטַעַם שְׁלִיחוּת וְלֹא מְצִינוּ שְׁלִיחוּת לְהַקְדֵּשׁ וְעוּד מִנ"ל דְּלֹא זָכָה תְּחִלָּה לְעַצְמוֹ הָא פִּינּוֹן שְׁהֵי בַד' אִמּוּתָיו מִיָּד נִקְנָה לוֹ אִפִּי' לֹא אָמַר דְּלִקְנֵי לִיהַּ כְּדַאִיתָא בְּב"מ וַא"כ קוּדָם

שְׁהַקְדִישׁ קְנוּי לֹו וְאִמָּאֵי מְעַל בְּנִטְיָלָהּ כִּינּוּן שְׁהִיָּה כְּבָר בְּרִשׁוּתוֹ וְלֹא הוֹצִיאָהּ מִרִשׁוּתוֹ
וְעוֹד דְּלִכּוּלְהוּ פִּירוּשֵׁי הַגֵּי מְצִי לְאֲשַׁמְעִינוּ חִלּוּק דְּנִטְיָלָה לְאֲוֹכְלָהּ אוֹ לְהוֹרִישָׁהּ לְבָנָיו
בְּכַפֵּר שֶׁל הַקֹּדֶשׁ דְּעֵלְמָא וְאִי אֲתִי לְאֲשַׁמְעִינוּ לְהֵרָא"שׁ ו"ל דִּיכּוּל לְהַקְדִישׁ לְאַחַר שְׁיִזְנָפָה
וְלִהְרִ"ן ו"ל דד' אֲמוֹת קוֹנִין לְהַקְדִישׁ וְלֹא לְעַצְמוֹ הֵךְ מִלְתָּא לְחוּדִיָּה הֵנָּה לִיָּה לְאֲשַׁמְעִינוּ.

ע"כ הִיָּה נִרְאָה כְּמוֹ שֶׁפִּי הַתּוֹסֵ' ו"ל וּמִיִּירִי דְאָמַר שְׁהִיָּה הַקֹּדֶשׁ לְכַשְׁיִזְנָפָה וּע"ז מְחַלֵּק
נִטְיָלָה לְאֲוֹכְלָהּ הִיָּינוּ שְׁזָכָה בָּהּ ע"מ לְאֲוֹכְלָהּ וְלֹא חֲזָרָה הִיא דְכֵן אָמַר שְׁהִיָּה הַקֹּדֶשׁ אַחַר
זְכִיָּה חַל עֲלֵיהָ הַקֹּדֶשׁ לְפִי כְּוִלָּה כִּינּוּן דְּזָכָה בָּהּ בְּכּוּלָּהּ וּמִשׁ"ה מְעַל אַח"כ לְפִי כְּוִלָּה נִטְיָלָה
לְהוֹרִישָׁהּ לְבָנָיו לֹא זָכָה בְּכּוּלָּהּ אֲלָא לְפִי טוֹבַת הַנְּאֻה שְׁבָהּ וּכְמוֹ כֵן לֹא חַל הַקֹּדֶשׁ אֲלָא
לְפִי טוֹבַת הַנְּאֻה וְלֹא מְעַל בָּהּ אֲלָא לְפִי טוֹבַת הַנְּאֻה אֲבָל גַּם בְּזֵה הַתּוֹסֵ' ו"ל שְׁדוּ בָּהּ נִרְגָּא
דֵא"כ הַגֵּי מְצִי לְאֲשַׁמְעִינוּ דְּנִטְיָלָה תְּחִלָּה וְאַח"כ הַקְדִישָׁה וְהֵרָמְב"ם ו"ל בַּפ"ד מְהִלְכוֹת
מְעִילָה פְּתַב לְמִמְרָא דְרַבָּא פְּלִישְׁנָא דְהַש"ס וּלְשִׁיטְתוֹ דַּס"ל דְּלֹא מְעַל בְּנִטְיָלָה לְחוּד עַד
שְׁיִזְנָפָה כְּמִבְּנָאָר בְּדַבְרֵיו בַּה"ל מְעִילָה וּכְמוֹ שְׁהֵאֲרַכְתִּי בְּזֵה בַח"י א"כ קָשָׁה אִמָּאֵי מְעַל
הוּא בְּנִטְיָלָה לְאֲוֹכְלָהּ וְאִם נִפְרָשׁ דְּבָרֵיו כִּפִּי הַתּוֹסֵ' ו"ל א"ש וְהִלְכָה זֹו סְתוּמָה הִיא וְצָרִיף
עֵינָן יוֹתֵר: תּוֹס' בַּד"ה הִיָּתָה לְפָנָיו כו'.

וּמִסְקוֹ דְאִיִּירִי בְּקוֹנָם. וְכַתֵּב דְּלִהְכִי נִקְט מִלְתִּיָּה בְּקוֹנָם מִשׁוּם דְּמְעִילָה לְפִי טוֹבַת הַנְּאֻה
לִית בֵּיָּה שְׁנָה פְּרוּטָה וּבְקוֹנָם אִיכָּא אִיסוּר הַנְּאֻה אִפִּי פְּחוּת מִשְׁנָה פְּרוּטָה.

וְלֹא הִבְנִיתִי דְּבָרֵיהֶם ו"ל דְּאִטוּ בְּהַקְדִישׁ לִיכָּא אִיסוּר בְּפָחוּת מִשְׁנָה פְּרוּטָה. וְכִי הִיכִי דְשִׁינָף
לְשׁוֹן מְעִילָה בְּקוֹנָם בְּפָחוּת מִשְׁנָה פְּרוּטָה ה"נ שְׁיִיף בְּהַקְדִישׁ.

וּבְאַמַּת שְׁיִיכוֹת דְּמִמְרָא דְרַבָּא בְּפָחוּת צ"ע וּמִשׁ"כ הֵר"ן ו"ל אִיִּירִי דְּבַעֲיָא דְכַפְרֵי עֲלֵיהָ
כו'. הִיא גּוּפָא לֹא שְׁיִיכָא הֵכָא.

וְנִרְאָה דְכְּמוֹ דְתַנּוּ בְּמִתְנִיתִין מְקוּם שְׁנוּתֵינוּ עֲלֵיהָ שְׁכָר תְּפוּל הַנְּאֻה לְהַקְדִישׁ הָא לֹא"ה
מְעַל בְּהַנְּאֻתוֹ ה"נ בְּלִהוֹרִישָׁהּ לְבָנָיו מְעַל בְּטוֹבַת הַנְּאֻה אַע"פ שְׁלֹא שְׁיָנָה וְהוֹצִיא מִרִשׁוּת
הַקֹּדֶשׁ: גַּמ' כְּפָרִי עֲלֵיהָ וּנְתָנָה לֹו בְּמִתְנָה מֵהוּ יֵשׁ לְדַקְדָּק כִּינּוּן דְאָסֵר עֲלָיו הַכְּפָר בְּהַנְּאֻה
א"כ זֶה שְׁנָתָן לֹו בְּמִתְנָה הַנְּאֻה הִיא וּמִאִי קְמִיבְעִי לִיָּה דְהָא בְּשַׁעַת הַנְּתִינָה עֲדִינּוּ כְּפָר שֶׁל
הַמְדִיר הוּא וְהוּא נִהְיָה מְמַנּוּ בְּקַבְלָתוֹ בְּמִתְנָה וְהִיָּה נִרְאָה דְבְּכַפֵּר כִּינּוּן דְעִיקָר הַנְּאֻתוֹ
אֲכִילָה הִיא אִין דְעַתּוֹ לְאֲוֹסְרָהּ עֲלָיו אֲלָא בְּאֲכִילָהּ אֲבָל בְּשַׁאָר הַנְּאֻת לֹא נֶאֱסֵר וּמִשׁ"ה
מִוֶּתֶר לִיתְנּוּ לֹו בְּמִתְנָה וְאַחַר שְׁנָתָנָה לֹו מִיבְעִי לִיָּה אִי אִיסוּר עֲלָיו בְּאֲכִילָהּ אִי לֹא וּמִצָּאֵתִי
סַעַד לְזֵה בִּירוּשַׁלַּיִם דְּמִיבְעִי לִיָּה נִדָּר מִן הַכְּפָר מֵהוּ לְחַמֵּם בּוּ יָדִיו הִבִּיאוּ הֵרָא"שׁ וְהֵר"ן
ו"ל בְּשִׁמְעִיתִין וּמִשְׁמַע הֵתֵם דְּהָא גּוּפָא מִיבְעִי לִיָּה בְּנִדָּר מִן הַכְּפָר סְתָם אִי דְוִקָּא מְאֲכִילָהּ
נִדָּר אוֹ מִפְּל הַנְּאֻת וְאִיסוּר לְחַמֵּם בּוּ יָדִיו וּפְשִׁיט לָהּ מֵהָא דְתַנְּיָא לְקַמְּן כְּפָר זֹו הַקֹּדֶשׁ
וְאֲכִילָהּ מְעַל מִשְׁמַע דְּוִקָּא אֲכָלוּ אֲבָל הַנְּאֻה אַחֲרַת לֹא וּמִשְׁנֵי דְהֵתֵם מִיִּירִי שְׁאָמַר בְּפִירוּשׁ
אֲכִילַת כְּפָר זֹו הַקֹּדֶשׁ הָא סְתָם צָרִיכָה וְסִלְקָא בְּתִיקוֹ אֲלָמָא דְמִסְפָּקָא לִיָּה בְּסְתָם אִי לֹא
אָסֵר עֲלָיו אֲלָא אֲכִילָהּ אוֹ גַּם בְּהַנְּאֻה וְא"כ י"ל דר' חִיָּיָא בַר אֲבִין ס"ל דְלֹא נֶאֱסֵר אֲלָא
בְּאֲכִילָהּ וּמִוֶּתֶר לִיתְנּוּ לֹו בְּמִתְנָה אֲלָא דֵא"כ לְקַמְּן בְּפִירִיָּתָא דְהַשְׁאִילְנִי פְּרָתָהּ הִיכִי ס"ד
דְּנִתְנָה לֹו בְּמִתְנָה הִיָּינוּ לְמוֹדָר הָא הֵתֵם בְּהַנְּאֻה אִיסוּרָהּ אֲלָא ע"כ אֲפִילוּ בְּאִיסוּר הַנְּאֻה
מִיבְעִי לִיָּה מִשׁוּם דְשִׁינּוּי הַרִשׁוּת וְהַנְּאֻה בָּאִים כְּאֲחָד וְכֵן מִשְׁמַע מֵהָא דְרַבָּא דְלַעֲלִיל דְסְתָם
נִדָּר בְּכַפֵּר אִיסוּרָהּ אֲפִילוּ בְּהַנְּאֻה מְדַקְאָמַר נִטְיָלָה לְאֲוֹכְלָהּ מְעַל וּעַפ"ז לֹא הִבְנִיתִי מִשׁ"כ ו"ל

דלחמם ביה ידיו הוי בעיני דלא איפשיטא ולפמי"ש לשיטת הש"ס דילן אין פאן ספק דודאי נאסר גם בהנאה דאין לומר דמספקא ליה להירושילמי דוקא בחימום ידיו אי חשיבא הנאה דאם פן היכי פשיט מהא דתניא דוקא אכלו הא לכ"ע תיקשי מאי אריא אכלו הא שאר הנאה נמי אלא ודאי הא גופא מספקא ליה אי נאסר גם בהנאה או דוקא באכילה וכיון דלש"ס דילן פשיטא ליה דנאסר בהנאה א"כ לחמם בו ידיו ודאי אסור: אלא כפרי עליה לאפוקי מאי כו' רבו בזה הגנוסותא רש"י ז"ל גריס אלא לאפוקי דאי גנביה מיגנב ובעיני אחריתי היא אם גנבה אחר ואח"כ פא לידו מהו והוא תמוה דמאי נפ"מ אם פא לידו ע"י אחר שניתן לו או ע"י גנביה כו' שנתאשו בעליו ממנו ומש"כ לקמן כיון דיצאה מרשותו שלא מדעתו פעודה בידו דמי הוא מלתא בלא טעמא.

ובהא דאי אזמניה עלוניה היינו דאזמניה תחלה וקמ"ל דאינו יכול לאסור חלקו עליו דכבר זכה בו המזונות וגם זה חידוש הוא דעל ידי הזמנה לחוד יזכה בחלקו וכן הקשה הרשב"א ז"ל לשיטה זו: והרא"ש ז"ל פתב לחד גנוסותא דרחב"א פריה לרבא אלא כפרי לאפוקי מאי דאי גנביה מיגנב בתמיה וע"כ להוציא נתנה לו במתנה ומשני ליה רבא לאפוקי דאזמניה עלוניה והקשה הרא"ש ז"ל ע"ז ע"ש וכתב דהנכון דרבא הוא דקאמר פשיטא דנתכונן לאסור אפילו ע"י מתנה דאל"ה במאי אסרו עליו דמסתמא לא יאכל כ"א ע"י מתנה ואמר ליה ר' חייא בר אבין דנתכונן לאוסרה עליו אם יבוא לידו ע"י גנביה או דאזמניה עלוניה וכתב הרא"ש ז"ל דנהנה מיד שהזמינו משמע מדבריו דהאכילה מותר משום דנתנה לו ולא פירו הוא בשעה שהוא אוכל וא"כ אם אסר עליו פירו באכילה מותר להזמינו לר' חייא בר אבין: והר"ן ז"ל פירש גם פן בפירוש האחרון של הרא"ש דרבא הוא דקאמר אלא כפרי עליה לאפוקי מאי ואי לאוסרה עליו היכא דגנביה מיגנב בתמיה ואמר ליה רחב"א לאפוקי דאי אזמניה.

וכתב הר"ן ז"ל דאי אזמניה עלה תיקטר ליה דהיא שעתא נמי פירו הוי. מדבריו משמע דבשעת אכילה נמי אסור הוא דמשל המדיר הוא אוכל ולא בתורת מתנה.

וכן פירשו התוס' ז"ל ע"ש בדבריהם כמה טעיות בדפוס ולפי שיטתם קצת קשה מאי פריה לרבא מברייתא דהשאילני פרתה כו' הא משמע דרבא לא פשיטא ליה דאסור אפילו אי יהבא ניהליה במתנה אלא בכפר דע"כ אסרה עליו שלא יפצור לו ליתנו לו במתנה וכנ"ל אבל בקרדום ונכסים ופרה הא שפיר אסרו שלא להשאילן לו אבל לא בנתנו לו במתנה וצ"ל דלאו דוקא גבי כפר הוא דקאמר הכי אלא דבכל מקלי מסתברא דכשאסר נכסיו עליו אסרו גם ליתן לו במתנה.

ועיין ר"ן ז"ל שכתב דאמאי לא תיפשוט מהא דתנו לקמן גבי קונם לביתה שאני נכנס דוקא מת או מוכרן לאחר הא מוכרן למודר אסור ויש לחלק בין מדיר שאוסר על חבירו ובין מודר שאוסר של חבירו על עצמו דבזה לכ"ע אסור ליקח או לקבל במתנה וכן פתב הרשב"א ז"ל ולענין מש"כ הרמב"ם ז"ל כפרי זה אסור עליה יתבאר לקמן בפרק השנותפין בס"ד: ע"ב יש מעילה בקונמות כו' ופשיט דיש מעילה עיין במל"מ ז"ל פ"ד מהלכות מעילה שנסתפק בזה היכא דלא אסר בהנאה אלא באכילה אי יש מעילה ומירושילמי שהבאתי לעיל דמוקי לברייתא דכפר זו הקדוש באומר שלא אנכלנו אלמא דבאכילה לחוד ג"כ איכא מעילה אלא דהא דתניא יש לה פדיון צ"ע דהאי פדיון מה דינו

דאי יפול להקדש תיקשי אמאי הא לא נאסר הכפר בהנאה כ"א באכילה וא"כ הפדיון ג"כ לא יאסר בהנאה וי"ל דקדושה שיש בכפר לאוסרו באכילה חלה על הפדיון ונאסר גם בהנאה אבל לא מצינו פיוצא בזה שיהיה הפדיון חמור מן העיקר גם מה שנסתפק שם באוסר הנאתו עליו וכן היכא דהוא אוסר על עצמו הנניח חבירו גם כן פשיטא ליה ממתניתין דתפול הנאה להקדש ומתניתין איירי באוסר הנניח ומי לא מיירי נמי דבעל האבדה אסר על עצמו הנניח המחזיר ואפ"ה תפול להקדש: והר"ן ו"ל נסתפק במעילה בקונמות אי משתרי ההוא קונם פהקדש שיוצא לחולין ע"י מעילה ולכאורה בקונם כללי פינו דיש לו פדיון ה"ה דיוצא לחולין ע"י מעילה אבל בקונם פרטי דאין לו פדיון אפשר דאינו יוצא לחולין ע"י מעילה ג"כ אלא די"ל דלענן פדיון לא אלים למתפס פדיונו ולחול קדושה על הפדיון אבל ע"י מעילה אפשר שיוצא לחולין ובירושלמי איתא גבי קונם פרטי הוא מעל בטובת הנאה המשמע דאין כאן מעילה גמורה אלא לפי טובת הנאה לחוד ואם כן נראה דאין יוצא לחולין כמו לעיל גבי להורישו לבניו דמעל לפי טובת הנאה ולא יצאה לחולין כמ"ש הרא"ש ו"ל: ויש לדקדק עוד אי נימא דלא משתרי הקונם ע"י מעילה אם כן אמאי קיי"ל כר"מ בהא דיש מעילה בקונמות דלמא ר' מאיר לטעמיה דס"ל דבשוגג גם הקדש אינו מתחלל ואפ"ה מיייתי קרבן מעילה כדאיתא בקדושין פרק האיש מקדש מש"ה ס"ל דאיכא מעילה בקונמות ג"כ אע"ג דלא משתרי ע"י מעילה אבל לדין דקיי"ל דבשוגג מתחלל וכו' יהודה וילפינו לה מדחיבה רחמנא קרבן אשוגג ש"מ דיוצא לחולין א"כ הכא בקונמות דלא משתרי ע"י מעילה גם כן קרבן לא ליחייב כמו מזיד דהקדש ועיין מש"כ בזה בחידושי למס' מעילה ולמאי דמפכינו בשבועות דר"מ לרבנן א"ש ולשיטת הרמב"ם ו"ל שם במעילה דמוקי לכמה משניות במזיד והא דתנו מעל היינו לשלם להקדש א"כ י"ל דהכא נמי בהא פליגי אי תפול הנאה להקדש: גמ' פפרי עליה ונתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסירא והקשה הר"ן ו"ל מכאן להרמב"ם ו"ל שפתב דהמדיר לוקה משום לא יחל וי"ל דלענן מעילה שפיר קאמר דלא אסירא ולגביה לאו הקדש הוא ומשום כל יחל הוא דעבר ואצל המודר הוי איפכא דליכא גביה כל יחל דברו דהא הוא לא נדר אבל מעילה איכא גביה דעליה שניא פהקדש וכ"כ הלח"מ ו"ל בפ"ה מהלכות נדרים אלא דמש"כ סתם אם עבר שמעון ונתנה אינו לוקה ואמאי לא ילקה משום לאו דמעילה ועיין במל"מ ו"ל בפ"ד מהלכות מעילה אם לא שנאמר כמו שפתבנו לעיל דמעילה דקונמות היינו ליפול הנאה להקדש אבל קרבן ומלקות ליכא גביה דלאו קודש גמור הוא אבל בשבועות בשמעטין דשני קונמות מבואר דאיכא קרבן במעילה דקונמות ועיין בזה במל"מ ו"ל בפ"ד מהלכות שבועות באנרה ועיין בירושלמי ס"פ קונם יין דאיתא התם אמר ר' יוסי הדא אמרה ההו דמשמע לחבריה שלא יאכל ההו אוכל וההו עבר ופירש הק"ע דזה מותר לאכול והמדיר עובר ונהרי זה מבואר פדעת הרמב"ם ו"ל אלא דמ"ש הדא אמרה אינו מוכן וכמ"ש הוא ו"ל בעצמו שם ונראה לפרש איפכא ההו אוכל וההו עבר דזה שאוכל הוא העופר וצ"ע: למעול מקבל מצי אמר היתרא בעית אוסורא לא בעית מדברי הר"ן ו"ל נראה דמיבעי ליה אי מעל המקבל בקבלתו לחוד וכתב דלא דמי למוציא מרשות הקדש דמעל בלקיחתו מרשות הקדש לחוד משום דהתם הוא המוציא אבל הכא חבירו נתנה לו.

ולפ"ז לאו בתורת בעיני אומר ליה אלא דרף שאלה מי ימעול בזה דבהקדש דעלמא מעל הנותן וכדתנן נתנה לחנוני הוא מעל ומקבל בהקדש ג"כ לא מעל ע"י קבלה לחוד דאיסורא לא בעי למיקני ואמר ליה רבא דמעל לכשיוציא אבל מלשון הרא"ש ז"ל נראה דרב אחא ס"ל דאפילו לכשיוציא לא מעל המקבל מהאי טעמא דאיסורא לא ניתא ליה דליקני ולא דמי למוציא מעות הקדש דהתם הוא עצמו לקחם ע"ש ולפ"ז יקשה לרב אחא ממתניתין דחנוני מעל לכשיוציא אע"ג דאחר נתנה לו והרשב"א ז"ל פתב ג"כ דלכשיוציא קמבעי ליה ולפמ"ש לעיל דבקונם פרטי אינו יוצא לחולין ע"י מעילה י"ל דהכא דוקא מיבעי ליה פינו דלא מישתרי ע"י מעילה אפילו לכשיוציא לא לימעול דאיסורא עליה פדקאי קאי ומהא דאמר רב אחא איסורא לא בעית משמע דמיירי הכא במעילה גמורה ובשוגג דבמזיד לא שייך למימר לא בעינא באיסורא ולדברי הר"ן ז"ל דבקבלה לחוד קאמר דאין המקבל מועל קצת קשה למה ליה טעמא דאיסורא לא בעית הא בלא"ה נראה דלא שייך הכא מעילה דהוצאה מרשות הקדש פינו דלא הוי הקדש גמור אלא קונם פרטי ואין לו פדיון ואין רשות הקדש עליו וע"כ לכשיוציא מיבעי ליה והיכא דאכלו המנדר לכ"ע מעל ובהוצאה לחוד הוא דמיבעי ליה ובחידושי למעילה הארכתי בדינים אלו: ומדברי הרא"ש ז"ל נראה דבכל קונם לית ביה פדיון דמפרש פפר זו הקדש דרישא היינו הקדש גמור והעיקר בזה פדברי הר"ן ז"ל וכ"כ התוס' ביבמות ושבועות וכאן בשמעתין ודו"ק: ע"ב הגי פהני שלוחי דידן כו' משמעתין מבואר דהא דתנו ומקריב עליו כו' קאי אפהן המקריב.

וכבר כתבתי לעיל דבירושלמי מפרש דמקריב עליו היינו דמפריש בשבילו קניי זבין כו' ולהש"ס דילן נראה דלא ניתא ליה לפרושי הכי משום דאסור להקריב קרבן מאיסורי הנאה וכמו שכתב המל"מ ז"ל בפ"ה מהלכות איסורי מזבח ועיין רש"י ז"ל סוף פרק המזבח מקדש דבעינו ממשקה ישראל דבר המותר לכל ישראל.

ועיין תוס' ז"ל שם. ואפילו לדברי התוס' ז"ל בסוף חולין שכתבו דיכול להקריב מאיסורי הנאה משום מצות לאו ליהנות ניתנו ולא אימעוט ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכלאי הפרם שלא היה להם שעת הפושר מ"מ הכא נראה פינו דהוי לגביה פהקדש הוי בכלל פל דבר שבחובה אינו באה אלא מן החולין ובלא"ה דברי התוס' ז"ל בחולין תמוהין דהא טריפה נמי פסול לקרבן ומוכח בכמה דוכתי דכל איסורי הנאה פסולין לקרבן ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות איסורי מזבח שכתב אין מביאין מנחה מן הטבל כו' וכתבו מפרשי דבריו דתוספתא היא ונראה דאישתמיט להו הא דאתמר האי פרייתא בש"ס פרק המזבח הנז"ל ועוד פינו דמתפפר עושה תמורה אלמא דשלו הוא ויש לו זכיה בקרבן א"כ הרי הוא נהנה משל המדיר פי היכי דבשוקל את שקלו אי לא דתורמין על האבוד היה חשוב הנאה מה שיש לו חלק בקרבנות ציבור וכ"ש הכא דהוא נותן לו פל הקרבן ומש"ה מוקי לה הש"ס בכהן המקריב ודו"ק: קטנה בת לידה היא עיין ר"ן ז"ל שהקשה הא מסקינן ביבמות שמה תמות ע"ש ול"נ דמקטנה בת י"א פריד דבת י"ב הקדשה הקדש ויש לה דעת ולא הויה בכלל שאינן בני דעת: רא"ש בד"ה הפל צריכין דעת כו' והפהן מקריבו אע"פ שאינו יודע שהוא של קטן עכ"ל.

ולא הבנתי לשונו ו"ל דמשמע דהפהו אין צריף לידע של מי הוא וז"א דהא צריף להקריב לשם בעליו וצריף להודיע לפהו של מי הוא הקרבן ונדעת בעלים הוא דילפינו דלא צריף: גמ' שפן אדם מביא קרבן על אשתו שוטה וכו' יהודה וכתב הר"ן דאל"ה למאן קמזהר רחמנא בשלמא בקטן לאבוה קמזהיר רחמנא.

משמע דהאב מונהר להביא קרבנות בנו קטן ולא ידענא אנהרתו מהיכא דאי משום חינוף קא קטן גמור לאו בר חינוף הוא ועוד דעיקר הקרבן להאכילו בזבחים הוא ואם הוא אוכל בעצמו קטן אוכל גבילות הוא.

אלא להאכילו בזבחים א"כ כל מי שרוצה להאכילו בזבחים צריף להביא קרבנו ומש"א שפן אדם מביא קרבן על אשתו שוטה וכו' יהודה פתב הר"ן ו"ל דלפ"ז איפא לאוקמי קרא לבעל דמביא קרבנה וגם על זה יש לדקדק אטו מה"ת הוא מחנויב בקרבנה דהא מחמת שעבוד בעלמא הוא דמשעבד לה וא"כ היכי מוקמינו קרא בהכי ולפי גירסת הר"ן והרא"ש ו"ל דהא דאדם מביא קרבן עשיר על אשתו ד"ה היא י"ל דמחנויב הבעל להביא קרבנה מה"ת ומש"ה מביא קרבן עשיר אע"ג דהיא עניה משום דעליו רמיא חיובא ומייתי ראיה מכתבת שוכרה כל אחריות דאית לי עלה מקדמת דנא דמשמע פטור מקרבנות ג"כ אבל למאי דאמרינו בגזיר דף כ"ד דרבנו ור' יהודה פליגי בזה ולרבנו לא משעבד לה ולר"י משעבד לה משמע דלר"י משועבד לה מחמת פתיבת השעבוד וכגוסא אחריתי שפך פותב לה כל אחריות דאית לה עלי א"כ היכי מוקי לקרא בהכי וכבר הארכתי בגזיר שם והרמב"ם ו"ל בפ"ג מהלכות מח"פ פתב לענין זיבה הפל מתטמאין בזיבה קטן וחרש ושוטה ויראה לי שמיביאין עליהו פפרה כדי להאכילן בקדשים שהרי הו פקטן שאינו בן דעת משמע דבכל מח"פ אם אירע באינו בן דעת מביאין בית דין בשבילו קרבנותיו להאכילו בזבחים אלא דק"ק מש"כ ויראה לי דמשמע דמסברא פתב בן והא מפורש אמרינו ה"כא שפן אדם מביא על אשתו שוטה וי"ל דבעל שאני דאשתו פגופו וכמ"ש הרמב"ם ו"ל בטעמא דמביא קרבן עשיר בפ"י מהלכות שגגות אבל בשאר מח"פ אימא פיון דשוטה הוא ולאו בר מצות הוא לא לייתי קרבן בשבילו לזה כתב ויראה לי כו' דבכל מח"פ בן הדין וחסאמו נאכלת אלא דא"כ למה ליה לה"ש"ס למימר דכר"י דאמר אדם מביא כו' פיון דבכל מח"פ בן והב"ד מביאין בשבילן וצ"ל דלרווחא דמלתא קאמר הש"ס בן.

ויש לדקדק עוד דלפי מאי דדריש ה"כא קרא דזאת תורת היולדת אחת פקחת ואחת שוטה ולאשמעינו דמביאין קרבן בשביל השוטה א"כ גבי זיבה נמי דלמא קרא דזאת תורת אחתי לאחד פיקחם ולאחד שוטה.

ולאתויי דמביא קרבן זיבה בשבילן אבל קטן אינו מטמא בזיבה כלל משום דאיש פתיב בפרשה וי"ל דמטמא בזיבה יליף מאיש איש או מלזכר כל שהוא זכר כדאיתא מערכין ונדה וכי איצטריף זאת תורת לאתויי דמביאין קרבן בשבילן אע"ג דאין להם דעת.

וענין תוס' ו"ל שהקשו אמאי לא מייתי ברייתא דבנות כותים זאת תורת בין גדול בין קטן וליתא התם ברייתא ה"כ אלא גמרא הוא דקאמר ה"כ אליבא דב"ה וע"ש בתוס' דף ק"ד והיינו נמי טעמא דברייתא ערכין מרבינו קטן דמטמא בנגעים מאדם כל שהוא אדם ולא מייתי מזאת תהיה תורת המצורע בין גדול בין קטן כדאמרינו לקמן משום דזאת

תורת איפא למדרש בין פיקוח בין שוטה: ומהא דבכל מח"פ איצטריף קרא להכי דמביאין קרבן בלא דעתו משמע דלא ילפינו חד מחבריה להא מלתא ואם פן בגר ונזיר בעינו דעתו דוקא דלא אשכחן בהו קרא להא וי"ל דמשום הכי לא תנן עולה ושלמים משום דשלמים לא אשכחן אלא בגזיר ונזיר לאו בכלל מחוסרי פפירה להא מלתא אלא דאפתי עולה הוי מצי למיתגי דאיפא במצורע ויולדת אלא ע"כ מתניתין רבותא קמ"ל דאפילו הני דמעבבי פפירה ומתירו בקדשים מותר וע"כ צ"ל פן דהא בכל עולה ושלמים אין צריף דעת בשעת פפירה וכמו שכתב הרמב"ם ו"ל בפ"ד מהל' מעה"ק.

וא"כ בכל עולה ושלמים לא שייכא שליחות אלא ודאי רבותא קא משמע לן: והנה בעיקר מלתא דמיבעי לן בהני פהגי נראה דלא מיבעי לן אלא בחטאת ואשם שמכפרים על חטא דבעולה ושלמים כיון דאין צריכין דעת ודאי שלוחי דשמאי ניהו וכן בכל קרבנות שלמח"פ דאין צריכין דעת ור"י נמי דאמר הפל צריכין דעת אי אשעת פפירה קאי האי הפל לא קאי אלא על חטאות ואשמות שבאין לכפר ואי אשעת הפרשה קאי מיירי בכל הקרבנות לבד קרבנות של מח"פ דאפילו בשעת הפרשה אין צריף דעת ולפ"ז לא תיקשי קושית התוס' שהביא הר"ן ו"ל לקמן בשמעתין מהא דבהמה שנמצאת מירושלים למגדל עדר זכרים עולות אלקא דאין צריכין דעת ולפי הנה"ל בעולה ושלמים באמת אין צריכין דעת בשעת פפירה אלא דלכאורה ע"כ לא מיבעי לן אי שלוחי דידן אלא בעבודות כמו זריקה ושאר עבודות אבל שחיטה דמצוה בבועלים פי שחיט אחר ודאי מטעם שליחות הוא.

וכדילפינו בריש האיש מקדש מושחט דשלוחו של אדם פמותו וא"כ בשחיטה גם בעולה ושלמים בעינו דעת ואפתי תיקשי מהא דבהמה שנמצאת אלא דמהא דאמרינן התם דדוקא בשעת הפרשה צריף דעת משמע דבשעת הפרשה לא בעינו דעתו אפי' בשחיטה וכן מוכח מהא דבמח"כ מביא על קטן ושוטה אלקא דאפי' בשחיטה לא בעינו דעת: והתוס' ו"ל ביומא וקדושין כתבו לתרץ הא דלא פשטינו לבעיא דהני פהגי כו' מהא דרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דשלוחי דרממנא ניהו דאי שלוחי דידן מי איפא מידי כו' דרב הונא קאמר דפשיטא דלאו שלוחי דידן לחוד הם דאי שלוחי דידן לחוד מי איפא מידי כו' וכי מיבעי לן אי שלוחי דידן נמי הוי או שלוחי דרממנא לחוד ונפ"מ למודר הנאה דאי שלוחי דרממנא לחוד הוי מותר במודר הנאה אבל אי הוי נמי שלוחי דידן אסור במודר הנאה ובהא דרב הונא אי שלוחי דידן או שלוחי דרממנא נמי נפ"מ אם הקריב שלא לדעת בעלים דאי שלוחי דידן לחוד פסול ואי גם שלוחי דרממנא פשר ולא הבנתי דברייהם ו"ל דא"כ למאי דפשיטא ליה לרב הונא דגם שלוחי דרממנא ניהו יכול להקריב שלא לדעתו והא לכ"ע בחטאת ואשם בעינו דעתו ובעולה ושלמים בלא"ה לא בעינו דעת וי"ל דהא דבעינו דעת היינו שירצה להתפטר לאפוקי אם אינו רוצה להתפטר אבל היכא דרוצה להתפטר אלא שאינו רוצה בכהן זה אלא בכהן אחר בזה אין צריף דעתו ויכול הפהן להקריב אפי' שלא ברצונו אלא דאם יכול להקריב אפי' שלא ברצונו אלא דאם יכול להקריב אפי' שלא ברצונו א"כ אמאי אסור במודר הנאה כיון דאין צריף דעתו לשליחותו ואי תימא דמ"מ שלוחו הוא אפי' שלא לדעתו א"כ אמאי משגי הקא מח"פ שאני דא"צ דעת כיון דהוי שלוחו אפי' שלא לדעתו גם מש"כ ביומא ד יכול לעכב על פהגים שבמשמר להקריב קרבנו ג"כ צ"ע כיון דזכי להו רממנא לפהגים שבמשמר האייף יכול לעכב על ידם ודברי התוס' ו"ל

צ"ע אצלי ועוד יתבאר בזה לקמן בשמעתין: דף לו גמ' אי אמרת בשלמא שלוחי דשמאי היינו שפיגולין פיגול כו' וכתב הרא"ש ו"ל דמש"ה פריה מברייתא ולא ממתניתין משום דהוי מ"ל דהוי פיגול מדברין מדבריו ו"ל משמע דממזיד נמי קשיא ליה וא"כ למה ליה למיפרה ממתני' דגיטין אמאי לא פריה מקרא שניאמר בו פיגול והיכי אפשר פיגול קאמר בתורה אלא ודאי מזיד לא קשיא ליה כלל דגזה"כ הוא שיפסל הקרבן במחשבת פיגול ומשוגג לחוד הוא דפריה נימא לתקוני שדתייה דבתורה לא נאמר אלא במזיד ואין צורה גם למש"כ הר"ן ו"ל דבמזיד ניחא ליה משום דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה דזה הוי מלתא דתליא בפלוגתא אלא במזיד ע"כ גזה"כ הוא והרשב"א ו"ל הקשה מאי קאמר אמאי הוי פיגול כו' הא אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה ותני דה"מ בדבר שאין בו שליחות אבל בדבר שצריה שליחות אם שינה בשליחותו לאו שחיטה היא כלל אלא בחונקו ונהי דפסול הוא אבל פיגול לא הוי מדבריו ו"ל נראה דממזיד נמי קשיא ליה ולפי שיטת התוס' ו"ל ביומא שכ' לעיל דלא מעכבא דעתו בדיעבד ואפי' שחט שלא לדעתו פשר הדק"ל הא אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה פיון דשחיטה כשיירה היא ועוד דלדבריו ו"ל היכא דפיגול בנריקה ג"כ צריה לומר דאם זרק שלא לדעת בעלים פסולה הנריקה ואין זה מבואר דבכל עבודה ועבודה יכול לעכב והא דכו פין אותו עד שיאמר רוצה אני היינו בהקרבה ראשונה בשחיטה אבל בנריקה נהי דלכתחלה צריה דעתו אבל לפסול אם זרק שלא לדעתו זו לא שמענו אף נראה פיון דנריקה עיקר פירה גם בזה בעיני רצונו: ועיין רא"ש ו"ל בד"ה אי אמרת בשלמא כו' שהרי הפקיעה תורה כו' מדלא בעיני דעת בעלים עכ"ל ואין זה מובן דהא באלו הקרבנות דצריכין דעת מספקא לן אי שלוחי דיזן או שלוחי דשמאי ויש לדקדק עוד לד' הרשב"א ו"ל אפי' אי שלוחי דשמאי הם מ"מ אמאי הוי פיגול פיון דהשחיטה והנריקה בלא"ה פסולין משום דלאו לדעתו הם וצ"ל פיון דאין הפהו שלוחו אלא דעתו בעלמא הוא דצריה.

מחשבתו מועלת בזה וצ"ע והא דלא משגי הש"ס דמתניתין דהכהנים שפיגלו מיירי באלו הקרבנות שאין צריכין דעת משום דקושטא משגי ולד' הרא"ש ו"ל יש לומר דקרא דפיגול איכא לאוקמי שנתנו לו הבעלים רשות לפגל ודוחק: גמ' אלא מעתה יביא חטאת חלב שכן אדם מביא חטאת חלב על אשתו שוטה כו' יהודה עיין בר"ש ו"ל סוף נגעים שכתב דהבעל אינו מחויב להביא בשבילה חטאת חלב או חילול שבת והביא שם פן בשם הת"כ והכא מוכח דחטאת חלב ג"כ בכלל קרבנות שהיא חייבת וכן מבואר בירושלמי פירק נערה בכחובות ויש לדקדק מאי פריה הא גבי חטאת חלב לא פתיב קרא דהתם הוא דכתיב זאת תורת הילדות בין פקחת בין שוטה ומזה ילפינן דאין צריה דעת ולא מייתי הא דר' יהודה לעיל אלא לאשמעינן למאן קמזנה רחמנא אבל גבי חטאת חלב דלא פתיב קרא מנ"ל דיוכל להביא בשביל אשתו שוטה.

ומהכא תיתי נימא דאין צריה דעת וי"ל דלמאי דיליף בספרי זוטא מוהביא את קרבנה עליה דהבעל חייב בקרבנות אשתו ונהי דהתם ממעט חטאת חלב דבא לכפרה אבל לשיטת הש"ס דילן דחטאת חלב נמי בכלל והביא הוא ממילא דאיכא למדרש והביא מ"מ בין פקחת בין שוטה כמו בקרבן יולדת דמיירי ביה קרא: והתוס' ו"ל הקשו מאי קאמר אלמה א"ר אלעזר ואמאי לא פריה מר' יוחנן גופא דאמר הפל צריכין דעת ותיגרין

דמצינו למימר דר' יוחנן מייגרי בכהו המקריב דצריף דעת ולא הבנתי דבריהם ו"ל פיון דילפינו מאשתו שוטה א"כ בשעת הקרבה ג"כ לא בעינו דעתו כמו במח"כ דאין צריף דעת לא בשעת הקרבה ולא בשעת הפרשה ועוד קשה אמאי לא פריף מבריייתא דערכין חטאתו של פלוני עלי לדעת יצא שלא לדעת לא יצא.

ועוד יש לדקדק בעיקרא דהאי מלתא דילפינו דאין צריף דעת מהא דמביא ע"י בנו ובתו הקטנים ועל אשתו שוטה הא בערכין משמע דטעמא דצריף דעת הוא משום דלא ניחא ליה להתפטר בשאינו שלו למר בשעת הפרשה ולמר בשעת פפרה וכמ"ש התוס' ו"ל התם וא"כ היכי ילפינו מבנו ובתו הקטנים או מאשתו שוטה הא לא שניף גבייהו דלא ניחא להו ומש"ה יביא קרבן בשבילן.

אבל בחבירו שלא לדעתו מנ"ל דיביא דלמא לא ניחא ליה והיה נראה לומר דהא דאמרין התם בערכין דטעמא משום דלא ניחא ליה הוא דוקא בעולה ושלמים דלאו לכפרה אתיין מש"ה אי הוי ניחא ליה היה יכול להקריבן שלא לדעתו אבל בחטאת ואשם דלכפרה אתיין בעינו דוקא דעתו שיודע לו שהוא מתפטר בו אבל שלא לדעתו אינו מתפטר כלל והוי סד"א דבמח"כ ג"כ בעינו דעתו דוקא פיון שגם הם באין לכפר קצת ולהתירן בקדשים להכי ילפינו שפיר מהא דמביא ע"י בנו ובתו הקטנים או ע"י אשתו שוטה ומותרין באכילת קדשים אלמא דאין צריף דעת ולפ"ז י"ל דמש"ה לא פריף מבריייתא דערכין משום דה"א דהתם טעמא משום דלא ניחא ליה אבל היכא דניחא ליה כמו בנו ובתו הקטנים שפיר מביא בשבילן להכי פריף מר"א דלא עשה ולא פלום משמע דבעינו מדעתו דוקא ובערכין שם הארכנו בחי' שם בזה: אלא מעתה יביא אדם פסח על חבירו אלמא אמר ר"א הפריש פסח על חבירו לא עשה ולא כלום יש לדקדק לעולא דאמר בערכין דעולה ושלמים בשעת הפרשה אין צריכין דעת.

א"כ משמע דגבי פסח משמע דלכ"ע הפרשה שלא לדעתו לא עשה פלום דהא פסח נמי לאו לכפרה אתי ועוד דמאי קמ"ל ר"א הא ברייתא מפנרשת היא בפסחים פרק האשה דעל בנו ובתו הגדולים אינו יכול להביא שלא מדעתו ואי משום דבריייתא מייגרי דקאמרי לא ונהכי מוקמינן לה התם ור"א קמ"ל דאפ"ל בלא דעתו וידעתו ג"כ לא פלום הוא דא"כ מאי קאמר יביא פסח על חבירו שפן מביא ע"י בנו הקטנים הא גבי בנו הקטנים אפ"ל אמרי לא אוכלין משל אביהם וגבי גדול נדאי לא מצי למנותו על שלו בע"כ וא"כ היכי מצינו למילף גדולים מקטנים וכ"ת גבי מח"כ נמי היכי ילפינו גדול מקטן הא בקטן אפ"ל אינו רוצה יכול להביא בשבילו וגדול במח"כ ג"כ לא מסתבר שיביא חבירו בשבילו בע"כ דז"א דהתם שפיר מיייתי מקטנים דאין צריף דעת וניתר בקדשים אפ"ל שלא בדעתו ומה שבקטן אפ"ל מוחה אין שומעין לו היינו פיון דלאו בר דעת הוא והוא עצמו לאו בר הבאת קרבן הוא מש"ה אין שומעין לו אבל גבי פסח דקטן עצמו בר פסח הוא כי היכי דשפחתו העברית אע"ג דקטנה היא עושה לעצמה ומה שהאב מביא ע"י הקטנים ע"כ גזה"כ הוא מקרא שיה לבית דקטנים אין עושין לעצמן אלא אוכלין משל אביהם והיכי נילף מינה לגדול דחבירו יביא בשבילו שלא לדעתו וימנה אותו על פסחו וצ"ל דמ"מ איכא למילף כי היכי דקטנים אכלי אפ"ל הביא אביהן שלא לדעתו וחשיב נאכל למנוייו פיון שהמנה אותו אביהן אפ"ל שלא לדעתו ה"נ נימא דבגדול אפילו הפריש חבירו והמנהו

שלא לדעתו אם הספים אפי' אחר שחיטה גם זה יחשב נאכל למנויו מה שהמנה אותו חבירו שלא לדעתו נהי דבגזה"כ הוא דהקטנים לא ימנו א"ע מ"מ אשפחן דחשיב נאכל למנויו ע"י המנאת אחר היינו אביהן וה"נ בגדול פל שלא מיקה אע"ג שהמנה אותו בלי ידיעתו יהיה בכלל מנויו והינו דפריה מר"א משום דמברייתא לא שמעינן אלא דאינו מביא ע"י שלא לדעתו היינו היכי דקאמרי לאו אכל בכה"ג שהביא בלי ידיעתו ואחר שחיטה נתודע לו לא שמעינן מברייתא ור"א הוא דקאמר דלא חשיב מנויו שלא לדעתו אלא צריה שידע לו קודם שחיטה שהוא נמנה עליו והינו טעמא נמי דפסח שאני משלמים אליבא דעולא משום דבפסח בעינן מנויו: ומשני הש"ס שיה לבית אבות לאו דאורייתא משמע מפ"ה הרא"ש ו"ל והתוס' ו"ל ודקא דקטן אוכל בפסח הוא לאו דאורייתא דמה"ת אין צריה לא לאכול ולא להמנות והקשו התוס' ו"ל בפסחים היכי מאכיל פסח שלא למנויו נהי דקטן אוכל בגילות אין ב"ד מצוין להפרישו אבל להאכילו בידיים אסור ותיגרץ שם דדרף חינוף מותר והתוס' ו"ל הקא פתבו דהוי רשות כמו למ"ד נשים רשות: והר"ן ו"ל פתב דמינוי של קטנים לאו דאורייתא דהא דפסח אינו נאכל שלא למנויו היינו בראוין להמנות.

אבל קטנים דאין ראוין להמנות לית לן בה ולכולהו תיקשי מעבדיו ושפחותיו הפנענים דמדאורייתא הם כמו נשים ואפ"ה מביא ע"י שלא מדעתן ולד' הר"ן ו"ל ג"כ הא עבדים ראוין להמנות ועוד קטנים ג"כ ראוין להמנות כמו שפחתו העברית דנמנית על של עצמה וכן לד' התוס' ו"ל בפסחים שפתבו דמשום חינוף הוא קשה מהא דפריה בגזיר למ"ד דהאב מדירו כדי לחנכו במצות והעביד הקפה ולד' התוס' ו"ל לחנכו במצות שאני וי"ל דעיקר המצוה הא הגזירות ולא ההקפה ומש"כ התוס' ו"ל הקא דקטן רשות הוא כמו נשים ג"כ צ"ע דבנשים ילפינן מקרא דרשות הם אבל קטן מנ"ל וצ"ע: גם הא דאמר ר' זירא שיה לבית אבות לאו דאורייתא קשה קצת דהוי ליה למימר שיה לבית לאו דאורייתא דמיניה הוא דילפינן דמביא ע"י בנו ובתו ובגילקוט שמות פרשה בא גרס שיה לבית לאו דאורייתא ומד' הרמב"ם ו"ל נראה דס"ל כסתמא דסוגיא דפסחים דקטן אינו אוכל אלא למנויו מה"ת וכדאוקים לה התם מתניתין דמי שיעלה מכם ראשון דאמנינהו מעיקרא וכן משמע מהא דמעטינן קטן מפרת דפסח משמע דמחויב הוא בפסח אלא דלא אשפחן שום מצוה שיהא קטן מחויב ואי הוי הקא דאורייתא על האב הוא דמוטל להאכיל לבניו הקטנים מפסח וכן משמע מהא דדרשינן איש זוכה ואין קטן זוכה דשה לבית אבות דאורייתא וכמו שכתבו התוס' ו"ל בקדושין וצ"ע יותר בזה: והנה הא דילפינן בקדושין דשלוחו של אדם כמותו בקדשים מןשחטו אותו פל קהל ישראל נראה דעיקר הלימוד הוא מהפרשה והמינוי דגם זה בכלל ושחטו הוא פדאיתא בפסחים צא ושחוט לי דקאי אתחלת מינוי והפרשה אבל משחיטה עצמה ליכא למילף כמ"ש פבר דבשחיטת קדשים ג"כ לא שייכא שליחות בעלים כמו בכל עבודות והתוס' ו"ל התם בקדושין הקשו אמאי לא יליף מהא דגבי שחיטת פרו של אהרן נאמר דוקא בעלים מפלל דבשאר קדשים יכול לשחוט על ידי שליח ותיגרץ דמינה לא שמעינן אלא בסטאת דמקריבין אותו בעל פרחו משום הכי יכול לעשות שליח אבל שאר קרבנות דאין מקריבין בע"כ אפשר דאינו יכול לעשות שליח ואין דבריהם ו"ל מובנים דהיכן מצינו בסטאת דמקריבין אותו בע"כ ואדרבה חטאת לכ"ע צריה דעת ובשאר קרבנות הוא דמקריבין בע"כ וכמבואר בדברי

הַרְמַב"ם ו"ל בפ"ד מהל' מעה"ק דְּלֵא בְּעֵינָן דַּעְתּוֹ אֲלֵא בְּשַׁעַת הַפְּרָשָׁה וְאִי בַע"כ הֵינָנו דְּכּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שְׂיֵאמַר רוּצָה אֲנִי כְּבָר הַקָּשָׁה מְהֵרָשׂ"א ו"ל דְּחִיבֵי חֲטָאוֹת אֵין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתָן וְהַמְהַרְשֵׁ"א ו"ל פֶּתַח לְהִיפֹךְ הַגְּרָסָא דְּבַחֲטָאוֹת דָּאִין מְקַרִיבִין אוֹתָן בַּע"כ וְהַדְּבָר תְּלוּי בְּרָצוֹנוֹ יְכוּל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ אֲבָל שְׁאָר קְרַבְנוֹת דְּכּוֹפִין אוֹתוֹ וְאִין הַדְּבָר תְּלוּי בְּרָצוֹנוֹ ה"א דָּאִינוּ עוֹשֵׂה שְׁלִיחַ וְגַם זֶה אֵינוּ מוּבָן וְאִיפְכָא מְסַתְבְּרָא אִם אֵין הַדְּבָר תְּלוּי בְּרָצוֹנוֹ מְסַתְבְּרָא יוֹתֵר שְׂיַעֲשֵׂה שְׁלִיחַ ג"כ כִּינּוּן דָּאִין צְרִיךְ רָצוֹנוֹ וְנַדְעָתוֹ וְעוֹד דְּהָא כּוֹפִין אוֹתוֹ עַד שְׂיֵאמַר רוּצָה אֲנִי א"כ הַדְּבָר תְּלוּי בְּרָצוֹנוֹ וְיֵמָּה שְׂאִין כּוֹפִין בְּחֲטָאת הוּא מְשׁוּם דְּלִמָּא אֲתִי לְמִיפְשַׁע וּמִלְתָּא דְּרַבְּנָן הוּא הָא דְּבַחֲטָאת אֵין כּוֹפִין וּבְשְׁאָר קְרַבְנוֹת כּוֹפִין וְגַם בְּחֲטָאת אִם עֵבֶר בְּבָל תְּאַחַר כּוֹפִין אוֹתוֹ לְפִי דַעַת הַרְמַב"ן ו"ל וְעוֹד דְּלֵא מְצִינוּ גְבִי פֶּסַח דְּכּוֹפִין אוֹתוֹ וּמְסַתְבְּרָא דָּאִין מְמַשְׁכְּנִין אוֹתוֹ כִּינּוּן דְּבַר כְּרַת הוּא וְא"כ לְמָה לִי קְרָא גְבִי פֶּסַח וְלַעֲנִיד נְרָאָה כַּמ"ש דְּלֵא יְלִיף מְשַׁחֲטָה מְשִׁיחַ מְשׁוּם דְּלֵא בְּעֵינָן שְׁלִיחוֹת בְּשַׁחֲטָה וּשְׁאָר עֲבוֹדוֹת כַּמ"ש לְעֵיל וְאֶפְּלוֹ בְּקְרַבְנוֹת דְּבְעֵינָן דַּעַת לָאו שְׁלִיחוֹת הוּא גַם בְּשַׁחֲטָה אֲלֵא שְׁלוּחֵי דְּשְׂמִיָּא וְכַמ"ש לְעֵיל אֲלֵא מְהַפְּרָשָׁה הוּא דִּילְפִינָן דְּהַמְיָנוּי וְדָאִי בְּעֵינָן אוֹ בְּעֲצָמוֹ אוֹ ע"י שְׁלוּחוֹ וְהִנֵּה מְצָאֲתִי רְאִיתִי בִירוּשְׁלָמִי שֵׁם בְּקַדוּשִׁין מְפֹרָשׁ בְּדְבָרֵי דְּאֶמְרִינָן הֵתֵם דְּחַד יְלִיף מְשַׁחֲטוֹ כו' דְּשְׁלוּחוֹ שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ וְחַד יְלִיף מְיֻקְחוֹ לְהֵם אִישׁ שֶׁהוּא כו' וְקָאֵר הֵתֵם דְּמְשַׁחֲטוֹ לִיכָא לְמִילָף מְשׁוּם דָּאֵם שַׁחֲטָה שְׁלֵא לְדַעְתּוֹ ג"כ כְּשֶׁר אֲבָל מְיֻקְחוֹ יְלִפְיָן שְׁפִיר דְּהַפְּרִישׁ פֶּסַח שְׁלֵא לְדַעְתּוֹ לָאו כְּלוּם הוּא וְכַר' אֲלַעְזָר דְּהִכָּא הָרִי הַדְּבָר מְבוֹנָאָר כַּמ"ש וּבְעֵיקָר דִּין שְׁלִיחוֹת קַדְשִׁים וְתַרוּמָה יִתְבָּאָר לְקַמָּן בְּשַׁמְעֵתִין דְּתוֹרָם אֵת תְּרוּמָתוֹ בַּס"ד וְעִי' בְּזֵה בְּשַׁבַּת פָּרָק שׁוֹאֵל גְּבִי הָא דְּמַקְדִּישׁ אָדָם פֶּסַחוֹ עֵינָן שֵׁם: וְיֵשׁ לְדַקְדָּק עוֹד בְּשַׁמְעֵתִין מְהָא דְּאֶמְרִינָן בַּר"ה דְּמִנְדָּר הַנְּאָה מְחַבְּרִין מוֹתֵר לְהַזוֹת עֲלֵיו בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים מְשׁוּם דְּמַצּוֹת לָאו לִיְהִנּוֹת נִיחָנוּ מְשַׁמַּע דְּלָרַב יְהוּדָה דַּס"ל מַצּוֹת לִיְהִנּוֹת נִיחָנוּ אֲסוּר וּמ"ש מְמַתְנִיתִין דְּמַקְרִיב עֲלֵיו קִינֵי זְבִים כו' הָא הוּי דּוּמִיָּא דְּהַזָּאָה וְיֵשׁ לוֹמַר דְּרַב יְהוּדָה מוֹדָה בְּמִנְדָּר הַנְּאָה וְכֵן מְשַׁמַּע לְקַמָּן גְּבִי הָא דְּלֵא לְמַדְנֵוּ מְקָרָא: ע"ב ר"ן בַּד"ה אֲלֵא אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהָ וְכַתְּבַּב בְּשֵׁם הַרְשָׁב"א ו"ל דְּאֲתִיָּא כְּחִנּוּ דְּלַרְבָּנָן לָא גְרַע מְפוֹרַע חוּבוֹ.

וְהַר"ן ו"ל פֶּתַח דְּהִכָּא אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהָ קַעְבִּיד מְשׁוּם טוֹבַת הַנְּאָה וּבַעַל הַפְּרִי בְּגִרְמָא בְּעַלְמָא מִיתְּהַנִּי וְהַדְּבָר צ"ע דַּא"כ בְּמַחְזִיר אֲבִיזָה נְמִי נִימָא דְּהַמְדִיר עֲבִיד אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהָ מְשׁוּם פְּרוּטָה דְּרַב יוֹסֵף: וְכֵן לְקַמָּן דְּאֶמְרוּ דָּאִינוּ רוּחִין עֲמוּ בְּאִמְבִּטֵי אַע"ג דְּמַתְּכּוּנִין לְהַנְּאָתוֹ וִי"ל דְּדוּקָא לְעֵנָן פּוֹרַע חוּבוֹ הוּא דְּאֶמַר כֵּן דְּלֵא הוּי הַנְּאָה מְשִׁיחַ אֲבָל בְּהַנְּאָה גְּמוּרָה וְדָאִי אֲסוּר אַע"ג דְּמַכּוּנִין לְהַנְּאָת עֲצָמוֹ וְהַמְדִיר מִיתְּהַנִּי מְמִילָא מ"מ הָרִי מְהַנְּהוּ וּמ"ש לְדַקְדָּק בְּדְבָרֵי הַר"ן ו"ל הָא לְרַבְּנָן חֲשִׁיבָא הַנְּאָה פּוֹרַע חוּבוֹ מְשׁוּם דְּזֵה מְחֻיב לְשַׁלֵּם לְמִי שְׁפָרַע בְּשַׁבִּילוֹ וְאִם אֵינוּ מְשַׁלֵּם לוֹ הָרִי הוּא כְּבוֹתָן לוֹ מְשַׁלוֹ.

וּמֵאִי אֶהְיֵי מַה שְׁתֵּרַם אֲדַעְתָּא דְּנַפְשִׁיהָ מ"מ זֶה מְחֻיב לְשַׁלֵּם לוֹ וְהוּא נוֹתֵן לוֹ וְכ"ת דָּאִין בַּעַל הַפְּרִי מְחֻיב לְשַׁלֵּם לוֹ מְשׁוּם דְּהוּי מְמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבְעִים א"כ בְּלֵא"ה מְצִי אֲתִיָּא אֶפְּלִי כְּרַבְּנָן כִּינּוּן דָּאִינוּ מְחֻיב לְפָרוּעַ לוֹ וְהוּי כְּמוֹ לִנְהָ ע"מ לְפָרוּעַ דְּרַבְּנָן נְמִי מוֹדוּ בְּהָא כְּדַאֲמָרוּ לְעֵיל וְכֵן נְרָאָה דַּכ"ע מוֹדוּ בְּהָא דְּמַה שְׁמַתְקֵן אֵת טְבָלוֹ אֵין זֶה חָשׁוּב הַנְּאָה כְּמוֹ בְּקְרַבְנוֹת דְּמַתִּירוֹ לְאַכּוֹל בְּקַדְשִׁים וְיֵמָּה שְׁפָרַע אֵת חוּבוֹ תְּרוּמוֹתֵיו וּמַעֲשָׂרוֹתֵיו ג"כ אֵינוּ כְּכֹלל שְׁאָר פּוֹרַע אֵת חוּבוֹ כִּינּוּן דְּהוּי מְמוֹן שְׂאִין לוֹ תוֹבְעִים.

וילענגן תרומה בלא"ה יש לומר דאין זה בכלל פורע חובו פיון דחטא אחת פוטר את
הפרי וילענגן מעשרות ג"כ נראה דמעשר שני אסור להפריש בשבילו פיון שהמנדור עצמו
יאכלנו בירושלים ויש לומר דתלמיא בפלוגתא דמעשר שני אי ממון בעלים או ממון גבוה:
גמ' לעולם משל בעל הפרי כו' ובאומר כל הרוצה לתרום יבוא ויתרום פרש"י ז"ל פיון
דלא שוניה שלים לדידיה דוקא לא מהני ליה כלל דאם הוא לא תרים אחרני תרים
ולפ"ז דוקא משל בעל הפרי הוא דאיכא למימר דהוי תרים אחרניא אבל משלו על בעל
הפרי אפי' אי אומר בעל הפרי כל הרוצה כו' מהני ליה דמי יודע אם אחר ירצה לתרום
משלו ולד' רש"י ז"ל א"צ לחלק בין כל הרוצה כו' ובין כל השומע קולי יזון דכתובות
משום דהתם הוי דומיא דמשלו על בעל הפרי ולשוון שליחות גמור הוא זה אלא דלא
מהני ליה פיון דאחר ג"כ יכול לתרום: והתוס' ז"ל כתבו ג"כ דאין צריף לחלק בין כל
הרוצה כו' ובין כל השומע קולי וחקלקו ג"כ בין משל בעל הפרי על בעל הפרי ובין
משלו על בעל הפרי דמשל בעל הפרי אין פאן הנאה אלא במאי דעביד שליחותיה וכיון
דלא עשאוי שליח בפירוש מותר אבל משלו הוי הנאה גמורה וכל היכא דעביד לדעתו
אסור ותינו דאמרינו גבי כל הון כו' דשליחותיה קעביד ולפ"ז כל הרוצה הוי שליחות
גמורה גם בגיטין וקדושין ועיין תוס' בד"ה מאן שוניה שלים ובד"ה אלא לאו א"צ דעת
דמשמע מדבריהם התם דאפי' לדעתו בעלמא ואינו מצוהו אסור משום דשליחותיה
קעביד ומפני טעיות ושיבושים אשר בדבריהם ממס' זו לא נתבאר במאי קמיירי אי בשל
בעל הפרי הא מסיק הש"ס דאפי' אומר כל הרוצה לתרום כו' ג"כ מותר ואי משלו על
בעל הפרי פיון דמשלו הוא תורם אפי' לדעתו לבד בלי שום ציווי אסור ומשמע להו הכי
מהא דלא מיבעי לן אלא אי צריף דעת אבל אין צריף שמצוהו וכן משמע באמת דמשלו
אין צריף שליחות גמורה מהא דבעי למימר פיון דזכות הוא לו אין צריף דעתו כלל
אלמא דמשלו אין צורף בשליחות גמור דהא משל בעל הפרי אפי' ידעינו דניחא ליה
אינו יכול לתרום בלא שליחות בפירוש וכמ"ש הרשב"א ז"ל בשמעתין והקשו התם
מ"ש דהכא בתרומה אסור לדעתו אפילו בשאינו מצוהו וגבי מחזיר לו אבידה אפי'
לדעתו אסור ותי' דתרומה שאני דצריף שליחות מדעתו אבל דבר שאין צריף דעת אפי'
לדעתו מותר אבל כשמצוה אותו נראה מדבריו דאסור גם במחזיר אבידה והרשב"א ז"ל
בשמעתין דמחזיר לו אבידה כתב דאפי' מצוהו להחזיר לו גם פן מותר ואדעתא דנפשיה
קעביד וכן כתב הרא"ש ז"ל ג"כ בפסקיו: והר"ן ז"ל כתב לחלק בין כל הרוצה כו' ובין
כל השומע קולי דכל הרוצה לאו שליחות גמור הוא ומש"ה מותר בתרומה דסגי בגילוי
דעתא לחוד ולא בעינן בתרומה שליחות גמורה ומש"ה מותר נמי במנדור הנאה דלאו
שליחותיה קעביד וקשיא לי לפי שיטתו מנ"ל לחלק בין תרומה לגיטין וקדושין
בשליחות דבגיטין וקדושין בעינן שליחות גמורה וגבי תרומה סגי בגילוי דעת דכל
הרוצה דהא משמע בריש האי ש מקדש דחד דין שליחות לכולהו מדפריף הש"ס התם
גילף חד מחבריה והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' תרומות פתב דכלף אצל יפות מהני בתרומה
אפילו לאשונייה שלים וכתב הכ"מ ז"ל דמהני בזה גילוי דעת לחוד פיון דמצוה היא ובפ'
אלו מצאיאות מוקמינן לה בדשונייה שלים אבל אי לאו הכי לא מהני כלף אצל יפות וי"ל
דמשמעתין דאמר רבא דכל הרוצה לתרום כו' סגי בתרומה קצת סיעתא היא דסגי בגילוי
דעת וכן משמע מהא דאפוטרופסים תורמין בשביל יתומים אע"ג דלאו בני דעת הם

לעשות שליח אלא משום דזכות הוא להם יכולים לתרום בשבילם אלא דלא בעינן שליחות גמורה ועיי"ש הלכה ט' מש"כ הכ"מ בשם הר"י קורקוס.

ועי' במשל"מ ו"ל שהביא בכתב אצל יפות דברי הירושלמי דמפאן ולהבא נעשה תרומה ולא למפרע ובש"ס דילן לא משמע הכי מדפריה לאבני דאמר יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש הא לא ידע ליה ואי מפאן ולהבא הוי תרומה מאי קושיא וי"ל דתדא מיתרצא בתרתה דמש"ה לא כתב הרמב"ם ו"ל דשנייה שליח משום דס"ל פהירושלמי דמפאן ולהבא נעשה תרומה ואין צורך לאוקמי דשנייה שליח וגם לא תיקשי לאבני דאמר יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש עכ"פ מסוגיא דריש האי ש מקדש ודאי תיקשי היכי בעינן למילף התם קדושין וגיטין מתרומה לענין שליחות פינו דלא דמינן להדדי דבגיטין וקדושין בעינן שליחות גמורה וגבי תרומה סגי בגילוי דעת ובאמת איפא לאקשוני כה"ג גם משליחות דקדשים דאמרינן התם דתדא מתדא ליפא למילף משום פרכות דאמרינן התם והא גבי קדשים ג"כ משמע דלא בעינן שליחות גמורה לפמש"ל דעיקר שליחות קדשים הוא הפרכת הקרבן בשביל חבירו ובפסחים פרק האשה אמרינן דאם הפריש על בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ושקו הוי כמו שהפריש לדעתו וכן מבואר בדברי הרמב"ם ו"ל אלא דאין צריה אלא דעתו אבל לא שליחות בפירוש ובפרק האיש מקדש מדמי הש"ס כולהו שליחות אהדדי ולמסקנא אמרינן התם דתרומה אתיא מבינייא מגיטין וקדושין וקדשים והרי אין דין שליחותן דומה זל"ז ובערכין בהא דפליגי בהפרכת דעולה ושלמים משמע נמי דלא בעינן שליחות גמורה דע"כ לא פליגי אלא דמר ס"ל דצריה דעתו משום דלא ניחא ליה בדבר שאינו שלו אבל אי ידעינן דניחא ליה וזכות הוא לו הנה קדוש אפי' שלא לדעתו: והנה גם בשליחות גיטין וקדושין מצינו דזכין לה אפי' שלא בפניו היכא דזכות הוא לה כדמשמע בגיטין פ"ק דדוקא משום דחוב הוא לה אינו זוכה לה וכן מצינו גבי קדושין בקדושין דף מ"ה ודלמא ארצוני ארצי קמיה ופרש"י ו"ל שגילה דעתו דניחא ליה בה וזכין לאדם שלא בפניו וכן מבואר בש"ע אה"ע סי' ל"ה וסי' ל"ו בבית שמואל שם ולפ"ז א"ש קצת דבכל שליחות אין צריה אלא גילוי דעת אבל מדברי הר"ן ו"ל משמע דשליחות תרומה לא דמי לשליחות גיטין וקדושין וכמו שכתב ג"כ הר"י קורקוס בפ"ד מהל' תרומות הלכה ט' ולדברי צ"ע מהא דקדושין פרק האיש מקדש דמשמע התם דכל שליחות דמי להדדי ועיין בדברי הר"ן ו"ל בפרק האיש מקדש גבי הא דאמר רבה בר רב הונא מנין שזכין לאדם שלא בפניו שצאמר ונשיא א' כו' שהאריה שם בדין זכיה אי מטעם שליחות הוא אי לא ומסקנתו דזכיה מטעם שליחות וא"כ בכל שליחות כל שגלה דעתו דניחא ליה דזכין לו ומדברי הרשב"א ו"ל לא משמע פן שהקשה בשמעתין בהא דאמרינן פינו דזכות הוא לו לא צריה דעת דמאי אהני מה שזכות הוא לו והא בעינן שליח לדעת ותו' דתורם משלו אין צריה דעת משמע דמשל בעל הפרי אע"ג דזכות הוא לו וידעינן דניחא ליה אינו יכול לזכות לו ולתרום עד שיצוהו וכן משמע מדברי הר"ן ו"ל שכתב דאם אמר כל התורם אינו מפסיד לא מהני גבי תרומה והדברים ארופים בזה וצ"ע בדברי הראשונים ו"ל ואני לפרש באתי ועיין עוד בדברי הר"ן ו"ל גבי שמא נתרצה האב שכתב דקדושין חלין למפרע פינו שנתרצה השתא מסתמא למפרע ניחא ליה וזכות הוא לו וזכין לו שלא בפניו וזה דומיא דכלהו אצל יפות ואפ"ה משמע בפ' אלו מציאות דדוקא שנייה שליח ודו"ק בכל הנ"ל: ולענין

איבְעִיָא דְמִיבְעִי לֵן בְּתוֹרָם מְשִׁלוּ עַל שְׁל חֲבִירוֹ אִי צְרִיף דַּעַת לָא אִיפְשִׁיטָא בְּגִמְרִין וְהֶרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ד מֵהַל' תְּרוּמוֹת פְּתַב דְּתוֹרָם אִפִּי' שְׁלֵא מְדַעְתּוֹ וְכַתְּבֵהּ הַכ"מ ז"ל דְּמֵהָא דְאִמְרִינֵן דְּטוֹבַת הַנְּאָה שְׁל תְּוֹרָם מְשַׁמַּע דְּאִין צְרִיף דַּעַת דְּאִי הֵוִי צְרִיף דַּעַת אִמְאִי טוֹבַת הַנְּאָה שְׁלוֹ הָא הֵוִי שְׁלוּחוֹ שְׁל בַּעַל הַפְּרִי וְאִין זֶה מְוַכְרַח וְכַמ"ש הַמְשַׁל"מ ז"ל שֵׁם וּמַש"כ הַמְשַׁל"מ ז"ל סַעַד לְדַבְּרִי מְדַבְּרֵי הַתּוֹס' ז"ל פֶּרֶק מְרֻבָּה שְׁפַתְב דְּהָא דְּפוּדָה פֶּטֶר חֲמוֹר שְׁל חֲבִירוֹ דְּמִיבְעִי לֵן אִי פְדִיוֹנוֹ לְפוּדָה אוֹ לְבַעְלִים הֵינְנוּ שְׁלֵא מְדַעְתּוֹ דְּאִי מְדַעְתּוֹ דּוּמָה שְׁיִהִיָּה פְדִיוֹנוֹ לְבַעְלִים וְה"נ אִי בְּעִינֵן דַּעַת טוֹבַת הַנְּאָה שְׁל בַּעַל הַפְּרִי דּוּ"א דְּהֵכָא לָא מִיבְעִי לֵן אֱלָא אִי צְרִיף דַּעַת אוֹ לָא מְשׁוּם דְּזָכוֹת הוּא לּוֹ וּמְסַתְמָא גִיחָא לִיָּה וּא"כ הַפֶּל בְּשִׁלְיָחוֹתוֹ הוּא וְאִפ"ה מְסַקִּינֵן דְּטוֹבַת הַנְּאָה שְׁל תְּוֹרָם וְהֵינְנוּ מְשׁוּם דְּכִינֵן דְּעִיקָר הַתְּרוּמָה לָא שְׁיִיכָא לְבַעַל הַפְּרִי וְאִין בְּהָ אֱלָא טוֹבַת הַנְּאָה מַש"ה אֲפִילוּ כִּי תָרַם לְדַעְתּוֹ טוֹבַת הַנְּאָה לְהַתּוֹרָם אֲבָל גַּבִּי פְדִיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר אִי גִימָא דְּבַעִי דַּעַת בְּעַלִּים וְכִינֵן דְּשְׁלוּחוֹ הוּא שְׁיִיף הַפְּדִיוֹן לְבַעְלִים וְהַמְשַׁל"מ ז"ל פְּתַב דְּאִיפְשִׁיטָא הַבְּעִיָא מֵהָא דְּיָכוֹל לְפַדּוֹת פֶּטֶר חֲמוֹר שְׁל חֲבִירוֹ שְׁלֵא לְדַעְתּוֹ וְהִבִּיא פֶּן בְּשֵׁם הָרִיטְבָ"א ז"ל וְגַם זֶה לָא הִבְנִיתִי דְּהֵתָם שְׁאֵנִי דְּפוּדָה אִפִּי' שְׁלֵא לְדַעְתּוֹ לְגִמְרֵי דְּהֵינְנוּ בַּע"כ וְהֵכָא בְּתְרוּמָה שְׁלֵא לְדַעְתּוֹ לְגִמְרֵי וְדִאִי אִינוּ יָכוֹל לְתָרוּם אֱלָא הֵיכָא שְׁלֵא נוֹדַע לּוֹ מְסַפְקָא לֵן אִי זָכוֹת הוּא לּוֹ אִי לָא וְכ"כ הַתּוֹס' ז"ל בְּבַכּוֹרוֹת דְּלָא דְּמִי פְדִיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר לְתוֹרָם מְשִׁלוּ עַל שְׁל חֲבִירוֹ דְּגַבִּי תְרוּמָה נְאָמַר גַּם אֲתָם מָה אֲתָם לְדַעְתְּכֶם אִף שְׁלוּחְכֶם לְדַעְתְּכֶם וְהֵינְנוּ דְּבַעִינֵן רְצוֹן הַבְּעַלִּים אֲבָל גַּבִּי פְדִיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר לָא בְּעִינֵן בְּעַלִּים פֶּלֶל וְאִפִּי' שְׁלֵא בְּרַצוֹנָם יָכוֹל לְפַדּוֹתוֹ כְּמוֹ הַקַּדְשׁ דְּעַלְמָא וְהַמְשַׁל"מ ז"ל תְּמָה עַל דְּבַרִּי הַתּוֹס' וְלֹא יְדַעְתִּי לְמָה אֱלָא דַּמְש"כ הֵתָם דְּמִיבְעִי לִיָּה אִי צְרִיף דַּעַת מְשׁוּם דְּכַתִּיב אֲתָם מָה אֲתָם כּו' אִף שְׁלוּחְכֶם לְדַעְתְּכֶם וְהֵכָא פְתַבוּ הַתּוֹס' ז"ל דְּגַבִּי תוֹרָם מְשִׁלוּ לָא נְאָמַר אִף שְׁלוּחְכֶם לְדַעְתְּכֶם וְכ"כ הָרִשְׁבָ"א ז"ל דְּלָא בְּעִינֵן שְׁיִצְוָהוּ וּמ"מ עִיקָר דְּבַרִּיהֶם מְוַכְרְחִים דַּבַּע"כ וְדִאִי לָא הֵוִי תְרוּמָה.

וּא"כ לָא שְׁמַעִינֵן מֵהָא דְּפוּדָה פֶּטֶר חֲמוֹר לְהַכִּי: אֲבָל מְדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי מְשַׁמַּע דְּפְשִׁיטָא לְהוּ דְּאִין צְרִיף דַּעַת דְּמִפְרֵשׁ וְתוֹרָם אֶת תְּרוּמוֹתָיו מְשִׁלוּ עַל בַּעַל הַפְּרִי וּמִיָּיתִי הֵתָם פְּלוּגְתָא בְּטוֹבַת הַנְּאָה הַמְתַקֵּן פִּירוּתָיו שְׁל חֲבִירוֹ שְׁלֵא מְדַעְתּוֹ טוֹבַת הַנְּאָה שְׁל מִי ר' אַבְהוֹ אוֹמַר שְׁל מְתַקֵּן וּר' זְעִירָא אָמַר שְׁל בַּעַל הַפִּירוּת הָרִי מְפֻנְרֵשׁ דְּיָכוֹל לְתַקֵּן שְׁלֵא מְדַעַת בַּעַל הַפְּרִי וְגַם מְשַׁמַּע כְּדַבְּרֵי הַכ"מ ז"ל דְּלָא פְּלִיגִי אֱלָא בְּתוֹרָם שְׁלֵא מְדַעְתּוֹ אֲבָל לְדַעְתּוֹ לַכ"ע טוֹבַת הַנְּאָה שְׁל בַּעַל הַפִּירוּת וּמְדַמִּי הֵתָם הָא דְּמִתְכַפֵּר עוֹשֶׂה תְּמוּרָה לְטוֹבַת הַנְּאָה וּבַש"ס דִּילֵן מְחַלְקִינֵן בֵּינֵיהוּ וְכִינֵן דְּבִירוּשְׁלָמִי פְשִׁיטָא לֵן דְּתוֹרָם שְׁלֵא מְדַעְתּוֹ מַש"ה פֶּסֶק הָרַמְבַּ"ם ז"ל פֶּן בְּפְשִׁיטוֹת וְעוֹד יֵשׁ לְהִבִּיא קֶצֶת סָמָף מֵהָא דְּעוֹלָא דַּס"ל בְּעַרְכִּין דְּאִפִּי' עוֹלָה וְשִׁלְמִים מְפָרִישׁ שְׁלֵא לְדַעְתּוֹ וְשִׁמוּאֵל פְּלִיג עָלָיו מְשׁוּם דְּגִיחָא לִיָּה לְהַתְכַפֵּר בְּשִׁלוֹ מְשַׁמַּע דְּתְרוּמָה דְּלָאוּ לְכַפֵּרָה עֲבִידָא לַכ"ע תוֹרָם שְׁלֵא לְדַעַת וְדו"ק: גַּמ' אָמַר שְׁמוּאֵל בְּמָקוֹם שְׁנוּטְלִין שְׁכָר עַל הַמְקָרָא כּו' וּפִי' ז"ל דְּאָסוּר לְלַמְדוֹ מְקָרָא פִּינּוֹן דְּמוֹתָר לִיטוֹל שְׁכָר וְהוּא אִינוּ נוֹטֵל הָרִי הוּא מְהַגְהוּ וּא"כ בְּשְׁכָר מְשַׁמַּע דְּמוֹתָר לְלַמְדוֹ וּא"כ אִמְאִי תָנּוּ סְתָמָא לָא לְלַמְדוֹ מְקָרָא וְעוֹד דְּהֵאִיפָא תַקְנָה לְהַפִּיל הַנְּאָה לְהַקְדֵּשׁ וְכֵן הַקְשָׁה הָרִשְׁבָ"א ז"ל וְעוֹד קָשָׁה אִמְאִי שְׁרִי לְלַמְדוֹ לְבָנָיו מְקָרָא הָא מְהַגְהוּ שְׁאִינוּ נוֹטֵל שְׁכָר מִפְּנֵי דְּהָאָב מְחַנְיָב לְלַמְדוֹ אֶת בְּנֵי בְּשְׁכָר כַּמ"ש הָרַמְבַּ"ם ז"ל בַּפ"א מֵהַל' ת"ת אֲבָל מְסַתִּימַת לְשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם ז"ל נִרְאָה דְּמִפְרֵשׁ לָהּ דְּאִפִּי' בְּשְׁכָר אָסוּר לְלַמְדוֹ מְקָרָא דְּדוּקָא

מְדַרְשׁ דְּמַצְוֵה לְלַמְדוֹ בְּחֻמּוֹ אֵין זֶה הַנְּאִי דְּמַצְוֵה לְאוֹ לִיהְנוֹת נִיחָנוּ אֲבָל מִקְרָא דְּמוֹתָר לִיטְוֹל שְׂכָר אֵין פְּאָן מַצְוֵה כ"כ וְהִלְיָמוּד עַצְמוֹ הָוֵי הַנְּאִי וְכִמוֹ שְׂאָסוּר לְלַמְדוֹ אֲנֻמְנוֹת לר"מ בִּירוּשְׁלָמִי אֲלֵא דְלִמְאֵי דְּמַסְקִינֵן דְּהָא דְּנוֹטִיל הַשְׂכָר הוּא שְׂכָר שְׂיִמּוּר בְּעֵלְמָא אוֹ שְׂכָר פִּיטוּק טְעָמִים א"כ בְּעֵיקָר לִימּוּד הַמִּקְרָא מַצְוֵה הוּא דְּעֵבִיד וּמָה שְׂמַשְׁמְרוּ אֵין זֶה חֲשׁוּב הַנְּאִי דְּאֵין זֶה אֲלֵא מִבְּרִיחַ אֲרִי וְלִמְ"ד מִשׁוּם פִּיטוּק טְעָמִים י"ל דְּבִלְיָמוּד פִּיטוּק טְעָמִים מְהֵנָּהוּ פְּמוֹ בְּאֲנֻמְנוֹת אֲבָל לִמְ"ד שְׂכָר שְׂיִמּוּר לִיכָא לְמִימַר הִכִּי וְעוֹד דְּלִרְבָּנֵן דְּלר"מ מוֹתָר לְלַמְדוֹ אֲנֻמְנוֹת וְלַעֲנִין הִלְכָה כְּתִב הֲר"ן ו"ל דְּקִי"ל כר"י דְּאָמַר שְׂכָר פִּיטוּק טְעָמִים וְלִגְדוּל נְמִי מוֹתָר לְלַמְדוֹ מִקְרָא וְכוּן פֶּסֶק הֲרַמְבַּ"ם ו"ל וּא"כ קִי"ל דְּפִיטוּק טְעָמִים לְאוֹ דְּאוֹרְיִיתָא וי"ל דְּפִיטוּק טְעָמִים לְחוּד וְטְעָמִים לְחוּד דְּטְעָמִים נִרְאָה דְּלכ"ע הִלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינֵי הֵם וְכַמְבֹּאָר בְּזוּה"ק אֲבָל מְדַבְּרֵי הֲרַמְבַּ"ם ו"ל בְּפ"א מֵה'ל' ת"ת נִרְאָה דְּס"ל כְּדַבְּרֵי הִירוּשְׁלָמִי דְּמִקְרָא עַצְמוֹ מוֹתָר לְלַמְדוֹ בְּשְׂכָר מִשׁוּם שְׂנְאָמַר חֻנְקִים וּמִשְׁפָּטִים חֻנְקִים וּמִשְׁפָּטִים אִתָּהּ מְלַמְד בְּחֻמּוֹ הֵינּוּ תוֹרָה שְׁבַע"פ אֲבָל תוֹרָה שְׁבַכְתָּב אֵין אִתָּהּ מְלַמְדוֹ בְּחֻמּוֹ אֲלֵא בְּשְׂכָר: דָּף לז גְּדוּל בַּר שְׂיִמּוּר הוּא בְּקָטָן וְכַתֵּב הֲר"ן ו"ל דְּאֵע"ג דְּאֵין מַצְוִינֵן לְהַפְרִישׁוֹ מ"מ לֹא סְפִינֵן לִיהַ בְּיָדִים וְכ"כ הֲרַשְׁבַּ"א ו"ל וְזֶה לְכַאֲרָה דְּלֹא כַּמ"ש הַתּוֹס' ו"ל בְּפִסְחִים דְּהִיכָא דְּאִיכָא חֲזִינוּ מַצְוֵה מוֹתָר לְסָפּוֹת לוֹ בְּיָדִים וְה"נ אִיכָא מַצְוֵה וְיֵישׁ לְחִלְקֵי וְלִהְרַמְבַּ"ם ו"ל שְׁכַתֵּב דְּהַמְדִיר עוֹבֵר אִם מְהֵנָּהוּ אִתִּי שְׁפִיר בְּלֹא"ה וְהַרְשָׁבַ"א ו"ל כְּתִב עוֹד דְּאִיכָא לְאוֹקְמֵי בְּמוֹפְלָא הַסְמוּדָּה לְאִישׁ ע"ש וּמְדַבְּרֵי הַתּוֹס' ו"ל נִרְאָה דְּשְׂיִמּוּר לֹא שְׂיִיף אֲלֵא בְּקָטָן גְּמוּר וּמִש"ה בְּמִדְרָשׁ לֹא שְׂיִיף שְׂיִמּוּר אֵע"ג דְּבֵן עֶשְׂרֵן לְמַשְׁנֵה ע"ש: רַש"י בְּד"ה הִיָּה גְּדוּל מְלַמְדוֹ לוֹ וְלִבְנָיו מִקְרָא וְלִבְנָיו נְמִי הוּאִיל נִאֲבִיטֵן כו'.

וְאֵין זֶה מוֹבֵן דְּאִפִּי אִיכָא שְׂכָר שְׂיִמּוּר בְּבָנָיו אֵין זֶה הַנְּאִי לוֹ פְּמוֹ לִמְ"ד מִשׁוּם פִּיטוּק טְעָמִים. וְכַאֲמַת הַנְּאִי זֶה שְׂאִינוּ נוֹטִיל עָלֵיהָ שְׂכָר לֹא יִדְעָנָא הִכִּי שְׂיִיף בְּקָטָן וְכִי קָטָן בַּר גּוֹתֵן שְׂכָר הוּא גַם מִש"כ הֲר"ן ו"ל דְּהָוֵי כְּסָפִי לִיהַ בְּיָדִים ג"כ צ"ע דְּהִלְיָמוּד לְאוֹ הַנְּאִי הוּא אֲלֵא מָה שְׂאִינוּ מְקַבֵּל שְׂכָר מִמֶּנּוּ זֶה אֵינוּ כְּסָפִי לִיהַ בְּיָדִים אֲלֵא הוּא נִהְנֵה בְּעַצְמוֹ מִן הַשְׂכָר וְדו"ק: ע"ב גמ' בְּנוֹת מִי בְּעֵי שְׂיִמּוּר.

עֵינֵן בְּרֵא"ש ו"ל דְּלֹא הָוֵי גֵרֵס בְּמַתְנִיתִין וּבְנוֹתֵינוּ וְעַל עֵיקָר גִּירְסָא זֶה קְשִׁיָא לִי מֵאִי קְאָמַר בְּנוֹת מִי בְּעֵי שְׂיִמּוּר הֲלֹא אִשָּׁה בְּלֹא"ה אָסוּר לְלַמְדָּה כִּינּוּן דִּיכּוּל לְקַבֵּל שְׂכָר בְּשָׂבִיל זֶה דַּע"כ לֹא הִזְהִירָה תוֹרָה לְלַמְדוֹ בְּחֻמּוֹ אֲלֵא בְּזָכָרִים שְׂיִשְׁנֵן בְּכֻלָּל מַצְנוֹת תְּלִמוּד תוֹרָה וּמָה אֲנִי בְּחֻמּוֹ אִף אִתָּם בְּחֻמּוֹ אֲבָל אִשָּׁה דְּאִינָהּ בְּמַצְנוֹת תְּלִמוּד תוֹרָה מִנ"ל דְּאָסוּר לְקַבֵּל שְׂכָר וְאִפִּי לְבֵן עֶזְרָאֵי דְּאָמַר בְּסוּטָה חֲזִיב אֲדָם לְלַמְדוֹ אֵת בְּתוֹ תוֹרָה מוֹדָה דְּאֵין בְּזָה חִיּוּב גְּמוּר פְּמוֹ בְּאִישׁ וְכַדְאָמְרִי בְּקִדּוּשֵׁין וְלִמְדוֹתֵם אֵת בְּנֵיכֶם וְלֹא בְּנוֹתֵיכֶם וְעִי' בְּש"ע א"ח לַעֲנִין בְּרַפְתָּ הַתּוֹרָה: פִּיטוּק טְעָמִים דְּאוֹרְיִיתָא הִיא וְר"י ס"ל דְּלֹא דְּאוֹרְיִיתָא הִיא וְכַתֵּב הֲרַמְבַּ"א ו"ל בִּי"ד ס' רמ"ו דְּכָל מִיָּלִי דְּרַבָּנֵן שְׂרִי לְלַמְדוֹן בְּשְׂכָר וְלַעֲנִי"ד צ"ע דְּכִינּוּן דְּכָל מִיָּלִי דְּרַבָּנֵן הָוֵי בְּכֻלָּל לֹא תָסוּר א"כ בְּכֻלָּל חֻנְקִים וּמִשְׁפָּטִים הֵם וְדוֹקָא פִּיטוּק טְעָמִים דְּאֵין זֶה אֲלֵא הַבְּנֵת הַמִּקְרָא הוּא דְּס"ל לר"י דְּאֵין זֶה בְּכֻלָּל חֻנְקִים וּמִשְׁפָּטִים אֲבָל לֹא שְׂאָר ד"ס וְרוּב תוֹרָה שְׁבַע"פ הֵם חִידוּשֵׁי סוֹפְרִים וְקִצְתָּ רְאִיָּה לְזָה מְהָא דְּפִרְיָהּ בְּקִדּוּשֵׁין הַמִּקְדָּשׁ בְּאִפְרָה פְּרָה מְקוֹדְשֵׁת מְהָא דְּנוֹטִיל שְׂכָר לְהַזוֹת הַזְּיִיתוֹ פְּסוּלָה וְלִפִּי הַנְּ"ל הָא יְכוּל לִיטְוֹל שְׂכָר לְהַזוֹת בְּטוֹמְאָה דְּרַבָּנֵן דְּהַאִסוּר שְׂכָר הַזָּה הוּא ג"כ מִקְרָא דְּאוֹרְיִיתָא צְוָה כְּדִאִיתָא

בבכורות וא"כ אין זה אלא בטומאה ואף דיש לדחות מ"מ דין זה צ"ע: דף לח וזן את אשתו ואת בניהו אע"פ שחייב במזונותיהם וכתב הר"ן ו"ל דאשתא אפילו פרבנו דחנן דהקא בתורת מצוה עסקינן ולא בתורת פרעון וזה על דרך שיטתו דלעיל גבי תורם את תרומותיו וכבר פתבתי לעיל מה שיש לדקדק בזה ולעיל בשמעתא דפורע חובו הבאתי דברי הרשב"א ו"ל שפתב בשם יש מפרשים דיהיב ליה ע"מ שלא לפרוע היינו דהמדיר נתן ע"מ שלא לפרוע מהמנדר והוא ו"ל דחה פירוש זה אלא דהקא י"ל דכינו דמצוה עביד אדעתא דנפשיה קעביד: והתוס' ו"ל פתבו ג"כ דמייירי שנתן בתורת מתנה וע"כ לא פליגי רבנו עלה דחנן אלא בסתם דרבנו ס"ל דהוי פיורד שלא ברשות והשפית דנוטל מה שהשפית וה"נ יכול לתבוע מבעל נהרי הוא מהנהו וכן ס"ל דהוי מבריח ארי ואינו יכול לתבועו אבל אם נתן בתורת מתנה לכ"ע מותר פינן דאינו יכול לתבוע מבעל וזה נראה פשיטת ה"ש מפרשים דלעיל אליבא דרבא ואם פן תיקשי לרב אושעיא דגזר שלא לפרוע אטו לפרוע ועוד דהם ו"ל אליבא דרב אושעיא קיימי דמוקי לעיל הא דפורע חובו פתנו וא"כ מאי מהני אליבא מה שנתן בתורת מתנה: והרא"ש ו"ל פתב ג"כ לאוקמי מתניתין פרבנו דחנן ומייירי שנתן לאשתו בפניו וכינו שהיא במדינה ולא אמר לה פלום ודאי במתנה יהיב לה והנאה לא הוי מפני שיכולה לצמצם משלה ממעשה ידיה ודבריו ו"ל ג"כ צ"ע דתתתי למה לי דאי מהני מה דיהיב לה במתנה א"כ מה זה שפתב עוד דהנאה לא הוי דהיתה מתפרנסת ממעשה ידיה וצ"ל דאי לא דהיתה יכולה לצמצם אפילו נתן לה במתנה חשיבא הנאה דאם לא היתה זן אותה היתה מוכרח לזון אותה משלו אלא דמנ"ל לחלק בכל זה והתוס' ו"ל לעיל פתבו דרבנו הוי רבותא טפי דיכול לזונה דזה חשיב הנאה יותר ע"ש: עוד פתבו התוס' והרא"ש ו"ל דמתניתין מייירי במזונות יתירים וע"ש בתוס' דיש ט"ס ובמקום ואינו נפרע נראה דצ"ל אי נמי ע"ש וגם זה צ"ע הא אע"פ שחייב במזונותיהן קתני אלמא דמייירי במזון החיובי ועוד דכ"ז לא איצטריוף אלא לרבנו דחנן אבל לחנן א"ש בכל גוונא א"כ למה פתב הרא"ש ו"ל בפסקיו לכל הני אוקמתות פינו דקיי"ל פתנו וכן פתב בפסקי הרא"ש פהני אוקמתות להלכה דלא הותר לזון אלא במזונות יתירין או בפניו ולחנן א"ל לכ"ז נאי משום דחייש לשיטת ר"ת דחנן נמי לא אמר אלא היכא דלא ברי היזקא הא במזונות אשתו הוי עיקר פלוגתא דחנן וכמ"ש התוס' ו"ל דלא הוי ברי היזקא וכבר תמהו הטור וב"י ו"ל בסי' רכ"א על הרא"ש ו"ל בזה ומש"כ הל"מ ו"ל בפ"ו דהרא"ש ו"ל אתי לאפוקי דלא נימא דחנן מודה בפניו וכדברי התוס' ו"ל דרבנו גרע ע"ש אין דבריו מובנים בזה וגם האחרונים האריכו בזה ובכל דבריהם ו"ל אין דברי הרא"ש ו"ל מיושבים.

אם לא ע"פ דרכו של הב"י ו"ל דס"ל דמנדר הנאה שאני ע"ש בסי' רכ"א אבל גם זה דחוק הוא ולא משמע פן בגמרא ועיקר הדקדוק הא דלא קאמר ה"ש"ס הא מני חנן היא אינו מוכרח דארישא דמתניתין קאמר וממילא דאכל הני דמתניתין קאי.

ומתניתין דהקא רבותא אחריתא קמ"ל דמזונות אשתו לא חשיבא הנאה כמו מזונות בהמתו ועיין ברא"ש ו"ל בפ"י שפתב בשם ר"ת דרבנו היינו שגירשה וקיבל עליו לזון את בניו וצ"ל דגם בזה לא ברי היזקא אע"ג דחוב גמור הוא ודו"ק: ע"ב ר"ן בד"ה שאם ירצה כו' פתב דהא דשרי ר"א בבהמה טמאה היינו מזונות יתירים אבל פדי חיינו ודאי אסור דמהנהו בזה וכן פתב לקמן גבי עבדיו ושפחותיו הפנענים דוקא מזונות יתירין

אָבֵל כְּדֵי חַיֵּי אָסוּר וְכֵן פָּתַב הָרָא"שׁ ו"ל בַּפֶּסְקִי וּכְבָר פְּתַבְתִּי לְעִיל דְּהָא דְּוֵן אֶת אִשְׁתּוֹ
ע"כ מִיָּרִי אֶפִּילוּ בְּמִזוֹן כְּדֵי חַיֵּי מִדְּתַנּוּן אַע"פ שֶׁהוּא חַיֵּיב וְכֵן מִצְאֵתִי לְהַרְשֵׁב"א ו"ל
שְׂדֵחָה מִטַּעַם זֶה דְּכָרִי הַמְּפָרְשִׁים בְּמִזוֹנוֹת יִתִּירִין וּא"כ כַּה"ג מִיָּרִי נְמִי מִזוֹנוֹת בְּהִמְתּוֹ
אֶפִּילוּ כְּדֵי חַיֵּי וּבַעֲבָדָיו וְשִׁפְחוֹתָיו יוֹתֵר קָשָׁה פִּינּוֹ דְּקִצָּת מִצְנָה לְפָרְנָסָם א"כ הָיִי דּוֹמֵא
דְּמִזוֹנוֹת אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו דִּיכּוֹל לְזוֹן בְּכָל גְּוֹנָא מִשּׁוּם דְּאִדְעָתָא דְּנִפְשָׁיָהּ קַעֲבִיד וְאִיהוּ מִמִּילָא
מִתְּהַי אֵלָא דְּבַגְמָרָא מִשְׁמַע דְּהָא דְּוֵן אֶת עֲבָדָיו הוּא מִשּׁוּם דְּאִין לוֹ הִנְאָה מְזָה
דְּלִמְנַחְרוּתָא עֲבִידוֹן וְלֹא שְׁיִיכָא מִצְנָה בְּהָא אֵלָא דִּי"ל דְּכָדִי חַיֵּי מוֹתֵר מִשּׁוּם מִצְנָה:
וּבַגְמָרָא אִיָּרִי בְּמִזוֹנוֹת יִתִּירִין דְּלֹא שְׁיִיכָא מִצְנָה וְאִפ"ה מוֹתֵר מִשּׁוּם דְּלִמְנַחְרוּתָא עֲבִידוֹן
וְאִין לוֹ הִנְאָה מְזָה וּמִדְּכָרִי הַרְמַב"ם ו"ל נִרְאֶה דְּאֶפִּילוּ מִזוֹנוֹת כְּדֵי חַיֵּי מוֹתֵר בְּעֵבֶד
שְׂפַתְבּ לְעֵבֶד וְשִׁפְחָה בְּהַדִּי אִשְׁתּוֹ וּבְנָיו..

אֵלָא דַּמְש"כ בְּכוּלְהוּ אַע"פ שֶׁהוּא חַיֵּיב בְּמִזוֹנוֹתֵיהֶן מִשְׁמַע דְּקִצָּת אֶפִּילוּ אַעֲבָד וְשִׁפְחָה
צ"ע דְּהָא הוּא ו"ל פֶּסֶק דִּיכּוֹל הָרַב לומר לְעֵבֶד עֲשֵׂה עִמִּי וְאִינִי וְנָה וְעִינִי רַש"י ו"ל
לְקַמּוֹ: שֶׁם בַּד"ה וּבְבַתּוֹ בּוֹגְרֵת כּו' אִי נְמִי פִי קִאָמֵר מִדְּעַתָּה לְמַעוּטֵי דְּעַתּוֹ דְּחַתָּן כּו'
מִשְׁמַע דַּס"ל לְהַר"ן ו"ל דְּשִׁלְיַחוֹת אָסוּר אֶפִּילוּ בְּדָבָר שְׂאִין צָרִיף שְׁלִיחוֹת דְּלִמָּאן דַּס"ל
דְּשִׁלְיַחוֹת לֹא אָסוּר אֵלָא בְּדָבָר הַצָּרִיף שְׁלִיחוֹת א"כ אֶפִּילוּ לְדַעַתּוֹ דְּחַתָּן מוֹתֵר וְכֵן פְּתַב
הַרְשֵׁב"א ו"ל: דָּף לַט גַּמ' אָמֵר שְׁמוּאֵל לְעוֹלָם כְּשֶׁנִּכְסִי מְבַקֵּר אָסוּרִין עַל הַחוּלָה וּבְמִקּוּם
כו' וְעוֹלָא מוּקִי לָהּ כְּשֶׁנִּכְסִי חוּלָה אָסוּרִין עַל הַמְּבַקֵּר וְעוֹמֵד מִשּׁוּם דְּמַחְסִיחוּתָהּ לֹא אִדְרִיָּה
וּמַסִּיק דְּשְׁמוּאֵל נְמִי מוֹדֵה דְּמַחְסִיחוּתָהּ לֹא אִדְרִיָּה וְכִדְקַתְנִי בְּבִרְיֵיתָא חָלָה הוּא כּו' אֵלָא
דְּמַתְנִיתִין לֹא נִיחָא לִיהָ לְאוּקְמִי בְּהִכִּי מִשּׁוּם דְּאֶפִּילוּ מִיִּשְׁבִּיבָה נְמִי לֹא אִדְרִיָּה וְכַתְּבַתְּ הַר"ן
ו"ל לְהַלְכָה אֵלִיבָא דְּשְׁמוּאֵל הִיכָא דְּנִכְסִי חוּלָה אָסוּרִין עַל הַמְּבַקֵּר מוֹתֵר אֶפִּילוּ יִשְׁבִּיבָה
דְּמַחְסִיחוּתָהּ לֹא אִדְרִיָּה וּבְנִכְסִי מְבַקֵּר אָסוּרִין עַל הַחוּלָה מוֹתֵר לְעַמּוּד אָבֵל לִישֵׁב אָסוּר
אִפִּי בְּמִקּוּם שְׂאִין נוֹטְלִין שְׂכָר עַל הַיִּשְׁבִּיבָה מִשּׁוּם גְּזִירָה שְׂמָא יִשְׁהָה בִּישְׁבִּיבָה וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק
דְּשְׁמוּאֵל דְּלֹא נִיחָא לִיהָ לְאוּקְמִי מַתְנִיתִין בְּנִכְסִי חוּלָה אָסוּרִין עַל הַמְּבַקֵּר דַּא"כ אִפִּי
יִשְׁבִּיבָה נְמִי מוֹתֵר ע"כ לֹא ס"ל גְּזִירָה דְּשְׂמָא יִשְׁהָה דַּאִי ס"ל לְהַאי גְּזִירָה א"כ שְׁפִיר תָּנּוּ
אָבֵל לֹא יִשֵּׁב דְּנִהִי דְּמַחְסִיחוּתָהּ לֹא אִדְרִיָּה הִינּוּ כְּדֵי בִּיקוּר אָבֵל לְשִׁהוֹת שֶׁם וְדַאִי אָסוּר
דְּזֶה לֹא בְּכָלֵל חִיּוּתָהּ הוּא וְא"כ הִיכִי פֶּסֶק הַר"ן ו"ל כְּשְׁמוּאֵל וְכַתְּבַתְּ נְמִי לְהַי גְּזִירָה
דְּשְׂמָא יִשְׁהָה.

הָא לְמַסְקָנָא ע"כ לֹא ס"ל לְשְׁמוּאֵל גְּזִירָה דְּשְׂמָא יִשְׁהָה וְצ"ל דְּלֹא שְׁיִיף הִכָּא גְּזִירָה דְּשְׂמָא
יִשְׁהָה דְּכָל כְּמָה שִׁישְׁהָה חִיּוּתָהּ הוּא וְכֵן מִשְׁמַע מְהָא דְּקִאָמֵר הַש"ס לְעוֹלָא הָא אֶפְשָׁר
בְּעַמּוּדָה וְלֹא קִאָמֵר גְּזִירָה שְׂמָא יִשְׁהָה.

אֵלָא דִּי"ל דְּלְעוֹלָא לֹא מְצִי הַש"ס לְמִימֵר הִכִּי מִשּׁוּם דְּלְקַמּוֹן מִשְׁמַע דְּעוֹלָא לֹא ס"ל לְגְּזִירָה
דַּר"ש בֶּן אֱלִיקוּם מ"מ לַד' הַר"ן ו"ל ע"כ צ"ל בֶּן: וְהַרְמַב"ם ו"ל פֶּסֶק כְּאוּקְמִתָּא
דְּשְׁמוּאֵל דְּמַתְנִיתִין בְּנִכְסִי מְבַקֵּר אָסוּרִין עַל הַחוּלָה וְעוֹמֵד אָבֵל לֹא יוֹשֵׁב בְּמִקּוּם שְׁנוּטְלִין
שְׂכָר עַל הַיִּשְׁבִּיבָה וּקִצָּת קָשָׁה פִּינּוֹ דְּפֶסֶק כַּר"ש בֶּן אֱלִיקוּם לְקַמּוֹן גְּזִירָה שְׂמָא יִשְׁהָה א"כ
ה"נ אֶפִּילוּ בְּמִקּוּם שְׂאִין נוֹטְלִין שְׂכָר לִיתְסֵר בִּישְׁבִּיבָה וִי"ל כַּנ"ל דְּמַמְסָקָנָא אֵלִיבָא
דְּשְׁמוּאֵל מִשְׁמַע דְּלֹא גְּזִירָתָהּ הִכָּא שְׂמָא יִשְׁהָה מַדְס"ל דְּבְנִכְסִי חוּלָה אָסוּרִין עַל הַמְּבַקֵּר
מוֹתֵר אִפִּי בִּישְׁבִּיבָה אֵלָא דְּהַרְמַב"ם ו"ל לֹא פְתַב כָּלֵל לְדִינָא דְּנִכְסִי חוּלָה אָסוּרִין עַל

המבקר משמע דס"ל דאסור אפ"ל בעמידה וכבר תמה הב"י ז"ל ע"ז ובירושלמי מפורש
כן במתניתין דהיתרא דמתניתין לא הוי אלא בנכסי המבקר אסורין על החולה אבל
בנכסי חולה אסורין על המבקר הוא חטא על נפשיה ושם בירושלמי איתא ג"כ הא
דאסור בשיבה הוא משום שפא ישקה ומה שלא כתב הרמב"ם ז"ל פן צ"ע.

ובטעמא דאסור בשהיה כתב הר"ן ז"ל דבכה"ג שרי למשקל אגרא ע"ש ומלשון רש"י
ז"ל משמע דהשיבה מרובה עצמה הנאה היא: והרא"ש ז"ל פסק בין בנכסי מבקר
אסורין על החולה בין בנכסי חולה על המבקר בתרנוניהו עומד אבל לא יושב והיינו
פעולא דעולא לא פליג עליה דשמואל בנכסי מבקר אסורין על החולה ושמואל הוא
דפליג עליה דעולא בנכסי חולה אסורין על המבקר ופסק פעולא לחומרא ובנכסי המבקר
כו' משמע דפסק כאב"א ואפ"י במקום שאין נוטלין ש"כר אסור בשיבה אבל הטור ז"ל
פסק פשינויא קמא ודוקא במקום שנוטלין ש"כר וכן פסק בש"ע ועיין ב"י ז"ל בס' רכ"א:
ע"ב ר"ן בד"ה ולענין הלכה כו'.

והיכא דנכסי מבקר כו' משום דמצוה קעביד ואיהו ממילא מתהני ודוקא בהנאה דממילא
אבל לא בהנאה דינדים לפ"ז יש לומר דמש"ה גבי עבד ושפחה אסור בכדי חיינו אע"ג
דמצוה קעביד משום דזה חשיב הנאה בינדים דעבד דומיא דבהמה הוא וכבר כתבתי לעיל
בשמעתיא דמתזיר לו אבידתו בעיקר ה"ד סברא דמצוה קעביד מה שיש לדקדק בזה ולפי
דבריו פאן לא ידענא למה כתב דלשהות אסור משום קיבול אגרא ולמה לא יאסר משום
דהחולה מתהני ומצוה ליכא ואולי כל כמה שישקה מצוה היא וכדאמרין לקמן דאין לו
שיעור: דף מ גמ' ה' ישמרהו מיצה"ר כו'.

כל אלו הם מדה במדה דעיקר הביקור הוא להחזיר את החולה בתשובה ולפשפש
במעשיו ולזה המבקר ישמר מיצה"ר ג"כ ויחזרהו מיסורין הוא ש"כר הביקור הגופני לפקח
בצרכיו וברפואתו וכמעשה דר' עקיבא ואישר בארץ שהכל מכבדים אותו הוא בשביל
שאינו מתכבד והולך גדול אצל קטן כדאמרין לעיל ואל תתנהו שיזדמנו לו רעים פנעמן
כו' פי עיקר הביקור הוא מאוהבו וכן גילו ומחמת קירוב הנפשות זה המבקר נוטל אחד
מששים ומוסיף לו כח וחיות משלו ולזה ש"כרו שיזדמנו לו רעים ואוהבים שלמים פרעי
נעמן ועיין רש"י ז"ל והנכון כפי הרא"ש ז"ל: ל:גמ' ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא
מפיפיה מיברך עיין רא"ש ז"ל שפי' ע"פ גמ' דתענית.

אין לה טפח יורד מלמעלה שאין טפחים עולין לקראתו והתם בתענית מירי הש"ס
לענין לחלוחית הקרקע וה"נ לענין גידול נהרות וכבר הקשו התוס' ז"ל בבכורות דא"כ
מנ"ל דפליג שמואל עליה דרב דאמר מטרא במערבא סהדא רבא פרת דלשמואל נמי
הכי הוא דמטרא מערבא פרת מתגדל ומתברך נמי מפיפיה ע"י טפחים שעולה פנגדו
ותי' דא"כ מאי סהדויתא דפרת הא שאר נהרות נמי מתגדלין לפעמים וכוונתם דע"כ הא
דאמר שמואל נהרא מפיפיה מיברך היינו דלפעמים מתגדל מתוך מעינו מעצמו בלא
גשמים אלא דאי משום הא לחוד היכא דאנו רואין שנתגדל מחמת גשמים אפתי נחוש
שפא רבו נוטפין על הזחלין ומחמת הגשמים הוא דנתרבה ולא מפיפיה לזה כתבו
דמחמת גשמים נמי אין לחוש לנוטפין משום דאין לה טפח כו' ובשעת גשמים נמי מתברך
מענינו אבל אפתי יש לדקדק דמאי אהני הא דמפיפיה מיברך אי דלא נחוש לגשמים

הא בלא"ה מחמת הגשמים מתברר ממעינו ואי להפשרת שלגים דבזה לא שנייה אין לה טפח כו' א"כ אפי' מפיה מיררר הוא ספיקא הוא שפא מהפשרת שלגים נתגדל אלא ע"כ לשמואל פינן דאיפא למימר דמפיה מיררר לא חיישינן לרובוי מחמת גשמים או הפשרת שלגים וכ"ש לפמ"ש התוס' ו"ל בבכורות דחששא דרבנן הוא משום דקמא קמא בטיל א"כ לא חיישינן לספיקא ולפ"ז אין צורך להא דאין לה טפח כו' דבלא"ה כל דאיפא למיתלי דמפיה מיררר מטהר בזוחלין וכן נראה דלענן פרת לא מהני הו סברא דאין לה טפח כו' דאטו בשביל מטר שהולך בא"י ביפשה והגשמים נוטפין לפרת מפני שא"י גבוהה הוא בשביל זה יתברר פרת ממקומו ומעינו.

פינן דנוטפין אליה במקום אחר דהא דאין לה טפח כו' לא נאמר אלא במקום ירדת הגשמים: והרא"ש ו"ל פתב ג"כ להא דאין לה טפח כו' וסיים הלכה לא יגדל הנהר מפי גשמים שנופלין במקום אחר עכ"ל נראה מפי' דס"ל היכא דנתרבה מחמת גשמים ובמקום שירדו הגשמים שפיר חיישינן שפא רבו הנוטפין אלא דהא דאמר רב דמחמת מטרא דמערבא גדל נהר פרת לזה לא חיישינן דרוב גידול הנהר ממקורו הוא ולא מגשמים של מקום אחר ולהכי מטהר פרת בזוחלין אפי' אחר תשרי אע"ג דמתחילין הגשמים לירד בא"י ולא הביא הא דאין לה טפח אלא לסמוך דהמים ממקורן הם נובעין ולפ"ז אפי' לר"מ דס"ל דמפיה מיררר מ"מ איפא לאשפוחי נמי הא דנוטפין שרבו על הזוחלין היינו במקום ירדת הגשמים והפשרת שלגים וא"כ הא דאבוה דשמואל נמי אפשר מיירי בכה"ג ואליקא דכ"ע אלא דלא משמע כן בשבת ובבכורות ע"ש וגרסא זו שהביא הר"ן ו"ל דחכמים פליגי עליה דר"מ לפנינו ליתא לגירסא זו שם בבכורות עיין שם וכבר נתבארו דברים אלו בדברי הפוסקים: אמר ר' אמי אמר רב כו' עיין בבכורות דגרס לעיל נמי אמר ר' אמי אמר רב ומש"ה מיייתי נמי להו מיררא דר' אמי ועיין הגהת מהרי"פ: דף מא דדא ביה פוליה ביה כו' דא קני מה חסר כו' דדא ביה.

קאי על מי שהוא בעל דעה בתולדתו אבל אינו די בזה כמש"א ו"ל נאל בינתה אל תשען פי אין לסמוך על דעתו ותולדתו אלא צריך לקנות דעת שלימה מחכמים ונבונים וזש"א דא קני כו' דאי לא קני מה קני פי אפי' אם קני בדעתו דברים זולת קנין הידיעה לאו פלום הוא: ע"ב אלא רפואת נפש גופו כו' עיין מש"ל בשמעתין דמחזיר אבידתו בזה ולענן דמוקי לרישא בנכסי חולה אסורין על המבקר קצת קשה דלא הוי דומיא דסיפא דמירי בנכסי רופא אסורין על החולה ופשטיה דמתניתין משמע דאחד גברא קאי נכנס לבקרו ומרפאהו וכתב הר"ן ו"ל היכא דהחולה אסר על עצמו נכסי הרופא אפי' מסם של רופא מותר לרפאותו דמן סיומיה לא אדריה וצ"ע דא"כ באין לו מה יאכל לישתרי ליתן לו מיד ליד דמן סיומיה לא אדריה אלא ודאי בהנאה גמורה לא אמרינן הו סברא דמן סיומיה לא אדריה ולא אמרינן הכי אלא לעיל גבי דריסת הרגל דבלא"ה אין זה אלא קפידא בעלמא ובכלל ויתור בזה אמרינן דמן סיומיה לא אדריה ולא אסר עליו דריסת רגלו להנאתו ועיין רש"י ו"ל שפי' למתניתין משום דלא אדריה מסיומיה והוצרך לזה משום דהרפואה עצמה הנאה היא לו אבל אין צורך לזה אי משום דמצוה קעביד כמ"ש הרא"ש והר"ן ו"ל.

או משום דהוי פמתזיר אבידתו: ועיין בש"ע סי' רכ"א שפכת הרמ"א ז"ל דמןדר הנאה מתבירו מותר לשחוט לו בהמה בריאה משום דאינו מהנהו בשחיטתה אבל לא מסופנת דמהנהו בשחיטתה ולענ"ד צ"ע דממ"נ אי במקום שנוטלין שְכָר גם בריאה אסור ואי במקום שאין נוטלין שְכָר אפילו מסופנת לישתרי דהוי פרפואת ממון היכא דליפא רופא אחר דמותר: משום דמתזיר לו אבידתו.

ועיין בט"ז ובנקה"כ שם: הרא"ש ז"ל הביא פאן תוספתא דמעיד לו עדות ממון ועדות נפשות והרמב"ם ז"ל לא כתבה ועי' בכ"מ ובעדות נפשות נראה דפשיטא דיכול להעיד לו ולהצילו דמצוה קעביד כמו מרפאהו רפואת נפש אבל עדות ממון י"ל דאסור כמו רפואת ממון אלא דגם זה לא גרע מחזרת אבידתו ומצוה קעביד וגם מדעם דנפשיה קמהדר ליה ועיין ש"ך ז"ל בסי' רכ"א ועיין בפ"י המשיניות מש"כ ברפואת נפש דכשרואה אותו שהוא מסופן מחויב להצילו בין בגופו בין בממונו משמע דאפי' משל הרופא מותר לרפאותו וכן בדין פינון שהוא מסופן אלא דבמקום סכנה מאי קמ"ל וע"כ מתניתין מייירי דלית ביה סכנה ועיין רש"ב ז"ל: שם רא"ש בד"ה ר"י אומר באמבטי גדולה כו' נראה דגרסא אחרת הנה לו במתניתין וגרס כמו בסיפא ורוחץ עמו באמבטי ר"א כו' אבל מש"כ ואם אמבטי של זיעה מרבים לו חום בשבילו אינו מוכן דהא בגמ' תני בפרייתא דמזיע עמו באמבטי ור"מ פליג בפרייתא וס"ל דגדולה נמי אסור ופי' ז"ל דגור גדולה אטו קטנה ולפ"ז תיקשי למה לא פסקינן כר"מ דהלכה כמותו בגזירותיו והנה אפשר לומר דר"מ ס"ל דבגדולה נמי איפא הנאה קצת אלא דלקמן גבי ולא יעשה עמו באומן פליג נמי ר"מ וגור רחוק אטו קרוב ואפ"ה לא קיי"ל פנוותיה: וכן דקדק הק"ע וי"ל דבר"ה אומר רבא דמןדר הנאה ממעין טובל בו בימות הגשמים ולא בימות החמה אלמא דלא גזרינן ימות הגשמים אטו ימות החמה וה"ה איפכא דלא גזרינן והיינו כר' יהודה דלא גזר: משנה לא יעשה עמו באומן כו'.

עיין פ"י המשיניות דמפרש לא יעשה עמו באומן היינו לקצור שניהם בקרוב זה לזה ע"ש מש"כ ובחיבורו פתב גזירה שפא יסייענו והוא דלא פדאמרין בגמ' משום דמרפי לה לארעא קמיה ועיין כ"מ ז"ל ועוד דאי קרוב גופא גזירה היא א"כ רחוק הוי גזירה לגזירה וי"ל דאליפא דר"מ הוא דאמרין הכי דבקרום מרפי ליה לארעא ומש"ה גזר נמי ברחוק אטו קרוב אבל לרבנן קרוב גופא טעמיה משום גזירה שפא יסייענו וענו ומש"ה לא גזרי רחוק אטו קרוב והיינו דקאמר הש"ס סתמא בקרוב כ"ע לא פליגי כו' משום דלאו חד טעמא לר"מ ולרבנן.

ובירושלמי נראה דמפרש לא יעשה עמו באומן היינו לשון אומנות שלא יעשו שניהם מלאכה אחת מפני שזה כמו שמלמדו אומנות וקאמר התם על דעתיה דר"מ אסור ללמדו אומנות ואסור ללמד עליו זכות וקצת יש לדקדק מאי אריא על דעתיה דר"מ הא רבנן נמי מודו דבקרום אסור.

והיינו משום דלמד ממנו. ומש"כ בק"ע דלרבנן מחיותיה לא אדריה אינו נראה דא"כ אפי' מקרוב נמי.

וגם אין זה ענינו לחיותיה ויש לומר דבקרוב אסור לרבנו משום גזירה שמה יסייעו וברחוק הוא דאסור לר"מ מפני שהוא למד ממנו. ולפי שיטת הש"ס דילן צ"ע אם מותר ללמדו אומנות.

ובלא ש"כר ודאי אסור פינון דהוא דבר שנוטלין עליה ש"כר. אלא אפי' בש"כר י"ל דאסור דמ"מ מהנהו בלימוד האומנות.

וכבר כתבתי לעיל בזה גבי הא דלא ילמדנו מקרא. אבל מש"א בירושלמי דלר"מ אסור ללמדו זכות.

מדברי התוספתא שהביא הרא"ש ז"ל דמעיד לו עדות ממון ועדות נפשות לא משמע כן. וכן נראה דלימוד זכות לא גרע ממחזיר אבידתו.

אם לא שנאמר דלהעיד לו ולהחזיר אבידתו מצוה היא. אבל לימוד זכות לא מצונו דמחזיר בדבר אלא דבסנהדרין ובשבועות אמרינן דזכות נמי מחזיר ללמד וגבי להעיד לו עדות נראה דלאו משום מצוה הוא דשרי דהא מצוה וחייב ליכא אלא היכא שמיחזיר אותו לעד וא"כ אסור לכאורה דעביד שליחותו כי היכי דבמחזיר אבידה ג"כ אסור ע"פ שליחותו לדברי הרמב"ן ז"ל שהביא הרא"ש ז"ל וכמ"ש לעיל בזה ולמסקנת הרא"ש ז"ל דדוקא בדבר דבעינן שליחות הוא דאסור לעשות שליחותו א"ש דגבי עדות לאו שליחות הוא וכן משמע מהא דאמרינן בר"ה דמודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה ולא אמרינן דשליחותו קעביד דהא בעינן מדעתו לצאת משום דאין זה שליחות גמורה: וכתב הט"ז ז"ל בסי' הנ"ל דאסור ליתן מלאכה למודר דנהנה הוא במה שמשפטר במלאכתו של מדיר והביא ראיה לזה מדין רבית ואין זו ראיה דהתם אפי' הקדמת שלום אסור ולפי דעת הר"ן ז"ל לעיל גבי מחזיר אבידה דהמחזיר מותר לקבל ש"כרו מבעל אבידה אע"ג דנכסי בעל אבידה אסורין עליו א"כ דמותר להשפטר במלאכתו של מדיר דגם מאחר יכול לקבל ש"כר מלאכתו אלא דכ"כ שם דמהירושלמי מוכח דאסור לקבל ש"כר א"כ נראה דה"ה ש"כר מלאכה אחרת דאסור לקבל הימנו וצ"ע: דף מב התנן כו' האומר לבנו קונם שאמה נהנה לי כו'.

בחי' ובמותי אם מת לא יירשנו אלא דאדם אסור דבר שברשותו לכשיצא מרשותו. ומשני שאני הכא דאמר בחי' ובמותי ופי' הר"ן ז"ל דהשתא פשיטא ליה דיכול לאסור בפירוש דבר שברשותו לכשיצא מרשותו וע"כ לא פליגי אלא בנכסים אלו סתם.

דבזה י"ל דאין דעתו. לאסור אחר שיצא מרשותו דמאי איכפת ליה אי מתהני אינדו בדבר שאין לו חלק ונחלה ולכאורה גבי שביעית לא שייך למימר האי סברא דמאי איכפת ליה דהא לא יצאה השדה מרשותו לגמרי דאחר שביעיתתחזור אליו וכל האסור לקדמותו אחר שביעית וא"כ מהיכי תיתי למימר דבשנה של שביעית לא נתפנון לאסור עליו וצ"ל פינון דמ"מ עתה הוא של הפקר אין דעתו לאסור דבר שאינו שלו והנה נראה לומר דהא דמשני הש"ס שאני התם דאמר בחי' ובמותי היינו דהתם דוקא יכול לאסור בפירוש משום דזה ג"כ חשיב הנאה מה שהוא יורשו וזה בכלל שאמר שאמה נהנה לי אבל בנכסים אלו אין יכול לאסור לכשיצא מרשותו אפילו בפירוש תדע דאילו אסר על אינש דעלמא הנאתו סתם ואמר שאמה נהנה לי בחי' ובמותי אטו פלוס קאמר דאיזה הנאה

שְׂיִיכָא אַחַר מִיתָה פִּינּוּן דְּלֵא הַזְּפִיר נְכֻסִים אֱלָא הַנְּאָתוּ סְתָם אָסֵר עָלָיו וְדַאי לִיכָא אִיסוּרָא אֱלָא בְּחֵייו וְע"כ הֵכָא בְּבָנוּ שְׂאֵנִי דְּזֵה גּוֹפָא מַה שְׂיִוְרְשׁוּ הַנְּאָה מְשֻׁלוּ הוּא אֱלָא דְּלִפְמ"ש הֶר"ן ו"ל לְקַמְן דְּהַנְּכֻסִים שֶׁל הַבֵּן הֵם וְהוּא יוֹרְשָׁן אֱלָא דְּאָסוּר הוּא בְּעַצְמוֹ לִיהֲנוּת מִהֵן ע"כ שְׂמַעִינוּן שְׂפִיר דִּיכּוּל לְאֶסְרָא אִפִּי לְכַשְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתוֹ וְע"כ צָרִיךְ לְפָרֵשׁ דְּבָרָיו דְּמִשְׁאֵמֵר שְׂאֵת נְהִיגָה לִי הִינְנוּ מְשֻׁלֵי וְאֶנְכְּסִים קָאִי וְעִי' בַּב"ק שֶׁם פִּינּוּן דְּאָמֵר בְּמוֹתֵי ע"כ דְּעֵתִיגָה אֶנְכְּסִים דַּא"ל"ה לֵא מְצִי אָסֵר עָלָיו: וְהַתּוֹסֵף ו"ל הִקְשׁוּ לְמֵאִי דְּמַסִּיק דְּבִנְכְּסֵי פְּלִיגֵי וְרַב וּשְׂמוּאֵל ס"ל דְּגַם בְּנְכְּסֵי אָסוּר גַּם לְכַשְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתוֹ וְאִמְאִי לֵא פְּרִיךְ עָלֶיהָ מִבְּרִייתָא דְּהָאוּמֵר לְבָנוּ כּו' מֵת יִירְשָׁנוּ וּמִתְנִיתִין הִיא בַּב"ק.

וּלְפִי הַנְּ"ל לֵא תִיקְשִׁי דְּהֵכָא שְׂאֵמֵר שְׂאֵת נְהִיגָה לִי כ"ע מוֹדִים דְּאִינוּ אָסוּר אֱלָא בְּחֵייו פִּינּוּן דְּהַנְּאָת גּוֹפּוֹ אָסֵר עָלָיו וְעִינּוּ בְּר"ן ו"ל לְעִיל גְּבִי שְׂיִשְׂרָאֵל נְהִינּוּ לִי אֱלָא הִיכָא דְּאָמֵר בְּחֵיִי וּבְמוֹתֵי ע"כ מְפָרְשִׁינוּ דְּבָרָיו דְּאֶנְכְּסִים קָאֵמֵר וּמִסְקִנַּת הַש"ס דְּלֵא פְּלִיגֵי בְּזֵה וּלְכ"ע יְכוּל לְאֶסְרָא דְּבָר שְׂבִרְשׁוֹתוֹ לְכַשְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתוֹ וְהִינְנוּ דְּנוֹקָא הִיכָא דְּהָאִיסוּר הַתְּחִיל בְּעוּדוֹ בְּרֻשׁוֹתוֹ אֲבָל לְאֶסְרָא לְאַחַר שְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתוֹ לְבַד מִסְתַּבֵּר דְּאִין יְכוּל לְאֶסְרָא וְכֵן כְּתַב הַש"ף ו"ל וְכ"ז הוּא בְּנְכְּסִים אֵלּוּ אֲבָל נְכְּסֵי עָלֶיהָ אָסוּר בְּעוּדוֹ בְּרֻשׁוֹתוֹ דְּנוֹקָא אֲבָל לֵא לְאַחַר שְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתוֹ: וְהִיכָא דְּאָמֵר נְכְּסֵי אֵלּוּ כְּתַב הֶר"ן ו"ל דְּאָסוּר אִפִּי לְאַחַר שְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתוֹ מְשׁוּם דְּהוֹלְכִין אַחַר לְשׁוֹן אַחֲרוֹן דְּאָמֵר אֵלּוּ.

וְדָבָר זֶה שְׂרֻשׁוֹ מִהִירוּשְׁלָמִי דְּמִיבְעִי לִיגָה בְּבֵיתָה זֶה מְשׁוּם בֵּיתָה אַתָּה תּוֹפְסוֹ אוֹ מְשׁוּם זֶה וְלְדַבְּרֵי הֶר"ן ו"ל אִיפְשָׁטָא הַבְּעִיָּא וְאֶזְלִינוּן לְחוּמְרָא. וְהֵרָא"ש ו"ל כְּתַב דְּסְפִיקָא הוּא אִי תּוֹפְסֵי לְשׁוֹן רֵאשׁוֹן אוֹ אַחֲרוֹן וְנִרְאָה דְּע"כ לֵא מִיבְעִיָּא לִיגָה אֱלָא הִיכָא דְּאָסֵר בֵּיתוֹ וְאִין לוֹ אֱלָא בֵּית זֶה דְּמַש"ה לִישְׁנָא דְּזֵה ע"כ לְטְפוּיִי אִתִּי אִפִּי הִיכָא דְּמָכְרוּ לְאַחַר אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ פְּמָה בְּתִים וְדַאי זֶה דְּקָאֵמֵר לְאַפּוֹקִי שְׂאָר בְּתִים דְּלֵא אָסֵר עָלָיו וְכִינּוּן דְּאָמֵר בֵּיתָה מֵת אוֹ שְׂמָכְרוּ לְאַחַר מְוֹתָר וּמְטַעַם זֶה גְּבִי פְּכָרֵי זֶה עָלֶיהָ לִיכָא לְסַפּוּקֵי כָּל דְּכּוֹנְנָתוֹ לְאֶסְרָא כְּפָר זֶה דְּנוֹקָא עָלָיו וְלֵא שְׂאָר פְּכָרוֹת וְאֵע"ג דְּמִדְּבָרֵי הַב"י בְּסִי' רִי"ז לֵא מְשַׁמַּע כֵּן נִרְאָה לִי כַּמ"ש וְעוֹד זֹאת נִרְאָה בְּרוּר דְּע"כ לֵא מְסַפְקָא לָן אֱלָא בְּבֵיתָה זֶה דְּהוּי תְּרִי לִישְׁנֵי דְּסְתָרֵי אַהֲדָדִי אֲבָל הִיכָא דְּאוּסֵר בְּפִירוּשׁ אִפִּי לְאַחַר שְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתוֹ פְּשִׁטָּא דְּאֶזְלִינוּן בְּחַר דְּבָרָיו הַמְּפֻרְשִׁים.

וְכַדְמוּכַח מִמִּתְנִיתִין דְּקוֹנָם שְׂאֵת נְהִיגָה לִי בְּחֵיִי וּבְמוֹתֵי לֵא יִירְשָׁנוּ אַע"ג דְּאָמֵר שְׂאֵת נְהִיגָה לִי וְה"ה אִם אָמֵר נְכְּסֵי אָסוּרִין עָלֶיהָ אִפִּי לְאַחַר שְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתֵי דְּאָסוּר עָלָיו: וְלְקַמְן דְּרַף מ"ז בְּעֵי אֲבִימִי קוֹנָם לְבֵית זֶה שְׂאֵתָה נְכֻסֵי אִי אוּסֵר דְּבָר שְׂבִרְשׁוֹתוֹ לְכַשְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתוֹ וּפְשִׁיט לִיגָה רְבָא מִמִּתְנִיתִין דְּבְחֵיִי וּבְמוֹתֵי לֵא יִירְשָׁנוּ אֱלָמָא דִּיכּוּל לְאֶסְרָא וְכְתַב הֵרָא"ש ו"ל דְּבְעִיָּא דְּאֲבִימִי נְמִי מִיִּירֵי בְּאוּמֵר בְּחֵיִי וּבְמוֹתֵי מְדָלָא דְּחֵי הַש"ס שְׂאֵנִי הֵכָא דְּאָמֵר בְּחֵיִי כּו' כְּדָאֵמְרִינוּ הֵכָא וְנִרְאָה דְּהֵרָא"ש ו"ל לֵא כְּתַב הֵכִי לְדִינָא דְּהָא מְסַקִּינוּ הֵכָא לְכ"ע דְּבִנְכְּסִים אֵלּוּ סְתָם אָסוּרִין אִפִּי לְכַשְׂיִצָּא מְרֻשׁוֹתוֹ וּמֵאֵן פְּלִיג עָלֶיהוּ אֱלָא דְּכְתַב כֵּן דְּאֲבִימִי מִיבְעִי לִיגָה אִפִּי אִם אָמֵר בְּפִירוּשׁ בְּחֵיִי וּבְמוֹתֵי אִי יְכוּל לְאֶסְרָא.

וְרַבָּא פְּשִׁיט לִיגָה הִיכָא דְּאָמֵר בְּפִירוּשׁ אֲבָל לְהִלְכָה פְּשִׁיטָא דְּקִי"ל דְּאִפִּי בְּבֵית זֶה סְתָם דְּאִפִּי מְכָרוּ לְאַחַר אָסוּר אֲבָל מִדְּבָרֵי הַטּוֹר ו"ל בְּסִי' רִי"ז מְשַׁמַּע דְּהֵרָא"ש ו"ל כְּתַב כֵּן לְהִלְכָה דְּנוֹקָא הִיכָא דְּאָמֵר בְּחֵיִי וּבְמוֹתֵי וּבְעֵינֵי יְפָלָא דַּא"כ הֶדְרֵן לְמֵאִי דַּס"ד הֵכָא דְּאִין

חילוק פלל בין נכסים אלו ובין נכסי עליה ובתרונויהו אינו נאסר לכשיצא מרשותו והקא אַמרינו מי איפא למ"ד אין אדם אוסר כו' והב"י ז"ל בס"י ר"ז ה"ל תמה ג"כ על הטור ז"ל במש"כ קונם לביתי שאפה נכנס מת או שפּמכרו לאחר מותר וע"כ מייירי אפי' בדפריש פּחיי ובמותי דאל"ה מאי אריא בתי אפי' בית זה נמי מותר ובדפריש אמאי מותר הא הוי תרתי לישני דסְתרי אהדדי ואזלינו לחומרא כמו בביתה זה.

וגם זה לא הבנתי דלמה לאקשוני מביתה זה דבעיא היא בירושלמי הא במתניתין דב"ק מפּורש דאפי' באת נהנה לי מהני היקא דפריש ואין זה תרי לישני דסְתרי אהדדי פל שפּאסר בפּירוש גם לאחר שיצא מרשותו: ובמ"ש הרא"ש ז"ל דמייירי בפּאמר פּחיי ובמותי יש לדקדק קצת דאפי' אמר הכי מנ"ל דאסרו אפי' אם מכרו לאחר דלמא לא אסר אלא לאחר מיתה בעודן ברשות יורשיו אבל לא אם מכרו לאחר פי הכי דאמרינו בב"ק גבי בו דנותנו לארנקי של צדקה ואס"פ מותר ליהנות מהן וכמ"ש השיטה מקובצת שם בב"ק בשם הראב"ד ז"ל וי"ל דבבנו דנקא הוא דאמרינו דלא אסר עליו אלא בירושלמי אבל לא במכרו לאחר אבל גבי אחרוני אין לחלק וכל שאסר עליו במותו ממילא נאסר אפי' מכרו לאחר ועיין לח"מ מש"כ בזה: ולענין מתניתין פתב הר"ן ז"ל דלמסקנא לכ"ע מייירי מתניתין בנכסים אלו דבנכסי אין פאן רבותא ע"ש והרא"ש ז"ל פי' דלרב ושמואל מייירי מתני' בנכסים אלו ור' יוחנן ור"ל מוקמי למתניתין בנכסי ובירושלמי מיייתי פלוגתא דר"י ור"ל בזה דר"י אמר דבשביעית מותר אפי' נדר קונם שביעית ור"י ס"ל דאסור בשביעית אם נדר קונם שביעית ובעי לאוקמי הא דר"ל כו' יוסי לקמן דאוסר גבי הפקר נדחי לה דהפקר של שביעית שאני דהוי הפקר של תורה והוא פשיטת ר"י לקמן דבהפקר אסור עד שיבוא לרשות זוכה וא"כ מתניתין רבותא קמ"ל דאפי' ר"י מודה בזה ויתבאר בזה לקמן בעז"ה: דף מג ר"ן בד"ה אמר ר"י בר"ח פגון שגדרו הנאה זה מזה כו' וכתב דקמ"ל דכל הני נמי לא גריע מוניתור ויש לדקדק מאי קמ"ל הא שאלה פבר תנו לה לעיל דאסור לר"א והלואה נדאי לא גריע משאלה דמה שאלה דחוזרת בעיניה אסור כ"ש הלואה דלא הדרא בעיניה ומקח נמי תנינא לעיל דלוקח ביוקר ועוד דמשמע מדבריו ג"כ דמקח בזבינא חריפא ג"כ בכלל וניתור הוא כמ"ש התוס' ז"ל לעיל ויכבר פתבתי לעיל דלא משמע פן בגמ' לעיל גבי הא דפריה לשמואל דאמר הלוקח פלי כו' ונאנס בידו חייב דהנאת לוקח הוא משמע דהנאה גמורה היא.

ויש לדחות דאע"ג דכל הנאה של לוקח הוא מ"מ אין זה אלא וניתור דהא בשאלה נמי חייב באונסין בשביל שהנאה שלו ואפ"ה הוא בכלל וניתור ולדברי הר"ן ז"ל מוכח מפאן דוניתור אסור מה"ת לר"א מדגזרינו לשאול אטו להשאיל וכן פוליהו ומלשאול אטו להשאיל ע"כ צ"ל פן דשאלה לכ"ע לא הוי אלא וניתור ולמ"ש תוס' ז"ל דגזירה זו היא גזירה דשכירות יש לדחות דכולהו נדא גזירה היא: משנה קונם שדי שאני חורש בה ופירשו הר"ן והרא"ש ז"ל דאפריה קאי וברישא הוא אסור לחרוש בה ובסיפא הוא וכל אדם אסורין לחרוש בפרה זו אבל מלשון הירושלמי משמע דאשדה קאי דאסר עליו השדה לחרוש בה וברישא הוא לבדו אסור לחרוש שדהו ואחרים מותרים ובסיפא ע"י פל אדם אסור לחרוש שדהו בין ע"י פרה זו בין ע"י פרה אחרת והכי משמע לישנא דקונם שדי כו' והרא"ש ז"ל בפ"י גרס בסיפא דהוא מותר וכן פתב הטור ז"ל.

אָבֵל בַּפִּסְקוֹ פָּתַח בְּגֵרֶסֶת הֶר"ן ו"ל וְכֵן עֵינֵינוּ: ע"ב גמ' מתיב רבא מקצתן לראשון כו' יש לדקדק דדלמא התם שאני דלשון וכולן לשני משמע דדעתו גם אמה שנתן לראשון אבֵל הָכָא גַבֵּי נֹדֵר שְׁפִיר מְצִינֵן לְמִימַר דְּאִין דַּעְתּוֹ עַל מַה שְּׁהִפְקִיר אֶלְא דַּע"כ מְיִירֵי הָכָא בְּאוּמַר קוֹנָם נְכִסֵּי עֲלֵיהּ דְּאִי בְּקוֹנָם שְׂאֵת נְהֵגָה לִי סַתָּם נִרְאָה דְּלֹא שְׂיִידָה לְמִימַר אִין דַּעְתּוֹ עַל מַה שְּׁהִפְקִיר דַּמ"מ הֶרִי נְהֵגָה מְמַנּוּ פְּשׁוּזָכָה מִהִפְקִירוֹ וְהִשְׁתָּא מִתִּיב שְׁפִיר דְּקוֹנָם נְכִסֵּי עֲלֵיהּ גַּם מַה שְּׁהִפְקִיר בְּכֻלָּל נְכִסֵּי פִינּוֹן דִּיכּוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ וּבִרְשׁוּתוֹ הֵם כְּמוֹ הֵתָם בְּכּוֹלָן לִישְׁנֵי דַּעְתּוֹ אִמָּה שְׁנָתָן לְרֵאשׁוֹן אֶבֶל אִפְתִּי לֹא דְמִי לְהֵתָם דְּהָא הֵתָם אִינוּ יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ מְרֵאשׁוֹן וְאִפ"ה אֶמְרִינֵן דַּעְתּוֹ גַּם אִמָּה שְׁנָתָן לְרֵאשׁוֹן וְע"כ הֵינּוּ מְשׁוּם דְּלִישְׁנָא דּוּכּוֹלָן מְשַׁמַּע הֵכִי וְלֹאִידָהּ לִישְׁנָא שְׁפִי הֶרֵא"ש וְכֵן הֶר"ן ו"ל דְּמִיִּירֵי בְּב' עֲבָדִים ג' כ' יש לחלק דהתם שאני פינן דהמתנה לראשון לאו פלום היא ואינה יכולה להתקיים מש"ה אֶמְרִינֵן דְּבִמְתַּנָּה לִישְׁנֵי דַּעְתּוֹ גַּם אִזְהָ שְׁנָתָן פִּינּוֹן דְּלֹא יֵצֵא מְרְשׁוּתוֹ כְּלָל אֶבֶל הָכָא אַחַר שְׁהִפְקִיר מְסַתְּמָא אִין דַּעְתּוֹ לְחַזְרוּר בּוֹ וְכִי נִדַּר אַח"כ י"ל דְּאִין דַּעְתּוֹ עַל מַה שְּׁהִפְקִיר וְע"כ צ"ל דְּלֹא מְשַׁמַּע לֵיהּ לְהַש"ס לְחַלְקָא בְּהֵכִי.

ופי' רש"י ו"ל בְּזָה שְׁפִי דְּאִמְתַּנָּה קְפָרִיף אִינוּ מוּבָן וְדו"ק: תְּנָא הַמְּפָקִיר אֶת שְׁדָהוּ כָּל ג' יָמִים יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ כּו' עַד סוּף שְׁמַעְתִּין. וְפִי' הֶרֵא"ש וְהֶר"ן ו"ל לְכּוֹלָא שְׁמַעְתִּין בְּשִׁיטַת ר' יוֹחָנָן אֶלְיָבָא דִּר' יוֹסִי דְּלֹא הֵוִי הֶפְקֵר עַד דְּאִתִּי לְרְשׁוּת זוּכָה וּמִש"ה פְּרִיף רִישָׁא רַבְּנָן דְּאַחַר ג' אִינוּ יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ אִפִּי' קוֹנָם זְכִיָּה וְסִיפָא דְּמִנְפְּקֶרֶת לְיוֹם כּו' אִתְּנָא כִּר' יוֹסִי דִּיכּוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ קוֹנָם זְכִיָּה וּבְהָא דְּתוּף ג' יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ פָּתַח הֶרֵא"ש ו"ל לְחַד לִישְׁנָא דְּדוֹקָא בְּתוֹרַת חֲזָרָה אֶבֶל בְּתוֹרַת זְכִיָּה גַּם תוּף ג' הֵוִי הֶפְקֵר וְהֶר"ן ו"ל פָּתַח דְּאִפִּילוּ לְאַחַר זְכִיָּה יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ וְכ"כ הֶרֵא"ש ו"ל לֹאִידָהּ לִישְׁנָא.

ולפ"ז קָשָׁה אִמָּאִי לֹא מוּקִי בְּנִלְהָ כִּר' יוֹסִי וְרִישָׁא דְּאַחַר ג' אִינוּ יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ הֵינּוּ אַחַר זְכִיָּה אֶבֶל קוֹנָם זְכִיָּה יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ לְעוֹלָם וְתוּף ג' אִפִּי' אַחַר זְכִיָּה יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ וְי"ל דַּא"כ פְּשִׁיטָא דְּאִינוּ יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ פִּינּוֹן דְּכִבְרַת זְכָה בּוֹ אַחַר וּמְשַׁנֵּי עוֹלָא דְּכּוֹלָה רַבְּנָן הִיא וּבְהֶפְקֵר לְזָמַן דְּלֹא שְׁכִיחֵי מוּדוֹ רַבְּנָן דְּקוֹנָם זְכִיָּה יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ וְלֹא נִפְיָק מְרְשׁוּתוֹ עַד שְׂיִזְפָּה בּוֹ אַחַר אוֹ אִפִּי' הוּא בְּעַצְמוֹ בְּתוֹרַת הֶפְקֵר אִזְ יֵשׁ לוֹ דִּין הֶפְקֵר וְכַמ"ש הֶר"ן ו"ל לִר' יוֹסִי דְּאִפִּי' זְכָה הוּא עַצְמוֹ בְּתוֹרַת הֶפְקֵר הֵוִי לֵיהּ דִּין הֶפְקֵר וְלִקְמָן יִתְבָּאַר שִׁיטַת הַתּוֹס' ו"ל בְּזָה וְלִפִּי מֵאִי דְּקָאֵמַר עוֹלָא דְּבְהֶפְקֵר לְזָמַן מוּדוֹ רַבְּנָן א"ש הָא דְּבְהֶפְקֵר לְזָמַן דְּלֹאִחַר הַזָּמַן חוֹזְרַת לְרְשׁוּתוֹ מֵאֲלִיָּהּ וְלְכַאוּרָה מִיְדִידְהוּי אֶהְקַדְּשׁ לְזָמַן דְּבִקְוֹנִישׁת הַגּוּף לֹא פְקַעָה בְּכַדִּי וְה"נ פִּינּוֹן דְּאִיִּסְתְּלִיק רְשׁוּתוֹ לְגַמְרֵי בְּמַה תְּחַזְרוּר אֲלֵיהּ וְכַמוֹ בְּגֵרוּשִׁין הַיּוֹם אִי אִתְּ אִשְׁתִּי וְלִמְחַר אִתְּ אִשְׁתִּי דְּאִין חוֹזְרַת לְרְשׁוּתוֹ אֶבֶל לְעוֹלָא נִיחָא דְּלֹא אִיִּסְתְּלִיק רְשׁוּתוֹ עַד שְׂיִזְפוּ בּוֹ בְּתוֹרַת הֶפְקֵר וּמִש"ה כָּל שְׂלֵא זְכָה בּוֹ חוֹזְרַת לְרְשׁוּתוֹ: אֶבֶל ר"ל מְשַׁמַּע דַּס"ל דְּלְרַבְּנָן אִפִּי' הֶפְקֵר לְזָמַן אִינוּ יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ וְצ"ל לְדִידְהָ דְּשְׁדָה שְׁאִנֵּי דְּאִשְׁכּוֹן בֵּיהּ חֲזָרָה מֵאֲלִיָּהּ בְּשְׁדָה מְקַנָּה וְכַמ"ש לְעֵיל בְּשְׁמַעְתָּא דְּנִטְעוּת כּו' וּמִש"ה מוּקִי לְרִישָׁא נְמִי כִּר' יוֹסִי וְהָא דְּאַחַר ג' אִינוּ יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ הוּא מְדַרְבְּנָן שְׂלֵא לִישְׁתַּפַּח תּוֹרַת הֶפְקֵר וְגַבֵּי שְׁנָה וְשְׁבוּעָה פִּינּוֹן דְּלֹא שְׁכִיחֵי אִוְקְמוּהָ אֶדְאוּרֵיִיתָא וְכַמ"ש רִש"י ו"ל וְפְרִיף אִי הֵכִי אִפִּי' תוּף ג' נְמִי וְכַמ"ש הֶרֵא"ש ו"ל וּמְשַׁנֵּי מְפַנֵּי הַרְמָאִים וְכַתּב ו"ל דְּלְרַבְּנָן נְמִי ע"כ צ"ל טַעְמָא דְּתוּף ג' יְכוֹל לְחַזְרוּר הוּא מְפַנֵּי הַרְמָאִים וְאֶלְיָבָא דְּעוֹלָא דִּלְר"ל יֵשׁ לוֹמַר דְּלְרַבְּנָן גַּם תוּף ג' אִינוּ יְכוֹל לְחַזְרוּר בּוֹ פִּינּוֹן דְּמְדְּאוּרֵיִיתָא הֶפְקֵר הוּא לֹא אִפְקוּהָ מְדִין

תורה מפני הרמאים ופטור מן המעשר אלא דלפני הר"ן ו"ל לעיל דתוף ג' חוזר בו אפי' לאחר זכיה א"כ לר"י נמי הוי הפקר מה"ת ואפ"ה מפני הרמאים אמרו דלא הוי הפקר וה"ה לרבנן אבל לפי הרא"ש ו"ל לעיל דאחר זכיה אינו חוזר בו אפי' תוף ג' שפיר מצינו למימר לר"ל דלרבנן אינו יכול לחזור בו כלל אפי' תוף ג' והקשה הרא"ש ו"ל לר"י מאי ירויחו הרמאים דהא חייבים לעשר מה"ת והיגו לפי שיטתו דלא תיקנו דאין יכול לחזור בו אלא בתורה בעלמא אבל ע"י זכיה פטור מן המעשר וא"כ מאי ירויחו הרמאים הא מ"מ חייבין במעשר ומירץ דלמאי דתיקנו חכמים דאין יכול לחזור בו הוי הפקר ב"ד ופטור מן המעשר מה"ת ויש לדקדק לפ"ז אין חילוק בהפקר בין רבנן לר' יוסי דאחר ג' לתרנוייהו אין יכול לחזור בו והפקר הוא מה"ת ובתוף ג' לתרנוייהו יכול לחזור בו ולא הוי הפקר וא"כ במאי פליגי רבנן ור"י במתניתין דתוף ג' לרבנן נמי יכול לחזור בו ואמאי שרי במודר הנאה ולאחר ג' לר' יוסי הוי הפקר גמור ואמאי אסר ר' יוסי במודר הנאה אלא דמתניתין תיקשי לכ"ע דהא מייירי לאלתר ולכ"ע יכול לחזור בו ולא יצא מרשותו ומ"ט דרבנן דשרו במודר הנאה וי"ל דתקנתא דמפני הרמאים לא שייכא אלא בשדה שעושין רמאות להפקיע ממעשר ולהכי תיקנו בזה דיכול לחזור בו תוף ג' אבל בשאר מקלי לא עבדו תקנתא והוי הפקר מיד אלא דהרא"ש ו"ל לעיל לא פתב פן ניתבאר עוד לקמן בשיטת התוס' ו"ל: ופריף הש"ס מברייטא דהמפקיר פרמו ולמחר השפים ובצרו דחייב בפאה ופטור מן המעשר ולריש לקיש דמוקי לה כר' יוסי אמאי פטור מן המעשר לר' יוסי הא מה"ת חייב במעשר ומשני דהא רבנן היא ופטור מן המעשר מה"ת אבל מדרבנן חייב גם במעשר פנין שחזר בו תוף ג' והקשה הרא"ש ו"ל לשיטתו דבתורת זכיה אינו חוזר בו אפי' תוף ג' א"כ לוקמי כר' יוסי ובבצרו לשם זכיה ומירץ דלשם זכיה פטור אפי' בפאה דמתעזוב יתירא לא ילפינו אלא לחזרה והקשה ע"ז דבתורת חזרה לא צריף קרא לר' יוסי וע"כ לתורת זכיה אתי והדק"ל דפטור ממעשר גם לר' יוסי וכתב דלמאי דפירש דאפי' בתורת זכיה חייב גיחא ולא הבנתי גהי דתוף ג' חייב במעשר אפי' בתורת זכיה היגו מדרבנן מפני הרמאים אבל מה"ת פטור אפי' לר"י פנין דבצרו לשם זכיה וא"כ שפיר אתיא אפי' כר' יוסי ופטור מן המעשר מה"ת כמו לרבנן וע"כ צ"ל דברייטא מייירי בתורת חזרה והא דחייב בפאה לר' יוסי באמת לאו מתעזוב יתירא דמתעזוב יתירא איצטריף לשינוי פדאיתא בב"ק דף צ"ז ופריף הש"ס אמאי פטור מן המעשר: וקאמר הש"ס עוד ואב"א הא דאפקריה באפי תרי הא דאפקריה באפי תלתא.

ופי' הרא"ש והר"ן ו"ל דמהדר לאוקמי ברייתא דהמפקיר פרמו כר' יוסי ומודה היכא דאפקריה באפי ג' דאינו חוזר בו וכי קאמר דהפקר פמתנה דאפקריה באפי תרי ור' יוחנן משום ר"ש פן יהוצדק כר' יוסי ס"ל ובאפי תרי הפקר פמתנה ויכול לחזור בו וריב"ל פרבנן ס"ל דאפי' באחד הוי הפקר וכתב הר"ן ו"ל דלהלכה אינדיחא כל הוה סוגיא דר' יוחנן הוא דאמר הכי לעיל דר"י ס"ל הפקר פמתנה אבל איתותב לעיל וקיי"ל פרבא.

וא"כ ליכא פלוגתא בין ר' יוסי ורבנן בעלמא גבי הפקר וא"כ ממילא דקיי"ל פריב"ל דבחד נמי הפקר דר' יוחנן אליבא דר' יוסי הוא דאמר דבפני ב' לא הוי הפקר ולטעמיה אגזיל דאמר לר' יוסי הפקר פמתנה וכיון דקיי"ל פרבא ממילא ליתא להא דר' יוחנן וא"כ לא הבנתי מ"ש הר"ן ו"ל לענין הלכה בפלוגתא דר"י וריב"ל דקיי"ל פריב"ל ומשמע

דמלתא באפי נפשה היא וכבר שמענו לה דלרבא ליכא פלוגתא כלל ומדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני שלשה גם לריב"ל וא"כ אפתי תיקושי ממתניתין אמאי שרו רבון במודר הנאה פיון דלא הוי בפני ג' ומדרבנן לא הוי הפקר וי"ל דבאין לו מה יאכל שרי אפי' בהפקר פי האי וכמ"ש התוס' בשפת ובב"מ לענן גיגית נר וקדירה דבלב שלם מפקיר להו וכמו שיתבאר בזה: והנה לשיטה זו דר' יוחנן ס"ל כר' יוסי תיקושי אטו לית ליה לר' יוחנן ביטול חמץ דמאי מהני הביטול דלא עדיף מהפקר גמור דברשותו הוא עד דאתי לרשות זכה וכל זמן שלא זכה בה אדם ברשותו הוא ואמאי לא יעבור בבל יראה וי"ל פיון דבלא"ה אינו ברשותו והפתוב עשאו פאילו ברשותו סגי בהפקר בזה אע"ג דמתנה לעובד פוכבים באמירה בעלמא ודאי עבר בבל יראה ע"כ הפקר לא הוי ממש דומיא דמתנה מדיכול לזכות בו בעצמו.

ויש לדקדק עוד מהא דאמר ר' יוחנן בגיטין המפקיר עבדו יצא לחרות וצריך גט שחרור ואמאי יצא לחרות פיון דלא אתי לרשות זוכה והיכי פרכינן לה מקרא דעבד איש שיש רשות לרבו עליו אבל אם הפקיר אין רשות לרבו עליו והא לא יצא עדיין מרשותו וכ"ת דהעבד זוכה בעצמו וזכותו וידו באים פאחת אפתי התינח גדולים אבל קטנים מא"ל.

וכן צ"ע בכמה סתמי דמתניתין דאמרינן מגו דאי בעי מפקיר נכסיה והוי עני וחזי ליה ולר' יוחנן אליבא דר' יוסי אפי' אי מפקיר נכסיה מאי הוי אפתי לאו עני הוא פיון דעדיין לא פא לרשות זוכה והיה נראה עוד לומר בזה דפלוגתא דר' יוסי ורבנן תליא בפלוגתא דב"ש וב"ה בהפקר לעניים למ"ד דבעינו הפקר לעניים ולעשירים משום דיליף משמטה א"כ הפקר דומיא דשמטה דלא בעינו רשות זוכה ומודה בה ר"י כמ"ש לעיל בשם הירושלמי ולמ"ד דהפקר לעניים נמי הפקר משום דיליף מפאה י"ל דפאה נמי לא הוי הפקר גמור עד דזכו בה עניים והמשל"מ ז"ל בפ"ב מהל' תרומות כתב אליבא דהלכתא נמי לא מפטר פאה ממעשר עד דאתי לידי עניים והביא ראיה לזה מפ' השולח ע"ש ולא הבנתי ראיתו דהתם פתבו התוס' ז"ל דהוי הפקר בטעות דאדעתא דעובד פוכבים לא אפקרה ובב"ק גבי דינא דאי עביד אינש דינא לנפשיה דמיימי התם הא דבעה"ב שהניח להם פאה מצד אחד ונטלו מצד אחר זו"ז פאה ומסיק התם דזו"ז פאה לפוטרה מן המעשר ומוכח מינה דפאה פטור מן המעשר אפי' לא זכו בה עניים ועיין תוס' ז"ל התם ועוד צ"ע בזה בכריתות בהא דאמר ר' יוחנן שור הנסקל שהוזמו עדין כל המחזיק בו זכה בו ולר' יוסי אמאי אינו חוזר לרשותו מיד שהוזמו עדין פיון דלא יצא מרשותו בשעה שנתיאש ומסתמא מיד שהוזמו עדין חוזר בו מהיאוש: ובהפקר לזמן משמע מסוגיין דלרבנן נמי לא נפיק מרשותו עד דאתי לרשות זוכה.

וא"כ צ"ע מש"כ הב"י בא"ח ס' ר"מ דמפקיר בהמתו עד אחר השבת. והיכי סגי בזה פיון דלא יצא מרשותו.

ומד' ה"ר"ן ז"ל נראה דמה"ת לא הוי הפקר עד דאתי לרשות זוכה אבל מלשון רש"י ז"ל נראה דמדרבנן הוא דלא הוי הפקר. וי"ל דה"ר"ן ז"ל ג"כ לא כתב דהפקר לזמן דמי למתנה גם לרבנן אלא לר' יוחנן דמוקי לר' יוסי בהכי וא"כ י"ל דבהפקר לזמן רבנן נמי מודו.

אָבֵל לְמִסְקָנָא דְקִי"ל פְּרָבָא דְלִיכָא מ"ד דְהֶפְקֵר כְּמִתְנָה. א"כ בְּהֶפְקֵר לְזִמְנָא נְמִי לָא אָמְרִי
הָכִי וּמְדַרְבְּנֵי הוּא דִּיכּוּל לְחַזְרָא בּוּ אָבֵל מֵה"ת הָוֵי הֶפְקֵר.

וְכֹן מִשְׁמַע קֶצֶת לְשׁוֹן הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"ב מֵהַל' גְּדָרִים אֵלָא דֵּא"כ הֵיזֵה לִי לְפָרֵשׁ דְּמֵה"ת
הֶפְקֵר הוּא וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר: וְלַעֲנִין תּוֹף ג' פְּכָר פְּתִיבָתִי לְעִיל דְּלֵהֲרָא"ש ז"ל וְנִקְא
בְּחֻזְרָה לָא הָוֵי הֶפְקֵר אָבֵל בְּתוֹרַת זְכִיָּה הָוֵי הֶפְקֵר וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר.

וְלֵהֲר"ן ז"ל אֶפְיֵלוּ חִזְרָא בּוּ אַחַר שְׁזָכָה בּוּ אַחַר ג"כ לָא הָוֵי הֶפְקֵר וְכֹן מִשְׁמַע מֵהָא דְמוֹקִי
פְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר דְהַמְפְּקִיר פְּרָמוּ פְטוּר מִדְּאֹרְבֵייתָא אָבֵל מְדַרְבְּנֵי לָא הָוֵי הֶפְקֵר וְחִיב
בְּמַעֲשֵׂר: וְהֶרְמֵב"ם ז"ל פְּתַב בַּפ"ב מֵהַלְכוֹת גְּדָרִים הֶלְכָה י"ז הַמְפְּקִיר אֶת שְׂדֵהוּ וְלֵא זְכָה
בָּה אָדָם יְכוּל לְחַזְרָא בּוּ.

אַחַר שְׁלִשָּׁה יָמִים אֵינֵנו יְכוּל לְחַזְרָא בּוּ אֵא"כ קָדָם וְזָכָה בָּה הָרִי הוּא פְּזוּכָה מִן הֶהֱפְקֵר
מְבֹנָאָר מְדַרְבְּרֵי ז"ל דַּס"ל פְּהָרָא"ש ז"ל דְּאַחַר זְכִיָּה אֵינֵנו יְכוּל לְחַזְרָא בּוּ וְאִם זְכָה בּוּ הוּא
עֲצָמוּ פְתַב הַכ"מ ז"ל דְּלָא הָוֵי הֶפְקֵר מֵהָא דְכַתְּבַת אַחַר שְׁלִשָּׁה אֵא"כ קָדָם וְזָכָה מִשְׁמַע
דְּקוֹדָם שְׁלִשָּׁה אֶפְיֵלוּ בְּתוֹרַת זְכִיָּה לָא הָוֵי הֶפְקֵר וְכַבֵּר הַקְּשָׁה עַל זֶה הַל"מ ז"ל מֵהָא
דְּכַתְּבַת בַּפ"ה מֵהַלְכוֹת מִתְּנוֹת עֲנִיִּים בְּמַפְקִיר פְּרָמוּ וְקָדָם וְזָכָה בּוּ דְפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר וְהָכָא
מְסַקִּין דְּמְדַרְבְּנֵי חִיב בְּמַעֲשֵׂר אֵלָא ע"כ בְּתוֹרַת זְכִיָּה הָוֵי הֶפְקֵר גְּמוּר וְכַדְבְּרֵי הָרָא"ש
ז"ל.

אֵלָא תִּיקְשִׁי הָא מְסוּגִיָּין מִשְׁמַע דְּבִרְיֵיתָא מִיְיָרִי בְּתוֹרַת חֻזְרָה וּמִש"ה מוֹקִי לָהּ בְּפְטוּר
דְּאֹרְבֵייתָא אָבֵל מְדַרְבְּנֵי חִיב בְּמַעֲשֵׂר. וְאֵמַאי לָא פְתַב הֶרְמֵב"ם ז"ל ג"כ הָכִי וִי"ל דְּבִנְדָה
פְּרָק בָּא סִימָן מוֹכַח דַּס"ל הֵתָם דְּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר דְּמַפְקִיר פְּרָמוּ הֵינֵנו אֶפְיֵלוּ מְדַרְבְּנֵי.

גַּבִּי הָא דְחִנּוּ הֵתָם כֹּל שְׁחִיב בַּפְּאָה חִיב בְּמַעֲשֵׂרוֹת וּפְרִיָּה עֲלֵיהָ מֵהָא דְהַמְפְּקִיר פְּרָמוּ
דְּחִיב בַּפְּאָה וּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר וּמוֹכַח מִיְיָה דְּמִין קְתָנִי. וְאִי נִימָא דְּמְדַרְבְּנֵי חִיב בְּמַעֲשֵׂר
מֵאִי קוּשְׁיָא הָא עַכ"פ חִיב גַּם בְּמַעֲשֵׂר אֵלָא ש"מ דְּמַפְרֵשׁ לָל דְּבִצְרוּ בְּתוֹרַת זְכִיָּה וּפְטוּר
מִן הַמַּעֲשֵׂר אֶפְיֵלוּ מְדַרְבְּנֵי וּבְזֶה מִיּוֹשֵׁב נְמִי קוּשְׁיָא אַחֲרִיתִי שָׁם דְּמַמְאִי מוֹכַח דְּמִין קְתָנִי
דְּלָמָא מִתְּנִיתִין דְּנִדָּה אֶתְיָא כַּר' יוֹסִי וְאַלְיָבִיָּה חִיב נְמִי בְּמַעֲשֵׂר וְכַעֲיִן זֶה הַקְּשׁוֹ הַתּוֹס'
ז"ל הֵתָם אָבֵל לְפִי הַנְּ"ל נִיחָא דְּבְתוֹרַת זְכִיָּה גַם לַר' יוֹסִי פְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר וְכַמֶּש"ל אֵלָא
דְּבִלָא"ה הָא לָא תִּיקְשִׁי דְּהֵתָם כּוֹלָה שְׁמַעְתָּא אֵלְיָבָא דְּרָבָא סְלָקָא וְלָרָבָא בִּלָא"ה נִיחָא
דְּאַלְיָבִיָּה לָא פְּלִיגִי רַבְּנֵי וְר' יוֹסִי בְּהָא פְּלָל וְטַעֲמִיָּה דַּר' יוֹסִי מִשׁוּם גְּזִירַת מִתְּנַת בְּנֵי חוֹרִין
הוּא דְּמוֹקִי לָהּ.

עַכ"פּ מִפְּשֻׁטִיָּה דְּסוּגִית דְּנִדָּה וְדֵאִי מִשְׁמַע דְּפְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר אֶפְיֵלוּ מְדַרְבְּנֵי וְע"כ הֵינֵנו
דְּבִצְרוּ לְשֵׁם זְכִיָּה אֵלָא דַּצ"ע מֵהָא דַּב"ק שְׁהִבְאִתִּי לְעִיל דְּאֶמְרִינֵן הֵתָם דְּזוּ"ז פְּאָה
לְפִוֶּטְרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר כִּי הָא דְּמַפְקִיר פְּרָמוּ וְהֵתָם ע"כ בְּתוֹרַת חֻזְרָה הִיא וְכַמֶּש"ש הַתּוֹס'
ז"ל הֵתָם וְאֶפ"ה פְטוּר מִן הַמַּעֲשֵׂר וִי"ל דְּהֵתָם הַפְטוּר לָאו מִשׁוּם הֶפְקֵר הוּא אֵלָא מִשׁוּם
פְּאָה וְכַמֶּש"ש הַתּוֹס' דְּפְאָה גְּמוּרָה הִיא וְכִי חוֹזֵר בּוּ זוּכָה הוּא בָּהּ וּפְטוּר הַמַּעֲשֵׂר נִשְׁאָר
בְּמִקוּמוֹ: וְדַרְךָ אַגַּב יֵשׁ לִי מְקוּם עֵינֵן בְּדַבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"ה מֵהַלְכוֹת מִת"ע שְׁפַתְב
סְתָם דְּזֶה וְזֶה פְּאָה מִשְׁמַע דְּשָׁל עֲנִיִּים הֵם.

והוא הוא ו"ל פסק דעביד אינש דינא לנפשיה ואמאי הם של עניים: והיה נראה דהרמב"ם ז"ל לא מייירי דנטלו העניים מעצמן בצד זה אלא דהוא נתן להם בצד זה ובקשו ממנו שיתנו לו מצד אחר ונתן להם זו וזו פאה דשניהם נתן להם מדעתו וקמ"ל דיכול להפריש שתי פאות וז"ש ואמרו לו תן לנו מצד זה ע"ש והוא פלשון התוספתא: ועיין בפ"ד דפאה גבי מי שליקט את הפאה דכתב הר"ש ז"ל ה"תם בשם הירושלמי דר"א ס"ל דזכה לו אפילו העשיר הוא בעל השדה מטעם מיגו דאי בעי מפקיר נכסיה וקני עני וחזי ליה: ודלא כמ"ש רש"י ז"ל בב"מ דבבעה"ב מודה ר"א משום דהעני מונהר על שלו והירושלמי מודה באזהרה זו אבל הקא שאני כיון דהפקיר נכסיו אין השדה שלו וקני עני דעלמא וכן כתב הרא"ש ז"ל והתוי"ט ז"ל בפ"ה שם האריה בזה וכתב דמקרא דמפקיר פרמו מוכח דמיקרי בעל השדה אפילו אחר שהפקיר ותייב בפאה ואין זה דומה לזה דהיכא דחזר וזכה בו קודם הנחת פאה בהא הוא דאמרינו כיון דחזר וזכה בו חייב בפאה אבל היכא דכבר הניח פאה ואח"כ העני לא גרע הוא מעני דעלמא ויכול גם הוא ליקח הפאה כיון דהשדה מופקרת ולא מיבעי לפמ"ש התוס' ז"ל בתמורה דהא דחייב בפאה היינו דוקא היכא דזכה בגוף השדה אבל אם זכה בפירות פטור גם מפאה ודאי דיכול לזכות במגו דאי בעי כו' אלא אפילו אי נימא דאפילו זכה בפירות חייב בפאה וכמו שכתב התוי"ט ז"ל מ"מ היכא דכבר הניח הפאה שאני ומש"כ התוי"ט ז"ל לצד דהיכא דזכה בגוף חייב אפילו במעשר.

לא משמע כן משמעתי דמייירי דבצרו בתורת חזרה הרי דזכה בגוף הפה ואפ"ה פטור מן המעשר ובב"ק שם משמע קצת דאפילו זכה בפירות חייב בפאה ועיין בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ה מהלכות מת"ע הלכה י"ז: והנה כל הנ"ל פתבתי לשיטת הר"ן ז"ל דכוליה שמעתי אלא בשיטת ר' יוחנן אליבא דר' יוסי דס"ל דהפקר כמתנה וכשיטה זו מבואר בפירקין בירושלמי דר"מ ור"י פליגי בזה ר"מ ס"ל דמיד שהפקיר יוצא מרשותו ור"י ס"ל דאין יוצא מרשותו עד אחר זכיה.

ובעי למימר ה"תם דלר"י אין הפקר פטור מן המעשר כלל ובתר הכי קאמר ה"תם דלר"י גמי פטור מן המעשר פלקט שכחה ופאה: והיא פאה היא הפקר אע"ג דלא דמי דפאה ודאי יוצא מרשותו אחר הנחתה וכן אלא פולה שמעתי בירושלמי פשיטה זו ע"ש: אבל הרא"ש ז"ל פירש בשם הר"א ממיז ז"ל דכוליה שמעתי אלא בטעמא דרבא אליבא דר' יוסי משום גזירת מתנת בני חורין ומש"ה יכול לחזור בו לר"י עד שלא זכה משום גזירת מתנת ב"ח.

ובתוף שלשה לרבנן יכול לחזור בו משום דלא נתפרסם ההפקר אבל במודר הנאה לא חיישינן אפילו תוף שלשה דהנדר גמי אינו מפורסם: ולר' יוסי תוף שלשה לא הני הפקר מה"ת היכא דאיכא למיחש לרמאין.

ושיטה זו נפלאה היא דא"כ למה ליה לרבא למימר דטעמיה דר"י במתניתין הוא משום גזירת מתנת ב"ח הא באין לו מה יאכל מייירי מתניתין וסתמא לאלתר משמע. וא"כ אסור מה"ת כיון דלאו הפקר הוא ועוד היכי תני סתמא היכא דהפקרו קודם לנדרו מודה ר"י הא תוף שלשה אפילו הפקרו קודם לנדרו אסור והתוס' ז"ל הרגישו בזה אלא דדבריהם ז"ל בהאי שמעתי משונשים בהסרון הנזכר ע"ש ובסוף דבריהם ז"ל כתבו דבר חדש

דגזירה דמפני הרמאים ליתא אלא בקרקעות אבל במטלטלין לא גזרו ומש"ה מותר להפקיר בהמתו או פליו בשבת ע"ש: [נסתפקתי היכא דהפקיר עבד לזמן מה דינו אי יצא לחירות אי לא והיה נראה דבעבד פיון דפסקיה פסקיה כמו באשה וצ"ע בזה]: ועיין בדברי הרא"ש ז"ל שהביא בשם הר"ש ז"ל דאפילו בינו לבין עצמו הוי הפקר והוא תמה עליו מנ"ל הא דלמא דוקא בפני אחד הוי הפקר אבל בינו לבין עצמו לא הוי הפקר ובש"ע ח"מ סי' רע"ג הביא שני דעות בזה והיה נראה לדייק ממתניתין דאפילו בינו לבינו הוי הפקר דאי דוקא משום דהפקיר בפני המוֹדֵר א"כ הרי זה נהנה במה שמופקיר בפניו פיון דלא הוי הפקר אלא בפני אחד שיוכל לזכות בו.

ויש לדחות. ומהא דסגי בחמץ בביתול בלב נמי משמע דאפילו בינו לבין עצמו הוי הפקר אבל גם משם אין ראיה לא מיבעי לפירוש רש"י ז"ל דביתול לאו מטעם הפקר הוא אלא מדכתיב תשביתו ודאי דאין ראיה אלא אפילו לפי מ"ש הר"ן ז"ל שם בריש פסחים דמטעם הפקר הוא מ"מ מודה דמקרא דתשביתו ילפינן והתם דוקא סגי בביתול כזה פיון דבלא"ה אינו ברשותו וכמ"ש הר"ן ז"ל דאפילו בביתול בלב סגי והפקר בלב לאו פלום הוא אבל בעלמא יש לומר דבינו לבין עצמו לא הוי הפקר אלא דמדברי התוס' ז"ל שם בפסחים משמע דלאו מקרא דתשביתו ילפינן אלא מטעם הפקר בעלמא וא"כ שפיר מוכח דאפילו בינו לבינו הוי הפקר וכן נראה שם מדברי הרא"ש ז"ל דביתול מטעם הפקר דעלמא וא"כ קצת קשה עליו למה לא הביא מזה סעד לדברי הר"ש ז"ל וכן קצת ראיה לדברי הר"ש ז"ל מהא דקיי"ל בעלמא יאוש קני אפ"י בדבר דלא שומעין ליה דמיאש אלא בסתם הוי יאוש: ובאמת דברי התוס' ז"ל בפסחים שכתבו דביתול מטעם הפקר.

קשה מהא דמהני ביתול בלב וכמו שהקשה הר"ן ז"ל. וע"כ צ"ל דמקרא דתשביתו הוא דילפינן אלא דמ"ש התם בריש פסחים דאפילו לר' יוסי דאמר הפקר כמתנה מ"מ לענין חמץ מהני מפני שאינו ברשותו קצת צ"ע.

דא"כ אטו אם נתנו במתנה לעובד כוכבים בדיבור בעלמא מי מהני וי"ל דמטעם זה כתב הרמב"ם ז"ל דלחמץ ידוע לא מהני ביתול משום דלשיטתו הפקר בפני עצמו לאו הפקר הוא אלא דוקא בפני אחד ועיין בזה בשאב"א ובספר מקור חיים שהאריכו בזה: פ"ק חמישי השותפין שצדדו כו' אסורין ליכנס לחצר ראב"י אומר זה נכנס לתוך שלו כו' ובגמרא פליגי רבה ורב יוסף רבה אמר דבחצר שיש בו פדי חלוקה פליגי ובהא הוא דאסרי רבנן אבל אין בו פדי חלוקה לרבנן נמי שרי ופריה עליה רב יוסף מהא דתנו לקמן דשניהם אסורין בדבר של אותו העיר היינו ביהכ"נ דבחצר שאין בו פדי חלוקה הוא נאפ"ה אמרי רבנן ומסיק רב יוסף איפכא דבאין בו דין חלוקה פליגי ובהא הוא דשרי ראב"י אבל ביש בו פדי חלוקה גם לראב"י אסור ובעיקר טעם מחלוקת רבנן וראב"י מוקי לה רבינא בב"ק דבבב"ק פליגי רבנן ס"ל אין בריה ומש"ה לא אמרינן דנכנס לתוך שלו וראב"י ס"ל יש בריה וזה נכנס לתוך שלו.

ולפ"ז בין בנדרו בין בהדירו פליגי פיון דרבנן ס"ל דאין בריה ומן הדין אסורין ובגמרא דמיבעי להו אי פליגי בהדירו ע"כ ס"ל דבקנסא פליגי וכ"ע מודים דיש בריה וכמ"ש הרא"ש והר"ן ז"ל: ורבה דאמר דביש בו פדי חלוקה פליגי כתב הר"ן ז"ל ג"כ לפ"ש

מטעם ברירה דראב"י ס"ל אפילו בכה"ג דיש ברירה אבל באין בו כדי חלוקה לכ"ע יש ברירה: ויש לפרש נמי דרבה משום קנסא ס"ל וביש בו כדי חלוקה קנסו משום דאפשר לחלק אבל באין בו כדי חלוקה לא קנסו.

אלא דא"כ בהא דהיה אחד מן השוק מוֹדֵר מאחד מהן הנאה לא שינה לחלק בין יש בו כדי חלוקה או אין בו דלאחד מן השוק אפילו אין בו כדי חלוקה שינה למיקנסיה וא"כ לא דמיא הך פבא לתרתי פבי קמיינתא וע"כ טעמיה דרבה ג"כ משום ברירה וכמ"ש הר"ן ו"ל ולרב יוסף דאמר דבאין בו כדי חלוקה פליגי הוא דאיכא למימר או דוקא נדרו ומשום קנסא וכ"ע ס"ל דיש ברירה או בברירה פליגי: ויש לדקדק היכי בעי הש"ס למימר דבנדרו פליגי ומשום קנסא וכ"ע ס"ל דיש ברירה א"כ תיקשי מהא דרבנן ס"ל בב"ק גבי בור של שני שותפין דהשני חייב משמניחו משתמש והיינו משום דאין ברירה וכדאימת התם וכן קשה לרבה דאמר דבאין בו כדי חלוקה כ"ע מודים דיש ברירה א"כ מ"ט דרבנן גבי בור דבאין בו כדי חלוקה דמי ועוד דפליגי התם רבה ורב יוסף חד אמר משמניחו משתמש וח"א משמיסוך לו דליו ואמאי לא קאמרינן תסתמים דרבה היא דאמר משמיסוך לו דליו דלדידיה פולהו ס"ל דיש ברירה וע"כ צריה.

לחלק דדוקא גבי בור הוא דס"ל לרבנן דאין ברירה והשני הוי שואל אפילו אבל לענין מוֹדֵר הנאה מודו דלשלו הוא נכנס פניו דאין בו דין חלוקה ורבינא הוא דמדמי לפלוגתיהו אהדדי ויש ליישב בזה דברי הר"ח ו"ל דפסק גבי בור פרבנן דראב"י וכמ"ש הרשב"א ו"ל: והראשונים ו"ל הקשו לטעמא דברירה אמאי פסקינן הלכתא כראב"י הא קי"ל דבדאורייתא אין ברירה.

ומירץ ר"ת ו"ל דפסקינן כראב"י ולאו מטעמיה אלא משום דס"ל פרבנן דר"א דויתור מותר במוֹדֵר הנאה ויכר פתב הר"ן ו"ל דאין זה נראה ועוד דהא לכמה שינויי בב"ב פ' חזקת אין זה בכלל וויתור ובחצר לכ"ע קפיד והר"י ו"ל פתב דקי"ל דבדאורייתא ג"כ יש ברירה וגם ע"ז הקשו הראשונים והרשב"א ו"ל פתב עוד בשם יש מי שאומר דאיסור וויתור אינו אלא מדרבנן.

ובדרבנן יש ברירה. וגם זה אינו למאן דס"ל דחצר לא הוי בכלל וויתור ועוד דכבר פתבתי לעיל דמדברי הרמב"ם ו"ל מוכח דויתור אסור מה"ת ולוקה עליו וכן משמע בסוף פרקין דאמר ליה רב נחמן לרבא באיסור מתנת ב"ח הוא משום וויתור ואי נימא דאינו אסור אלא מדרבנן א"כ אמאי גזר ר' יוסי גבי הפקר משום מתנת ב"ח הא היא גופא גזירה וניקום ונגזור גזירה לגזירה: והר"ן ו"ל האריה וכתב דברירה דהכא עדיפא מברירה דכולי דוכתי משום דהכא הרויב מתפרר מתחלתו עיניו בדבריו ו"ל באוריהו ולידידיה תיקשי מהא דתנן לקמן גבי דבר של אותו העיר דכותב חלקו לנשיא ור' יהודה אומר אחד נשיא ואחד הדיוט משמע דבלא פתיבת חלקו מודה ר"י דאסור ואמאי והא ר"י ס"ל בגיטין פרק פל הגט דיש ברירה אפי' בעלמא וא"כ כ"ש ה"כ דיש ברירה ואמאי צריה לכתוב חלקו ולדברי התוס' ו"ל התם בגיטין יש ליישב קצת ובביצה דף ל"ט ע"ב בעי למימר לרב נחמן דבור של עולי בב"ל ג"כ דשותפי היא ופריה מהא דתנן לקמן דמותרין בבור של עולי בב"ל ואי דשותפי ניהו הא תנן השותפין שפדרו הנאה זה מזה אסורין ליכנס לחצר ולרחוץ בבור ומשני דלמלאות הוא דתנן לקמן דמותר משום ברירה

דמר מדידיה קממלא כו' ופריה מי אית ליה לרב נחמן בריה כו' והשפא לשיטת הר"ן ז"ל לפרה מיניה וביה היכי מצינו למימר דלמלאות מותר משום דיש בריה ומר מדידיה קממלא כו' הא תנא דמתניתין ע"כ לית ליה בריה פניו דאסר ליפנס לחצר אע"ג דבריה זו עדיפא משאר בריה דעלמא וכ"ש דלית להו בריה דעלמא ולמימר דמר מדידיה קממלא דהוי דומיא דברייה דעלמא כדמוכח התם מהא דפריה דרב נחמן אדרב נחמן מחלקו טלאים כנגד טלאים ע"ש (והנהיג אגב לא הבנתי התם דברי הפני יהושע שהקשה התם מאי פריה דרב נחמן אדרב נחמן דלמא מחלק רב נחמן בין דאורייתא לדרבנן ואין זה מובן דהא לענין נדרים ג"כ אמרינן דס"ל יש בריה וזה בדאורייתא אלא דהש"ס הוי מצי לחלק דדוקא גבי טלאים הוא דס"ל לרב נחמן אין בריה משום דבעינן דומיא דהנהיג וכדאיתא בבכורות ואין פאן מקומו): וגם בעיקר סברת הר"ן ז"ל דאסבר בריה דהקא דבכל עת שישתמש אחד מהשנותפין יהיה קנוי לו כל החצר לגופו וכמו אחריו לפלוני צ"ע דא"כ עבד של שני שותפין אמאי אינו בדין יום או יומים כיון דהגוף קנוי לכל אחד ביומו ועיין רש"י ז"ל בפ' החובל ועיין בגיטין פ"ק השולח בהא דפריה אלא מעתה יום של עצמו ישא בת חורין כו' ואי מטעם בריה איתנו עלה א"כ מאי פריה הא קי"ל אין בריה והדברים ארוכים בזה: עכ"פ העיקר נראה כמ"ש בשם הר"ש בר' אברהם ז"ל דברייה דהקא אין ענין לברייה דעלמא וכן כתב הש"מ בב"ק שם ואפי' מאן דס"ל בעלמא יש בריה הקא אפשר ס"ל דאין בריה, וכן אפכא ולפ"ז לא תיקשי מהא דר' יהודה לקמן וכן מהא דביצה דאמרינן לתנא דמתניתין דיש בריה בעלמא והא דמיתי התם בביצה אסורין ליפנס לחצר ולרחוץ בבור ליפא הקא במתניתין הא דלרחוץ בבור: ומשמע משמעתי דהא דתנו לקמן ואסורין בדבר של אותו העיר כגון ביהכ"נ איתא נמי כת"ק דראב"י דבחצר שאין בו פדי חלוקה ג"כ אסור אבל לראב"י דמתיר בחצר ה"ה דבדבר של אותו העיר דמותרין והרמב"ם ז"ל פסק כראב"י בחצר ובדבר של אותו העיר פסק פסתם מתניתין לקמן דאסורין וכבר תמה ע"ז הר"ן ז"ל בשם הרמב"ן ז"ל לקמן והלח"מ ז"ל כתב לתרץ דהא דמדמי הש"ס ביהכ"נ לחצר שאין בו פדי חלוקה היינו לרבה דאמר דביש בו פדי חלוקה פליגי וע"כ ס"ל טעמא משום קנסא כיון דבאין בו פדי חלוקה פולהו מודו דמותר משום דיש בריה א"כ מ"ט פליגי ביש בו פדי חלוקה ע"כ משום קנסא ולפ"ז שפיר פריה הש"ס מביהכ"נ דהוי כאין בו פדי חלוקה ואפ"ה קנסינו ליה אבל למאי דמוקי רבינא פלוגתיהו בברייה לא דמי ביהכ"נ לחצר דבחצר קי"ל כראב"י דיש בריה וכ"א שישתמש בו הרי הוא שלו אבל ביהכ"נ דכ"ע משתמשין בו פאחד ליפא למימר הכי וגם ראב"י מודה וכבר פתבתי לעיל דליפא למימר דלרבה טעמא משום קנסא.

ועוד דלרבה נמי מאי פריה הש"ס מביהכ"נ כיון דלא שייכא ביה בריה מש"ה אסורין אפי' אין בהו פדי חלוקה והיה נראה לומר דע"כ רבה דאמר דבאין בו פדי חלוקה פולהו מודו דשרי לאו משום דלכ"ע יש בריה דהא מצינו דפליגי ראב"י ורבנן גבי בור בב"ק.

וס"ל לרבנן דאין בריה וע"כ צ"ל דס"ל לרבה דבאין בו פדי חלוקה אינו יכול לאסור על חבירו כיון דמשועבד לו כל החצר ואין קונמות מפקיע מידי שעבוד דלאו כ"ע ס"ל הא דקונמות מפקיע מידי שעבוד כדמוכח בפ"ק בתרא ולפ"ז פריה שפיר מביהכ"נ אמאי אסור כיון דמשועבדת לכ"א אבל למסקנא דפליגי בברייה שפיר יש לחלק בין ביהכ"נ

לחצור שאין בו פדי חלוקה וכו"ל: ויש סעד לדבריו מהא דר' יהודה לקמן דאוסר
בביהכ"נ אע"ג דס"ל יש בריקה בעלמא וכו' יש קצת סמך לדבריו מהא דבביצה שם
פריה לרב נחמן מהא דתנו ברישא השותפין כו' אסורין ליכנס לחצור ולא פריה מהא
דתנו בסיפא גופא דאסורין בדברים של אותו העיר ועיין תוספות ישנים שם אלא דא"כ
מאי פריה התי' מרישא דמתניתין אסיפא דמותרין בבור של עולי בבל דלמא סיפא אתיא
כראב"י דשותפין מותרין ליכנס בחצור ומש"ה מותרין נמי בבור של עולי בבל ובדבר
של אותה העיר כמו ביהכ"נ ומרחץ ורחבה הוא דאסורין פיון דמשתמשים בו פאחד
ולזה יש לומר דא"כ מאי אריא בור של עולי בבל אפילו בור של אותה העיר נמי מותר
לראב"י אלא ש"מ דלת"ק דראב"י קמ"ל דבשל עולי בבל מזדו רבנן ובדבר של אותה
העיר מודה ראב"י דאסור ותינו דלא תנו לקמן במתניתין בור של אותה העיר משום
דלא תנו התי' אלא מה דאסור לכ"ע או מותר אבל עדיין אין דעתי נוחה בזה דאטו
במרחץ לא נאסר אלא פשוטצין בב"א אבל כ"א לבדו מותר וכו' בכניסה לחצור וכי לא
התיר ראב"י אפילו אם שניהם נכנסים פאחד אלא ע"כ עיקר בריקה הוא משום דכ"א
משתמש בשלו פיון דמשתעבד לכ"א ואין זה נהנה מזה וא"כ אפילו ביהכ"נ לישתרי וגם
בעיקר דברי הר"ן ו"ל שכתב דצריכין הכא להא דקונמות מפקיע מידי שעבוד יש לי
לדקדק דהא משמע לקמן בפ"ב דרב יוסף לא ס"ל הא דקונמות מפקיע מידי שעבוד
דמשני התי' שנינוא אחריתי וא"כ מ"ט דת"ק דאסור ליכנס בחצור: והתוי"ט ו"ל כתב
לתרץ דברי הרמב"ם ו"ל דביהכ"נ פיון דאפשר לכתוב חלקו ונשיא לא סמכין אבריקה
כמו בחצור שיש בו דין חלוקה וכבר הקשה ע"ז בתוס"ח דא"כ מאי פריה לרבה ע"ש מה
שתי' בדרוסק ונראה לתי' סברת הלח"מ ו"ל דאין הדבר תלוי בשנימוש כ"א אלא דגבי
דבר של אותה העיר פיון דשל רבים לא שנייה בריקה דכ"א נכנס בתוך שלו ועדיין צ"ע:
ולענין מאי דכתבנא לעיל הא דלא מוקים הא דמותרים בשל עולי בבל לרב נחמן
כראב"י משום דא"כ מאי אריא בור של עולי בבל ושפאמצע הדרה אפי' בור של אותה
העיר נמי הך קושיא תיקשי לכ"ע פיון דמפרש רב נחמן משום דיש בריקה והאי מדידיה
קממלא כו' א"כ מאי אריא שפאמצע הדרה אפי' של אותה העיר נמי שוב ראיתי בתוס'
לקמן בד"ה רחבה וביה"מ שהקשו ג"כ מהא דביצה דבעינן למימר דתנא דמתניתין אית
ליה בריקה.

והאי מדידיה קממלא כו' ותי' דהתי' ס"ל דטעמא משום קנסא ובשל עולי בבל פיון דשל
רבים הוא לא קנסו ואין זה מוכן דהא משמע התי' דלמלאות מותר אפי' בבור של שותפין
ע"ש: דף מו גמ' בנדרו פליגי עיין ר"ן ו"ל שהקשה אמאי לא פשיט מהא דלקמן הרני
עליה חרם כו' ולשיטת הרמב"ם ו"ל דדברים של אותה העיר חמורים מחצור ואפי' ראב"י
מודה א"ש דהתי' אפי' הדירו אסורין: ע"ב ר"ן בד"ה אבל יש בו פדי חלוקה כו' וכתב
בשם הרשב"א ו"ל דאפי' לאחר חלוקה אסור משום דהוי כמכרו לו או נתנו לו במתנה
לעיל גבי כרי עליה ולכאורה ליכא התי' שום הנאה פיון דמוכרין זל"ז וחלקם שנה עיין
ברשב"א ו"ל שכ"מ הוא נהנה מה שמשתמש לבדו ע"ש: גמ' וכן אמר ר' אלעזר
הלכה כראב"י ע"כ צ"ל דר"א לא ס"ל כרבינא דמוקי לטעמיה דת"ק משום דס"ל כרבי
אליעזר דנויתור אסור דא"כ למה ליה לר"א למימר הלכה כראב"י הא בלא"ה מותר

משום דר"א ס"ל דאין הלכה כר"א אלא בארבעה בכוליה ש"ס אלא די"ל פיון דע"כ ר"אב"י ס"ל ג"כ דוניתור אסור גם ר"א ס"ל פן להלכה.

פיון דראב"י ס"ל פנותיה דר"א וכה"ג אמרינו נשם בנדה אלא דאפתי לשיטת הר"ן ו"ל דבריה דהקא עדפא מבריה דעלמא א"כ ה"א ר"א ס"ל בבריה דעלמא ג"כ יש בריה פדאימא בבכורות דף נ"ו ומאי אריא דפסק הקא כראב"י וכבר כתבתי לעיל דנראה עיקר פדברי המפרשים דבריה דהקא לא דמיא לשאר בריה דהש"ס: ר"ן בד"ה ואיפא למידק אשמעתין כו' עיין בזה בחידושינו בערכין שהארבנו נשם בזה: דף מז גמ' אמר רבא ת"ש כו'.

עיין מ"ש לעיל בפלוגתא דרב ושמואל בנכסים אלו. עיין נשם: נשם בעי רמב"ח קונם פירות אלו על פלוני מהו בחילופיהם כו' והספיקו כל המפרשים דלאו דוקא בקונם מיבעי ליה אלא בכל חילופי איסורי הנאה מיבעי ליה ולא מיבעי ליה אי מותר להחליף לכתחלה דזה נדאי אסור מה"ת.

דברי זה נהנה מגוף האיסור וכדמוכח בפסחים בקרא דנבילה ומה"ת נדאי החליפין מותרין דאין לה דבר שתופס את דמיו כו' נאפ"י המחליף עצמו מותר מה"ת בחליפין ולאחר נמי פשיטא דאפ"י מדרבנן מותר כדמוכח מהא דתמצון של עוברי עבירה ולא מיבעי ליה אלא למחליף עצמו אי עבר והחליפין אי החליפין אסורים מדרבנן או בדיעבד מותר אפילו מדרבנן ופשיט מהא דאמר לאשתו קונם שאת נהנה לי לונה ובע"ח באין ונפרעין וזה הוי בחליפין ודחי דלמא לכתחלה היינו אם החליף בידיים החליפין אסורים אבל הקא דייעבד דהחליפין באו אח"כ בהא הוא דמותר ופשיט ליה מהא דמכרו וקידש בדמיהם גבי ערלה דמקודשת וכתב הר"ן ו"ל דס"ד דחליפי חליפין נמי אסורין היינו האשה וא"כ ה"ה צריף לקדש אותה פעם אחרת והוצרך לזה דאי לא"ה מאי קפשיט פיון דעבר ונהנה מאי דהוי הוי וקדושין הוי קדושין דהא האשה מותרת בהנאה בקידושיה ולא אמרינו פיון דלדידיה אסור לא יהיב לה מידי דבית דידה אזלינן אלא ע"כ ס"ד דחליפי חליפין נמי אסורין וא"כ אמאי הוי קדושין אלא ש"מ דהחליפין מותרין ודחי דלמא דייעבד שאני היינו דהחליפין אסורין אבל אם עבר והחליף אותו חליפי חליפין מותרין והוי קדושין פן הוא שיטת הר"ן ו"ל: אבל מדברי הרא"ש ו"ל נראה דמפרש דלמא לכתחלה היינו דעיקר בעיני דרמב"ח הוא אי לכתחלה שרי להחליפין ולקנות מן הדמים אבל בדיעבד הדמים מותרין וכן פ"י בהא דמכרו וקידש בדמיהם דפשיט דבדיעבד מותרין החליפין דאל"ה ה"א לא יהיב לה מידי דבית דידה אזלינן ומשני דבדיעבד באמת מותרין הדמים ולכתחלה הוא דמיבעי ליה ושיטתו ו"ל צ"ע דלכתחלה פשיטא דאסור להחליף וכמ"ש לעיל ועוד דאמרינו או דלמא חילופין פגידולין דמי אלמא דאפ"י בדיעבד מיבעי ליה אי אסור בחילופיהן כמו פגידולין ובפסקיו פ"ח פתב פשיטת הר"ן ו"ל ע"ש ולפי ה"ל אי נימא דלענן קדושין בתר דידה אזלינן וכל שאסור בהנאה לגביה לא הוי קדושין משום דלא יהיב לה מידי.

ע"כ איפשיטא מהא דקידש בדמיהם דלא נאסר אלא להחליף לכתחלה אבל בדיעבד הדמים מותרין אבל אי בתר דידה אזלינן לא שמעינן אלא דחליפי חליפין מותרין. והיינו דייעבד שעבר ונהנה בחליפין אבל חליפין עצמן אסורין בהנאה: והתוס' ו"ל פתבו דחליפי

חליפין נמי אסורין ודוקא גבי קדושין הוא דהתירו בדיעבד ליהנות מחליפי איסורי הנאה היינו מחליפי חליפין ולדידי צ"ע עיקר הד סבא שיצטרף לקדשה פעם אחרת.

ומה יועיל בזה פנין דהקדושין הראשונים קדושין גמורין הם: א"כ כבר עבר ונהנה ומה יתקן בזה שיקדשנה פעם אחרת הלא המעות האלו מעות מתנה הם ועיקר הנאתו ממנה הוא ע"י קדושין הראשונים אפי' יקדשנה אח"כ מאה פעמים ואם נאסר בהנאתה יחויב לגרשה ולקדשה אח"כ וצ"ל דאם נאסר בהנאתה גם הקדושין בטלין והוי כמו קדושין שאין מסורין לביאה ואלקבא דרבא קיימינן הכא דלא הוי קדושין: שוב ראיתי במ"מ ז"ל פ"ה מהל' אישות שהאריך בזה ונסתפק שם בחקירה זו אם קידש בדבר האסור לדידה ושרי לדידה אי הוי קדושין ע"ש שהביא דברי הראשונים ז"ל התלוקים בזה.

ולענ"ד מוכרח משמעתין דהוי קדושין דאי לא הוי קדושין א"כ שפיר מוכח מהא דקידש בדמיהם מקודשת וחליפי איסורי הנאה מותרין גם למחליף. דאל"ה הא לא יתיב לה מידי פנין דלדידה אסורין בהנאה.

ועיין בד' הר"ן ז"ל בריש חולין ודבריו ז"ל צ"ע כמו שעמד עליו המהרש"א ז"ל שם ועיין בזה באנרף בדברי התוס' ז"ל בחולין ובע"ז ובד' הרא"ש ז"ל בקדושין ומשמעתין לא הבנתי ג"כ מ"ש הרא"ש ז"ל שם בקדושין דמכרן וקידש בדמיהן מייירי שלא הפיר בה ומקח טעות הוא וסגיב להחזיר הדמים אלא דדמים אלו ניתנו להוצאה דא"כ היכי פשיט מינה וחליפי איסורי הנאה מותרין הא הכא לאו חליפין הם כלל פנין דמקח טעות הוא וצ"ע בזה בדברי הפוסקים וכ"ז הוא לשיטת המפרשים דבעיא דרמב"ח לאו דוקא בקונם פירות אלו על פלוני אלא בכל איסורי הנאה הוא דמיקבעי ליה: אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נראה דבעיא דרמב"ח הוא בקונם לחוד שהרי בכל דמי איסורי הנאה כתב דהדמים מותרין כמבואר בדבריו בפ"ח מהל' מאכא"ס והכא בקונם פירות אלו על פלוני כתב דאיסור חילופיהן הוי ספק.

ובאמת הכי משמע פשוטא דשמעתין דבקונם הוא דמיקבעי ליה דאי בכל איסורי הנאה מאי אריא דבעי לה הכא גבי קונם ליבעי בעלמא בכל איסורי הנאה אלא דלזה י"ל דהא גופא מיקבעי ליה בפירות אלו עלי גופא.

טעמא מאי אי משום דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם ומש"ה אסור בחלופיהן אבל באוסר על חברו ליכא למימר הכי ומותר בחלופיהן או דלמא הא גופא טעמא משום דאסור בחליפי איסורי הנאה וה"ה בכל איסורי הנאה וא"ש לפ"ז דברי הרא"ש ז"ל בפירושו לקמן במתניתין דקונם פירות אלו עלי שפי' דהא דאסור בחלופיהן היינו משום דאסור בכל חליפי איסורי הנאה.

והיינו כפי האי סבא דמתני' ג"כ היינו טעמא אבל אי טעמא דמתניתין משום דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם ודאי דאסור מן הדין בפירות אלו עלי נאפי' בחליפי חליפין אסור כמ"ש הרא"ש ז"ל בפסקיו ועיין בש"ע שכתב בחליפי חליפין מותרין גם באוסר על עצמו פירות אלו וכתב שם הגר"א ז"ל דט"ס הוא בדברי הרא"ש ז"ל ולא ידענא טעמא מאי פנין דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם וכוננתו לאסור על עצמו כל הנאה שיבוא לידו מפירות אלו א"כ אפי' חליפי חליפין אסורין.

ולא הבנתי דברי הר"ן ז"ל שפתיב דלרמב"ח נמי פשיטא דבאוסר על עצמו פירות אלו
אסור בחלופיהן אפי' החליפן אחר משום דכיון דאמר אלו עשאן פהקדש והוי כמו חלופי
הקדש והא בגמרא אמרינן טעמא משום דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם ולא
משום דהוי פהקדש ועוד אי אמרינן דהוי פהקדש אפילו באוסר על חבירו נמי נימא הכי
אלא ודאי לא דמי להקדש לאסור חליפיו כיון דלכ"ע אין לו פדיון וכ"כ הרשב"א ז"ל:
אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל יש לפרש דלא מיבעי ליה אלא בקונם על חבירו דעל עצמו
נדאי טעמא משום דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם אבל גבי חבירו דאינו יכול
לאסור על חבירו דבר שלא בא לעולם מותר בחלופיהן או דלמא חילופין פגידולין דמי
ולא הוי פדבר שלא בא לעולם כמו גידולין ול"ש הוא ול"ש חבירו.

אלא דדרף אחרת לו ובגידולין גופייהו ג"כ כתב דהוי ספק ועוד לשיטתו היכי פשיט
מהא דמכרן וקידש בדמיהן וכמו שהקשה ע"ז הלח"מ ז"ל ואפ"ל דבע"ז פרק השוכר
את הפועל משמע מסתמא דהש"ס דבערלה הדמים מותרין אפי' מדרבנן ודלא פרבא
דמספקא ליה הקא ומש"ה ס"ל דבעיא דרמב"ח הוא בקונם לבד ועיין בכ"מ שפתיב
דבאוסר על עצמו אסור בחלופיהן מה"ת.

והכי משמע ליה מדברי הר"ן ז"ל ומשום דדמי להקדש וכבר פתבתי דמטעם הקדש נדאי
אין לאסור חילופין מדאורייתא כיון דאין לו פדיון ואם תמצאי לומר דמדאורייתא אסור
בחלופיהן הוא משום דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם: ועוד נראה לקנים
סברת הר"ן ז"ל דמטעם הקדש הוא דאסור בחלופי ואע"ג דאין לו פדיון דהא בערלה
וכלאי הפרם ג"כ הנה נאסר בחלופיהן משום דהוי ילפינן מע"א ושביעית אי לא דכתב
רחמנא הוא למעוטי או משום דהוי ע"א ושביעית שני כתובים הבאים כאחד פדאיתא
בע"ז דף נ"ד ולפ"ז לא אימעוט אלא שאר איסורי הנאה אבל קונם דדמי להקדש לא
אימעוט וילפינן מהקדש דהאסור חל על החלופין אע"ג דאין לו פדיון אלא דא"כ אפילו
באוסר על חבירו יאסר ג"כ בחלופין דלגבי חבירו הרי הוא פהקדש ומ"ש הכ"מ ז"ל
על דברי הרמב"ם ז"ל ואם עבר ונהנה פנונתו דאינו לוקה כיון דספק הוא.

אינו מוכן דהא אפי' הנה אסור בנדאי בחלופין לא הנה לוקה על מה שהדירו חבירו
וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שם בריש פ"ה ועוד יתבאר בזה לקמן בשמעטא דגידולי אסור
יעזרני ה': וראיתי בבבאורי הגר"א ז"ל בא"ח סי' תמ"ז שפתיב לפרש דברי הרמב"ם ז"ל
דס"ד דהפשטן דרמב"ח מיבעי בעי ליה בכל איסורי הנאה ואפי' בדיעבד ולהכי פשיט
ממכרו וקידש בדמיהן דשרי אפי' לכתחלה.

ונחי ה"נ לכתחלה הוא דלא ואי עבד עבד: וקאי אנדרים דבהא דוקא הוא דמיבעי ליה
משום דדמי לחלופי הקדש ולכתחלה דוקא אבל אי עבד עבד וגם זה לא זכיתי להבין
דא"כ דמחלק בין איסורי הנאה לנדרים הוי ליה למימר הכי נדרים שאני ולמה ליה
לאסוקי ואי עבד עבד ועוד האי חילוקא גופא בין לכתחלה לדיעבד אינו מוכן ופשיטא
דאם עבר ונהנה מה שנהנה נהנה דלענן מלקות ליפא למימר כמ"ש לעיל דבלא"ה אינו
לוקה על מה שהדירו חבירו ואם נאמר דלענן חליפי חליפין קאמר דאין נאסרות ומה
שנהנה נהנה ג"ז לא איצטריך לאשמעינן דהא אפי' באוסר על עצמו פסק בש"ע דחליפי
חליפין מותרין ועיין במל"מ ז"ל מ"ש על לשון הרמב"ם ז"ל דאם עבר ונהנה ע"ש:

וילעגן חקירת המל"מ ו"ל אי יכול לקדש בדבר שאסור בהנאה לו ולא לה אפשר דשייכא בפלוגתא דכל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וי"ל דהאי פלגא לא נאמר אלא בלאו פרטי כמו לא תגזול וכל אינך דמיינרי הש"ס התם בתמורה אבל הכא לא נאמר האיסור בפרט על הקדושין אלא על כל הנאות וכבר כתבתי בזה בריש תמורה שם ואין פאן מקומו להאריך בזה: דף מז גמ' מעשה לסתור כו' אם הוכיח סופו על תחלתו כו' נאמר רבא תרי לישני.

ללישנא קמא דוקא היכא דאמר ליה ואינן לפניה אלא כדי שיבוא אבא כו' ולל"א אפי' לא אמר בלשון תנאי אלא יבוא אבא ויאכל אסור משום דסעודתו מוכחת עליה וכתב הרשב"א ו"ל דוקא פשאמר פן בשעת מתנה אבל לאחר שעה לא איכפת לן דכבר נתנה לו במתנה והרמב"ם ו"ל פתב דאפילו לאחר שעה אם פייס אותו שיבוא אבא ויאכל ג"כ אסור דהוכיח סופו על תחלתו דע"מ פן נתנה לו וריבוי הסעודה מוכחת שיאכל אביו נתן לו ונראה דמפרש הכי איך לישנא דרבא דהיינו דקדיש דאפי' לא אמר בשעת מתנה וגם לשון הוכיח סופו על תחלתו, משמע הכי וכתב הכ"מ דהרמב"ם ו"ל ג"כ ס"ל דוקא היכא דאמר ליה מיד אחר המתנה אבל לאחר שעה לא ולא משמע פן מלשון פירוש המשנה שפתב ואח"כ אמר לו דרך מקרה רצונה שיאכל פלוני ענו משמע דאח"כ דרך מקרה אמר לו פן והיינו משום דהוכיח סופו על תחלתו ע"פ ריבוי הסעודה: ע"ב ליקני הדין ואי הנאי בר בריה צורבא מרבנן ליקני ניהליה והקשה הרשב"א ו"ל פיון דאסור על בנונכסיו הרי הם פהקדש אצלו והכי יכול להקנותם לו ותי' דהיינו דאמרי פומבדיתא קני ע"מ להקנות לא קני פיון דלעצמו לאו בר קנין הוא ולפ"ז הא דפריי רבא לרב נחמן ממתניתין דמתנת בית חורין הא לפומבדיתא גמי תיקשי דע"כ לא פליגי אלא היכא דהוא עצמו לאו בר קניה הוא אבל במתניתין מודו ועוד דאמאי לא קאמר רב אשי לחלק פן פיון דא דשמיט פפי לסודרא דבר קניה הוא ונראה יותר דאע"ג דנאסר עליו בהנאה מ"מ יש לו בה קנין ומש"ה יכול לקדש בה אשה פדמוכח לעיל דאע"ג דהחליפין אסורים עליו אם קידש בהם מקודשת ויפלא בעיני על הרשב"א ו"ל שפתב דאינו יכול לקדש אשה במה שנאסר עליו והוכיח פן מסוגיא דלעיל והביא דברי הראב"ד ו"ל גבי גידולין ולעיל מוכח איפכא דהוי קדושין והא דפשיט לעיל ממפרן וקידש בדמיהן הוא משום דס"ד דחליפי חליפין גמי אסורין ואסור להקנות בה כמ"ש הוא ו"ל בעצמו שם ועיין משל"מ ו"ל מ"ש על דברי הראב"ד ו"ל גבי גידולין: ורב נחמן אמר דקני ע"מ להקנות קני והביא ראיה מקנין סודר ודחי רב אשי מאן כו' ועוד סודרא קני מן השתא אבל הכא לאימת קני וכי הוי בר בריה צורבא מרבנן לכי הוי הדר סודרא למאריה ולפ"ז דבריה לא קני אלא לעת שיקנה אותו לבר בריה הנה נראה דבעינן שיהיה בר בריה בעולם דאל"ה הא הוי פמקנה לדבר שלא בא לעולם פיון דאין קנין ראשון אלא ע"מ להקנות לדבר שלא בא לעולם אבל לרב נחמן דס"ל דקנין הראשון מתחיל מיד י"ל דאפי' אם לא בא בר בריה לעולם עדיין הוי קנין ורש"י ו"ל פתב דמיינרי הכא דלא הוי בר בריה בעולם וי"ל גם בזה דכיון דקנין הראשון לדבר שפא לעולם הוא שפיר חזיל.

ומשמע דמודה רב אשי היכא דכחל להקנות להשני מיד דקני וא"כ לרב אשי גמי תיקשי ממתניתין דהא יכול להקנות לשני מיד וצרייך לשינויא פשינויא דהש"ס וא"כ יש לדקדק כמ"ש הר"ן ו"ל סתמא דבקני ע"מ להקנות לא קיי"ל פרב נחמן דרב אשי פליג עליה

ואמאי לא ביאר דדוקא בכה"ג דשמית כיפי הוא דלא קיי"ל פנותיה דרב נחמן משום
דקדר סודרא למריה אבל בסתם קני ע"מ להקנות גם רב אשי מודה.

והרא"ש ז"ל בפסקיו פתב פן דבקני ע"מ להקנות קיי"ל פרב נחמן דרב אשי מודה
ובהוא דשמית כיפי הוא דלא קיי"ל פנותיה: וראיתי להרשב"א ז"ל שכתב דרב אשי
דאמר לכי הני דדר סודרא.

לאו דוקא בכה"ג דשמית כיפי הוא דאמר אלא בכל קני ע"מ להקנות הוא דהני הכי
דעיקר קנין הראשון נגמר פשהוא מקנה לשני וכבר דדר סודרא למאריה ולפ"ז פתב
דוקא בסודר אבל בשטר קני ומדברי הר"ן ז"ל לא משמע פן אלא דוקא הכא שהקנה
לבריה וקנינו לא נתחיל אלא פשהיה בר בריה צורפא מרבנו אבל בסתם קני ע"מ
להקנות מתחיל קנין הראשון מיד וסברת הרשב"א ז"ל לא הבנתי דע"מ פאומר מעכשיו
דמי ומתחיל קנין הראשון מיד ולא דדר סודר למאריה קודם קניה: גמ' זימנין אמר ליה
סעודתו מוכחת עליו וזמנין אמר ליה ר"א היא דאמר וניתור אסור במודר הנאה אי נימא
דוניתור אסור מדרבנן י"ל דהא דזימנין אמר ליה הכי וזימנין הכי היינו דלרבנן דר' יוסי
לעיל גבי הפקר י"ל דטעמא דמתנת ב"ח הוא משום וניתור אבל לר"י דאסר בהפקר
משום גזירת מתנת ב"ח ע"כ ליפא למימר דטעמא משום וניתור דהני גזירה לגזירה ולפי
מ"ש הר"ן ז"ל לפרש הא דסעודתו מוכחת עליו היינו דניחא ליה שיאכל אביו משלו י"ל
איפכא דלהאי טעמא לא שייך למגזר משום מתנת ב"ח פיון דלא שייכא אלא גבי אביו
אבל לא באיניש אחרניא ולר' יוסי ע"כ צ"ל דטעמא דמתנת ב"ח הוא משום וניתור וכו"א
ולת"ק מציינו למימר דטעמא משום סעודה המוכחת עליו ולהאי שינויא דמתניתין משום
וניתור הא דתנו פל מתנה שאינה שאם הקדישה תהא מקודשת אינה מתנה צ"ל דלאו
בעלמא קאמר דנדאי מתנה היא אלא לענין מודר הנאה לאו מתנה היא וכ"כ התוס' ז"ל
בב"ב דף קל"ד אבל להאי שינויא דסעודתו מוכחת עליו לענין דינא קאמר דלאו מתנה
היא.

והרמב"ם ז"ל בפ"ז מה"נ פתב ללישנא דמתניתין דכל מתנה שאינה כו' אינה מתנה
ובתר הכי פתב דקני ע"מ להקנות קני ודבריו צריכין ביאור פיון שכתב דכל מתנה כו'
ע"כ לאו לענין נדרים ומשום וניתור מה זה שכתב פתר הכי דקני ע"מ להקנות קני ע"כ
בעלמא לענין דינא קאמר ומאי איריא בה"נ בהל' קנין הו"ל למכתב פן וע"כ צ"ל דמשום
וניתור הוא דאסר מדלא פתב דבעינן הוכחת הסעודה אלא היכא דנתן לו סתם ואח"כ
אמר לו יבוא פלוני ויאכל עמך ע"ז פתב פגון שהיתה סעודה גדולה כו' אבל היכא דאמר
בשעת מתנה ע"מ שיבוא אבא ויאכל לא הוצרך להוכחת הסעודה והיינו משום דבכל
גונוני אסור משום וניתור ועוד יש לדקדק בזה להאי שינויא דשני רב נחמן דמתניתין
משום וניתור הוא פל מתנה לאתוויי מאי פיון דלית ליה סברא דסעודתו מוכחת עליו וי"ל
דרב נחמן נמי מודה היכא דאיכא הוכחת הסעודה דלאו מתנה הוא אלא דקושטא דמלתא
קאמר י"ל דמש"ה הוכחת סעודה אסור במודר הנאה משום וניתור ועפ"ז י"ל דמש"ה
אמר לי' זימנין הכי וזימנין הכי דללישנא קמא דרבא דהוכחת הסעודה לא מהני היכא
דנתן לו סתם ואח"כ אמר שיאכל אבא א"כ ע"כ צריך לאוקמי כר"א וכל לאתוויי אפי'
היכא דליכא הוכחת סעודה אבל ללישנא בתרא דרבא אין צריך לאוקמי כר"א וכל

לאתווי לישנא בתרא דרבא ודו"ק היטב: פּרַק שְׁשֵׁי הַרְשָׁבָ"א ו"ל הביא דברי הירושלמי דמיבְּעֵי לִיה הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבֻשָּׁל מֵהוּ שְׁיֵהָא מִן הַמְּטוּגָן מֵהוּ בְּחַמֵי טְבַרְיָא וְתוּ מִיבְּעֵי לִיה הָתָם מְעוּשָׁן מֵהוּ שְׁיֵהָא בּוּ מִשׁוּם בִּישׁוּלֵי עוּבְדֵי כּוֹכְבִים מֵהוּ שְׁיֵהָא בּוּ מִשׁוּם תְּבַשְׁלֵי שַׁבַּת מֵהוּ שְׁיֵהָא בּוּ מִשׁוּם בְּשָׂר בְּחֻלְב וְהִנֵּה מִבְּעֵיָא רֵאשׁוּנָה מִשְׁמַע דְּמְעוּשָׁן וּמְטוּגָן וְחַמֵי טְבַרְיָא נִקְרָאִים בִּישׁוּל יוֹתֵר מְצָלֵי דְהָא בְּצָלֵי פְּשִׁיטָא לֹן דְּמִן תֵּר וּבְמְעוּשָׁן וּמְטוּגָן וְחַמֵי טְבַרְיָא מִיבְּעֵי לִיה אִם הוּא בְּכֻלְל מְבֻשָּׁל וּבְבְעֵיָא אַחְרֵיתָא דְּמִיבְּעֵי לִיה גְּבֵי מְעוּשָׁן אִם יֵשׁ בּוּ מִשׁוּם בִּישׁוּלֵי עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּמִשׁוּם תְּבַשְׁלֵי שַׁבַּת וּמִשׁוּם בְּשָׂר בְּחֻלְב מִשְׁמַע דְּמְעוּשָׁן גְּרַע מְצָלֵי דְהָא בְּצָלֵי וְדָאֵי יֵשׁ בּוּ מִשׁוּם גִּיעוּלֵי עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וְיֵשׁ בּוּ מִשׁוּם תְּבַשְׁלֵי שַׁבַּת וּמִשׁוּם בְּשָׂר בְּחֻלְב וּי"ל דְּבְעֵיָא הָרֵאשׁוּנָה הוּא בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וְאִפְשָׁר דְּמְעוּשָׁן מִיקְרֵי יוֹתֵר בִּישׁוּל מְצָלֵי דְיֵשׁ לֹן שֵׁם אַחַר וּמִיקְרֵי צָלֵי וְרַבְּנָן דְּקִיסְרִין מִיבְּעֵי לֵהוּ בְּלִשׁוֹן תּוֹרָה אִי מִיקְרֵי בִישׁוּל כִּינּוּן דְּלָאוּ בִישׁוּל גְּמוּר עַל הָאֵשׁ הוּא וּבְבִישׁוּלֵי עוּבְדֵי כּוֹכְבִים לֹא גְזָרוּ אֱלָא מְבֻשָּׁל בְּאֵשׁ וְכֹן לְעֵנָן בִּישׁוּל שַׁבַּת וּבְשָׂר בְּחֻלְב כְּעֵינָן דְּנִקְא בִישׁוּל בְּאֵשׁ וְהֵינּוּ דְּבְבְעֵיָא רֵאשׁוּנָה מִיבְּעֵי לֹן בְּנוֹדֵר מִן הַמְּבֻשָּׁל אִי אָסוּר בְּחַמֵי טְבַרְיָא אַע"ג דְּבְלִשׁוֹן תּוֹרָה וְדָאֵי לֹא מִיקְרֵי בִישׁוּל כְּדָאֵיתָא בְּשַׁבַּת לְעֵנָן בִּישׁוּלֵי עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וּבְפִסְחִים לְעֵנָן פִּסְחָא אַפ"ה בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם אִפְשָׁר דְּמִיקְרֵי יוֹתֵר בִּישׁוּל אִפִּי' מְצָלֵי דְּנִקְרָא בִישׁוּל בְּלִשׁוֹן תּוֹרָה וְהֵינּוּ נְמִי דְּלֹא מִיבְּעֵי לֵהוּ לְרַבְּנָן דְּקִיסְרֵי לְעֵנָן בִּישׁוּלֵי עוּבְדֵי כּוֹכְבִים וְשַׁבַּת וּבב"ח אֱלָא בְּמְעוּשָׁן אֲבָל לֹא בְּמְטוּגָן וְחַמֵי טְבַרְיָא דְּבְטִיגוֹן פְּשִׁיטָא לֹאִיסוּרָא בְּכָל הֵנִי דְּבִישׁוּל בְּאֵשׁ הוּא וּבְחַמֵי טְבַרְיָא פְּשִׁיטָא לְהִיתָרָא דְּוִדָאֵי לֹא בִישׁוּל הוּא כֹן נִרְאֵה לְכַאוּרָה לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמֵי אֲבָל הֶרְמֵב"ם ו"ל בפ"ט מהל' מאכא"ס כְּתִב גְּבֵי בְּשָׂר בְּחֻלְב דְּמְעוּשָׁן וְחַמֵי טְבַרְיָא אָסוּר וְאִינוּ לֹקְהָ.

וְכַתֵּב הֵה"מ ו"ל דְּמְעוּשָׁן בְּעֵיָא הוּא בִירוּשְׁלָמֵי וְחַמֵי טְבַרְיָא נְמִי מִשְׁמַע שְׁם דְּדָמֵי לְמְעוּשָׁן. וְלֹא יִדְעָנָא מִשְׁמַעוֹת זֶה מִנֵּן וְאִדְרַבָּה מִשְׁמַע אִיפְכָא וּכְמוֹ שְׁפַתְבְּתִי.

וְגַם לֹא יִדְעָנָא מֵהִיכִי תִיתֵי לְמִסֵּר בִישׁוּל בְּחַמֵי טְבַרְיָא בְּב"ח כִּינּוּן דְּלֹא מִיקְרֵי בִישׁוּל בְּלִשׁוֹן תּוֹרָה כְּמוֹ בְּשַׁבַּת וּפִסְחָא. וְעֵינָן פּמ"ג בִּי"ד בְּהִלְכוֹת בְּשָׂר בְּחֻלְב שְׁפַתְבְּתִי לְחֻלְק בִּין שַׁבַּת לְבְּשָׂר בְּחֻלְב אֲבָל מֵהָא דְּלְעֵנָן פִּסְחָא לֹאִו בִּישׁוּל הוּא לֹא מִשְׁמַע כֹּן: וְלְעֵנָן מְעוּשָׁן כְּבָר כְּתִב הַפּר"ח שְׁם בִּי"ד כִּינּוּן דְּקִי"ל דְּלְעֵנָן שַׁבַּת הֵנִי בִישׁוּל וְכְדִמְנָיָא אַחַד הַצּוּלָה וְהִמְטָן וְהִשׁוּ לֵק וְהִמְעֵשָׁן כְּכוּלְהוּ חִיב מִשׁוּם מְבַשָּׁל א"כ ה"ה דְּלְעֵנָן בְּשָׂר בְּחֻלְב דְּהֵנִי בִישׁוּל וּלפ"ז צ"ע נְמִי מֵה' שְׁפַסְק ב"ש"ע לְעֵנָן בִּישׁוּלֵי עוּבְדֵי כּוֹכְבִים דְּמְעוּשָׁן לֹאִו בְּכֻלְל בִּישׁוּל הוּא וּלְקוּלָא בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן כִּינּוּן דְּפְשִׁיטָא לֹן בְּדוּכְתֵי אַחְרֵיתֵי דְּמְעוּשָׁן כְּמְבֻשָּׁל ה"ה דְּלְעֵנָן בִּישׁוּלֵי עוּבְדֵי כּוֹכְבִים דְּאָסוּר וּמֵהָא דְּתַנִּי אַחַד הַשּׁוּלְק מִשְׁמַע כְּדְּבָרֵי הַמְּפָרְשִׁים דְּשְׁלוּק הֵינּוּ לֹא בְּשִׁיל כ"צ דָּאֵי בִישׁוּל יוֹתֵר מְדָאֵי א"כ פְּשִׁיטָא דְּחִיב מִשׁוּם מְבַשָּׁל: וְעֵינָן רש"י וְתוֹס' רִישׁ סְנֵהֲדָרִין שְׁפַתְבּוּ גְּבֵי בְּשָׂר בְּחֻלְב דְּרַבְּנָן בִּישׁוּל אָסְרָה תּוֹרָה וְלֹא דְּרַבְּנָן טִיגוֹן מִשְׁמַע דְּאִפִּי' טִיגוֹן לֹא מִיקְרֵי בִישׁוּל וְהֵרִי הֵכָא בְּשְׁמַעְתִּין אִמְרִינּוּ דְּאִפִּי' צָלֵי מִיקְרֵי בִישׁוּל.

הֵן אָמַת דִּי"ל דְּסֵתָם בִּישׁוּל לֹא מִיקְרֵי אֱלָא בְּמִים אֲבָל צָלֵי לֹא מִיקְרֵי בִישׁוּל סֵתָם אֱלָא בִישׁוּל בְּאֵשׁ וּכְמַש"נ וְיִבְשָׁלוּ אֶת הַפִּסְחָא בְּאֵשׁ וְהֵינּוּ דְּקָאֵמַר אַע"פ שְׁאִין רָאִיָה לְדְבָר כו'. אֲבָל מְדְבָרֵי הִירוּשְׁלָמֵי דְּלֹא מִיבְּעֵי לִיה אֱלָא בְּמְעוּשָׁן מִשְׁמַע דְּבְצָלֵי וְטִיגוֹן פְּשִׁיטָא

דמיקרי בישול ואסור וכן הא דאסור ר' יאשיה בצלי לשיטת הירושלמי משום דאזלינן בתר לשון תורה אלמא דבלשון תורה נקרא נמי סתם מבושל צלי כמו מבושל במים ועיין בזה כרו"פ ביו"ד שפתב להדיא ראיה דצלי מותר מהא דיליף ר"ל בתולין ממבושל יתירא שונאמר בפסח ומה דגבי פסח לא אסרה תורה אלא בישול מים והקשירו דוקא בבישול צלי אבל גבי פשר בחלב דנאמר סתם בישול בכל גוונא אסור ולענין חמי טבריא הוא דאיכא למילף מהתם דלאו בישול הוא כמו בפסח דפטור ולא מיקרי בישול: ומהא דאמרינן בפסחים סוף פרק כל שעה אין לי אלא במים בשאר משקין מנין ת"ל ובשל מבושל אין להוכיח דלא מיקרי בישול סתם אלא במים ולא בשאר משקין וכ"ש צלי וטיגון דז"א דהתם משום דכתיב במים איצטריף לרבות שאר משקין אבל סתם בישול כל ע"י אש מיקרי בישול ואין להקשות לא לכתוב במים ולא איצטריף מבושל יתירא כפר הקשה פן הרא"ם ז"ל הביאו מהרש"א ז"ל סוף פרק הנ"ל וע"כ צ"ל דבמים אורחיה דקרא וכמ"ש מהרש"א ז"ל שם וע"כ סתם בישול הוי אפי' במשקין מהא דסנהדרין דדרף בישול אסרה תורה אבל בחלב הוי דרף בישול ולא הבנתי דברי התוס' ז"ל שפתבו דהא דמרבין צלי קדר ממבושל היינו מקרא יתירא אבל לא מיקרי בישול וכבר כתבתי דצלי מיקרי בישול כדמוכח בשמעתין ובירושלמי ועוד לשיטתם דצלי לא מיקרי בישול א"כ כי אמרינן בפסחים שם דא"ב בין ת"ק דיליף שאר משקין מק"ו ובין מאן דיליף מבשל מבושל צלי קדר ופרש"י ז"ל דלת"ק דיליף מק"ו אין עובר על צלי קדר בלא דמבושל ולמאן דיליף מבשל מבושל גם בצלי קדר עובר וכן מוכח בש"ס התם דה"פ מדפריף לת"ק בשל מבושל מאי עבדי ולדברי התוס' ז"ל מנ"ל להש"ס דלמאן דמרבין שאר משקין מרבין צלי קדר דלמא לא מרבין אלא שאר משקין דהוי דרף בישול אבל לא צלי קדר דלאו דרף בישול הוא והוי לן למימר איכא דלת"ק דלא איצטריף לשאר משקין ע"כ מבושל אתי לצלי קדר אבל למאן דיליף ממבושל לשאר משקין לא מרבין אלא דרף בישול אבל בצלי קדר אינו עובר אלא ודאי כוליהו הוי דרף בישול והא דאיצטריף לרבויהי התם הוא משום דכתיב במים וא"כ א"ש דת"ק ע"כ לא דריש מבושל יתירא להוציא ממשמעוטיה דמים דא"כ למה להו ק"ו בשאר משקין תיפוק ליה ממבושל יתירא פניו דמרבין צלי קדר בישול שלא במים ה"ה שאר משקין אלא ודאי דרשי מבושל יתירא לצלאו ואח"כ בישלו ושאר משקין מק"ו ובצלי קדר דליכא ק"ו אינו עובר אבל למאן דיליף ממבושל דל"ד מים ה"ה דמרבין צלי קדר דהוי בישול שלא במים ואין לזקוק אפתי כי היכי דלת"ק אינו עובר בצלי קדר אע"ג דלדידהו נמי במים ל"ד והיינו משום דאינו עובר אלא במים או שאר משקין דעכ"פ מפיג טעמא קצת ה"נ לרבי דיליף מריבויהי דמבושל דלמא לא מרבין אלא שאר משקין דמפיג טעם אבל לא צלי קדר דאין פאן הפגת טעם כלל דז"א דע"כ רבי לא חייש להפגת טעם כלל מדלא יליף בק"ו ולדידהו לא איצטריף אלא לאפוקי ממיעוטא דבמים וכיון דמפקינן ליה איתרבי כל מיני בישול שאינן צלי אש ועיין בפ"ח מהל' קרבן פסח שפתב הרמב"ם ז"ל דעבר בתרנוניהו בצלי קדר ובצלאו ואח"כ בשלו וכבר הקשה הכ"מ ז"ל פניו דפסק בצלאו ואח"כ בשלו פרבן א"כ לדידהו ליכא קרא לצלי קדר וכתב דהרמב"ם ז"ל ס"ל דרבנן נמי מודו דצלי קדר ילפינן ממבושל ע"ש ואין זה מובן דא"כ מאי פריף הש"ס ורבנן בשל מבושל מאי עבדי הא איצטריף לצלי קדר אלא ודאי כמ"ש דרבנן לא דרשי

מבּוּשָׁל לְהוֹצִיא מִמְשַׁמְעוֹתֶיהָ דְמִים וּמִשְׁקִין לְבַד הוּא דִילְפִי בַק"ו אָבֵל בְּצָלִי קָדָר אֵינוֹ עוֹבֵר וְיוֹתֵר נִרְאֶה דְבָרֵי הַלַּח"מ ו"ל דְּהַרְמַב"ם ו"ל פֶּסֶק כְּרַבִּי וְכֵן מְבֹאָר מִדְּבָרָיו שֶׁם דִּשְׁאָר מִשְׁקִין מְבֹשָׁל מְבֹשָׁל יִלְפִינוּ וְצָלָאוּ וְאַחַר כֵּן בִּישְׁלוֹ מִסְבָּרָא יִדְעִינוּ וְכַר' יוֹסִי בְּרַקִּיק הַמְּבֹשָׁל וְכַמ"ש הַלַּח"מ ו"ל אֵלָּא דְגַם בְּזֶה יֵשׁ לְפַקְפֶּק דְּלִכְאוּרָה לַר' יוֹסִי דְּבִישׁוּל מְבַטֵּל הַצָּלִי אֵינְצֵטְרִיךְ קָרָא לְבִשְׁלוֹ וְאַח"כּ צָלָאוּ דְלָא גִימָא דְהַצְלִיָּה מְבַטֵּל הַבִּישׁוּל וְאֵין זֶה מְוַכַּח וְעַיִן תּוֹסְפוֹת שֶׁם בְּפִסְחִים בַּד"ה עֲנֹלָא אָמַר וְאַחַר כֵּן הַנַּ"ל נִרְאֶה דְּהָא דְאַמְרִינוּ בְּסִנְהֶדְרִין דְּרַךְ בִּישׁוּל אֶסְרָה תּוֹרָה לָאוּ לְמִימְרָא דְטִיגוֹן לָא מִיקְרִי בִישׁוּל אֵלָּא דְרוּב בִּישׁוּל הוּא בְּדָבָר לַח וּמִדְּכַתְּב רַחֲמָנָא סְתָם לָא תְּבַשֵּׁל ש"מ דְּבַחְלָב הוּא אָבֵל פְּשִׁיטָא דְגַם ע"י צָלִי אֶסוּר מַה"ת דְּבַכְלָל בִּישׁוּל גַּם צָלִי.

ודו"ק: דָּף נָא גַּמ' דְּלַעַת הֶרְמוּצָה אָמַר שְׂמוּאֵל קָרָא קְרָקוּזָאִי. עַיִן בְּפִי הָרָא"ש ו"ל שְׁכַתְּב דְּלִשְׂמוּאֵל גְּמִי נִקְרָאת רְמוּצָה ע"ש שְׂמֻטְמִינִין אוֹתָהּ בְּרַמְזִי שְׁפֹן דְּרַפָּה וְכֵן פִּי הַרְמַב"ם ו"ל בְּפִי הַמְּשַׁנָּה וְעַיִן בְּכִלְאִים פ"א בְּדָבָרֵי הָרַע"ב וְהַתּוֹס' יו"ט ו"ל וְלַח"מ ו"ל: וְאֵם אָמַר כֵּן מַעֲשֵׂה תַנּוּר עָלֵי כו' עַיִן תּוֹסְפוֹת ו"ל שְׂדַקְדָּקוּ אֵי כֵּן דְּסִיפָא דְּנֹקָא אוֹ לָאוּ דְּנֹקָא וּבִירוּשְׁלָמִי מְבֹאָר דַּל"ד דְּתַנִּי הֵתָם מִן הַנְּעֻשִׁים בְּקִדְרָה אֶסוּר בְּכָל הַנְּעֻשָׂה בְּקִדְרָה ע"ש וְעַיִן עוֹד בְּלִשׁוֹן הִירוּשְׁלָמִי בְּהָא דִּיּוֹרְד לְקִדְרָה וְיּוֹרְד לְאֶלְפָס וְלַעֲנָן נוֹדֵר מִן הַמְּבֹשָׁל כְּתַב הַרְמַב"ם ו"ל סְתָם וְלֹא חִילַק בֵּין מְבֹשָׁל לְתַבְשִׁיל שְׂאֲנִי טוֹעֵם וְכַתְּב הַלַּח"מ ו"ל דַּס"ל דְּבִרְיָתָא דְאַסֵּר בְּצָלִי וְשְׁלוּק בְּתַבְשִׁיל שְׂאֲנִי טוֹעֵם מִיְיָרִי בְּאַתְרָא דְקָרִי לְצָלִי מְבֹשָׁל.

ובִירוּשְׁלָמִי מְבֹאָר לְהִדְיָא דַּלכ"ע אֶסוּר בְּצָלִי וְשְׁלוּק בְּתַבְשִׁיל שְׂאֲנִי טוֹעֵם. וְכַמוֹ שֶׁהֲבִיאוּ הָרַאשׁוֹנִים דְּבָרָיו ו"ל: ע"ב מְשַׁנָּה מִן הַכְּבוּשׁ כו' כְּבָר כְּתַבוּ הָרַאשׁוֹנִים ו"ל חִילוּק בֵּין רִישָׁא לְסִיפָא וְהַרְמַב"ם ו"ל לָא כְּתַב גַּם בְּזֶה שׁוּם חִילוּק אֵלָּא תְּלָה הַפֵּל לְפִי הַמְּקוֹם וּמ"ש הַכ"מ ו"ל לְפָרֵשׁ דְּהִכִּי מְפָרֵשׁ לְמַתְנִיתִין דְּהַדְּבָר תְּלוּי בְּמִקּוּמוֹת כְּבָר כְּתַב הַלַּח"מ ו"ל דָּאִין זֶה נִרְאֶה וְעוֹד דְּמֵאֵי מִיבְעֵי לִיָּה דְּכְבוּשׁ מֵאֵי דְשְׁלוּק מֵאֵי וּלְפִי דְּבָרֵי פִי הַמְּשַׁנִּיּוֹת שְׁכַתְּב דָּאִין הִלְכָה כַּר"י יָפָה כְּתַב הַלַּח"מ ו"ל דְּלִמָּן דְּפָלִיג לִיכָּא שׁוּם חִילוּק אָבֵל גַּם לְזֶה תִּיקְשִׁי מֵהָא דְּבַעֲזֵי בַּגְמ' דְּכְבוּשׁ מֵאֵי דְשְׁלוּק מֵאֵי מִשְׁמַע דַּס"ל כַּר"י דְּמַתְנִיתִין וְי"ל פִּינּוֹן דְּמִשְׁמַע לִיָּה דְּפְלוּגְתָּא הִיא ע"כ הַיְזִית הַדְּבָר עַל מְנַהֵג הַמְּקוֹם וְכַמוֹ שְׁכַתְּב בְּהַקְדָּמָתוֹ בְּפִי הַמְּשַׁנָּה: שֶׁם דָּג דְּגִים שְׂאֲנִי טוֹעֵם כו' עַיִן בְּפִי הָרָא"ש ו"ל שְׁכַתְּב דָּאוּ אוֹ קָאֵמַר וּפְלִיגָא דְרִשְׁבָּ"א וְעַיִן מ"ש בְּפִסְקִיו וּבב"י ס' רי"ז בְּאַנְרָךְ וּבִירוּשְׁלָמִי אֵיתָא בְּהִדְיָא בְּדָבָרֵי רִשְׁבָּ"א דְּדָג מִשְׁמַע גְּדוּל וְדָגָה מִשְׁמַע קִטְנִים וְדָגִים מִשְׁמַע בֵּין גְּדוּלִים בֵּין קִטְנִים וְלִיכָּא פְּלוּגְתָּא בֵּין תַּנָּא דְּמַתְנִיתִין לְרִשְׁבָּ"א: הַנּוֹדֵר מְטָרִית טְרוּפָה מְוֹתֵר בְּצִיר וּמְוֹרְקִיס כֵּן הִיא גְּרִסַת הָר"ן ו"ל וְהָרָא"ש ו"ל גּוֹרֵס אֶסוּר בְּצִיר וּמְוֹרְקִיס וּבִירוּשְׁלָמִי גְּרִיס גְּמִי מְוֹתֵר בְּצִיר וּמְוֹרְקִיס וְכֵן מוּכַח שֶׁם בַּגְמ' דְּדִנְיָק הֵתָם מְוֹתֵר בְּצִיר וּמְוֹרְקִיס הָא בְּצַחְצָחָה אֶסוּר וְהָא אָמַר ר"י הוֹלְכִין בְּנִדְרִים אַחַר לִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם לִית אוֹרְחִיָּה דְּבַר נָשׁ לְמִימַר לְחַבְרָיָה זְבִין לִי טְרִית וְהוּא זְבִין לִיָּה צַחְצָחָה וּמִשְׁנֵי תַמָּן קָרְיִין לְטְרִיתָא צַחְצָחָה אֵלְמָא דְּגָרְסִינוּ מְוֹתֵר בְּצִיר וּמְוֹרְקִיס וְכֵן מוּכַח מִינָּה דְלָא כַּמ"ש הָר"ן ו"ל לְחַלְק בֵּין שְׁלָמִים וּטְרוּפִים אָבֵל בְּאַמַּת הָרִשְׁבָּ"א ו"ל גְּרִס בִירוּשְׁלָמִי דְאַמְצִיעֵתָא קָאִי הַנּוֹדֵר מִן הַצַּחְצָחָה אֶסוּר בְּטְרִית ע"ז קָאֵמַר וְהָא בְּלִשׁוֹן בְּנֵי אָדָם לִית בַּר נָשׁ אָמַר לְחַבְרָיָה זְבִין לִי טְרִית וְהוּא זְבִין לִיָּה צַחְצָחָה אֵלְמָא דְצַחְצָחָה לָא מִיקְרִי טְרִית וְכֵן טְרִית לָא מִיקְרִי צַחְצָחָה וְאַמְאִי

אסור בטרית ומשגי תמן קרינו לטריתא צחנה ומש"ה אסור בטרית פי נדר מן הצחנה וגירסא זו נכונה היא ודו"ק: דף נב הנודר מן הבשר מותר כו' ור' יהודה אוסר אמר ר' יהודה כו' [עיינו בתוספתא משמע דר' יהודה בשאני טועם פליג ולקמן מיבעי לן בשאני טועם לכ"ע] וכתב הר"ן ז"ל דלסייע לר' יוסי מיייתי הך עובדא משמע דהוי גרס ר' יוסי אוסר גם בסיפא גבי בשר ורוטב וקשיא לי א"כ ע"כ ס"ל לר' יוסי דבנודר מסתם בשר אסור בנותן טעם דכיון דאסר עליו בשר אסור אפילו בטעמו כמו אם אמר בשר זה עלי לרבנן וא"כ אמאי מתיר רבי יוסי באשישים אם נדר מעדשים הא לא גרע מרוטב וקיפה דלא הוי אלא טעם בעלמא וע"כ ר' יהודה דמיייתי עובדא דר' טרפון ס"ל דכל שיש בו טעם דבר הנדור אע"ג דאינו נקרא על שמו כמו ביצים שנתבשלו עם הבשר מ"מ אסורים וא"כ יאסר אפילו באשישים ועוד דלמה ליה למימר דמש"ה אסר ר' יוסי בקום משום דמיקרי קומא דחלבא הא בלא"ה אסור דעכ"פ יש בו טעם חלב קצת כמו היכא דאסר עליו חלב זה דנדאי אסור בקום וכמ"ש רש"י ז"ל דיש בו צחצוחי חלב אלא דצריף לדקדק ר' יהודה דאמר דאפילו בקום בשר סתם עלי דאסור ברוטב ובקיפה אי לא קאמר אלא ברוטב וקיפה שיצא ממנו אחר נדרו וס"ל דגם בבשר סתם נעשה פהקדש וכל היצא ממנו אסור או ס"ל דאסור אפילו ברוטב שהיה בשעת נדרו דכיון שיש בו טעם בשר הרי הוא בכלל בשר אע"ג דלא מיקרי בשר ומהא דאמרו לו רבנן פן הדבר אימתי בזמן שאומר בשר זה עלי כו' משמע דברוטב היצא ממנו לאחר נדרו פליגי דר"י ס"ל דבשר סתם הוי כבשר זה והיצא ממנו אסור ורבנן ס"ל דנוקא בבשר זה הוא דאסור אבל אם כבר היה הרוטב קודם נדרו גם ר"י מודה דמותר ברוטב פיון דלא מיקרי בשר ולפ"ז א"ש דרישא דפליגי בקום היינו בקום שהיה בשעת הנדר ומש"ה אמרינו דטעמא דר"י הוא משום דמיקרי קומא דחלבא דאין לומר דברישא נמי פליגי בקום שיצא ממנו לאחר הנדר דא"כ תרתי למה לי: ועוד יש לומר דקום וחלב תרי מילי גינהו ולא הוי בכלל יוצא מהן או נתינת טעם הראשון ומש"כ רש"י ז"ל דיש בו צחצוחי חלב אינו מוכרח דבגמרא קאמרינו דטעמיה דר' יוסי הוא משום דמיקרי קומא דחלבא ועיינו תוי"ט ז"ל אע"ג דיש לומר דס"ל לרש"י ז"ל דאי לאו דיש בו צחצוחי חלב לא היה מועיל מה שנקרא קומא דחלבא פיון דמינא אחרנא הוא ובי"ד בש"ע פליגי הפוסקים בקום אי שרי למיכל משום אסור אמ"ה דחלב הותר ולא קום לדברי הט"ז ז"ל שם וכן נראה בדברי הט"ז ז"ל דלהר"ר אליעזר אפילו מי חלב אסורין דמ"ש הרא"ש ז"ל בחולין דנסיובי אסור מה"ת בבשר משום דנקרא חלב לא משמע הכי בשמעתין דאי מיקרי חלב בלשון תורה אמאי לא קאמר טעמיה דר' יוסי משום דאזיל בתר לשון תורה לחומרא ונהי דש"ס דילן ס"ל דלא אזלינן בתר לשון תורה כלל הא בירושלמי נמי אמרינו דטעמיה דר' יוסי משום דשם אביו עליו אבל הוא עצמו נדאי לא מיקרי חלב וי"ל דמ"ש הרא"ש ז"ל דאסור מה"ת היינו משום דיש בו צחצוחי חלב וכמ"ש רש"י ז"ל אבל הוא עצמו נדאי לא מיקרי חלב אפילו הנסיובי וא"כ לדברי הר"א ז"ל דס"ל דחלב הותר דוקא נדאי דנסיובי נמי אסור: אלא דלפ"ז דברי הר"א ז"ל צ"ע [ועיינו פירוש הראב"ד ז"ל בקום] מהא דתנו הך דמותר בקום וכמו שהקשה הט"ז ז"ל ומה שפירץ הט"ז ז"ל דהכא לא מייירי באכילה אלא בהנאה אינו מוכן דהא מייירי הך דנדר סתם מחלב א"כ לא נאסר אלא באכילתו דאי נאסר נמי בהנאתו א"כ גבי נודר מן הבשר אמאי שרו רבנן

בְּרוֹטְב וְקוֹפָה פִּינּוֹן דְּאָסֵר עָלָיו הִנָּאָת בְּשׁוֹר מְמִילָא גַם הָרוֹטְב בְּכָלֵל הִנָּאָה הוּא אֱלָא וְדָא
לֹא נָאָסֵר אֱלָא בְּאֶכִילַת בְּשׁוֹר אוֹ אֶכִילַת חֵלֶב וְכַמ"ש הֶר"ן ו"ל לְקַמְן לְעַנְיָן חִלּוּפִיהֶן ג"כ
דְּהִיכָא דְאָסֵר אִיזָה מִיָּן סְתָם לֹא נָאָסֵר אֱלָא בְּאֶכִילָה וּמִש"ה מְנוֹתָר בְּחִלּוּפִיהֶן וְכֹן פְּתָבוּ
הַתּוֹס' ו"ל הֵכָא וְעַיִינּוֹן לְעִיל בְּפָרְק אִינּוֹן בֵּין הַמְּוֹדָר דָּף ל"ד גְּבִי כְּפָר זֹו הַקְּדִישׁ דְּמִשְׁמַע
דְּהִיכָא דְאָמֵר סְתָם כְּפָר זֹו הַקְּדִישׁ אָסוּר אֶפְּיִלוּ בְּהִנָּאָה וְהִינּוּ דְנוֹקָא בְּכָפֵר זֶה אֶבְל אִם
אָסֵר עָלָיו אִיזָה מִיָּן סְתָם נִרְאָה דְלֹא אָסֵר עָלָיו אֱלָא אֶכִילַתוֹ וְאֶפְּיִלוּ בְּכָפֵר זֶה פְּתָב שָׁם
דְּבִירוּשְׁלָמִי מְסַפְקָא לִיה אִי נָאָסֵר עָלָיו בְּהִנָּאָה וְכַדְבְּעִי לֵה הֵתָם מֵהוּ לְחַמָּם יָדָיו אֱלָא
דְצ"ע מֵאִי מִיבְעִי לִיה הָא הֵכָא בְּמַתְנִיתִין מְבֹאָר בְּאֹמֵר בְּשׁוֹר זֶה עָלֵי דְאָסוּר אֶפְּיִלוּ
בְּהִנָּאָתוֹ וְכֹן מְבֹאָר בִּירוּשְׁלָמִי הֵכָא פִּינּוֹן שְׁאָמֵר זֶה אוֹסֵר עָלָיו הוּא וְהִנָּיְתוּ.

וע"כ צריף לחלק בין הנאה דמתניתין בנתינת טעם ובין הנאה דחזיון ידיו וכבר כתבתי
לעיל בזה: ומלשון התוס' ו"ל משמע קצת דר' יהודה אוסר אפילו ברוטב שפכר יצא
משום דסבר דאסר עליו בשור הוא וטעמו: וע"כ צ"ל דלא הוי גרסי ר' יוסי בסיפא
מדמתיר באשישים ובמקפה של גריסין לקמן ודו"ק וגם צ"ע קצת אמאי לא פליג ר'
יהודה לעיל גבי דגים שאני טועם דמותר בטריית ובציר ואמאי נקט פלוגתא דר' דוקא
ברוטב ובקופה: ר"ן בד"ה וקשיא להו לרבנותא כו' ע"ש שהאריף ליישב דברי הרי"ף
ו"ל בחולין בפת שאפאה עם הצלי שכתב דלא בטיל משום דהוי דבר שיש לו מתירין
אע"ג דהוי מבשא"מ ותוכן דבריו ו"ל דהא דדבר שיש לו מתירין לא בטיל לרבנן הוא
משום דרבנן אזלי בתר חלוקת האיסור והוא העיקר ומש"ה כל שישוין באיסור כמו עולין
הוי מב"מ אע"ג דבעצם הן חלוקין ואם חלוקין באיסור אפילו אם ישוין בעצם הוי
מבשא"מ ובטיל דחלוקת האיסור חשיב יותר לרבנן וכל שחלוקים באיסור לא אזלינן
בתר שיווי העצם והיינו דוקא היכא דחלוקים לעולם באיסור אבל כל שיש לו היתר
לאחר זמן אין חלוקת האיסור מבטל השמות העצם ומש"ה מב"מ לא בטיל בדבר שיש
לו מתירין והיכא דיש לו היתר עכשיו אפילו מבשא"מ לא בטיל פינו דשוין יותר בהיתר
והיינו פת שאפאה עם הצלי ויש לדקדק בדבריו ו"ל אם כן דלרבנן נמי חשיב קצת
השמות העצם אלא דחשיב להו השמות האיסור יותר וכן איפכא בהתחלקות א"כ
הדק"ל מנ"ל לרבנן דעולין אין מבטלין זא"ז אפילו בשא"מ דלמא דוקא במב"מ כמו דם
הפר והשעיר וכדפריף הש"ס שם במנחות אלא ע"כ צ"ל דלרבנן השמות העצם לא
מעלה ולא מוריד וגם הא דעולין אין מבטלין זא"ז לאו משום שינוי הוא אלא גזה"כ הוא
תדע דהא אפילו קנמן ושיריים אין מבטלין זא"ז אע"ג דחלוקים באיסור וכן מוכח מהא
דפליגי אמוראי בזבחים פרק התערובות אי איסורין מבטלין זא"ז ור"א דס"ל דאין
איסורין מבטלין זא"ז יליף מהא דאית ליה להלל דמצות אין מבטלות זא"ז אלמא דבעולין
לחוד הוא דגלי רחמנא דאין מבטלין זה את זה מדאיצטריף קרא למצות דאין מבטלין
זא"ז ולא ילפינן לה מסברא משום דהוי מב"מ אלא ודאי בכל חדא גזה"כ הוא ולא שייף
למילף חדא מתברתה ולפ"ז לו יהי דברי הרי"ן ו"ל דהיתר בהיתר לא שייף ביה ביטול
מ"מ לא שייכא לפלוגתא דר"י ורבנן בעולין אלא בפלוגתא דאמוראי באיסורין אי
מבטלין זא"ז ואי איסור באיסור לא בטיל היתר בהיתר נמי לא בטיל.

אבל באמת נראה דבהיתר בהיתר לא שייכא הו סברא כלל דדוקא באיסורין או מצות
הוא דלא מבטלי אהדדי אלא דכ"א מחזיק את חבירו ונשאר האיסור במקומו אבל היתר

בְּהִיטָר אִם הִיטָר מִחִיב אֶת חֲבִירוֹ כִּשְׁכַּח דְּמִתְבַּטֵּל הוּא וְהָרִי הוּא הִיטָר וְלֹא יִחֹל עָלָיו שׁוּם אִיסוּר: עכ"פ זֶה נִרְאֶה בְּרוּר דְּסִבְרַת הָר"ן וְ"ל לֹא שְׂיִיכָא אֱלָא לְמֵאן דִּס"ל בְּמִצְוֹת וְאִיסוּרֵין דְּאִינֵין מְבִטְלִין זֵא"ז אֲבָל לְמ"ד דְּאִיסוּרֵין וּמִצְוֹת מְבִטְלִין זֵא"ז ע"כ צ"ל טַעֲמִיָּה דְּדָבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין עַד שְׁאַתָּה אוֹכְלוּ בְּאִיסוּר תִּאֲכַלְנוּ בְּהִיטָר: ועפ"ז יֵישׁ לְיִישׁב קִצַּת בְּדָרָה פְּלִפּוּל קוֹשְׁיַת הַפְּנִי יְהוֹשֵׁעַ בְּבִיצָה עַל הָר"ן וְ"ל מְהֵא דְּאָמַר רַב אֲשֵׁי הֵתָם בְּרִישׁ בִּיצָה דְּכָל שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין סְפִיקוֹ אִיסוּר.

וּבְסִפְקָא לֹא שְׂיִיף סִבְרַת הָר"ן וְ"ל וע"כ צ"ל דְּמִשׁוּם עַד שְׁאַתָּה אוֹכְלוּ כו' הוּא דְּמִחְמֵרֵינוּ. וּלְפִי הַגָּ'ל יֵישׁ לֹא מִרְבֵּי אֲשֵׁי הֵתָם אֲלִיבָא דְּר' יוֹחָנָן הוּא דְּמִשְׁנֵי הֵתָם הָכִי דִּס"ל אֶת שְׂדָרְכוֹ לְמִנּוֹת שְׁנִינוּ וְר' יוֹחָנָן מִשְׁמַע בְּפִסְחִים דְּמִצְוֹת מְבִטְלוֹת זֵא"ז דְּקָאֵמַר הֵתָם חֲלוּקִין חֲבִירוֹ עַל הַלֵּל וְכִינּוֹן דְּמִצְוֹת מְבִטְלוֹת זֵא"ז ה"ה דְּאִיסוּרֵין מְבִטְלִין זֵא"ז.

וְאֲלִיבָיָה לִיכָא לְמִימַר בְּסִבְרַת הָר"ן וְ"ל. אֱלָא מִשׁוּם דְּעַד שְׁאַתָּה אוֹכְלוּ כו' וְא"כ ה"ה בְּסִפְקָא דְּיֵישׁ לְהַחְמִיר וְאֲפִשֵׁר עוֹד לֹא מִרְבֵּי בְּזֵה דְּרַב אֲשֵׁי בִּיבְמוֹת דְּאָמַר דְּחִטָּאת הָנִי דְּבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין מִשׁוּם דְּלִכְהֵן שְׂרִי הוּא מִשׁוּם דִּס"ל בְּדָבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין פְּטַעֲמִיָּה דְּהָר"ן וְ"ל וּלְפ"ז פִּינּוֹן דְּאִיכָא עָלֶיהָ שֵׁם הִיטָר לִכְהֵן לֹא בְּטִיל וְהַש"ס דְּקָאֵמַר בְּדוּתָא הִיא הוּא מִשׁוּם דְּקִי"ל פְּטַעֲמָא דְּעַד שְׁאַתָּה אוֹכְלוּ כו' וְכִינּוֹן דְּלִישְׁרָאֵל אִיסוּר מֵאִי אֶהְיֵי לֹן דְּלִכְהֵן שְׂרִי.

וְהִרְבֵּה יֵישׁ לְפִלְפֵּל בְּזֵה אִין רְצוֹנֵי לְצִאת הִרְבֵּה חוּץ לְדָרָה הַפְּשֵׁט: עוֹד יֵישׁ לְדַקְדֵּק עַל הָר"ן וְ"ל לְכַמ"ש הַתּוֹס' וְ"ל בְּכַמְהָ דְּוִכְתֵּי דְּלִר"י מְב"מ לֹא בְּטִיל דְּוִקָא בְּדָבָר לַח כְּמוֹ דִּם הָפֵר וְהַשְׁעִיר אֲבָל בְּדָבָר יֵישׁ בְּטִיל וְא"כ ה"ה לְרַבֵּנּוּ בְּעוֹלִין וְכַדוּמָה בְּהַשְׁתּוּוֹת הִיטָר וְאִיסוּר וְא"כ בְּיָבֵשׁ לִישְׁתְּרֵי אֲפִילוּ דְּבָר שִׁיל"מ וְנֵה וְדָאִי אִינוּ וְעוֹד לְשִׁיטְתוֹ לִיכָא לְחוּמָר דְּבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין אֱלָא לְרַבֵּנּוּ אֲבָל לִר' יְהוּדָה לִיכָא חוּמְרָא בְּדָבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין כ"א מִטַּעֲמֵם מִינּוֹ בְּמִינוֹ וְא"כ הָא דְּתַנּוּ בְּבִיצָה ר"י פּוֹטֵר בְּמִים מְפִנֵי שְׂאִין בּוֹ מְמֵשׁ בְּלֹא"ה לְיִבְטֵל דְּהָא מְבַשָּׂא"מ הוּא וְחוּמְרָא דְּדָבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין לֹא שְׂיִיכָא אֲלִיבָא דְּר' יְהוּדָה וְאֲפִילוּ לְמ"ש וְ"ל דְּמִים וְנִלְחַח הָנִי כְּמִין בְּמִינוֹ וְדָאִי דְּאִין זֵה אֱלָא לְחוּמְרָא דְּדָבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין אֲבָל לֹא לְדִין מְב"מ דְּר"י: וּבְעֵינָקֵר הַדְּבָר מַה שְׁהַחְמִירוֹ חֲכָמִים בְּמִב"מ יוֹתֵר מִמְבַשָּׂא"מ נִרְאֶה מִשׁוּם דְּכָל בְּשִׂאֵינוּ מִינוּ וְאִין בּוֹ בְּנוֹתָן טַעֲמֵם הָרִי הוּא כְּמֵאן דְּלִיתְנָה פִּינּוֹן שְׂאִינוּ נִרְגָּשׁ פְּלָל וְלֹא הַחְמִירוֹ בְּהַ חֲכָמִים לֹא בְּדָבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין וְלֹא בְּתַרוּמָה לְעַנְגֵּן אֶחָד וּמֵאָה וְדוּקָא בְּמִינוֹ הוּא שְׁהַחְמִירוֹ פִּינּוֹן שְׂנִרְגָּשׁ הַטַּעֲמֵם פִּינּוֹן שְׂנִתְעַרְבַּ בְּמִינוֹ וְכֵן לְעַנְגֵּן אִיסוּר יִין נִסְף בְּמִינוֹ בְּמִשְׁהוֹ וְשִׁלָּא בְּמִינוֹ בְּנוֹתָן טַעֲמֵם וְעֵינֵין בְּדָבָרֵי הָרַמְב"ם וְ"ל פִּט"ו מֵהַלְכוֹת מֵאכָא"ס שְׁכַתְּבֵי יִרְאֶה לִי דְּדָבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין אִינוּ אִיסוּר אֱלָא בְּמִינוֹ שְׁלָא יְהֵא חֲמוֹר מְטָבֵל דְּאֲפִשֵׁר לְתַקְנוּ ע"ש וְנִרְאֶה מְדָבְרֵינוּ וְ"ל דְּטָבֵל לֹא בְּכָלֵל דְּבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין דְּדָבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין לֹא מִקְרֵי אֱלָא דְּבָר שְׂנִיטָר מֵאֲלִיו ע"י הַזְּמַן כְּמוֹ חֲמִץ וְחֹדֶשׁ וּמִקְצָה אֲבָל טָבֵל אִינוּ נִיטָר אֱלָא ע"י תִּיקוּן וְאִין זֵה מִסּוּג דְּבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין אֱלָא דְּעַדִּיף מִינְיָה פִּינּוֹן דְּאֲפִשֵׁר לְתַקְנוּ מִיָּד וּלְפ"ז י"ל דְּנִדְרִים לֹא תִּשְׁיִיבֵי דְּבָר שְׂיִישׁ לֹא מִתִּירֵין פִּינּוֹן דְּצָרִיף שְׁאֵלָה וְכ"ש לְמֵאן דִּס"ל דְּאִין פּוֹתְחִין בְּחִרְטָה אֱלָא בְּפִתְחָא וְשָׂמָא לֹא יִמְצָא פִּתְחָא לְנִדְרוֹ.

וכן כתב הר"מ ז"ל שם ודברי הק"ע ה"א מה שהשיג על הכ"מ ז"ל אינם מוכנים לי כלל ע"ש אלא דבזה יפה השיג דבפ"ה מה"נ פתב בהקד"א דנדרים נמי מפני ש"יכול לשאול עליו נעשה פדבר שיש לו מתירין וזה שהשיג הר"א ב"ד ז"ל זו משנה שלימה היא הא דתנן ה"א בנותן טעם וע"כ מ"ירי באינו מינו.

ועכ"ז אין פ"אן השגה כ"כ דנדרים גרעי מדבר שיש לו מתירין דעלמא דנ"ת"רין ממילא אחר זמן וי"ל דבדבר שיש לו מתירין אפילו באינו מינו מחמירין להכי פתב יראה לי כו' ולפי ג"רסת הר"ן ז"ל בדברי הירושלמי מסתברא מעבדינא פדבר שיש לו מתירין דתנינן תמן שהזמן עוקר הנדר מעיקרו משמע דזוקא ע"י היתר חכם הוא דמיקרי דבר שיש לו מתירין משום שעושהו היתר מעיקרו אבל ע"י הפרת הבעל לא מיקרי דבר שיש לו מתירין פ"ן דאינו עוקר מעיקרו אלא דא"כ הקדש ומע"ש אמאי הוי בכלל דבר שיש לו מתירין משום דאית להו פדיון הא אין ההיתר מתחיל אלא אחר פד"ה וצ"ל דזוקא גבי נדרים דצרכי שא"ה לחכם הוא דלא הוי פדבר שיש לו מתירין אלא משום דעוקר מעיקרו ונעשה היתר למכרע אבל הקדש ומע"ש דהוא בעצמו יכול לפדותו שפיר מיקרי דבר שיש לו מתירין אפילו אם ההיתר מכאן ולהבא וא"כ ה"ה דע"י הפרת הבעל מיקרי דבר שיש לו מתירין וי"ל פ"ן דלאו בדידה תליא מילתא לא מיקרי דבר שיש לו מתירין: אבל הר"א ש"ז ג"רס הא תני שהחכם עוקר הנדר מעיקרו הוא בלשון קוש"א פ"ן דעוקרו מעיקרו לאו דבר שיש לו מתירין הוא ומשני דמכאן ולהבא הוא עוקרו דמ"מ מתחלה ה"ה אסור ועיין ב"ד סימן ק"ב מה שהביאו בשם הצ"צ בב"צה ספק טריפה ותו איתא התם בירושלמי דו מתניתא עביד פדבר שיש לו מתירין דתנן בהקדש ומע"ש דגידולי גידולין אסור משום דהוי פדבר שיש לו מתירין ומהקדש פשיט לה וכו' שפירש הק"ע.

ולדידי קשה הא הקדש לאו מטעם דאי בעי מיתשיל עליה הוא דהוי פדבר שיש לו מתירין אלא משום דיש לו פדיון וכדאיתא לקמן פ"ק הנזדר מן ה"ר פ"ן דליפא מצנה לאיתשולי עליה והיכי פשיט מ"נה לנדרים ועפ"ז לא הבנתי ספיקו של הפרמ"ג ב"ד בנשבע שלא לאכול נבילה דחל לענן איסור לקוברו בין רשעים גמורים אי חשיב דבר שיש לו מתירין לאיסור אחר ולפי הנ"ל ודאי לא הוי דבר שיש לו מתירין פ"ן דליפא מצנה לאיתשולי עליה: ואחר פ"ל הנ"ל פ"ן דבירושלמי מספקא ליה אי נדרים חשיבי יל"מ א"כ אין פ"אן קוש"א כ"כ על ה"רי"ף ז"ל ממתניתין די"ל דס"ל דלא הוי דבר שיל"מ אלא דלקמן בפ"ק הנזדר מן ה"ר מסקינו בש"ס דילן דקונמות הוי דבר שיל"מ ויתבאר עוד ב"ה בשמעתי דבצל לקמן בס"ד: ויש לי לדקדק בעיקרא דהאי מלתא דאי בעי מיתשיל עליה והיכי מצי לשאול עליה פ"ן דכבר נתבטל והוי כמי שאינו בעולם תו לא שיקר ביה שא"ה ומידי דהוי אם נשבע על כפר ואכלו דאמרינן בפ"ק שבועות שתיים בתרא דאינו יכול לשאול עליו וי"ל דמ"מ איסורא כמאן דאיתיה פי הא דאמרינן דחז"ר ונ"עור בתוספת איסור וכדאיתא בבכורות.

וכי"ן דכמאן דאיתיה הוא שפיר יכול לשאול עליו ועוד י"ל דמסתמא הבש"ר עצמו בעין הוא אלא שטעמו נתערב וכי"ן ד"כול לשאול על בש"ר עצמו ממילא דהותר גם הטעם שנתן בתבשיל: וב"ד סימן שכ"ג פתב רמ"א ז"ל לענן חלה שנתערבה בפחות ממאה

ואחד די'שאל עליה ונפריש חלה אחרת ומשמע התם דאפילו נאכלה יכול לשאול עליה ולעקור האיסור למפרע וכן פתב הט"ז ו"ל שם דהאוכל תרומה טמאה ושוחט קדשים בחוץ יכול לשאול עליה ולעקור האיסור וכן פתב הרשב"ם ו"ל בפירק יש נוחלין כמו שהביא הט"ז ו"ל התם וקשיא לי מ"ש מפפר זה עלי ואכלה דלרבא אינו יכול לשאול עליו ואפי' לאמימר דאמר בשבועות דכל זמן שלא לקה יכול לשאול עליו ג"כ נראה דהיינו דוקא היכא דאיכא מלקות אבל בזה"ז דליכא מלקות אין בו שאילה ג"כ.

ועי' בכרו"פ בהלכות תערובות שהאריה בזה וכתב שם דשער נזיר ג"כ יכול לשאול עליו ולדידי צ"ע דאפילו אממר לא קאמר אלא קודם מלקות ואליביה ג"כ צריך לשנויי בהא דמי שקיבל עליו שני נזירות דיכול לשאול על הראשונה אפילו אחר גילוח היינו משום דמי גרם לשניה שלא תחול ראשונה והרי אינה.

אבל חדא נזירות ודאי לימא בשאלה אחר גילוח ודברים אלו צ"ע רב: וראיתי בכרו"פ ו"ל שם שהקשה הא דחשיב פטר חמור בדברים החשובים לאסור בכ"ש ותיפוק ליה דהוי דבר שיל"מ ע"י פדיה ולפי מש"כ לעיל דלר' יהודה לימא לחומרא דדבר שיש לו מתירין וכסברת הר"ן ו"ל א"כ י"ל דפטר חמור דאסור בהנאה מני ר' יהודה היא ולדידיה לימא לחומרא דדבר שיש לו מתירין.

וכבר פתבתי לעיל דדברי הר"ן ו"ל צ"ע אצלי: ובאותו ענין יש לדקדק גם במש"כ הרמב"ם ו"ל דטבל לא בטיל משום דיכול לתקנו וכו' ש לקמן דחשיב לטבל בכלל דברים שיש להם מתירין.

ובאינה אופן יכול לתקנו אי להפריש עליו מן החיוב זה א"א פיון דכבר נתבטל ומה"ת פטור הוא וגמרא ערוכה היא במנחות פרק הקומץ רבה אמר ר"ש שזורי פעם אחת נתערב לי טבל בחולין ושאלתי את ר"ט ואיכא התם תרי לישני לחד לישנא אמר ליה לך קח מן השוק ועשר עליו דמתנוייהו דרבנן דרוב ע"ה מעשרין הן ולא אמר לו ליקח מן העובד פוכבים משום דס"ל אין קנין לעובד פוכבים כו' ולאידך לישנא אמר לו איכא לך קח מן העובד פוכבים ולא מן השוק משום דלא ס"ל רוב ע"ה מעשרין הן אלמא דמודאי טבל אין יכול לעשר עליו אלא מדמאי או משל עובד פוכבים וא"כ אמאי חשיב דבר שיש לו מתירין פיון שהוא צריף לטרוח ולקנות טבל לעשר עליו והרא"ש ו"ל פירש לקמן דיכול לתקן מעציץ שאינו נקוב והתוס' ו"ל במנחות לא כתבו פן מדלא אמר ר"ט הך תקנתא ודרף אגב יש לדקדק בהך שמעתא דמנחות דלהאי לישנא דאמר ליה לך קח מן העובד פוכבים מאי פריף ולימא ליה לך קח מן השוק דלמא מייירי שנתערב לו טבל טבול לתרומה ג"כ ומן השוק היינו דמאי פטור מן התרומה וי"ל דלתרומה בלא"ה איכא תקנתא אפילו מטבל גמור פיון דאין לו שיעור וחטה אחת פוטר את הכרי מה"ת.

עכ"פ לפי הנ"ל הא דטבל חשוב דבר שיל"מ תליא בפלוגתא דתנאי דלמ"ד אין קנין כו' ואין רוב ע"ה מעשרין ליכא תקנתא ומסתמא דברייתא דחשיב טבל בדברים שיל"מ משמע דליכא מאן דפליג בהא הן אמת דלדברי הרמב"ם ו"ל דהא דאמרינו אין קנין היינו דוקא היכא דחזר הישראל ולקחה ממנו אבל ביז עובד פוכבים לכ"ע פטור א"כ לכ"ע איכא תקנתא ליקח מן העובד פוכבים אלא דלא משמע פן במנחות שם: ועוד

דאפילו איפא תקנתא היינו אחר שחייבו חכמים ואמרו דטבל לא בטיל ברוב אכל קודם תקנה לא היה אפשר לתקנו וא"כ לא לחייבו חכמים ולא תיהוי דבר שיל"מ ועוד הא כפ"ג דחלה תנן הא דטבל אוסר בכ"ש גבי חלה ובחלה ליפא כל הני תקנתא דע"ה לא חשידי אחלה ועיסת עובד כוכבים פטורה לגמרי פדאיתא במנחות פרק ר' ישמעאל והטבול לתרומה ג"כ ליפא תקנתא דדמאי דלא שייכא ביה תרומה וכן בטבול למעשר עני דמדמאי אין צריף להפריש ע"כ היה נראה דעיקר הטעם בטבל היא משום דכהיתרו פה איסורו וכדאיתא בסוף עבודת כוכבים והיינו דקאמר הש"ס מ"ט ו'לא מיימי ברייתא דלקמן דחשיב ליה בדברים שיל"מ משום דאין זה מספיק בחלה ותרומה ועיקר החומרא משום דכהיתרו פה איסורו וכיון שהחמירו לאסור בכ"ש בטבול לתרומה החמירו ג"כ בכל הטבלים והא דחשיב לה בברייתא בכלל דברים שיל"מ הוא אגב גררא ועיין בזה בדברי הר"ש ו"ל פ"ג דחלה גבי הא דזיתי מסיק שנתערבו כו' ובמל"מ ו"ל פ"ה מהלכות תרומות שהאריף קצת בזה ועיין תוס' ע"א שם ודברי הרמב"ם ו"ל סתומים המה ולא ביאר אופן התיקון דאין לתקן תערובות טבל אלא בטבל דרבנן וכן בש"ע מסתם לה סתומי וצ"ע: ע"ב גמ' ורמינהו מן העדשים אסור באשישים ור' יוסי מתיר והוי מצי למירמי נמי מרישא דמתניתין לקמן מן הגריסין אסור במקפה של גריסין ור' יוסי מתיר וי"ל דממקפה ליפא לאקשוויי לר' יוסי משום דמקפה הוי גריסין מעורבים בתבשיל אבל אשישים הם פסולת של עדשים לפירוש הרא"ש ו"ל דהוי דומיא דקום שהוא פסולת החלב ועיין לקמן במתניתין דסוף פרקין שכתב הרא"ש ו"ל ור"י מתיר משום דסבר לא מיקרי גריסין אלא מקפה של גריסין ולא גריסין דאין זה מוכן דאי קרו לה מקפה של גריסין לר"י נמי ליתסר כמו הכא בקומא דחלבא דאסר ר"י משום דנקרא ע"ש אביו ולפי הנ"ל בקומא דחלבא שאין בו תערובות אחר מהני מה שנקרא ע"ש אביו אבל במקפה דהגריסין מעורבין בתבשיל אע"ג דנקראת מקפה של גריסין אינה בכלל גריסין אבל הר"ן ו"ל פירוש לקמן דלר"י קרו לה מקפה לחוד ובירושלמי בסוף פרקין אמר נמי על הא דר"י מתיר במקפה משום דשם אביו קרוי עליו דמיקרי מקפה של גריסין וכבר עמד שם הק"ע ע"ז דבקום אוסר משום דשם אביו קרוי עליו והכא מתיר בשביל זה ויותר היה נראה דגרסינן מ"ט דר"י דאין שם אביו קרוי עליו אלא מקפה לחוד הוא דמיקרי והיינו נמי דמתיר שם בקונדיטון משום דלא נקרא ע"ש היינו אלא קונדיטון לחוד ודו"ק ועיין ב"י סי' רט"ז: בעי רמב"ח אלו דנקא או שאיני טועם דנקא כו' וכתב הרא"ש ו"ל דרמב"ח ג"כ הוי פשיטא ליה מתניתין בבשר זה עלי דאסור בטעמו אלא דס"ד דנקא בטעמו וברוטבו הוא דאסור אבל לא ביוצא מן הזיתים וענבים משום דהיינו והשמן דבר אחר הוא ומפקד פקיד בתוכם ולפ"ז היה נראה דלא מיקבעי ליה לרמב"ח אלא בזיתים וענבים דהמשקין בהם מפקד פקידי אבל בשאר פירות דלאו מפקד פקידי מסתבר דלא גרע מטעם היוצא ע"י בישול ואסור גם ביוצא מהן אלא דא"כ היכי פשיט רבא מהא דקונם פירות אלו כו'.

הא ביוצא מהן מותר הא בסתם פירות לכ"ע אסור ביוצא מהן וצ"ל דלהאי דנקא ע"כ מייירי בזיתים וענבים: ולפי גרסת הר"ן ו"ל במתניתין לעיל קונם יין שאני טועם אסור בתבשיל שיש בו טעם יין דכיון דאמר שאני טועם אסור גם בטעמו א"כ צריף לחלק ע"כ גם לענין שאני טועם כמו שחילק הרא"ש ו"ל לענין אלו דדנקא בטעם הוא דאסור

אָבֵל לֹא בִּיּוֹצֵא מוֹזִיתִים וְעֹנְבִים דְּדָבָר אַחֵר הֵם הָא בִּיּוֹצֵא מִשְׁאָר פִּירוֹת אָסוּר בִּיּוֹצֵא מֵהֶם גַּם בְּשֹׂאנֵי טוֹעֵם א"כ כִּי דַּיִק מְסִיפָא לְעֻנְיָן שֹׂאנֵי טוֹעֵם הָא בִּיּוֹצֵא מֵהֶן אָסוּר אֲמַאי לֹא מִשְׁנֵי אֵין הָכִי נְמִי וּמִיָּרִי בְּשֹׂאֵר פִּירוֹת אָבֵל גִּי הָר"ן ו"ל צ"ע דְּהָא לְמִסְקָנָא דְּפִשִׁיט מֵהָא דְּבִשְׁר זֶה עָלֵי לֹא ס"ל לְהַש"ס לְחֻלְקָא בֵּין טַעְמוֹ לִיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ וּא"כ לִיפְשׁוּט נְמִי לְשֹׂאנֵי טוֹעֵם דְּאָסוּר בִּיּוֹצֵא מֵהֶן כְּמוֹ בְּטַעְמוֹ וְדוֹחֵק לְחֻלְקָא בֵּין טַעְמוֹ וּמִמְשׁוֹ כְּמוֹ יֵין שֹׁנְפֵל לְתַבְשִׁיל וּבֵין טַעְמוֹ וְלֹא מִמְשׁוֹ אוֹ בִּיּוֹצֵא מֵהֶן.

וְגַם מַאי דְּמִשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הָר"ן ו"ל דְּשֹׂאנֵי טוֹעֵם עֲדִיף מִשְׂאֵנֵי אוֹכֵל לֹא מִשְׁמַע כֵּן בְּגִמְרָא אֲלֵא שֹׂאנֵי אוֹכֵל דְּמִי לְשֹׂאנֵי טוֹעֵם וּבְתַרְנוּנֵיהּוּ מִיבְעֵי לֵיהּ לְרַמְב"ח בְּאָסוּר יוֹצֵא מֵהֶן וּלְפִי הַגְּנוּסָא שֶׁלְּפָנֵינוּ הִיא אֲפֻשָׁר לִזְמַר דְּלֹא מִיבְעֵי לֵיהּ אֲלֵא בְּשֹׂאנֵי טוֹעֵם אֲלֵא דְּלֹא מִשְׁמַע הָכִי מֵהָא דְּבְעֵי לְמִדְּק מְסִיפָא שֹׂאנֵי אוֹכֵל שֹׂאנֵי טוֹעֵם הָא בִּיּוֹצֵא מֵהֶן אָסוּר מִשְׁמַע דְּבִשְׂאֵנֵי אוֹכֵל ג"כ מִיבְעֵי לֵיהּ וְהָרֵא"ש ו"ל גְּרִיס בְּהֶדְיָא בְּמִסְקָנָא כִּי מִיבְעֵי לֵיהּ בְּשֹׂאנֵי אוֹכֵל שֹׂאנֵי טוֹעֵם: וְעַיִן רִשְׁבֵּ"א ו"ל שֶׁרְצָה לְפָרֵשׁ דְּרַמְב"ח לֹא מִיבְעֵי לֵיהּ אֲלֵא אֵי אֱלוֹ לְחוּד מֵהֶנּוּ אוֹ שֹׂאנֵי טוֹעֵם דְּנֻקָּא הֵינּוּ דְּבְעֵינוּ תַּרְנוּנֵיהּוּ.

אָבֵל שֹׂאנֵי טוֹעֵם לְחוּד פִּשִׁיטָא לֵיהּ דְּלֹא מֵהֶנּוּ וְלֹא הַבְּנֵי דֵּא"כ הִכִּי פִּשִׁיט מְדָג דְּגִים דְּמִתְרַבְּצִיר וְדֵאֵי דְּמִתְרַבְּצִיר בֵּינוּ דְּלֹא אָמַר אֲלֵא שֹׂאנֵי טוֹעֵם לְחוּד: וְלְעֻנְיָן הִלְכָה כְּתַב הָרִשְׁבֵּ"א ו"ל דְּבִאֱלוֹ אָסוּר בִּיּוֹצֵא מֵהֶן וְלוֹקָה וּבְשֹׂאנֵי טוֹעֵם סְפִיקָא הוּי בֵּין בִּיּוֹצֵא מֵהֶן בֵּין בְּנִתְיִנֵּת טַעְמוֹ דְּתַרְנוּנֵיהּוּ דְּמַיִן לְהֶדְדִי וְכְמוֹ שֶׁכְּתַב הָרֵא"ש ו"ל בְּפִסְקֵי אֲלֵא דְּלְפִי מ"ש הָר"א ו"ל בְּהָא דְּפִשִׁיט מְסִיפָא שֹׂאנֵי אוֹכֵל שֹׂאנֵי טוֹעֵם הָא בִּיּוֹצֵא מֵהֶן אָסוּר דֵּאֵע"ג דְּשֹׂאנֵי טוֹעֵם קָאֵי אַרְיִשָׁא דְּאָמַר קוֹנָם פִּירוֹת אֱלוֹ עָלֵי אַפ"ה פִּשִׁיט שְׁפִיר דְּאֵי שֹׂאנֵי טוֹעֵם לְחוּד לֹא מֵהֶנּוּ אַפִּי' כִּי אָמַר נְמִי אֱלוֹ לֹא מֵהֶנּוּ א"כ תִּיקְשִׁי מֵהָא דְּתַנּוּ יֵין זֶה שֹׂאנֵי טוֹעֵם אִם נָפֵל לְחוּד הַתַּבְשִׁיל וַיֵּשׁ בּוֹ טַעַם יֵין אָסוּר אֲלֵמָּא דְּבְנִתְיִנֵּת טַעַם אָסוּר גַּם בְּשֹׂאנֵי טוֹעֵם וַי"ל דְּבְעֵי דְּרַמְב"ח קָאֵי גַם עָלֵיהּ דְּהָאֵי מִתְנִיתִין אֵי אֱלוֹ דְּנֻקָּא אוֹ שֹׂאנֵי טוֹעֵם דְּנֻקָּא כְּמוֹ בְּזִיתִים וְעֹנְבִים אֱלוֹ שֹׂאנֵי טוֹעֵם.

וְאַפְתִּי דְּבָרֵי הָרֵא"ש ו"ל נְפִלָאוּ מִמֶּנּוּ הִכִּי מְצִינָן לְמִימַר דְּאֵי שֹׂאנֵי טוֹעֵם לְחוּד לֹא מֵהֶנּוּ לְאִסוּר יוֹצֵא ה"נ לֹא מֵהֶנּוּ אַפִּי' אִם אָמַר אֱלוֹ ג"כ. א"כ אֲמַאי אָסוּר בְּמִתְנִיתִין בִּיּוֹצֵא מֵהֶן כִּינּוּ דְּאָמַר תַּרְנוּנֵיהּוּ וְצ"ל דְּמִפְּרֵשׁ דָּאוֹ אוֹ קְאָמַר וְקַמ"ל דְּאֵי אָמַר שֹׂאנֵי טוֹעֵם לֹא מִתְסַר אֲלֵא דְּנֻקָּא אֵי אָמַר אֱלוֹ לְחוּד: וְהָרַמְב"ם ו"ל בְּפ"ה כְּתַב בְּקוֹנָם פִּירוֹת אֱלוֹ אָסוּר בְּחֻלּוּפִיהֶן וּבְגִידוּלֵיהֶן וְכַש"כ בִּיּוֹצֵא וּבְשֹׂאנֵי אוֹכֵל וּשֹׂאנֵי טוֹעֵם כְּתַב דִּיּוֹצֵא מֵהֶם סְפִיקָא הוּא לְפִיכּוּד אִם שְׁתָּה מֵהֶם אֵינוֹ לוֹקָה מִשְׁמַע דְּבְפִירוֹת אֱלוֹ לוֹקָה אֲמַשְׁקִין דִּיּוֹצֵא מֵהֶן וּבְנִתְיִנֵּת טַעַם לֹא כְּתַב דְּסִפְקָא הוּא בְּשֹׂאנֵי טוֹעֵם וְכְתַב הַלַּח"מ בְּדַעַת הָרַמְב"ם ו"ל דְּלְעֻנְיָן נִתְיִנֵּת טַעַם לֹא מִיבְעֵי לֵיהּ וּפִשִׁיטָא דְּאֵינוֹ אָסוּר בְּשֹׂאנֵי טוֹעֵם ע"ש בְּדְבָרֵי ו"ל וְלְדִידֵי צ"ע דֵּא"כ מַאי מִיבְעֵי לֵיהּ לְרַמְב"ח בִּיּוֹצֵא מֵהֶן וְכִי הִכִּי דְּבָרִישָׁא אֱלוֹ דְּנֻקָּא בְּקוֹנָם יֵין זֶה שֹׂאנֵי טוֹעֵם ה"ה דְּבְקוֹנָם זִיתִים וְעֹנְבִים אֱלוֹ דְּנֻקָּא וּמַאי קְאָמַר נְמִי אֵי ס"ד אֱלוֹ דְּנֻקָּא שֹׂאנֵי טוֹעֵם לְמָה לִי וְלְדְבָרֵי הַלַּח"מ תִּיקְשִׁי לֵיהּ אַרְיִשָׁא בְּפִשִׁיטוֹת שֹׂאנֵי טוֹעֵם לְמָה לִי אֲלֵא וְדֵאֵי נִרְאָה דְּבְתַרְנוּנֵיהּוּ מִיבְעֵי לֵיהּ: וְעוֹד דְּנִתְיִנֵּת טַעַם חִמְרִי מִיּוֹצֵא מֵהֶן לְעֻנְיָן שֹׂאֵר אִיסוּרִים דְּעַל נִתְיִנֵּת טַעַם לוֹקִין עָלֵיהֶם בְּכָל הָאִיסוּרִים וּבִיּוֹצֵא מֵהֶן לִיכָּא אֲלֵא אִיסוּרָא בְּעֻלְמָא בִּיּוֹצֵא מִשְׁאָר פִּירוֹת לְבַד זִיתִים וְעֹנְבִים וְכִינּוּ דְּסִפְקָא הוּא אֵי אָסוּר בִּיּוֹצֵא מֵהֶן כֵּל

שְׁכֵן דְאָסוּר בְּנִתְיַת טַעַם: וּבְמֵאֵי דְפְשִׁיטָא לִיה לְהַרְשָׁב"א ו"ל דְבִזְיַתִּים וְעֵנְבִים אֱלוֹ אָסוּר
בְּיוֹצָא מִהֶן וְלוֹקָה וְכֵן הוּא מְשַׁמְעוֹת הַרְמַב"ם ו"ל וְאַפְי' בְּשַׁאֲר פִּירוֹת וּכְמ"ש לְעִיל יֵשׁ
לִי בְּזֶה מְקוֹם עֵינֵי דְהָא חוֹמֶר דְאָסוּר בְּיוֹצָא מִהֶן הֵיכָא דְאָמַר אֱלוֹ הוּא מְשׁוּם דְעַשְׂאָן
הַקְדָּשׁ וְהוּי פְּאִיסוּר גְּמוּר וְכֵן מְבִנְיָר בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל דְהוּי פְּמוֹ שְׁקָצִים וְרַמְשִׁים
וְא"כ לֹא עֲדִיף מְשַׁאֲר אִיסוּרִין דְאִין לֹקָה בְּיוֹצָא מִהֶן פְּמוֹ צִיר טְרִיפָה דְלֹא יִלְפִינֵן לָהּ
אֱלֹא מְהַטְמֵאִין לְאָסוּר צִירוֹ וְרוֹטְבֵן וְכֵן בְּמִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מְשַׁאֲר פִּירוֹת אִין לֹקִין אֱלֹא
עַל הַיּוֹצָא מִזְיַתִּים וְעֵנְבִים וּמְהִיכֵי תִיַתִי גִימָא דְלוֹקָה הֵכָא וְכֵן מְבִנְיָר הַדְבָר בְּדַבְרֵי
הַרְמַב"ם ו"ל בְּפ"י מְהִלְכוֹת מְאֻכְלוֹת אָסוּרוֹת הַטְבָּל וְהַחֲדָשׁ וְהַקְדָּשׁ וְכִלְאִים מְשַׁקִּין
הַיּוֹצָא מִהֶן פְּמוֹתֵן וְאִין לֹקִין עֲלֵיהֶם אֱלֹא עַל יַיִן וְשֶׁמֶן שֶׁל עֶרְלָה וַיִּין שֶׁל כִּלְאֵי הַפָּרֶם
הָרִי מְפֹרֶשׁ דְבַהֲקָדָשׁ גְּמִי אִין לֹקִין עַל הַמְשַׁקִּין הַיּוֹצֵאִין מִהֶן וְלֹא עֲדִיף קוֹנֵם מְהַקְדָּשׁ
גְּמוּר: וְהִנֵּה דִין מְשַׁקִּין הַיּוֹצֵאִין מִן הָאִיסוּרִין הוּא עֵנִין עֲמוֹק וַיֵּשׁ לִי בְּזֶה הַתְּנוּכְחוֹת עִם
הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ ו"ל בְּקוֹנְטְרַס חֲדָשׁ שְׁלוֹ ע"כ צִרְיָה אֲנִי לְהַאֲרִיף קֶצֶת בְּזֶה וּמְקוֹרֵן שֶׁל דְבָרִים
הוּא בְּחוּלִין פֶּרֶק הָעוֹר וְהַרְוֶטֶב דָּף ק"כ דְיִלְיָה הֵתֵם מְקַרְאֵי בְּחֻלְב וְחֻמֵץ וּנְבִילָה וּשְׂרָצִים
דְאָפִי הַמְחָה אוֹתֵן וְשִׁתָּה מִהֶן דְחֻיִב אַע"ג דְכְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה וּפְרִיף הֵתֵם אֱלֹא הָא דְתַנְיָא
הַטְבָּל וְהַחֲדָשׁ וְהַקְדָּשׁ וְהַשְּׂבִיעִית וְהַפְּלֵאִים מְשַׁקִּין הַיּוֹצָא מִהֶן פְּמוֹתֵן מִנ"ל.

וכ"ת לִיגְמַר מְהַנָּף כִּי הֵיכִי דְהֵתֵם חֻיִב אֲפִי הַמְחָהוּ אַע"ג דְכְּתִיב בְּהוּ אֲכִילָה ה"נ בְּאֱלוֹ
דְמְשַׁקִּין הַיּוֹצָא מִהֶן הוּי פְּהַמְחָהוּ תִינַח הֵיכָא דְאִיסוּר הֵבֵא מְאֵלִיו. אֲבָל הַקְדָּשׁ לְפִרְש"י
אוּ כִלְאִים לְפִירוֹשׁ הַתּוֹס' דְלֹא אִיסוּר הֵבֵא מְאֵלִיו הוּא מִנ"ל וּמָה שְׁפִי הַתּוֹס' דְכִלְאִים
לֹא אִיסוּר הֵבֵא מְאֵלִיו הוּא וְדֹאֵי צ"ע דְמָה שְׁנַאָסֶר ע"י מְעֻשָׂה הַזְרִיעָה בְּשִׁבִיל זֶה לֹא
מִיקְרֵי אִיסוּר ע"י אָדָם פִּינֵן דְעִיקָר אִיסוּרוֹ מְאֵלִיו הוּא דְאִטּוּ בְּשַׁר בְּחֻלְב לֹא הוּי אִיסוּר
הֵבֵא מְאֵלִיו וְעֵינֵן שְׁבוּעוֹת דָּף כ"ד ע"ב וּבְכִרִיתוֹת דָּף י"ד דְמְשַׁמְעַ דְפִיגּוּל ג"כ מִיקְרֵי
אִיסוּר הֵבֵא מְאֵלִיו וְלֹא מִיקְרֵי לֹא אִיסוּר הֵבֵא מְאֵלִיו אֱלֹא הַקְדָּשׁ דְהוּא עֲצָמוֹ אָסְרוּ עֲלֵיו:
אֱלֹא דְהַתּוֹס' ו"ל הַקְשׁוֹ אֲהַקְדָּשׁ מֵאֵי פְרִיף מִנ"ל הָא לֹא כְּתִיב בְּיָה אֲכִילָה וְנָהִי דְאֲפְלֵאִים
גְּמִי תִיקְשִׁי הָא לֹא כְּתִיבָא בְּיָה אֲכִילָה כְּבָר כְּתִבוּ הַתּוֹס' ו"ל דְמְסַבְרָא אִית לֵן לְמִימַר דְלֹא
אָסְרָה תּוֹרָה אֱלֹא כְּשֶׁהוּא בְּעֵינֵן אֲבָל בְּהַקְדָּשׁ לֹא מְסַתְבַּר לְהוּ לְמִימַר הֵכִי מְשׁוּם דְבְּכָל
גְּוֹנֵי שְׁהוּא הָרִי הוּא הַקְדָּשׁ וְאָסוּר בְּהַנָּאָה אַע"ג דְכִלְאִים גְּמִי אָסוּר בְּהַנָּאָה מ"מ יֵשׁ לוֹמַר
דְגַם אִיסוּר הַנָּאָה לִית בְּיָה אֱלֹא כְּשֶׁהוּא אִיסוּר בְּעֵינֵן אֲבָל בְּהַקְדָּשׁ לִיכָא לְמִימַר הֵכִי דְאִיף
שְׁהוּא הָרִי הַקְדִּישׁוֹ לְשִׁמִּים וּמָה שְׁכְּתִבוּ הַתּוֹס' לְעִיל גְּבִי חֻמֵץ אַע"ג דְאָסוּר בְּהַנָּאָה לִית
בְּיָה פֶרֶת הַיִּינוֹ לְמֵאֵי דְפְרִיף מְלִשׁוֹן אֲכִילָה אֲבָל לְפִמְש"כ כָּאֵן דְמְסַבְרָא לֹא נַאָסֶר אֱלֹא
כְּשֶׁהוּא בְּעֵינֵן לֹא תִיקְשִׁי גַם מְהַנָּאָה: וְאַפְּלוֹ לְפִמְש"כ בְּשֵׁם הַרְשָׁב"ם ו"ל דְהֵכָא פְרִיף
אֲמַשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין מִהֶם שְׁאִין גּוּף הַפְּרִי דְלַעֲנֵן זֶה אֲפִי לֹא כְּתִיב אֲכִילָה כְּמֵאֵן דְכְּתִיב דְמִי
מ"מ לְעֵנֵן הַקְדָּשׁ מְסַתְבַּר לְהוּ דְבְּכָל גְּוֹנֵי אָסוּר אֱלֹא דְלִד' הַרְשָׁב"ם צ"ע מִנ"ל דְבְּכָל
הַיִּי דְלַעֲלִיל אִיתְרַבּוּ מְשַׁקִּין הַיּוֹצֵאִין מִהֶם פְּמוֹתֵן דְלֵמָא לֹא אִיתְרַבּוּ אֱלֹא גּוּף הָאִיסוּר
כְּשֶׁהוּא גִימּוֹחַ וְע"כ צ"ל דְגַם זֶה חֻשׁוּב כְּמוֹ גִימּוֹחַ גּוּף הָאִיסוּר וְהַמְהַרְשָׁ"א ו"ל כְּתִב
דְמִנְפָּשׁ אִיתְרַבּוּ גַם כָּל הַיּוֹצָא מִהֶן כִּי הֵיכִי דְמַרְבִּינֵן מְהַטְמֵאִים דְשְׂרָצִים צִירוֹ וְרוֹטְבֵן
וְקִיפָה שְׁלֵהֵן וְאִין זֶה מְסַפִּיק דְבְּאֵמַת מִנ"ל הָא דְלֵמָא לֹא אִיתְרַבּוּ אֱלֹא מִיחוּי גּוּף הָאִיסוּר
אֲבָל לֹא מְשַׁקָּה וְצִיר הַיּוֹצָא מִהֶן אֱלֹא דְהַתּוֹס' ו"ל שֵׁם בְּחוּלִין דָּף קי"ב כְּתִבוּ כִד'
הַמְהַרְשָׁ"א ו"ל דְצִיר וְקִיפָה וְרוֹטְבֵן שְׁקוּלִים הֵם וְיָבוֹאוּ שְׁנִיָּהֶם וְחֵד מְחַבְרָיָה לֹא אֲתִי

דקיפה ורוטב הוא כמו גוף האיסור אלא דאיצטריה לרבוני משום דכתיב אכילה וציר יש לו קולא דלאו גוף האיסור הוא ואפ"ה לא הוי שמעינן מינה קיפה ורוטב משום דמציינו לאוקמי דמייירי כגון שהקפהו דהוי דרה אכילה.

ויתבאר יותר בזה לקמן: והקשו עוד על פרש"י ז"ל דלהקדש מצי למילף חטא חטא מתרומה ולישב דברי רש"י ז"ל יתבאר לקמן ומסיק הש"ס דכל איסורין אלו ילפינן במה הצד מתרומה וחד מהנה או מבכורים וחד מהנה דגבי בכורים איתרבו מתביא דמשקין היוצאין מהן כמותן ופריה אלא הא דתנן פלוגתא דר"א ור"י בדבש תמרים ויין תפוחים דלר"א משלם קרן וחומש ולר"י פטור במאי פליגי בדון מינה ומינה או אוקי באתרא ר"א ס"ל דון מינה ומינה וילפינן מבכורים דבכל הפירות משקין היוצאין כמותן דריבויא סתמא כתיב ומסבא אין לחלק ור"י ס"ל אוקי באתרא דגבי תרומה תירוש ויצהר כתיב.

אבל משאר פירות משקין היוצאין אינן כמותן. ויש לדקדק א"כ למה ליה לר"י לדון כלל תרומה מבכורים כיון דכתיב תירוש ויצהר גבי תרומה.

אלמא דמשקה דתירוש ויצהר כמותן וצ"ל דנדאי לענין איסורא ילפינן מבכורים לכל הפירות אלא דלענין קרן וחומש הוא דמוקמינן באתרא דאינו משלם אלא בתירוש ויצהר ופריה עוד מהא דתנן אין סופגין את הארבעים בערלה אלא על היוצא מן הזיתים וענבים ומסיק דר"י הוא דיליף מתרומה ונהדר ילפינן ערלה מבכורים דאין לוקין אלא על היוצא מן הזיתים וענבים ולפי מסקנא זו הא דילפינן לעיל טבל וחדש והקדש ושביעית וכלאים במה הצד מתרומה דמשקין היוצאין מהן כמותן היינו ג"כ למלקות דוקא בזיתים וענבים אבל לאיסור ילפינן בכל הפירות ולפ"ז נראה דליכא מעילה במשקה היוצא מפירות הקדש לבד מזיתים וענבים פי היכי דגבי תרומה אינו משלם קרן וחומש ויש ליישב בזה קושית התוס' ז"ל בהקדש גילף חטא חטא מתרומה דכיון דלית בה מעילה לא ילפינן לה בגז"ש דחטא חטא אלא דא"כ דליכא מלקות אלא ביוצא מן הזיתים וענבים בכל האיסורין אבל בשאר פירות אין בהם אלא איסור בעלמא אם כן הדק"ל מנ"ל בכל הנה דלעיל דמשקין היוצאין כמותן כמו ציר שרצים דאין לומר דשקולים הם וכמ"ש התוס' ז"ל.

ז"א דהא במיחוי גוף האיסור איתרבו לגמרי בין לאיסור בין לכרת ואילו ציר ומשקה היוצא אין בהן מלקות אלמא דקיל מגוף האיסור שנמקה ומנ"ל לרבוני תרנונייהו. ועוד בבכורים נמי מנ"ל דבשאר פירות איכא איסורא דהא מתביא לא מרבינן אלא הביא ענבים ודרכן אבל לא שאר פירות: והיה נראה לומר דלמסקנא באמת ליכא אפילו איסור בעלמא מה"ת במשקה שאר פירות ומה שהקשיתי לעיל א"כ למה ליה לר"י לדון מינה הא תירוש ויצהר כתיב בהדיא ז"א דאיצטריה לדון מינה היכא דקרא שם תרומה על הענבים ואח"כ יצאו מהן המשקין דאסורין וכדמשמע לישנא דהש"ס מה משקה דקדשי בתרומה כו' ולפ"ז משקין היוצאין כוליהו חזא היא עם מיחוי גוף האיסור אלא דבמשקה שאר פירות פליגי ר"א ור"י לר"א משקה כל הפירות הוא כגוף האיסור שנימוח ור"י ס"ל דמשקה שאר פירות אינו כגוף האיסור וא"ש לפ"ז הא דילפינן לעיל מחד מהנה ומתרומה דמשקין היוצאין מהן כמותן משום דהיינו הך דמשקה היוצא היינו איסור

שְׁנִימוֹחַ: אֵלָּא דא"כ קִשְׁיָא טוּבָא הָא דִּילְפִינָן בְּחֻדְשׁ מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִהֶן כְּמוֹתוֹ הִיכִי מִשְׁפַּחַת לֵהּ הָא לֹא שְׁיִיף מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא אֵלָּא בְּזִיתִים וְעֵנְבִים וּמִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִדְּגָן הוּא כְּמִשְׁקָה שְׂאֵר פִּירוֹת כַּמ"ש הַתּוֹס' ז"ל.

וְעוֹד הָא צִיר שְׂרָצִים וְטִמְאָה וְדַאי אָסוּר מַה"ת. וְכַמ"ש הַתּוֹס' ז"ל שֵׁם בְּחֻלִּין דְּרַף צ"ט וְכַדְמוּכַח לְהִדְיָא בְּכּוֹרוֹת אֵלְמָא דְּאִיתְרַבִּי גַם מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא וְלִר"י הָא לֹא הוּי מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא כְּמוֹתָן אֵלָּא בְּזִיתִים וְעֵנְבִים בְּלִבְד וּי"ל דַּע"כ לֹא מְמַעֵט ר' יְהוֹשֻׁעַ אֵלָּא מִשְׁקָה שְׂאֵר פִּירוֹת וְכַדְמָרִינָן בְּפִסְחִים אִי מִשּׁוּם דְּהוּי שְׂלֵא פְּדָרְךָ אֲכִילְתָּן דְּאִין דְּרַף לַעֲשׂוֹת מִהֶן מִשְׁקָה אוֹ מִשּׁוּם דְּזִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא אֲבָל צִיר הַיּוֹצֵא מִבְּשַׂר שְׂרָצִים וְטִמְאָה גַם ר"י מוֹדֵה דְּהוּי כְּמוֹתָן מִשּׁוּם דְּשׁוֹמֵן גָּמוּר הוּא וְהוּי דַּר"א וְגַם לֹא זִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא חוּץ מִצִּיר דְּגִים דְּמָרִינָן הֵתֵם דְּהוּי זִיעָה בְּעֵלְמָא וְהָא דְּחֻשְׁבִּיב חֻדְשׁ בְּכֻלְל הָאִיסוּרִין שְׂמִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִהֶן כְּמוֹתָן הוּא אֲגַב גְּרָרָא דְּאִינְךָ וְעִיקָר יִלְפוּתָא הוּא לְחַם חֻדְשׁ שְׁנִימוֹחַ דְּגַבִּי חֻדְשׁ ג"כ פְּתִיב אֲכִילָה: הָעוֹלָה לְפִי הַנ"ל דְּצִיר שְׂרָצִים וְדַאי אָסוּר מַה"ת וְלוֹקָה דְּהָרִי הוּא כְּגוּף הָאִיסוּר אֲבָל מִשְׁקָה הַיּוֹצֵא מִפִּירוֹת אִיסוּר אִין אָסוּר וְלוֹקָה אֵלָּא עַל הַיּוֹצֵא מִזִּיתִים וְעֵנְבִים אֲבָל מִשְׂאֵר פִּירוֹת לִיכָא אִפִּי אִיסוּר דְּאִוְרִינְיָתָא פִּינּוּ דְּלִית לָן קְרָא לְרַבּוּנֵי דְּקִרְאֵי אִיִּצְטְרִיף לְמִיחוּי גּוּף הָאִיסוּר: וְדַבְרֵי הַתּוֹס' ז"ל בַּד"ה וְהָדָר מִיִּתִּי לֵהּ שְׂפַתְבוּ דְּהָא דִּילְפִינָן עוֹלָה מִכְּפוּרִים הוּא דִּיּוֹצֵא מִזִּיתִים וְעֵנְבִים חֻשְׁבִּיב מִשְׁקָה וְלֹא אִיסוּרִין דְּזִיעָה בְּעֵלְמָא הֵן וּבְפִסְחִים דְּרַף כ"ג פְּתִיבוּ ג"כ הִכִּי בְּאַרְיִכוֹת דְּבִרְיָהֶם ז"ל אִינּוּ מוּכְנָסִים דְּוַדַּאי עִיקָר יִלְפוּתָא הוּא דְּמִשְׂאֵר פִּירוֹת לֹא הוּי הַמְשַׁקֵּין הַיּוֹצֵאִין מִהֶן כְּמוֹתָן וְאִי לֹא יִלְפוּתָא דְּכְפוּרִים וְתִירוּמָה מְסַבְרָא לֹא הוּי מְחַלְקִינּוּ: וְכֵן נָמִי אִי לֹא הִיָּה שׁוּם צַד לְחַלֵּק בֵּין זִיתִים וְעֵנְבִים לְשְׂאֵר פִּירוֹת.

גַם מִכְּפוּרִים לֹא הוּי יִלְפִינָן מִשּׁוּם דְּכְפוּרִים וְתִירוּמָה גּוּפָא לֹא הוּי מְמַעֲטִינּוּ לֵהּ פִּינּוּ דְּאִין טַעַם לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם אֲבָל הַשְׂתָּא דִּישׁ טַעַם מִצַּד הַסְּבָרָא לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם שְׂפִיר יִלְפִינּוּ מִתִּירוּמָה דְּדוּקָא תִירוּשׁ וְיִצְהָר אֲבָל שְׂאֵר פִּירוֹת לֹא.

וְכִבֵּר עַמְד הַחֲכָם צָבִי ז"ל עַל דְּבִרְי הַתּוֹס' ז"ל בְּפִסְחִים: וְע"פ הַנ"ל נִתְלַשֵּׁב מַה שְׂהַשְׂאִירוּ הַתּוֹס' ז"ל לְעֵיל דְּרַף כ"ט וּבְכּוֹרוֹת דְּרַף ו' בְּתִימָא מֵאִי מִיִּתִּי לְעֵיל מְקָרָא דְּהַטְמָאִים דְּכִתִּיב גַבִּי שְׂרָצִים לְצִיר טְרִיפָה הָא חֲזִינָן דְּאִיִּצְטְרִיף קְרָא בְּשְׂרָצִים לְחוּד וּבְטִמְאָה לְחוּד כְּדַאיִתָּא בַת"כ וְצִיר דְּגִים לֹא יִלְפִינּוּ מִיִּנְיָהּ וּמִתֵּר מַה"ת.

א"כ מִנ"ל לְמִילָף מִשְׂרָצִים לְצִיר טְרִיפָה אֲבָל לְפִי הַנ"ל נִיחָא דְּדוּקָא צִיר דְּגִים הוּא דְּלֹא יִלְפִינּוּ מִשּׁוּם דְּזִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא אֲבָל צִיר שְׂרָצִים וְטִמְאָה וְטְרִיפָה וְדַאי יִלְפִינּוּ מִהֶדְדִי וְכִינּוּ דְּאִיתְרַבּוּ בְּשְׂרָצִים ה"ה בְּטִמְאָה וְטְרִיפָה וְהִינּוּ דְּפָרְכִינּוּ מְקָרָא דְּהַטְמָאִים דְּכִתִּיב גַבִּי שְׂרָצִים עַל בְּהֵמָה טִמְאָה בְּכּוֹרוֹת שֵׁם וּמַה שְׂהִבִּיאוּ הַתּוֹס' ז"ל דְּרִשְׁתָּ ת"כ גַבִּי טִמְאָה לְחוּד ע"כ תְּלַמוּדִין לֹא ס"ל לְהָדָר דְּרִשְׁתָּ מִדְּלָא מִיִּתִּי לֵהּ הַש"ס הָכָא: וְהַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ בְּקוּנְטֵרִס הַנ"ל צִידָד לִזְמַר דְּצִיר טְרִיפָה ג"כ דְּרַבְּנָן כְּמוֹ צִיר דְּגִים דְּמִשְׂרָצִים לִיכָא לְמִילָף שְׂפִין מְטַמָּא בְּכַעֲדָשָׁה וְזֵה אִינוּ דַּא"כ מֵאִי פְּרִיף בְּכּוֹרוֹת לְמָה לִי אֵת הַגְּמֵל לְחַלֵּב בְּהֵמָה טִמְאָה תִּפְוִק לִיָּה מִהַטְמָאִים לְאָסוּר צִירוֹ וְרוֹטְבֵן וְלֵד' הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ ז"ל מֵאִי פְּרִיף שְׂרָצִים שְׂאִנִי וְאִפִּי נִימָא דְּהַש"ס סְמִיף הֵתֵם אֲקָרָא דְּכִתִּיב גַבִּי בְּהֵמָה טִמְאָה עֲצָמָה.

וכמ"ש התוס' ו"ל שם אפתי תיקשי מאי משני התם ס"ד אמינא הואיל וחלב חידוש הוא
דינצא מאבר מן החי ה"א דחלב בהמה טמאה ג"כ מותר ואי פנ"ל מאי חידושיה הא לא
שמעינן פלל באבר מן החי דצירו אסור דמבהמה ליכא למילף דאיכא למיפריה כמה פירכי
ומש"ה חלב נמי מותר אבל בטמאה דצירו אסור חלבו נמי אסור אלא ודאי מוכח דציר
פל האיסורין אסור מה"ת ונשפיר הוי חידושא וכן מוכח מהא דאיבעי לן פרוק בהמה
המקשה באבר אחד שיצא מהו לגמור חלבו אלמא דבאיסור יוצא ג"כ אסור החלב מנ"ל
אלא ע"כ ילפינן פל האיסורין מחד מהנה ומבכורים או תרומה.

וכן מוכח מהא דפשיטא לן בקל הש"ס דחלב טריפה אסור והיינו משום דצירו אסור ג"כ
דאל"ה מנ"ל דאסור דמבהמה טמאה ליכא למילף דהתם צירו אסור אלא ודאי בקל
האיסורין הציר אסור דחשוב פגוף המאכל שנימוח חוץ מציר דגים דזיעה בעלמא הוא:
ומש"כ התוס' ו"ל בפסחים דין ושמון נמי זיעה בעלמא הוא הוא ג"כ תמוה הא מסקינן
בפסחים דמשקין מיפקד פקידי בתוך הענבים ועוד מדמכרינן עלייהו בפה"ע ובאמת
ראיתי בדברי הרא"ש ו"ל בברכות פרוק כיצד מברכין שהקשה בשם הר"א ממיין ו"ל
הכי מברכין איין ושמון בפה"ע הא לאו פרי הוא מדאיצטריה למילף ערלה פרי פרי
מבפורים ובכפורים ג"כ לא מרבינן אלא הביא ענבים ודרכן אבל לדרוך ולהביא אסור
אלמא דלאו פרי הוא ותיגרן הרא"ש ו"ל דבאמת מסבא פרי הוי והא דאיצטריה קרא
בכפורים היינו משום דהוי ילפינן בגז"ש מערלה דכתיב בה אכילה ולא זכיתי להבין
דבריו ו"ל דבערלה ודאי הוי אמרינן דמשקה כל הפירות הוא כמותן משום דאיסור הבא
מאליו הוא וילפינן ליה מהנה דאע"ג דכתיב בהו אכילה אם עשאן משקה ג"כ עבר
עליהו וכי איצטריה קרא היכא דלאו איסור הבא מאליו וכדפריה הש"ס בכפורים גופייהו
מנ"ל ואע"ג דלא כתיב בה אכילה מ"מ ה"א דפרי משמע כמו שהיא שלא נשתנית
וכדממעטינן באמת לכתחלה להביא משקה וכדתנן בסוף חלה יוסף הפהו הביא בכורי
יין ושמון ולא קיבלו ממנו להכי איצטריה ריבויא דתביא להביא ענבים ודרכן דיצא
וחשוב פאילו לא נשתנה ועיין במע"מ שם בברכות שכתב דהביא ענבים ודרכן לאו דוקא
דכינן דפרי הוא אפילו לכתחלה יכול להביא יין ואין צורך לזה דע"כ הא דאמר ר' יוסי
פרי אתה מביא ואי אתה מביא משקה מיעוט גמור הוא וכהא דיוסף הפהו ועיין בזה
בדברי התוס' בערכין דף י"א ובדברי הר"ש בחלה וי"ל דהא דממעטינן מפרי דכתיב
בכפורים להביא משקה היינו מדכתיב ראשית פרי משמע שלא נשתנה אבל הא ודאי
פשיטא מילתא דין ושמון לאו זיעה בעלמא הוא ומיקרי פרי: ובפירוש המשניות
להרמב"ם ו"ל ראיתי שכתב שם דהא דיוסף הפהו דלא קיבלו ממנו יין ושמון פליג אהא
דתנן דמביאין בכפורי יין ושמון ומוקי למתניתין דתרומות כר' יהושע דיליף בכפורים
מתרומה ודבריו ו"ל ג"כ נפלאו דחומרא הוא דילפינן מתרומה שלא להביא משאר
משקין אבל מיין ושמון ליכא למאן דפליג ובחיבורו פ"ב מהל' בכפורים כתב ו"ל אין
מביאין בכפורים משקה חוץ מזיתים וענבים שנאמר פרי אתה מביא ולא משקה ואם
הביא אין מקבלין ממנו משמע דמפרש דברי ר' יוסי דמפרי ממעט שאר משקין וזיתים
וענבים מרבינן מתביא ואפילו לכתחלה יכול להביא יין ושמון והביא ענבים ודרכן ל"ד
ועיין בכ"מ שם וגם זה צ"ע דא"כ היכי יליף ר"א תרומה מבכפורים דמפל הפירות
המשקין פיוצא מהם הא אדרבה בכפורים כתיב מיעוטא לשאר משקין וגם לר"י למה

ליה למימר דון מינה ואוקי באתרא אלא ע"כ לכתחלה אימעותו פל המשקין ומריבויא דתביא לא מרבינו אלא הביא ענבים ודרכן ומ"מ שמעינו מינה דמשקין פיוצא בהם דאל"ה הנה צריף להביא הענבים כמו שהו: העולה מפל דברי האריכות הנ"ל פי כוליה שמעתא דחולין שקיל וטרי באיסורין אם שינה אותן והמחה אותן או עשה מהן משקין אם חייב בהן פבראשונה ומסיק דבכל איסורין מיוחדין כמותן וכמותן ובמשקה היוצא מהן פלוגתא דר"א ור' יהושע לר"א משקה פל הפירות כמותן ולר"י לא הוי כמותן אלא יין ושמן בלבד ואין להקשות בינו ושמן מאי איצטריף קרא לרבוניי הא שתייה בכלל אכילה ומאי פריף הש"ס בטבל והקדש וחדש ושביעית וכלאים משקין פיוצא בהן מנ"ל.

וכמו שהקשה התוס' ז"ל לעיל בד"ה לרבות השוטה דנראה דהא דאמרין בעלמא שתייה בכלל אכילה היינו דשתייה מיקרי ג"כ אכילה כמו גבי מעשר אבל במאכל איסור שפאמר בו לשון אכילה אי לאו דאתי קרא לרבוניי גם אם אכלו בדרף שתייה לא הוי מחייבין עליו אלא כמו שהוא דרף אכילה ולא פשעשאו משקה ואין חילוק בין המחה המאכל עצמו ועשאו משקה או שפחט ממנו משקה וע"כ צ"ל פן גבי כלאים והקדש דלא פתיב בהו אכילה ואפ"ה בעי מנ"ל דמשקה היוצא מהן כמותן והיינו כמ"ש התוס' ז"ל דסברא הוא דלא אסרה תורה אלא פשהאיסור בעין: וצירי טריפה וטמאה ושרצים ג"כ בכלל מיוחדי האיסור הוא לבר מציר דגים דזינעה בעלמא הוא וכן מי פירות לר"י דקיי"ל פנותיה אין בהם איסור מה"ת.

ובמי פירות איתמר תרי טעמי בפסחים אי משום דהוי שלא כדרף הנאתן או משום דזינעה בעלמא הוא ונ"מ בהני תרי טעמי דלמ"ד משום דהוי שלא כדה"נ א"כ בכלאים והקדש דלא פתיב בהו אכילה אפילו שאר מי פירות פיוצא בהן ולמ"ד דזינעה בעלמא הוא אפילו בכלאים והקדש אין בהן איסור תורה וסתמא דהש"ס בבכורות סבירא ליה פטעמא דזינעה בעלמא הוא גבי דובשא דתמרי: ונראה עוד לפי הנ"ל דגם על פל היוצא מן הטמא כמו חלב טמאה וביצי עוף טמא לוקין עליהן כגוף האיסור דהא בבכורות מקיש הש"ס חלב לציר וכי היכי דבציר לוקין עליהם כגוף האיסור כדמשמע בשמעתין ה"נ בחלב טמאה וביצי עוף טמא לוקין עליהן: אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות אינו אומר פן שפתיב שם דאע"ג דאיסור בכל היוצא מן הטמא אין לוקין עליו שפאמר ומבשרם לא תאכלו ונהרי זה פאוכל חצי שיעור דאיסור מה"ת ואין לוקין עליו וא"כ נראה לדעתו דאצירן ג"כ אינו לוקה פינון דהש"ס מדמי להו אהדדי שם בבכורות וא"כ הדק"ל מנ"ל לרבוניי מהטמאים דשרצים לאסור צירן פינון דאיצטריף קרא לקיפה ורוטב דהוי מיוחדי כגוף האיסור ולוקין עליהם כמו על גוף האיסור ומנ"ל לאסור צירן פינון דקיל הוא דאין לוקין עליו ונהי דאיסור תורה שמענו בציר דבכלל יוצא מן הטמא הוא אבל היכי פלליה הש"ס בדרשא דהטמאים דמשמע פכוליה שמעתא דמייירי כגוף האיסור פכל הני דשמעתין: והכ"מ ז"ל הביא ראיה מכרחת לדברי הרמב"ם ז"ל מהא דבפרק אלו טריפות דף ס"ד אמרין דאינו לוקה על ביצת השרץ אלא אם רקמה אבל בלא"ה אינו לוקה נאמאי וקא פל היוצא מן הטמא טמא וכמו שהקשו התוס' ז"ל ה"תם ולדברי הרמב"ם ז"ל ניקח דאיצא מן הטמא אינו לוקה דמש"כ התוס' ז"ל לתרץ שם דביצת השרץ מותרת משום דטהורה נמי חידוש הוא ואע"ג דבעוף טמא ילפינו מבת היצנה דביצתה אסורה שרץ לא ילפינו מעוף צ"ע דאמאי לא נילף עכ"פ שילקה עליה פכונת פי היכי דהוי

יְלַפִּינוּ הָכָא לַעֲנִינוּ צִירָו וְרוּטְבָן אִי לָאו דְאֵתִי קָרָא לְאַשְׁמַעִינוּ דְלוּקָה אֶפְּלוּ בְכַעֲדָשָׁה וְעוּד לְשִׁיטַת הֶרְמֵב"ם ז"ל דְצִיר ג"כ הֵנִי בְכָלֵל יוֹצֵא מִן הַטְּמֵא וְלֹא חָשִׁיב גּוּף הָאִיסוּר כְּמוֹ שֶׁהוֹכַחְתִּי לְעֵיל א"כ בְּשֶׁרְצִים גּוֹפִינְהוּ נְמִי כֹל הַיּוֹצֵא מִהֶן כְּמוֹתָן וְכִינוּ דְגַלִּי קָרָא בְּעוֹף טְמֵא דְבְטָמָא אֲסוּרָה הַבִּיצָה מִמִּילָא דְאֲסוּרָה גַם בְּשֶׁרֶץ.

אֵלָּא ע"כ אִיסוּרָא אִיפָּא אַבְל אִין לֹוֹקִין עַל כֹּה"ג מְשׁוּם שְׁנֵאָמַר וּמִבְּשָׂרָם לֹא תֹאכְלוּ וְלֹהֲכֵי קֹאמַר שְׂאֵם רַקְמָה לֹוֹקָה עֲלֶיהָ אַבְל הָא וְדֵאִי תִיקְשִׁי מִנ"ל לְמִילָף צִיר מִהַטְּמָאִים כִּינוּ דְאִיצְטְרִיף לְקִיפָה וְרוּטְבָ דְהֵנִי כְּגוּף הָאִיסוּר וְכ"ת דְלֹא מְשַׁמַּע לִיהָ לְהֶרְמֵב"ם ז"ל לְחַלֵּק בֵּין צִיר דְגִים לְשֶׁאָר צִיר וְכִינוּ דְאֶמְרִינוּ לְעֵיל דְצִיר דְגִים זִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא ה"ה לְכָל צִיר דְלֹא הֵנִי אֵלָּא זִיעָה וְלֹא חָשִׁיב כְּגוּף הָאִיסוּר וְהָא דְחָשִׁיב לֵהּ בְכָלֵל קִיפָה וְרוּטְבָ מִקְרָא דְהַטְּמָאִים הוּא אַגַב גְּרָרָא דְאֵם כֹּן מֵאִי פְרִיף בְּכֹוֹרוֹת עַל חֵלֵב טְמֵאָה תִיפּוֹק לִיהָ מִהַטְּמָאִים כִּינוּ דְצִיר אַגַב גְּרָרָא נְסָבָה הִיכִי שְׁמַעִינוּ מִינָהּ לְחֵלֵב טְמֵאָה: ע"כ הִיָּה נִרְאָה לֹוֹמַר דְלְדַבְרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל ג"כ צִיר חֲמוּר מְשֶׁאָר יוֹצֵא מִן הַטְּמֵא דַע"כ לֹא פִתַּב הֶרְמֵב"ם ז"ל דְאִין לֹוֹקִין עַל יוֹצֵא מִן הַטְּמֵא הִיָּנוּ אֵם יָצָא מִמֶּנּוּ מֵאֲכָל אַחַר כְּמוֹ חֵלֵב וּבִיצָה אַבְל צִיר דְטַעַם אֶחָד לוֹ עִם גּוּף הָאִיסוּר הֵרִי הוּא כְּגוּף הָאִיסוּר וְאִף עַל גַּב דְבִסְנוּגִיָּא דְבְכֹוֹרוֹת מְשַׁמַּע דְדַמְיִין לְהַדְדִי מ"מ יָצָא לוֹ כֹּן מִהֵנִי שְׁמַעְתָּא דְחֹוֹלִין דְמְשַׁמַּע דִּישׁ חִילּוֹק בִּינֵיהֶם דְגַבִּי בִיצַת הַשֶּׁרֶץ מְשַׁמַּע דְאִין לֹוֹקִין עֲלֵיהֶם וְכַמ"ש לְעֵיל מְסוּנְגִיָּא דְאֵלוּ טְרִיפּוֹת וְצִיר מוֹכַח הָכָא דְלוֹקִין עֲלֵיו וְכַדְאֶמְרִינוּ הֵתָם אִי מִהֵנָּה ה"א עַד דְאִיפָּא כְּזִית אֵלְמָא דְלוֹקִין עַל שִׁיעוּרָן.

ע"כ שְׁמַעִינוּ מִהָכָא דְצִיר חֲמוּר מְשֶׁאָר יוֹצֵא מִן הַטְּמֵא וְלֹא מְמַעְטִינוּ לִיהָ מִקְרָא דְבְבִשְׂרָם לֹא תֹאכְלוּ דְגַם הוּא בְכָלֵל בְּשֶׁר הוּא כְּמוֹ קִיפָה וְרוּטְבָ: וְרֵאִיתִי לְהֶרְמֵב"ם ז"ל פְּרַק יו"ד מִהִלְכוֹת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת שְׁכַתֵּב הַטְּבָל וְהַחֲדָשׁ וְהַקֶּדֶשׁ וְשִׁבְעִיעִית וְכִלְאִים מְשַׁקִּין הַיּוֹצֵאִין מִפִּירוֹתֵיהֶן כְּמוֹתָן וְאִין לֹוֹקִין עֲלֵיהֶם חוּץ מִיָּזוּ וְשָׁמֶן שֶׁל עֶרְלָה וְיִזְוּ שֶׁל כִּלְאֵי הַפָּרָם דְלוֹקִין עֲלֵיהֶם כְּמוֹ עַל זִיתִים וְעֵנָבִים שְׁלֵהֶם מְשַׁמַּע מִדְּבָרֵיו ז"ל דְבְכָל מְשַׁקִּין אִיפָּא אִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא אֵלָּא דְאִין לֹוֹקִין עֲלֵיהֶם וְלִכְאוּרָה מִנ"ל הָא כִּינוּ דְלְמִסְקָנָא לֹא הֵנִי מְשַׁקִּין כְּמוֹתָן אֵלָּא בְּזִיתִים וְעֵנָבִים כְּדִילְפִינֵן לְהוּ מִבְּפּוּרִים וְתִרוּמָה וְכֹן הַקְּשָׁה הַלַּח"מ ז"ל שֶׁם הֵגַם שְׁדָבְרֵיו ז"ל אִינוּ מוֹכְנִים לִי מֵרֵאשׁ וְעַד סוּף דְמָה שֶׁהַקְּשָׁה עַל הַקֶּדֶשׁ וְכִלְאִים לְחוּד מְשׁוּם דִּילְפִינֵן לְהוּ מִבְּפּוּרִים וְתִרוּמָה וְלֹא בְשֶׁאָר אִיסוּרִין מְשׁוּם דְבְשֶׁאָר אִיסוּרִין מְשַׁמַּע לִיהָ דְבְכָל פִּירוֹת מְשַׁקִּין הַיּוֹצֵאִין מִהֶן כְּמוֹתָן וְכַמּוֹ שֶׁהַקְּשָׁה שֶׁם ג"כ מ"ט אִין לֹוֹקִין בְּשֶׁאָר אִיסוּרִין אֲשֶׁאָר מְשַׁקִּין ז"א דַּמְנ"ל בְּשֶׁאָר אִיסוּרִין גַּם כֹּן לְרַבּוּנֵי שְׁאָר מְשַׁקִּין דְכָל הֵנִי קָרָאִי דְלְעֵיל מִיָּיִרִי בְּמִיחּוּי גּוּף הָאִיסוּר אֵלָּא דְלֹר"א דְכָל מְשַׁקִּין חָשׁוּבִין לְאִיסוּר אֵם כֹּן גַּם הֵם כְּלוֹן כְּגוּף הָאִיסוּר שְׁנֵימוֹת יַחְשָׁבוּ וְלֹר"י דְלֹא חָשִׁיב מְשַׁקָּה אֵלָּא עַל הַיּוֹצֵא מִן זִיתִים וְעֵנָבִים מִמִּילָא דְבְכָל הָאִיסוּרִין שְׁאָר מְשַׁקִּין אִין בְּהֶם אִיסוּר וְהָא תִיקְשִׁי אִיסוּר תוֹרָה בְּלֹא מְלָקוֹת מִנ"ל בְּשֶׁאָר מְשַׁקִּין וּמ"ש הַל"מ ז"ל שֶׁם דַּס"ל לְהֶרְמֵב"ם ז"ל דְהָאֲדַשְׁאָר מְשַׁקִּין קִינְיִי הוּא מְשׁוּם דְהֵנִי שְׁלֹא כַדָּה"נ וְכַדָּאִיתָא בְּפִסְחִים וּבְכָל שְׁלֹא כַדָּה"נ אִיפָּא אִיסוּרָא דְאוֹרְיִיתָא אִין הַדְּבָר מְוַכְרַח וְאֲדַרְבָּה מְלִשׁוֹן הֶרְמֵב"ם ז"ל בַּפ"ה מִהִלְכוֹת יְסוּדֵי הַתוֹרָה מְשַׁמַּע דְאִין בְּזָה אֵלָּא אִיסוּר דְרַבְּנָן וְכַמּוֹ שֶׁהָאֲרִיף שֶׁם הַמִּל"מ ז"ל בְּתַקְלִית הָאֲרִיכוֹת וְעוּד לְדַבְרֵיו תִיקְשִׁי בְכִלְאֵי הַפָּרָם אֲמַאי אִינוּ לֹוֹקָה רַק עַל יָזוּ אֶפְּלוּ אֲשֶׁאָר מְשַׁקִּין נְמִי יִלְקָה דְהָא בְכִלְאִים חָזִיב אִפִּי שְׁלֹא כַדָּה"נ אֵלָּא הַדְּבָר

ברור דקיי"ל פהאי ליִשְׁנָא דְקוֹלַת שְׁאָר מְשָׁקִין הוּא מְשׁוּם דְזִינְעָה בְּעֵלְמָא הוּא וְכַדְמִסִּיק הַש"ס בְּבִרְכוֹת גְּבִי דְבִּשְׁאָר דְתַמְרֵי וּמִש"ה כָּל הָאִסּוּרִין שְׁוִין בְּזָה וּמֵאִי דְקִשְׁיָא לָן מִנ"ל אִסּוּר דְאִוְרֵייתָא בְּהַנִּי מְשָׁקִין נִרְאָה מְשׁוּם דַּמ"מ בְּכֻלָּל יִנְצָא מִן הַטְּמֵא הוּא וְכִי הֵיכִי דִינְצָא מִן הַטְּמֵא אִסּוּר אֶפִּילוּ יִצָּא מִמֶּנּוּ מֵאֲכָל אַחַר ה"ה הַנִּי מְשָׁקִין אַע"ג דְזִינְעָה בְּעֵלְמָא הֵם מ"מ מְטֵמָא יִצָּאוּ וְהֵיוּ וְעַכ"פ אִסּוּרִים מִן הַתּוֹרָה כְּכֹל הַיִּנְצָא כּו' וְאֵע"ג דְמִשְׁמַע בְּפִסְחִים דְאֶכִּילָה זֹה הָוֵי שְׁלֵא כְדֵה"נ וְאֶבְיֵי לָא פְּלִיג אַר"ז אֶלְא דְלֵא שְׁמַעִינָן מִהֵכָא דְשְׁלֵא כְדֵה"נ פְּטוּר מְשׁוּם דְהֵכָא בְּלֵא"ה פְּטוּר דְזִינְעָה בְּעֵלְמָא הוּא אֲבָל גַּם הוּא מוֹדֵה דְחֻשְׁבִּיב שְׁלֵא כְדֵה"נ וְא"כ לְדִינָן דְקִי"ל דְשְׁלֵא כְדֵה"נ לִיפָא אִסּוּרָא דְאִוְרֵייתָא שְׁאָר מְשָׁקִין נְמִי אִין לְהֵם לְאִסּוּר מְדְאִוְרֵייתָא י"ל דְמִהָא דַּר"א מְחֻיָּב נְמִי אֲשָׁאֵר מְשָׁקִין מְשַׁמַּע דְחֻשְׁבִּיב כְדֵה"נ דַּל"ה מ"ט דַּר"א דְאִטּוּ פְּלִיגֵי ר"א וְר"י בְּהָא אִי חֻשְׁבִּיב כְדֵה"נ אוּ לֵא אֶלְא וְדַאי לַכ"ע חֻשְׁבִּיב כְדֵה"נ אֶלְא דְפְּלִיגֵי אִי חֻשְׁבִּיב מְשָׁקֵה אוּ דְהָוֵי זִינְעָה בְּעֵלְמָא וְכַפְּלוּגְתִּינְהוּ נְמִי לְעַנְנָן טְוּמָאָה מְשׁוּם מְשָׁקֵה כְּדִתְנָן בְּתַרּוּמוֹת פִּי"א תְּדַע דְלַר' זִירָא נְמִי ע"כ לֵא חֻשְׁבִּיב מְשָׁקִין אֵלוּ שְׁלֵא כְדֵה"נ מִמֶּשׁ דַּא"כ לְמָה לִיָּה לְהַש"ס לְמִימַר לַר"י דַּס"ל דְוִן מִינְהָ וְאוּקִי בְּאַתְרָא בְּלֵא"ה פּוֹטֵר ר"י מְסַבְּרָא דְהָוֵי שְׁלֵא כְדֵה"נ: וְדַבְּרֵי הַתּוֹס' ז"ל בְּפִסְחִים כְּבָר כְּתַבְתִּי דַּצ"ע אֶלְא וְדַאי כַּמֶּשׁ"כ דְלֵא חֻשְׁבִּיב לְגַמְרֵי שְׁלֵא כְדֵה"נ אֶלְא לְגַבֵּי יִזוּ וְשָׁמֹן חֻשְׁבִּיבֵי קִצְתָּ שְׁלֵא כְדֵה"נ וּמִש"ה מוֹקִים ר' הוֹשַׁע בְּאַתְרָא לְמִיפְקִינְהוּ מִקְרָן וְחוֹמְשׁ בְּתַרּוּמָה וּמִמְלִקוֹת בְּעֵרְלָה וְכָל הָאִסּוּרִין אֲבָל אִסּוּרָא דְאִוְרֵייתָא אִיתָּ בְּהוּ וְלֵא יִצָּאוּ מִן הַכֻּלָּל כָּל הַיִּוֹצָא מִן הַטְּמֵא טְמֵא תְּדַע דְהָא רַב שְׁשֵׁת אִסּוּר שָׁם בְּבַכּוֹרוֹת אֶפִּילוּ מִי רְגָלִים שְׁל חֲמוֹר וְאֶפִּילוּ דְבִשׁ דְּבוֹרִים הֵיָה אִסּוּר אִי לֵאוּ דְשְׁרִיא רַחֲמָנָא אַע"ג דְאִין מִמְצוֹת אוֹתָן מַגּוּפָן כַּש"כ מִי פִירוֹת דְמִימְצוּ מִן הַפִּירוֹת דְאִסּוּרוֹת אַע"ג דְיֵשׁ לְחֻלְק בֵּין מִי פִירוֹת דְהָוֵי זִינְעָה בְּעֵלְמָא לְמִי רְגָלִים שְׁל חֲמוֹר וְדַבְּשׁ פִּי הֵיכִי דְמַצִּינוּ בְּצִיר דְגִים וְחֻגְבִּים מוֹתֵר.

וְדַבְּשׁ מְדְבוֹרִים וְגִזִּין וְצִרְעִין הֵווּ אִסּוּרִין אִי לֵאוּ דְשְׁרִיא רַחֲמָנָא אוּ מְשׁוּם דְאִין מִמְצוֹת אוֹתָן מַגּוּפָן וְע"כ הֵינְנוּ מְשׁוּם דְצִיר זִינְעָה בְּעֵלְמָא הוּא מ"מ מִי פִירוֹת חֻשְׁבִּיב יוֹתֵר מְצִיר חֻגְבִּים דְאִין בְּהֵם לְחֻלוּחִית כְּלָל כַּמֶּשׁ"ש הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ג שָׁם הָעוֹלָה מְכָל הַנֶּזֶ"ל דְמִפְּשֵׁט לְשׁוֹן הַרְמַב"ם ז"ל מְשַׁמַּע דְאִיפָא אִסּוּר דְאִוְרֵייתָא בְּכָל מִי פִירוֹת וְהָא דְתַנִּי בְּכָל אִסּוּרִין מְשָׁקִין הַיִּוֹצָאִין מֵהֵם כְּמוֹתָן בְּכָל מִי פִירוֹת אִינְרֵי אֲבָל לְאִסּוּרָא בְּעֵלְמָא אֲבָל לְמִלְקוֹת אִין לוֹקִין אֶלְא עַל יִזוּ וְשָׁמֹן דְחֻשְׁבִּיבֵי גוּף הָאִסּוּר: וְנִרְאָה לְהַבִּיא רְאִיָּה דְמִי פִירוֹת אִסּוּרִין מִה"ת אֶפִּי לַר' הוֹשַׁע מִהָא דְאִמְרִינוּ בְּעֵבֹדֶת כּוֹכְבִּים פֶּרֶק אִין מְעַמִּידִין מִפְּנֵי מָה אִסּוּרוֹ גְּבִינּוֹת הָעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים מִפְּנֵי שְׁמַעְמִידִין אוֹתָהּ בְּשַׁרְף עֵרְלָה וּמִסִּיק הָתָם דְבַקְטָפָא דְפִירֵי ר"י נְמִי מוֹדֵה וְכַדְתְּנָן בְּעֵרְלָה אִמַר ר"י שְׁמַעְתִּי שְׁהַמְעַמִּיד בְּשַׁרְף הַפְּגִין אִסּוּר וּפְגִין הֵינְנוּ פְּגִי תְּאָנָה וְכִמוּ שְׁכַתְבַּת הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ג מִהַל' מֵאֲכָלוֹת אִסּוּרוֹת שְׁדַרְדַּף לְהַעְמִיד בְּמִי תְּאָנִים.

וְאִי נִימָא דְאִין בְּהֵם אֶלְא אִסּוּר דְרַבְּנָן מְשׁוּם אִסּוּר דְרַבְּנָן לֵא הָוֵי גְזֵרִינוּ וְכַמֶּשׁ"ש הַתּוֹס' ז"ל בְּחֻזְלִין דְּרַף קַט"ז בְּהָא דְאִמְרִינוּ מִפְּנֵי שְׁמַעְמִידִין אוֹתָהּ בְּעוֹר קִיבַת נְבִילָה וְלֵא קְאָמַר בְּקִיבָה עֲצָמָה מְשׁוּם דְלֵא הָוֵי אֶלְא אִסּוּר דְרַבְּנָן וְעוֹד מֵאִי פְּרִיף הָתָם בְּהַנְּאָה נְמִי לִישְׁתְּרֵי פִינוּ דְהָוֵי הֵכָא תְּרַתִּי דְרַבְּנָן דְהָאִסּוּר עֲצָמוּ אִינוּ אֶלְא מְדַרְבְּנָן וְדַבְּרַתְּ הַמְעַמִּיד דְלֵא בְּטִיל ג"כ דְרַבְּנָן מִש"ה לֵא הַחֲמִירוּ לְאִסּוּר בְּהַנְּאָה וְכַש"כ לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם ז"ל דְאִסּוּר הַנְּאָה קִי"ל בְּכָל הָאִסּוּרִין דְאִין לוֹקִין עֲלֵיהָ אֶלְא וְדַאי מְשַׁמַּע דְמֵה"ת אִסּוּר גַּם לַר' הוֹשַׁע:

אֵלָא דְבְרִישׁ נִדְהָ פְּלִיגֵי אַמּוֹרָאֵי בְּהָא וְאִיכָא מ"ד דר"י פְּלִיג אפִּי בְּקִטְפָא דְפִירֵי וְשִׁמְעֵתִי קֶאָמֵר וְלִיָּה לָא ס"ל וְלִפִּי הַנ"ל מ"ט דר"י בְּהָא וי"ל דְשָׂרְף הַפְּגִין הֵינְנוּ פִירוֹת שְׂאִין מְבוֹשָׁלִים וּבְהָא הוּא דס"ל לר"י דְלָאוּ פְּרִי הוּא אָבֵל בְּמִי פִירוֹת מְבוֹשָׁלִים לִכ"ע פִּירֵי הוּא וְעוֹד דְאִין הַדְּבָר מְוַכָּרַח דר"י פְּלִיג בְּקִטְפָא דְפִירֵי וְהַתּוֹס' ז"ל פְּתַבּוּ הֵכִי בְּדֶרְךָ אֶפְשָׁר לר' פְּדַת ע"ש בְּנִדְהָ: וּבְקִטְפָא דְגֻנוּזָא נָמִי אִיכָא הֵתָם תְּרִי לִישְׁנֵי לְחַד לִישְׁנָא בְּכָל קִטְפָא דְגֻנוּזָא פְּלִיג ר' יְהוֹשֻׁעַ אפִּי בְּאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת וְלֹא פְּלִיג אֵלָא בְּאִילָן הָעוֹשָׂה פִירוֹת דְבָזָה קִטְפָא דְגֻנוּזָא לָאוּ פִירָא הוּא וְהוּא סָבָא אָמֵר מְשׁוּם ר"י דְבְּכָל גֻנוּזָא פְּלִיג ר"י אפִּי בְּאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת לָא אָמְרִינוּ דְקִטְפּוֹ זֶהוּ פְּרִי וְאִיךָ שְׂיִהִיָּה שְׁמַעֲיִנוּ מֵהֵתָם דְקִטְפָא דְפִירֵי עֲדִיף מִקִּטְפָא דְגֻנוּזָא וּמִטַּעֲמָם זֶה נִרְאָה לְהַכְרִיעַ פְּדַעַת הַרְמַב"ם ז"ל שְׁפַתְבָּ דְעַל צוּקְעֵר מְבָרְכִין שְׁהַפֵּל דְלָא עֲדִיף מִדּוֹבְשָׂא דְתַמְרֵי וְהַשִּׁיג עָלָיו הַטּוֹר ז"ל דְקִנֵּי הַצּוּקְעֵר שְׂאֵנִי שְׁעוּמָדִין לְכֹף נִהְרֵי חֲזִינוּ הֵכָא דְקִטְפָא דְפִירֵי עֲדִיף מִקִּטְפָא דְגֻנוּזָא אפִּי בְּאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת דְאִיכָא לְמ"ד דר"י מוֹדָה בְּקִטְפָא דְפִירֵי וּפְלִיג בְּקִטְפָא דְגֻנוּזָא אפִּי אִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת וְכִינוּ דְבְּקִטְפָא דְפִירֵי מְבָרְכִין שְׁהַפֵּל כ"ש בְּקִטְפָא דְגֻנוּזָא וְנִהִי דְהַרְמַב"ם ז"ל פִּסְקָא פְּהֵאֵי לִישְׁנָא דְמוֹדָה ר"י בְּקִטְפָא דְגֻנוּזָא בְּאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת עַכ"פ לָא עֲדִיף מִקִּטְפָא דְפִירֵי דְבְּכָל הַפִּירוֹת מְבָרְכִין שְׁהַפֵּל: אֵלָא דִּישׁ מְקוֹם לְקִנֵּי דְבְּרֵי הַטּוֹר ז"ל לְטַעֲמִיָּה דר' זִירָא דְאָמֵר דְּמִי פִירוֹת לָאוּ פִירָא גָּמוּר הוּא לְעַנְנֵן מִלְּקוֹת מְשׁוּם דְהָנִי שְׁלֹא כְּדָה"נ וְא"כ יֵשׁ לוֹמֵר דְקִטְפָא דְגֻנוּזָא בְּאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת חֲשִׁיב דְרַף הַנְּאָתוֹ כִּינוּ דְקִטְפּוֹ זֶהוּ פְּרִי וְאִין לוֹ פְּרִי אַחֵר וי"ל דר"ז גּוֹפִיָּה הוּא דְקֶאָמֵר בְּנִדְהָ שֶׁם וְאִי בְּעֵית אִימָא כִּי פְּלִיגֵי חֲכָמִים בְּאִילָן הָעוֹשָׂה פִירוֹת אָבֵל בְּאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת מוֹדוּ מְשׁוּם דר"ז לְטַעֲמִיָּה דְמְשׁוּם דְהָנִי שְׁלֹא פְּדֶרְךָ הַנְּאָתוֹ הוּא דְקִילֵי א"כ בְּאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת דְהָנִי כְּדָה"נ גַּם ר' יְהוֹשֻׁעַ מוֹדָה דְאָסוּר וְעֲדִיף מְשָׂרְף הַפְּרִי בְּעַצְמוֹ דְשָׂרְף הַפְּרִי הָנִי שְׁלֹא כְּדָה"נ דְהַפְּרִי עַצְמוֹ הוּא עֵיקֶר הַהֲנָאָה וְאֶפְשָׁר דְפְּלִיגֵי רַבְּנָן אפִּי בְּשָׂרְף הַפְּרִי עַצְמוֹ בְּאִילָן הָעוֹשָׂה פִירוֹת וְכֵן מְשַׁמַּע קְצַת דְלֹנְאֵי בְּעֵית אִימָא אִין צְרִיף לְחַלְקָא בֵּין קִטְפָא דְפִירֵי לְקִטְפָא דְגֻנוּזָא בְּאִילָן שְׁעוֹשָׂה פִירוֹת דְבְּתַרְוֵיהוֹן פְּלִיגֵי רַבְּנָן ור"י הוּא דְמוֹדָה לר"א בְּקִטְפָא דְפִירֵי אָבֵל רַבְּנָן פְּלִיגֵי עָלֶיהָ גַּם בְּקִטְפָא דְפִירֵי בְּאִילָן שְׁעוֹשָׂה פִירוֹת אוֹ לְהֵאֵי שְׁיִנוּיָא ר"י שְׁמַעֲתִי קֶאָמֵר וְלִיָּה לָא ס"ל וְלִפִּי ז"ל דְצְרִיף לְבַרְךָ בְּפִה"ע אֶקְטִפָא דְגֻנוּזָא בְּאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת וְהוּא סָבָא דְאָמֵר לִיָּה מְשׁוּם ר' יוֹחָנָן דְמֵאֵן חֲכָמִים ר"א ס"ל כְּאַבְיֵי דְהָנִי זִיעָה בְּעֵלְמָא מִש"ה לָא נִיחָא לִיָּה לְחַלְקָא בֵּין אִילָן הָעוֹשָׂה פִירוֹת לְאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת דְבְּכָל גֻנוּזָא זִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא אֵלָא דְאַפְתִּי אִין זֶה מְסַפִּיק דְהָא קִי"ל כְּאַבְיֵי דְזִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא וְכִמֵּר בַּר ר"א דס"ל הֵכִי בְּבִרְכוֹת לְעַנְנֵן דְּנוֹבְשָׂא דְתַמְרֵי וְא"כ אֶפְתִּי לָא עֲדִיף קִטְפָא דְגֻנוּזָא מִקִּטְפָא דְפִירֵי אִם לָא שְׁנַחֲלַק דְבְּקִנֵּי הַצּוּקְעֵר הַשָּׂרְף שְׂבָהֵם מִיִּפְקֹד פְּקִיד בְּתוֹךְ הַקְּנִיָּם וְהָנִי כְּמוֹ יֵין וְשִׁמּוֹן אָבֵל מִנ"ל הָא: וְלִמָּאֵי דְמַחֲלַק הָרֵא"ש ז"ל לְדַעַת ה"ג בְּדָבָשׁ תְּמָרִים דְּדָבָשׁ הַזֶּב מֵאִילָיו הָנִי פְּרִי וּמְבָרְכִין בְּפִה"ע ג"כ י"ל דְקִנֵּי הַצּוּקְעֵר הַשָּׂרְף זָב מֵאִילָיהֶם כִּמ"ש וְיִטְבּוֹל אוֹתָהּ בְּיַעֲרַת הַדְּבָשׁ.

אֵלָא דְגַם לְזֶה תִּיקְשִׁי מְהָא דְפְּלִיגֵי רַבְּנָן עָלֶיהָ דר"א בְּשָׂרְף אַע"ג דְשָׂרְף זָב מֵאִילָיו: וְכֵן לְמָאֵי דְמְבוֹנָאָר בַּהֲג"א שֶׁם לְדַעַת ה"ג דְבִלָּא נָתַן מִים לָא אֶהְיֵי הַשְּׁיִנוּי לְגִרְעִיּוֹתָא אֵלָא לְהוֹרִידוֹ חַד דְרָגָא וְלְבַרְךָ עָלֶיהָ בְּפִה"א א"כ בְּקִטְפָא דְגֻנוּזָא בְּאִילָן שְׂאִינוּ עוֹשָׂה פִירוֹת

דלא אישפתי לגריעותא שפיר מברך עליה בפה"ע אבל לא קי"ל כהה"ג ז"ל בזה: ודרך
אגב קצת צ"ע אצלי מה שפירשו מפרשי המקרא דיערת הדבש הוא קני הצוקר ובגמ'
לא משמע הכי בהא דדרשינו מה ענין יער אצל דבש אלא מה יער התולש ממנו בשבת
תייב חטאת אף דבש הרוקה ממנו בשבת תייב חטאת אלמא דקרא לאו בקני הצוקר
מייירי ואין פאן מקומו ועיין בסי' ר"ב בד' הט"ז ובביאורי הגר"א ז"ל ול"נ כמש"כ.

ועיין בזה בד' הר"ש ז"ל בפ"ז משביעית תבנא לדידן דמסוגיא דע"א מוכח דאיכא איסור
תורה במי פירות: והתוס' ז"ל בב"ק דף ק"א פתבו דליכא איסור תורה במשקין היוצאין
משאר פירות והקשו שם למה לי קרא דלא יצבע בו פיון דליכא איסור תורה וכתבו לחד
תירוץא דמשקה השומר חמור ממשקה הפרי עצמו והוא צ"ע למה שכתבו דסוגיא
דפסחים וסוגיא דהעור והרנוטב פולא חדא היא וטעמא דממעטין משקה שאר פירות
הוא משום דזיעה בעלמא הוא א"כ מהיכי תייתי למימר דמשקה השומר חמור ממשקה
הפרי אבל לשיטת הרמב"ם ז"ל דבכל הנאה ליכא מלקות ניחא דנהי דאין סופגין את
הארבעים משום אכילה משום דזיעה בעלמא הוא ואין זה אכילת איסור מ"מ מפלל הנאה
לא יצאו והיינו דמרבין ליה מוערלתם ערלתו ולד' התוס' ז"ל שכ' דלוקין על הנאה צ"ל
דלא חשיבא הנאה מן האיסור דכיון דזיעה בעלמא הוא הרי הוא פמין אחר ולא מיקרי
נהנה מן האיסור: עוד נראה להביא קצת ראיה דמי פירות אסור מדאורייתא מהא דתנן
בקדושין המקדש בערלה אינה מקודשת והקשו התוס' הא חזיא שלא פדרך הנאתו
ותירצו דלא שויה פרוטה הא דחזי שלא קדה"נ.

ואי נימא דמי פירות ג"כ אין בהם איסור אלא מדרבנן א"כ הא חזי לעשות מהן משקין
ולא מסתבר למימר בהא דלא שויה פרוטה דהא פליגי ר"א ור"י לענין תרומה אי משלם
קרן וחומש ור"י מודה דקרן משלם פדאיתא בירושלמי אלא ש"מ דעכ"פ איסור בעלמא
אית בהו מה"ת.

אלא דיש לומר דגם אי נימא דליכא במי פירות איסור דאורייתא היינו לאחר ששעשון
משקין וכמ"ש דחשיב מין אחר. מ"מ לכתחלה אסור לעשותן משקין דזה נדאי חשיב
הנאה מן האיסור וכי היכי דאסור למוכרו ולהחליפו אע"ג דהחליפין מותרין בהנאה
מה"ת.

מ"מ אסור להחליפו ה"נ אסור לעשות מהן משקין ובלא"ה קושית התוס' ז"ל אינה
מכרחת וכמו שהאריך בזה המל"מ ז"ל בפ"ה מהל' סודי התורה: והפני הושע ז"ל
האריך בזה בקונטרס חדש שלו וכבר פתבתישדעתו דכל מי פירות והצירין אין אסורין
אלא מדרבנן ועוד הוסיף דאפי' המחה לגוף האיסור בשאר איסורין אין בזה איסור תורה
לבד מחמץ וחלב ויבילה ושרצים דמרבין בהו המחה את האיסור ובהם אסורין גם
משקין היוצאין מהם פן נראה שם תוכן דבריו ודבריו ז"ל נפלאו ממני ומ"ש להקל בציר
פבר פתבתי להוכיח משמעטא דבכורות דמבואר להדיא דבכל האיסורין אסור מה"ת.

ומש"כ לישב הא דמשמע מעובדא דרב מרי בר רחל דציר טריפה אסור מה"ת. היינו
משום דנבלע במאכל והוי דרך אכילה אבל ציר אין בו איסור משום דמשקה הוא משמע
מדבריו ז"ל דפטורא דציר ומי פירות בשאר איסורין הוא משום דבעינן דרך אכילה
דוקא ומש"ה אפי' המחה לגוף האיסור ג"כ פטור אבל בחמץ וחלב ויבילה ושרצים

דאיתרבי המחה לגוף האיסור ה"ה דמשקין היוצאין מהם אסורין והדבר מתמיה דא"כ מאי האי דקאמר דזיעה בעלמא הוא משמע דפטורא הוא משום דאין זה גוף האיסור אלא זיעה בעלמא ומאי מהני אם נבלע אח"כ במאכל פינו דאין פאן איסור והתוס' ו"ל בבכורות ובחולין שפיר כתבו פן לענגן קיפה ורוטב שכתבו דאיצטריה לריבוי גוף האיסור שנתמה ואכלו דרף שתיה וע"ז הקשו הא שמעינן לה מריבויא דציר דמשקה הוא ע"ז כתבו דהתם לא שמעינן דה"א דהא דאיתרבי ציר הוא פשהקפהו ואכלו אכל לענגן מי פירות אי אמרינן דזיעה בעלמא הוא אפי' הקפהו ואכלו דרף מאכל ג"כ פטור ועוד אי בשאר איסורין פטור השותה א"כ בזיתים וענבים אמאי סופגין את הארבעים הא דרף שתיה הוא אלא ודאי ילפינן מבכורים דאיתרבו מתביא דמביא יין ושמן לתרומה ולעולה ג"כ דשותה הוי כאוכל וכדאמרינן בגמ' דר"י ג"כ איצטריה לדון מנה היינו תרומה מבכורים אלא דשאר מי פירות ממעטינן משום דהוי זיעה בעלמא ולא הוי כגוף האיסור אבל אם המחה גוף האיסור פשיטא דבכל האיסורים אסור ולוקה ואע"ג דהדברים פשוטים אצלי מצד הסוגיא דהעור והרוטב עצמה דהמחהו לגוף האיסור שנה בכל האיסורין למלקות עוד אביא ראיה לזה מהא דאיתא בזבחים פרק חטאת העוף גבילה וטרפה לא יאכל פרט לעוף טמא שאיסורו משום בל תאכל טמא והיינו משום דאין איסור גבילה חל על איסור טמא והשתא אי נימא דבשאר איסורין אפי' המחהו לגוף האיסור פטור א"כ אפי' בעוף טמא אשקחן דליכא איסורא אלא משום בל תאכל גבילה ולא משום טמא כגון שהמחה אותה באור דמשום גבילה חייב דכי היכי דאיתרבי לטומאה ה"נ איתרבי לענגן אכילה ומשום טמא ליכא אלא ודאי דאין חילוק בזה וכל האיסורין שוין לענגן זה ובין אכלו בעין ובין המחהו חייב: ויש לי מקום עיון בזה בדברי הרמב"ם ו"ל דלענגן טומאה בגבילת העוף כתב דאפי' נפסלה מאכילת אדם מטמאה עדיין עד שתפסל מאכילת כלב.

ולכאורה מנ"ל הא דמשמע דאינה מטמאה אלא היכי דלוקין עליה משום גבילה ומלקות ליכא כל שנפסלה מאכילת אדם כמ"ש הרמב"ם ו"ל בפ"ד מהל' מאכלות אסורות וכ"ת דמדמינן לה לטומאת גבילת בהמה דמטמאה עד שיפסל לכלב וכו' יוחנן דכנותיה פסקינן דא"כ היכי בעינן למילף הכא מגבילה לעלמא דאפי' המחהו חייב דלמא שאני הכא דלענגן טומאה מטמאה אפי' שלכדה"נ ואע"פ שאינה ראויה לאדם.

וי"ל דלענגן שתיה כאכילה שפיר ילפינן דאכילה וטומאה שוין בזה וכמ"ש לעיל דאפי' באיסורין דלא בעינן כדה"נ הנה מותר דרף שתיה אי לא דרבי קרא אבל לענגן שיהנה ראוי לאכילת אדם בזה אינו שנה איסור לטומאה דלענגן איסור כל דלא חזי לאדם הוי שלא כדרך הנאתו אבל לענגן טומאה אפי' גבילת העוף מטמאה בבית הפליעה עד שתפסל לכלב וכדמוכח בגזיר דף נ' גבי הא דבעי התם אי יש נצל בבהמה ובעי למיפשט מהא דהמחה בחמה טהור דאתמר בגבילת העוף ומשמע התם דפלוגתיהו בטומאה חמורה איתא בגבילת העוף ועי' מ"ש שם בחי' לגזיר: ומ"מ מ"ש הרמב"ם ו"ל דנפסל מאכילת אדם הוי בכלל שלא כדרך הנאתו וא"כ בהני דלוקין עליהן שלא כדה"נ לוקה אפי' אם נפסל מאכילת אדם וא"כ נותן טעם לפגם אסור בהני איסורין דהא מגבילה ילפינן נותן טעם לפגם ולא משמע דבאיסור עבודת פוכבים ג"כ שרי בנטל"פ אע"ג דס"ל להתוס' דבע"א אסור אפי' שלא כדה"נ.

אֵלָא נִרְאָה דְאִין זֶה דּוּמָה לְזֵה וְאִיכָא מֵאן דְמִיקַל בְּהָא וּמְחִיר בְּהָא וְכֵן אִיפְכָא דר"מ דְמְחִיר בִּנְטִל"פ וּס"ל דְקְרוּיָה נְבִילָה אִפִּי' אִינְה רְאוּיָה לְגַר מ"מ מוֹדָה דְשְׁלָא כְדָרְךָ הִנְאָה פְטוּר וְכֵן אִיפְכָא מֵאן דִּס"ל נְטִל"פ מִן מוֹתָר שְׁיִיךְ הִתְרִו אִפִּי' בְּאִיסוּרֵין דְלוֹקִין עֲלֵיהֶם שְׁלָא כְדֵה"נ דְזֵה לָאו אֲכִילָה הִיא פְלָל וְכֵן צְרִיךְ לוֹמַר לְשִׁיטַת הַתּוֹס' ז"ל בְּשִׁבּוּעוֹת דִּלְר"ש דִּס"ל כ"ש לְמַכּוֹת אִיכָא אִיסוּרָא דְאוּרִינְתָא בְּשְׁלָא כְדֵה"נ וְאִפִּי"ה ס"ל נוֹתֵן טַעַם לְפָגֵם מִן מוֹתָר אַע"ג דְדְבָרֵיהֶם ז"ל צ"ע וּכְבָר הָאֲרִיךְ בְּזֵה הַמְשָׁנָה לְמַלְךָ ז"ל וְעֵי' בְּזֵה בִּפְרָמ"ג בְּשַׁעַר הַתַּעֲרוּבוֹת וְאִין כָּאן מְקוּמוֹ לְהֲאָרִיךְ בְּזֵה כִּי עֲנִין גְּדוּל וְעִמּוּק הוּא בִּפְ"ע וְגַם דְבָרֵי הַתּוֹס' ז"ל בְּפִסְחִים פָּרַק כ"ש שְׁפָתָבוּ בְּטַעְמָא דְהַמְחָה אֶת הַחֶלֶב בַּחֲמָה פְטוּר מִשׁוּם דְהוּי שְׁלָא כְדֵה"נ דְחֶלֶב חַי הוּא צ"ע כִּי עֲדִיפָא הוּי לְהוּי לְמִימַר דְהוּי סְרוּחַ וְכִדְאִיתָא בְּנִזְרֵי: וּבְעֵיקָר הִתְרַם בְּשִׁכָר מִן הַחֲדָשׁ שְׁתַּלְתָּה הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ הַדְּבָר בְּדִין מִשְׁקִין הַיּוֹצֵאִין ג"כ צ"ע דִּלְעֵנָ"ד זֶה לְכ"ע אָסוּר מֵה"ת מִשׁוּם דְזֵה שְׁיִיךְ לְכַלְלָא דְטַעַם פְּעִיקָר בְּכָל הָאִיסוּרִים דְהַתּוֹס' ז"ל בְּפִסְחִים הַקְּשׁוּ אֵהָא דְאִמְרִינֵן דְשִׁאָר מִי פִירוֹת זִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא וְאִמְאִי הוּי זִיעָה בְּעֵלְמָא הָא קִי"ל טַעַם פְּעִיקָר וְנִהֵי דְאִין קוֹשְׁיָא זֹו מְכַרְחַת מִתְרֵי טַעְמֵי חֲדָא דְאִין לוֹקִין עַל טַעְמוֹ וְלֹא מִשְׁוֹ זֵה פִּינּוֹן דְזִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא הוּי פְטַעַם וְלֹא מִשְׁוֹ וּמִש"ה אִין סוֹפְגִין אֶת הָאֲרָבָעִים וְעוֹד דְבִלֹא"ה אִין זֵה עֲנִין לְטַעַם פְּעִיקָר דְטַעַם פְּעִיקָר הוּא דְנוֹקָא ע"י בִּישׁוּל אוֹ כְּבִישָׁה אֲבָל ע"י סְחִיטָה אִין יוֹצֵא טַעְמוֹ אֵלָא זִיעָה בְּעֵלְמָא וְכֵן כְּתִב הִרָא"ש ז"ל בְּפָרַק פִּיצָד מְבָרְכִין לְעֲנִין מִיָּא דְשִׁלְקֵי וּפִירוֹת עֲצָמֵן שְׁנַתְּבִשְׁלוּ דְמְבָרְךָ עֲלֵיהֶן בִּפְה"ע דְע"י בִּישׁוּל נְכַנֵּס טַעַם הַפִּירוֹת בְּמִים וְאִפִּילוּ לְמֵאן דְפִלִּיג עַל הִרָא"ש ז"ל בְּזֵה הִינְנוּ דְאִין לְבָרְךָ עֲלֵיהֶם בִּפְה"ע דְאִין זֵה פְרִי פִינּוֹן דְלִיכָא אֵלָא טַעְמָא אֲבָל מוֹדוֹ דְטַעְמָא אִיכָא וְה"נ שְׁכָר מִן הַחֲדָשׁ וְדִאי אָסוּר מִשׁוּם טַעַם פְּעִיקָר וְאִע"ג דְמוֹדָה בִּיהֵ הִרָא"ש ז"ל דְבִרְכָתוֹ שְׁהַפֵּל הִינְנוּ מִשׁוּם דְאִישְׁתַּנִּי לְגִרְיַעוּתָא אֲבָל טַעְמָא דְשַׁעוּרִים אִית בִּיהֵ וּפְשִׁיטָא דְאִית בִּיהֵ אִיסוּר תּוֹרָה דְטַעַם פְּעִיקָר וּמְדָבְרֵי הַתּוֹס' ז"ל בְּחֻלִּין דְרַף קִי"ב מִשְׁמַע ג"כ דְצִיר לָאו בְּכָלֵל טַעַם פְּעִיקָר הוּא דְהַקְּשׁוּ הֵתֵם אֲרוֹטְב וְקוֹפָה לְמָה לִיָּה קִרָא דְהַטְמָאִים וְתַפּוּק לִיָּה דְקִי"ל טַעַם פְּעִיקָר וְתִי דְהַטְמָאִים אִיִּצְטְרִיךְ לְצִיר וְהִינְנוּ מִשׁוּם דְצִיר לֹא בָּא לְכַלְלָא דְטַעַם פְּעִיקָר מִשׁוּם דְה"א זִיעָה בְּעֵלְמָא הוּא כְּמוֹ צִיר דְגִים דְבִאֲמַת מוֹתָר וְכֵן כְּתִבוּ הַתּוֹס' ז"ל בְּכּוֹרוֹת דְרַף ו' ע"ב: וְמָה שְׁתִּירְצוּ הַתּוֹס' ז"ל בְּחֻלִּין וּבְכּוֹרוֹת דֹאֵע"ג דְקִי"ל טַעַם פְּעִיקָר אִיִּצְטְרִיךְ לְקוֹפָה וְרוֹטְב דְאִפִּי' דְרַף שְׁתִּיָּה ג"כ חִיִּיב לְכַאוּרָה יְקוּשָׁה דְהָא גּוּפָא נִילָף מִגִּיעוּלֵי מִדִּין דְאִפִּי' דְרַף שְׁתִּיָּה אָסוּר דְהָא בְּכָל גּוּנָא אָסְרָה תּוֹרָה בְּלֹא הַגְעָלָה אִפִּי' דְרַף בִּישׁוּל וּשְׁתִּיָּה.

וְעִינֵן מִש"כ הַפְּנִי יְהוֹשֻׁעַ ז"ל שֶׁם וּלְדִידֵי לֹא תִיקְשִׁי דְוַדִּאי טַעְמוֹ נְאָסֵר בְּכָל גּוּנָא בִּין שְׁמוּבְלָע בְּמֵאכָל בִּין שְׁמוּבְלָע בְּמִשְׁקָה אֲבָל גּוּף הָאִיסוּר שְׁנִשְׁתַּנָּה מֵאֲנָכָל לְמִשְׁקָה ה"א גְרַע דְלֹא נְאָסֵר אֵלָא כְּשֶׁהוּא בְּעִין וּלְפִי מֵאִי דְקִי"ל דְאִין לוֹקִין עַל טַע"כ בִּלֹא"ה נִיחָא: וְעַתָּה נְבוֹא אֶל הַבִּיאוּר בְּשִׁמְעֵתִין פִּינּוֹן דְלכ"ע לִיכָא מְלָקוֹת בְּמִי פִירוֹת מִשְׁאָר אִיסוּרֵין א"כ הִכִּי מְצִינֵן לְמִימַר דְלוֹקִין עַל מִי פִירוֹת בְּפִירוֹת אֵלוּ עֲלֵי הָא וְדִאי לֹא חֲמִיר מֵאִיסוּרֵין גְּמוּרִים.

ע"כ הִיָּה נִרְאָה דְבְּפִירוֹת אֵלוּ וְדִאי אִין לוֹקִין אֵלָא עַל הַיּוֹצֵא מִן הַזִּיתִים וְעֲנָבִים כְּשִׁאָר אִיסוּרֵין וּמִש"כ הִרְמַב"ם ז"ל גְּבִי שְׁאֲנֵי טוֹעַם דְהַיּוֹצֵא מִן הַשּׁוּם וּבְצִלִּים הוּי סָפֵק וְאִין לוֹקִין עֲלֵיהֶם מִשְׁמַע דְאִי לָאו דְהוּי סְפִיקָא דְדִינָא הִיָּה בְּהֶם מְלָקוֹת הִינְנוּ דְנוֹקָא בְּשִׁאֲנֵי

טועם דאיפא ליזשאַנא יתירא דשאַני טועם ומספּקא לן אי מכוּוין גַם ליוצא מֵהֶם אי לא וכוּוין דמכוּוין ליוצא מֵהֶם ודאי לוקה עליהם וכוּה א"ש שיטת הַר"ן ז"ל דלדבריו בְּשֵׁאנִי טועם פְּשִׁיטא לן דְּאָסוּר בְּתַבְשִׁיל שְׁיֵישׁ בּו טעם דְּבַר הַנְּדוּר וּבְיוֹצֵא מֵהֶן מִסְפָּקא לִיה וְאִמָּאי לֹא פְּשִׁיט נְמִי מִטַּעַם בְּבִישׁוּל לְיוֹצֵא מֵהֶן פִּי הֵיכִי דְפְּשִׁיט בְּעֲנֻבִים אֱלוּ וּלְפִי הַנְּ"ל נִיחָא דְבַעֲנֻבִים אֱלוּ פְּשִׁיט שְׁפִיר כִּינּוּן דְּאָסוּר בְּמָה שְׁנֹת־בַּשֵּׁל עִמָּהֶם ע"כ צ"ל דְּעֲנֻבִים אֱלוּ עֲשֹׂאָן פְּאִיסוּר גְּמוּר א"כ מִמִּילָא דְּאָסוּר נְמִי בְּיוֹצֵא מֵהֶם אֲבָל בְּשֵׁאנִי טועם לֹא מְצִי לְמִפְּשִׁט מִטַּעַם הַבִּישׁוּל דְּגַבִּי בִישׁוּל אִיפָא טעם גְּמוּר וְדַאי הוּי בְּכֻלָּל שְׁאֲנִי טועם דְּטַעַם כְּעִיקָר הוּא בְּכֻלָּ דְּוֹכְתִי אֲבָל בְּיוֹצֵא מֵהֶן שְׁפִיר מִיבְעִי לִיה כִּינּוּן דְּלֹאו טעם גְּמוּר הוּא וְכִמוּ שְׁפִתְבְּתִי לְעִיל דְּאִין מְשַׁקָּה הַיּוֹצֵא בְּכֻלָּל טע"כ מש"ה מִסְפָּקא לִיה אִי הוּי בְּכֻלָּל שְׁאֲנִי טועם אוּ לֹא: אֲלֵא דַא"כ ע"כ צ"ל דְּלֹא מִיבְעִי לִיה בְּשֵׁאנִי טועם אֲלֵא בְּיוֹצֵא מְשַׁאָר פִּירוֹת אֲבָל לֹא מְזִיתִים וְעֲנֻבִים דְּטַעַם גְּמוּר הוּא כִּינּוּן דְּלֹאו זִיעָה בְּעֻלְמָא הוּא וּבְשִׁמְעָתִין מִיבְעִי לִיה אֲזִיתִים וְעֲנֻבִים ע"כ דְּבַרֵּי הַר"ן ז"ל צ"ע וְעִינּוּ בַלח"מ שְׁדַקְדַּק עַל הַטּוּר ז"ל שְׁלֵא כְּתִב הָא דְרַבָּא דְהָא דְתַנּוּן בְּדָגִים שְׁאֲנִי טועם מוֹתֵר בְּצִיר הִינּוּ בְּצִיר שְׁפָכֵר יֵצֵא מֵהֶם וְרַצִּיתִי לוֹמַר דַּס"ל לְהַטּוּר ז"ל דְּאִפְ"י אִם אָמַר שְׁאֲנִי טועם לֹא חֲמִיר מְאִיסוּר גְּמוּר וְכִמוּ דְּבִאִיסוּר גְּמוּר צִיר דָּגִים אִינוּ אָסוּר אֲלֵא מְדַרְבְּנּוּ ה"נ בְּשֵׁאנִי טועם אִפִּי אִי נִימָא דְּאָסוּר בְּיוֹצֵא מֵהֶן וְא"כ צִיר דָּגִים הוּי סְפִיקָא דְרַבְּנּוּ וּלְקוּלָא וּמַש"ה לֹא כְּתִבָּה אֲלֵא דְאִפְתִּי תִיקְשִׁי מְטָרִית טְרוּפָה וְכֵן יִקְשֶׁה מֵהָא דְמוֹתֵר בְּטָרִית טְרוּפָה לְדְבַרֵּי הַר"ן ז"ל דְּאָסוּר בְּטַעַם בְּבִישׁוּל דְהָא טְרִית טְרוּפָה וְדַאי לֹא גִרַע מִטַּעַם בְּעֻלְמָא: וְעִינּוּ לְקַמְן בְּמַשְׁנֵה הַנּוֹדֵר מִן הַכְּרוּב אָסוּר בְּאִסְפָּרְגוּס שְׁפִירֵשׁ הַרְמַב"ם דְּאִסְפָּרְגוּס הִינּוּ מִי שְׁלֵקוֹת וְסִיִּים בְּחַבּוּרוֹ דְּמִי שְׁלֵקוֹת כְּשֵׁלֵקוֹת מְשַׁמַּע שְׁרַמְזוּ לְמֵאִי דְאִמְרִינוּ בְּבִרְכוֹת מִיָּא דְשֵׁלְקִי כְּשֵׁלְקִי וְא"כ מוּכַח מְזָה דִישׁ חִילּוּק בֵּין מִי שְׁלֵקוֹת שֶׁל יָרֵק דְאִסִּירִי אִפִּילוּ בְּנוֹדֵר סְתָם מִן הַכְּרוּב לְמִי פִירוֹת ע"י בִישׁוּל דְלֹא נֶאֱסַר אֲלֵא בְּפִירוֹת אֱלוּ אֲבָל בְּסְתָם לֹא נֶאֱסַר לֹא בְטַעְמוֹ וְלֹא בְּיוֹצֵא מֵהֶן וּמוּכַח מְזָה דְלֹא כְּדְבַרֵּי הָרֵא"ש ז"ל בְּבִרְכוֹת דְּמַדְמִי אֶהְדְּדִי מִי פִירוֹת ע"י בִישׁוּל לְמִיָּא דְשֵׁלְקִי אֲלֵא דִי"ל דְנִדְרִים שְׁאֲנִי דְאֲזַלִּינוּ בְּהוּ בְּתֵר לְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם וּמִיָּא דְשֵׁלְקִי נִקְרָאִים עַל שֵׁם הַשְּׁלֵקוֹת עֲצָמָן וּמַש"ה אָסוּר בְּהוּ אִפִּילוּ נִדְר מִן הַכְּרוּבִסְתָם אֲבָל בְּפִירוֹת אִין מִימֵיהֶן נִקְרָאִים עַל שֵׁם אֲבִיהֶן וּמַש"ה צְרִיף דְּוִקָא שְׁיֵאמַר פִּירוֹת אֱלוּ אֲבָל לְעִנּוּן בְּרַכָּה דְבַעֲיִנוּ פְּרִי מִסְתַּבֵּר לִיה לְהָרֵא"ש ז"ל דְּאִין לְחַלֵּק בֵּין יָרֵק לְפִירוֹת כִּינּוּן דְּבִירָק ג"כ אִם סְחָטָן וְעֲשֹׂאָן מְשַׁקִּין מִסְתַּבֵּר דְּאִין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶן כַּפּה"ע דְּגַם הַיּוֹצֵא מִן הַיָּרֵק הוּא זִיעָה בְּעֻלְמָא וְע"כ ע"י בִישׁוּל וּכְבִישָׁה שְׁאֲנִי שְׁיֵוֹצֵא מֵהֶם טעם גְּמוּר א"כ ה"ה בְּשַׁאָר פִּירוֹת וּמֵאֵן דְּפִלִּיג עֲלֵיהֶן דְּהָרֵא"ש ז"ל הוּא מְשׁוּם דְּיָרֵק שְׁאֲנִי דְלֵהֲכִי עוֹמֵד לְשֵׁלְקוֹ וְלֶאֱכֹל אוֹתוֹ עִם מִיָּמוֹ וְכ"ז כְּתַבְתִּי בְּמַעַט עִינּוּן בְּדְבַרֵּי הַפּוֹסְקִים ז"ל כִּי אֲנֹכִי לְפָרֵשׁ בְּאִתִּי וְלֹא לְהִלְכָה: הַמַּל"מ ז"ל שֵׁם בַּפ"ה מֵהִלְכוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה נִסְתַּפֵּק בְּאֲכִילָה שֶׁל מְצָנָה אִם אֲכַל שְׁלֵא כְּדִרְךָ הַנֶּאֱתוֹ אִי הוּי אֲכִילָה וְכַתֵּב שְׁלֵא מְצָא דִין זֶה מְפֹרָשׁ וּבַחֲוָלִין שֵׁם גַּבִּי הָא דְהִמְחָה אוֹתוֹ וּגְמַעוּ דְאִמְרִינוּ אִם מְצָה הוּא אִינוּ יוֹצֵא יְדֵי חוּבְתוֹ בְּפִסְחָ וְאִמְרִינוּ בְּגִמְרָא בְּשֵׁלְמָא מְצָה לֹא יֵצֵא נִיחָא דְבַעֲיִנוּ לְחֵם וְלִיפָא וְכַתְּבוּ הַתּוֹס' ז"ל דְּהוּי מְצִי לְמִמֵּר דַּמַּש"ה לֹא יֵצֵא בְּמְצָה מְשׁוּם דְּאֲכִילָה כְּתִיב בִּיהָ (וְעִינּוּ רַש"י ז"ל בְּפִסְחִים פָּרָק כ"ש) אֲלֵמָא דְאֲכִילָה דְּמְצָה ג"כ הִיא כְּדִרְךָ אֲכִילָה אֲבָל שְׁלֵא כְּדִרְךָ אֲכִילָה לֹא אֲלֵא דִישׁ לְהִסְתַּפֵּק אִם הִמְחָה לְמֵאֲכַל מְצָנָה וְאֲכֹלוּ דְרַךְ גְּמִיעָה אִי יֵצֵא וּמֵאִי דְּמִסְפָּקא לִי הוּא

משום דלענגן אכילת איסור איתרבי שתיה פאכילה אי לענגן אכילה דמצוה ג"כ ילפינו מאכילה דאיסור או דלמא דוקא גבי איסור הוא דאיתרבי שתיה פאכילה אבל לא לאכילת מצוה ונ"מ לענגן אכילת פסחים אם אכל הרוטב מפסח הנצלה אם יצא בו ידי חובת פסח דהא לענגן איסור קיפה ורוטב הוי פגוף האיסור.

וה"נ לענגן פסח מיחשב כבשר לצאת בו אי לא: וראיתי להרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות קרבן פסח הלכה י"ב שפכת נטף מרוטבו על החרס וחסר עליו יטול את מקומו שפל המרק והליקה שתפרוש ממנו פשיצלה אסורה שאינה בשר צלי עכ"ל משמע מדבריו דהרוטב של פסח אסור הוא ואינו כבשר וכן משמע מדבריו ז"ל בפירוש המשנה שפכת דאסור לאכול ממנו אלא מה שנשאר בעצמותו אבל לא מה שיזוב ממנו דהרי הוא כמרק ויש לפרש דבריו בתרי טעמי או משום דרוטב לאו בשר הוא ולפ"ז תיקשי איסור מנ"ל גהי דאין יוצא ברוטב אכילת פסח דכתיב ואכלו את הבשר בליקה הנה אבל מנ"ל דאסור בו וע"כ צ"ל דלא חשיב צלי אש אלא מרק בעלמא וזהו שפכת שהרי אינו בשר צלי ומ"מ דבריו ז"ל נפלאים הם ולא משמע פן בגמרא שם בפרק פיצד צולין דמוקי לה התם בחרס רותחת וסולת רותחת דהוי הרוטב צלי מחמת דבר אחר אבל אין ברוטב של פסח איסור מצד עצמו: וגם למעטו מדכתיב ואכלו את הבשר ורוטב לאו בשר הוא ג"כ קשה קצת דהא בשמעתא דהעור והרוטב משמע דקיפה ורוטב הוי בכלל בשר וכגוף האיסור הוא גם למלקות וכמו שהארבתי לעיל בזה אלא דבאמת צ"ע מה בין ציר לרוטב ולפי מ"ש לעיל בדעת הרמב"ם ז"ל דציר ג"כ פגוף האיסור? חשב גם למלקות א"כ אין חילוק בין ציר לרוטב אבל מדברי התוס' בחולין ובבכורות שהבאתי לעיל משמע דציר אינו נחשב פגוף האיסור וקיפה ורוטב חשיבי פגוף האיסור שנימוח וי"ל דאבני מפרש התם רוטב היינו חלב דקריש יש לומר דיש בו ממשות של איסור טפי מציר וכן קיפה גם פירמא בכלל כמ"ש התוס' ז"ל התם דף קי"ב דהוי גוף האיסור שנימוח ולפ"ז יש דברים דאסורים באכילה משום נבילה ואינן פגובילה לענגן טומאה כמו קיפה ורוטב ונפסל מאכילת אדם הוי איפכא דמטמא טומאת נבילות ואיסור אכילה אין בו ועוד דמשמע התם בהעור והרוטב דלענגן טומאה נמי הוי שתיה פאכילה.

וא"כ אמאי לא יטמא קיפה ורוטב טומאת נבילות כמו לענגן איסור והרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות אה"ט פתב דקיפה ורוטב היינו מרק ותבלין ואפשר דפירמא מטמא נמי טומאת נבילות וכהא דפריף הש"ס שם הוא עצמו יטמא טומאת אוקלין וכתבו התוס' שם גבי שונמא דהוי מצי למיפרך הוא עצמו יטמא טומאת נבילות ובהלכות מאכלות אסורות לא הזכיר פלל הא דקיפה ורוטב לענגן איסור אכילה ואם פן אפתי תיקשי היכי ממעטינו מבשר דאינו יוצא ברוטב פיון דאיכא מין רוטב וקיפה דכבשר הם לגמרי כמו שונמא ופירמא: וראיתי בירושלמי פרק פיצד צולין גבי פלוגתא דר"י ור"ל בגידין הרפין אי נמנין עליהן קאמר התם דלר"ל אע"ג דלשאר מקלי הם כבשר ממש מ"מ גבי פסח אימעטו מאכלו את הבשר בליקה הנה בשר ולא גידים א"כ י"ל דרוטב נמי אע"ג דלענגן איסור וטומאה נחשבים כבשר מ"מ לענגן פסח ממעטינו ליה בשר ולא רוטב דאין יוצאין בו ידי אכילת פסח אלא דלענגן הלכה נראה דלא קיי"ל כר"ל בהא אלא כר' יוחנן דלא דריש האי מיעוטא דבשר גבי פסח ואע"ג דהדר ביה מגידין שסופן להקשות ומודה לר"ל דאין נמנין עליהן היינו משום דס"ל באלו שעורותיהן כבשרן דיחידאה הוא וגם לענגן

טוּמְאָה לֹא הָיָה כְּבִשָׁר תַּדַּע דְּהָא בִּירוּשְׁלָמִי פְּלִיג ר"ל אֶפִּילוּ בְּגִידֵי הַרְפִּים שְׂאִין סוּפֹן לְהַקְשׁוֹת וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּדַרְיָשׁ מִיַּעוּטָא דְּבִשָׁר וְלֹא גִידֵין וּבִש"ס דִּילֵן אֶמְרִינָן דְּגִידֵין הַרְפִּין לִכ"ע הָיָה כְּבִשָׁר לְהַמְנוֹת עֲלֵיהֶן פִּינּוּ דְּהָיָה כְּבִשָׁר לְכָל מִזְלֵי וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּלֹא ס"ל לְהַרְדָּה דְּרִשָׁא דְּבִשָׁר וְלֹא גִידִים וְאִין אֲכִילַת פֶּסַח חֲלוּק מִשְׁאָר אֲכִילוֹת וְלֹא הִבְנִיתִי דְּבָרֵי הַתּוֹס' וְ"ל בְּחֻלְיֵין דָּף ע"ז שְׁפָתָבוּ לְשִׁטַּת הִירוּשְׁלָמִי דר"ל לֹא פְּלִיג אֲלֵא בְּגִידֵין שְׂסוּפֹן לְהַקְשׁוֹת וְהָרִי הַדָּבָר מְבֹאָר שֶׁם דְּאָפִי' בָּאִין סוּפֹן לְהַקְשׁוֹת פְּלִיג ר"ל כְּדֹאִיתָא הֵתָם כִּש"כ מְחַלְפָּא שְׁיִטְתִּיהָ דר"ל גְּבִי עוֹר דְּסוּפֹן לְהַקְשׁוֹת אָמַר דְּהוּא כְּבִשָׁר לְמַלְקוֹת וּלְטוּמְאָה כֹּל שְׂכֹן בְּגִידֵין שְׂאִין סוּפֹן לְהַקְשׁוֹת: גַּם מִש"כ שֶׁם לְתַרְזַן דְּלֹא תִיקְשִׁי דר"ל אֲדַר"ל מְהָא דִּס"ל כְּמִתְנִיתִין דְּאֵלוּ שְׁעוֹרוֹתֵיהֶן כְּבִשָׁרֵן הֵינּוּ מְשׁוּם דְּפֶסַח דְּלֹאֲכִילָהּ שְׂאִי מִטוּמְאָה דְּאֶפִּילוּ עוֹר שְׁשָׁלְקוּ מִטְמֵא טוּמְאָת אוֹכְלִין גַּם זֶה לֹא הִבְנִיתִי דְּהָא מִתְנִיתִין לְעֵנָן טוּמְאָת גְּבִילוֹת אֵיבְרִי וּמֵאִי עֵנָן טוּמְאָת אוֹכְלִין לְכָאן וְכֹן מְבֹאָר בְּדְבָרֵי הַרְמְב"ם וְ"ל דְּבִין לְעֵנָן טוּמְאָת גְּבִילוֹת בֵּין לְאִסוּר אֲכִילָהּ כ"א עוֹרוֹתֵיהֶן כְּבִשָׁרֵן וְע"כ צ"ל לְשִׁטַּת הַש"ס דִּילֵן דר"ל בְּטוּמְאָה ג"כ ס"ל דְּלֹא כְּבִשָׁר הוּא כֹּל שְׂסוּפֹן לְהַקְשׁוֹת וּלר"י הוּא דְּפָרִיף מִמִּתְנִיתִין וְהוּדָה לוֹ ר"י דְּמִתְנִיתִין יְחִידָאָה הוּא וְכַדְמִשְׁמַע הֵתָם בְּחֻלְיֵין דִּלְר"ל לְגַמְרֵי לֹא כְּבִשָׁר הֵם כְּדֹאֲמַר הֵתָם רִישׁ לְקִישׁ וְאִסוּרָא דְּאִוְרֵייתָא ע"ש: וְהָיָה אֶפְשָׁר לְחַלֵּק עוֹד בֵּין אֲכִילַת פֶּסַחִים לְטוּמְאָה וְאִסוּר מְשׁוּם דְּפֶסַח הוּא קְדָשִׁים וּבְעֵינָן אֲכִילָהּ חֲשׂוּבָה כְּדֹאִיתָא בְּזִבְחִים פָּרֵק כֹּל הַזְּבָחִים אֲלֵא דְּלֹא מִשְׁמַע כֹּן מְהָא דְּאֶמְרִינָן ר"ל וְאִסוּרָא דְּאִוְרֵייתָא וְשִׁטַּת הִירוּשְׁלָמִי בְּאֲמַת כֹּן הוּא דִּלְר"ל לְכָל מִזְלֵי הָיָה כְּבִשָׁר כֹּל מֵה שְׁמֵנוּ חֲכָמִים אֲלֵא דְּלְעֵנָן פֶּסַח לְבַד לֹא אֲכִילָהּ הוּא וּר"י ס"ל דְּלְעֵנָן טוּמְאָה וְאִסוּר לְבַד הוּא דְּעוֹרוֹתֵיהֶן כְּבִשָׁרֵן אֲבָל לְמַלְקוֹת לֹא כְּבִשָׁר הוּא פִּינּוּ דְּסוּפֹן לְהַקְשׁוֹת וּבְגִידֵין הַרְפִּין לְעוֹלָם הוּא דִּס"ל דְּנִמְנִין עֲלֵיהֶן פִּינּוּ דְּאִין סוּפֹן לְהַקְשׁוֹת וּמִשְׁמַע עוֹד מְשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי דְּכָל עוֹרוֹת שְׁמֵנוּ חֲכָמִים לְעֵנָן טוּמְאָה שְׁהֵם כְּבִשָׁרֵן לְעֵנָן מַלְקוֹת לֹא כְּבִשָׁר הֵם מְשׁוּם דְּכֹלֵן סוּפֹן לְהַקְשׁוֹת: אֲבָל לְשִׁטַּת הַש"ס דִּילֵן ר' יוֹחָנָן אֵינּוּ מְחַלֵּק בֵּין טוּמְאָה לְמַלְקוֹת אֲלֵא דְּגַם לְטוּמְאָה לֹא הָיָה כְּבִשָׁר וְנִרְאָה מְדְבָרֵי הַרְמְב"ם וְ"ל בִּפ"א מְהֵלְכוֹת אַה"ט וּבפ"ד מְהֵלְכוֹת מֵאכֵא"ס דְּלֹא פְּלִיג אֲלֵא בְּעוֹר בֵּית הַפְּרָסוֹת וְעוֹר הָרֵאשׁ שֶׁל עֶגְל הַרְדָּה דְּאִשְׁפָּחוּן גְּבִייהוּ דְּאָמַר ר' יוֹחָנָן הֵכִי כְּדֹאִיתָא בְּחֻלְיֵין אֲבָל בְּשָׂר מוֹדָה בֵּין לְטוּמְאָה בֵּין לְמַלְקוֹת אֲלֵא דְּלִפִּי מֵאִי דְּמִשְׁמַע בְּטַעְמָא דְּפְלִיג ר"י בְּהֵי הוּא מְשׁוּם דְּסוּפֹן לְהַקְשׁוֹת אִם כֹּן עוֹר חֲטוּטָרַת גְּמַל הַרְפָּה גַּם כֹּן אִמְאִי חֲשִׁיבֵי כְּבִשָׁר הָא סוּפָה לְהַקְשׁוֹת וְאִי נִימָא דְּאֵינּוּ מִתְקַשָּׁה אֲלֵא ע"י טְעִינָה יֵשׁ לְחַלֵּק דְּעוֹר חֲטוּטָרַת אֵינּוּ מִתְקַשָּׁה בְּתוֹלְדָה כ"א ע"י טְעִינָה אֲבָל עוֹר הַפְּרָסוֹת וְעוֹר עֶגְל הַרְדָּה סוּפָם לְהַתְקַשׁוֹת בְּתוֹלְדָתָם אֲבָל בְּעִיָּא לֹא אִיפְשִׁיטָא הִיא אִי בְּזִמְן טְעִינָה הַדָּבָר תְּלוּי וְא"כ הָיָה דְּוָמְיָא דְּעוֹר עֶגְל וְצ"ע.

וְהִשְׁתָּא דְּאֵתִינָן לְהֵכִי נִרְאָה לִישָׁב דר"ל אֲדַר"ל מְשׁוּם דְּש"ס דִּילֵן מְחֻלְיָי וּר"ל הוּא דִּס"ל דְּדוּקָא לְטוּמְאָה הוּא דְּעוֹרוֹתֵיהֶן כְּבִשָׁרֵן אֲבָל לֹא לְמַלְקוֹת וְלֹא לְאֲכִילָהּ דְּמִצְוָה וְכְדֹאִיתָא הֵתָם שֶׁם בִּירוּשְׁלָמִי מֵאֵן דְּמְחֻלְיָי: וּמְהָא דְּמִדְּמִינָן אֲכִילַת מִחְשָׁבַת פִּיגוּל לְשָׂר אֲכִילוֹת וְכְדֹאֲמַר ר"י יְחִידָאָה הִיא אִיכָּא לְמִשְׁמַע דְּאִין יוֹצֵאִין אֲכִילַת פֶּסַח גַּם כֹּן בְּרוּטָב וְקִיפָה כִּי הִיכָא דָּאֵם חִישָׁב לְאֲכֹל מְרוּטָב וְקִיפָה לֹא מִחְשָׁבָה הִיא וּמ"מ אִפְתִּי אִיכָּא לְסַפּוּקֵי אִם נִמְנָה עַל מוֹחַ שְׁפָרָאשׁ וְנִמְחָה וּגְמַעוּ דְּרָף שְׁתִּיָּה אִם יֵצֵא וְהַדְּבָרִים אֲרֻכִּים כְּזֶה וְלֹא מִצְאֵתִי בְּדְבָרֵי הַרְמְב"ם וְ"ל שְׁיִכְתּוּב דִּין גִּידֵין הַרְפִּין דְּאִתְמַר בְּבִרְיֵיתָא דְּהָרִי

הן כְּבֶשֶׂר לַעֲנִין פֶּסַח וְאוּלַי סִמּוֹן עַל הַיְרוּשָׁלַמִי בְּזֶה דְבַגְדֵי הַרְפִּין ג"כ פְּלִיגִי וּבְאוֹתוֹ עֲנִין צ"ע קֶצֶת בְּהָא שְׁפֶתַב הַש"ע דְּהַנּוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר אֲסוּר בְּגִידִין.

וְהוּא מְדַבְּרֵי הַיְרוּשָׁלַמִי פֶּרֶק הַנּוֹדֵר מִן הַיֶּרֶק. וְלִכְאוּרָה הֵיךְ נִרְאָה דְּהַיְרוּשָׁלַמִי ס"ל כַּמ"ד יֵשׁ בְּגִידִין בַּנ"ט אֲבָל לְדִידִין דְּקִי"ל אֵין בְּגִידִין בְּנוֹתָן טַעַם וְדַאי דְּלֵא הוּי בְּכָלֵל בֶּשֶׂר אֱלָא דְנִרְאָה דְאַפִּילוּ לְמ"ד יֵשׁ בְּגִידִין בְּנוֹתָן טַעַם אֵינוּ בְּכָלֵל כִּי הֵיכִי דְלֵא תִיקְשִׁי סְתָמָא אֲסִתְמָא דְסִתְמָא מִתְנִיתִין בְּחֻלְיִין בְּיָרֵךְ שְׁנִתְבַּשַׁל בְּהָ גִיד הַנְּשָׂה ס"ל דְיֵשׁ בְּגִידִין בַּנ"ט וְאַפ"ה אֵיכָא פְּמָה סְתָמִי דְגִידִין לָאו בְּכָלֵל בֶּשֶׂר הֵם כְּדַאיִתָּא בְּמִתְנִיתִין דְּפִסְחִים לַעֲיִל וְכֹן אֵיתָא בְּמִשְׁנֵה בְּזִבְחִים דְּמַחְשָׁב לְאַכּוֹל בְּגִידִין לָאו מַחְשָׁבָה הִיא וְכֹן תָּנִן סְתָמָא דְהַעוּר וְהַרְוֹטָב הַגִּידִין וְהַעֲצָמוֹת אֵין מְצַטְרְפִין לְטוֹמְאָתָא נְבִילוֹת מְכַל הַלִּין מְשַׁמַּע דְאַפִּילוּ לְמ"ד יֵשׁ בְּגִידִים בַּנ"ט לָאו בְּכָלֵל בֶּשֶׂר הוּא וְע"כ צ"ל הָא דְנּוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר אֲסוּר בְּגִידִים הוּא מְשׁוּם דְּהַגִּידִין טְפִלִין לְבֶשֶׂר וְכַדְתָּנִי הֵתָם בִּירוּשָׁלַמִי הַנּוֹדֵר מִן הַעֵיקָר אֲסוּר בְּטְפִילָה וְעֵינִין ק"ע שְׁפִירֵשׁ דְאַסוּר בְּגִידִין הֵינְנוּ גִידִין הַרְפִּין דְחִזּוּ לְאַכִּילָה וְלֵא מְשַׁמַּע כֹּן דַּא"כ לָאו טְפִילָה הֵם דְהֵם עֲצָמוֹן בֶּשֶׂר הוּא כְּמוֹ לַעֲנִין פֶּסַח: אֲבָל בְּפִסְחִים פֶּרֶק כ"ש וּבְחֻלְיִין פֶּרֶק גִיד הַנְּשָׂה מְשַׁמַּע דְאַסוּר נְבִילָה בְּגִידִין תְּלִיא בְּפִלּוּגְתָּא אֵי יֵשׁ בְּגִידִין בְּנוֹתָן טַעַם אֵי לֵא וְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל בַּפ"ח מֵהַלְכוֹת מְאָכְלוֹת אֲסוּרוֹת שְׁכַתְּבַ דְהַאוּכַל גִיד שֶׁל נְבִילָה וּטְרִיפָה חֵיבִיב שְׁתִּים דְבָרֵינוּ נְפִלְאִים הֵמָּה וּכְבֵר הַקְּשָׁה הַרְשָׁב"א ז"ל עַל דְבָרֵינוּ וְהַשְׁעַר הַמְּלֵךְ ז"ל ג"כ הָאֲרִיף בְּזֶה וְאֵין כָּאֵן מְקוּמוֹ לְכַד בְּדַבְּרֵי אֲשֶׁר רְאִיתִי בַּפ"ג ז"ל בְּסִי"ס הַ שְׁפֶתַב דְבַר הַחֲדָשׁ דְגִיד אֵינוּ מְצַטְרַף בְּכַא"פ בַּק"ו מֵאַבְמ"ה דְאַיְנוּ מְצַטְרַף מְשׁוּם דְחִידוּשׁ הוּא דְגִידִין וְעֲצָמוֹת מְצַטְרְפִין א"כ כַּש"כ גִיד דְכָל עֲצָמוֹ כְּעֵץ הוּא וְלַעֲנִין דְ אֵינוּ מְוַכְרַח דְאַטוּ בְּכָל דְבָרִים הַפְּגוּמִים דְאַסְרִינְהוּ רַחֲמָנָא נִימָא דְחִידוּשׁ הוּא וְאֵין מְצַטְרְפִין בְּכַא"פ זֶה וְדַאי אֵינוּ וְאַדְרַבָּה בְּזִבְחִים אֲמַרִינֵן גַּבֵּי נְבִילַת הַעוּף מְשׁוּם דְחִידוּשׁ הוּא ה"א דְאַפִּילוּ יוֹתֵר מְכַא"פ מְצַטְרַף אֱלָא וְדַאי וְנֹקָא בַּאבְמ"ה דְעֵיקָר חֲשִׁיבוֹתוֹ הוּא מְשׁוּם דְאַיכָּא בֶּשֶׂר גִידִין וְעֲצָמוֹת לְהַכִּי כִּי חֲלָקוּ מִבְּחוּץ פְּטוּר דְבִטְלָה חֲשִׁיבוֹתוֹ אֲבָל לֵא בְּשֶׁאֵר אִיסוּרִין: עוֹד דְבַר חֲדָשׁ קֶצֶת אֲכַתּוּב פֶּה דְאַפִּי אֵי נִימָא דְדָם שְׁבִינְשָׁלוּ אֵינוּ עוֹבֵר עָלָיו וְאֵין בּוּ אִיסוּר תּוֹרָה מ"מ דָּם שְׁיַצָּא בְּתַחֲלַת שְׁחִיטָה דְהוּי דָּם הַנֶּפֶשׁ לְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל מ"מ יֵשׁ בּוּ אִיסוּר תּוֹרָה אִפִּי אַחַר בְּיָשׁוּל מְשׁוּם דְהוּי דְבַר הַיּוֹצֵא מִן הַחֵי דְחֻלְבַּ הַנּוֹמֵר וְלֵא דָם.

וְדו"ק הֵיטֵב בְּכָל הַנְּ"ל: תּוֹס' בַּד"ה אֵלוּ דְנֹקָא ע"ש שְׁכַתְּבוּ דְבַקוּנָם פִּירוֹת בְּלֵא אֵלוּ ג"כ אֲסוּר בְּחִילּוּפִיָּהֶם וְזֶה סְתִירָה לְדַבְּרֵיהֶם ז"ל מ"ש לַעֲיִל בַּד"ה הַנּוֹדֵר מִן הַבֶּשֶׂר דְבַקוּנָם בֶּשֶׂר עָלֵי מוֹתֵר לְהַחֲלִיף וְלִמְפֹר ע"ש: דָּף נַג ר"ן בַּד"ה וְלַעֲנִין הַלְכָה כו' דְכִינּוּ דְהוּי מְצִי לְמִימַר קוּנָם פִּירוֹת אֵלוּ בְּאַכִּילָה עָלֵי כו'.

מַש"כ פִּירוֹת אֵלוּ ל"ד דְהַכָּא מֵיָרִי בְּלֵא אֵלוּ אֱלָא בְּשֶׁאֲנִי אוֹכֵל לְחוּד וּמְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי ז"ל דְקוּנָם פִּירוֹת עָלֵי סְתָם ג"כ אֲסוּר בֵּין בְּאַכִּילָה בֵּין בְּהִנְאָה וּכְבֵר כְּתַבְתִּי דַּא"כ אֲמַאי מוֹתֵר בְּיוֹצֵא מֵהֵן וּבְנוֹתָן טַעַם וּבְחִילּוּפִיָּהֶן.

וְכֹן מְשַׁמַּע מְדַבְּרֵי לְקַמֵּן דְבִסְתָם פִּירוֹת לֵא נֶאֱסַר אֱלָא בְּאַכִּילָה וּלְפִי מַש"כ בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל דְלֵא מְשׁוּם יְתוּר לִישְׁנָא הוּא דְמְסַפְקָא לָן אֱלָא מִמְשַׁמְעוֹת לְשׁוֹן אֲכִילָה הֵיךְ נִרְאָה דְאַפִּי אֵי הוּי פְּשִׁטָּא לָן דְאַסוּר בְּיוֹצֵא מֵהֵן מ"מ אֵינוּ לוֹקָה בְּיוֹצֵא מִפִּירוֹת דְלֵא עֲדִיף מֵאִיסוּר גְּמוּר דְכַתִּיב בֵּיהּ לְשׁוֹן אֲכִילָה וַא"כ הַדְּק"ל מַש"כ הַרְמַב"ם ז"ל

דמשום דמספקא לן הוא דאינו לוקה הא אפי' אי הוי פשיטא לן לאיסורא אינו לוקה וצ"ע וכבר הארכתי לעיל בזה: הנודר מן התמרים מותר בדבש כו' מסתניות מותר בחומץ כו'.

ואמרין בגמ' דתלתא תנאי איכא במתניתין לת"ק בין בדבר שדרכו לאכול בין בדבר שאין דרכו לאכול אין אסור אלא בו אפי' אם שם תולדתו עליו וריב"ב ס"ל דבין בזה ובין בזה אסור בו וביוצא ממנו כיון דשם תולדתו עליו אסור.

וחכמים ס"ל פושב"א ומתירין בסתניות דאין דרכו לאכול כן פשו רש"י והר"ן והרא"ש ז"ל. והתוס' ז"ל כתבו לחד פירושא איפכא דת"ק ס"ל פושב"א ודוקא תמרים וסתניות שדרכו לאכול הוא דמותר ביוצא מהן אבל אין דרכו לאכול כמו נודר מן הדבורים אסור בין בהם בין ביוצא מהם ונחכמים מתירין ביוצא מהן כמו בדבר שדרכו לאכול ומש"כ דלת"ק אסור בין בהם בין ביוצא מהן גבי דבר שאין דרכו לאכול הוא דלא כמאן דלרשב"א אין אסור אלא ביוצא מהן ולתנא דפליג עליה מותר ביוצא מהן וריב"ב אוסר בתרנוייהו בדבר שדרכו לאכול אבל בדבר שאין דרכו לאכול ליכא למ"ד דאסור בו וביוצא ממנו ועוד דגבי נודר מן הדבורים י"ל דלכ"ע אסור ביוצא מהם כיון דבהם עצמן לא שייך הנדר דבלא"ה אסירי: והרמב"ם ז"ל בפ"י המשנה פ"י ג"כ ע"ד התוס' ז"ל דת"ק פושב"א ודוקא תמרים דחזו לאכילה מותר ביוצא מהן אבל סתניות דלא חזו לאכילה לא נתכונן אלא על היוצא מהם ונחכמים מתירין ביוצא מהן אפי' בסתניות ודבריו נפלאו ממני הא ת"ק נמי קאמר מסתניות מותר בחומץ סתניות והיכי קאמר דלת"ק דוקא דבר הראוי לאכילה וכן כתב הרע"ב ז"ל לפי הרמב"ם ז"ל ויפלא בעיני על התוס' יו"ט ז"ל שלא כתב בזה דבר: והנה מתני' ע"כ מייירי בתמרים סתם.

דאי בתמרים אלו פשיטא דאסור בדבש לכ"ע וריב"ב אוסר משום דשם תולדתו עליו אסור ורשב"א נמי פרישא בכל שדרכו לאכול דאסור גם ביוצא ממנו היינו ג"כ בנודר סתם ובדבר דשם תולדתו עליו וכמ"ש התוס' ז"ל דלא פליג אמתניתין דלעיל דנודר מן הענבים דמותר כיון ושמן והא דאמר רשב"א נדר מיוצא ממנו אסור בו לא מצינו מאן דס"ל הכי: ואדרבה לעיל גבי קום תנן איפכא דאפי' לר"י דאסור בקום אם נדר מן החלב מ"מ אם נדר מן הקום מותר בחלב וקצת סיוע מכאן לדברי הר"ן ז"ל לעיל דלר"י נדר מן הקום אסור נמי בחלב דכן משמע ה"א כל שנודר בו אסור ביוצא ממנו ה"ה דנדר ביוצא ממנו אסור בו וליכא מאן דפליג עליה דרשב"א בהא אבל סיפא דמילתא דרשב"א כל שאין דרכו לאכול נודר בו אין אסור אלא ביוצא ממנו מצי איירי אפי' באומר אלו: וראיתי בירושלמי מלתא דרשב"א בגנוסחא אחריתי דבר שדרכו לאוכלו ונדרה היוצא ממנו לאוכלו נדר בו מותר ביוצא ממנו נדר יוצא ממנו מותר בו מה אית לך פגון זיתים וענבים דבר שדרכו לאכול ואין דרכו היוצא לאכול נדר בו מותר ביוצא כגון אליו תותיא דבר שאין דרכו לאכול ונדרה היוצא לאכול נדר בו לא נתכונן אלא ביוצא ממנו.

כגון זרעוני גינה שאין נאכלין ולפי גירסא זו קצת קשה דא"כ אין חילוק בין דבר שדרכו לאכול אותו והיוצא ממנו דטעמא דמותר בשמן שומשמן הוא משום דלא מיקרי שמן סתם אלא שמן שומשמן ויש לו שם לנוי והוא משמן סתם נדר ועפ"ז יש לפרש ג"כ החילוק בין א"י לבבל דבא"י דרוב הספוק הוא משמן זית הוא מיקרי שמן סתם ובבבל

הוי איפכא דשמן שומשמיין מיקרי שמן סתם פנין דרוב ספוקן ממנו ולפ"ז לא א"ש רבנותא דהש"ס במקום שמסתפקין בזה ובזה דממ"נ אי תרנוניהו מיקרי שמן סתם פשיטא דאסור בתרנוניהו ואי חד יש לו שם לנוי מ"ט אסור בו פנין דמשמן סתם נדר וצ"ל דשם השמן תליא בסיפוק ואלו שמסתפקין בו קורין אותו שמן סתם וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דהרוב והמיעוט היינו שהרוב קורין אותו שמן שומשמיין ומיעוט קורין אותו שמן סתם ע"ש.

וכן פי' הרא"ש ז"ל גבי ירקות שדה דבשביעית נקראין סתם ירקות מפני שמסתפקין מהן וכללא דמילתא דעיקר ההיתר הוא משום שם לנוי דאית ליה אבל אם אין לו שם לנוי אע"ג דאין מסתפקין כל שנקרא בשם דבר הנדור אסור בו ולשון המשנה שהוא שם לנוי קאי על כל הני דמתניתין: וכתב הר"ן ז"ל דמ"מ אסור ביין מבושל אע"ג דיש לו שם לנוי פנין דחד מינא הוא וכן הביא הרא"ש ז"ל מהירושלמי דלעיל גבי ר' יוסי דאוסר בקום דלדידה אסור ביין מבושל פי הכי דמתיר בחלבא מקטרא והגר"א ז"ל בש"ע פתב דלדעת הרמב"ם ז"ל דמותר בקום אפי' באתרא דקרו ליה קומא דחלבא מותר נמי ביין מבושל.

ואין זה מוכרח למאי דמפרשינן קום היינו נסיובי. ודוקא בזה הוא דשרו רבנן אבל לא ביין מבושל דיין גמור הוא אלא שנתבשל ולשיטת הירושלמי ג"כ קשה היכי מצינו למימר דלרבנן מותר ביין מבושל פנין דאסרי רבנן אפי' מקפה של גריסין דאינו נקרא אלא מקפה לחוד והיינו טעמא דמתיר ר' יוסי התם משום דאין שם אביו עליו ואמרינן התם בירושלמי דלר"י מותר נמי בקונדיטין היינו יין מבושל משום דאינו נקרא ע"ש יין משמע דלרבנן אסור בקונדיטין וכן פתב הרא"ש ז"ל וכינון דאפי' בקונדיטין אסרי רבנן אע"ג דנקרא שם בפני עצמו כל שפן יין מבושל דנקרא יין דאסור לרבנן אלא דלשיטת הירושלמי דקום היינו חלבא מקטרא תיקשי דרבנן אדרבנן מ"ש דבקום שרו רבנן ובמקפה אסרו רבנן וכן באששים דאין לומר כמ"ש הר"ן ז"ל דאששים הן גופן של עדשים דהא חלבא מקטרא נמי היינו גוף החלב וצ"ל דמ"מ מינא אחרניא הוא דאין בו טעם חלב פנין שנתחמץ אבל מקפה ואששים אית בהני טעמא דמעיקרא אבל יין מבושל נדאי לא גרע ממקפה.

ואששים דאסרי רבנן וע"כ נראה איפכא דהא דאמרינן בירושלמי דיין מבושל אסור לר"י היינו גם לר"י אבל לרבנן פשיטא דאסור כמו מקפה של גריסין ואששים והא דאמרינן דלר"י מותר ביין קונדיטין היינו דוקא לר"י פנין דיש לו שם בפ"ע אבל לרבנן אסור בקונדיטין כמו מקפה ואששים אם לא לפמ"ש הרא"ש ז"ל לעיל בפירושו דר"י ורבנן בתרנוניהו לא פליגי אלא באתרא דרבנן לא קרי אלא קום לחוד ומש"ה מותר בקום.

ואששים קרו להו אששים דעדשים ומש"ה אסרו באששים ולר"י הוי איפכא לפ"ז יין מבושל לתרנוניהו אסור וקונדיטין לתרנוניהו שרי פנין דאינו נקרא ע"ש אביו ועפ"ז יש מקום לישב דברי הש"ע בסי' רי"ז שפתב דעת המתירין בקונדיטין בסתמא ודעת האוסרין בשם יש מי שאוסר דהדבר תמוה דלא מצינו בפירוש למאן דשרי דנוסחת הירושלמי פבר פתב הרא"ש ז"ל פתיקונו אבל לפי הג"ל ניחא דלשיטת הש"ס דילן

משמע דמותר בקונדיטין וכו' ל' דרבנן ור"י לא פליגי ודו"ק היטב: ע"ב גמ' ל"ש אלא במקום שאין מביאין ירק מח"ל לארץ אבל במקום שמביאין ירק מח"ל לארץ אסור ופי' ה"ר"ן ו"ל דאסור בשניהן ואין זה מוכרח די"ל פ"ן דמצוי נמי ירק גינה לא מיקרי סתם ירק אלא ירק גינה ומותר בירקות שדה וכן משמע בירושלמי דאמרינן התם דלמ"ד דס"ל שמביאין ירק מח"ל לארץ אין לחלק בין שביעית לשאר שני שבוע ועפ"ז א"ש מה שהרמב"ם בפ"ט מה"נ לא הזכיר לחלק בגודר מירק בין שביעית לשאר שני שבוע דלפי מה שפסק בהלכות שמקשה ויובל פ"ד דירק מותר ליקח מיד במוצאי שביעית משום דס"ל כמ"ד מביאין ירק מח"ל לארץ א"כ אין נפ"מ בין שביעית לשאר שני שבוע וכן משמע בהלכות קדה"ח שלא פתב דאין מעברין במוצאי שביעית והיינו כמ"ד מביאין ירק מח"ל.

וכדאיתא בסנהדרין וכן כתב הרשב"א ז"ל: ר"ן בד"ה מן הגריסין אסור במקפה עיין שם שפירש דרבנן ור"י לא פליגי אלא באתרא דרבנן קרו לה מקפה של גריסין ובאתרא דר' יהודה קרו לה מקפה לחוד ולא הוצרכו לזה לפי מה שכתבתי לעיל דרבנן אדרבנן לא תיקשי משום דאשישים אפתי עדשים הם וה"נ מקפה אע"ג דקרו לה מקפה מ"מ אפתי גריסין הם.

וכבר כתבתי לעיל בזה: משנה מן המקפה אסור בשום כו'. עיין תוס' ז"ל וצריף להגיה בדבריהם וק"ל: שם חטה חטים כו' הרמב"ם ז"ל השמיט דין גריסין ועיין בלח"מ שהאר"י בזה וכן נראה פדבריו ז"ל דבגריסין מפרש לת"ק דאו או קאמר ור' יהודה פליג עליה וכן משמע ממתניתין דלעיל מן הגריסין אסור במקפה אלא דאסור גם במבןשלים אפי' אמר מן הגריסין ועיין בירושלמי גוסתא אחרונה ועיין בלח"מ שם שכתב דבחטה חטים לא אשכחן ת"ק דפליג אר"ש ובזה נמי אפ"ש דאו או קאמר ובין חטה בין חטים אסור בין בקמח בין בפת וכל חד פדיניה דבחטה אסור בין קמח מבןשלים בין פת וכן בחטים אסור בין קמח חי בין חטה חיה ועיקר רבותא הוא דאין חילוק בין קמח לחטים שלמים או לפת ובין פת לא קאי אחטים אלא אחטה ובחטים בין קמח בין חטים שלמים והיכא דאמר חטים דאמרינן דאסור לכנס ומותר לאפות לא אימעוט אלא האפוי אבל בחטה עצמה אין חילוק אם חיה היא אם מבןשלים וזה שכתב הרמב"ם ז"ל הנזכר מן החטים אסור בין חייין בין מבןשלים חטה חטים שאני טועם אסור בהם בין קמח בין פת זהו דינא דמתניתין ובתר הכי כתב לדברי רשב"ג דבחטה מותר לכנס ואסור לאפות ובחטים הני איפכא דמתניתין ובתר הכי כתב לדברי רשב"ג דבחטה מותר לכנס ואסור לאפות בפול המצרי לח ומותר ביבש עיין ק"ע שהקשה איסור שבהן להיכן הלה וכתב דבאמתן שיבשו קודם גרו קאמר ואין צורך לזה דבאמתן מירק סתם אפי' יבשו א"כ מותר בהן פ"ן דתו לא מיקרי ירק וק"ל: גמ' במאי פליגי רבנן סברי פל מילי דצריף שליחא לאמלוכי ביה לאו מיניה הוא ור"ע סבר מיניה הוא ואמר אפ"י דמודה ר"ע דאינו לוקה וכתבו התוס' ז"ל בריש פל הבשר דר"ע לא אסר אלא מדרבנן ובגודר מן הבשר אינו אסור בבשר עוף ג"כ אלא מדרבנן ודבריהם ז"ל צ"ע דא"כ מאי קאמר הש"ס דמתניתין דמעילה דלא כר"ע פ"ן דר"ע אינו אסור אלא מדרבנן אבל מה"ת לאו מיניה הוא ושפיר מעל שליח וק"ל ז"ל הקשה פנ"ל לאפ"י מאי פריף לימעול בעה"ב פ"ן דלר"ע נמי ספיקא הוי ותירץ דווקא גבי דילועין דלא משמע אלא מריבויא דלישנא הוא דאינו לוקה

אָבֿל בַּכָּבֿד וּבַבֶּשֶׂר עוֹף דְּבִאֲמַת חַד מִינָא דְּבִשְׂרָא הוּא אֶלָּא דְּצָרִיף אִימְלוּכִי בִּינָה בְּזָה ס"ל לר"ע דְּלִגְמָרִי מִינְיָה הוּא אפֿי לְמַלְקוֹת וּלפ"ז יֵשׁ לוֹמַר דְּרַבְּנָן דר"ע גַּבֿי דְּלוֹעִין מוֹדוּ בַּכָּבֿד וּבַבֶּשֶׂר עוֹף וְדַכְּוֹנְתִּיהָ וְדוֹנְקָא גַּבֿי דְּלוֹעִין הוּא דְּפִלְגִי דִּלְר"ע נְמִי סְפִיקָא הוּא וּכש"כ לַמַּשׁ כִּי הַתּוֹס' ז"ל בְּחֻלִּין דִּלְר"ע אִינוּ אָסוּר אֶלָּא מִדְּרַבְּנָן וְנִדְאִי דִּישׁ לוֹמַר דְּבִבֶּשֶׂר עוֹף מוֹדוּ רַבְּנָן וְכִי אָמְרִינוּ בְּגִמְרָא מֵאֵן תָּנָא דְּפִלְגִי עֲלֵיהָ דִּר"ע רִשְׁבֿ"ג הִיא הִינּוּ דְּרִשְׁבֿ"ג וְדִאִי פִּלְגִי עֲלֵיהָ בְּדִילוֹעִין כִּינּוּ דְּפִלְגִי אפֿי בַּבֶּשֶׂר עוֹף אָבֿל ת"ק דְּדִלוֹעִין אָפְשֶׁר מוֹדָה בַּבֶּשֶׂר עוֹף וּפ"ז יֵשׁ לִישָׁב הָא דְּדִינִיק הַש"ס בְּרִישׁ פֶּל הַבֶּשֶׂר דְּבִשְׂרָא עוֹף בְּחֻלְב דְּאוֹרִינְתָא הִינּוּ כְּמוֹ שְׁפִתְבוּ הַתּוֹס' ז"ל מִדְּקַתְנִי סְתָמָא פֶּל הַבֶּשֶׂר אָסוּר בְּחֻלְב מִשְׁמַע דְּכוּלְהוּ מִדְּאוֹרִינְתָא וְכוּ בְּנוֹדֵר מֵן הַבֶּשֶׂר אָסוּר בְּכָל מִינֵי בֶּשֶׂר ג"כ מֵה"ת דִּאֵע"ג דְּמִימְלָף בִּינָה שְׁלִיחַ מ"מ כִּינּוּ דְּבִאֲמַת מִינְיָה הוּא כִּינּוּ בְּכָלל גְּדוּרוֹ וְא"ש בְּזָה דְּלֵא סְתָרִי סְתָמִי אֶהְדְּדִי דְּהִקָּא סְתָם דְּמוֹתֵר בְּדִלוֹעִין וּבפ"ל פֶּל הַבֶּשֶׂר סְתָם לָן תָּנָא דְּאָסוּר בְּכָל מִינֵי בֶּשֶׂר אפֿי בַּבֶּשֶׂר עוֹף וְעִי' בְּרֵא"ש ז"ל רִישׁ פ' כָּל הַבֶּשֶׂר וְכוּן נִרְאָה מִדְּבָרֵי הֶרֶמְב"ם ז"ל שְׁפִתְב סְתָם הַנּוֹדֵר מֵן הִיָּרֵק מוֹתֵר בְּדִילוֹעִין מִשְׁמַע דְּפִסְק כַּת"ק וְכַמְבֹּאֵר בְּדְבָרָיו ז"ל בפי' הַמְשָׁנָה דְּאִין הִלְכָה כר"ע וּבַמְשָׁנָה דְּכָל הַבֶּשֶׂר לֹא פִתְב דְּאִין הִלְכָה כְּאוֹתוֹ סְתָם אֶלָּא דִּא"כ מֵאִי קָאֵמֵר הֵתָם דְּסִיפָא כר"ע הָא כַּת"ק דִּר"ע נְמִי מְצִי אֲתִיָּא כִּינּוּ דְּמוֹדָה בַּבֶּשֶׂר עוֹף וְדַכְּוֹנְתִּיהָ וְעוֹד דְּהָא מִשְׁמַע דִּלְת"ק הַמְלַכְתַּ הַשְּׁלִיחַ מוֹרָה דְּלֵאוּ מִינְיָה הוּא וְא"כ בַּבֶּשֶׂר עוֹף נְמִי מִימְלָף שְׁלִיחַ כְּדִאִיתָא בְּחֻלִּין שָׁם וּלְקַמּוֹן בְּשִׁמְעֵתִין וְא"כ הִכִּי מוֹדָה בָּהּ ת"ק וּלְקַמּוֹן נְמִי מִשְׁמַע דְּבִשְׂרָא עוֹף וּבִשְׂרָא דְּגִים שְׁוִין וְאִי כַּנ"ל דִּילְמָא בְּרִינְתָא אֲתִיָּא כַּת"ק דִּר"ע וְדוֹנְקָא בֶּשֶׂר עוֹף דְּמִינְיָה הוּא הוּא דְּאָסוּר בּוֹ אָבֿל לֹא בַּבֶּשֶׂר דְּגִים וִי"ל דְּדְגִים ג"כ בְּכָלל בֶּשֶׂר הוּא וְאֲשַׁכְּחֵן דְּמִיָּקָרִי בֶּשֶׂר בַּפְּתוּב.

חֲזָה אָבֿל דְּלוֹעִין עִם יָרֵק לֵאוּ מִינְיָה הוּא. אָבֿל הֶרֶמְב"ם ז"ל נִרְאָה דְּהִלְף בְּשִׁטָּה זוֹ שְׁהִרִי כַּתְב בַּפ"ט דְּהַנּוֹדֵר מֵן הַבֶּשֶׂר בַּכ"מ אָסוּר בַּבֶּשֶׂר עוֹף וְאִינְף.

וּבְדְגִים הוּא דְּחִילֵק בֵּין מְקוּם שְׁנַמְלָף בּוֹ הַשְּׁלִיחַ אִי לֹא וּכְבֵר תְּמָהוּ עֲלֵיו בְּזָה דְּבַגְמָרָא מִשְׁמַע דְּעוֹף וְדְגִים שְׁוִין בְּזָה. וּמַש"כ הַלַּח"מ ז"ל דְּזָה תִּלְיָא בְּפִלוּגְתָא דְּבִשְׂרָא עוֹף בְּחֻלְב אִינוּ נִרְאָה וְלְדְבָרָיו מֵאִי קָאֵמֵר הַש"ס בְּחֻלִּין שָׁם דְּמִתְנִיתִין הַנּוֹדֵר מֵן הַבֶּשֶׂר כר"ע דְּוֹנְקָא הָא אֲתִיָּא אפֿי כְּרַבְּנָן.

כִּינּוּ דַס"ל הֵתָם דְּחִיָּה וְעוֹף בְּחֻלְב דְּאוֹרִינְתָא. וְעוֹד דְּהָא כְּבֵד וְרֵאשׁ וְרִגְל וְדִאִי בֶּשֶׂר הוּא לְעַנְנֵן בֶּשֶׂר בְּחֻלְב וְאִפ"ה הֵנִי בְּכָלל מִיָּדִי דְּמִימְלָף עֲלֵיהָ שְׁלִיחַ מִדְּמַעַל שְׁלִיחַ וְעִי' מַש"כ הַמַּע"מ בְּחֻלִּין שָׁם בְּשֵׁם מֵהִרִי"ק ז"ל.

אָבֿל לְפִי הַנ"ל פֶּל הֵנִי מִיָּלִי בֶּשֶׂר ג"כ מִימְלָף שְׁלִיחַ עֲלֵיָּהוּ אָבֿל לֵאוּ מִשׁוּם דְּמִינָא אֲחִרִינָא הוּא אֶלָּא דְּאִינוּ חָשׁוּב כ"כ וּמַש"ה הַנּוֹדֵר מֵן הַבֶּשֶׂר אָסוּר בְּכָל הֵנִי בַּכ"מ דְּוֹנְדִאִי שָׁם בֶּשֶׂר עֲלֵיָּהוּ וְהִינּוּ טַעְמָא דְּאָסוּר בְּהֵן אפֿי לְמַלְקוֹת וְכַדְמוּכַח מְהָא דְּפָרִיף מִמִּתְנִיתִין דְּמַעֲלִיָּה אָבֿל דְּגִים לֵאוּ מִינָא דְּבִשְׂרָא הוּא אֶלָּא בְּנִדְרִים הִלְף אַחֵר לְשׁוֹן בְּנִי אָדָם וַיֵּשׁ מְקוּמוֹת דְּמִימְלָף שְׁלִיחָא גַם עֲלֵיָּהוּ וְאוֹמֵר לֹא מְצִאתִי אֶלָּא דְּגִים וְהִינּוּ דְּפָרִיף דְּגִים נְמִי אֲמַאי תְּנִי סְתָמָא מוֹתֵר בְּדְגִים הָא מִימְלָף שְׁלִיחַ עֲלֵיָּהוּ וְכוּן מְבֹאֵר בפי' הַמְשָׁנָה דְּבִנְזֵן חֲכָמֵי הַמְשָׁנָה הִנָּה בֶּשֶׂר דְּגִים בְּכָלל בֶּשֶׂר לְהַמְלָף עֲלֵיהֶם שְׁלִיחַ אָבֿל בְּזִמְה"ז אִין בֶּשֶׂר דְּגִים בְּכָלל שְׂאֵר בֶּשֶׂר וְזָהוּ שְׁפִתְב מְקוּם שְׁדַרְפֵן כו' וּבְעֵינֵי יִפְלֵא עַל מְפָרְשֵי דְּבָרָיו ז"ל

שדחקו עצמן בדבריו ו"ל ונהרי דבריו ו"ל מבוארים ע"פ פ"א המשנה שלו בחולין פנ"ל וכ"כ הטור ו"ל בסי' רי"ז ע"ש: ובירושלמי פריה אמתניתין א"כ דטעמיה דר"ע משום דאמר שליח לא מצאתי כו' א"כ יהא אסור בבשר דגים וחסגבים שפן הוא אומר לא מצאתי אלא דגים משמע דס"ל בפשיטות דמותר בבשר דגים בכל גוונא ומסיק טעמיה דר"ע ה"א הוא משום דדלועין בכלל ירק ורפנו סברי לאו בכלל ירק הוא ואמרין התם עוד דלעגנו מ"כר וקפ"ק ג"כ פליגי לר"ע אם מ"כר לו גינת ירק גם הדלועין בכלל המכירה ולרפנו אינו בכלל והרשב"א ו"ל בחי' הביא דברי הירושלמי הנ"ל משמע דס"ל פ"נ להלכה לעגנו מכירה ולסוגיא דשמעתין ז"א פ"נ דמודה ר"ע לעגנו מלקות אלקא דגם לר"ע ספיקא הוא אי הוי בכלל ירק אי לא וא"כ במ"כר אינו מכורים דאוקי ממונא בחזקת מריה מ"מ לה"ך אוקימתא דהירושלמי משמע דלרפנו לא שרי אלא בדבר שאינו מינו אבל בדבר שהוא מינו אפילו מימליה שליח עליה גם לרפנו אסור וכנ"ל ור' יוחנן אמר התם דפליגי ה"א בפלוגתא דרשב"ג ורפנו בנזדר מן הבשר ולדידיה ס"ל לת"ק נמי דמין ירק הוא ואפ"ה שרו רפנו פ"נ דמימליה שליח עליה פי היכי דשרי בבשר עוף אע"ג דמינא דבשר הוא אבל בבשר דגים לכ"ע שרי אע"ג דשליח מימליה עליה פ"נ דלאו מיניה הוא ואין זה בכלל נדרו מבשר והיינו דלא הוזכר בירושלמי ה"ך אוקימתא באומר ירק המתבשל בקדירה עלי דאין צורך לזה פ"נ דלר"ע מין ירק הוא אפי' לעגנו מכירה אם אומר ירק גינה זה מכור לך ולשיטה זו אמרין תו התם דלא פליגי אלא בדלעת מצרית אבל בדלעת יונית כל עמא מודי שהוא פ"ק והיינו לאוקימתא קמייתא דפליגי אם פ"ק הוא אי לא אבל לה"ך אוקימתא דפליגי בדבר דמימליה ביה שליח נראה דפליגי נמי בדלעת יונית דגם בהו מימליה שליח וכתב הרשב"א ו"ל מטעם זה להחמיר אפילו אי נדר מסתם ירק ולא אמר ירק המתבשל בקדירה יאסר בדלועין פ"נ דאין אנו בקיין בדלעת יונית ואולי הדלועין שלנו מין דלעת יונית הוא: ומצאתי ראיה לדברי מדברי הירושלמי סוף פ"ב דכלאים דאמרין התם ה' דברים נאמרו בדלעת יונית וחשיב חזא מינייהו הנזדר מן הדלועין אינו אסור אלא בדלעת יונית ונוסחא זו תמוה דאמאי לא יאסר בסתם דלועין ונראה דצריה להגיה הנזדר מן הירק אינו אסור אלא בדלעת יונית.

וכדאיתא ה"א בירושלמי דמין ירק הם ומסיק התם דבר קפ"א לא תני נדרים והיינו כמו שכתב דבר קפ"א ס"ל דטעמא משום דמימליה שליח עליה ולהאי טעמא מותר גם בדלעת יונית והג"ר א"ו"ל הביא דברי הירושלמי בפ"א המשנה שלו ויפלא בעיני מדוע לא הגיה פנ"ל: ולי נראה דלסוגיא דתלמודין דפשיטא ליה דדלועין לאו בכלל סתם ירק אפי' לר"ע ה"ה דדלעת יונית לאו בכלל סתם ירק הוא.

ובעינינו דווקא שיאמר ירק המתבשל בקדירה אם לא שנאמר דווקא בדלעת מצרית הוא דצריה שיאמר המתבשל בקדירה דאינה ראיה לאכול חיה אבל יונית דראיה לאכול חיה דמתוקה היא אפשר היא בכלל סתם ירק אבל יותר נראה פהאי פירושא דדלועין פירי הוא ולא ירק וכדאיתא בתוספתא פ"ז הנזדר מן הפירי אסור בקישואין ודלועין והובא בירושלמי אלא דבתוספתא איתא ומותר בפירות האילן ובירושלמי גריס ואסור בפירות האילן וכן עיקר עכ"פ משמע דדלועין מין פירי הוא וצ"ע ועי' ב"י סי' רי"ז: ומה שנסתפק ה"ו ו"ל לעגנו בשר מליח ה"ה נראה דזה בכלל דברים שבלב דלא הוי דברים פ"נ דנדר מן הבשר סתם ובשר מליח ודאי בכלל סתם בשר הוא.

ועיין בדברי הר"ן ז"ל בריש פל הבשר מש"כ בשם הרמב"ן ז"ל: דף נה משנה הנודר מן הדגן אסור בפול המצרי יבש ותני בגמרא דמותר באורז ובחילקא טרגיס טיסני וכתב שם הרא"ש ז"ל בפ"י דחילקא טרגיס תו לא מיקרי דגן אי נמי הא דמותר בחילקא היינו שנתחלקו קודם גדרו וכבר פתתי לעיל דנראה דאפי' נתחלקו אח"כ מותר בהן פינו דלא מיקרי דגן והוא מדגן גדר ועי' רש"ב"א ז"ל שפתב דנודר מן הדגן לא נאסר אלא לכוס אבל מותר בפת פי היכי דמותר בחילקא והרא"ש ז"ל הביא בתוספתא הנודר מן התבלין אסור בחייו ומותר במבושלין ואם אמר הרי הן עלי או הרי הן לפי אסור בין חייו בין מבושלין ולא ידעתי חומרא דהרי הן עלי.

ואפשר דהרי הן עלי היינו דאוסר על עצמו תבלין אלו דבזה ונדאי אסור בין חייו בין מבושלים דלא גרע מיוצא מהם דלא מיקרי בשם דבר הנדור אפי"ה אסור משום דשוינהו כהקדש ובקיצור פסקי הרא"ש כתב תבלין עלי אסור בכולן ואין זה מוכן ואולי חסר תיבת אלו דאמר תבלין אלו עלי ובש"ע פתב תבלין שאני טועם אסור בחייו ומבושלים והוא לשון הטור ז"ל ולפ"ז אמאי לא פשטינו לעיל מינה דבשאני טועם אסור ביוצא מהן פי היכי דאסור הכא במבושלין אע"ג דלא מיקרי סתם תבלין וי"ל דמבושלין בעין עדיפא מיוצא מהן והיכא דהוא בעין פשיטא דאסור בו אפי' אם נשתנה ואין שמו הראשון עליו אם אמר שאני טועם אלא דיש לדקדק ממתניתין דסוף פרקין לעיל גריסין שאני טועם אסור לכוס ומותר לבשל ואמאי בתבלין שאני טועם אסור אפילו אם נתבשלו וצריף לחלק בין תבלין דלטעמא בתבשיל עבידי ומש"ה פי אמר שאני טועם אסור גם במבושלים אבל גריסין לא מיקרו אלא חיים ולפי זה גרע אם נשתנה הדבר לשם אחר כשהוא בעין מדבר היוצא ממנו דביוצא ממנו מביעי לן לעיל אי אסור בשאני טועם ובגריסין מבושלים פשיטא לן דמותר אפי' אם אמר שאני טועם וצ"ע ומלשון הרא"ש ז"ל בפסקיו משמע דפסק כר"מ בהא וכבר כתב הטור ז"ל דמסתבר כד' הפוסקים פחכמים ומ"מ גם לרבנן איצטריף לאשמעינו דמותר בחילקא וטרגיס כו' דמתמשת המינים הוא ולמה השמיטו האי דינא בש"ע: גמ' מתיב רב יוסף וכפרוך הדבר כו' עי' רש"י ז"ל שפי' דאי פל דמידגן משמע חייבין שאר מינים מדאורייתא במעשר ודבריו ז"ל בד"ה אמר אב"י סתרי אהדדי ע"ש ונהעיקר כמו שפי' הרשב"א ז"ל דדגן של תורה נדאי לא משמע אלא חמשת המינים וכי פליגי בלשון בני אדם וקרא דדה"י משמע ליה דמירי בלשון בני אדם המביאין המעשרות וכ"כ התוס' ז"ל: שם הא לא מביעי לי דעללתא פל מילי משמע כו' מד' הרא"ש ז"ל נראה קצת דפ' כרב יוסף דעללתא לא הוי אלא חמשת המינים וקצת תימא מנ"ל לדחויי דברי אב"י ורבא דס"ל דעללתא פל מילי משמע ועי' ב"י ז"ל סי' רי"ז ובלח"מ פ"ט: גמ' מ"ד וממדבר מתנה כו' בא ללמדנו גודל עון הגסות ואיך צריף להזהר ממנה פי המדה הזאת תגדיל לעשות למשול גם באדם המעולה בתכלית המעלה כמו זה שניתנה לו התורה במתנה ונחלו אל ועלה לגדולה פי לשלם פנה נאה הגדולה פי ה' הוא נחלתו עכ"ז מתוך הגדולה והמעלה תשלוט בו יותר הגסות ורמות רוח ויורידנו עד למטה לארץ וכמש"א ולא עוד וזש"א התנא מאוד מאוד הוי שפל רוח ולמה הזהיר בזה יותר מפל המדות המגונות והוא פנ"ל דמפל המדות הרעות אפשר לצאת מהן חפשי ע"י קניית המעלה והשלימות אבל מדת הגסות פל עוד שמתגדיל לעלות במעלות מתגבר גם היא ע"כ לעומת טבע וחוק האדם השלם לעלות

מעלה מעלה בכל עת בקניית השלימות כ"כ צריף להגביר מדת השפלות ואין להשפלות שיעור כמו שאין לקנין השלימות שיעור ולזה אמרו ו"ל כי מדת הענוה עולה על כולנה כמש"א ו"ל מה שעשתה חכמה כו' עשתה ענוה עקב כו'.

כי המדה הטובה הזאת צריף שישליטנה השלם על כל המדות הטובות. כי בלעדה אין הכל בחיזוק כי בגובה לב מעט יאבד הכל ח"ו.

ע"כ צריכה המדה הזאת זהירות יותר גדולה מכל המדות ולשקול במאזני הדעה וההשכל לבל ידמה לה כי כבר הגעת, למדה זו ובאמת היא איננה אתה כי דקה מן הדקה היא מאוד וחו"ל בסוטה שיערו במשקל שמינית שבשמינית ויש לכונן כי מדת הענוה היא המדה השמינית ממדות הטובות ושמינית ממנה ניתן רשות לעטרה כי סאסא לשיבולתא אבל מי תיפן את רוחו לצמצם במשקל הזה וכן אמרר"נ בר יצחק לא מינה ולא מקצתה: ע"ב הנודר מן הפסות מותר בשק כו' ואסור בפונדא ופסיקא כו' וכתב הרא"ש ו"ל דכל אלו מלבושים הם יש מהן של בגד ויש מהן של עור אבל בד' הירושלמי נראה דכל אלו לאו מלבושים גמורים הם ואין אסורין אלא בנודר מן הפסות אבל אם נדר מן המלבוש מותר בהם ע"ש: שם פיצד אמר ר' יהודה הכל לפי הנודר עי' ר"ן ו"ל שכ' דר"י דמתניתין ס"ל דלהתיר טעינה לא בעינו הוכחה ואפ"י אמר סתם צמר ופשתים עולה אסור בלבישה ומותר לטעון ור"י דברייטא ס"ל דבסתם אסור בלבישה ובטעינה ולא הותר בטעינה אלא היכא דיש הוכחה כמו הנה לבוש צמר והצר כו' והרא"ש ו"ל כתב דמברייטא נמי הוכחה זו דגבי לבישה לאו דווקא מדלא פליג ר"י ארישא דמתניתין דבסתם נמי מתיר בטעינה ולא ידענא מהיכא משמע ליה הכי מרישא דאי משום דתנו ומותר להתפסות בגיזי צמר מזה אין ראיה דווקא בגיזי מותר להתפסות משום דמצמר נדר דמשמע מלבוש של צמר ולא הגיזין וי"ל דאי טעינה נמי בכלל סתם עולה עלי א"כ בטעינה ליכא נפ"מ בין צמר לגיזין ותרווייהו אסירי אלא ע"כ לא נאסר אלא בלבישה ומש"ה מותר בגיזי צמר אלא דא"כ מאי איריא בגיזין דמותר הא בצמר גופא מותר בטעינה.

וי"ל דבגיזין מותר אפ"י להתפסות דהיינו דרף מלבוש וק"ל: דף נו הנודר מן הבית מותר בעליה דברי ר"מ וחכ"א עליה בכלל בית וכ' הרא"ש ו"ל בפירושו דמודו רבנן בחדר ויציע דמותר פי היכי דבמכר אינו מכורים וא"כ יקשה מפאן לפי הרי"ף ו"ל שם דאפתא היינו עליה דאינה מכורה אטו סתמא דמתני' כר"מ ולא פרבנו דאמרי עליה בכלל בית ולפי שיטת הרמב"ם ו"ל דבמתנה נתן את פולן החדר והיציע אלמא דכולן בכלל בית הם אלא דבמכירה אמרינו דבעין רעה מוכר וא"כ א"ש דאפ"י אם לא מכר את העליה מ"מ לענון נדרים אולינו לחומרא והוי בכלל בית ויש לישב בזה קושית הלח"מ ו"ל דהא הרמב"ם ו"ל כ' בהל' מכירה דאין העליה מכורה אלא אם פתוחה לבית אבל אם אינה פתוחה לבית לא הוי בכלל בית ואמאי סתם הכא דכל עליה בכלל בית ולפי ה"ל ניחא אלא דא"כ תיקשי מ"ט דר"מ דאמר גבי נדרים דעליה לאו בכלל בית והא במתנה כולוהו בכלל בית אבל לפי האמת נראה דלא שייכא פלוגתיהו הכא לדינא דמכירת בית או מתנה דהכא פליגי אי העליה לחודיה שם בית עליה או דמיקרי העליה שם לעצמה אבל

התם מיקרי דמכר לו בית מיוחד ובהא איפא למימר דאפי' חדרים דלא מיקרי בשם בית לעצמן מ"מ גם הם בכלל הגתניה והמכירה.

כמו חדר ויציע דהוי בכלל מתנה לד' הרמב"ם ז"ל והיגו משום דהם טפלים לעיקר הבית וכשנתן לו הבית נתן לו עם כל החדרים וכן איפכא אפי' אי נימא דעליה אינה מכורה התם לאו משום דלא מיקרי בית אלא משום דלא מכר לו אלא בית לחוד אבל לא שאר החדרים והפתים השייכים לעיקר הבית ועי' בש"ג בריש המוכר את הבית שיהביא בשם הרמ"ה דעליה אינה מכורה בכלל בית והיגו אפילו לרבנן דהכא וכן"ל אבל לענין נדרים עיקר פלוגתיהו אי מיקרי בשם בית אי לא ורבנן ס"ל דגם עליה מיקרי בית ומש"ה פי נדר מן הבית גם עליה בכלל ור"מ ס"ל דעליה לא מיקרי בית ונפ"מ גם לענין מכירה אם מכר לו בית סתם לרבנן יכול ליתן לו עליה ולר"מ אינו יכול ליתן לו עליה פניו דלא מיקרי בית וזה ברור: שם אפילו תימא רבנן בעיא קרא יש לדקדק לפי גירסת הראשונים ז"ל בבית לרבות הצבוע תיקשי לרבנן דר"מ למה לי קרא דהא עורות נמי מטמאין צבועים כדאימא בפ"א דנגעים ע"ש ויש לישב: רא"ש בד"ה מאי עליה מעולה שבבתים כו' וכתב לישב מסקנא דהכא כמסקנא דמנחות בד"א דלא כמו שכתב הר"ן ז"ל ועי' רמ"א ז"ל בס"י רי"ד ובסמ"ע שם ולישנא דהש"ס שם במנחות אפי' תימא עליה ממש משמע כד' התוס' ז"ל והר"ן והרשב"א ז"ל: ע"ב גמ' יכול ילף לביתו ויסגור כו'.

עיין מש"כ בזה המל"מ ז"ל בפ"ד מהלכות טומ"צ: ועיין בירושלמי דאמרינן לית הדא פליגי על ר' יונתן דאמר בנדרים הלף אחר לשון בני אדם לית אורחיה דבר נש מיחמי חברה בתחומא בעי מימר בטבריה חמיתיה ועי' מה שפי' הק"ע.

ולי נראה דאמתניתין פריף דמותר בתחומא ופריף לר"י לית אורחיה דבר נש מיחמי חברה בתחומא ואמר בטבריה חמיתיה אלא דלעיל ריש פ' הנודר מן המבואשל מסיק בירושלמי דלחומרא גם ר' יאשיה מודה דאזלינן אחר לשון בני אדם כמו בקונם יין שאני טועם בזהג וא"כ תיקשי לכ"ע אמאי מותר בתחומא אי מיקרי עיר בלשון בני אדם ולפי הק"ע ניחא דבהא הוא דפליגי לר"י הולכין אחר לשון בני אדם גם לקולא ולר' יאשיה אזלינן לחומרא בתר לשון תורה ע"ש: ועיין בד' הרמב"ם ז"ל בפ"ט הלכה י"ח הנודר מן המים הנמשכים ממעין פלוני אסור בכל הנדרות היונקות ממנו ואצ"ל הנמשכות ממנו וקצת צ"ע אם נדר מן המים הנמשכים ממעין פלוני למה יאסר גם ביונקות פיון שאין נמשכין מן המים של המעין ובסוף בכורות אמרינן דנדר ממיא דאתו מפרת והיגו שנדר בכל המימות דכולהו מקורן ממי פרת אבל היכא דאמר הנמשכים מפרת אפשר דלא נדר אלא מאלו שנמשכים מן המעין אבל לא הנדרות הרחוקות מן המעין שאין משיכתן מן המעין אלא מנהר אחר רק יניקתן הוא מן המעין ואולי לזה פיון הראב"ד ז"ל בהשגתו ע"ש: דף נז ר"ן בד"ה קונם פירות עלי כו' וכתב דלא נאסר בחילופיהו וגידוליהו אלא בפורט אותו המין דשויה עליה פהקדש אבל אם אסר עליו כל המין בכלל לא עשאון עליו הקדש שלא נתפיון אלא מאכילת אותו המין ולא מיתסר בחילופיהו וגידוליהו עכ"ל וכבר כתבתי לעיל דלכאורה משמע מד' הרמב"ם ז"ל.

דאם אָסר עָלָיו סָתָם כָּל הַמֵּין בְּקוֹנָם לֹא נִתְּכַוֵּן אֶלָּא לְאַסּוּר אֲכִילָה אֲבָל לֹא בַּהֲנָאָה אִפִּי
אִם לֹא פִּירֵשׁ שְׁאֵנִי אוֹכֵל שְׁאֵנִי טוֹעֵם דָּאִי אָסוּר גַּם בַּהֲנָאָה א"כ אִמָּאִי מוֹתֵר בְּחִלּוּפֵיהוֹן
וּגְיָדוּלֵיהוֹן וּמְסוּפֵי דְבִרְיָו ז"ל מִשְׁמַע דְּבִלָּא אֵלּוּ ג"כ מִתְּסַר וְדוּנְקָא לַעֲגוּן הַחֲלִיפִין אַחַר
הוּא דְּבַעֲיָנָן אֵלּוּ אֲבָל הַחֲלִיפִין בְּעַצְמוֹ בִּלָּא אֵלּוּ נְמִי אָסוּר בְּחִלּוּפִין אִי בְּכָל אִסּוּרֵי הַנָּאָה
הַחֲלִיפִין אָסוּרִים אֲלֵמָּא דְּבִסְתָּם קוֹנָם מְפָל הַמֵּין ג"כ מִתְּסַר בַּהֲנָאָה דָּאִי לֹא מִתְּסַר
בַּהֲנָאָה מֵאִי קִשְׂיָא לִיה מְהָא דְּלַעֲיִל וּי"ל דְּמַש"כ שְׁלֹא נִתְּכַוֵּן אֶלָּא מְאָכִילַת אוֹתוֹ הַמֵּין
הוּא לָאוּ דוּנְקָא אֶלָּא לְאַפּוּקֵי אֲתֵי דְּלֹא שׁוּי' עֲלֵיהּ פְּהֶקְדָּשׁ אֲבָל בַּהֲנָאָה נְמִי מִתְּסַר.

וּמַש"כ דְּמוֹתֵר בְּחִלּוּפֵיהוֹן הֵינּוּ אִם הַחֲלִיפִין אַחַר וְזֶה דוּחַק וְעוֹד דְּאַפְתִּי תִּיקְשִׁי אִמָּאִי
מוֹתֵר בְּגִידוּלֵיהוֹן פִּינוּן דְּאַסּוּר הַנָּאָה הֵם דְּהָא לַעֲיִל פְּשִׁיטָא לָן דְּבִאֲוֹסֵר עַל חֲבִירוֹ ג"כ
אָסוּר בְּגִידוּלִין.

וְהָרָא"ש ז"ל כ' דְּבִאֲמַת אֵלּוּ ל"ד דְּבִקוֹנָם סָתָם כָּל שְׁלֹא הַזְכִּיר אֲכִילָה אָסוּר הוּא
בְּחִלּוּפֵיהוֹן וּגְיָדוּלֵיהוֹן אֶלָּא דְּכ' דְּאַסּוּר הַחֲלִיפִין הוּא מִטְּעַם דְּכָל אִסּוּרֵי הַנָּאָה נֶאֱסְרוּ
לְמַחְלִיף מְדַרְבְּנָן וּכְבָר הַקְּשִׁיתִי לַעֲיִל עַל דְּבִרְיָו ז"ל דְּגַבִּי בַּעֲיָא דְּרַמְב"ח לַעֲיִל מִשְׁמַע
דְּאוֹסֵר עַל עַצְמוֹ ל"ע אָסוּר בְּחִלּוּפֵיהוֹן וּבִשְׁאָר אִסּוּרֵי הַנָּאָה מִבְּעֵי לָן וּצ"ל דְּכַתֵּב פֶּן
לְמֵאִי דְּקוּ"ל לְחוּמְרָא בְּכָל אִסּוּרֵי הַנָּאָה לְאַסּוּר הַחֲלִיפִין לְמַחְלִיף מְפָרְשִׁינָן לְמַתְּנִיתִין
נְמִי מְשׁוּם הָאִי טַעְמָא וְאִין חִילּוּק בֵּין אוֹסֵר עַל עַצְמוֹ לְאוֹסֵר עַל חֲבִירוֹ וּמ"מ קִשְׂהָ הָא
אִי נִימָא דְּטַעְמָא דְּמַתְּנִיתִין הוּא מְשׁוּם דְּאֲזַלִּין בְּתַר פְּנוּנַת הַנּוֹדֵר וְשׁוּנְהָ עֲלֵיהּ פְּהֶקְדָּשׁ
א"כ אָסוּר בְּחִלּוּפִין אִפִּי הַחֲלִיפִין אַחַר וְהוּי לָן לְמִיזֵל לְחוּמְרָא בְּהָא לְאַסּוּר אֲפִילוּ הַחֲלִיפִין
אַחַר וּכְש"כ לְפִי מַש"ר הַכ"מ ז"ל דְּלַד' הָר"ן ז"ל אָסוּר בְּחִלּוּפֵיהוֹן וּגְיָדוּלֵיהוֹן מְדַאֲוֵרֵי יִתָּא
דְּהוּי לָן לְמִיזֵל לְחוּמְרָא בְּהָא: וְרֵאִיתִי לְהַרְשָׁב"א ז"ל שְׁכ' ג"כ פְּלִשׁוֹן הָר"ן ז"ל דְּדוּנְקָא
בְּפוּרְט הוּא דְּאַסּוּר בְּחִלּוּפֵיהוֹן וּבְגִידוּלֵיהוֹן מְשׁוּם דְּשׁוּנְהָ עֲלֵיהּ פְּהֶקְדָּשׁ וְאַפ"ה פְּתַב דְּלֹא
מִתְּסַר הַחֲלִיפִין אֶלָּא לְמַחְלִיף עַצְמוֹ וְהוּא ע"פ שִׁיטְתוֹ לַעֲיִל בְּבַעֲיָא דְּרַמְב"ח אִי טַעְמָא
דְּמַתְּנִיתִין מְשׁוּם דְּכַוֵּנַת הַנּוֹדֵר לְאַסּוּר גַּם הַחֲלִיפִין אֲבָל בְּמוֹדֵר נְהִי דְּאַסּוּר עָלָיו בַּהֲנָאָה
מ"מ הַחֲלִיפִין לֹא מִתְּסַר דְּכָל חֲלִיפֵי אִסּוּרֵי הַנָּאָה אִין אָסוּרִין בְּדִיעֲבַד.

אִי טַעְמָא דְּמַתְּנִיתִין מְשׁוּם דְּשׁוּנְהָ עֲלֵיהּ חַד"א וְחֲלִיפֵי אִסּוּרֵי הַנָּאָה אִסִּירֵי וְהֵינּוּ דוּנְקָא
לְמַחְלִיף עַצְמוֹ וּמְדַבְּרִי ז"ל וְדֵאִי נִרְאָה דְּהִיכָא דְּאַסֵּר עָלָיו כָּל הַמֵּין בְּכָלֵל לֹא מִתְּסַר
אֶלָּא בְּאֲכִילָתוֹ וּצ"ל לְדְּבִרְיָו ז"ל דְּאַפִּי אִי נִימָא דְּטַעְמָא דְּמַתְּנִיתִין מְשׁוּם פְּנוּנַת הַנּוֹדֵר
לְאַסּוּר הַחֲלִיפִין ג"כ לֹא אָסְרוּן אֶלָּא כְּשֶׁהַחֲלִיפִין בְּעַצְמוֹ אֲבָל לֹא כְּשֶׁהַחֲלִיפִין אַחַר דַּלְת"ה
אַפְתִּי לִיתְסַר אִפִּי הַחֲלִיפִין אַחַר דְּשָׂמָא טַעְמָא מְשׁוּם פְּנוּנַת הַנּוֹדֵר עַל הַחֲלִיפִין וּמ"מ ד'
הַרְשָׁב"א ז"ל צ"ע דְּהָא הוּא ז"ל פֶּסֶק לַעֲיִל קוּלָא בְּחִלּוּפֵי אִסּוּרֵי הַנָּאָה וְהִיכִי כ' הָכָא
בְּפִשְׁטוּת דְּמְשׁוּם הָאִי טַעְמָא אָסוּר בְּחִלּוּפִין וְהִנֵּה בְּהָא הַרְשָׁב"א וְהָרָא"ש ז"ל שׁוּיָן
דְּלִיפָא חוּמְרָא בְּחִלּוּפֵי קוֹנָם יוֹתֵר מִשְׁאָר חֲלִיפֵי אִסּוּרֵי הַנָּאָה אִי נִימָא דְּאַסּוּרִין וְדוּנְקָא
לְהַמְחִיף עַצְמוֹ אָסוּרִים אֲבָל לֹא בְּהַחֲלִיפִין אַחַר: וְדְּבִרְיָו הָר"ן ז"ל דְּבִין מְשׁוּם פְּנוּנַת
הַנּוֹדֵר וּבֵין מְשׁוּם דְּפֶרַט וְאָמַר אֵלּוּ אִפִּי בְּהַחֲלִיפִין אַחַר אָסוּר מְשׁוּם דְּשׁוּנְהָ עֲלֵיהּ פְּהֶקְדָּשׁ
וְחֲלִיפֵי הַקְּדָשׁ אָסוּרִים וּכְבָר פְּתַבְתִּי לַעֲיִל גַּבִּי בַּעֲיָא דְּרַמְב"ח דְּהָא לֹא דְּמִיָּא לְחֲלִיפֵי
הַקְּדָשׁ פִּינוּן דְּאִין לוֹ פְּדִיוֹן וְאִין הַחֲלִיפִין אָסוּרִין תּוֹפְסִין בְּקַדְוִשָׁה וְע"כ צ"ל דְּמְדַרְבְּנָן
בְּעֵלְמָא הוּא דְּהוּי בְּחֲלִיפֵי הַקְּדָשׁ וְדֵלָא כְּמ"ש הַכ"מ ז"ל דְּלַד' הָר"ן ז"ל הַחֲלִיפִין אָסוּרִין

מדאורייתא והכי מוכח ממש"כ ה"ר"ן ו"ל דבמתניתין לא מיתסר אלא בחליפין אבל לא בחליפי חליפין וכדמשמע לעיל גבי מְכָרָן וקידוש בדמיהם ואי נימא בחליפין אסורין מדאורייתא בחליפי הקדש ממש א"כ אפי' חליפי חליפין יאסרו אלא ודאי אין אסור חליפין לכ"ע אלא מדרבנן ומ"מ גם לפ"ז אין ראיתו של ה"ר"ן ו"ל מהא דמְכָרָן וקידוש כו' מוכרחת בחליפין דמתניתין דחמירי משאר חליפי אסורי הנאה לאסור אפילו החליפין אחר משום דדמי להקדש א"כ אפשר דאפי' חליפי חליפין אסורים כמו בהקדש: ומדברי הרמב"ם ו"ל בפ"ה מה"נ משמע דס"ל פשיטת ה"ר"ן ו"ל דבכל גוונני חליפין אסור בין החליפין הוא בין החליפין אחר ולא נתבאר טעמו של דבר בדבריו ו"ל אי משום דאזיל בתר פוננת הנודר ואסר על עצמו גם החליפין.

או משום דדמו להקדש ואע"ג דבשאר חליפי אסורי הנאה פסק להיתר. ה"כ להקדש מדמינן לה והחליפין אסורין וכבר כתבתי לעיל דמפרש לבעיא דרמב"ח ג"כ דווקא בנדרים.

ודלא כמו שפי' הראשונים ו"ל דבכל חליפי אסורי הנאה מיבעי ליה ועי' מש"כ לעיל בישוב דבריו ו"ל ונראה דהיינו דמספקא ליה לרמב"ח באוסר על חבירו דאי משום פוננת הנודר דווקא על עצמו יכול לאסור החליפין והגידולין דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם אבל על חבירו אינו יכול לאסור וה"ה דבגידולין אין חבירו נאסר להאי טעמא דגידולין ג"כ הוי דבר שלא בא לעולם או משום דדמי להקדש וגם חבירו אסור בחילופיהו ובגידוליהו והא דקאמר הש"ס ה"תם או דילמא חילופיהו פגידוליהו דמי לאו דבגידוליהו פשיטא ליה דגם חבירו אסור אלא הכי קמיבעי ליה דבחילופיהו מסתברא ליה טעמא משום פוננת הנודר דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם ולא משום דהוי חליפי אסורי הנאה: כי היכי דבעלמא ס"ל בחליפי אסורי הנאה מותרין ובגידולין מסתברא ליה יותר טעמא משום דהוי גידולי אסור.

וכדאשכחן בעלמא בשאר גידולי אסור וכמו שיתבאר לקמן בשמעתין. והיינו דמיבעי ליה פיון דתנא תנא חליפין וגידולין משמע ונדאי דחד טעמא לתרנוניהו והשתא טעמא מאי אי משום דאדם אוסר על עצמו דבר שלא בא לעולם פי היכי דמסתבר בחליפין וגידולין נמי מהאי טעמא הוא וחבירו שרי בתרנוניהו או דילמא טעמא בחליפין נמי משום דהוי חליפי הקדש פי היכי דמסתבר למימר הכי בגידולין דהוי פגידולי הקדש ה"נ בחליפין אע"ג דלא תפיס פדיון מ"מ הוי בחליפי הקדש ועפ"ז א"ש הא דבעי למיפשט ממכרו וקידוש בדמיהו מקודשת היינו דבעי למיפשט לחומרא דבכל אסורי הנאה החליפין אסורין מדתנן מְכָרָן וקידוש בדמיהו מקודשת משמע דווקא דיעבד הוי קדושין אבל לכתחלה החליפין אסורין אפי' בשאר אסורי הנאה וכש"כ ה"כ אפי' קונם ונדחי דילמא לכתחלה הוא דלא הא דיעבד עבד ועדיין צ"ע: ויש לי עוד מקום עיון בד' הרמב"ם ו"ל בזה שכתב האוסר פירותיו על חבירו בין בנדר בין בשבועה ה"ז ספק אי אסור בחילופיהו ובגידוליהו האי שבועה ה"ד ע"כ פשענה אמן או שקיבל עליו כמבואר בד' הרמב"ם ו"ל בהל' שבועות וא"כ הרי זה פאילו נשבע בעצמו ואין זה אוסר פירות על חבירו ועוד דלענ"ד שבועה לא באה לכלל דינים אלו דווקא בנדר דהוי כהקדש אסור בחילופיהו ובגידוליהו דהוי בחליפי וגידולי הקדש אבל בשבועה ליכא למימר הכי: ואשר

ע"כ אני רואה דטעמו של הרמב"ם ז"ל במתניתין דאסור בחילופיהן וגידוליהן הוא כפשוטא דשמעתא לעיל בבעיא דרמב"ח דהכי משמע לשון וכוונת הנודר לאסור גם חילופיהן וגידוליהם ובאוסר על חבירו מיבעי ליה אי יכול לאסור על חבירו החילופין והגידולין דהוי דבר שלא בא לעולם או לא נסלקו בספיקא ולפ"ז אין נפ"מ בין שבועה לנדר פנין דלשונו משמע פן ואע"ג שפענה חבירו אמן מ"מ לא קיבל עליו אלא מה שהשביעו חבירו ואי אינו יכול להשביעו על חילופין וגידולין חבירו מותר בהם אע"ג שפענה אמן וכן משמע לשון הטור ז"ל שכ' בריש סי' רי"ו לשון תורה פיצד קונם פירות אלו עלי כו' משמע דממשמעות הלשון נאסר בחילופיהן והטור ז"ל אגזיל בשיטת הרמב"ם ז"ל בזה ומש"ה פתב בחבירו דהוי ספק דהוא דלא כד' הר"ן ז"ל דאזלינן בזה לקולא כמו בכל חליפי איסורי הנאה דהוי ספיקא דרבנן דלשיטת הרמב"ם ז"ל הא דבעי רמב"ח הוא בנדרים דנוקא משום משמעות הנדר.

וא"כ אפי' החליפין אחר יש לאסור וכן משמע מסתימות לשון הרמב"ם ז"ל וצ"ע בזה בהא דקי"ל דצריף לקנים שבועתו אפי' בדבר שלא בא לעולם וכן בדין מקנה דבר שפא לעולם עם דבר שלא בא לעולם דאיכא מ"ד דקנה.

ועי' בש"ע ח"מ סימן ר"ג ור"ח: ולפי הנ"ל אין דברי הב"י ז"ל מוכנים מש"כ הך ספיקא אי דוקא החליפין בעצמו או אפי' החליפין אחר לדברי הטור ז"ל. פנין דשיטה אחרת לו ז"ל בזה.

ולאו מטעם חליפי איסורי הנאה. גם מש"כ שם דהסמ"ג בשם ר"י ז"ל חולק עם הר"ן ז"ל אינו מוכן דבאוסר על חבירו גם הר"ן ז"ל ס"ל דאין סברא לאסור אלא אם החליפין בעצמו ובש"ע סתם הדברים בזה ועי' בדברי הש"ך והט"ז ז"ל.

ובקונם סתם נראה מדברי הטור והש"ע דמותר בחילופיהן ודלא כמו שכ' הרא"ש ז"ל בפ"י ומש"כ הבאר הגולה בזה כבר השיג עליו הגר"א ז"ל ומש"כ הרא"ש ז"ל דאלו לאו דנוקא אלא משום גידוליהם נקט הכי לא משמע פן לעיל דבעינו למיזק מינה הא פיוצא מהן מותר ולפי ד' הרא"ש ז"ל ליכא למיזק פנין דאלו לאו דוקא.

מש"ה תנן איסור חילופיהם דאפי' בלא אלו אסור בהן ועוד דהכי קאמר התם דחילופיהן עדיפא ליה משום דיוצא מהן חמיר מחילופיהן הא לד' הרא"ש ז"ל חילופיהן חמיר דאסור בהן אפי' בסתם קונם.

ואילו יוצא מהם בסתם קונם לכ"ע מותר ועי' ט"ז ז"ל שכ' דט"ס בדברי הר"ן ז"ל היתר גידולין בקונם פללי דהא נאסר בכל הפירות וכ' דאיכא לאשכוחי אם אמר פירות שנה זו עלי וי"ל דזה הוי כפורט כמו פירות מקום פלוני ויש לחלק אכל הרא"ש ז"ל בעצמו כתב דאיכא לאשכוחי גידולין שלא הגיעו לכלל פירות ודו"ק בכל הנ"ל: ע"ב גמ' בצל שעקרו בשביעית ונטעו בשמינית ורבו גידוליו על עיקרו גידולים מעלין את האיסור או לא ופי' הרא"ש ז"ל דהגידולין פשיטא ליה דמותרין ואינו מתבטל בעיקר פי הכי דבאיסור לא בטיל קמא קמא ואי הוסיף מאתים אסור והכי משמע לי שנא דהש"ס והכי מיבעי ליה גידוליו היתר ועיקרו איסור כו' משמע דפשיטא ליה דגידוליו היתר הם: אכל

הָרָ"ן ו"ל פּי דַתְרַוּוּיָהוּ מִיבְעֵי לֵיהּ דְּאֵם הָעֵיקָר אָסוּר גִּידוּלִים נְמִי אָסִירֵי פִינּוּן שְׁנַמְשְׁכִין מִן הָעֵיקָר.

וְאִי גִידוּלִין הָנִי הֵיתָר מִמִּילָא מַעְלִין אֶת הָאִסוּר הֵינּוּ הָעֵיקָר וּלפ"ז לְשִׁיטַת הָרָא"ש ו"ל עֵיקָר הַסֵּפֶק הוּא אִי שִׁינְהָ בְּיָטוּל בְּעֵיקָר עִם גִּידוּלִים. פִּינּוּן דְּאִין זֶה תַּעֲרוּבוֹת גְּמוּרָה אָבֵל הַגִּידוּלִין עֲצָמָן הֵיתָר הֵם: וְלְשִׁיטַת הָרָ"ן ו"ל מִיבְעֵי לֵיהּ אִי שְׁדִינּוּ גִידוּלִין בְּתֵר עֵיקָר וְהַגִּידוּלִין נְמִי אָסִירֵי אוּ הַגִּידוּלִין הֵיתָר הֵם וּמִבְטְלֵי לְעֵיקָר וְגַם הָעֵיקָר מוֹתֵר וּכ"ז דְּוּוּקָא בְּדָבָר שְׁאִין זָרְעוּ פְּלָה אָבֵל בְּדָבָר שְׁזָרְעוּ פְּלָה לִכ"ע הַגִּידוּלִין מוֹתֵרִין וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק אֲמַאי לֹא יִהְיוּ פֶל הַגִּידוּלֵי אִסוּר אָסוּרִין מִטַּעַם כֹּל הַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא טָמֵא כְּדֹאשְׁכַּחן בְּבִיצַת עוֹף טָמֵא וּבְדָבָר שְׁזָרְעוּ פְּלָה י"ל דְּהָנִי כְּאֶפְרוּחַ שְׁנוּלֵד מִבִּיצַת טְרִיפָה דְּלִכ"ע שְׁרֵי מְשׁוּם דְּמִסְרַחָא וְהָיָא כְּעַפְרָא.

כְּדֹאִיתָא בְּתַמּוּרָה סוּף פ' כֹּל הָאִסוּרִין וְה"נ הַזָּרַע עֲצָמָה נִרְקַבַת וְאֵח"כ הִיא גְדֻלָּה אָבֵל דְּבָר שְׁאִין זָרְעוּ פְּלָה א"כ הַגִּידוּלִים מֵאִסוּר קָא גְדֻלוּ וּמִיָּדֵי דְהָנִי אֲנֹלֵד טְרַפָּה לִר"א דְּאִסוּר וְאֲפִי לְרַבָּנּוּ לֹא פְּלִיגֵי עֲלֵיהּ אֲלֵא בְּנֹלֵד טְרִיפָה דְּמֵאוּרָא קָא רַבִּי אָבֵל בְּגִידוּלֵי אִסוּר לְרַבָּנּוּ נְמִי יִהְיוּ אָסוּרִים וְלְשִׁיטַת הָרָ"ן ו"ל יֵשׁ לוֹמַר דְּהָא גּוּפָא מְסַפְקָא לֵיהּ אִי הַגִּידוּלִין נְמִשְׁכִין אַחַר הָעֵיקָר וְגַם הֵם אָסוּרִין פִּינּוּן שְׁיִצְאוּ מֵאִסוּר אוּ דִילְמָא פִּינּוּן דְּרַבּוּ הַגִּידוּלִין גַּם הָעֵיקָר נִתְבַּטַּל וְנַעֲשֶׂה הֵיתָר וְלֹא הָנִי יוֹצֵא מִן הָאִסוּר פִּינּוּן דְּאִין כָּאֵן אִסוּר פְּלָל אָבֵל לִפְיָ הָרָא"ש ו"ל דְּהַגִּידוּלִים פְּשִׁיטָא לֵיהּ דְּמוֹתֵרִים אַע"ג דְּהָעֵיקָר אָסוּר צ"ע טַעְמָא מַאי פִּינּוּן שְׁיִצְאוּ וְנִתְגַּדְלוּ מִן הָאִסוּר וּי"ל דְּגִידוּלֵי הַפִּירוֹת וְהַצְמָחִים לֹא בָּאוּ לְכַלֵּל זֶה דִּינִצָּא מִן הַטָּמֵא מְשׁוּם דְּהַגִּידוּלִין הֵם בְּרִיָּה חַדְשָׁה.

וְעֵיקָר גְּדִילְתָּן הוּא מִן הָאֶרֶץ וְהָאוּר וְלֹא דְמוּ לְנֹלֵד טְרִיפָה שְׁמַתְגַּדְלַת בְּכַטָּן אֲמַה הַטְּרִיפָה וּמִש"ה גִּידוּלֵי אִסוּר בְּכָל גּוּוּנָא מוֹתֵרִין מֵה"ת כְּכָל הָאִסוּרִין: וְעוֹד נִרְאֶה דְּאֲפִי לְשִׁיטַת הָרָ"ן ו"ל הָא דְּמִסְפָּקָא לָן אִי הַגִּידוּלִין אָסוּרִין ג"כ הוּא מְדַרְבָּנּוּ בְּעֵלְמָא אָבֵל מְדֹאֹרֵייתָא נוֹדָאי דְּהַגִּידוּלִין מוֹתֵרִין.

וְכַדְמוּכַח מְהָא דְּאִין מוֹעֲלִין בְּגִידוּלֵי הַקֶּדֶשׁ. וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְּלֹא אָסִירֵי מְדֹאֹרֵייתָא וְכִמוּ שִׁכ' הָרֶשֶׁבֶת"א ו"ל לְעֵיל גַּבִּי בְּעֵינֵי דְרַמְב"ח ע"ש: אֲלֵא דְאֶדְרַבָּא מְשִׁם מוּכַח דְּאִיכָא אִסוּר תוֹרָה בְּגִידוּלֵי הַקֶּדֶשׁ מְדַפְּלִיג ר' יוֹסִי וּס"ל דְּמוֹעֲלִין בְּגִידוּלִין מְשִׁמַע דְּלְרַבָּנּוּ נְמִי אִיכָא אִסוּרָא דְּאֹרֵייתָא וְכִש"כ לִפְיָ מַה שְׁפָסֵק הַרְמַב"ם ו"ל כִּר' יוֹסִי דְּמוֹעֲלִין בְּגִידוּלִין אֲלֵמָא דְּגִידוּלִין נְמִשְׁכִין אַחַר עֵיקָרָן וְאֵם נִתְגַּדְלוּ מֵאִסוּר גַּם הֵם אָסוּרִים וְנִרְאֶה לְחַלֵּק דְּוּוּקָא בְּאֵילָן הָאִסוּר אוּ שְׂדֵה הָאִסוּרָה הוּא דְּאִיכָא אִסוּרָא דְּאֹרֵייתָא בְּגִידוּלֵיהֶן פִּינּוּן דְּהָאִסוּר קִיָּים וַיִּנִּיקַת הַגִּידוּלִין הוּא מִן הַשְּׂדֵה אוּ מִן אֵילָן הָאִסוּר מִש"ה גַּם הֵם אָסוּרִין.

אָבֵל הֵכָא מִיבְעֵי לֵיהּ בְּגוּוּנָא דְּהַזָּרַע הוּא הָאִסוּר י"ל דְּאֲפִי אִין זָרְעוּ פְּלָה מ"מ מִתְבַּטַּל הוּא בְּגִידוּלֵיו וְגַם הוּא אִינוּ אָסוּר וַיִּתְבָּאֵר עוֹד בְּזֶה בְּשִׁמְעֵתִין: וְהַרְשָׁב"א ו"ל כְּתַב דִּר' יִשְׁמַעְאֵל לֹא מִיבְעֵי לֵיהּ אֲלֵא מְדַרְבָּנּוּ דְּמְדֹאֹרֵייתָא נוֹדָאי בְּטַל הָעֵיקָר בְּגִידוּלִין וְכֵן כְּתַבוּ הַתּוֹסֵ' ו"ל אֲלֵא דְּהַקְשׁוּ כַּנ"ל אֲמַאי הַגִּידוּלִין מוֹתֵרִין הָא הָנִי זו"ז גוּרָם.

הָעֵיקָר שְׁהוּא אִסוּר וְהַקְרָקַע שְׁהוּא הֵיתָר וְתִירְצוּ דִּס"ל זו"ז גוּרָם מוֹתֵר. וְהַקְשׁוּ ע"ז דְּהַקְרָקַע לֹא חֲשָׁבִינּוּ לֵהּ בְּגוּרָם הֵיתָר כְּמוֹ בְּבִיצָה דְּסַפְּנָא בְּאַרְעָא דְּגוּרָם דְּקָרַקַע אִינוּ

דומה לגורם התרנגולת וה"נ אין גורם הקרקע דומה לגורם הזרע וכמו שכ' ג"כ בע"ז דף מ"ח וא"כ אפתי יאסרו הגידולין עצמן ותי' דהכא שהעיקר עצמו מתבטל אין זה גורם דאיסור פנין שאינו בעין והוא קצת כמו שפכתתי אלא דאפתי קשה לזה מהא דמשמע שם במס' ע"ג דנטיעת אגוז של ערלה לא שרי בדיעבד לר' יוסי אלא משום דהוי זו"ז גורם וכדאמר' התם אבל בלא"ה הנה אסור אע"ג דהוי דבר שזרעו פלה דהא אגוז נודאי פלה הוא ואפ"ה גידוליו אסורין והתוס' ז"ל הקשו התם מ"ש מגידולי תרומה וטבל ומע"ש דגידוליהם מותרין וכ' לחלק בין איסור הנאה לאיסור אכילה דבאיסור הנאה בכל גונו גידולין אסורין דמ"מ הנאה היא אבל באיסורי אכילה גידוליהם מותרין מה"ת.

ולפ"ז לא הוי צריכי לחלק הכא גבי בצל של שביעית משום דאינו בעין הא בלא"ה שביעית איסור אכילה הוא וגידוליהן מותרין וי"ל דאם האיסור בעין אסור אפ"ה באיסור אכילה כמו בשאור של תרומה דהגורם בעין להכי צריכי הכא למימר דאין גורם האיסור בעינו.

והשתא לשיטת התוס' ז"ל באיסור הנאה גידוליו אסורין ובכל גונו אפ"ה בדבר שזרעו פלה ובאיסורי אכילה גידולין מותרין אפ"ה בדבר שאין זרעו פלה כמו בצל ומיבועי ליה אי מבטלי נמי לעיקר: ולשיטת הר"ן ז"ל באיסורי אכילה ג"כ מיבועי ליה באיסור הגידולין בדבר שאין זרעו פלה ואי העיקר אסור הגידולין נמי אסורין אבל באיסור הנאה ע"כ מוכרח דגידולין אסורים אפ"ה אם זרעו פלה כמו אגוז של ערלה ולקמן יתבאר מה שיש לדקדק לכל חד כשיטתיה: ונראה עוד דלשיטת הרא"ש ז"ל הגידולין מותרין אפ"ה פי לא רבו על העיקר וכמו שכ' להדיא פי העיקר אינו מבטל הגידולין ולד' הר"ן ז"ל היכא דלא רבו פשיטא דהגידולין ג"כ אסורים פנין דאין בהם פח לבטל העיקר ממילא נמשכין אחר העיקר.

וגם הם אסורים ומה שהצריך רביה גמורה כמו במידי דאתו מעלמא יתבאר לקמן: והתוס' ז"ל שוין בזה עם הרא"ש ז"ל בהיתר הגידולין אלא דאין טעמן שנה דהתוס' ז"ל פתבו מטעם דגידולי שביעית מותרין דלא התמירו בהם כמו בגידולי תרומה ואפילו אם אין זרעו פלה מ"מ אין האיסור בעין ולפ"ז באיסור הנאה הגידולים אסורים וכמ"ש התוס' ז"ל במס' ע"ג: והרא"ש ז"ל כתב דלפינן לה מקרא דהמלאה והזרע דהוסיף מאתים אסור אע"פ שגדל האיסור מעט מעט לא אמרינן קמא קמא בטיל וה"נ בגידולי היתר לא בטלי ולפ"ז אפילו גידולי איסור הנאה לא בטלי ומותרין וא"כ תיקשי מהא דאגוז של ערלה דמשמע דגידולי איסורי הנאה אסורין וי"ל דהרא"ש ז"ל ג"כ מודה בגידולי איסורי הנאה דאסורין ולא מטעם דבטילי אלא מטעם דגם זה הנאה חשיבא וכמו שכתבו התוס' ז"ל ואפילו בדבר שזרעו פלה: גמ' ופשיט ליה מן הדא בצל של תרומה כו' ופירש הר"ן ז"ל מיהו טבל הוי דהא רבו גידוליו על עיקרו עכ"ל.

משמע דהעיקר נמי הוי טבל גמור וצריך להפריש עליו תרומה ומעשרות ולפי מש"כ דצריך ריבוי גמור מאה ואחד משמע דהיתר העיקר הוא מטעם ביטול פכל האיסורין וא"כ אמאי הוי טבל גמור ומידי דהוי אסאה תרומה שנתערבה בטבל גמור דאינה נעשית טבל להפריש עליו ממקום אחר וכיון דס"ל דהוי טבל משמע דביטולו לא הוי כביטול

האיסורין אלא נתבטל שמו לגמרי ונהרי הוא פגידוליו החדשים וא"כ מנ"ל דבעינן מאה ואחד דילמא בריבוי לחוד סגי לבטל שמו וימשוך אחר גידוליו ולקמן בשמעתין משמע פדברי הר"ן ז"ל דבעינן שיעור הריבוי ונשם יתבאר: שם שביק מר תרין ועביד פחד דאמר ר"א אמר ר"י ילדה שסיבכה בזקינה ובה פירות אע"פ שהוסיפה מאתים של היתר אסור ואידך בצל שנטעו בפרם ונעקר הפרם אסור אלמא דאין גידולי היתר מבטלין לעיקר האיסור ויש לדקדק לפי מש"כ לעיל בשם התוס' ז"ל דבאיסור הנאה הגידולין נמי אסורים א"כ מאי קושיא מהני תרין דילמא איסור הנאה שאני דהגידולין נמי אסורים והתוס' ז"ל פתבו דהגידולין שגדלו אחר שסיבכה היתר הם משום דבטלה בזקינה ולא משמע הכי במס' ע"ז שם דמתיר ר' יוסי אם נטע והבריך והרפיב משום דהוי זה וזה גורם ולא מטעם דבטלה בזקינה והיינו משום דלא אמרינן בטלה בזקינה אלא בנטיעה ילדה דבטלה בזקינה ונהרי היא פאילו עברו עליה שני ערלה אבל לא בנטיעה הבא מגוף האיסור כמו מאגוז של ערלה וא"כ ה"נ פיון דהיו בה פירות איסור ומינייהו קא גזיל א"כ לא מהני הביטול בזקינה וע"כ צ"ל דהיתר הגידולין הקא משום זו"ז גורם הפרי עם האילן וא"כ היכי מוכח מינה דר"י ס"ל דלא מבטלי גידולין לעיקר דילמא ס"ל דזו"ז גורם אסור והגידולין עצמן אסורים וכן משמע מהא דאמר ר' אבהו ילדה שסיבכה בזקינה בטלה ולמה ליה הביטול תיפוק ליה דהוי זו"ז גורם אלא משמע דס"ל זו"ז גורם אסור ועוד מאי פריה מבציל שנטעו בפרם ונעקר הפרם דש"מ דאין הגידולין מבטלין העיקר הא ה"מ נדאי הגידולין ג"כ אסורים דליכא אלא חד גורם דאיסור דהקרקע לא חשיב גורם לשיטת התוס' ז"ל וי"ל דסוגיא דהכא אזלא אליבא דרבנן דר"י בהא דאגוז של ערלה דס"ל דגידולי איסורי הנאה נמי מותרים כמו שכתבו התוס' ז"ל ה"מ במס' ע"ז ובירושלמי פ"א דערלה ראיתי דפליגי חזקיה ור' יוחנן בפירות מאגוז של ערלה ובאפרוח מביצה של עבודת פוכבים חזקיה אמר אסור ור"י אמר מותר וכן פליגי ה"מ בביצה של הקדש ויצא ממנה אפרוח ולפ"ז א"ש דר' יוחנן ס"ל להדיא דגידולי איסורי הנאה ג"כ מותרין ושפיר מוכח מינה דאין גידולי היתר מעלין את העיקר אלא דאפתי לא שמעינן מינה אלא בדבר שזרעו פלה כמו אגוז של ערלה ודומיא דאפרוח מביצה אבל בדבר שאין זרעו פלה כמו פירות ילדה ובציל של פלאי הפרם אפתי איכא למימר דגידוליהם אסורין באיסור הנאה וי"ל דלמאן דס"ל גידולי איסורי הנאה מותרין ולא חשבינן לה הנאה מן האיסור אין חילוק בין דבר שזרעו פלה או לא וכמו שכתבתי לעיל אלא דגם בזה מצאתי דפליגי בירושלמי פ"ה דכלאים דאמר ה"מ פ"עמים שהקש אסור והדגן מותר פגון שזרע באיסור והעביר הסכף הקש אסור והדגן מותר.

ופריה עליה ר' זעירא גדל מתוך איסורו ואת אמרת הדגן מותר ר' זעירא פדעתיה דאמר ר' זעירא בשם ר' יונתן בציל של פלאי הפרם ועקרו ושתלו אפילו הוסיף פמה אסור שאין גידולי אסור מעלין את האיסור אלמא דס"ל לר' זעירא דהגידולין ג"כ אסור הם פיון שגדלים מן האיסור ומשמע דר' זעירא מודה לר"י באגוז של ערלה ובביצה שיצא ממנה אפרוח משום דה"מ זרעו פלה לאפוקי גבי בציל דאין זרעו פלה וגדל מתוך האיסור וכדמדמי לה ה"מ לקש ודגן ובאמת יש לדקדק מ"ט דר"ל דשרי ה"מ הדגן אע"פ שהקש אסור מ"ש מגידולי הקדש דמועלין בו לר' יוסי ולרבנן נמי עכ"פ איסורא איכא ומ"ש

דמתיר בכלאי הפּרם וצ"ל דמתיר משום דהוּי זו"ז גורם הקרקע דהיתר ועיין במפרש שם.

וא"כ הדק"ל מאי מוכח מהא דבצל שנטעו בכרם דאין גידולי היתר מעלין את העיקר דילמא ס"ל דגידולין נמי אסורים כר' זעירא וצ"ל דסוגיא דשמעתין ס"ל דטעמיה דר"י לאו משום דהגידולין עצמן אסורין אלא משום דאין מעלין וגם דברי הירושלמי יש לפרש פן לפירוש הר"ן ו"ל דאי אין מעלין העיקר הגידולין ג"כ אסורין ועוד נראה דהדבר מוכרח דבדבר שזרעו פלה אפילו באיסורי הנאה הגידולין מותרין מהא דתנו בהקדא בפ"ט מתרומות דגידולי הקדש חולין ע"ש ובהרי הקדש חמור משאר איסורי הנאה דלר' יוסי מועלין בגידולין.

וע"כ צריף לחלק בין דבר שזרעו פלה אפילו בהקדש דאיסור הנאה הוא הגידולין מותרין והא דאמר ר' יוסי דמועלין בגידולין היינו בדבר שאין זרעו פלה וכדמסיק התם בירושלמי דבדבר שאין זרעו פלה פודה כל האוצר אלא דקשיא לי הא דפליגי בהנא וחזקיה באגוזי של ערלה שנטעו וביצת עבודת כוכבים שנעשה אפרוח מ"ט דחזקיה דאוסר הא תנו בהקדא דגידולי הקדש חולין ואגוזי וביצה הוי בדבר שזרעו פלה ויותר קשה על פהנא דמיקל בערלה ובעבודת כוכבים ומחמיר בהקדש בביצת הקדש שנעשית אפרוח.

ומסיק התם אליביה דפודה אותה פמות שהיא האפרוח בשלימות. ומ"ש מהא דתנו גידולי הקדש חולין ופודה אותן בזמן זרעם: אלא דממתניתין דמעילה משמע דגידולי חלב וביצה עדיפי משאר גידולין דבחלב וביצה תנו סתמא דמועלין בהם ובגידולי פירות פליגי אט"פ ת"ק ור"י ועיין תוי"ט ו"ל שם ומש"כ בחידושי שם במעילה וא"כ י"ל דאפרוח הנעשה מביצת הקדש ג"כ חמירא ליה מגידולי הזרעים והדברים ארופים ועוד יתבארו לקמן בשמעתין בס"ד ובהא דר' יוחנן ילדה שסיבכה בזקינה גם להרא"ש ו"ל הפל אסור גם מה שניתוסף וע"כ לא פתב הרא"ש ו"ל דהגידולים מותרין אלא היכא דהגידולין לעצמן והעיקר לעצמו אבל לא בכה"ג דהפרי עצמו נתגדל והפל מעורב: שם ופשיט ליה מן הדא ליטרא בצלים שתקנה וזרעה מתעשרת לפי כולה אלמא דגידולין מבטלי לעיקר ועושין אותו טבל וקאמר דילמא לחומרא ופירש הרא"ש ו"ל דיכול לעשר מינה ובה"ע"ג דחייב הליטרא הוא מדרבנן משום דהקא יש בינה והר"ן ו"ל פתב פשיטתו דממ"נ אי העיקר אינו חייב אלא מדרבנן הגידולין נמי אין חייבים במעשר אלא מדרבנן משום דנמשכין אחר העיקר ומשמע מהקא דמדאורייתא מיבעי ליה אי הגידולים נמשכין אחר העיקר מדמהני נמי לקולא לפוטרו ממעשר ויש לדקדק לדבריו ו"ל א"כ היכי משפחין חייב מעשר בדבר שאין זרעו פלה אי נימא דאין גידולין מבטלין העיקר אלא נמשכין אחריו וכבר עישר על העיקר הן אמת דבלא"ה בכל הני דאין זרעו פלה כמו השום והבצלים מעשר דידהו מדרבנן בעלמא וכן פתב הרשב"א ו"ל לישב בזה הא דמפריש מינה ובה"ע"ש אבל מ"מ אשפחן כה"ג בדבר שחייב מה"ת וכדאיתא במנחות פרק ר"י בשבולת שהביאה שלישי ואמדינהו ואעשרינהו ושתלינהו והוסיפה דבעי רבה התם אי צריף לעשר על העיקר אבל התוספת פשיטא ליה דבעי עשורי ולא אזלינן בזה בתר עיקר לפטור גם התוס' ו"ל ולדברי הר"ן ו"ל ליכא ספיקא אלא אי תרונניהו אסירי

או תרונותיהו שרו אבל לחלק בין עיקר לתוספת ליכא למ"ד אלא דגבי הא דמיבעי ליה
התם לעגן עומר אי בתר עיקר אזלינן ושרייה עומר משמע פדעת הר"ן ז"ל דאפילו
לקולא אי אזלינן בתר עיקר בטלי הגידולין לגביה וכש"כ לחומרא והתוס' ז"ל הקשו
התם מקרא דהמלאה והזרע דשמעינן מינה דאזלינן בתר תוספת וכמו שכתב הרא"ש
ז"ל ותירץ דהתם גזה"כ הוא וצ"ל דהא דמספקא ליה לעגן מעשר בעיקר ובתוספת
פשיטא ליה דבעי עשורי היינו משום דכיון דלאו היינו זריעתו אפשר לא בטיל העיקר
לגבי התוספת אבל הכא דהוי דרף זריעתו אי אזלינן בתר עיקר בטל התוספת גביה ואי
אזלינן בתר תוספת בטל העיקר גביה ומהו שמתא מוכח דאין גידולין מבטלין עיקר
(לאו) בתורת ביטול פשאר איסורין דא"כ אמאי מתעשרת לפי פולה דהא בתורת
תערובות אינו מתהפף המיעוט להיות פרוץ לגמרי אלא ע"כ הבטול הוא בשמו לגמרי
דבטל שמו ונקרא ע"ש גידוליו וכדמשמע נמי במנחות דהא דמתעשר לפי פולו היינו
משום דהיינו זריעתו וע"י הזריעה בטליה וא"כ מהיכי תיתי נימא דבעינן שיעור גמור
כמו בכל תערובות ומסתבר דסגי ברובא בעלמא והיה נראה דהכא באמת לא בעינן
שיעור אלא ברובא בעלמא סגי והיינו משום דע"י זריעתו שנית נתבטל העיקר לגבי
התוספת כדאיתא במנחות וא"ש בזה דלא תיקשי דר"י אדר"י למאי דס"ד דר"י דבצל
ס"ל דגידולין מבטלי עיקר וכמו שהקשה הר"ן ז"ל ולפי ה"ל ניחא דדונקא הכא הוא
דבטל העיקר דהיינו זריעתו אבל גבי ילדה שסיבכה בזקינה ובה פירות לא שייך ביטול
כזה בפירות אלא ביטול בהיתר ככל תערובות ובהא ס"ל לר"י דאינה בטל ועי' תוס'
מנחות שם ובעיא דישמעאל איש כפר ימא שפיר פשיט מינה דהתם נמי חזר ונטעו
בשמינית: ומש"כ התוספות ז"ל דמיבעי ליה מדרבנן אבל מה"ת פשיטא דמבטלי לעיקר
תיקשי היכי פשיט ליה מהא דבצל הא ישמעאל נמי מודה דמה"ת מבטלי גידולין לעיקר
ושפיר מתעשר לפי פולו וי"ל דהיינו דקאמר דילמא לחומרא שאני אבל מהא דמיבעי
להו גבי חזש אי אזלינן בתר עיקר וגם התוספת מותר ודאי קשה לשיטת התוס' ז"ל כיון
דמה"ת גידולין מבטלי לעיקר א"כ פשיטא דלא שריא עומר הן אמת דרש"י ז"ל פ"י התם
דבהוסיף משהו מיבעי ליה ולפ"ז א"ש אלא דתיקשי איפכא א"כ פשיטא דבטלי
הגידולים בעיקר כיון דלא הוסיף אלא משהו ואי כד' הרא"ש ז"ל דעיקר אינו מבטל
הגידולין אפי' הוסיפו כ"ש א"כ פשיטא דלא שריא עומר וע"כ משמע מהא דמנחות דלאו
מטעם רובא הוא דמיבעי לן אלא בכל דבר הנזרע והוסיף אי בטל הוא לגבי גידוליו כיון
שזרעו או הגידולין בטלי לגביה וכ"ז יתבאר עוד לקמן בשמעתין בס"ד: גמ' אלא מן
הדא ר"ש אומר כו' אמרו לו והלא שביעית כו' אמר להם אף אני לא אמרתי אלא לביעור
ופי' הרא"ש ז"ל היינו שעומדים בקרקע ולא הגיעו לכלל אכילה בהא הוא דאוסרת
בכ"ש וש"מ דגידולי איסור מבטלין העיקר וה"נ גידולי היתר יתירו את העיקר ברוב
וקשיא טובא היכי יליף מדאסרי הגידולין לעיקר כ"כ יתירו ג"כ דילמא הא דאסרי משום
דגידולין לא בטלי העיקר וכמו שכ' הרא"ש ז"ל בעצמו בריש שמעתא וממילא אסור גם
העיקר.

אבל מנ"ל שביטלו הגידולין את העיקר להיתרא אפי' ברובא וצ"ל דדייק מדהקמירו
לאסור אפי' בכ"ש ש"מ דאזלינן בתר הגידולין והעיקר בטל לגביהו וה"נ להיתרא ברוב
גידולין ולפ"ז אסרי גידולין בכ"ש מן הדין ולא מטעם דהוי דבר שיל"מ ולא משמע פן

בָּהָא דְהַמְעָבִיר עֲצִיז נְקוּב בְּפָרָם דְּבַעֲיָנָן דְּוִוְקָא הוֹסִיף מְאֵתִים אָבָל כ"ש אֵינּוּ אוֹסֵר וְע"כ צ"ל דְּהַטְעָם הוּא מְשׁוּם דְּבָר שִׁיל"מ וְכִמּוֹ שֶׁפֶתַח הֶר"ן ו"ל וּא"כ הַדָּק"ל דְּבָהָא טַעְמָא לֹא לִיבְטָלִי נְמִי גִידוּלִין לְעִיקָר וְהַתּוֹסֵף ו"ל הַקָּשׁוּ ג"כ מְהָא דְּמַעְבִּיר עֲצִיז נְקוּב בְּפָרָם דְּמִשְׁמַע דְּאֵינּוּ אוֹסֵר בְּכ"ש וְתִירְצוּ דְּהָכָא שְׁעָקְרוּ וְחִזְרוּ וְנִטְעוּ בְּשַׁבְיַעִית דְּהָגִי זְרוּעַ מְעִיקָרָא דְּנָאָסֵר בְּכ"ש וְאֵין זֶה מוּבָן וְעִי' רִשְׁבִּי"א ו"ל שְׁיִשְׁבֵּי קֶצֶת דְּבָרֵיהֶם ו"ל וְעִי' שָׁם מַה שְׁפִי' הוּא ו"ל בְּסוּגְיָא דְּשִׁמְעָתִין דְּבִכְלָאִים הוּא דְּשִׁינְיָה לְמִימַר דְּכָל שְׁזָרַע בְּאִיסוּר נָאָסֵר הַפֶּל אָבָל בְּשַׁבְיַעִית מִנ"ל לְמִימַר הֵכִי וְעוֹד דָּא"כ אֲמַאי לֹא מִיִּיתִי מִכְּלָאִים דְּנָאָסֵרָה בְּהַשְׁרָשָׁה לְחוּד אַע"ג דְּלָא הוֹסִיף כָּלֵל וְהִכִּי מִיִּיתִי רְאֵיהּ מִינְהּ דְּגִידוּלִין מְבִטְלִי לְעִיקָר וְעוֹד הַקָּשׁוּ הֵתֵם פִּינּוֹן דְּשַׁבְיַעִית אוֹסֵרָת בְּכ"ש א"כ מַאי מִיבְעִי לִיָּה אֵי מְבִטְלִי גִידוּלִין לְעִיקָר וְלִפִּי שְׁיִטְתֵּם לֹא יִדְעָנָא מַאי קָשְׂיָא לְהוּ דְּוִוְקָא בְּשָׁל שְׁשִׁית שְׁזָרַעוּ בְּשַׁבְיַעִית אִיכָא לְמִימַר דַּע"י זְרִיעָה נָאָסֵר הַפֶּל אָבָל בְּשָׁל שַׁבְיַעִית בְּשַׁמִּינִית לִיכָא לְמִימַר הֵכִי וְשִׁפִּיר מִיבְעִי לִיָּה אֵי גִידוּלִין מְבִטְלִי לְעִיקָר גַּם מַה שְׁחִיזְקוּ בֵּין לַח לִיבֵשׁ אֵינּוּ מוּבָן דְּהָא תַרְוַנְיָהוּ בְּגִידוּלִין מִיִּירִי: וְהֶר"ן ו"ל פִּי' דְּטַעְמָא דְּאוֹסֵרָת בְּכ"ש לְבִיעוּר הוּא מְשׁוּם דְּהָגִי דְּבָר שִׁיל"מ דִּיכּוֹל לְאַכְוֹל קוֹדֵם הַבְּיַעוּר וּמ"מ שְׁמַעֲיָנָן מִינְהּ דְּגִידוּלִין אֵינּוּ נִמְשָׁכִין אַחַר הָעִיקָר דַּאל"ה לֹא הִיָּה נָאָסֵר כָּלֵל בְּגִידוּלִי שַׁבְיַעִית פִּינּוֹן דְּהָעִיקָר מוֹתֵר וּלפ"ז הָגִי מְצִי לְאַתּוּיָי נְמִי מְהָא דְּלֹאכִילָה אוֹסֵרָת בְּנ"ט דְּמִיִּירִי נְמִי בֵּין בְּתַעְרוּבָת פִּירוֹת בְּפִירוֹת לְאַחַר הַבְּיַעוּר בֵּין בְּגִידוּלִין וְכִינּוֹן דְּאוֹסֵרָת בְּנ"ט ש"מ דְּגִידוּלִין עִיקָר דַּאל"ה לֹא הָגִי אִסְרִי כָּלֵל דְּנִמְשָׁכִין אַחַר הָעִיקָר: וְרִאִיתִי בִירוּשְׁלָמִי פ"ו דְּשַׁבְיַעִית דְּמִיִּיתִי הֵתֵם פְּלוּגְתָא בְּבָצֵל שְׁעָקְרוּ בְּשַׁבְיַעִית וְשִׁתְלוּ בְּשַׁמִּינִית דִּר' זִירָא אָמַר פִּינּוֹן שְׁרַבְהַ עֲלֵיהֶם הַחֲדָשׁ מוֹתֵר וּר' לֹא וּר' אֲמִי אָמְרִין אָסוּר וְלֹא מְהִי הָרִיבּוּי וּפְרִיָּה לִר' לֹא וּלִר' אֲמִי מְהָא דְּלֹאכִילָה אָסוּר בְּנ"ט אָבָל אִם אֵין בּוֹ בְּנ"ט מוֹתֵר אֲלֵמָא דְּמְהִי רִיבּוּי הַחֲדָשׁ דְּלֹאכִילָה מִשְׁמַע לִיָּה דְּהִינּוּ בָּצֵל שָׁל שַׁבְיַעִית וְשִׁתְלוּ בְּשַׁמִּינִית וּמְשַׁנִּי ר' לֹא דְּהֵתֵם מִיִּירִי בְּתַעְרוּבוֹת אָבָל בְּגִידוּלִין חוֹמֵר הוּא בְּגִידוּלִין דְּאֵין מְבִטְלִין לְעִיקָר.

וּבְהָא דִּר"ז בְּשֵׁם ר' יוֹנָתָן בְּבָצֵל שָׁל כְּלָאִי הַפָּרָם וְנִעְקָר הַפָּרָם דְּאִפִּי הוֹסִיף כְּפָה אֵין מְבִטְלִין וְהוּא דְּלֹא כְּסוּגְיָא דְּשִׁמְעָתִין דְּפִשִׁיט מְהָא דְּאוֹסֵרָת בְּכ"ש. וּפְרִיָּה הֵתֵם לִר"ז מְהָא דְּתַנּוּ סְפִיחֵי שַׁבְיַעִית גִּידוּלֵיהוֹן מוֹתֵרִין.

וּתְנִי בְּמַד"א בְּדָבָר שְׁזָרַעוּ כְּלָה אָבָל אֵין זָרַעוּ כְּלָה אִפִּי גִידוּלִי גִידוּלִין אָסוּרִים אֲלֵמָא דְּלֹא מְהִי רִיבּוּי וּמְשַׁנִּי דְּזֶה מִיִּירִי לְעַנְנָן בְּיַעוּר וּמִשְׁמַע מַד' הִירוּשְׁלָמִי דְּבַעֲיָנָן רִיבּוּי גָּמוּר הִינּוּ שְׁלֹא הִיָּה בְּנ"ט.

וּיְבִנְאוּר עוֹד בְּזֶה בְּשִׁמְעָתִין: וְדָרָה אֲגַב צָרִיף לְבָאָר בָּהָא דְּמִשְׁמַע בְּשִׁמְעָתִין דְּשִׁינְיָה דְּבָר שִׁיל"מ בְּגִידוּלִי אִיסוּר לְאַסוּר בְּכ"ש מִטְעָם דְּהָגִי דְּבָר שִׁיל"מ נִזְהָ דְּלֹא כְּמִבְּנָאָר בִּש"ע יו"ד דְּבִדְבָר הַמְתַּעַרְב מִתְחַלְתּוּ לֹא שִׁינְיָה דְּבָר שִׁיל"מ וְכֵן הוּא דַּעַת כְּפָה רִאשׁוֹנִים וְהֶגֶר"א ו"ל בִּי"ד הִבִּיא רְאֵיהּ מִמַּה שְׁהַקָּשׁוּ הַתּוֹסֵף ו"ל בְּכ"ק דָּף ס"ט בְּד"ה כָּל הַמְתַּלְקֵט פִּינּוֹן דְּלֹא מְהִי חִילוּל לְמַה שְׁגָדֵל אַח"כ מַאי אֲהִי בְּמַה שְׁאָמַר כָּל הַמְתַּלְקֵט הָא אֵינּוּ מוֹעִיל לְמַה שְׁגָדֵל אַח"כ.

וְכַתֵּב דְּכִטֵּל בְּרוּב אַע"ג דְּהָגִי דְּבָר שִׁיל"מ מ"מ מ"מ מְדַאוּרִיָּיתָא בְּטֵל. וְלִפִּי הַנְּ"ל נִיחָא דְּלֹא שִׁינְיָה בְּזֶה דְּבָר שִׁיל"מ.

פינון דמעורב מתחלתו. וכ"כ בש"מ שם בב"ק ולידי קש"א למאי דבעי למימר התם דר' יהודה היא דאמר כל המתלקט תיקשי הא ר"י ס"ל דמין במינו מה"ת במשהו והא אינו מועיל למה שגדל אח"כ.

ונה הוי כמו בלח בלח בלח בלח בלח כמו שכ' הרא"ש ז"ל ואין פאן מקומו בזה. עכ"פ משמעתין משמע דשייך דבר שיל"מ אפילו אם לא הופך האיסור וי"ל דשביעית לביעור לאו בכלל דבר שיל"מ הוא אלא עדיפא מינה וכמבואר בד' הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכות מאכא"ס וראיתי בס' שנות אליהו להגר"א ז"ל שכ' בפ"ז דשביעית דרבנן פליגי עליה דר"ש וס"ל דאפי' לאכילה במינה בכ"ש וצ"ע טעמא מאי פינון דלאו דבר שיל"מ הוא ואפ"ה אוסרת בכ"ש ועוד דא"כ מאי מיבעי ליה אי מבטלי גידולין לעיקר פינון דאוסרת בכ"ש.

ובד' הרמב"ם ז"ל לקמן יבואר יותר בס"ד דף נח אלא מן הדא בצלים כו'. וכנגדן למוצאי שביעית מותרין ופי' הר"ן ז"ל דבעליו נודאי רבו גידולין על עיקר הבצל ומשני דמירי במדונפנים היינו שדה ושחק הבצל קודם זריעתו ולא חשיב ולא ממש"ך גידולין אבתריה וכשיטתו לעיל דמיבעי ליה אי שדיין גידולין בתר עיקרו או איפכא וכנ"ל והרא"ש ז"ל הביא בשם הר"ש ז"ל דסיפא קאי ארישא ובאלו בצלים שנסאסרו בשביעית ע"י תוספת כ"ש אם חזר ונתוסף מעט במוצאי שביעית מותר דחזרו להיתרו הראשון ולפ"ז קשה היכי מוכח מינה דגידולין מבטלין העיקר דילמא הכא שאני דעיקר ג"כ מותר וי"ל דמ"מ שבעינן דשייך בטיול בגידולין ועיקר אע"ג דאין זה תערוכת גמור וכי משני במדונפניו היינו שעירבן אח"כ ועשה תערוכת גמור וכתב הר"ש ז"ל לשיטתו דסיפא קאי ארישא אם פן ברישא לחוד ליבטיל התוספת כ"ש פינון דמירי במדונפניו וכתב פינון דגמרו באיסור הוא לא מהני דיכון ובאמת לא ידענא טעמא למה לא ליבטיל משהו גידולין בעיקר ההיתר ונהי דשיטתו הוא פהא דאמר ר"ש אף אני לא אמרתי אלא לביעור היינו לענן גידולין דחשיבי ומבטלי העיקר והיינו דוקא פשהו בעין אבל לא פשדכו ועירבן ממש.

ומאי שנא מכל איסורין פינון דלא ס"ל טעמא דדבר שיל"מ ועוד לשיטתו דלרבנן שביעית אוסרת בכ"ש אפילו באכילה א"כ בלא"ה לא מהני דיכון דהא סתמא דמתניתין רבנן היא ובכל גוונא אוסרת בכ"ש אלא דלרבנן תיקשי גם בסיפא מאי מהני הדיכון פינון דכבר נאסרה בכ"ש שביעית ומאי אהני התוספת היתר אחר כף פינון דבכל גוונא אוסרת בכ"ש והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות שמיטה השמיט להך סיפא וכנגדן למוצאי שביעית מותרין.

וברישא פתב דבין כף ובין כף אפילו השחירו העליון הבצלים עצמן מותרין. וכתב הכ"מ ז"ל דפשוט הוא ופשיטותיה לא ידענא ונהי פל הראשונים כתבו פאן דנאסרו גם הבצלים היינו העיקר בתוספת כ"ש וגם היכן מצינו דהגידולין יהיו אסורים והעיקר מותר ונראה דס"ל פינון דצמחו בלא נטיעה בארץ פלל אלא צמחו מאליהם מפני הגשמים.

וכמו שכתב רש"י ז"ל ג"כ אין הבצלים עצמן נאסרים אלא דא"כ תיקשי סיפא אמאי פנגדן למוצאי שביעית מותרין היינו בצל של שביעית שצמחו עליו בשמינית ואמאי הותרו הבצלים עצמן ומה אם אין פח בגידולין לאסור העיקר כל שפן שאין בהן פח

להתיר ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר דהוא ז"ל מפרש כנגדו למוצאי שביעית מותרין היינו אם יש זמן במוצאי שביעית שיגדלו העלין כ"כ אז גם העלין מותרים דלאו פירות שביעית הם אלא של מוצאי שביעית ועיין בפירוש המשנה שלו שם אלא דבשמעתין לא משמע הכי דא"כ לא שייכי פלל להא דבצי לן בבביתול גידולין את העיקר וי"ל דסוגיית הירושלמי שהבאתי לעיל מסייע ליה דאמשנה זו מיימי הך פלוגתא דגידולין אי מבטלי לעיקר ופריה עליהו מדוכתי אחריתי וכמו שהבאתי לעיל ולא מיימי ממתניתין דבצלים דעלה קיימינו ש"מ דמתניתין מילתא אחריתי אמרה ועדיין צ"ע: שם גמ' ודלמא במדונפניו ופירש הרא"ש ז"ל לכאורה הוי כמבטל איסור לכתחלה כמו נתפצעו האגוזים בינדים ועיין בירושלמי פ"ה דשביעית במשנה דהטומן לוף דמשמע כפירוש הר"ן ז"ל בהאי דיכון ע"ש: ע"ב גמ' אם ישראל חשוד על השביעית למוצאי שביעית מותר וש"מ דגידולי היתר מעלין את האיסור לפי מה שפי' התוס' ז"ל דלא מיבעי ליה אלא מדרבנן א"כ היכי דייק מינה דלמא פיון דאינו אלא חשוד בעלמא וספיקא הוא אם הם של שביעית לא חיישינו לספיקא דרבנן וצ"ל דלא ניחא ליה להש"ס למימר הכי תדע דהא לכ"ע אין איסור אכילת פירות שביעית אלא מדרבנן וכמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל: שם ודלמא במדונפניו ופירש הרא"ש ז"ל שדכן ועירבן עם פירותיו ובטילין בנ"ט לא הבנתי למה שינה לשונו ז"ל הלא מהו דלעיל.

ולפירוש דדיכון היינו שחיקה ועירוב הגידולין עם העיקר מאי משני חשוד קתני ולא טרח דילמא אמנפש קאי דהוא מותר לאכול ע"י דיכון גם מה שפירש בתערובות היינו שעירב בינדים ג"כ קשה כנ"ל הא מבטל איסור לכתחלה וי"ל דמטעם זה אין לפירוש מדונפנים אמנפש דלדידה הוי מבטל איסור לכתחלה והיו אסורין לו אבל ע"י דיכון של החשוד מותרין למנפש והיינו דפריה דילמא בתערובות דילמא מייירי שעירבן החשוד ומותר למנפש ולא ניחא לפירוש דנתערבו מאליהו כפירוש הר"ן ז"ל.

דא"כ מאי קמ"ל רשב"א ז"ל. אבל לפירוש קמ"ל דאפילו עירבן החשוד בינדים מותר למנפש ומדברי הר"ן ז"ל נראה דגרס תחלה לקושיא ודילמא ע"י תערובות וא"כ מוכרח פירושו במדונפנים כמו שפירש הוא ז"ל דאי כפירוש הרא"ש ז"ל מאי פריה פיון דכבר שני המנפש קתני וק"ל: לימא תייהוי תיובתא דר"י ור"י.

ולא ניחא ליה להש"ס לחלק בין איסור הנאה לאיסור אכילה. וכבר הארכתי בזה לעיל משני דשביעית איסורה על ידי קרקע ופירשו התוס' והרא"ש ז"ל האיסור נעשה מאליו מששית לשביעית וכן היתר נעשה מאליו מששית לשביעית ומש"ה מבטלי גידולין את העיקר אבל בערלה וכלאי הפרם דהביתול נעשה בידי אדם הוי כמבטל איסור לכתחלה.

ולפ"ז מדרבנן בעלמא הוא דאסירי אבל מדאורייתא שפיר מבטלי גידולין את העיקר גם בערלה וכלאי הפרם ויש לדקדק בפירושם ז"ל חדא דעקירת הפרם היכי חשיב מבטל איסור בינדים פיון דמותר לעוקרו ועוד דאטו לא מייירי דנעקר הפרם מאליו ועוד דא"כ היכי פשיט מינה במנחות דאזלינן בתר עיקר גם לקולא לענין חדש פיון דהכי מדרבנן בעלמא הוא משום מבטל איסור לכתחלה והעיקר כפירוש הר"ן ז"ל פיון דאיסורה ע"י קרקע בטילתה ע"י קרקע וברוב גידולין גם העיקר חוזר להיתר פיון דגדל בקרקע

דְּהִיטְרָא אָבֵל עָרְלָה וְכִלְאִים דְּאִין אִיסוּרֵן ע"י קַרְקַע אָלָא ע"י חֶסְרוֹן זְמַן וְתַעְרוּבוֹת
הַמֵּינִים אִין בְּטִילִין ע"י קַרְקַע וּמַה"ת אָזְלִינֵן בְּתַר הָעֵיקָר: גַּמ' וְהָרִי מַעֲשֵׂר כּו' וְתַנְיָא
לִיטְרָא מַעֲשֵׂר טָבֵל כּו' אוֹתָהּ לִיטְרָא מַעֲשֵׂר עָלֶיהָ מִמָּקוֹם אַחַר.

מִפְּאֵן מִשְׁמַע דְּבַרְנָבָא בְּעֵלְמָא סְגִי וְלֹא בְּכַדִּי נ"ט דְּהָרִי הוּא פְּעֵשֶׁר לִיטְרִין קְאָמַר וּמוֹכַח
מֵינָה דַּאֲע"ג דְּאִיסוּרָה ע"י קַרְקַע אִין בְּטִילָה ע"י קַרְקַע וּמִשְׁנֵי מַעֲשֵׂר דִּיגוֹן הוּא דְגַרְם
לָהּ וְגַם בְּזָה פְּתַב הָרָא"ש ו"ל לְפִי שְׂיִטְתּוֹ דְּהָאִיסוּר וְהַבְּיטוּל בָּא ע"י מִירוּחַ וְהֵינּוּ ע"י
אָדָם וּבְזָה וּדְאִי לֹא שְׂיִיכָא סְבָרְתּוֹ דְּהָוִי פְּמַבְטֵל אִיסוּר בְּיַדִּים דְּהָא תַּעְרֻבְתּוֹ מִמִּילָא בָּאָה.

וְהָר"ן ו"ל לְפִירוּשׁוֹ פְּשִׁיטְתּוֹ דְּהָאִיסוּר אִינוּ בָּא ע"י קַרְקַע מִש"ה אִינוּ מִתְבַּטֵּל ע"י קַרְקַע
וְהָוִי מְצִי לְשַׁנּוּי דְּטָבֵל שְׂאֵנִי דְּהָוִי דְּבָר שִׁיל"מ וּכְדַמְשַׁנִּי לְקַמֵּן עַל הָא דְּפָרִיף רַמב"ח
מִמַּתְנִיתִין דְּקוֹנָם וי"ל דְּלְפִי מַאי דְקִי"ל הַשְׁתָּא דְּדָבָר שְׁנַאָסַר ע"י קַרְקַע בְּטֵל ע"י קַרְקַע
אִין בְּיטוּלוֹ פְּבִיטוּל הָאִיסוּרִין דַּא"כ אִין חִילוּק אַם נְאָסַר ע"י קַרְקַע אוּ לֹא אָלָא ע"כ
מִד"ת קְאָמַר דְּדָבָר שְׁנַאָסַר ע"י קַרְקַע בְּטֵל ע"י קַרְקַע וְהָעֵיקָר עֲצָמוּ נַעֲשֶׂה הָיִתָּר וַא"כ
לֹא שְׂיִיף בְּזָה חוּמְרָא דְּדָבָר שִׁיל"מ פִּינּוֹן דְּהַפֵּל הָיִתָּר הוּא אָבֵל לְקַמֵּן מִשְׁנֵי שְׂפִיר פִּינּוֹן
דְּלַר' יִנְיָא פְּרִיף דַּס"ל דְּאִפִּילוּ אִין אִיסוּרֵן ע"י קַרְקַע בְּטֵלִי וְהֵינּוּ פְּבִיטוּל כֹּל הָאִיסוּרִין
בְּזָה שְׂפִיר מִשְׁנֵי דְּהִיכָא דְּהָוִי דְּבָר שִׁיל"מ לֹא בְּטֵיל.

אָלָא דַּז"א אָלָא לְשִׁיטַת הָר"ן ו"ל אָבֵל לְשִׁיטַת הָרָא"ש ו"ל הַפֵּל מִשׁוּם בְּיטוּל אִיסוּר הוּא
וְאִם כֵּן הָוִי מְצִי לְשַׁנּוּי דְּטָבֵל הָוִי דְּבָר שִׁיל"מ: וְעוֹד יֵשׁ לָנוּ לְדַקְדָּק אַמַּאי לֹא מוֹתִיב
מִמַּתְנִיתִין דְּתַרּוּמוֹת דְּתַנּוּ גַבִּי טָבֵל בְּדָבָר שְׂאִין וְרַעוּ פְּלָה אִפִּילוּ גִידוּלִי גִידוּלִין אִיסוּרִין
וְכַדְמוֹתִיב רַמב"ח מִמַּתְנִיתִין:.

וי"ל דְּהֵתָם גַבִּי טָבֵל הָוִי פְּשִׁיטָא לִיהַ דְּהָוִי דְּבָר שִׁיל"מ לְעַנְיָן אֲכִילַת עֲרָאִי דִּיכּוֹל לְהַפְרִישׁ
תַּרּוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת אָבֵל הֵכָא בְּלִיטְרָא מַעֲשֵׂר לֹא הָוִי כ"כ דְּבָר שִׁיל"מ דְּמֵן חֲזִיב אִין יְכוֹל
לְהַפְרִישׁ עָלָיו וְכִמוֹ שְׁפַתְבְּתִי לְעֵיל בַּפ' הַנּוֹדֵר מִן הַמְבַּוְשָׁל בְּזָה וְלִשְׁנָא דְּאוֹתָהּ לִיטְרָא
מִפְּרִישׁ עָלָיו מִמָּקוֹם אַחַר מִשְׁמַע דִּיכּוֹל לְהַפְרִישׁ עָלָיו מִחֲזִיב הַגְּמוּר וּש"מ דְּמִדְּאוּרִיִּיתָא
לֹא בְּטֵיל וְיַתְבָּאָר עוֹד בְּזָה בְּסוּף פִּירְקִין: וְהָא דְּתַנְיָא דְּחִיבָת בְּמַעֲשֵׂר וּבְשִׁבְעִיעִית דְּמַשְׁמַע
דְּתַרּוּנֵיהּ וְנִהְיֵי בָּהּ.

קִצַּת קִשָּׁה פִּינּוֹן דְּשִׁבְעִיעִית נִהְיֵי בָּהּ א"כ הַפְּקָרָא הִיא וְאַמַּאי חֲזִיבָת בְּמַעֲשֵׂר וְעֵינֵן בַּר"ה
דָּף ט"ו גַבִּי אֲתַרוּג בַּת שְׂשִׁית שְׁנַכְנֶסָה לְשִׁבְעִיעִית וּבְדָבָרֵי הַרְמָב"ם ו"ל בַּפ"ד מֵהִלְכוֹת
שְׁמִטָּה: דָּף נט גַּמ' מִתִּיב רַמב"ח קוֹנָם כּו' וּפְיִרְשׁ הָרָא"ש ו"ל דְּלַכ"ע פְּרִיף דְּנִדְרִים
תַּעְרֻבְתּוֹן ג"כ מִמִּילָא וְלֹא דְּמִי לְמַעֲשֵׂר וְאַפ"ה לֹא מְבַטֵּלִי גִידוּלִין אֶת הָעֵיקָר דְּהָא גִידוּלִין
הָיִתָּר הֵם דְּלֹא נָדַר אָלָא מִגּוֹף הַפִּירִי וּמִשְׁנֵי דְּהָוִי דְּבָר שִׁיל"מ וְאִין הָעֵיקָר בְּטֵל.

וְגַם הַגְּדוּלִין אִיסוּרִים דְּטַעַם הָעֵיקָר מִתְפַּשֵּׁט בְּהֵם וַיֵּשׁ לְדַקְדָּק דְּתִיפְשׁוּט מֵהָא דְּבִשְׂאֵנִי
אוֹכֵל אִיסוּר בְּיֹצֵא מֵהֵן דַּאֲל"ה אַפְתִּי אַמַּאי אִיסוּר בְּגִידוּלִין דְּבְטַעַם הָעֵיקָר הַפְּלוּע בְּהֵם
לֹא נְאָסַר כְּמוֹ בְּכֹל טַעַם הַיּוֹצֵא מֵהֵם: וְצ"ל דְּהֵכָא עֲדִיפָא וְחֲשׁוּב כְּגוּף הָעֵיקָר מְעוֹרֵב בְּהֵם
וְלַעֲיֵל בְּרִישׁ שְׁמַעְתִּין גַבִּי בְּצֵל שֶׁל שְׁבִיעִית מִשְׁמַע מִד מִדְּבָרֵי הָרָא"ש ו"ל דְּאִפִּילוּ אִי לֹא
מְבַטֵּלִי גִידוּלִין לְעֵיקָר מ"מ הַגִּידוּלִין מוֹתְרִים וְצ"ל כַּמֶּש"כ לְעֵיל דֵּינֵשׁ חִילוּק בְּגִידוּלִין
דְּאִיכָא דְּמִינְכָרִי לְעַצְמוֹן וְהֵן מוֹתְרִים וְאִיכָא דְּלֹא מִינְכָרִי כֹּל כְּפֹךְ וְגַם הַגְּדוּלִין אִיסוּרִים וְכִמוֹ

שְׁכַתב הָרֵא"ש ו"ל לְקַמֵּן בְּשִׁמְעֵתוֹ: וְהָר"ן ו"ל פִּי דַרְמַב"ח לִר' יִנְאִי הוּא דְמַתִּיב דַּס"ל
בְּכָל הָאִסּוּרִין גִּידוּלִין מְבַטְלֵי לְעֵיקָר אֲפִילוּ אִין אִיסּוּרֵן ע"י קַרְקַע כְּמוֹ בְּבָצֵל שֶׁל תְּרוּמָה
וְכַתֵּב דְּהוּי מְצִי לְמִיפְרָה עֲלֶיהָ מְהֵא דְלִיטְרָא מְעַשָּׂר אֱלָא דְמַתְנִיתִין אֲלִימָא לִיה וּלְפִי הַנְּל"ל
מִמַּתְנִיתִין דְּטָבֵל גִּידוּלֵי גִידוּלִין אִסּוּרִין נְמִי הוּי מְצִי לְאִקְשׁוּיֵי לִר' יִנְאִי וּלְפַמְש"כ דְּמַעְשָׂר
פְּשִׁיטָא לִיה דְּהוּי דְּבָר שִׁלְמ"ת גַּם זֶה א"ש: וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק מֵאֵי פְרִיָה רַמב"ח מִמַּתְנִיתִין
לִר' יִנְאִי הָא לְדִידִיָה נְמִי תִיקְשִׁי אֲמַאי אִסּוּר בְּגִידוּלֵי גִידוּלִיָהוּ הָא אֲפָשָׁר לְדוּכֵן וּלְכ"ע
בְּטָלֵי וִי"ל דְּלַכְתַּחֲלָה אִסּוּר לְדוּכֵן וְכַמְש"כ לְעֵיל בְּדַבְרֵי הָרֵא"ש ו"ל: בְּתְרוּמָה בְּיַד פְּהוּ
וּפִי ו"ל דְּתוּ אִינוּ יָכוֹל לְשֹׂאֵל עֲלֶיהָ אַחַר שְׁנִתְּנָה וְהֵר"א מְמִיץ פִּי דְאַפְהוּ קָאֵי ע"ש בְּפִי
הָרֵא"ש ו"ל וְלֵהֲאֵי פִירוּשָׁא דְאַתְרוּמָה שְׁנִתְּנָה לְכַהֵן אִין הַיִּשְׂרָאֵל שׁוֹאֵל עֲלֵיו קָשָׁה מֵאֵי
פְרִיָה מְסִיפָא דִילְמָא מִיַּרְי דְאַיְעָרַב בְּיַד יִשְׂרָאֵל תְּרוּמָה שְׁפָכַר נִתְּנָה לְכַהֵן אֲבָל לְפִירוּשׁ
הֵר"א ו"ל אֲתִי שְׁפִיר: וּבְעֵיקָר הָא סְבָרָא דְאִין יָכוֹל לְשֹׂאֵל עַל תְּרוּמָה שְׁבָא לְיַד פְּהוּ
צ"ע טוּבָא פִּינֵן דְּהוּי הַקְדָּשׁ טְעוּת אֲפִי' בָּא לְיַד פְּהוּ מֵאֵי הוּי וְכַבֵּר הַקְשָׁה פִּי הַשְּׁ"ף ו"ל
בַּח"מ בְּסִי' ש"ן.

וְכַתֵּב הַשְּׁ"ף ו"ל דְּהַטְעַם הוּא דְלָא אֲתִי דִיבּוּר דְּהַתְּרָתוֹ וּמְבַטֵּל מְעַשָּׂה הַנְּתִינָה לְפָהוּ. כִּי
הֵיכִי דְאַמְרִינֵן בְּקִדּוּשֵׁין דְלָא אֲתִי דִיבּוּר וּמְבַטֵּל נְתִינַת הַמְּעוּת לְאַשְׁה בְּקִדּוּשֵׁין הָרֵאשׁוֹנִים
דְּהוּי מְעַשָּׂה וְאִין זֶה מְוַכְרַח דְּהֵכָא שְׁאֵנִי פִּינֵן דְּעוֹשֶׂה אוֹתָהּ הַקְדָּשׁ טְעוּת הַנְּתִינָה מִמִּילָא
בְּטַל וְאִין לְפָהוּ זְכוּת בָּהּ וְעוֹד דְּהֵכָא לָאו דִיבּוּר הוּא אֱלָא טְעוּת בְּנִדְרוֹ וְעוֹד דְּלפ"ז לֹא
יִוְעִיל שְׂאֵלָה בְּחִטָּאוֹת וְאֲשָׁמוֹת לְאַחַר שְׁנִתְּנָם לְיַד פְּהוּ לְהַקְרִיב וְזֶה וְדֵאֵי אִינוּ דְאַפִּי' לְאַחַר
שְׁעֻשָׁה בָּהּ מְעַשָּׂה לְשַׁחֲט בְּחוּץ אֲמַרִינֵן דִּישְׁנָה בְּשֹׂאֵלָה וְכֵן אֲפִי' הַקְרִיבָה בְּפָנִים וְעֻשָׁה
בָּהּ מְעַשָּׂה עֲבוּדָתָה ג"כ אֵיתָא בְּשֹׂאֵלָה כְּדַמוּכַח בְּשִׁבּוּעוֹת גַּבִּי הָא דִּישׁ אוֹכֵל אֲכִילָה אַחַת
ע"ש וְנֵהִי דִישׁ לְחַלֵּק דְּנִתְּנַת הַקְּרָבּוֹת לֹא חֲשִׁיבָא נְתִינָה דְכַהֲנִים מְשׁוּלְחָן גְּבוּהָ קִנְכוּ
מ"מ נְתִינָה לְגְבוּהָ ג"כ נְתִינָה הִיא.

וְעוֹד דְּשַׁחֲטָה וְשֹׂאֵר עֲבוּדוֹת גַּם כֵּן מְעַשָּׂה הוּי וְאַפ"ה יָכוֹל לְבַטֵּל הַכֹּל בְּדִיבּוּרוֹ עַל יְדֵי
שְׂאֵלָה: וּבְנִדְעָה בִּיהוּדָה פְּתַב בְּזֶה דְאִינוּ יָכוֹל לְהוֹצִיא מִיָּדוֹ שֶׁל פְּהוּ דְהַפְּהוּ יֹאמֵר לוֹ דְאִינוּ
מֵאַמִּין לוֹ עַל הַחֲרָטָה וְגַם זֶה לֹא אֲבִין דַּמ"מ הָאִיף יֵאכְלֶנָה הַפְּהוּ שְׁמָא חֲרָטָה גְּמוּרָה הִיא
וְהֵרִי זֹו טָבֵל בְּיַד פְּהוּ וְעוֹד הֵכָא גַבִּי תְרוּמָה טְמֵאָה שְׁנִתְּעָרְבָה גַּם לְכַהֵן נִיחָא לִיה דִּישְׂאֵל
עֲלֶיהָ וְלֵהֲתִירָה וְאַפְתִּי הוּי דְבָר שִׁל"מ: וְעוֹד יֵשׁ לְהַשְׁיֵב לְדַבְרֵי הַשְּׁ"ף ו"ל וְהַנְּדָעָה בִּיהוּדָה
ו"ל מְהֵא דְאֵיתָא בִּירוּשְׁלַמִי בְּכַתְּנֻבוֹת וְקִדּוּשֵׁין בְּכַנְסָה ע"מ שְׁאִין עֲלֶיהָ נְדָרִים וְנִמְצְאוּ
עֲלֶיהָ נְדָרִים דְאֵינָה מְקוֹדֶשֶׁת וּפְלִיגֵי הֵתָם וְאִיכָא מ"ד דְלֹא תִינְשָׂא לְאַחַר שְׁמָא תְשֹׂאֵל עַל
נְדָרָה וְנִמְצְאָ בְּנִיָה מִן הַשְּׁנֵי מְמִזְרִים וְהַשְּׁתָא לְדַבְרֵי הַשְּׁ"ף ו"ל הֵיכִי אֲתִי דִיבּוּר וּמְבַטֵּל
מְעַשָּׂה הַקְדּוּשֵׁין הַשְּׁנֵיִם וְאַמַּי הוּי בְּנִיָה מְמִזְרִים וְלְדַבְרֵי הַנְּדָעָה בִּיהוּדָה ג"כ אֲמַאי
נְאֻמָּנַת לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מִבְּעֻלָה הַשְּׁנֵי הֵלֵא יָכוֹל לֹמַר אִינִי מְאַמִּינָה וְהַתְּרָתָה לָאו הַתְּרָה
הִיא אֱלָא וְדֵאֵי כָּל שְׁהִיא אוֹמְרַת פְּתַחָה וּב"ד שְׁרוּ לָהּ וְדַחֵי הֵיתֵר גְּמוּר: וְלְדַבְרֵי הַשְּׁ"ף
ו"ל י"ל דְּהֵכָא שְׁאֵנִי דְהַנְּדָר הוּא מִקְלָתָא אַחֲרִיתִי וְנִדְרָ לְחוּד וְקִדּוּשֵׁין לְחוּד וְלֹא שְׁיִיף בְּזֶה
דִיבּוּר מְבַטֵּל מְעַשָּׂה מִשָּׂא"כ הֵכָא דְהַדִּיבּוּר וְהַמְעַשָּׂה הַכֹּל אַחַד וְסוֹתְרִין זַא"ז.

וּמ"מ אִין לְזֶה טְעַם בְּרוּר וְכַנ"ל וּפִירוּשׁ הֵר"א מְמִיץ הוּא יוֹתֵר נְכוּן: וְהִנֵּה לְשִׁיטַת הָר"ן
ו"ל סְלָקָא שְׁמַעְתָּא דְבִשְׁבִיעִית דְאִיסּוּרָה ע"י קַרְקַע לְכ"ע בְּטָלוּ גִידוּלִין אֶת עֵיקָרוֹ

וכדמוּכח מהא דהמנכש אַבְל בְּדָבָר שְׂאִין אִיסוּרוֹ ע"י קַרְקַע לר' יוֹחַנָּן וּלר' יוֹנָתָן לֹא בְטָלִי גִידוּלִין אֶת עֵיקְרוֹ וּמִשְׁמַע דְּמַה"ת לֹא בְטָלִי דְהַגִּידוּלִין נְמַשְׁכִּין אַחַר הָעֵיקָר וּלְדִידְהוּ אֶתְיָא מִתְנִיתִין כְּפִשְׁטָא דְאַסוּר בְּגִידוּלִי גִידוּלִין וְאִין אָנוּ צָרִיכִין לְטַעַם דְּבָר שִׁיל"מ וּנפ"מ דָּאִם אַכְל הַגִּידוּלִין אֶפְשָׁר דְּלָקִי עֲלֵיָהּוּ פִּינּוֹ דְלֹא בְטָלִי הָעֵיקָר מַה"ת וְהֵם אֲזִילִי בְּתַרְיָה: אַבְל לר' יֵנְאִי דס"ל גְּבִי תְרוּמָה ג"כ דְּמִבְטָלִי גִידוּלִין אֶת עֵיקְרוֹ אַע"ג דְּאִין אִיסוּרוֹ ע"י קַרְקַע ע"כ צ"ל דְּטַעְמָא דְּמִתְנִיתִין הוּא מִשּׁוּם דְּהוּי דְּבָר שִׁיל"מ וּלפ"ז אִינוּ לֹקְהָ אֲגִידוּלִי גִידוּלִין וְלֹא עַל הָעֵיקָר פִּינּוֹ דְּמַה"ת בְּטָלִי: אַבְל הָרָא"ש ו"ל פֶּתַח דְּמִתְנִיתִין לִכ"ע טַעְמָא מִשּׁוּם דְּהוּי דְּבָר שִׁיל"מ מִשּׁוּם דְּזָה דְּמִי טָפִי לְשִׁבְעִית דְּאִיסוּרוֹ הוּי מְמִילָא וְכֹן תַּעֲרֹבְתוּ מְמִילָא הִיא וְלֹא דְּמִי לְמַעֲשָׂר דְּתַעֲרֹבְתוּ נְמִי ע"י אָדָם ע"י מְרוּחַ וּא"כ גַּם לר"י וּר"י תִּיקָשִׁי מִמִּתְנִיתִין אִמְאִי לֹא בְטָלִי גִידוּלִין אֶת עֵיקְרוֹ כְּמוֹ בְּשִׁבְעִית וּע"כ צ"ל מִשּׁוּם דְּהוּי דְּבָר שִׁיל"מ אַבְל בְּמַעֲשָׂר וְעַרְלָה וְכִלְאִים לֹא מְבַטְלִי גִידוּלִין לְעֵיקָר מַה"ת גַּם לְדַעַת הָרָא"ש ו"ל כַּמ"ש בַּד"ה וְאוֹתָהּ לִיטְרָא כַּנ"ל ע"ש וּלְשִׁיטָתוֹ גַּם ר' יֵנְאִי בְּבָצָל שֶׁל תְּרוּמָה לֹא פְּלִיג עִם ר"י וּר"י דְּבָצָל שֶׁל תְּרוּמָה ג"כ תַּעֲרֹבְתוּ מְמִילָא הִיא קוֹנְמוֹת דְּמִתְנִיתִין וּמ"ש אִם הָאִיסוּר הוּא מִשּׁוּם קוֹנָם אוֹ מִשּׁוּם תְּרוּמָה וְהוּי דְּוֹמְיָא דְּשִׁבְעִית דְּמִבְטָלִי אֶת עֵיקְרוֹ אֲלֵא בְּזָה צ"ע דְּלְשִׁיטָתוֹ מִשְׁמַע דְּעַרְלָה וְכִלְאִים ג"כ מַה"ת מְבַטְלִי גִידוּלִין אֶת הָעֵיקָר וְאִין בְּזָה אֲלֵא חוּמְרָא דְּרַבְּנֵי מִשּׁוּם דְּדְּמִי לְמִבְטָלִי אִיסוּר בְּיָדִים וּמֵאִי שְׁנָא דְּגְבִי לִיטְרָא מַעֲשָׂר כַּנ"ל פֶּתַח דְּמִדְּאוּרֵיָתָא לֹא מְבַטְלִי גִידוּלִין אֶת הָעֵיקָר: וְעוֹד לַפְמ"ש דְּנִדְרִים הוּי דְּוֹמְיָא דְּשִׁבְעִית פִּינּוֹ דְּתַעֲרֹבְתוּ מְמִילָא א"כ מֵאִי פְּרִיָּהּ בְּמִנְחוֹת עַל הָא דְּמִיבְעִיָא לִיהַּ הֵתָם לְעִנְיָן חֲדָשׁ אִי אֲזִלִּין בְּתַר תּוֹסַפְתָּ אוֹ בְּתַר עֵיקָר מְהֵא דְּר"י וּר"י גְּבִי עַרְלָה וְכִלְאִים דְּאֲזִלִּין בְּתַר הָעֵיקָר דִּילְמָא חֲדָשׁ שְׂאֵנִי דְּתַעֲרֹבְתוּ מְמִילָא ג"כ כְּמוֹ בְּנִדְרִים וּתְרוּמָה וְאֲדַרְבָּה לִפְשׁוּט מְשִׁבְעִית אִיפְכָּא דְּאֲזִלִּין בְּתַר תּוֹסַפְתָּ וְהָעֵיקָר בְּטָלִי וּבְשִׁיטַת הַרְמַב"ם ו"ל יִתְבָּאֵר עוֹד בְּזָה: גַּמ' אָמַר לִיהַּ ר"ח מֵאֵן צְיִיט לָךְ כּו' הֵיתֵר שְׁבוּ לְהִיכֹן הֵלֶךְ וּפִירֵשׁ הָרָא"ש ו"ל דְּרַב חֲסֵדָא לֹא ס"ל דְּגִידוּלִין מְבַטְלִי לְעֵיקָר וְאָמַר לִיהַּ רַבָּה מִי לֹא תֵּנּוּ בְּצָלִים כּו' שְׁחוּרִים אִיסוּרִים וּמִשְׁמַע דְּגַם הָעֵיקָר אִיסוּר וְלֹא אֲמַרִּין הֵיתֵר שְׁבוּ לְהִיכֹן הֵלֶךְ וּלפ"ז תְּרוּנוּיָהּ רַבָּה וְרַב חֲסֵדָא לֹא ס"ל לְחַלְקָ בֵּין שְׁבִיעִית לְאִיסוּרִים אַחֲרִים וְכַתְּבַת הָרָא"ש ו"ל דְּרַבָּה הוּי מְצִי לְאַתּוּיָי מְהֵא דְּהַמְנַכְשׁ דְּהַגִּידוּלִין מְבַטְלִי לְעֵיקָר וּצ"ע דְּלֹא ס"ל ג"כ הָא דְּאֲמַרִּין לְעֵיל לְחוּמְרָא שְׂאֵנִי דַּלְפ"ז לֹא הוּי פְּרִיָּהּ רַב חֲסֵדָא הֵיתֵר שְׁבוּ לְהִיכֹן הֵלֶךְ פִּינּוֹ דְּאִינוּ אֲלֵא חוּמְרָא בְּעִלְמָא אֲלֵא ס"ל דְּמַה"ד צָרִיָּהּ לְעֵשָׂר לְפִי כְּוֹלָה וְרַב חֲסֵדָא ג"כ הוּי מְצִי לְאוֹתוּבֵי לְרַבָּה מְהֵא דְּלִיטְרָא מַעֲשָׂר דְּצָרִיָּהּ לְעֵשָׂר עַל אוֹתָהּ לִיטְרָא בַּפ"ע וְלֹא מְבַטְלִי גִידוּלִין לְעֵיקָר: וּשְׁנֵי לִיהַּ ר"ח לְרַבָּה דְּהָא דְּתֵנּוּ שְׁחוּרִין אִיסוּרִין הֵינּוּ הַתּוֹסַפְתָּ אַבְל הָעֵיקָר עֲצָמוֹ הֵיתֵר הוּא אִם נִיכָר אוֹ לְעִנְיָן תַּעֲרוּבוֹת וּפְרִיָּהּ לִיהַּ רַבָּה א"כ מֵאִי אֶתָּא רִשְׁב"ג לְאַשְׁמַעִינּוּ הָא ת"ק נְמִי הָכִי ס"ל וּפִירֵשׁ הָרָא"ש ו"ל דְּהֵינּוּ רִשְׁב"ג דְּאָמַר גְּבִי אֵילָן שְׁמַקְצָתוֹ עוֹמֵד בְּאַרְץ וּמַקְצָתוֹ עוֹמֵד בַּח"ל דְּגִדְל בְּחִיּוּב חֲזִיב וּגְדַל בְּפִטוּר פְּטוּר וּת"ק לֹא דְּוֹקָא וְלֹא הַבְּנֵי פִי ו"ל דְּמָה עִנְיָן רִשְׁב"ג דְּאֵילָן לְהָכָא.

דְּהֵתָם בְּמַפְסִיק צוֹנְמָא פְּלִיגִי וְרִשְׁב"ג ס"ל דְּאֵוִירָא לֹא מְבַלְבֵּל זְרַעָא וּמַה עִנְיָן זֶה לְגִידוּלִין וְעֵיקָר דְּנִדְאִי יוֹנְקִין זֶה מְזָה וְעוֹד דְּרַבֵּי נְמִי לֹא קָאֵמַר אֲלֵא טָבֵל וְחוּלִין מְעוֹרְבִים זֶה בְּזָה אַבְל לֹא קָאֵמַר דְּהוּי כּוֹלִיָּה טָבֵל וּא"כ תִּיקָשִׁי גַם מְרַבֵּי אִמְאִי הוּי הָכָא כּוֹלִיָּה שְׁבִיעִית

וטבל אלא ודאי גידולין ועיקר שאני והנכון דרשב"ג עלה קאי וכמו שפירש רש"י ז"ל ומה שכתב הרא"ש ז"ל דלא שייך בשביעית לשון חיוב ופטור עיין בר"ה דף ט"ו דאמר קתם גבי שביעית חיוב ופטור ומסיק דת"ק נמי רשב"ג וכוליה רשב"ג היא ולפירוש הרא"ש ז"ל פליגי רבה ורב חסדא בפלוגתא דרבי ורשב"ג רב חסדא פרשב"ג ורבה פרבי וא"כ מאי מתמה רב חסדא וכי היתר שפיקו להיכן הלה: ועד פאן לא שמעת ליה לרשב"ג גם בזה פירש הרא"ש ז"ל לפי שיטתו דת"ק עדיף מרשב"ג דאפילו היכא דטרח ס"ל דלא מבטלי אהדדי כמו בבצלים ורשב"ג לא קאמר אלא גבי אילן דלא טרח אכל היכא דטרח מודה דבטל ברוב וגם זה קשה דא"כ ת"ק דלא פמאן.

דלא פרבי ודלא פרשב"ג ועוד דמאי פריה מהא דליטרא מעשר טבל דלא בטיל אפילו טרח דלמא אתיא פתנא דבצלים דאפילו היכא דטרח לא בטיל. ע"כ פירוש הרא"ש ז"ל צ"ע: והר"ן ז"ל פירש בזה דרב חסדא פריה וכי היתר שפיקו להיכן הלה נהי דמודינא לה דגידולין מבטלי לעיקר היינו בתורת ביטול איסור אבל שיתתהפך היתר להיות לאיסור לחייבו במעשר לא ולפ"ז לא תיקשי מהא דהמנכש דרב חסדא נמי מודה דגידולין מבטלי לעיקר כמו האסורין דבטלין ברוב ואמר ליה רבה מי לא תנן שחורים אסורים ומדתני סתמא אסורים משמע דהכל אסור לגמרי לתפוס פדיונו כשביעית עצמה ולא אמרינן היתר שבו להיכן הלה אלמא דהעיקר משתנה ונעשה כגידולין וגם לשיטת הר"ן ז"ל משמע דלא ס"ל לרבה ורב חסדא לחלק בין שביעית לשאר איסורין ורב חסדא מודה דבתורת ביטול איסור מבטלי גידולין לעיקר אבל לא שישתנה להיות כגידולין ורבה ס"ל דהרי הוא כגידולין ממש ומוכח הכי ממתניתין דשחורים אסורים ואמר ליה רב חסדא דאסור אתוספת קאי והעיקר באמת אין לו דין שביעית לתפוס פדיונו ומ"מ אסור הפל משום תערובות ורשב"ג נמי הכי קאמר דגדל בפטור פטור היינו דאינו מתהפך לאיסור אבל מ"מ אסור הכל הואיל ורוב איסור אלא דלא משמע פן בדברי הר"ן ז"ל לקמן כמו שיבואר וסלקא מסקנא הכי אליבא דרב חסדא דאין היתר מתהפך להיות איסור וכרשב"ג וליכא מאן דפליג עליה פיון דכוליה רשב"ג היא ורבה מתרץ שמעתיה אפילו לרשב"ג דע"כ לא קאמר רשב"ג דהיתר בעינו עומד אלא גבי בצלים שירדו עליהם גשמים דלא טרח אבל בליטרא בצל שתקנה וזרעה דקטרח גם רשב"ג מודה דהיתר נעשה איסור: ודקדק הר"ן ז"ל למאי דמתיב בריש שמעתין דבזה ליכא ספיקא שיהיו הגידולין לחוד והעיקר לחוד אלא אם העיקר לא בטיל ומכש"כ גידולין וכן איפכא והכי אמרינן הקא דגדל בפטור פטור וגדל בחיוב חייב.

ותי' דהיתרא אין דרכו להתבטל ולא הבנתי פיון דביטול דהכא לאו ביטול איסורין דעלמא אלא להתהפך מהיתר לאיסור או מאיסור להיתר א"כ היכן מציינו חילוק בזה בין איסור להיתר דאיסור עביד דבטיל והיתרא לא עביד דבטיל הא גם איסור לא אשכחן דליבטיל ויתתהפך להיתר ועוד דהא מוכח בגמרא דאפילו למה ליה לחלק בין היתר לאיסור עכ"פ סלקא מסקנא הכי דהיכא דטרח בטיל העיקר לגמרי ונעשה מהיתר איסור ומאיסור היתר לבד במעשר היכא דזרע באיסור לא בטיל האיסור דאיסורי לא זרעי אינשי אבל בשאר מילי נעשה מהיתר איסור כמו בליטרא בצלים שתקנה דחייב לעשר גם עליו ומאיסור היתר כמו בבצל שנטעו בשמינית והשתא א"ש הא דבצל שנטעו בכרם

דאסור אפילו נעקר הפנים משום דהתם לא טרח אבל דר' יוחנן אדר' יוחנן תיקשי אמאי אסור בילדה שסיבכה בזקנה הא התם קטרח.

ועוד למסקנא זו דהאסור נעשה היתר א"כ תיקשי ממתני' אמאי אסור בגידולי גידוליהן פנין דהפל נעשה היתר וצ"ל דגם למסקנא זו החמירו בדבר שיש להן מתירין: והר"י אדר"י נמי לא תיקשי דר"י ספוקי מספקא ליה אי גידולין נמשכין אחר העיקר או העיקר אחר הגידולין וכדאמרין במנחות ואזיל הכא לחומרא והכא לחומרא אבל לרבה נראה דפשיטא ליה דאזלינן בתר גידולין וכדפריה עליו מהא דליטרא טבל וגבי זריעת אסור לחוד הוא דמסיק הש"ס דלא בטיל העיקר מקרא דעשר תעשר אפילו היכא דטרח: והר"ן ז"ל הקשה היכי ילפינן מקרא דעשר תעשר הא לא אשכחן מעשר מה"ת בדבר שאין זרעו פלה ולהכי כתב דאסמכתא בעלמא היא ועיקר טעמא דאסורין אין מבטלין זא"ז וכבר פתבתי דבבטול פהאי לא שייך האי פללא פנין דלאו בטיול תערוכות הוא ועוד דהכא אליבא דר' יוחנן קיימינן ור' יוחנן ס"ל דאסורין מבטלין זא"ז וכמש"כ לעיל פ' הגוזר מן המבואש: ויותר נראה דהא דאמרין אסורא לא זרעי אינשי היינו הך דאמרין במנחות לחלק בין ליטרא בצלים שתקנה ובין שפולת שהביאה שליש דבבצלים היינו זריעתו ושפולת לאו דרף זריעה היא וה"נ באיסורא פנין דלאו דרף זריעה הוא לא בטיל והתוס' ז"ל כתבו דהך סברא דטרח ולא טרח היינו הך דמנחות דמחלק בין דרף זריעתו או לאו ולא הבנתי דהא בשפולת התם נמי טרח ואפ"ה פנין דלאו דרף זריעה הוא מספקא ליה לסבא אי בטיל עיקר בגידולין או אזלינן בתר עיקר: וסלקא שמעתא דרבה ורב חסדא הכי דלרב חסדא לא מבטלי גידולין לעיקר לגמרי שיהיה מהיתר אסור או מאסור היתר ומ"מ יכול להיות דלענין אכילה שפיר בטיל עיקר ברוב גידולין וכהא דהמנפיש ורבה ס"ל דלגמרי בטל העיקר ומשתנה דרף גדילתו ודוקא היכא דטריח ובדבר דזרעי אינשי לענין מעשר ומודה רבה להא דבצל שנטעו בכרם דלא טרח אבל בילדה שסיבכה בזקנה ע"כ פליג וי"ל עוד דילדה שסיבכה בזקנה ג"כ הוי פלא טרח דהא בלא"ה הוי גדלי אפילו אם לא סיבכה בזקנה.

אבל לחלק בין מעשר לשביעית לא ס"ל: והנה בין למאי דמסיק רבה דהיכא דטרח בטל העיקר בגידולין בכל האסורין ובין למאי דמסקינן לעיל בדבר שאין אסורו ע"י קרקע לא בטיל העיקר בגידולין.

נראה דאיפשיטא בענין דמנחות בשפולת שהביאה שליש קודם לעומר ועקרה וחזר וזרעה אחר העומר והוסיפה. לרבה פשיטא דצריף שימתין על עומר הפא פנין דטרח בטל העיקר בגידולין ובתר תוספת אזלינן ולמסקנא דלעיל הוי איפכא דחדש פנין דאין אסורו ע"י קרקע לא בטל העיקר בגידולין וסוגיא דמנחות נראה דאזלי כפי מסקנא דהכא דאין חילוק בין אסור ע"י קרקע או לא אלא בתר טרחא אזלינן וכדמביעי לה התם רבה גופא לענין מעשר ומייתי הא דליטרא בצל שתקנה דבטל העיקר בגידולין אלמא דגם במעשר דאין אסורו ע"י קרקע מבטלי גידולין לעיקר וכדמסיק רבה הכא ועיין תוס' התם דף ע' בד"ה ליטרא בצל שתקנה שכתבו דצריף ליישב הא דליטרא מעשר טבל כו' והוא פלא דהא פריה הש"ס מונה ומשני דאסורא לא זרעי אינשי ובדברי הרמב"ם ז"ל יתבאר עוד בזה בס"ד: גמ' גופא אמר ר"ח כו' בצל של תרומה שנטעו ורבו גידוליו על עיקרו מותר

וּפְרִיָה עָלֶיהָ מֵהָא דְגִידוּלֵי תְרוּמָה וְתְרוּמָה וּמְסִיק דְבִגִּידוּלֵי גִידוּלֵין קְאָמַר אַם רַבּוּ עַל עֵיקְרוֹן מִן תְּרוּמָה מִמְתְּנִיתִין דְּהַטְבָּל אֶפִּילוּ גִידוּלֵי גִידוּלֵין אֲסוּר בְּדָבָר שְׂאִין וְרַעוּ פְּלָה וְגַרְס הָרָ"ן ו"ל הֵתֵם דְּלֵא רַבּוּ גִידוּלֵיו עַל עֵיקְרוֹ ור"ח מִיָּרִי בְּרַבּוּ מִשְׁמַע דְּטְבָל ג"כ מִן תְּרוּמָה אֵי רַבּוּ גִידוּלֵיו עַל עֵיקְרוֹ וְקִשָּׁה הָא טְבָל דְּבָר שִׁיל"מ הוּא וּבְדָבָר שִׁיל"מ לֵכ"ע לֵא בְּטִיל וְכַדְמוּכַח מִמְתְּנִיתִין דְּאֲסוּר בְּגִידוּלֵין וְעוֹד דְּבִתְרוּמָה דְּגִידוּלֵין עֲצָמָן אֲסִירֵי אִיפֵא לְמִימַר דְּאִיפֵא גִידוּלֵי גִידוּלֵין דְּלֵא רַבּוּ עַל עֵיקְרוֹן הֵינּוּ הַגִּידוּלֵין הָרֵאשׁוֹנִים אֲבָל בְּטְבָל דְּגִידוּלֵיו ג"כ מִן תְּרוּמָה וְאִין הָאִיסוּר אֲלֵא מִחֲמַת הָעֵיקָר דְּאִין וְרַעוּ פְּלָה א"כ פְּשִׁטָא דְּבִגִּידוּלֵי גִידוּלֵין פְּבָר רַבּוּ עַל הָעֵיקָר וְאִמַּאי קְאָמַר דְּאֲסוּר.

תַּדַּע דְּלֵא מִשְׁנִינָן הָכִי אִמְתְּנִיתִין דְּמִיָּרִי בְּלֵא רַבּוּ גִידוּלֵין מִשׁוּם דְּזֵה דְּבָר שְׂאִינוּ וְכַנ"ל ע"כ נִרְאֵה פְּנוּסְחָא דִּילָן רִיבּוּיָא דְּרַבּוּ כּו' קמ"ל וְאִתְרוּמָה לְחוּד קָאֵי אֲבָל בְּטְבָל אֶפִּילוּ רַבּוּ לֵא מְהֵנִי דְּהוּי דְּבָר שְׂאִישׁ לוֹ מִתִּירִין.

וְהָכִי מִשְׁמַע מְלִשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּפִי"א מֵהַל' תְּרוּמוֹת דְּלֵא פְּתַב הֵתֵם דְּאֲסוּר עַד הַגִּידוּלֵין הַחֲמִשִּׁים כְּמִבְּנָאָר בִּירוּשְׁלַמִי וּבְפ"ו מֵהִלְכוֹת מַעֲשֵׂר גְּבִי טְבָל פְּתַב דְּאֲסוּר עַד הַגִּידוּלֵין הָרְבִיעִים וְלֵא פְּתַב הָא דָּאם רַבּוּ גִידוּלֵיו מִן תְּרוּמָה וְהֵינּוּ מִשׁוּם דְּגְבִי טְבָל לֵא מְהֵנִי רִיבּוּי גִידוּלֵין כַּנ"ל וּמִשׁוּם הָכִי אֲסוּר עַד הַגִּידוּלֵין הָרְבִיעִים אֲבָל בְּתְרוּמָה דְּמְהֵנִי רִיבּוּי גִידוּלֵין פְּשִׁטָא דְּמִן תְּרוּמָה אֶפִּילוּ גִידוּלֵין שְׁלִישִׁים דְּכָבָר רַבּוּ עַל הַגִּידוּלִים הָרֵאשׁוֹנִים שְׁהֵם הָעֵיקָר הָאֲסוּר וּבְגִידוּלֵי גִידוּלֵין הוּא דִּישׁ חִילּוּק בֵּין רַבּוּ אוֹ לֵא: וְהָרַאב"ד ו"ל הַשִּׁיג שְׁם עַל הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּהִלְכוֹת תְּרוּמוֹת וְכַתְּבֵי דְּאֶפִּילוּ טְבָל שְׁאִי גִידוּלֵיו מִן תְּרוּמָה בְּדָבָר שְׂאִין וְרַעוּ פְּלָה הַפַּל אֲסוּר וְכ"ש תְּרוּמָה.

וְנִרְאֵה דַס"ל כְּמִסְקָנָא דְּלַעִיל דְּדוּקָא גְּבִי שְׁבִיעִית דְּאִיסוּרוֹ ע"י קַרְקַע הוּא דְּאֲמַרִּין דְּגִידוּלֵין מְבִטְלֵי לְעֵיקָר אֲבָל לֵא בְּשִׂאָר אִיסוּרִין וְכַדְתָּנּוּ גְּבִי טְבָל וּמ"מ הַק"ו מְטְבָל אִינוּ מוּבָן דְּטְבָל שְׂאִי דְּהוּי דְּבָר שִׁיל"מ אֲבָל בְּתְרוּמָה שְׁפִיר מְהֵנִי רִיבּוּיָא וְדָבְרֵי הַכ"מ ו"ל שְׁכַתְּבֵי לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם ו"ל דְּקָאֵי אֲגִידוּלֵין שְׁלִישִׁים לֵא הַבְּנֵי דְּנִדְאֵי גַם בְּגִידוּלֵין שְׁנִיִּים אַם רַבּוּ עַל עֵיקְרוֹן מִן תְּרוּמָה וְעֵינֵין רַש"י ו"ל וְעֵינֵין תוּ"ט ו"ל שְׁכַתְּבוּ כֵן דְּטַעְמָא בְּטְבָל דְּאֶפִּילוּ גִידוּלֵי גִידוּלֵין אֲסוּרִין הוּא מִשׁוּם דְּהוּי דְּבָר שִׁיל"מ וּלְפָלֵא בְּעֵינֵי שְׁלֵא הִבִּיא דְּבָרֵי הָרָ"ן ו"ל וְהַתּוֹס' ו"ל שְׁכַתְּבוּ גַם בְּטְבָל אַם רַבּוּ גִידוּלֵיו מִן תְּרוּמָה וְכַמְשָׁמְעוֹת פְּשִׁטָּה דְּשְׁמַעְתִּין וְאֵע"פ שְׁהַדָּבָר מוּכְרַח כֵּן וְכַמ"ש.

מ"מ לֵא הוּי לִיָּה לְכַתּוּב כֵּן בְּפְשִׁיטוֹת וְדו"ק: וְעַתָּה נְבוֹא לְבִיאוֹר דְּבָרֵי הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּכַל הַלְכוֹת אֵלוּ כִּי דְּבָרֵיו ו"ל צְרִיכִין בִּיאוֹר וְהִנֵּה בְּפ"ד מֵהַל' שְׁמַטָּה כְּתַב לְדִין בְּצָל שְׁנִטְעוּ בְּשִׁמְנִית וְרַבּוּ גִידוּלֵיו עַל עֵיקְרוֹ מִן תְּרוּמָה מִשׁוּם דְּשְׁבִיעִית אִיסוּרָה ע"י קַרְקַע וְגַם בְּטִילְתָּה ע"י קַרְקַע וְכַדְמְסִיק הַש"ס לַעִיל.

וְכַתְּבֵי גַמִי בְּפ"ו מֵהִלְכוֹת נְטַע רְבָעֵי דִּילְדָה שְׁסִיבְכָה בְּזַקִּינָה אֲסוּר אִפִּי הוֹסִיף מְאִתִּים מִשׁוּם דְּאִין גִּידוּלֵי הֵימַר מַעֲלִין אֵת הָאִיסוּר וְכֵן כְּתַב בְּפ"ה מֵהִלְכוֹת פְּלֵאִים לְעַנְנֵן בְּצָל שְׁנִטְעוּ בְּפָרֵם וְנִעְקָר הַפָּרֵם דְּהָעֵיקָר אֲסוּר מִשׁוּם דְּאִין הַגִּידוּלֵין מַעֲלִין אוֹתוֹ מִשְׁמַע דַּס"ל כְּדִמְסָקִינוּ לַעִיל דְּדוּקָא גְּבִי שְׁבִיעִית הוּא דְּמְבִטְלֵי גִידוּלֵין לְעֵיקָר אֲבָל לֵא בְּשִׂאָר אִיסוּרִין אֲלֵא דִישׁ לְדִקְדָּק בְּלִשׁוֹנוֹ ו"ל דְּגְבִי יְלָדָה שְׁסִיבְכָה בְּזַקִּינָה כְּתַב דְּהַפְּיִרוֹת אֲסוּרִין מִשְׁמַע

דהפל אסור העיקר עם התוספת וגבי בצל שנטעו בכרם כתב דהעיקר אסור אבל הגידולין משמע דמותרים.

וי"ל בזה כמש"כ לעיל בד' הרא"ש ו"ל דהיכא דהגידולין ניכרים מותרים הם דלא בטלי לעיקר וגבי ילדה שסיבכה בזקנה הפל אסור דאין הגידולין ניכרין ולהעלות העיקר בשניהם אין מעלין פנין דאין איסורן ע"י קרקע כמו שביעית אלא דלפ"ז צ"ע ממה שכתב בפ"ו מהל' מעשר ליטרא בצלים שתקנה וזרעה מתעשר לפי פולו ואמאי הא מעשר אין איסורו ע"י קרקע ולא יבטל העיקר וכ"ת דהיינו משום חומרא בעלמא וכדדחי הש"ס לעיל אבל באמת לא בטיל העיקר בגידולין הא לא משמע הכי מהא דמחלק הש"ס במנחות בין ליטרא בצל שתקנה ובין שפולת שלא הביאה שלישי משום דזה היינו זריעתו ואי נימא דאין בליטרא בצל אלא חומרא דרבנן א"כ לא שייך לחלק בין דרוף זריעתו או לא.

והנה נראה דמסוגיא דמנחות דבמעשר ודאי בטיל העיקר דרוף זריעתו והיינו נמי כדילפינו הקא מקרא דעשר תעשר את כל תבואת זרעה וכמו שכתב הרא"ש ו"ל ומש"ה מתעשר לפי פולו ונראה יותר דאפי' רוב גידולין לא צריף וכדמשמע מבפני דרבה במנחות שפולת כו' שזרעה והוסיפה ולא הונפר תוספת ברוב.

וכן בדברי הרמב"ם ו"ל לא הונפר דבעינו רובא תוספת אלא כל שזרעה והוסיפה מה נתחייב פולה במעשר וא"ש לפ"ז הא דליטרא מעשר טבל שזרעה והשביחה דחייבת במעשר ושביעית משום דשביעית ומעשר בתרונן יהיו אזלינן בתר תוספת והעיקר בטל ואותה סאה צריף לעשר עליה משום דאיסורא לא זרעי ולא בטיל לענין זה ויותר מזה בירושלמי שביעית שם במתניתין דבצלים שירדו כו' שחורים אסורים דמיייתי התם תרי אמוראי אליבא דר"י בבצל שזרעה ר' אסי אמר בשם ר"י בצל שעקרו ושתלו מפנין שהשחיר מתעשר לפי פולו ור"ח בשם ר"י מפנין שהשריש מתעשר לפי פולו אלמא דאיכא מ"ד דאפילו בהשרשה לחוד בטל הוא ונתחייב פולו במעשר והיינו דרבה ורב חסדא לא הזכירו במחלוקתן אלא הגי' תרתי שביעית ומעשר ומעשר עדיף משביעית דבשביעית בעינו דווקא רוב גידולין ובמעשר לא בעינו רובא וכדמשמע התם בירושלמי ג"כ דבשביעית בעינו שירבה עליהם החדש אלא דיש לי מקום עיון בלשון הרמב"ם ו"ל שם פ"ו הלכה ו' שכתב זרעונים שהביאו שלישי כו' ה"ז ספק אם חייבים במעשר מדבריהם הואיל והוסיפו כו' ויש לדקדק בה תרתי.

חדא הא התוספת אמרינן התם באת"ל דבעי עשורי וכל היכא דאמרינן את"ל פשיטותא היא לשיטתו ו"ל וא"כ אמאי לא כתב דהתוספת ונדאי בעי עשורי ועוד דמה זה שכתב אם חייבין במעשר מדבריהם משמע דמה"ת ונדאי לא בעי עשורי ומנ"ל הא ואין לומר דזרעונין עיקר מעשר שלהם מדרבנן הוא דא"כ מאי אריא דכתבינן הקא הא כבר כתב דמעשר ירק וזרעונין מדרבנן הוא ועוד דהא בגמרא מיבעי לן בשפולת דהוי מעשר תורה גם מש"כ התם ואין אלו דומין לבצלים שהבצלים אין זרפן להזרע והפני' הפשוט הוא איפכא דבצלים היינו זרעונין ושפולת לאו היינו זריעתה וכן פירשו התוס' ו"ל שם והוא ו"ל כתב איפכא והכ"מ לא עמד ע"ז ויפלא בעיני והמשל"מ ו"ל בפני"א מהלכות תרומות התחיל לבאר דברים אלו אבל באמת חבל על דאבדין פי דבריו ו"ל מאירים

עינים: ותו מיבעי לן התם במנחות דהביאה שליש בעציץ שאינו נקוב ונחור ונקבו מאי ופירש רש"י ז"ל דהתוספת ודאי חייב במעשר אלא העיקר אם בטל לגביה ויכול לעשר מן העיקר על התוספת או לא בטיל א"ל היינו הך בעיא דרבה לעיל בפבולת.

א"ל הךא חדא זריעה היא התם שתי זריעות גינהו. משמע דהא דרבה עדיפא פיון דשתי זריעות הו מסתבר טפי שיבטל העיקר לתוספת ולחייב את פולואבל הךא חדא זריעה היא אפשר לא בטיל העיקר והוא פטור והתוספת חייב וכן משמע מפירש"י ז"ל וא"כ לא איפשיטא והרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות תרומות כתב דפטורה לגמרי פאילו לא ניקבה.

וגם זה קשה הא התוספת עכ"פ חייבי מחייב ומ"ש הכ"מ ז"ל שם דבירושלמי סוף מעשרות איפשיטא מהא דאמר ליה התם עכשיו נקב אין דבריו מוכרחים ד"ל דלחומר אפשיטא פיון דעכשיו נקב חייבי מחייב ובאמת קשה מ"ש מלקח מגוי אחר שהביא שליש דהתוספת חייב וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות תרומות הלכה י"ב.

וע"כ לא מיבעי ליה אלא בנתיב העציץ דיש לומר דהוי כזריעה חדשה והעיקר ג"כ בטיל וחייבי חייב אבל התוספת ודאי חייב והדברים עתיקים בזה: ובהא דאיבעי לן לענון חדש אם הביא שליש קודם לעומר ועקרה ושתלה לאחר העומר והוסיפה אי אסור משום חדש בשביל התוספת או פיון דהעיקר כפר הומר ע"י העומר גם התוספת מותר דבתר עיקר אזלינן וסליק התם בתיקו וכו' כתב הרמב"ם ז"ל בהל' מאכלות אסורות דספק הוא וכבר כתבתי לעיל דלמאי דאמרינן דדוקא בשביעית בטל העיקר דאסורו ע"י קרקע א"כ הךא בחדש ודאי לא בטיל העיקר ואיפשיטא לן דאזלינן בתר העיקר פי היכי דאזלי ר"י ור"י בתר עיקר לחומר ה"נ אזלינן לקולא דאין לומר דס"ל כדדחי הש"ס התם דלר"י ור"י ספוקי מספקא להו אי אזלינן בתר עיקר אי בתר תוספת והךא לחומר והךא לחומר דא"כ אמאי לא כתב גבי דינא דר"י ור"י דספק איסורא הוא נכתב בפשיטות שאין גידולי היתר מעלין את האיסור משמע דפשיטא לן הכי וי"ל דלמאי דאמרינן הךא דטעמייהו דר"י ור"י הוא משום דאין גידולי היתר מעלין את האיסור משמע דפשיטא לן הכי.

וי"ל דלמאי דאמרינן הךא דטעמייהו דר"י ור"י הוא משום דאין גידולי היתר מעלין את האיסור משמע דלא אזלינן בתר עיקר אלא הגידולין היתר הם אלא דאין מעלין את העיקר ושפיר איכא למיבעי לענון חדש אי אסור משום תוספת דהגידולין לעצמן והעיקר לעצמו או דילמא אזלינן בתר עיקר לגמרי והכל מותר: ודרו' אגב יש לי לדקדק בהך בעיא דמנחות בהא דאמרינן שהביאה שליש קודם לעומר ועקרה ושתלה לאחר העומר ופירש"י ז"ל דבעינו שתביא שליש קודם לעומר דאל"ה לא שריא עומר פשחת בעלמא ועקרה גם קודם לעומר כמו שפירש רש"י ז"ל שם וקשה מאי אריא דהביאה שליש קודם לעומר אפילו הביאה שליש לאחר העומר ועקרה כפר שריא עומר דהא אפילו השרישה לחוד קודם העומר היתר וכי עקרה ושתלה אחר כה איכא למיבעי אי התוספת צריכה עומר הבא אי לא.

והנה נראה דדוקא הךא דהביאה שליש ועקרה קודם לעומר הוא דמיבעי לן אי התוספת אסור דהוי כזריעה חדשה וכל הנזרע אחר העומר אסור משום חדש אבל אם הביאה

שליש בעקרה אחר העומר וחסר וזרעה ודאי הכל מותר והוי פאילו לא עקרה כלל כי היכי דאמר רחמנא דכל שהשרישה קודם לעומר העומר מתיר אפילו הגידולין שאחר העומר וא"כ אפי' עקרה וחסר וזרעה בהיתר הוא אבל כי עקרה קודם לעומר ובשעת העומר לא היתה זרעה כי חסר וזרעה הוי פזריעה חדשה ומה שכתב רש"י ו"ל דאי לא הביאה שלישי קודם לעומר לא שריא לה עומר לא ידענא טעמא מאי פינו דאפי' בהשרישה לחוד העומר מתיר ונראה דהבאת שלישי איצטריף דאל"ה אינו יכול לזרעה אח"כ כי לא תצמיח וכן מבואר בלשון הרמב"ם ו"ל דצד היתר הוא מפני שהשרישה קודם לעומר עיי"ש ועי' בחי' למנחות שם: ובאותו ענין ראיתי בדברי הראב"ד ו"ל שהשיג על הרמב"ם ו"ל שפי' גבי בעיא דחטים שזרעו בקרקע דהא דאמרינו דחצדינהו וזרעינהו היינו תבואה שהשרשתן הראשונה הנה אחר העומר העבר משמע דאם השרישה לפני העומר וחסדינהו וזרעו קודם לעומר השני נחליף עליהו העומר השני ונקטינהו ודאי מותרין דנהי דהעומר השני לא התירן מ"מ מותרין הן מהעומר שעבר וע"ז השיג הראב"ד ו"ל ומפרש דוקא שהשרישה קודם לעומר ע"ש ובלח"מ ובמל"מ ו"ל ובשיטה מקובצת בב"מ ראיתי שהביאו בשם הראב"ד ו"ל עצמו לפרש דוקא שהשרישה אחר העומר וכשיטת הרמב"ם ו"ל אבל אם השרישה קודם לעומר פשיטא דמותר וצ"ע: ואי קשיא הא קשיא בדברי הרמב"ם ו"ל מה שפסק פהא דר' ינאי בגידולי תרומה דמבטלי לעיקר ובשמעתין משמע דר' ינאי פליג עם ר' יוחנן ור' יוחנן ומ"ט בערלה וכלאים לא מבטלי גידולין לעיקר ובתרומה מבטלי ואולי יש לומר דלמסקנא דר' ינאי מייירי בגידולי גידולין ובכה"ג בכל האיסורין מן הדין הנה שייבטלו גידולין לעיקר ור' יוחנן ור' יוחנן מייירי בגידולין ראשונים ולא פליגי אהדדי וא"ש נמי בזה מש"כ בהל' גדרים דטעמא דמתניתין דלא מבטלי גידולין לעיקר משום דהוי דבר שיש לו מתירין דלכאורה לא צריף לזה דהא אין איסור זה ע"י קרקע ובלא"ה לא מבטלי גידולין לעיקר ולפי הנ"ל ניחא דאגידולי גידולין איצטריף האי טעמא מדע דהא אפי' למאן דאסר אין הגידולין אסורין לעולם אלא עד הרביעים או החמשים וכמבואר נמי בירושלמי בשמעתין לענין גדרים ג"כ וי"ל עוד דלענין גדרים איצטריף לן לטעמא דיש לו מתירין לכ"ע משום דלגבי גדרים פינו דלא אסר עצמו אלא מאכילת פירות אלו לא נאסר אלא כ"ז שישמן עליהו וכינון דרובא גידולין מן הדין הנה שייבטל העיקר אלא משום דהוי דבר שיש לו מתירין.

והר"ן ו"ל פתב במתניתין דחוקמרא דגידולי גידולין גם ברישא בפירות אלו עלי הוא דוקא בדבר שאין זרעו פלה והתם ודאי לא איצטריף לן לטעמא דדבר שיש לו מתירין פינו דגידולין הראשונים אסורין מן הדין וכדאמרינו לעיל אדם אוסר על עצמו דבר שלבל"ע.

וא"כ בלא"ה אין הגידולין מבטלין לעיקר: והנה בירושלמי פי"א דתרומה ובבבב"מ מבואר להדיא דכל הגי דתנו ה"מ דגידולין מותרין כמו שביעית והקדש ומעשר שני כולן אינו מותרין אלא בדבר שזרעו פלה אבל בדבר שאין זרעו פלה אפי' גידולי גידולין אסורין והרמב"ם ו"ל לא פתב להאי דינא אלא גבי טבל ותרומה וגבי שביעית פתב סתמא דהגידולין מותרין וגבי מע"ש פתב ג"כ בהדיא דאפי' בדבר שאין זרעו פלה

הגידולין מותרין אלא שחילק שם אם זרע אחר ששכנס לירושלים הגידולין מע"ש זרעו
קודם שיכנס הגידולין חולין.

וחילוק זה נובע מהירושלמי בכורים דרמי אהדדי מתניתין דתרומות פ"ט דתנן דגידולי
מע"ש ובכורים חולין ובכפורים פ"ב תנן גידוליהו אסורין ומשני לה דמתניתין דבכורים
מייירי בירושלים דהוי דבר שיש לו מתירין דחזי לפהגים גבי בכורים מש"ה אסור לזרים
וכן מע"ש אסור לבהמה פיון דחזי בירושלים לאדם והא דתנן גידוליהו חולין היינו חוץ
לירושלים וכ"כ בפ"ד מהל' בכורים לעגנו בכורים וקשה לי הא בדבר שאין זרעו פלה
בכל גוונא אסורין הגידולין וכדמשני התם בירושלמי גופא אמע"ש ועוד אי בדבר שיש
לו מתירין אסור אפי' בגידולין של דבר שזרעו פלה א"כ אמאי מותר הכא בגידולין
בדבר שזרעו פלה הא נדרים הוי דבר שיל"מ וכן בטבל הגידולין מותרין בדבר שזרעו
פלה ואמאי הא טבל הוי דבר שיש לו מתירין ולזה י"ל דלא מחמרינו בגידולי דבר שזרעו
פלה אלא בדבר שיש לו מתירין פגון בכורים ומע"ש בירושלים דהמתיר קרוב אבל
בשאר דבר שיל"מ לא מחמרינו תדע דהא מע"ש חשוב דבר שיל"מ אפי' חוץ לירושלים
הואיל ויכול לפדותו וכמו שפתיב ה"ר"ן ו"ל לעיל בשמעתין אלא דלדברי הרמב"ם ו"ל
צ"ל דחוץ לירושלים אינו חשוב דבר שיש לו מתירין וכמבואר בדבריו ו"ל בפ"ו מהל'
מע"ש דחוץ לירושלים בטל ברובו וצ"ע מ"ש הקדש דחשיב דבר שיל"מ משום דיש לו
פדיה וכמו שפתיב בפט"ו מהל' מאכלות אסורות ומע"ש לא חשיב דבר שיל"מ אלא
בירושלים ועיין במל"מ ו"ל שתמה שם דמדבריו ו"ל שם בסוף הפירק משמע דמע"ש
הוי דבר שיל"מ אפי' חוץ לירושלים משום דיש לו פדיון וצ"ע בספר פ"ח ואינו בידי
לעיין בו עכ"פ לעגנו גידולי דבר שזרעו פלה ודאי יש לומר דלא החמירו אלא היכא
שהמתיר קרוב.

ולא תיקשי נמי מהא דלעיל קאמר ר"ש דמע"ש הוי דבר שיל"מ ומשמע דלעגנו גידולין
נמי מחמיר מהאי טעמא וכמו שפתיב ה"ר"ן ו"ל לעיל בטעמא דשביעית אוסרת בכ"ש
לעגנו ביעור ובכפורים שם מתיר ר"ש גידולי מעשר.

והיינו משום דהתם בדבר שזרעו פלה מייירי ואין שום תערובות איסור בעינו. מ"מ קצת
איסור רבע עלליהו מדמצריף לפדות בזמן זרעו אלמא דיש בהו קדושה וכדאיתא התם
בירושלמי ולהכי מחמרי רבנן בירושלים ולפ"ז א"ש נמי מה שלא כתב הרמב"ם ו"ל
לחלק גבי מעשר שני והקדש בין דבר שזרעו פלה או לא משום דבאמת ליכא נפ"מ פיון
דאפי' זרעו פלה מ"מ צריף פדיה לפי זרעו ה"ה דבאין זרעו פלה אין צריף יותר ואע"ג
דבירושלמי איתא דבהקדש בדבר שאין זרעו פלה צריף לפדות כל האוצר י"ל
דהירושלמי ס"ל דהגידולין נמי הקדש הם ושדינו להו בתר העיקר דאינו פלה אבל למאי
דקיי"ל דהגידולין היתר הם גם בדבר שאין זרעו פלה אין צריף לפדות אלא כשעת זרעו
ומה שפתיב בדברי הרמב"ם ו"ל בהלכות מעילה בשעת זרעו צ"ל כשעת זרעו.

וקודם פדיה איכא איסור בגידוליהו של הקדש ומע"ש בין בדבר שזרעו פלה ובין בדבר
שאין זרעו פלה: אלא דאפתי קשה הא דכתב סתם דחוץ לירושלים הגידולין חולין
במע"ש וכן בכפורים פ"ד מהל' בכורים ובהו ודאי יש חילוק בין דבר שזרעו פלה לאין
זרעו פלה דבאין זרעו פלה הגידולין אסורין כמו בתרומה ושאר איסורים והרע"ב פתיב

בפ"ט מתרומות דמע"ש וְהַקִּדְשׁ גִּידוּלֵיהֶן חֻלְיִין אִפְּלִי בְּדָבָר שֶׁאֵין זֶרְעוֹ פְּלֵה וְהֵינּוּ דִּמְפָרֵשׁ דְּאִפְּלִי בְּדָבָר שֶׁזֶרְעוֹ פְּלֵה צָרִיף פְּדִיָּה וְהָא דְקָאֵמַר דְּהַגִּידוּלִין חֻלְיִין הֵינּוּ לְאַחַר פְּדִיָּה כְּשֶׁעַת זֶרְעוֹ א"כ דְּבִאֵין זֶרְעוֹ פְּלֵה סִגִּי בְּהִכִּי וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ כֵּן גַּם דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל לְעֵנֵן מַע"ש אֲבָל מִבְּפֹרִים תִּיקְשִׁי שְׁכַתְּבִי דְּחוּץ לִירוּשָׁלַיִם גִּידוּלֵיהֶן חֻלְיִין וְזֶה וְדַאי אֵינּוּ אֵלָא בְּדָבָר שֶׁזֶרְעוֹ פְּלֵה וְצָרִיף עוֹד לְהַעֲמִיק בְּסוּגֵיית הִירוּשָׁלַיִם בַּפ"ב דְּבִפְּוֹרִים הָאֲרַכְתִּי קִצַּת בְּשִׁמְעֵתִין וְעַדִּינּוּ אֵין הַדְּבָרִים מְבֹרְרִין אֲצָלִי וצ"ע יוֹתֵר וְעֵינּוּ בִירוּשָׁלַיִם פֶּרֶק הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבֹנָשׁל דְּמִסְפָּקָאֵלִיה הֵתֵם הָא דְּגִידוּלֵי גִידוּלִין אֲסוּרִין וְלֹא מְבֹטְלִי לְעִיקָר אִי דִּוְקָא בְּדָבָר שִׁיל"מ אוּ מִשׁוּם דְּחֻנְמָר הוּא בְּגִידוּלִין וּמִיָּתִי הֵתֵם הָא דְּבִצָּל שֶׁנֶּטְעוּ בְּכָרֵם ע"ש: וְלְעֵנֵן קוֹשְׁנֵי הַרְאָב"ד ו"ל בְּאִסּוּרֵי גִידוּלִין הָא הֵי זֶה וְזֶה גוֹרֵם כְּכָר פְּתַבְתִּי בְּזֶה בְּרִישׁ שְׁמַעְתִּין דְּבְדָבָר שֶׁאֵין זֶרְעוֹ פְּלֵה לֹא שִׁינְיָה זֶה וְזֶה גוֹרֵם פִּינּוּ דְּגוּף הָאִסּוּר מְעוֹרָב וְדָבָר שֶׁזֶרְעוֹ פְּלֵה בְּאֵמֶת בְּכָל הָאִסּוּרִין הַגִּידוּלִין מְוֹתְרִין אֲפִילוּ בְּאִסּוּר הַנְּאָה כְּמוֹ הַקִּדְשׁ וְעַרְלָה וְכִלְאִים וְאִסּוּר הַגִּידוּלִין הֵכָא בְּקוֹנָם סְתָם הוּא מִשׁוּם דְּדַעְתּוֹ לְאַסּוּר גַּם הַגִּידוּלִין וְכַמְש"כ לְעִיל וּמַש"כ הַכ"מ ו"ל לְתַרְץ דְּבְדָבָר שִׁיל"מ לֹא שִׁינְיָה זו"ז גוֹרֵם אֵין שׁוּם שׁוֹרֵשׁ לְסִבָּא זו דְּהָא עֲבוּדַת כּוֹכְבִים נְמִי אוּסְרַת בַּכ"ש וְאִפְ"ה אֲמַרִּינּוּ זו"ז גוֹרֵם וְכֵן מְצִינּוּ סִבָּא דְּזֶה וְזֶה גוֹרֵם לְעֵנֵן הַקִּדְשׁ ג"כ וְעֵינּוּ בְּתוֹס' ו"ל בְּמַתְנִיתִין שֶׁהַקְּשָׁה מְטָבֵל דְּגִידוּלֵיהֶן מְוֹתְרִין.

וְלְדָבְרֵי הַכ"מ הִי אֲטָבֵל דְּבָר שִׁיל"מ הוּא וְאִפְּלִי זו"ז גוֹרֵם אֲסוּר וְאֵין פֶּאן קוֹשְׁיָא דְּבְדָבָר שֶׁאֵין אֲסוּר אֵלָא בְּאֲכִילָה לֹא שִׁינְיָה בְּזֶה גוֹרֵם אִסּוּר בְּגִידוּלֵיהֶן. וְכַמְש"כ הַתוֹס' בַּמַּס' ע"ג כְּמוֹ שֶׁהִבְאֵתִי לְעִיל בְּרִישׁ שְׁמַעְתִּין וְכ"כ הוּא ו"ל בְּעֶצְמוֹ בְּתֵרוּמוֹת: וְדָרָה אַגַּב רֵאִיתִי בְּנו"ב מַה"ת וְשֶׁאֵלֶּה נ"ג שֶׁהַקְּשָׁה לוֹ אֶחָד מִשְׁמַעְתִּין לְדָבְרֵי מְהַרְש"ל דְּלֹא מִיקָרֵי דְּבָר שִׁיל"מ אֵלָא הָאֲסוּר לַכ"א וְהֵרִי בְּשִׁמְעֵתִין אֲמַרִּינּוּ דְּנִדְרִים הֵי דְּבָר שִׁיל"מ אַע"ג דְּאֵינּוּ אֲסוּר אֵלָא לְגִידָר.

וְתִרְצֵן דְּלְשִׁיטַת הַר"ן ו"ל לר' ינאי הוּא דְּפָרִיף רַמב"ח וְלַר"י הוּא דְּמַשְׁנִינּוּ הִכִּי מִשׁוּם דְּמַצִּינּוּ לְמִימַר דַּס"ל כְּרַב אֲשֵׁי דְּתֵרוּמָה הֵי דְּבָר שִׁיל"מ וּמַה יֹּאמֵר לְשִׁיטַת הַרְא"ש ו"ל דַּלְכ"ע אִיֶּצְטְרִיף לְשִׁנּוּי דְּהֵי דְּבָר שִׁיל"מ וּבִלֵּא"ה הָא מְסַקִּינּוּ הָא דְּרַב אֲשֵׁי בְּדוּתָא הִיא וִי"ל דְּזֶה שִׁינְיָה בְּמַחְלֻקַת הַרְא"ש וְהַר"ן ו"ל בַּפ"ה הִירוּשָׁלַיִם שֶׁהִבְאֵתִי לְעִיל פֶּרֶק הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבֹנָשׁל דְּלֵהֲרַא"ש ו"ל פִּינּוּ דְּהִזְקוּ עוֹקֵר הַנְּדָר מְעִיקְרוֹ לֹא דְּבָר שִׁיל"מ הוּא פִּינּוּ דְּלֵא נְאָסֵר כְּלָל לְמַפְרַע וּלְפ"ז כָּל שֶׁהָאִסּוּר קַל לֹא מִיקָרֵי דְּבָר שִׁיל"מ.

וְלַהַר"ן ו"ל הֵי אִיפְּכָא דְּכָל שֶׁהָאִסּוּר קַל הוּא מִיקָרֵי יוֹתֵר דְּבָר שִׁיל"מ. אֲבָל בְּאֵמֶת מוֹכַח מִהִירוּשָׁלַיִם דְּנִדְרִים הֵי דְּבָר שִׁיל"מ וּמִטַּעַם אַחַר הוּא דְּמִסְפָּקִינּוּ הֵתֵם בְּזֶה וְכַמוֹ שְׁכַתְּבִתִּי לְעִיל בְּפֶרֶק הַנּוֹדֵר מִן הַמְּבֹנָשׁל: וַיֵּשׁ לְדַקְדֹּק עוֹד בְּבִיטוּל הַגִּידוּלִין לְעִיקָר דְּשִׁמְעֵתִין דְּקָשָׁה מְזֶה לְשִׁיטַת ר' מְשׁוּלָם גַּבִּי יְבֻמָּה שְׂרַקְקָה דָּם דְּדָבָר הַמְּעוֹרָב מְעִיקְרוֹ אֵינּוּ בְּטָל כְּלָל וְלֹא שִׁינְיָה בִיטוּל אֵלָא בְּאִסּוּר הַנּוֹפֵל לְתוֹף הֵיִתֵר דַּא"כ הֵכָא הִכִּי מְבֹטְלִי גִידוּלִין לְעִיקָר דְּלְכַאוּרָה כ"ש הוּא פִּינּוּ דְּבִטָּל קוֹדֵם וְאַח"כ בָּא הַמְּבֹטְל בְּתַעְרוּבוֹת עִם הָאִסּוּר יַחַד וּבִתְשׁוּבָה הַנ"ל שָׁם רֵאִיתִי שְׁכַתְּבִי דְּלַר' מְשׁוּלָם ג"כ בְּטָל בַּס' וְלֹא הִבְנֵתִי פִּינּוּ דְּבַכָּה"ג לֹא כְּתִב רַחֲמָנָא אַחֲרֵי רַבִּים לְדָבְרֵי הַר"ר מְשׁוּלָם א"כ מַה לִּי בַּס' אוּ פְּחוֹת אֲפִילוּ בְּאֵלָף לֹא בְּטָל וְאֵין פֶּאן מְקוּמָן שָׁל דְּבָרִים אֵלוּ לְהַאֲרִיף בְּהֵן: פֶּרֶק שְׁמִינִי עֵינּוּ

פרש"י ו"ל במתניתין וכבר הקשה הר"ן ו"ל על פירושו ולדידי קשיא עוד הא דאמרין בגמ' דבחדש להבא קמ"ל דאסור אפי' בחדש חסר עיין ברא"ש ו"ל שם ולפי הנ"ל אפתי תיקשי מאי קמ"ל הא אפי' לא קרו ליה ריש ירחא אסור בו כי היכי דאסור בשבת שהיא עומד בו אע"ג דהשבת לשעבר וק"ל: ע"ב גמ' כמאן אזלא הא דר' ירמיה כו' כר' נתן פרש"י ו"ל דפליג ארב יוסף וס"ל דטעמא דצריה שאלה לאו משום גזירה אלא מטעם קנסא ואפ"ה פתב דדוקא בהיום הוא דצריה שאלה משום דאיכא למימר דמעט לעת קאמר אבל בשבת זו ואינה דמתניתין לא שייך למיגזר ולכאורה הוא פתתי דסתרי פיון דלאו משום גזירה הוא דמתמרין עליה א"כ ה"ה בשבת זו דהנה ליה למיקנסיה וצ"ל דס"ל לרש"י ו"ל דגם לרבינא לא קנסין אלא היכא דאיכא לאוקמי ביה שאלה כמו היום דאיכא למימר מעט לעת קאמר אבל בשבת זו ודאי לא משמע טפי אלא דלא ידענא לחלק בין היום לשבת זו ואי משום דשבת זו דוקא קאמר א"כ היכא דקאמר יום זה ג"כ אטו לא צריה שאלה ועוד אי לרבינא ג"כ משום דשייכא ביה שאלה א"כ היינו דרב יוסף דאיכא למיגזר ביה משום יום אחד: והרע"ב ו"ל בפ' המשנה כתב דה"ה בשנה זו דגזרינן אטו שנה אחת אלא דכתב דגזרינן היום אטו יום סתם.

וכן שנה זו אטו שנה סתם והיינו למאי דמסקינן לקמן דהוי בעיא דלא איפשיטא. וי"ל דלרב יוסף דטעמא משום גזירה ה"ה דגזרינן בשנה זו אטו שנה אחת או שנה סתם אבל לר' ירמיה דמשום חומרא הוא לא מתמרין אלא היכי דאיכא לאוקמי קצת שאלה ומלשון הרמב"ם ו"ל בפ"י מה"נ משמע נמי דלא שייכא הך גזירה אלא בהיום אבל לא באינה דמתניתין וכן פתב הש"ע בשם רבינו ירוחם ו"ל ועיין ט"ז וש"ף מש"כ שם ועיין לחם משנה ו"ל מש"כ בדברי הרמב"ם ו"ל בזה: איבעיא להו קונם יין שאני טועם יום כהיום דמי או פיום אחד דמי וכן מביעי להו בשנה ונראה דלא מביעי ליה אלא בלשון בני אדם אבל בלשון תורה אפילו יום אחד ושנה אחת משמע עד תשלום היום ועד תשלום השנה אם לא היכא דאיכא קרא יתירא כדאייתא בערכין והרשב"א ו"ל כתב לקמן במתניתין דאסור בה ובעיבורה דאפילו שנה דלשון תורה כשנה אחת דמי והוכיח פן מהא דאיצטריה תמימה להביא חודש העיבור ובלא תמימה הנה מונה י"ב חודש ודבריו ו"ל צ"ע דהא מעד תום שנת ממכרו נפקא דאין מונה למנין עולם אבל בלא קרא דממכרו ה"א דלשנות עולם הוא דמונה וכן הקשה עליו הק"ע בפרקין אלא ודאי נראה איכא דאפילו יום אחד ושנה אחת בנדרים לחוד דאזלינן בתר לשון בני אדם הוא דמשמע מיום ליום ומביעי להו פיום ושנה: והנה לפשטא דבעינן אי נימא דיום הוי פיום אחד הוא לחומרא דאסור מעט לעת.

אבל איכא חד צד לקולא ג"כ דאי פיום אחד ושנה אחת דמי יכול לאחר את נדרו על יום אחר ושנה אחרת ובכל תאחר הוא דעבר כמש"כ הרשב"א ו"ל הביאו הר"ן ו"ל לקמן אבל נדרו יכול לשלם אבל אי יום כהיום ושנה כהשנה דמי אינו יכול לאחר את נדרו פיון דהיום והשנה קאמר חל נדרו מיד: ופשיט רב אשי מהא דתני קונם יין שאני טועם השנה אסור בה ובעיבורה ובמתניתין לקמן גרסינן קונם יין שאני טועם לשנה ואם נאמר דהך דהקא ברייתא היא א"כ לשיטת הרשב"א ו"ל דבשנה זו מותר בעיבורה א"כ אמאי לא פשיט ממתניתין דלקמן דשנה הוי כהשנה דאי כשנה זו א"כ כשאמר לשנה אמאי אסור בעיבורה אלא דהרשב"א ו"ל מפרש התם דלשנה לאו דוקא אלא דקאמר לשנה

זו או השנה והרא"ש ו"ל בפסקיו גרס לקמן במתניתין קונם ינו שאני טועם השנה והינינו
הך דהכא ולכאורה משמע משמעתין פדברי הרשב"א ו"ל מהא דאמרינו אלמא שנה
פהשנה דמי וכמו שכתב הר"ן ו"ל דאי פשנה אחת לא מתסר בעיבורה אלא דאין זה
מוכרח דאפילו אי שנה זו ג"כ אסור בעיבורה מ"מ דייק שפיר דשנה פהשנה דמי פיון
דתנו השנה ועיקר רבותא קמ"ל דשנה ג"כ פהשנה אלא דמדברי הרא"ש ו"ל משמע
דהא דאמרינו אלא לאו דאמר שנה היינו דצריף להגיה הכי במתניתין וכתב איפכא דאי
פשנה אחת דמי פיון דנאסר עד תוף שנה אחרת בזמה"ז מאי נ"מ בעיבורה ולא הבנתי
דבריו ו"ל דהא בהשנה ג"כ למאי דס"ד מילתא דפשיטא היא דאסור בעיבורה אלא אגב
אורחא קמ"ל דשנה פהשנה א"כ אפתי דילמא פשנה אחת דמי וקמ"ל דכשנה אחת דמי
וצ"ל דכשנה אחת לא שייף פלל לאשמעונו הך רבותא דאסור בעיבורה פיון דאסור
מיום ליום אבל בפסקיו לקמן במתניתין דכשנה אחת ג"כ רבותא היא דלא אמרינו דעתו
היה על שנה סתם ולא מעונפת וכן נראה דכשנה אחת הוי רבותא טפי דאיכא למימר
דלי"ב חודש נתכונן.

אבל בהשנה פשוט יותר דעד ר"ה קאמר וגם העיבור בכלל אלא דהש"ס מסיק דגם
בהשנה איכא רבותא דלא נימא הלך אחר רוב שנים ועיין שם בפסקיו שהביא ראיה לזה
מהירושלמי ואיני יודע למה הוצרך לזה דהא גם בתלמודין אמרינו הכי והרשב"ם ו"ל
לא כתב להך רבותא דאסור בה ובעיבורה אלא פשנה אחת אבל גבי שנה זו לא כתב
להך רבותא והר"ן ו"ל כתב דגם פשנה זו לא הוי רבותא אלא בעומד מתחלת השנה
דאיכא י"ב חודש לכד מחודש העיבור אבל באמצע החורף פשיטא דאסור עד ר"ה ולא
משמע פן בירושלמי אמתניתין דלקמן דאמרינו התם הו דאסור בעיבורה היינו
שנתעברה השנה ואח"כ נדר אבל נדר ואח"כ נתעברה לא פדא נדר לאסור העיבור ודאי
לאו בתחלת השנה הוא דאין מעברין בתחלת השנה אלא מפני הדחק פדאייתא בסנהדרין
וש"מ דרבותא קמ"ל אפילו נדר באמצע החורף אבל בתלמודין לא מחלק בהכי ומשמע
דבכל גוונא אסור בעיבורה בין נדר ואח"כ עיברו בין עיברו ואח"כ נדר: והש"ף ו"ל
בסי' ר"כ כתב פעין הכרעה בפלוגתא דהרשב"א והרא"ש ו"ל בחודש העיבור היכא
דאמר שנה אחת דאם עומד באמצע שנה ונדר שנה אחת אין אסור אלא י"ב חודש דאם
נתכונן גם לחודש העיבור אמאי לא קאמר שנה זו אלא ודאי לא נתכונן אלא לרוב שנים
שהו י"ב חודש וינישב בזה מאי דהכא פשיטא ליה להר"ן ו"ל דכשנה אחת לא מתסר
בעיבורה ולקמן חוכף להחמיר דגם בשנה אחת אסור בעיבורה והינינו דהכא מייירי בעומד
בתחלת השנה ובזה מודה הר"ן ו"ל והרשב"א דאין אסור אלא י"ב חודש וכ"כ הסמ"ע
בח"מ סי' שי"ב ולענ"ד אין הדבר מוכרח דלא מיבעי לפי מש"כ הרשב"א דהיכא דאמר
שנה אחת לא חזייל נדרו מיד אלא דעבר בכל תאחר א"כ פשיטא דאין לדייק מדלא קאמר
שנה זו ש"מ דלי"ב חודש נתכונן דלמא להכי קאמר שנה אחת דלא ליחול נדריה מיד
ומ"מ לאסור שעלה בדעתו לקיימו מיד אסור פל השנה וגם עיבורה אלא גם לדעת הר"ן
ו"ל דהנדר חזייל מיד ג"כ אין פאן הוכחה דמה לישנה זו או שנה אחת הו בכל גוונא
חזייל מיד ומנ"ל למידק מדלא קאמר שנה זו דלי"ב חודש נתכונן פיון דשנה אחת ג"כ
שנה זו קאמר וגם לא הוי ליה להר"ן ו"ל לסתום כ"כ ומפשט דבריו ו"ל לקמן ודאי
משמע דאין חילוק וכמ"ש הב"ח ו"ל ועוד דבעומד בתחלת השנה מסתמא לא ידע

דמייעבֿרא שְׂתא וְכמו שְׂפִתְבִּיתִי לְעֵיל וּא"כ אֵין לְדַיִק מְדַבְּרִיו פֿלל פֿינן דְּלֵא יָדַע דְּמִיעֵבֿרֵא שְׂתא וְנֶרְאָה דְּהֶר"ן ו"ל פֿתב הֶכָא לְפִי רִיקְהֶטֶת שְׂיִטת הֶרְשֵׁב"א ו"ל וּלְקָמֵן פֿתב דְּחֹכְרֵי לְהַחְמִיר בְּזָה: אָבֵל דְּבִרֵי הַטּוֹר ו"ל בַּח"מ וְדַאי צ"ע מִש"כ ד' הֶרְשֵׁב"א ו"ל לְעַנְיָן שְׂכִירוֹת וּמַד' הֶרְשֵׁב"א ו"ל וְדַאי נֶרְאָה דְּלֵא ס"ל לְחַלֵּק פֿמוֹ שְׂתִי הַסַּמ"ע וְהַש"ף ו"ל וְלֹא מְצֵאתִי מְבֹאָר דִּין שְׁנָה סֵתָם לְעַנְיָן שְׂכִירוֹת דְּלֵמַאי דְּסֻלְקָא הֶכָא בְּתִיקוֹ נֶרְאָה דְּלְעַנְיָן שְׂכִירוֹת קֶרְקַע בְּחֻזְקַת בְּעִלְיָה עֹמְדַת וְאֵין לְשׁוֹכֵר אֱלֵא עַד ר"ה וּאִפ"ל דְּלְעַנְיָן שְׂכִירוֹת פֿינן דְּרוֹב שְׂכִירוֹת הִיא לְשָׁנָה שְׂלִימָה לְכ"ע אִפִּי כִּי אָמַר לְשָׁנָה סֵתָם לִי"ב חֻזְדָּשׁ קֶאָמַר וְלֹא מְצֵאתִי פְּעַת הַדְּבָר מְבֹאָר בְּפּוֹסְקִים: דָּף סָא יִנּוּ שְׁאֲנִי טוֹעַם יוֹבֵל מַאי וּפִרְש"י ו"ל לְפִי שְׂיִטְתּוֹ דְּעוֹמֵד בְּשָׁנָה שֶׁל יוֹבֵל וּמִיבְעֵי לִיהֵא אֵי אָסוֹר נְמִי בְּיוֹבֵל עֲצָמוֹ וְהַש"ס פֿשִׁיט לָהּ בְּפִלּוּגָתָא דִּר"י וְרַבְּנָן בְּשָׁנַת חֲמִשִּׁים וּלְרַבְּנָן שְׁנַת חֲמִשִּׁים פֿלְפְּנִי חֲמִשִּׁים וּמְוֹתֵר בְּיוֹבֵל וּקְצַת קֶשָׁה דְּהָא בְּשַׁבַּת זֹו אָסוֹר בְּשַׁבַּת עֲצָמוֹ אַע"ג דְּשַׁבַּת עֲצָמוֹ לְשַׁעֲבֵר הוּא וּמ"ש בְּשַׁבַּת דְּאָסוֹר וּבְיוֹבֵל מְוֹתֵר וּכְבָר פֿתְבוּ ו"ל דְּעֵיקָר כִּפִּי הַב' וּכְמ"ש הָרַא"ש וְהֶר"ן ו"ל בַּר"פ: וּלְעַנְיָן הַלְכָה פֿתב הֶרְמֵב"ם ו"ל דְּאָסוֹר בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל וּכְרַבְּנָן.

וּבְאַמַּת לִר"י ג"כ ק"ק אֲמַאי פֿשִׁיטָא לִיהֵא לְהַש"ס דְּמְוֹתֵר בְּשָׁנַת הַיּוֹבֵל הִיא שְׁנַת חֲמִשִּׁים עוֹלָה לְכָאֵן וּלְכָאֵן וְנִמְנָה הוּא גַם לְפָנָיו אִפִּי לִר"י וְצ"ל דִּלְר"י עֵיקָר מְנַיְנוּ לְאַחֲרֵיו הוּא: אָמְרוּ לוֹ הֵרִי הוּא אֹמֵר שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׁדָה יֵשׁ לְדַקְדָּק הִיא רַבְּנָן גּוֹפִיָּהּוּ מְקָרָא דְּנוֹקְדָשְׁתָּם שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שְׁנָה יִלְפִי דָאֵין אַתָּה מוֹנָה שְׁנַת חֲמִשִּׁים אַחַת אָבֵל אֵי לָאו קָרָא ה"א דְּהִיא נִמְנִית בְּשָׁנוֹת הַשְּׂמִטָּה וּא"כ מַאי פֿרְכִי לִר"י מְקָרָא דְּשֵׁשׁ שָׁנִים.

וּי"ל דְּלְפִי מַאי דְּאָמְרִינן בְּעֶרְכִין דְּאַפִּי בְּזִמְן שְׁאֵין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג מְנוּ יוֹבְלוֹת לְקַדָּשׁ שְׂמִיטִין וְאֵין הַיּוֹבֵל בְּמִנְיָן הַשְּׂמִטָּה א"ש דְּאִיְצְטְרִיף קָרָא דְּנוֹקְדָשְׁתָּ לְהַכִּי דְּאַפִּי בְּזִמְן שְׁאֵין נוֹהֵג קְדוּשָׁתוֹ אַעפ"כ לֹא יִהְיֶה בְּמִנְיָן הַשְּׂמִטָּה דְּבְזִמְן שְׁהוּא נוֹהֵג לֹא אִיְצְטְרִיף קָרָא לְהַכִּי דְּמְקָרָא דְּשֵׁשׁ שָׁנִים נְפָקָא: וְהֵינּוּ דְּפֶרְכִי לִר"י נְהִי דְּלֵא ס"ל לְקָרָא דְּנוֹקְדָשְׁתָּם דְּאַתִּי לְכַדְר' יִשְׁמַעְאֵל בְּנוֹ שֶׁל רִיב"ב וְכַדְאִיתָא בַּר"ה מ"מ בְּזִמְן שְׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג אֲמַאי אַמְרַתְּ דִּיּוֹבֵל בְּמִנְיָן הַשְּׂמִטָּה הִיא כְּתִיב שֵׁשׁ שָׁנִים כו' וַעפ"ז א"ש ד' הֶרְמֵב"ם ו"ל שְׂפִסְק פֿרַבְּנָן דְּשָׁנַת חֲמִשִּׁים אֵינָה עוֹלָה לְמִנְיָן שְׂמִטָּה וּפִסְק ג"כ כַּר"י בְּנוֹ שֶׁל רִיב"ב דַּמְר"ה חֲזִיֵּל יוֹבֵל וַע"כ מְקָרָא דְּנוֹקְדָשְׁתָּם יִלְפִינן לָהּ וּא"כ מַנ"ל דְּשָׁנַת חֲמִשִּׁים אֵינָה עוֹלָה.

אָבֵל לְפִי הַנ"ל נִיחָא דְּבְזִמְן שְׁהַיּוֹבֵל נוֹהֵג מְקָרָא דְּשֵׁשׁ שָׁנִים נְפָקָא וּבְזִמְן שְׁאֵין הַיּוֹבֵל נוֹהֵג בְּאַמַּת עוֹלָה לְמִנְיָן שְׂמִטָּה וּכְשִׁיטַת הַגְּאוּנִים ו"ל בַּפ"י מֵהַלְכוֹת שְׂמִיטִין וּמִלְשׁוֹן רַש"י ו"ל בְּעֶרְכִין מִשְׁמַע קְצַת דְּהָא דְּבִטְלוּ הַיּוֹבְלוֹת מִשְׁגְּלוּ שְׁבֵט רְאוּבֵן וְגַד הֵינּוּ לְשִׁילוֹת עֲבָדִים וְחֻזְרַת שְׁדוֹת אָבֵל לְעַבְדוֹת קֶרְקַע הִיָּה נוֹהֵג וְלֹא מִשְׁמַע פֿן בַּר"ה דְּאָמְרוּ חֲכָמִים דְּשִׁלְשָׁתוֹן מְעַפְבִּין בּוּ.

וְעֵינּוּ מִש"כ בְּזָה בְּחִידוּשֵׁי בְּעֶרְכִין שֵׁם דָּף י"ב וּל"ב: ע"ב מְוֹחֲלָפַת הַשְּׂיטָה עֵינּוּ מִש"כ לְעֵיל בְּמִשְׁנָה דְּסַפֵּק גְּדָרִים לְהַחְמִיר וּבְקִדּוּשִׁין אָמְרִינן דְּבִלְיִשְׁנָא פְּלִיגִי וּר"י סָבַר עַד דְּמִתְפְּנִי פִּסְחָא קֶאָמַר וְזָה נְכוּן לְפִי הַנְּנוֹסְחָא דְּעַד פְּנִי הַפִּסְחָא אָבֵל לְפִי הַנְּנוֹסְחָא דְּעַד לְפְנֵי הַפִּסְחָא קֶשָׁה קְצַת מַנ"ל דְּעַד דְּמִתְפְּנִי פִּסְחָא קֶאָמַר וְלָמָּה לֹא נֹאמַר כְּפִשְׁט לְשׁוֹנוֹ דְּמִשְׁמַע עַד לְפְנֵי הַפִּסְחָא וְהֶרְשֵׁב"א ו"ל פֿתב לְפָרַשׁ דְּעַד לְפְנֵי הַפִּסְחָא הֵינּוּ פְּרוּס הַפִּסְחָא וְכְמוֹ שְׁאָמְרוּ בִּירוּשְׁלַמִי דְּפִרְיָה אֵין בְּעֵינּוּ עַד לְפְנֵי וְאַתְּ אַמְרַתְּ הַכִּין וְהֵינּוּ קוֹשְׁיָא הַנ"ל דְּעַד לְפְנֵי

משמע נדאי עד שיגיע ועלה קאמר ר' אבין דבאמת הכל מודים בפסח עצמו שהוה מותר
כי פליגי בפרוס הפסח ומ"מ מפשטא דשמעתין לא משמע כן ועיין ק"ע מה שהקשה שם
מהא דר' אבין לדברי הרמב"ן ו"ל בסוף פרקין שהביא הר"ן ו"ל ואין דבריו מובנים לי
ודו"ק ולהאי לישנא דטעמא דר"י הוא משום דעד דמתפני פסחא קאמר יש לדקדק א"כ
מאי אריא דבר שזמנו קבוע אפילו אין זמנו קבוע נמי משמע עד שיעבור כל הקציר
והקציר ואין זה מוכרח ודו"ק: מתני' זה הפלל כל שזמנו קבוע כו' ופירשו הרא"ש והר"ן
ו"ל דאין להמשכתו זמן קבוע משמע דאם היה להמשכתו זמן קבוע היה אסור עד שיהא
אע"ג דאין להתחלתו זמן קבוע דכיון דאסור ממ"נ עד שיגיע ואם היה להמשכתו זמן
קבוע באומר עד שיהא אסור עד שיהא אע"ג דאין להתחלתו זמן קבוע כמו קציר ובקציר
וא"כ לא יתיישב הא דמיקבעי להו בירושלמי בקבע זמן למשטה בנו אי הוי כמי שאין
זמנו קבוע כיון דיכול לדחותו ומאי אכפת לן אם אין להתחלתו זמן קבוע כיון דיש
להמשכתו זמן קבוע והר"ן ו"ל פי' לקמן לבעיא דמשטה בנו אי אסור עד שיהא או עד
שיגיע זמן שקבע אע"ג שגדחית ולא התחיל המשטה וא"כ אין זה ענין לדינא דמתניתין
דבכל גוונא אסור עד שיגיע ומלשון הרמב"ם ו"ל נראה דבהתחלת הזמן הדבר תלוי
וכיון שאין להתחלתו זמן קבוע אפילו אמר עד שיהא עד שיגיע קאמר אע"ג שיש
להמשכתו זמן קבוע וא"כ שפיר יש לפרש לבעיא דמשטה בנו אי אסור עד שיגיע או עד
שיהא היינו עד שיעבור.

אבל אם גדחית לא הותר בהעברת הזמן לחוד אלא אסור עד שיגיע ולפ"ז איכא נמי חד
צד לקולא דאם מת בנו ובטלה המשטה מותר מיד כיון דעד שיגיע קאמר ולא יגיע עדיו
לעולם הוא מותר מיד אבל לפי פירוש הר"ן ו"ל דאסור עד זמן משטה י"ל דאפילו מת
בנו אסור עד הזמן ועיין בתוספתא דאמר ר' יוסי התם דבזמן פסח אם נדר עד הפסח
אינו אסור אלא עד חצות של ערב פסח דעד הפסח עד קרבן פסח קאמר ולא ראיתי
לראשונים שקתבו כן: דף סב אי הכי אמאי ציער נפשיה ופירש הר"ן ו"ל דבדבר מועט
מוטב שישלם מלהתכבד בכבוד התורה אבל הכא דהוי גנבי ליה כוליה שתא מאי הוי
ליה למיעבד ומסיק דר' טרפון עשיר גדול היה והיה לו לפייסו בדמים וכתב עוד דהא
דאמרין לקמן דשרי למימר צורבא מרבנן אנא ולא יהיבנא פרגא או לישרי ליה תיגריה
ברישיה היינו משום דזכתה לו תורה בזה ואינו מחויב להחמיר בזה אפילו מצד מדת
חסידות ושרי לאודועי דצורבא מרבנן הוא אבל הכא שאני דהאי גברא עדיין היה חושדו
ומפני כבוד תורתו לחוד פטרו זה חשיב משתמש בכתרה של תורה.

ולדבריו ו"ל מאי פריה הש"ס לקמן על הא דשרי ליה לאינש לאודועי נפשיה באתרא
דלא ידעי אלא קשיא דר"ט ומאי קושיא הא דר"ט שאני שהיה חושדו וי"ל דהא דשרי
למימר צורבא מרבנן אנא באתרא דלא ידעי היינו גם כן לשמירת הנזק כמו שנאמר
בעובדיהו שרצה אליהו ו"ל לשלחו במקום ספנה וזה לא הותר אלא פשאי אפשר להנצל
באופן אחר כי אם בכבוד התורה אבל אם בידו להנצל באופן אחר אין לו להשתמש
בכתרה של תורה ועובדא דר"ט ג"כ כה"ג הוא שזה העליל עליו בגניבה להכי פריה הא
שרי להציל עצמו בכבוד התורה ומשני כיון דעשיר גדול היה הוי ליה לפייסו בדמים
דבכל היכולת צריה למנוע עצמו מלהשתמש בכתרה של תורה וכ"א לפי ערכו אבל במה
שזכתה התורה לו שרי לאודועי כיון דצורבא מחיתו הוא ואין לזה שיעור אלא דא"כ לא

הִיָּה צָרִיף לְהֵי סִבְרָא דְעֵדִינָן הִיָּה חוֹשְׁדוּ דְבַל"ז ג"כ יֵשׁ לוֹ לְהַצִּיל עֲצָמוּ פְּפִי יְכַלְתוּ פִּינָן דְּסִיבָה מְקָרִית הִיא: וְהָרָא"ש ז"ל פָּתַב דְּמַש"ה שְׁרִי לְמִימַר צְוֹרְבָא מְרַבְנָן אֲנָא פְּדִי שְׂלֵא יִזְלָלוּ בּוֹ וַיַּעֲנֶשׂוּ וְא"כ בְּגוֹנוֹא דְעֵוָבָדָא דַּר"ט וְדַאי הִיתְרָא הוּא וְכַמְבּוֹאֵר בְּדִבְרֵי ז"ל בְּד"ה א"ה אֲמַאי צִיעַר נְפִשְׁיָה וְנִרְאָה מְדִבְרֵי דְלָא הוּי גְרִיס הָא דְאֵלָא קִשְׂיָא דַּר"ט וּלְפ"ד ג"כ צָרִיף לֹאמַר דְּכָל טְצִדְקֵי דִּיכּוֹל לְמַעֲבַד שְׂלֵא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּכַתְרָה שְׂל תוֹרָה צָרִיף לְמַעֲבַד.

וְאֲפֹשֶׁר הָר"ן ז"ל ג"כ לֹא גְרִיס לְהֵי קוֹשְׂיָא וְנוֹקָא בְּעֵוָבָדָא דַּר"ט הוּא דְהִיָּה צָרִיף לְפִינָסוּ מִפְּנֵי שְׁעֵדִינָן הִיָּה חוֹשְׁדוּ וְעֵינָן בְּזָה בַּש"ע סִי רַמ"ג וְרַמ"ו וְצ"ע בְּדִבְרֵי הָרַאשׁוֹנִים ז"ל: תְּנִיָּא לְאַהֲבָה כּו' וְלִשְׁמוֹעַ בְּקוֹלוֹ וְלִדְבָרָה בּוֹ שְׂלֵא יֹאמַר אֶקְרָא שְׂיִקְרָאוּנִי חֲכָם אֲשֵׁנָה שְׂיִקְרָאוּנִי רַבִּי אֲשֵׁנָן שְׂאֵהִיָּה זָקֵן כּו' אֶלָּא לְמוֹד מְאַהֲבָה כּו' שְׁנַאֲמַר קִשְׂרָם כּו' וְאוֹמַר דְּרַכִּיָּה כּו' וְאוֹמַר עֵץ חַיִּים הִיא כּו' עֵינָן ר"ן ז"ל מַה שְׂפִירֵשׁ בְּזָה וְלִי נִרְאָה פִּי הַמְקָרָאוֹת הִלְלוּ הֵמָּה מְכּוֹנְנִים נִגְדַּד שְׂלִשָּׁה מַעְלֹת אֵלּוּ חֲכָם רַבִּי וְזָקֵן וְהַפְתּוּב מְלַמֵּד סֵדֵר הַלִּימוּד לְכָל אֶחָד לְתַכְלִיתוֹ בְּשִׁלְיָמוֹת וְג' מְדַרְגּוֹת הַלִּימוּד הֵם מְקָרָא מְשֻׁנָּה גְמָרָא הִיא הַשְׁנוֹן וְלכ"א כְּעָרְפוּ יֵשׁ מְקוֹם לְמַחְשָׁבוֹת הַיֵּצֵר לְחֻשְׁבֵּן בְּהַ אֵיזָה הַנְּאָה מְדוּמִית לְצוּרָה עֲצָמוּ וּמַחְמַת זֶה לֹא יִשְׁיִגּוּ אֲרַחוֹת חַיִּים בְּלִימוּדוֹ אֲשֶׁר זֶה הוּא תַכְלִית הָאֲמִיתִי בְּלִימוּד הַתּוֹרָה לְהִבְיָאוּ אֵל דְּבִיקוֹת בּוֹרָאוּ תְּבַרְרָה אֲשֶׁר זֶה הוּא הַחַיִּים הָאֲמִיתִים כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר וְאַתֶּם הַדְּבָקִים כּו' חַיִּים כְּפֹלְכֶם הַיּוֹם וְלִי לִי זֹאת לֹא יִקְרָא בְּשֵׁם חֵי כְּמוֹ שְׁנַאֲמַר אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹנְתֶם הָאֲדָם וְחֵי בְּהֵם: הַלִּימוּד הָרַאשׁוֹן הוּא הַמְקָרָא פִּי הִיא מְאִירַת עֵינִים לְעִשׂוֹת תַּחֲבּוּלוֹת בְּחֻכְמָה נִגְדַּד טְפִישׁוֹת הַיֵּצֵר אֲשֶׁר יַעֲנֹר אֵת הָעֵינִים מִהִבִּיט אֵל גְּדִלוֹת וְרוּמָמוֹת הַבּוֹרָא תְּבַרְרָה פִּי הוּא בְּרָא אֵת הַכֹּל וְכֹלָם מִתְּנַהֲגִים עַל פִּי הַשְּׁגָחָתוֹ וְכֹלָם עוֹשִׂים רְצוֹנוֹ תְּבַרְרָה בְּאִימָה וּבִירְאָה וְלֹא יִשְׁמַע אֵל טְפִישׁוֹת נְכַרְיָה אֲשֶׁר אֲמַרְיָה הַתְּלִיקָה פִּי אֵין הָאִישׁ בְּבִיתוֹ כּו' וְלִזָּה בְּאֲמַת רְאוּי לְהִקְרָא בְּשֵׁם חֲכָם אִם הוּא מְמַלֵּט אֵת נַפְשׁוֹ בְּחֻכְמָתוֹ אֶבֶל אִם יַעֲלָה עַל מַחְשָׁבָתוֹ מַחְשָׁבָה זָרָה לְתוֹעֲלַת הַמְדוּמָה לְהִקְרָא חֲכָם יֵאבֵד חֻכְמָתוֹ וְכַל תִּשְׁמְרָנוּ מִן הַטְּפִישׁוֹת אַחֲרֵי שְׁעֵינָיו לְנוֹכַח שְׁוֹא יִבִּיטוּ וְלִזָּה הִבִּיא רְאִיָּה מִמָּה שְׁנַאֲמַר קִשְׂרָם כּו' פְּתַבְּם עַל לִוּחַ לְבָבָה וְנַאֲמַר לְהִלָּן אֲמֹר לְחֻכְמָה אַחֲוֹתִי אֵת וְדַרְשׁוּ ז"ל אִם בְּרוּר לָהּ הַדְּבָר בְּאֲחוֹתוֹ שֶׁהִיא אֲסוּרָה לָהּ אֲמַרְהוּ יְכוּנָן כְּנ"ל אִם בְּרוּר לָהּ הַדְּבָר בְּחֻכְמָתָהּ שְׁאִין לָהּ שׁוּם הַנְּאָה מְדוּמִית מִמֶּנָּה בְּאֲחוֹתוֹ שֶׁהִיא אֲסוּרָה בְּהַנְּאָה תִּאֲמַרְהוּ וְחֲכָם תִּקְרָא וְאִם לָאוּ אֵלָא תְּכוּנָן לְהַנְּאָת עֲצָמָה אֵל תִּאֲמַרְהוּ פִּי לֹא לְחֻכְמָה הִיא לָהּ וְזֶה שְׁפָתוֹב לְהִלָּן לְשִׁמְרָה מְאִשָּׁה זָרָה פִּי אִם לֹא תְּכוּנָן לְהַנְּאָת עֲצָמָה אֵז הַחֻכְמָה תִּשְׁמֹר אוֹתָהּ מִחֻלְקַת לְשׁוֹן נְכַרְיָה וְאִם ח"ו יֵשׁ אֵתָהּ אֵיזָה פְּנִיָּה וּמַחְשָׁבָה זָרָה לֹא תִשְׁמְרָה: וְאַחֲרֵי קְבוּת הַשְּׁלִימוֹת בְּלִימוּד הַמְקָרָא לְבוֹא אֵל מַעְלַת הַחֻכְמָה תַּעֲלָה עוֹד בְּמַעְלַת לִימוּד הַמְשֻׁנָּה אֲשֶׁר הִיא בְּיָאוּר הַמְקָרָא לְבָאֵר דְּרַכִּיָּה בְּפִרְט פִּי בְּתוֹרָה שְׂבַכְתָּב הַחֻכְמָה הִיא בְּכָלֵל וְהַמְשֻׁנָּה תְּבָאֵר דְּרַכִּיָּה בְּפִרְט וּתַכְלִית לִימוּדָה הוּא לְהִלָּן בְּדִרְכֵי חַיִּים וְלִקְרִיִים מְצוֹת הַתּוֹרָה וְכָל דְּרַכִּיָּה יְהִיָּה בְּהֵם וְהִיא תִלְמַד לְלוּמְדֵיהָ זֶה הַדְּבָר לְכוּ בְּהַ פִּי תִאֲמִינוּ כּו' וּמִי שֶׁהוּא שְׁלֵם בְּמִשְׁנֵתוֹ יְכוֹל לְלַמֵּד לְאַחֲרִים ג"כ פְּרַק אֶחָד אוֹ הִלְכָה אַחַת לְהוֹרוֹת לוֹ הַדְּבָרָה אֲשֶׁר יִלָּה בְּהַ וּפְּן וְאוּלַי יַעֲלָה עַל רוּחָהּ בְּלִימוּדָה פְּדִי לְהִקְרָא רַבִּי הַשְּׁמֵר מְזָה פִּי אִם כֹּה תַעֲשֶׂה לֹא בְּזָה תִלָּה לְבַטַח דְּרַכִּיָּה.

כי המחשבה המדומית תתעף מדרכי החיים ולא תבוא אל מחוז חפץ נפשך וע"ז נאמר דרכיה דרכי נועם כו' כי תכלית הלוף דרכיה הוא פדי לחזות בנועם ה' ולבוא אל חיים הנצחיים ולא לשום תועלת גשמי ח"ו וכל נתיבותיה שלום כי הנתיבות ג"כ אשר תלך בהם הכל יהיו שלום כי סוף הפבוד לבוא ועל שני מעלות האלו בלימוד התורה נאמר לאהבה את ה' ולשמנע בקולו כי לימוד המקרא מביאו אל אהבת בוראו בראותו גדלותו ורוממותו כי יוצר הכל הוא עיקר ושרשא דכל עלמין ולשמנע בקולו הוא על פוננת לימוד המשנה היא תורה שבע"פ אשר היא תורה ללכת בדרכי אמת וליגשר דרכיה וארחותיה ונתיבותיה: והמעלה היותר גדולה היא השינון ולימוד הגמרא הם דרכי הסברה הישרה והחידוד האמיתי כי בשני הלימודים הראשונים עדיין לא יגיע אל תכלית השלימות כי עדיין לא יגיעו ולא יכוננו דרכיו אל התכלית האמיתי וכמו שאמרו ז"ל המורים הלכה מתוך משנתם הרי אלו מבלי עלם מפני אשר על ידי המשנה לבדה אין הלכה ברורה עד שישנון בחכמה ובהשכל לפלס דרכיו בפלס ומאזני צדק וכאשר ישים מגמתו אל זה המכונן בלימודו וככוננת אפרם ז"ל ע"ז לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא אז יגיע אל מחוז חפצו בלימודו וידבק בה' על ידי מאור התורה וכמו שדרשו חז"ל על מה דכתיב בדוד מלכנו ע"ה וה' עמו דהוי סליק שמעתתא אליבא דהלכתא.

כי כל דרכיו שלימים וברורים היו ללכת בהם אל מקור החיים ולזה הנה מעדן עצמו פתולעת בשעת לימודו לבל יעבור עליו ח"ו רוח גבוהה כי הוא הזקן ויושב בישיבה כי חס אל השלימים להעלות על הלב פזאת וכל עוד יוסיפו חכמה יתקרבו יותר להדבק בה' מקור החיים ותגדל שפלותם וענוותם ועל זה הביאו ראיה ממה שנגאמר עץ חיים היא למחזיקים בה כי תכלית ושלמות הלימוד הוא לבא אל מקור החיים ע"י השינון האמיתי במחשבה זכה וטהורה בלי שום סיג וע"ז נאמר וידבקה בו כי לימוד הגמרא לאמיתה של תורה סגולה נפלאה היא להדבק בשכינה בתפורה ע"י בירור הנויותיה ופיסוקיה.

ולזה אמרו ז"ל דבר גדול ודבר קטן דבר גדול זה מעשה מרובה דבר קטן אלו הנויות דאביי ורבא והם מכוננים למאור הגדול ולמאור הקטן וא"א לבוא אל דבר הגדול אם לא ע"י דבר הקטן תחלה.

כי ע"י דבר הקטן תושלם נפשו בשלימות ידיעת מצות התורה ברמ"ח עשין ושס"ה ל"ת וכל עוד שלא נשלם בידיעת המצות בשלימות כבעל מום בנפשו יחשב וכמו שאמרו ז"ל כל השוכח דבר אחד ממשנתו הרי זה מתחייב בנפשו.

כי המצות מכוננות המה עם פח הנפש ובחסרון ידיעת מצוה אחת יגיע חסרון לנפשו ואיך אפשר לבוא אל מעלת הדבקות באלהים חיים אם חסר בנפשו הוא ועץ חיים היא למחזיקים בה בשלימות: ועפ"ז יש לפרש דברי ראב"צ עשה דברים לשם פועלן ודבר בהם לשמן פוננתו כי יכוין בעשיית המצות לשם פועלן שיפועלן פועלתו בנפשו כי בשביל זה נבראו וניתנו אבל אם תשמע בהם דבר אחר הלא אין פועלתו לזה והוא כמשמשמש תשמיש חול בכלי קודש וכדיליף ק"ו מבלשאצר ודבר בהן לשמן פדי להדבק בעצמות אור התורה כי השם הוא עצם הדבר וכבר האריכו הראשונים ז"ל וחתרו למצוא היתר להתיר הנאה לת"ח בשביל פבוד תורתו ואחרי כל ההיתרים לא נמצא תרופה שלימה ובעבור זאת הת"ח נבזין בעיני ע"ה וכמו שאמרו ז"ל נהנה ממנו כו' ואין תוכחה השם

הטוב יכפר בעדם ויחוס על כבוד תורתו לרוממה ולהדרה וכל בית ישראל ישבעו בטוב משוד תנחומיה ויתענגו מזיו כבודה: ע"ב גמ' שרי ליה למימר עבדא דנורא אנא מדברי רש"י וקרא"ש ז"ל משמע דבכל ע"ז יכול לומר פן אבל הר"ן ז"ל פתב דדוקא עבדא דנורא הוא דשרי משום דלבו לשמים וכ"כ הרמ"א ז"ל סי' קנ"ז בי"ד: האיפא לפני עור כו' וכתב קרא"ש ז"ל שמא יעשו נוי לעבודת פוכבים ולכאורה לא הנצרך לזה דהיסק האש גופא איסורא הוא וקצת נראה מדבריו ז"ל דהיסק עצמו לאו בכלל איסור הוא אבל מדברי הר"ן ז"ל נראה דהסקה גופא ג"כ איסור ועבר אלפני עור ומשמע מכאן דאיפא לפני עור מדרבנן אפי' היכא דיש לו ליקח מאחרים וכן פתב הגר"א ז"ל בסי' קנ"א להוכיח מכאן פנ"ל.

וי"ל בזה פניו דצריכין עצים הרבה להסקה לא שכיח להם ליקח מאחרים אבל לדברי קרא"ש ז"ל דהקשש הוא משום נוי עבודת פוכבים ודאי מוכח שפיר דאפי' במידי דשכיח להם איפא לפני עור וקרא"ש דאמר ליה רב אשי רוב עצים להסקה ניתנו יש לדקדק למה ליה רובא הא משמע במסכת ע"ג דאפי' בלא רובא פל היכא דאיפא למיתלי להיתרא תלינו ועיין שם דף י"ד ע"ב בתוס' ד"ה רבה: וראיתי בדברי קרא"ש ז"ל במסכת ע"ג שם דמיתתי לעובדא דהכא דרב אשי וכו' אפא לפנומרא דעבודת פוכבים משמע דלא הוי גרס זבניה לבי נורא והיינו שכתב דלפני עור הוא לעשות נוי עבודת פוכבים ע"ש ועיין בש"ף סי' קנ"א מש"כ שם להקל משום דבני נח אין מצווין על השיתוף וכמ"ש התוס' ודין זה צ"ע ואין לו הקרח מן הש"ס.

וכבר האריף בזה הרב הגאון מוה' שמואל ז"ל בנודע ביהודה מהדורא תנינא ובדברי הרמב"ם ז"ל מבואר דכל כה"ג עובד פוכבים גמור הוא וזה הנה מעשה דורות הראשונים פדור המבול והפלגה ומה שכתב הגר"א ז"ל דקרא דבלתי לה' לבדו ביישראל נאמר.

גם זה אינו מוכרח דכמה דברים בעבודת פוכבים למדין לעובדי פוכבים מדיני ישראל: עד הגשמים עד שיהיו גשמים עד שתחד רביעה שניה. רשב"ג אומר עד שיגיע זמנה של רביעה ובגמרא אמר ר"ז מחלוקת בעד הגשמים אבל אמר עד הגשם עד זמן גשמים קאמר ופירש בזה רש"י וקרא"ש וקרא"ש ז"ל פל אחד בגוונני אחרני רש"י ז"ל פירש דר' זירא לא חידש כ"א דעד הגשם הוא רביעה ראשונה דחד גשם משמע ורבנן ורשב"ג פליגי נמי בהא למר עד שתחד ולמר עד שיגיע זמנה ולפ"ז היינו טעמא דלא הוזכר בדברי רשב"ג במתניתין עד שיגיע זמנה של רביעה שניה משום דרשב"ג בראשונה נמי פליגי אם אמר עד הגשם והש"ס פריף לקמן מהא דמשמע מרשב"ג דבכל גוונני בעי רביעה שניה וקרא"ש ז"ל פירש ג"כ דעד הגשם הוא רביעה ראשונה אלא דלכ"ע סגי עד שיגיע זמנה לבד ועד הגשם חלוק מעד הגשמים בתרתי חדא דסגי ברביעה ראשונה ועוד דסגי בהגעת זמן גם שלא ירד ופרכת הש"ס מרשב"ג הוא ג"כ פנ"ל דמשמע דבעי זמן רביעה שניה וכתב קרא"ש ז"ל דהא דבעי רשב"ג ירדו דהא לדידה סגי בהגעת זמן לחוד היינו לענן שבילי הרשות דבזה בעינו דוקא ירדת גשמים וכ"כ התוס' ז"ל אלא דלא הבנתי מש"כ בשביל רביעה ראשונה ולענן להלוך בשבילי הרשות והא לענן שבילי הרשות ג"כ בעינו רביעה שניה פדאיתא בתענית ובמתניתין דפאה וצ"ל דתיתי קאמרי או דלענן רביעה ראשונה קאמר או לענן שבילי הרשות וכצ"ל בלשון הרשב"א

בחז' אלא דברביעה ראשונה לענין לשאול ג"כ לא בעינן ירידת גשמים אלא משיגיע זמן מתחילין לשאול.

ועוד אי רשב"ג לענין שבילי הרשות קמייני א"כ מאי פריה הש"ס לר' זירא מהא. אלא ע"כ לר' זירא פריה דאמר דזמן רביעה שניה לענין נודר הוא דהוה נזכר והדק"ל ל"ל ירידת גשמים והר"ן ז"ל פירש דגם בעד הגשם בעינן רביעה שניה אלא דר"ז קאמר דסגי בהגעעת זמנה של רביעה לכ"ע ולפ"ז פריה שפיר מהא דרשב"ג דבשלמא אי אמרינן דלרבנן בעד הגשם גם כן בעינן ירידה ממש מש"ה קאמר רשב"ג לדבריהם דרבנן גשמים שיירדו שבעה ימים מונה ראשונה ושניה אלא אי נימא דלכ"ע סגי בהגעעת זמן א"כ מאי אריא ירדו אפילו לא ירדו נמי: אבל בירושלמי בפרקין משמע כפירוש רש"י והרא"ש ז"ל דעד הגשם רביעה ראשונה הוא דאמרינן התם ר' זעירא בעי אמר עד הגשם עד שיירד גשם אחד הרי מבואר דר' זירא ס"ל דעד הגשם הוא רביעה ראשונה דבעי בלשון ירושלמי לאו לשון בעיא הוא אלא הלכה קאמר וכן אמר התם לענין גזירי עצים ומשמע נמי כפירוש רש"י דלרבנן בעינן שיירד גשם אחד ולא סגי בהגעעת זמן: והרמב"ם ז"ל כתב עוד דר' אחר דעד הגשם אסור עד ר"ח כסליו שהיא אפילה שבכולן לר' יוסי והיינו אם לא ירדו גשמים אבל אם ירדו אפילו בי"ז מרחשון מותר ונראה דיצא לו כן מתלמודין ומירושלמי דבתלמודין אמרינן דעד הגשם עד זמן גשמים משמע ואפילו לא ירד והיינו עד זמן האחרון של רביעה עד ר"ח כסליו אבל אם ירד סגי בבכירה דהיינו בי"ז במרחשון משום דעד הגשם גשם אחד משמע כל שיירד וכמו דאמרינן בירושלמי אבל בעד הגשמים בעינן שתירד רביעה שניה ועיין בכ"מ ובלח"מ ז"ל ובבבאורי הגר"א ז"ל: אלא דהא תיקשי מש"כ בפאה בפירוש המשנה והכא במתניתין דכל שלשה זמנים אלו הם ברביעה שניה והוא פלאי דא"כ היכי אמרינן בשלמא ראשונה לשאול הא שאלה ברביעה ראשונה היא ועיין כ"מ פ"א מהלכות מת"ע ובלשון הרמב"ם ז"ל שם דמשמע להדיא מדבריו ז"ל דזמנים אלו ברביעה שניה הם וכדבריו בפירוש המשנה.

ולענין שאלה פסק בפ"ב מהלכות תפלה דשואלין בז' מרחשון ועיין בלח"מ ז"ל בזה ובש"ף סי' ר"ד ועיין בפירוש המשנה בפ"ט משביעית שנראה ט"ס בדבריו שם וצ"ל מבפנת בשבעה עשר בחשון וכמו שכתב בפאה שם: והא דאמר ר"ז הכא לחלק בין עד הגשמים לעד הגשם נראה דנ"מ נמי לענין משפיר בית לחבירו עד הגשמים דהשפיר לועד שתירד רביעה שניה אבל אם אמר עד הגשם הוא פדין נדרים כ"א פשיטתו אלא דלא מצאתי כעת דין דמשפיר בית לחבירו עד הגשמים לא בדברי הרמב"ם ז"ל ולא בש"ע וצ"ע ועיין בתוספתא תענית דמיייתי התם פלוגתא ברביעה שניה דר"מ ס"ל דבכל הני דעד שתירד רביעה שניה סגי בהגעעת זמן לחוד ונחכמים אמרי בכולן עד שתירד.

ור' יוסי מחלק דכל התלוי ברביעה עד שתירד. וכל שאין תלוי ברביעה עד שיגיע זמנה והכי איתא בירושלמי במתניתין ובתוספתא שם צריה להגיה כן בדברי ר"י ע"ש והיינו טעמא דרשב"ג ועי' ר"ן ז"ל: עד שיפסקו גשמים ר"מ אומר עד שיצא ניסן ור' יהודה אומר עד שיעבור הפסח ואמרינן דאזלו לשיטתם בתענית דפליגי התם עד אימתי שואלין את הגשמים לר"מ עד שיצא ניסן ולר"י עד שיעבור הפסח והקשה הלח"מ ז"ל דהא

בהלכות תענית פסק ד'עד שיעבור ניסן שואלין ע"ש ויפה פתב בזה הק"ע דלא מירי התם בשאלה.

ובשאלה פסק עד י"ט הראשון של פסח ואדרבה קשיא איפכא אמאי לא פסק הקא בנדריים ג"כ עד י"ט הראשון של פסח פיון דתנאי אליבא דר"י והכי איתא להדיא בתוספתא במכילתין ועוד הוסיפו דאינו אסור אלא עד לילי יו"ט הראשון של פסח אע"ג דמזכיר הוא עדיין עד מוסף ועיין בק"ע מש"כ בזה ובירושלמי בתענית שם: דף סג עד ראש אדר עד ראש אדר ראשון עד סוף אדר איכא ג'אדר ג'אדר עד סוף אדר ראשון ואיכא דג'אדר עד סוף אדר שני ואי מתניתין אתיא כר' יהודה דסתם אדר הוי אדר ראשון א"ש הג'אדר השניה משום דלר' יהודה שני אדרים פאחד יחשבו ומש"ה אסור עד סוף אדר שני כי אמר עד סוף.

וכי אמר עד ראש אינו אסור אלא עד ראש אדר ראשון אבל לר"מ דאמר דסתם אדר הוא אדר שני א"כ חודש באפי נפשיה חשיב ליה ואמאי לא יאסר עד ראש אדר שני וע"כ צריך לאוקמי דלא ידע דמיעברא שתא וא"כ אמאי בעד סוף אדר אסור עד סוף אדר שני פיון דלא ידע דמיעברא שתא והשני בפ"ע הוא וכן הקשה הר"ן ז"ל ומה שתיירן הלח"מ דתרונייהו פאחד יחשבו וכמו שכתב הר"ן ז"ל הא ז"א אלא לר"י אבל לר"מ ליכא למימר הכי ועוד דאפילו לר"י אי לא ידע דמיעברא שתא ג"כ לא יאסר עד סוף אדר שני.

כי היכי דאמרנו בירושלמי לענין שנה אם נדר ואח"כ עיברו דאינו נאסר בעיבור אע"ג דכולה שנה אחת היא אלא דכבר כתבתי לעיל דמתלמודין לא משמע לחלק בזה: גם מה שכתב הר"ן ז"ל לר"י דיכול לכתוב בשני לחשבון אדר ראשון ג"כ צ"ע.

דא"כ אמאי קורין את המגילה באדר שני פיון דאדר ראשון הוא עיקר והשני אינו אלא פתוספת על הראשון וכבר האריכו הפוסקים ז"ל בזה ועיין תוס' ז"ל סוף פרקין: ע"ב קונם בשור שאני טועם עד שיהא הצום כו' גבי עד הצום אין חילוק בין עד שיגיע לעד שיהא דהא בצום עצמו בלא"ה אסור ואפילו אם אמר עד שיגיע ג"כ רבותא הוא פיון שהוא אוכל מבע"י אלא אנב אינה תני נמי הקא עד שיהא: פרק תשיעי פלוגתיהו דר"א ורבנן בכבוד אביו ובכבוד המקום מודה ר"א דאין פותחין ובטעמא דמילתא פליגי אפיי ורבא לאפיי הטעם דאין נדרים נתרין יפה דאינו מתחרט חרטה גמורה אלא דבוש מפני כבוד אביו ולרבא הטעם משום דאין נדרים נשאלין לחכם ויתיר לעצמו ולשון רש"י ז"ל דכ"כ הנאהו אינו מנוקדק ופריה לרבא מהא דפותחין לו בכבוד אביו בדברים שפינו לבין אביו ולרבא הקא נמי איכא למיחש שיתיר לעצמו ולא ישאל לחכם: ומשני פיון דבשאר נדרים אין פותחין בכבוד אביו ולא סגי דלא אזיל לחכם בהא נמי פותחין ולא חיישינו דלא אזיל לחכם ואין זה מובן פיון דלרבא טעם אחר בכל פתיחה בכבוד אביו שלא יתיר לעצמו א"כ אמאי חלקו בין דברים שפינו לבין אביו או לא וכיון דאסרו לפתוח בכבוד אביו בכל ענין הוי להו למיסר ומ"ט שרו בהא ואסרי בהא: ומדברי הרמב"ם ז"ל בפי' המשניות נראה פירוש מחודש בזה דר"א דאמר פותחין בכבוד אביו לאו בדרה שאלה קאמר אלא פשאומרים לו הכעסת לאביה ולאמה בזה הנדר מותר בלי שאלה ובהפכה ור' צדוק השיב לר"א דא"כ פתחו לו בכבוד המקום ג"כ בזה פי הקב"ה

מוֹאֵס בְּשׁוֹבוֹת וּנְדָרִים וּ"כ אֵין נְדָרִים דְּבִטְלָה שְׁאַלְת חֲכָם דְּלִהֵיִתֵּר פְּנֵה אֵין צְרִיף חֲכָם דְּכָל מִי שִׁיאֵמֵר לוֹ כֵּן הֵוֹתֵר לוֹ נְדָרוֹ וְהֵתוֹרָה אֲמָרָה דֵּהֵיִתֵּר נְדָרִים צְרִיף חֲכָם וּמִש"ה ס"ל לְרַבְּנָן דְּבֵין בְּכָבוֹד הַמְקוֹם בֵּין בְּכָבוֹד אָבִיו אֵין פּוֹתְחִין אַבְל בְּדָבָר שְׂבִינּוּ לְבִין אָבִיו מוֹדוּ רַבְּנָן דִּיכּוֹל לְפִתּוּחַ בְּכָבוֹד וְלֹא חִיָּשִׁינּוּ לְהָא דְאֵין שְׁאַלְה לְחֲכָם בְּכַה"ג דְּכִינּוּ דְבָקְל נְדָרִים צְרִיף שְׁאַלְה לֹא אִיכְפֵּת לָן אִם בְּכַה"ג אֵין צְרִיף שְׁאַלְה וּפִי' זֶה נִכּוֹן מְאֹד בְּשִׁמְעֵתִין וְלֹא תִיקְשִׁי לִפ"ז מְהָא דְּפוֹתְחִין וּמְהָא דְּרִשְׁפִּי"ג וּמִר' נִתְּן דֵּהֵתֵם בְּתוֹרַת שְׁאַלְה אֲלֵא דְלֹא רְאִיתִי לְמִי שְׁהִבִּיא פִירוּשׁ זֶה וּלְקַמָּן גַּבִּי פּוֹתְחִין בְּלֹא תְקוּם וְלֹא תִטּוֹר וְכָבוֹד עֲצָמוּ פִתְבַּי בְּפִי הַמְשֻׁנָּה דְּצְרִיף שְׁאַלְה וְהִפְרַת חֲכָם וּ"כ מִנ"ל דְּפוֹתְחִין דִּר"א בְּלֹא שְׁאַלְה לְחֲכָם הוּא וּבִירוּשְׁלָמִי בְּמִתְנִי' מִשְׁמַע לְהִדְיָא כְּפִירוּשׁוֹ דְאֲמַרְינּוּ הֵתֵם וְלֹא יְהִיו נְדָרִים וְהִכְתִּיב וַיְדַבֵּר מִשָּׁה אֶל רֵאשִׁי הַמַּטּוֹת תְּלֵה הַפְּתוּב בְּרֵאשִׁי הַמַּטּוֹת אִם אוֹמֵר אֵת כֵּן נִמְצְאָתָ עוֹקֵר פְּרִשְׁת נְדָרִים מֵה"ת.

מִשְׁמַע דְּבָזָה גּוֹפֵא אֵי נִימָא דְּפוֹתְחִין נְעַקְרָה פְּרִשְׁת נְדָרִים מֵה"ת וְלֹא מִשׁוּם גְּזִירָה דִּינִיתִיר לְעֲצָמוּ וַיֵּשׁ לְדַחֲקוּ וּלְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הִירוּשְׁלָמִי ג"כ כְּפִירוּשׁ הָרֵא"ש וְהָר"ן ז"ל שׁוֹב רְאִיתִי בְּלַח"מ פ"ח מְהִלְכוֹת נְדָרִים שְׁהִבִּיא דְּבָרֵי הַרְמְב"ם בְּפִי הַמְשֻׁנָּה הַנֵּ"ל ע"ש מֵה שְׁפִי בְּסוּגִינּוּ וְאֵין דְּבָרֵיו ז"ל מוֹבְנִים.

וְלִישְׁנָא דֵּהִש"ס פִּינּוּ דְלֹא סָגִי כו' הִקָּא נְמִי פּוֹתְחִין מִשְׁמַע דַּע"י חֲכָם קְאָמֵר: וְעִי' בְּטוֹר סִי' רַכ"ח שְׁהִבִּיא טַעְמוֹ שֶׁל אַבְיִי דְאֵין נְדָרִים נִתְרִין יָפָה וְכַתְבַּי הַב"י ז"ל פִּינּוּ דְלִיכָא נַפ"מ לְדִינָא מִש"ה פִּתְבַּי כְּפִשְׁטָא דְלִישְׁנָא דְמִשְׁמַע כְּאַבְיִי וּל"נ דַּנְפ"מ לְדִינָא בֵּין אַבְיִי וְרַבָּא דְלֵאבְיִי הָא דְמוֹדִים חֲכָמִים בְּדָבָר שְׂבִינּוּ לְבִין אָבִיו הִיָּינוּ פִּינּוּ דְאִיִּתְחַצִּיף כו' וּ"כ לְעַנְנָן כְּבוֹד הַמְקוֹם אִפִּי' בְּדָבָרִים שְׂבִינּוּ לְבִין קוֹנוֹ אֵין לְפִתּוּחַ בְּכָבוֹד הַמְקוֹם דְלֹא שִׁינְיָה לְמִימֵר פִּינּוּ דְאִיִּתְחַצִּיף אִיִּתְחַצִּיף אַבְל לְרַבָּא י"ל דְּבְדָבָרִים שְׂבִינּוּ לְבִין קוֹנוֹ ג"כ פּוֹתְחִין לוֹ בְּכָבוֹד הַמְקוֹם דְלִיכָא לְמִימֵר אֵין נְדָרִים נְשְׁאַלִין לְחֲכָם פִּינּוּ דְכָל נְדָר לֹא סָגִי אֲלֵא דְבִירוּשְׁלָמִי אֲמָרוּ דְכָל הַדְּבָרִים הֵוִי בֵּינוּ לְבִין עֲצָמוּ דְאִם חֲכָמָת חֲכָמָת לָהּ וְאִם צְדָקָת כו' הִבִּיאוּ הָרֵא"ש ז"ל וְאַפְתִּי נַפ"מ לְעַנְנָן כְּבוֹד רַבּוּ דְאֵין פּוֹתְחִין בּוּ כְּדִיִּתְאִתָּא בִירוּשְׁלָמִי וּ"כ בְּדָבָרִים שְׂבִינּוּ לְבִין רַבּוּ לְאַבְיִי י"ל דְאֵין פּוֹתְחִין פִּינּוּ דְכְמוֹרָא שְׁמִים הוּא לֹא אֲמַרְי הוּאִיל וְאִיִּתְחַצִּיף אִיִּתְחַצִּיף וְלְרַבָּא נִרְאָה דְפוֹתְחִין בְּכַה"ג אֲלֵא דְבְעִיקָר הִדִּין דְבְּכָבוֹד רַבּוּ אֵין פּוֹתְחִין יֵשׁ לְדַקְדַּק קֶצֶת מְהָא דְלַעֲלֵל דָּף כ"ב בְּעוֹבְדָא דְרַשְׁבַּר"י דְאֲמָרוּ לִיָּה נְדָרָתָ אֲדַעְתָּא דְמִצְעָרֵי רַבְּנָן.

וְכֵן רַב סְחוּרָה אֲמַר הֵתֵם דְאֲדַעְתָּא דְאִיִּקְפֹּד רַב נִחְמָן לֹא נִדָּר אֲלֵמָא דְפוֹתְחִין בְּכָבוֹד הָרַב וְהָרֵא"ש ז"ל פִּתְבַּי בְּמִתְנִיתִין דְמִיָּרֵי דְאֵינוּ מִתְחַרְט מְעִיקְרָא פִי' דְאֵינוּ מִתְחַרְט מְעֲצָמוּ מְעִיקְרָא דְאִם הִיָּה מִתְחַרְט מְעֲצָמוּ שְׂרִינּוּ לִיָּה וּכ"כ הַרְע"ב ז"ל וּלְפ"ז אֵין רְאִיָּה מְהָא דְרַב סְחוּרָה דְהוּא עֲצָמוּ הִיָּה מִתְחַרְט מְעִיקְרָא וּמ"מ לֹא הִבְנִיתִי דַּעַת הָרֵא"ש ז"ל שְׁתֵּלָה הַדְּבָר בְּפִלוֹגְתָא דְפוֹתְחִין בְּחַרְטָה בְּלֹא פִתְחָ.

וְהָא אֵי מִתְחַרְט הִקָּא מְעֲצָמוּ מְעִיקְרָא פִתְחָ נְמִי הֵוִי וּבִירוּשְׁלָמִי בְּשִׁמְעֵתִין מִיָּיתִי נְמִי פִי הֵוִי עוֹבְדֵי וְכַתְבַּי הַק"ע דְאִם אֵינוּ מְזַפִּיר כְּבוֹד אָבִיו רַק בְּצַעְרוֹ שֶׁל אָבִיו וְרַבּוּ יְכוֹל לְפִתּוּחַ: וְלַעֲנָן דְבָר שְׂבִינּוּ לְבִין אָבִיו פִּתְבַּי הָר"ן ז"ל בְּמִתְנִיתִין דְהִיָּינוּ שְׁאֲסָרוּ בְּהִנְיָה וַיֵּשׁ שְׁם קֶצֶת חֲסָרוֹן בְּדָבָרֵי הָר"ן ז"ל וְזֶה נִכְתָּב שְׁלֹא בְּמִקוֹמוֹ ע"ש.

ובירושלמי פריה אמתניתין במה אגון קנימין אם באוסר הנגיתו על אפא הא קיי"ל דכופין את הבן לזון את אביו אלא באוסר הנגיתו מאביו אלמא דאין יכול לאסור הנגיתו על אביו ובטור וש"ע סי' רכ"ח פתבו ג"כ כנ"ל שהדין מנכסיו ואומרין לו אילו ידעת שאתה חייב במזונותיהן הית נודר מדבריו נמי משמע דחל הנדר על איסור הנגית אביו ואמו וכבר עמד ע"ז הק"ע שם וכ' שם לשיטת הש"ס דילן לחלק בין מזונות אשתו דלא חל הנדר משום דהוי פחוב אבל מזונות אביו מצנה היא ובאמת למאי דקיי"ל דהחויב הוא משל אב ואין הבן חייב אלא בתורת צדקה ודאי יש לחלק בין חייב אשתו לחייב אביו דאין זה חוב גמור אלא בתורת מצנה.

אבל למ"ד משל בן הנה נראה דלא גרע מחייב מזונות אשתו ואין לומר דרבנן אלמיה לישעבוד אשתו דאטו למאן דאמר מזונות דאורייתא יכול להדירה ואדרבה בירושלמי ריש המדיר פריה נמי ואדם נודר שלא לפרוע חובו ומשני כמ"ד אין מזונות אשתו דבר תורה אבל למ"ד ד"ת פשיטא דאין יכול להדירה וא"כ הנגית אביו למ"ד משל בן הוי כמדיר שלא לפרוע חובו ובירושלמי פ"ק דקדושין קרי לה פריעת חוב וי"ל דהא דפריה הקא בירושלמי מהא דכופין את הבן כו' היינו משום דס"ל משל בן והכי משמע בירושלמי שם פ"ק דקדושין דפליגי אמ"ד משל זקן ועיין בתוס' קדושין ובדברי הראשונים ו"ל שפתבו להא דכופין גם לדין דקיי"ל משל אב וכן מבואר בש"ע ולא משמע כן מהא דפריה הקא מהא דכופין דלא יחול הנדר אלמא דחוב גמור הוא וכן פתבו הראשונים ו"ל דהירושלמי ס"ל משל בן ומ"מ אפילו למ"ד משל בן איפא לאשכחתי שיהחול הנדר על הנגית אביו מנכסיו כגון שאביו עשיר הוא דאינו מחויב ליתן לו ובאשה דלית לה הוא דלא משפחין שיהחול הנדר אם לא באומר צאי מעשי ידיה במזונותיה כדאיתא ריש פ' המדיר: ע"ב אלא אמר ר"ל שירדו מנכסיהן ופרש"י ו"ל שירדו מנכסיהן , קודם הנדר וקשה דא"כ אפילו מיתה ממש קאמר קרא ג"כ לא הוי נולד דכבר מתו קודם הנדר וכש"כ לדעת המדרש שנסתתה משה כמה שנים במדינת כוש קודם ביאתו למדין.

והר"ן והרא"ש ו"ל פתבו דעניות לאו נולד הוא דשכיח והכי איתא בירושלמי העניות מצויה ומטעם זה חילקו ו"ל בין נולד מצוי לנולד שאינו מצוי וכדמשמע לעיל גבי קצרא דאמרין דשכיחא אפיקורי דמצערי לרבנן.

אבל הרמב"ם ו"ל יש לו דרה אחרת בזה דהא דאין פותחין בנולדהיניו בלא חרטה דרצונו הנה שיהיה הנדר ולא יהיה זה סופר או הבית ביהכ"נ אבל אם נתחרט ע"י דבר הנולד שפיר פותחין לו ועיין כ"מ ו"ל שפתב דיצא לו כן מהא דכלבא שבוע וכן מהא דאמרין בנזיר דהכל מודים בתנאי נולד אלא דלשיטתו קשה הא דאמרו רבנן דמתו היינו עניות ואפתי מאי נפ"מ.

ומש"כ הכ"מ ו"ל דמפרש כפרש"י ו"ל דמתו קודם הנדר כבר פתבתי דקשה לפרש כן ועוד דהיכי מיייתי ר"א ראיה מקרא דכי מתו דמסתמא נתחרט משה על נדרו מעיקרו וכן הקשו הכ"מ והלח"מ ומ"ש הלח"מ דרצונו הנה שיעשו תשובה ז"א דעל כל פנים חרטה גמורה הנה פאן ובדאי התנחם על עיקר נדרו: והנה נראה דלדעת הרמב"ם ו"ל לר"א דפותחין בנולד היינו אם נולד דבר שבשבילו לא יחפז בנדרו מותר להתיר אע"פ שאין

שום חרטה ויגליף לה ר"א מדכתיב פי מתו פל האנשים משמע דבקהא לחוד סגי שנתחדש דבר אשר בשבילו לא יחפץ הנדר דאי משום חרטה מעיקרא הא בלא"ה נתחרט מעיקרו מפני שליחותו של מקום אלא ש"מ דקמ"ל קרא דבקהא לחוד יכול להתיר נדרו ורפנו ס"ל דלא מייתו אלא הענו וא"כ ע"כ לאו להיתר נדרו קאמר דכי מתו פינו דעדיין ישנו בעולם.

וע"כ לא בא הפתוב אלא לבשרו על שונאיו אבל עיקר ההיתר הנה מפני חרטה וכדי לקיים שליחותו של מקום לשוב מצרימה ועדיין אין זה מספיק ליישב דבריו ו"ל ויותר מזה נפלאו דבריו ו"ל בפירוש המשנה בנזיר פרק בית שמאי במעשה דנחום המדי שהתיר לנזירים שעלו מן הגולה דמשמע התם מדבריו דלר"א מותר בלא שאלה לחכם ודבריו ו"ל אינו מבוארים וצ"ע שם לכאן והכא פירוש דצריף שאלה לחכם גם לר"א ועיין בדבריו פ"ח מהל' נדרים ובלח"מ ו"ל שם: דף סה המנדר הנאה מחבירו אין מתירין לו אלא בפניו ופי' הרא"ש ו"ל בשם הר"א ממיין ו"ל דבפניו היינו לדעת חבירו.

ואין מתירין לו אלא בפניו היינו לדעתו ובדיעבד אפילו שלא בפניו הוי התרה פי הא דצדקיהו. ולא ניחא ליה להרא"ש ו"ל לישנא דמנדר הנאה דמשמע שגדר מעצמו שלא לדעת חבירו ע"כ פי' דכל שגדר בפני חבירו צריף להתיר לו בפניו משום חשד או משום בושא פדאימתא בירושלמי ובכל נדר מיירי ומתירו בפניו אפילו בע"כ אבל לדעת הר"א ו"ל אין צריף להתיר בפניו אלא בנדר שהוא להנאת חבירו ולדעתו כמו נדרו של משה וצדקיהו ומש"ה ההיתר גם כן צריף דעתו ומ"מ בדיעבד אפילו שלא בפניו הוי התרה כדמוכח מהא דצדקיהו וגם מהא דנודרת ליתומים דאמרין דלמא אזלא לגבי חכם ושרי לה אלא דהרא"ש ו"ל בפסקיו כתב בשם ר"ת עוד חילוק אחר בזה דהא דאין מתירין אלא בפניו היינו דוקא היכא דנדר לחבירו מחמת טובה שעשה לו כמו משה ליתרו וצדקיהו לנבוכדנצר אבל אם לא נדר משום טובה אפילו נדר לדעתו אין צריף להתיר בפניו ובזה א"ש הא דאמרין דלמא אזלא לגבי חכם כו': והר"ן ו"ל כתב גם כן דאיכא מאן דאמר דלא מיירי הכא אלא בנדר להנאת חבירו כמו משה ליישב עם יתרו וצדקיהו שגדר שלא יבזהו ולפ"ז הא דנודרת ליתומים ג"כ נדרה להנאת יתומים וע"כ צ"ל הא דאזלא לחכם ושרי לה היינו בדיעבד וכן הא דסוטה דאמר פרעה ליוסף זיל איתשיל אשבועתך היינו משום דבדיעבד הוי התרה אבל לפמ"ש הרא"ש ו"ל בשם ר"ת בלא"ה ניחא דלא משום טובה הוא דנדר וכמו שכתב הרא"ש ו"ל אלא דמהא דיכול לשאול שלא בפני יעקב בלא"ה לכאורה לא תיקשי פיון דא"א לשאול בפניו וע"כ לא אמרינן דאין מתירין לו אלא בפניו היינו היכא דאפשר ונתוס' ו"ל בסוטה דף ל"ו באמת לא הקשו אלא אמה דאמר יוסף לפרעה איתשיל נמי אדידך וע"ז הקשו היכי יכול להתיר שלא מדעת פרעה ולפי מש"כ הרא"ש ו"ל בשם ר"ת גם זה ניחא דיוסף לא קיבל טובה עדיין מפרעה אבל למש"כ הר"ן ו"ל דכל להנאת חבירו אין מתירין לו אלא בפניו ומדעתו ודאי תיקשי מהא דאמר יוסף איתשיל נמי אדידך ואפילו אי נימא דבדיעבד הוי התרה מכל מקום היכי בעי למישאל עליה לכתחלה: ונתוס' ו"ל כתבו התם דשלא מדעתו ג"כ יכול להתיר רק בפניו והיינו פשיטת הרא"ש ו"ל לדעת הירושלמי אבל הר"ן ו"ל כתב דנדר להנאת חבירו לכ"ע אין מתירין לו אלא מדעת חבירו ע"כ צ"ל כמו שכתבו התוס' ו"ל התם דנדרך גזום אמר לו פן ונתוס' ו"ל התם בסוטה ג"כ פשיטא להו דאם

נדר לדעת חבירו ודאי דאינו יכול להתיר אלא לדעתו ג"כ ומשמע מדבריו דאפילו בדיעבד לא הוי התרה וגם מסבא משמע להו הכין פינו דנדר לדעתו אין להתיר אלא לדעתו ואין זה מוכרח דהא לא אמרינו אלא נדר שיהוה על דעת רבים אין לו התרה אבל על דעת יחיד יש לו התרה וכמו שכתבו התוס' ז"ל בגיטין דף ל"ו ואי דוקא מדעתו קא על דעת רבים ג"כ מהני התרה לדעתו ועיין בב"י באריכות מדינים אלו והכ"מ ז"ל פתב בדעת הרמב"ם ז"ל ג"כ פדעת הר"ן ז"ל דאם השביעו חבירו אין להתיר אלא מדעתו אבל נודר בפניו סגי בידיעתו.

ועיין בזה בש"ע סי' רכ"ח ובש"ף וט"ז ובדברי הגר"א ז"ל ובב"י שם באורף: ר"מ אומר יש דברים שהן פנוולד כו' ופליגי בגמרא רב הונא ור"י לרב הונא טעמא דמתניתין משום דנעשה פתולה נדרו בדבר וכשפטל דבר בטל הנדר וכתב הרא"ש ז"ל דלפ"ש דמתניתין צריף היתר חכם משום דלא הוי תנאי גמור אבל בירושלמי אמרינו דאין צריף היתר חכם דהוי פאומר שאני נהנה לפלוני כל זמן שהוא לבוש שחורים ולבש לבנים דמותר בו ולא דדמי ממש לאומר כל זמן כו' דא"כ אפילו בכעורה ונעשית נאה נמי לישתרי אלא במידי דשכיח להשתנות דוקא הוא דאמרינו דהוי פתולה נדרו בדבר ואמר כל זמן כו' אבל במידי דלא שכיח לא הוי פתולה נדרו בדבר כ"כ הר"ן בשם הרשב"א ז"ל ועוד פתב לחלק בין אומר שהיא כעורה באמת מותר אפילו נעשית נאה והתם פלונית כעורה קאמר לא משמע דתלה נדרו בזה ולפ"ז קשה קצת מאי פריף הש"ס לר"י נדר טעות תרי זימני למה לי הא בפלונית כעורה הוי רבותא אע"ג דלשוננו לא משמע דתלה נדרו בכעורתה מ"מ הוי נדר טעות וי"ל דלענין נדר טעות ליכא נפ"מ וכל שהזכיר איזה מום וחסרון ונמצא טעות נדר טעות הוא ור' יוחנן מוקי לה למתניתין דכבר מת וכבר עשה תשובה אבל אם אח"כ עשה תשובה לא מהני לדידיה משום דאין זה תנאי גמור.

פי היכי דס"ל לחכמים אליבא דרב הונא להו גירסא דאין חכמים מודים לו ופי' הרא"ש ז"ל לר"י דר"מ לחומרא דאע"פ שאינן פנוולד מ"מ אסורין פנוולד דגזר מת אטו לא מת ואין חכמים מודים לו דלא גזרו מת אטו לא מת ולכאורה פשטא דמתניתין משמע דר"מ לקולא דיש דברים שהן פנוולד ובאמת אינן פנוולד ונראה שהכריחו לפרש פן משום דלא מסתבר דחכמים יאסרו בכה"ג דהוי נדר טעות ועוד דא"כ לא הוי מקשי הש"ס תרי נדר טעות למה לי דהא טובא קמ"ל דרבנן נמי מודו בהא דכעורה ונמצאת נאה אבל אי ר"מ לחומרא לא איצטריף לאשמעינן דר"מ מודה לקמן משום דבלא"ה יחיד ורבים הלכה פרבים וכמו שכתב הוא ז"ל לקמן: אבל התוס' ז"ל פירשו איפכא להו גירסא דרבנן לחומרא וגזרו מת אטו לא מת וכן משמע מהא דתנן לקמן ועוד אמר ר"מ פותחין כו' משמע דאמר אינך לקולא והא דפריף הש"ס תרתי למה לי בנדר טעות פבר פירשו התוס' ז"ל דפריף דהוי מצוי למיתני גבי הדדי ומדברי הרא"ש ז"ל בפסקיו משמע דמפרש ואין חכמים מודים לו היינו לחומרא ע"ש: ועיין במל"מ ז"ל בפ"ח מהלכות נדרים שהביא בשם הראנ"ח ז"ל דאם חזר האב לסורו חזר האיסור למקומו דומיא דביתא דאם מקרו לאחר מותר ואם חזר לרשותו חזר האיסור למקומו והמל"מ ז"ל חילק דבין לביתא דאחר ומקרו לאחר הנדר לא בטל אבל הקא בטל הנדר פינו שעשה תשובה ובמה ישוב עוד ולפי מאי דמדמי לה בירושלמי לשאני נהנה לפלוני כל זמן שהוא לבוש שחורים ולבש לבנים דמותר בו ובזה ודאי אם חזר ולבש שחורים דאסור בו ובכל זמן שילבש

שחורים הנדר במקומו וא"כ ה"נ דהוי כמו שאמר כל זמן שאביה רע פי חזר לסורו ג"כ הנדר שב למקומו וכדעת הראנ"ח ז"ל אלא דנראה דיש חילוק בין רישא לסיפא דרישא דאמר קונם שאני נושא פלונית שאביה רע וכיון שעשה תשובה הותרה לו להנשא וכי נשאה לא תיאסר עליו עוד אע"פ שחזר לסורו כיון שנשאה בהיתר והוא לא אסר עליו אלא הנשואין אבל בסיפא דאמר קונם לבית זה שהפלב והנחש בתוכו ואם מת הפלב ונהרג הנחש הותר בכניסה לבית ואם שב לבית פלב רע או נחש אפילו אחר נראה דחזר הנדר ואסור ליפנס בו כיון דאסר עליו כל זמן שהפלב והנחש בתוכו ודו"ק: ע"ב מאי דמטי ליה לפרנסו בהדי כ"ע מפרנסא ליה ופירש הרא"ש ז"ל שהיה יתן לנד הגבאי ומשלו יתן לאחרים ומשל אחרים יפרנסוהו משמע מדבריו דאסור לפרנסו משלו אפילו אחר שבא לנד הגבאי אבל הר"ן ז"ל כתב דאפילו משלו מותר כיון דהרשות ביד גבאי ליתנו לאחר והוי פנותו לאחר לשום מתנה והלה מותר בו וכן מסתבר דהא משבא לנד גבאי אין לנותן עוד שום פח ורשות בהם כמבואר בש"ע סי' רנ"א ונראה דהרא"ש ז"ל נמי מודה לדינא בהא אלא דהכא אם יהיה מוכרח להתפרנס משלו שפיר הוי פתח להתיר נדרו לגמרי כיון דעכ"פ מוכרח הוא לפרנסו משלו לזה כתב דהוא לא יתפרנס משלו אלא משל אחרים: כל הנפול אינו נופל לנד גבאי תחלה מלשון הר"ן ז"ל משמע דלאו דינא קאמר אלא דכן הוא דרו ה"עני לשאול תחלה מקרוביו אבל הרא"ש ז"ל כ' דכן הוא הדין ואין הגבאי מחויב לפרנס מצדקה של רבים כל שיש לו קרובים שסיפק בידם וכן פסק הש"ע: מטלטלי מי משעבדי לכתובה ובירושלמי משני נהי דאין גובין ממטלטלי מ"מ אומרין לו שיתן דב"ד אין גובין אבל הוא עצמו קצת חיוב עליו לתת אפילו ממטלטלין ותלמודין משמע דס"ל דאינו מחויב כלל ליתן ממטלטלי ודברי הק"ע אינו מוכרחים בזה ע"ש: ר"ן בד"ה שמעת מינה כו' ומזון שנים עשר חודש אין מדוקדק דקסות שנים עשר חודש תנו.

אבל מזון שלשים יום וכמ"ש הרא"ש ורש"י ז"ל: רא"ש בד"ה ושער ראשו מטלטלי גינהו דמתניתין סתמא קאמר אפ"י עומד ליגזז משמע דאי הנה מיירי בשער שאינו עומד ליגזז א"ש דכמקרקעי הוא.

ואין זה מוכן דאינו עומד ליגזז פשיטא דלא משמעבד ולא שייך ביה פרעון כלל וק"ל: דף ס"ו ר"ן בד"ה מאן תנא כו' וילענן הלכה והוא סותר למש"כ בדבריו כו' עיין בזה בבבאורי הגר"א ז"ל בסי' רכ"ט מה שכתב בדברי הרמב"ם ז"ל שם ועיין בפירושו המשנה פאן ובאמת למאי דמסקינן לעיל דהדבר תלוי במעמיד או משנה ולא הותר פולו אלא במשנה א"כ בשאינו נהנה לזה ולזה לכאורה לא שייך משנה ואפילו לר"ש אמאי הותרו פולן ועיין מה שכתבתי לעיל דף כ"ט בזה: משנה קונם יין שאני טועם שהיין רע למעיים הותר במינושן שהוא יפה למעיים וכן בפצל לפי מה שכתב הרא"ש ז"ל לעיל גבי שאביה רע דר"מ אוסר אפילו מת משום דגזר אטו לא מת.

א"כ הכי לר"מ ליתסר גם במינושן גזירה אטו שאר יין. וי"ל דאין לדמות גזירות חכמים אהדדי ועוד דהכא מותר בכל יין ולא שייך למיגזר: חסורי מחסרא וה"ק ר' ישמעאל אומר אפ"י פעורה ונעשית נאה ופי' הר"ן ז"ל משום דס"ל דפותחין בנולד ומדברי הרא"ש ז"ל נראה דאין זה נולד דכיון שנוכל ליפותה לא היתה פעורה מעיקרא

ויש קצת חסרון בדבריו ו"ל וק"ק לדבריו ו"ל היא בשחורה ונעשית לבנה קצרה ונעשית ארוכה נמי פליג ר"י וצ"ל דלהלבין ג"כ ביכולת היא וכמו שאמרו ו"ל הרוצה שילבין את בתו וכן קצרה עומדת להתגדל ונעשית ארוכה ומש"ה כל אלו לא חשיבי נולד אלא דא"כ ע"כ אלו שכיחי יותר ממיתה דלעיל דחשיב נולד והני לא חשיבי נולד וא"כ הדק"ל אמאי אסר ת"ק בנעשית נאה וילבנה וארוכה היא הוי פתולה נדרו בדבר ולפי מש"כ הר"ש בר"י חסדאי ו"ל ניקח והרמב"ם ו"ל בפירוש המשנה נסתפק בטעמו של ר"י אי שהתירה בלא התרת חכם כיון שנעשית נאה או משום דס"ל פותחין בנולד ע"ש ועיין בפ"י הרע"ב ו"ל ובתוי"ט ו"ל ודו"ק: ע"ב ע"מ שתטעימי תבשילך לר' יהודה ולר"ש.

ר"י טענים כו' ר"ש לא טענים כו' משמע קצת דהגדר לא הותר ע"י טעימת ר"י לבדו והיינו משום דדוקא לתרוננייהו קאמר ולא או לזה או לזה ויש לדקדק מפאן לדברי הרשב"א ו"ל הובא בסי' רכ"ח ס"ק מ' באב שהשביע את בנו שלא יוכל להלוות כ"א ברשות שמעון ולוי דמותר להלוות ברשות אחד מהם משום דקיי"ל כר' יונתן דמשמע אחד בפ"ע.

וא"כ ה"נ אמאי לא נימא דאו לר"ש או לר"י קאמר ונהי דיש לחלק קצת מ"מ דברי הרשב"א ו"ל צ"ע והיכי ילפינו לשון בני אדם מלשון תורה ועוד דכל היכא דאיכא עדיפות לשנים מן האחד כמו הכא בדינו של הרשב"א ו"ל דטובה עצת שנים מן האחד אמאי לא נימא דדוקא ברשות שניהם קאמר.

ובקללת אביו ואמו הוא דלא מסתבר לומר שלא תקפיד התורה כ"א על קללת שניהם ולא על קללת אחד מהם. מש"ה קאמר ר' יונתן דמשמע אחד בפ"ע.

ועוד יש לחלק בכמה גוונני וצ"ע בדברי הפוסקים בזה: רש"י בד"ה ע"א כו' והואיל ואין בזה שום דבר יפה לא חל הגדר. לכאורה משמע מדבריו דין מחודש דאם תלה נדרו בדבר שא"א לא חל הגדר.

וא"כ אם אמר קונם שאת נהגית לי עד שתעלי לרקיע לא חל הגדר כלל וזו לא שמענו אלא ודאי אסורה בהנאתו לעולם ודבריו ו"ל צ"ע: פ"ק עשירי דף סז וסז המקנים ונשאל על הקמתו כו' ופרש"י ו"ל דמהו דתימא דזה שנשאל על ההיקם היא גופא חשיב הפרה קמ"ל דצריך להפר ומצטרף הפרתו עם הפרת הראשון אף על גב דהפסיק ההיקם בנתיים ופי' זה אינו מוכן דא"כ הו' רבותא לא שייך הכא ובעלמא הוי מצי לאשמעין דשאלה על ההיקם לאו הפרה היא ובעי הפרה אחריתי אלא העיקר בפירוש השני וכן פי' הרא"ש ונה"ר ו"ל דאפילו הפך השני אחר שנשאל על הקמתו אין מצטרפין ההפרות כיון שהיה היקם מאחד מהם בנתיים אבל אם חזרו שניהם והפרו אחר כך פתב ה"ר ו"ל בשם הרמב"ן דמהני אבל מדברי הרמב"ם ו"ל משמע ליה דכל שהיתה הקמה בנתיים אין לה הפרה לעולם ולזה נוטה דעת הרא"ש ו"ל בפירושו ומש"כ בשם הרמב"ם ו"ל כן לא ידעתי מקומו כי לא מצאתי כלל להאי דינא בדברי הרמב"ם ו"ל ובפירוש המשנה משמע קצת דמהני הפרת שניהם אח"כ עיין שם וגם טעמו של דבר לא הבנתי מזה ואמאי לא יוכל הראשון להפר שנית אחר שאלת ההיקם של השני כיון דהשני עצמו יכול להפר אחר שנשאל על הקמתו וכ"ש הראשון ואילו הקימו שניהם ונשאלו על ההקמה יכולין להפר וזה בשביל שהפר מתחלה ועד סוף אבד פת הפרתו ומש"כ ה"ר ו"ל דאין הפרה

אחר הפרה לא מצאתי מקום לסברא זו ולמאי דמיבעי לן לקמן אי נשאלין על ההיפר משמע דיכול לשאול על הפרתו ולקיים ולשאול עוד על הקמתו וחזור ומפר: ובעיקר סברת הש"ס דע"י ההיקם של השני בטלה הפרת הראשון ג"כ יש לדקדק למאי דקיי"ל לקמן דע"י האחד לבד ג"כ מיקליש קליש האיסור והפרת האחד לבד ג"כ פועלת במקצת להקליש האיסור וא"כ אמאי בטלה הפרתו ע"י הקמתו של שני הא היא במקומה עומדת וכי חזר השני ונשאול על הקמתו יפר חלקו לבד וידיו ויבואר עוד בזה לקמן בפרקין בס"ד: והרשב"א ז"ל הקשה פניו דתכם עוקר הנדר מעיקרו הרי זה פאילו לא הקים ואמאי בטלה הפרת הראשון ותי' דקיים אחד מהן היינו האב והפרת הבעל הוא דבטלה משום דהורע פחו ולא הני ליה להש"ס למסתם סתומי כ"כ ועוד דלפ"ז לא א"ש הוואין צ"ל דמתניתין דהא ברישא האב והבעל שוין ובסיפא דוקא היקם האב ועיין מה שתיירץ הר"ן ז"ל ול"נ דהתם ע"מ שאין עליה נדרים קאמר וכי נשאלה עליהו הרי אין עליה נדרים פניו דנעקרו מעיקרו אבל הכא פניו דבטלה הפרה ע"י ההיקם של השני אפילו כי נשאול אח"כ כפר בטלה הפרה הראשונה ולא תשוב עוד: שוב ראיתי שפתי הרמב"ם ז"ל להאי דינא בפ"ג שם וכתב בסגנון אחר היכא שקיים האחד והפר האחד אע"פ שנשאול המקיים על ההיקם אין יכול עוד להפר מזה משמע דהשני אינו יכול להפר עוד פניו שהקים תחלה ולא רצה בהפרת שותפו וא"כ אפילו חזר השני והפר עוד שנית לאו פלוג הוא פניו שנה שהקים אינו יכול להפר עוד.

דלדברי הרמב"ם ז"ל אין לומר דמש"ה אין יכולין להפר עתה בשנותפות משום דאין הפרה אחר הפרה דהא לגירסתו הפרה ראשונה לאו פלוג הוא פניו שהיתה אחר הקיום אלא משום דזה שהקים אינו יכול להפר ועיין בזה בש"ע סי' רל"ד ס"ו ובד' הגר"א ז"ל: אימא האי קרא בנשואה פתיב ופי' הרא"ש ז"ל דבנשואה נמי האב והבעל מפירין בשנותפות וכדמשמע מוא"ו מוסיף על ענין ראשון ומשני קרא אחריןא פתיב ויש להקשות לפ"ז אפתי דלמא תרוננייהו בנשואה ונדרים שהיו עליה בקודמין האב והבעל מפירין פניו שהיה זכות לאב בהן אבל נדרים שנדרה בית אישה הבעל לחודיה מפר ומרוננייהו קראי אתיא שפיר ולדברי הר"ן ז"ל דבנשואה פשיטא דאין לאב רשות בה אתיא שפיר אבל לדברי הרא"ש ז"ל תיקשי פנ"ל וצ"ל דלא ניחא לן לחלק בנדרים עצמן ולומר דבאלו מיפר בשנותפות ובאלו מיפר לחודיה ועוד י"ל דמש"ה קאמר הש"ס ואי בעית אימא הנה קדושין משמע ותו לא תיקשי פנ"ל: ע"ב ואימא אב לחודיה מיפר ופירש הרא"ש ז"ל דארוס ג"כ לחודיה מיפר והר"ן ז"ל לא ניחא ליה בזה פניו דסבירא לן השתא דלא יצתה מרשות האב ע"י הארוסין א"כ מהיכי תיתי למימר דארוס נמי מיפר לחודיה וסגי למימר דאם הקים הקים ואע"ג דכתיב ואם ביום שמוע אישה יניא אותה והפר את נדרה לאו דהפרתו תועיל אלא שאם לא הפר נמצא שהקים ולדידי קשה א"כ פולה קרא דואם ביום שמוע כו' מיותר דהא כתיב ברישא דקרא ושמע אישה ביום שמועו והחריש לה וקמו כל נדריה ועוד דאי בעינן דוקא שפר הארוס ובחרישה לחוד ג"כ קיים הוא אם פן מאי קאמר דאב לחודיה מיפר הא גם הפרת הארוס בעינן ובאמת נראה דאם האחד לחוד מצי מיפר האב או הבעל החרישה של השני לא הוי פקיום פניו דאינה צריכה להפרתו ודוקא אם קיים בפירוש הוא דיש לומר דנתנה לו תורה פת לבטל הפרת השני והיינו דקאמר הש"ס גבי אב דאם הקים הקים אבל בארוס דאמרה תורה

דבֿחֿרֿיֿשָׁה לַחֹדֶד ג"כ קָמוּ נְדָרֶיהָ וְדָאִי צ"ל כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ הָרַא"ש ז"ל דְּהָאָרוּס לַחֹדֶד גַּם כֵּן מְצִי מִיֶּפֶר הֵיכָא דְהִחְרִישׁ הָאָב.

וְהֵינּוּ דְכָתֵב רַחֲמָנָא אִם גַּם הוּא הִחְרִישׁ וְקָמוּ נְדָרֶיהָ: אָבֵל לְדַבְרֵי הָר"ן ז"ל וְדָאִי תִיקְשִׁי לְעֵנָן מֵאֵי קָאֵמֶר דְּאָב לַחֹדֶדִיהָ מִיֶּפֶר פִּינּוּ דְבִלְאֵה הִפְרַת הַבְּעַל קָמוּ נְדָרֶיהָ כֹּל שֶׁהִחְרִישׁ לָהּ בְּיוֹם שֶׁמְעוֹ נִהְרִי ע"כ שְׁנִיֵּהֶם מְפִירִין וְאִין לֹאֵמֶר דַּנְּפ"מ הֵיכָא דְלֹא שְׁמַע הַבְּעַל כֹּלֵל דְּאָז הָאָב לַחֹדֶדִיהָ מִיֶּפֶר דְּאֵמַאי לֹא נִיחֹשׁ שְׁמָא יִשְׁמַע הַבְּעַל וִיקְנִים אוֹתָן אָבֵל אִי נִימָא דְחִרִישַׁת הַשְּׁנִי לֹא הָוִי לֹא פְקִיּוֹם וְלֹא פִהֲפָרָה א"ש דְּכֹל שֶׁהִחְרִישׁ בְּיוֹם שֶׁמְעוֹ ה"ז מוֹפֵר ע"י הָאָרוּס לְבַדּוֹ וְאִין הָאָב יָכוֹל לְקַנֵּים עוֹד: אֵלֶּא דִּישׁ לֹאֵמֶר דְּאֶפִּילוּ אִי בְּעֵינֵן דְּנוֹקָא הִפְרַת הַשְּׁנִי מ"מ אֵיפָא נפ"מ אִי נִימָא דְהָאָב לַחֹדֶדִיהָ מִיֶּפֶר אוֹ הָאָרוּס לַחֹדֶדִיהָ כְּגוֹן אִם עֶבְרָה עַל נְדָרָה בֵּין הִפְרַת הָאָב לְהִפְרַת הַבְּעַל וְאִי הָאָב לַחֹדֶדִיהָ מִיֶּפֶר אֵינָהּ לֹוֹקָה עַל נְדָרָה כֹּל שֶׁהִפְרַת הַבְּעַל אַח"כ דְּמִהִפְרַת הָאָב לַחֹדֶדִיהָ הוּא דְמוֹפֵר וְכֵן אֵיפְכָא אִי נִימָא דְהָאָרוּס לַחֹדֶדִיהָ מִיֶּפֶר: וְעוֹד יֵשׁ לֹאֵמֶר דְּלִפִּי מַה שֶּׁכָּתֵב הַרְמַב"ם ז"ל דְּבָאָב וְאָרוּס צְרִיף שִׁישְׁמְעוּ בְּיוֹם אֶחָד אָבֵל אִם הִפֵּר אֶחָד מֵהֶם בְּיוֹם שֶׁמְעוֹ וְאַחַר כְּפָה יָמִים שְׁמַע הַשְּׁנִי וְהִפֵּר לֹא הָוִי הִפְרָה וְהֵינּוּ דְּנוֹקָא לְמַאֲדִקִּי"ל דְּמְפִירִין בְּשִׁנְתוֹת מִש"ה אֵינָהּ מוֹעֵלֶת הִפְרָה דְחַד בְּלֹא אִידָף וְכִדְאֶמְרֵינוּ לְעֵיל דְּבְעֵינֵן שִׁישְׁמְעוּ שְׁנִיֵּהֶם בְּבַת אַחַת אָבֵל לְמַאי דַּס"ד הַשְּׁתָא דְאֶחָד לַחֹדֶדִיהָ מִיֶּפֶר הָאָב אוֹ הָאָרוּס אֶפִּילוּ שְׁמַע הַשְּׁנִי בְּיוֹם שֶׁלֹּאֲחֲרֵיו וְהִפֵּר ה"ז מוֹפֵר ע"י הָרַאשׁוֹן לְבַדּוֹ וְכֵן אֵיפָא נפ"מ לְהָא דְלְעֵיל גּוֹפָא אִם נִשְׁאַל הַשְּׁנִי עַל הִקְמַתּוֹ דַּמ"מ מוֹפֵר הוּא ע"י הִפְרַת הָרַאשׁוֹן אֵלֶּא דְהַרְמַב"ם ז"ל יְלִיף לָהּ מִקְרָא דְּיוֹם שֶׁמְעוֹ הֵינּוּ שְׁמִיעָה דְתַרְנוּנֵיהוּ הָאָב וְהָאָרוּס עִי' בְּדַבְרֵיו ז"ל בְּפִי"ג וַא"כ תִּיקְשִׁי מִכָּאן לְדַבְרֵיו דְּלְמַאי דְּבְעֵינֵן לְמִימֵר דְּאָב אוֹ אָרוּס לַחֹדֶדִיהָ מִיֶּפֶר לְמַה בְּעֵינֵן דְּנוֹקָא יוֹם שְׁמִיעָה אֶחָד לְתַרְנוּנֵיהוּ וְכִבְרַ גְחֻלְקוֹ הָרַאשׁוֹנִים ז"ל עָלֵיו בְּזָה וְכַמְבֹאֲרָר בַּש"ע ס' רל"ד וְעֵינֵן בְּבִיאורֵי הַגְּר"א ז"ל שֶׁם וְדו"ק: דָּף סח דְּבִי ר' יִשְׁמַעֵאל תְּנָא בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ כו' וְהִקְשׁוּ הַתּוֹס' וְהָרַא"ש ז"ל אֶפְתִּי תִיקְשִׁי וְאֵימָא גְשׁוּאָה נְמִי הָאָב וְהַבְּעַל מְפִירִין וְתִי' כְּדִשְׁנֵינוּ לְעֵיל מְדַכְתִּיב בְּגְשׁוּאָה בֵּית אִישָׁה דְאִין הַבְּעַל מִיֶּפֶר בְּקוֹדְמִין וְהָאָב לֹא הוֹצִירְכוּ לְזָה דְּוְדָאִי מְסַבְרָא אִין זְכוּת לְאָב בְּהַ מְשַׁנְשָׁאֵת וְלְעֵיל נִיחָא דְּפִירְשׁוּ הָאָב מְשׁוּם דְּוַא"ו מוֹסִיף עַל עֵינֵן רַאשׁוֹן וְיֵשׁ לְדַקְדַּק מ"ט לֹא יְלִיף ר"י מוֹאֵם הָיוּ תְהֵינָה לְאָרוּס דְּמִיֶּפֶר בְּשַׁעַת אִירוּסִין נְהִי דְאֵיִצְטְרִיף לְהִקְשִׁי קוֹדְמִי הֵנִיחָה כו' מ"מ הָא פְתַב רַחֲמָנָא וְאִם בְּיוֹם שֶׁמְעוֹ אִישָׁה יִנְיָא אוֹתָהּ אֲלֵמָא דִּיכּוֹל לְהִפֵּר בְּשַׁעַת אִירוּסִין וְאָרוּס לַחֹדֶדִיהָ מִיֶּפֶר לִיכָא לְמִימֵר כְּדִשְׁנֵינוּ לְעֵיל וְהֵינָה נִרְאָה דַּס"ל לְר"י דְמוֹאֵם הָיוּ תְהֵינָה לֹא שְׁמַעֵינוּ שְׁנוֹתְפוֹת אֵלֶּא ה"א דְּאָב לַחֹדֶדִיהָ מִיֶּפֶר וְכ"ת א"כ וְאֶסְרָה אֶסֶר בְּבֵית אֲבִיהָ לְמַה לִּיהָ י"ל דְּמִבֵּית אֲבִיהָ יָכוֹל לְהִפֵּר כֹּל נְדָרֶיהָ אֶפִּילוּ אִין בְּהֶם עֵינּוּי גְפָשׁ וְדַבְרִים שְׁבִינוּ לְבִינָה אָבֵל אַחַר אִירוּסִין אֵינוּ מִיֶּפֶר אֵלֶּא נְדָרֵי עֵינּוּי גְפָשׁ וְהִיקְשָׁא דְּאָב לְבַעַל לֹא ס"ל לְהִכִּי אֵיִצְטְרִיף לְמִילָף מִקְרָא דְּבִין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין אָב לְבַתּוֹ דְּשְׁנֵיֵהֶם מְפִירִין בְּשִׁנְתוֹת אָבֵל רַבָּן ס"ל דְּיִלְפִינוּ מִהִיקְשָׁא דְּאָב נְמִי אֵינוּ מִיֶּפֶר אֵלֶּא נְדָרֵי עֵינּוּי גְפָשׁ וְבִינוּ לְבִינָה וְשִׁפִּיר שְׁמַעֵינוּ מוֹאֵם הָיוּ תְהֵינָה דְּמְפִירִין בְּשִׁנְתוֹת וְאָב לַחֹדֶדִיהָ לֹא מְצִינוּ לְמִימֵר דַּא"כ וְאֶסְרָה אֶסֶר בְּבֵית אֲבִיהָ לְמַה לִּי וְכִזָּה יֵשׁ לְיִישָׁב קֶצֶת דְּבִרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שֶׁכָּתֵב דְּהָאָב מִיֶּפֶר כֹּל נְדָרֵי בַתּוֹ וְהוּא נִגְדַּד סְפָרֵי וִירוּשְׁלָמִי וְכְמוֹ שֶׁכָּתֵב הָר"ן ז"ל אָבֵל לְפִי הַנְּ"ל י"ל דְּהוּא ז"ל פֶּסֶק כַּר"י דְּלֹא דְרִישׁ הִיקְשָׁא דְּאָב לְבַעַל וְדַבְרֵי הַסְּפָרֵי הוּא כְּמֵאן דְּיְלִיף מוֹאֵם הָיוּ תְהֵינָה כו' וְבִין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וְבִין אָב לְבַתּוֹ לֹא אֵיִצְטְרִיף אֵלֶּא

לדברים שבינו לבנה וע"כ הקישן הפתוב לענין זה ג"כ וכן? תנישב קושית הלח"מ ו"ל על הרמב"ם ו"ל שהקשה פנ"ל ביה דאמרין לעיל א"כ ואסרה אסר בבית אביה למה לי ולדברי הרמב"ם ו"ל היא איצטריה דבבית אביו יכול האב להפר כל נדרים אבל פשהיא ארוסה גם האב אינו מיפר אלא נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבנה ולפי הנ"ל ניחא דסוגיא דלעיל אתיא פתנא דספרי דאיתקש אב לבעל לענין זה דגם הוא אינו מיפר אלא נדרים אלו אלא דבלא"ה אין פאן קושיא כ"כ לפי פי' הרא"ש ו"ל לעיל אימא אב לחודיה היינו דהאב והארוס שניהם יכולים להפר פאחד לבדו א"כ גם לאחר אירוסין לא נגרע פח האב וא"כ מהיכי תיתי לחלק דאי האב מיפר כל נדרים קודם אירוסין ה"ה דלאחר אירוסין יכול להפר כל נדרים ואם תימצאי לומר פן ולחלק באב בין קודם אירוסין לאחר אירוסין היינו לפי הר"ן ו"ל לעיל דאב לחודיה מיפר והבעל יכול לקיים לפ"ז יש לומר פינון דנגרע פח האב דהארוס מבטל הפרתו ה"נ דנגרע פחו לענין זה דאינו מיפר אלא נדרי עינוי נפש אבל גם זה אינו מוכרח פינון דגבי אב זכתה לו תורה להפר כל נדרים א"כ בכל זמן שהוא יכול להפר לבדו הדין פן פינון דלגבי אב ליפא שום עדיפות לנדרי עינוי נפש משאר נדרים: ומטעם זה לא הבנתי דעת הר"ר יחיאל שהביא הטור ו"ל שהוא פמכריע דקודם אירוסין האב מיפר כל נדרים ולאחר שנתרוקנה רשות לאב אינו מיפר אלא נדרי עינוי נפש ואין טעם לזה פינון דלגבי אב כל נדרים שוין א"כ לאחר שנתרוקנה רשות לאב ג"כ אין לחלק ומש"כ הב"י ו"ל דהר"ר יחיאל ו"ל פא לישב פשטיה דקרא עם הספרי דהספרי מיירי לאחר שנתרוקנה כו'.

ז"א דבהדיא איתא בספרי דאפילו קודם אירוסין אינו מיפר אלא נדרי עינוי נפש וכדמוכח התם מהא דבעי למילף בק"ו מבעל דמיפר בכגר ופריה עליה מה לאב שפן נתרוקנה רשות לו ע"ש ועוד דלקמן מסיק הש"ס דנדרים שלא נראו לארוס מבנעוריה בית אביה שמענין דהאב מיפר וא"כ פשיטא דמיפר כל נדרים והוי ליה להר"ר יחיאל ו"ל לחלק בזה וענין בביאורי הגר"א ו"ל ובדברי הט"ז ו"ל וכבר פתבתי בריש מכילתין גבי הא דאמרין מה האב מיפר נדרי בתו פה מיפר נזירות בתו דמוכח מינה דהאב נמי אינו מיפר אלא נדרי עינוי נפש וצ"ע בארוסה היכי משפחינו נדר שבינו לבנה לתרונייהו להאב והבעל ועי' בש"ע ויש ליישב: ובקדושין ובכתובות בעי הש"ס למילף דכסף קדושין לאב מהפרת נדרים דזכתה תורה לאב ואי נימא דהאב אינו מיפר אלא נדרי עינוי נפש אם פן היכי מצינו למילף מינה הא הבעל נמי מיפר נדרי עינוי נפש.

ואפ"ה פל שבחה שקלה. ולמה ליה להש"ס למימר שם דממונא מאיסורא לא ילפינו וי"ל דלענין פסוק קדושין שנייה שפיר למילף מינה משום דמהאי טעמא הוא דמיפר נדרי עינוי נפש משום דברשותו לקדשה ומשום הכי ס"ד למילף דכל זכות הקדושין גם הפסוק שייכין לאב וקצת יש ליישב בזה מה דצונחו קמאי על הא דאמרין התם וכ"ת גילף מינה דא"כ הדק"ל וכי ימכור איש את בתו לאמה למה לי ולפי הנ"ל דדוקא לכסף קדושין הוא דבעי למילף מינה אבל לא למעשה ידיה פינון דבאמת אינו מיפר כל נדרים וענין פני הושע ו"ל שם: ומה שהקשה הר"ן ו"ל לתנא דבי ר"י מנ"ל דארוס מיפר בקודמין אינו מוכן דלפי האמת גם לר"י פסוק דואם היו תהיה מיירי בארוס ושם נאמר ונדריה עליה וכן איתא בספרי הובא בילקוט פ' מטות דר' ישמעאל מוקי לה בארוסה עי"ש: ובירושלמי אמתניתין אמרינו דר' אליעזר מוקי לקרא דואם היו תהיה בבוגרת ומשמע

שם דס"ל אליבא דר"א דבוגרת הארוס לחודיה מיפר כיון דאין לאב רשות בה וכן משמע
שם דיתומה בחיי האב גם כן הארוס מיפר ואליביה קאמר התם דשנתפוח דאב וארוס
זליף מבין איש לאשתו ובין אב לבתו ולאוי הנינו ר' אליעזר דמתניתין לקמן דס"ל
בבוגרת הארוס מיפר דהתם מסבא הוא דאמר הכי.

והכא ר' אליעזר הוא דאמר הכי ומקרא דואם היו תהיה זליף ועיין ירושלמי לקמן
במתניתין שהבעל מיפר בבגר ודלא כמ"ש הק"ע שם: ומה שתמה שם עוד על דברי
הרשב"א ז"ל שכ' דיתומה בחיי האב אין הארוס מיפר וכ"כ בש"ע והא בירושלמי שם
דיתומה בחיי האב לכ"ע הארוס מיפר לבדו ולא ידעתי תמיהתו פי בש"ס דילן נדאי
מוכח בכמה דוכתי דאין הפרה לנערה המאורסה אלא האב והבעל בשנתפוח וכדמוכח
לקמן בשמעטא דשומרת יבם דלמ"ד מאמר אירוסין עושה פריה הש"ס סתמא אמאי יפר
לבדו הא תנו נערה המאורסה אביה ובעלה מפיריו נדריה ולא מוקי לה דנפלה מן
הנשואין דהוי יתומה בחיי האב.

אלא נדאי הארוס לבדו אינו מיפר בשום אופן והוא פשוט ועיין לקמן במתניתין דתשע
נערות כו': ויש להסתפק לדברי הרמב"ם ז"ל אם הפר האב לארוסה בשאר נדרים אי
הפרתו לאו פלום היא ולוקה אם עברה על נדרה או מיקליש קליש לאיסור בהפרתו
דלגבי דידיה אין חילוק ובכל נדרים הוא מיפר ואפשר מהני הפרתו להקליש האיסור
ויתבאר בזה לקמן בס"ד: איבעיא להו בעל מיגז גיזי או מיקליש קליש כו' יש לדקדק
מנ' להש"ס פלל דהפרת האחד עושה פעולה בלא הפרת חבירו ודלמא הפרת האחד לאו
פלום היא והאיסור כדקאי קאי ולכאורה איכא לזמוי הא מילתא לפלוגתא דרבי
ורשב"א במנחות לענין שני דברים המתירים אי מעלין זה בלא זה אלא דהתם פלוגתיהו
לחומרא למיקדש ע"י שחיטה לבד ליפסל ביוצא וכן בחליצה ליפסל לאחין ע"י ריקקה
לחוד כדאיתא ביבמות פרק מצנת חליצה והא לא דמיא אלא להא דמיבעי לן במנחות דף
ק"י בקומץ ולבונה דשניהם מתירין השיריים ובחד מינייהו אי מיגז גיזי והותרו מקצת
שיריים או קלושי מיקליש אלא דהתם נמי לא מיבעי ליה אלא לרבנן דהתם אבל לרבנן
דר"מ אמרינן התם דלמא לא הא ולא הא וא"כ ה"נ דלמא לא הא ולא הא אלא איסורא
כדקאי קאי ועיין רש"י ותוס' ז"ל שם: ובירושלמי בשמעטין משמע פנ"ל דאמרינן התם
פשיטא הדא מלתא לא הפר האב את חלקו ועברה על נדרה לוקה דהפרת בעל בלא
הפרת האב לאו פלום היא הפר האב ולא הפר הבעל מהו שתלקה או מאחר שאם ימות
הבעל מתרוקנה אצל האב אינה לוקה משמע דלא נחית פלל להו סבא דמיגז גיזי או
מיקליש קליש דחזא הפרה לאו פלום היא ולא מיבעי ליה אלא בהפרת האב משום
דמתרוקנה לו ולהכי אפשר דמהני להוציא נדרה מידי מלקות ואמר התם דניחא למ"ד
יש מיתה מיתה כהפרה היא והנינו דעת חכמים דב"ש דאמרי אם הפר האב חלקו ומת
הבעל אין צריף להפר וכדאיתא שם בירושלמי משום דהותר הגדר על ידי הפרתו
הראשונה לפ"ז שפיר איכא לספוקי אי לוקה אחר הפרת האב ב"ד אין מיתה הנינו
ב"ש דאמרי דהאב צריף לחזור ולהפר חלקו של בעל ומכיון שאינו מיפר לה ועברה על
נדרה לוקה כן נראה לי להגיה ועיין בק"ע שפירש שם פלוגתא דיש מיתה ואין מיתה
כפלוגתא דב"ש וב"ה בש"ס דילן ולענ"ד לא הונוכרה מחלוקת זו בירושלמי פלל ולא
נחית להו סבא דמיגז גיזי או מיקליש קליש וכל שצריף עוד הפרה האיסור במקומו

עומד ולוקה על נדרה ופלוגתא דב"ש ונחכמים תני לה בגוונני אחריתי לב"ש צריה האב להפר חלקו של בעל.

ולחכמים אין צריה להפר פניו דכבר הפר: וצ"ל לשיטת תלמודין דפשיטא להו מסברא דהקא הפרה דחד ע"כ עושה מקצת דבר או גניז החצי או קלושי מיקליש בכולו. ומשמע מהא דמיבעי להו בסתם דאפילו אם הקים האחד מהני הפרת השני לגזו או לאקלושי דלא מסתבר למימר דלא מיבעי להו אלא קודם הפרת השני או שמת השני בלא הקמה אלא ודאי משמע דבכל גוונני מהני הפרת האחד ולקמן בשמעתין יתבאר בארובה בס"ד: ובהא דמיבעי ליה להש"ס גבי בעל כתבו הרא"ש והר"ן ו"ל דה"ה באב קמיבעי ליה וחד מינייהו נקט והיה אפשר לומר דדוקא בבעל קמיבעי להו משום דעומדת למכנס לרשותו והוא לבדו יפר ומש"ה פשיטא להו דחדא מינייהו עושה עכ"פ וכן משמע פשיטיה דקרא דהפרת הבעל מהני גם בארוסה כמו שפאמר והיה אם ביום שמוע אישה יניא אותה אבל האב אינו עושה כלום בהפרתו ואיפכא מסברת הירושלמי דהפרת האב עדיפא וכן משמע קצת מדברי הרמב"ם ו"ל שלא כתב אלא אם הפר הבעל קודם שיפר האב אינו לוקה אלא דלא משמע פן בשמעתין בפלוגתא דב"ש וב"ה: ע"ב שמע אביה והפר ולא הספיק הבעל כו' לא נתרוקנה רשות לבעל והקשה הרא"ש ו"ל אמאי אינו מיפר חלקו פניו דכבר הפר האב חלקו ותי' דכל שלא נגמרה ההפרה ע"י מיתה בטלה ההפרה ולפי מש"כ לעיל מפשיטיה דשמעתא דאפילו הקים האחד לא בטלה הפרת השני ואינו לוקה על פולה למ"ד מיקליש קליש וכן על חצייה למ"ד מיגז גניז א"כ הרי לא בטלה הפרתו אפילו ע"י הקמת השני וכ"ש דלא תיבטל הפרתו ע"י מיתה וא"כ אפתי תיקשי אמאי אין הבעל יכול להפר את חצייו ולשיטת הרמב"ם ו"ל ניחא דכיון דלא שמע הבעל הפרת האב לאו כלום היא דבעינן שישמעו פאחד והיכא דלא שמעו ביום אחד לדעת הרמב"ם ו"ל ע"כ צ"ל דהפרתו לאו כלום היא והאיסור פדקאי קאי.

דאי מהני נמי לחלקו א"כ אמאי לא יצטרף הפרתו. וגרע מהיכא דהקים האחד דמהני הפרת השני פניו דהכל ביום אחד וראוין היו שניהם להפר אלא דלקמן בברייתא לא משמע פן וכן מרישא דברייתא או ששמע והפר ומת בו ביום נתרוקנה הרשות לאב ואי נימא דע"י מיתה לא בטלה הפרתו א"כ אין צריה ריקון רשות הקא דממילא מיפר האב חלקו פניו דכבר הפר הבעל וכמו שכתב הרא"ש ו"ל: ויש לדקדק עוד אמאי לא תני בבי דרישא לא שמע האב או ששמע ושתק ומת לא נתרוקנה רשות לבעל ואמאי קאמר דזו היא ששנינו לא נתרוקנה רשות לבעל אינה אלא בבבא דשמע אביה והפר והיה נראה דתרי מיני ריקון איכא או שיתרוקן רשות לו להפר לבדו כל הגדר או החצי אחר הפרת זה שמת דזה ג"כ מיקרי ריקון רשות ובאב בכל גוונני מיקרי ריקון רשות אליו אפילו להפר כל הגדר.

וכדילפינן לקמן מקיש קודמי הניה כו' אבל בעל היכא דמת האב בלא הפרה פשיטא דאין הבעל יכול להפר כל הגדר דהארוס אין לו זכות אלא בחצי אפילו היכא דליכא אב בתחלת קידושין כמו יתומה בחיי האב ולא איצטריו לאשמעינן בזה דלא נתרוקן רשות לבעל וכי איצטריו היכא דאביה פבר הפר דסד"א פניו דלא נשאר אלא החצי יפר הוא לבדו קמ"ל דגם בזה לא נתרוקן רשות והיינו דתני שמע בעלה כו' זו היא ששנינו מת

הבעל נתרוקנה רשות לאב משום דמתניתין דלקמן בהכי מיירי לבעל לא נתרוקנה ולאב נתרוקנה אבל לפי האמת לאב נתרוקן אפילו בלא הפרה פלל וגם זה בכלל מה ששנינו נתרוקנה רשות לאב אלא דעיקרא דמתניתין מיירי היכא דהיה הפרה קודם המיתה ומש"ה תני באידך בבא שמע בעלה ונהפר לה ומת האב אין הבעל יכול להפר לה שאין הבעל מיפר אלא בשותפות ואין זה מטעם דלא נתרוקנה רשות ולא איצטריף להאי טעמא אלא בלא"ה אינו יכול להפר בלא שותפות אבל לקמן משמע דהא דלא נתרוקנה לבעל לחוד ג"כ רבותא היא וכדיליף מבנעוריה בית אביה ושם יתבאר א"ה: דף ס"ט ששמע אביה כו' חוזר האב ומיפר כו' הו הן דברי ב"ש ב"ה אומרים אינו יכול להפר רש"י ז"ל פירש דב"ש ס"ל מיגז גיזו ולא נשאר אלא החצי של בעל ואין צריך להפר אלא חלק הבעל וב"ה סברי דאין יכול להפר חלק הבעל לחוד אלא צריך שיפר הכל דאפתי הגדר שלם וילישנא דאין יכול להפר לא משמע הכי והרא"ש וקה"ן ז"ל פירשו דלב"ה אינו יכול להפר פלל פיון דמיקליש קליש אין האב יכול לזכות בו ול"נ בטעם מחלוקתן דבאמת מסתבר שלא יועיל הפרה אחר הפרה דמה יוסיף הפרה השנייה פיון דכבר הפר אלא דלב"ש דמיגז גיזו א"כ הפרה ראשונה לא היתה אלא על החצי מש"ה יכול להפר שנית החלק השני דהפדה אחריתי היא אבל ב"ה ס"ל דמיקליש קליש וא"כ הפרתו הראשונה היתה בכל הגדר ולזה אינו יכול להפירו לגמרי בהפדה השנייה דאין הפדה אחר הפדה.

ונה אינו אלא אי נימא דאשמע אביה לחוד הוא דפליגי אבל להיש מפרשים שפכתבו התוס' ז"ל דארישא דשמע בעלה כו' נמי פליגי ב"ה ואמרי דאין האב יכול להפר א"א לפרש פן ועיין רשב"א ז"ל שהאריף בזה ומדבריו ז"ל נראה דאין הפרת האב או הבעל מתבטלת ע"י מיתה אלא דהפדה שניה אינה מועלת פיון דהיא בשעה שאינה ראויה לשניהם ומש"ה אין הבעל מיפר חלקו אפילו כפר הפר האב אבל האב יכול להפר חלקו של בעל לבד אע"ג דשעה שאינה ראויה לשניהם היא היינו משום דאב במקום ארוס הוא פיון דנתרוקן רשות לו והיינו דוקא היכא דלא נתארסה לאחר אבל אם נתארסה לאחר אביה וארוס האחרון מפירין שני החלקים פללא דמילתא הפרת השותפות אינה אלא בזמן ששניהם ראויין לזה: והביא שם נמי דעת הי"מ דב"ש וב"ה פליגי נמי בשמע בעלה ונהפר ולא הספיק האב לשמוע עד שמת הבעל דלב"ה אין האב יכול להפר משום דמיקליש קליש ע"י הפרת הבעל וע"כ צ"ל דדוקא משום דלא הספיק האב לשמוע הוא דקליש אבל היכא דשמע האב בחיי הבעל ונהפר הבעל הא תני ברישא דהאב מיפר וא"כ בשמע אביה ונהפר ולא הספיק הבעל לשמוע הוא ג"כ דוקא היכא דלא הספיק הבעל לשמוע הוא דמיקליש קליש ע"י הפרת האב והוא ז"ל פתב שם להיפך דבשמע הבעל אפילו לב"ש אין האב יכול להפר וצ"ל דמה שלא הספיק האב לשמוע הוא גריעותא וכמ"ש הרא"ש ז"ל ומש"ה דוקא בהא הוא דפליגי ב"ה דאין האב יכול להפר אבל אם שמע האב כפר יש לו זכיה בהם ומודו ב"ה דיכול להפר אבל בשמע אביה הוי איפכא דמה שלא שמע הבעל ולא זכה בנדרה מעליותא היא ודוקא בהא הוא דאמרי ב"ש דהאב יכול להפר חלקו של בעל.

אָבֵל אַם שְׁמַע הַבַּעַל בְּחַיֵּי הָאָב גַּם ב"ש מוֹדוֹ דְּאִינוּ יְכוּל לְהַפְרֵי: וְהַרְמַב"ם ז"ל בְּפִי"א הִלְכָה י"ט פְּתַב ג"כ בְּהִנֵּי תֵרֵי בְּבִי דְשְׁמַע בַּעֲלָה כו' וְשְׁמַע אַבְיָה דְּאִין הָאָב מִיפְר לְבַדוֹ וְצ"ל שְׁהוּא מְפָרֵשׁ כְּפִירוּשׁ הִי"מ דב"ה גַּם אַרְיִשָׁא פְּלִיגֵי.

וּמִש"כ דְּאִין הָאָב יְכוּל לְהַפְרֵי נְדָרִים אֵלּוּ שְׁנָרְאוּ לְאַרוּס צ"ל דְּקָאֵי אַרְיִשָׁא דְשְׁמַע אַרוּס כו' וְאִין זֶה מוּבָן דְּהִיכָא דְשְׁמַע הָאָב ג"כ וְדָאֵי דְיְכוּל לְהַפְרֵי וְכַדְקַתְנֵי בְּרִיִּשָׁא וְאָם נֶאֱמַר דְּהִכָּא אִינוּ יְכוּל לְהַפְרֵי הִינֵנוּ מְשׁוּם דְּלֹא שְׁמַע הָאָב וְלֹא זְכָה בְּנִדָר פְּלִל וְלָמָּה פְּתַב דְּאִינוּ יְכוּל לְהַפְרֵי נְדָרִים שְׁנָרְאוּ לְאַרוּס וְהַרְשָׁב"א ז"ל בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל דְּבְשְׁמַע בַּעֲלָה פְּלִיגֵי ב"ש וּב"ה בְּנְדָרִים שְׁלֹא נִרְאוּ לְאָב וְכַתְבַּ דְּבַפְּלוּגְתָּא אַחְרִיתֵי הוּא וְלֹא זוֹ דְּמִיגְזוּ גְיִזוּ וְתַמָּה עָלְיוּ שְׁלֹא הִזְנִיפּוּ פְּלוּגְתָּא זוֹ בְּגִמְרָא וְלֹא הַבְּנִתֵי הִיכִי מְשַׁמַּע לִיהִי הִכִי מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל וְאִמְאֵי לֹא פִּירֵשׁ דְּבָרָיו בְּדַבְרֵי הִי"מ דב"ה בְּרִיִּשָׁא נְמִי פְּלִיגֵי וְהַפְּלֵי מְשׁוּם דְּמִיִּקְלִישׁ קְלִישׁ וּכ"כ הִלַּח"מ ז"ל וּכ"כ הַגְּרָ"א ז"ל בְּסִי' הַנִּי"ל וְכַבֵּר פְּתַבְתִּי לְעִיל דְּלִישִׁיטַת הַרְמַב"ם ז"ל דְּלֹא הָוֵי הַפְּרָה אֵלּא פְּשִׁשְׁמַעוּ שְׁנִיָּהֶם כֹּא' א"כ פִּינּוֹן שְׁלֹא שְׁמַע הָאָב הַפְּרָה דְּבַעַל לֹא פְּלוּם הִיא וְאִמְאֵי אִינוּ יְכוּל לְהַפְרֵי וְכִינּוֹן דְּהִיכָא דְשְׁמַע הָאָב וְאַח"כ הַפְּרֵי הַבַּעַל וּמַת יְכוּל לְהַפְרֵי כִּש"כ הִיכָא דְּלֹא שְׁמַע הָאָב דְּלִישִׁיטַתוֹ הַפְּרַת הַבַּעַל לֹא פְּלוּם הִיא וְלֹא הִזְנִיפּוּ הַנְּדָר ע"י הַפְּרַתוֹ וְכֵן הָא דְשְׁמַע אַבְיָה וְהַפְּרֵי לָהּ עַד שְׁלֹא שְׁמַע הַבַּעַל דְּפִלִּיגֵי ב"ש וּב"ה אִי מִיגְזוּ גְיִזוּ כו' ג"כ תִּיִּקְשִׁי הָא לֹא מִיגְזוּ גְיִזוּ וְלֹא מִיִּקְלִישׁ פִּינּוֹן דְּהַפְּרַתוֹן לֹא הִיָּה בְּיוֹם אַחַד וְצ"ל דְּמִיִּירֵי שְׁמַת הַבַּעַל בְּיוֹם שְׁמִיעַתוֹן וְשְׁמַע הָאָב ג"כ עַדִּינּוֹן בְּיוֹם שְׁמִיעַת הַבַּעַל.

וְעִינּוֹן בְּלִשׁוֹן הַרְמַב"ם ז"ל שְׁם הִלְכָה ט"ז שְׁמַע בְּהָא וְלֹא שְׁמַע הָאָרוּס וּמַת בּוֹ בְּיוֹם אִו שְׁשְׁמַע גַּם הָאָרוּס וְהַפְּרֵי אִו שְׁשְׁתַּק וּמַת בּוֹ בְּיוֹם הָא דְּמַצְרִיף הָא דְּנִקָּא מַת בּוֹ בְּיוֹם הִינֵנוּ מְשׁוּם שְׁמִיעַת הָאָב דְּאִילוּ מַת בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ כְּבָר עֶבֶר יוֹם שְׁמִיעָה שְׁלֵ אָב עוֹד פְּתַב הַתָּם שְׁמַע אַרוּס וְקִיָּים אִו שְׁשְׁמַע וְשְׁתַּק וּמַת בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ אִין הָאָב יְכוּל לְהַפְרֵי בְּזֶה צ"ל דְּלֹא קָאֵי אַרְיִשָׁא דְּכַבֵּר שְׁמַע הָאָב קוֹדֵם שְׁשְׁמַע הָאָרוּס דֹּא"כ מֵאֵי אִירָא שְׁמַע וְשְׁתַּק וּמַת בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ הָא אִפִּי' שְׁמַע וְהַפְּרֵי אִין הָאָב יְכוּל לְהַפְרֵי אִם מַת בְּיוֹם שְׁלֹאֲחֶרְיוֹ דְּכַבֵּר עֶבֶר יוֹם שְׁמִיעַת הָאָב: וְהַטּוֹר ז"ל פְּתַב בְּשֵׁם הַרְמַב"ן ז"ל דְּהָא דְּבְשְׁמַע אַבְיָה אִינוּ יְכוּל לְהַפְרֵי לִב"ה הִינֵנוּ דְּנִקָּא דְּמַת הַבַּעַל לְאַחַר יוֹם שְׁמִיעָה.

אָבֵל אִם מַת בְּיוֹם שְׁמִיעָה שְׁלֵ אָב הוּא יְכוּל לְחַזְרוֹר וּלְהַפְרֵי וְכֵן פְּסַק בִּש"ע וְלַעֲנִיד לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם ז"ל דְּב"ה בְּרִיִּשָׁא נְמִי פְּלִיגֵי בְּשְׁמַע בַּעֲלָה וְהַפְּרֵי לָהּ וְהַתָּם וְדָאֵי לִיפָּא לְחַלְקָה בְּהִיכִי אִי מַת בְּיוֹם שְׁמִיעַתוֹ אִו לְאַחַר יוֹם שְׁמִיעָה.

וְה"ה בְּסִיפָּא דְּאִין לְחַלְקָה וְעוֹד לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם ז"ל ע"כ מִיִּירֵי אִיפְכָּא דְּמַת בְּיוֹם שְׁמִיעָה וְכַמִּש"כ לְעִיל וְגַם מְסַתִּימַת דְּבָרֵי הָרָא"ש וְהָר"ן ז"ל נִרְאָה דְּלֹא ס"ל הָא דְּהַרְמַב"ן ז"ל וְגַם טַעְמוֹ לֹא נִתְבָּרַר דְּלִפִּי פִירוּשׁ הָרָא"ש וְהָר"ן ז"ל דְּהַנְּדָר הִזְנִיפּוּ וְאִין חֲשׁוּב לְהוֹרִישׁוֹ לְאָב וְדָאֵי דְּאִין חִילּוּק אִי מַת בְּיוֹם שְׁמוּעָה אִו לְאַחֲרָיו וּמָה שְׁפַתְבַּ הִלַּח"מ ז"ל דְּהַרְמַב"ן ז"ל מְפָרֵשׁ כְּפִרְש"י ז"ל דְּב"ה אִמְרֵי דְּחַלְקוֹ שְׁלֵ בַּעַל לְחוּד אִינוּ יְכוּל לְהַפְרֵי אָבֵל חַלְקוֹ וְחַלְקָה הַבַּעַל יְכוּל לְהַפְרֵי וְהִינֵנוּ דְּנִקָּא פְּשַׁמַּת בְּיוֹם שְׁמִיעָה אָבֵל לְאַחַר יוֹם שְׁמוּעָה דְּאִין יְכוּל לְהַפְרֵי חַלְקוֹ גַּם חַלְקָה הַבַּעַל אִינוּ יְכוּל לְהַפְרֵי.

מדברי הטור ו"ל ודאי לא נראה פן דא"כ למה הביא דברי הרמב" ו"ל בזה פיון דהוא פי' פשיטת הרא"ש אביו ו"ל דאינו יכול להפיר. ונראה דהוא ו"ל ג"כ מפרש דב"ש וב"ה פליגי אי יכול להפיר או לא ולב"ה אינו יכול להפיר כלל ומשום דמייירי שמת לאחר יום שמיצה דאין יכול עוד לחזור ולהפיר חלקו אלא חלק הבעל לחוד הוא דמצי מפר משום דהחלק הזה בא לרשותו אחר מיתת הבעל ומש"ה קאמרי ב"ש דחוזר ומפיר חלקו של בעל לחוד משום דס"ל מיגז גיזו וחלק הבעל לבד הוא ויכול להפיר אותו אפי' אחר יום שמיצתו וב"ה אמרי דאין יכול להפיר משום דמיקליש קליש ואין לבעל חלק מיוחד בהגדר ומש"ה גם חלק הבעל אינו יכול להפיר אחר יום שמיצה אבל כשמת ביום שמיצה לכ"ע מפיר חלקו ובעל וצריף לעיין במקור דברי הרמב"ם ו"ל ולא אדע איה מקומן וכעת דבריו ו"ל נפלאים הנה ממני ולקמן דף ע"א יתבאר עוד בדינים אלו ועיין בזה בדברי הט"ז ו"ל: יש שאלה בהפיר.

רש"י ו"ל פי' בזה ג' פירושים הא' יש שאלה בהפיר אם קיים האחד והפיר האחד יכול האחד לשאול על הקמתו במקום שהפיר השני והוי מופר ואין פי' זה מוכן דהא סתמא דגמרא קאמר בריש פרקין דהיכא דקיים האחד תו אין מועיל שאלה להקמתו דבעינן שפירו שניהם כא' ואמאי לא מיייתי לעיל הא דר' יוחנן.

פי' הב' אי שאלה הוי בהפיר ואין צריף להפיר בפירוש אלא ע"י השאלה והקמה ממילא הוא מופר ולשון נשאלין על ההפיר ודאי הוא דחוק לפ"ז ועוד דלפ"ז לא א"ש הא דתני לקמן בדרף ע"ט דחומר בהפיר מבהקם ולפ"ז אין פאן חומר ופי' הג' אם קיים האב או הבעל הגדר ואחר כף הלף ונשאל עליו והתירו החכם אי אמרינו פיון דקיים שוב אין נשאל עליו או יש שאלה ויש שאלה בהפיר היינו במקום הפיר אי האב אי הבעל יכול לשאול על נדרה כמו שהיא יכולה לשאול ופי' זה ג"כ תמוה חדא דהוא ודאי אינו יכול לשאול על נדרה אלא בתורת שליחות וכדאמרינו בריש מכילתין בעל מהו שיעשה שליח לתרטת אשתו ובתורת שליחות ליכא נפ"מ אם הקים אי לא ועוד פיון דמסיק דאפי' אחר ההיקם יכול הוא לשאול על נדרה א"כ אמאי אין שאלה במקום הפיר וגם לפ"ז לא שייף חומר בהפיר מבהקם ולקמן דף ע"ט נראה שפי' עוד באופן אחר נשאלין על ההיקם שאם האחד קיים לה והשני נשאל על נדרה ואח"כ הלף זה שקיים ונשאל על הקמתו וקמ"ל דיכול לשאול לחכם אפי' על מקצת דהא השני הקים ואין נשאלין על ההפיר אם הפיר האחד אין השני נשאל על חלקו לחכם לפי שאין נשאלין על נדר שמופר במקצת וכ"ז אינו מוכן דאטו יש לבעל או לאב לשאול על נדרה לחכם אם לא כשהיא עצמה מתחרטת והיא עצמה פשיטא דיכולה לשאול אפי' אחר הקמת שניהם וגם אחר הפירת הא' ג"כ נראה דיכולה לשאול לחכם פיון דעדיין נדרה עליה בין למ"ד מיגז גיזו ובין למ"ד מיקליש קליש וכל אלו הפי' הוא משום שלא נראה לו דשייכא שאלה בהפירה: אבל הדבר פשוט כמו שפי' התוס' והרא"ש ונהר"ן ו"ל ובירושלמי בפרקין משמע דמפרש להא דנשאלין על ההקם אם הבעל ששהקים יכול להתיר לה בתורת חכם ע"ש.

והגמ' סוף שבת הביא בשם הרא"ם ו"ל לפרש הא דיש שאלה בהקם היינו דיכולה היא לשאול לחכם אחר הקמה והוא ע"ד פרש"י ו"ל לקמן ועי' בש"ע שהביא בזה שני דעות ומש"כ הגמ' דבירושלמי נמי פי' פן לא משמע פן מדברי הירושלמי וכמ"ש וכתב ה"רן

ז"ל דאין נשאל על ההיקם אלא ביום שמעו והטור ז"ל פתב דאפי' לאחר יום שמיעה יכול לשאול.

ועיין בש"ע: קנים ליכי קנים ליכי ונשאל על הקמה הראשונה מהו יש לדקדק הא שאלה הוא ע"י פתח ותרטה וכיין דניחא ליה בהקמה שניה א"כ היכי שניכא תרטה בראשונה דהא ניחא ליה בהקמה כיין דהקים שנית ובשלקמא בשבועה על שבועה י"ל כיין דשבועה שניה חזיילא ג"כ קצת לאיסור בעלקמא וכמש"ל דף י"ח א"כ שפיר יש לומר דניחם על השבועה ראשונה ולא ניחא ליה בב' איסורין אבל הכא בקיום ליפא למימר הכי והיכי אשכחן שיתחרט על הראשונה והשניה תחול א"כ אין פאן תרטה ומוכח מפאן דלא כמ"ש לעיל דדוקא בשבועה על שבועה הוא דאמר רבא אם נשאל כו' כיין דלא יצאו דבריו לבטלה ונחלה היא לאיסור דהא הכא בהקמה שניה יצאו דבריו לבטלה ואפ"ה חזיילא אחר שאלה על הראשונה ועיין לשון רש"י ז"ל שפתב דמיבעי ליה אי הותרה השניה ע"י שאלת הראשונה ובשבועות נמי מהא דדייק התם חזיבא הוא דליפא הא שבועה איפא למאי הלכתא לכדרבא משמע נמי דלא חזיילא שבועה שניה כלל אפי' לאיסור בעלקמא מדלא קאמר להכי שבועה איפא לאיסור ולקוברו בין רשעים גמורים ומפאן קשה ג"כ לדברי הרשב"א ז"ל שנסתפק אי הילכתא פרבא בהא דאם נשאל כו' מדלא הביא הרי"ף ז"ל בשבועות הא דרבא דהא הכא פשיט סתמא דהש"ס לבעיא דרבה מהא דרבא ועיין בש"ג בשבועות פ"ג שם ודו"ק: קנים ליכי ומופר ליכי ולא תחול הקמה אלא א"כ חלה הפרה מהו ופי' הרא"ש ז"ל דאם אמר קנים ליכי ומופר ליכי לחוד אפי' לר"י דאמר בגמר דבריו אדם נתפס מודה בזה דתפוס לשון ראשון כיין דאין יכולין לחול שניהם פאחת וכן משמע מהא דבעי רבה לקמן בקנים ומופר ליכי מהו משמע דבכה"ג לא מספקא ליה אלא דיש לדקדק ממ"נ אי הוי דעתו שיחולו שניהם וכמשמעות לשונו קנים ליכי ומופר ליכי א"כ הוי כבת אחת ותרנוייהו לא חזיילי כיין דלכך נתפנין מתחלה ואי נימא כיין דאיין חלין פאחת מסתמא אמר ההפרה דרף חזרה א"כ תחול ההפרה דהא יכול לחזור בו תכ"ד וצ"ל דנדאי לאו בתורת חזרה אמר מופר ליכי אלא לשניהן נתפנין אבל לא כבת אחת אלא לחול ההקמה ואח"כ ההפרה וזה א"א כיין דחלה ההקמה תו לא חזייל ההפרה ודוקא גבי עולה ושלמים הוא דאמרינן לר' יוסי דלשניהם בב"א נתפנין ונחציו עולה כו' כיין דיכולין לחול פאחת והא דדזייקינן בב"ק ותמורה מהא דאמר ר"י אם פנמלף כו' דתכ"ד לאו פדבור דמי היינו דוקא מדברי ר"י דאמר אם פנמלף היינו חזרה.

אבל מהא דאמר ר"מ הרי זו תמורת עולה לא שמעינן דר"מ נמי לאו בתורת חזרה מייירי אלא באומר תחול זו ואח"כ תחול זו ומתחלה נתפנין לכה ור"י ס"ל דבכה"ג אמרינן דלחול כבת אחת נתפנין ונחציו עולה ונחציו ושלמים: והר"ן ז"ל בד"ה ופשיטין כו' פתב הלכך לר"י פשיטא דהפרה חזיילא דכי אמר ומופר ליכי כבת אחת קאמר ואי תימא כל שאינו בזה אחר זה כו' לאו מלתא היא כו' משמע מדבריו דלר"י בקנים ליכי ומופר ליכי ג"כ בב"א קאמר ותרנוייהו לא חזיילי ונשם בסוף דבריו פתב דהא דלא אמרינן ואפי' ר"מ לא קאמר אלא התם דאיפא לישנא יתירא אבל הכא דליפא לישנא יתירא בב"א קאמר פמו בתמורת עולה ושלמים ותי' ג"כ פנ"ל דהכא דא"א שיחולו פאחת אפילו בלא לישנא

נתירא אַמרינן דלזאח"ז נתפונן ויש לדקדק דמאי קשיא ליה הא איצטריה למימר לא תחול זו כו' דאל"כ תרונניהו לא חזילי דכל שאינו בזאח"ז כו'.

ועוד למאי דמסיק דהיכא דאין יכולין לחול פאחת לא אַמרינן דלבת אחת נתפונן א"כ היכי איפשוט בעינין יותר לר"י מלר"מ הא ר"י נמי מודה הכא דאי לאו דאמר לא תחול כו' ההקמה חזילא וההפרה לא חזילא וכמו שכתב הרא"ש ו"ל ונראה מדברי הר"ן ו"ל דלר' יוסי בכל גונוי אַמרינן דלבת אחת נתפונן ולר"מ דוקא הוא דכתב הכי דהיכי דא"א לחול פאחת אַמרינן דלזאח"ז נתפונן ג"כ בלא לישנא נתירא אבל לר"י לישניהם פאחד נתפונן.

וכה"ג פתבו התוס' בתמורה גבי היא שלמים ונלדה עולה דלר"מ אפי' בלא לישנא נתירא לזאח"ז נתפונן ולר"י לבת אחת נתפונן. אלא דמבעיא דרבה לקמן לא משמע פו: ובזבחים אַמרינן דלר"מ מדלא אמר תמורת עולה ושלמים ש"מ מיהדר קהדר ביה אלמא דלר"מ דיינינן ליה בחזרה וע"כ צ"ל הא דאינו יכול לחזור בו היינו משום דבהקדש אינו יכול לחזור בו וכמו שכתב הרמב"ם ו"ל או משום דמייירי בתוך כ"ד גדול וכדאיתא בב"ק פ"ק מרובה וא"כ הכא בקיים ליכי ומופר ליכי אי נדוננו בחזרה אמאי אינו יכול לחזור בו וי"ל דהא דאַמרינן בזבחים לר"מ מיהדר קהדר ביה ג"כ לאו לחזרה גמורה קאמר אלא דעתו שייחולו שתיהן זו ואח"כ זו ולא הדר ביה מקמייתא לגמרי וה"נ בקיים ליכי ומופר ליכי לא דיינינן ליה בחזרה אלא דעתו שתחול ההקמה ואח"כ תחול ההפרה ותפוס לשון ראשון והקמה חזיל הפרה לא חזיל והא דדייק הש"ס במרובה דר"י לית ליה תכ"ד היינו מהא דאמר ואם פגמלה לא אמר פלום ונמלה משמע חזרה גמורה ועיין בדברי הרמב"ם ו"ל בפ"ב מהל' שבועות שכתב דחזרת תכ"ד צריה לישנא חזרתו והוי כמו נדר טעות וא"כ הנה אפשר לומר דבתמורה דאיתא בטעות לא מהני חזרת תכ"ד ובמרובה לא משמע פו וע"כ צ"ל דחזרת תכ"ד עדיף מנדר טעות ואפי' בתמורה דאיתנה בטעות מ"מ תכ"ד יכול לחזור בו ולפ"ז דין תמורה ודין מקדש ודין מגרש סברותם הפוכות דבתמורה בטעות הוי תמורה ותכ"ד חזר בו ובמקדש הוי איפקא דבטעות לא הוי קידושין ותכ"ד אינו יכול לחזור בו ויתבאר בזה לקמן בפ"ק בתרא ובחז' בתמורה הארכת בזה ג"כ ועי' תוס' ו"ל שכתבו גבי תמורת עולה אם אמר לא תחול זו אלא א"כ חלתה זו דהשניה חלה ולא הראשונה כמו הכא דהפרה חזיל ולא הקמה ולא משמע פו בגמ' דאַמרינן דר"מ נמי מודה משמע דמודה לר"י דשתיהן חלין וסציו תמורת עולה וסציו תמורת שלמים: והרשב"א ו"ל כתב דהכא מייירי, דוקא דאמר קיים ומיפר ליכי אבל אמר קיים ליכי ומופר ליכי אַמרינן דחזר בו ותכ"ד יכול לחזור בו ועיין רא"ש ו"ל שכתב דשניהם חלין לדעת הי"מ ולא ידעינן אי מוקם אי מופר ולא הבנתי היכי שייך ספיקא בזה וגם חלות שניהם הוא דבר שא"א וכללא אַמרינן לקמן פל שאינו בבת אחת משמע דא"א שייחולו בבת אחת בשום אופן ומש"כ הש"ס והט"ז ו"ל בסי' רל"ד דאזלינן לחומרא.

משמע דמספיקא הוא דמחמרינן. א"כ לא איפשוטא בעינין פלל ומאי קאמר הש"ס ת"ש מפלוגתא דר"מ ור"י וביותר אינו מדקדק לשון הט"ז ו"ל שכתב דבעיא דלא איפשוטא היא וז"א פנ"ל וע"ש בש"ס ק"ס"ב מש"כ בשם העט"ז ומש"כ הוא ו"ל עליו ונהרי

דבריו ו"ל מבואר בדברי הרשב"א ו"ל וכמו שהבאתי: ויש להסתפק היכא דאמר האב או הבעל לארוסה קנים ליכי ומופר ליכי אי יש לקנים דבריו דהפרה תחול על חציו שיכול להפר בהקמה תחול על החצי השניה ולא יוכל השני להפר חלקו ולמ"ד מיקליש קליש לא מיבעי לי וכי מיבעי לי למ"ד מיגז גיזו ונראה דגם בזה א"א לשניהם לחול דהקמה לא חייב אלא על מה שיוכל להפר ודו"ק: גמ' קנים ומופר ליכי מהו.

ופי' הרא"ש ו"ל דמיבעי ליה אי הקמה חייב לא משום תפוס לשון ראשון ולפ"ז היכי פשיט להמהא דרבה פל שאינו בזאח"ז כו' פיון דשייך למימר הכא תפוס לשון ראשון אלא ודאי פיון דאמר ליכי לבסוף לא שייך למימר תפוס לשון ראשון אלא לפי הגירסא שהביא הר"ן ו"ל קנים ליכי ומופר ליכי בבת אחת בזה אפשר לומר תפוס לשון ראשון כמו לרבא אליבא דר"מ בלחצות דאמרין תפוס לשון ראשון אבל ע"כ הכא לא נחית לזה מדפשיט מהא דרבה וגם הפי' השני דחלין שניהם ולא ידעין אי מוקם אי מופר ג"כ קשה דאם הדבר באפשר שיחולו שניהם ג"כ לא שייך להא דרבה וכמש"ל ונראה כפי' הר"ן ו"ל דמספקא ליה הי מינייהו חייב דס"ד דעכ"פ חדא מינייהו חייב.

ופשיט ליה מהא דרבה דחדא נמי לא חייב דכל שאינו בזאח"ז אפילו בבת אחת אינו ופרש"י ו"ל דאם קרא לשניהם עשירי אין אחד עשר מקודש והוא נגד הש"ס בערובין וקדושין דהיכא דיצאו שנים בעשירי שניהם קדושים ולא באו לכלל זה פיון דאיתיה בטעות והקשה הרא"ש ו"ל מהא דאמרין בזבחים דאם אמר תמורת עולה ושלמים דתרנוניהו תפסי אפי' לר"מ ולא אמרינן פל שאינו בזאח"ז כו' משום דהתם איתיה לחצאין דאם אמר תקדש חציה לדמי עולה וחציה לדמי שלמים קדשה והתם בתמורה פליג ר"מ אפי' בחציה עולה וחציה שלמים ואמר דתפוס לשון ראשון וצריך לחלק בין חציה עולה לבין חציה לדמי עולה אע"ג דמיבעי לן התם בתמורה בהקדוש אבר לדמיה אי פשיט קדושה בכלה והוי מצי למימר דבלחצות איתא לחצאין לאביי בזבחים ובלא"ה לא ידענא מאי קשיא ליה פיון דבתמורת עולה ושלמים חלין שניהם א"כ לא שייך פלל להא דאפי' בב"א אינו דלא נאמר אלא על חלות אחד מהם היכא דא"א לשניהם שיחולו והרשב"א ו"ל הקשה ג"כ לר"י בתמורת עולה ותמורת שלמים מהא דכל שאינו בזאח"ז.

ותי' ג"כ דאיתא לחצאין בחציה תמורת עולה כו' וקשה מהא דפליג ר"י התם בחציה תמורת עולה וחציה תמורת חטאת ואמר ר"י תמות והא כה"ג ליתא לחצאין וע"כ צ"ל כמש"כ פיון דשניהם חלין לא דמיא להא דרבה והרמב"ם ו"ל פתב בהא דהוי קיום ועיין ט"ז ו"ל מש"כ בזה והיה נראה לומר דכלל דרבה במחלוקת היא וכדאיתא בעירובין דשמואל לית ליה להאי פללא והלקתא התם פשמואל אבל כפר פתבו התוס' ו"ל דבעלמא ע"כ מודה שמואל כדמוכח ממתניתין דקדושין וכן מהא דהשוחט התודה על פ' חלות ודברי הרמב"ם ו"ל גפלאים המה ומאי דפשיטין הכא מדרבא אדרבה לא שכיחא דכונתיה בשאר זוכתי ודו"ק: גמ' קנים ליכי היום מהו.

מי אמרינן כמאן דאמר לה מופר ליכי למחר דמי או דלמא הא לא אמר לה משמע דאי אמר לה מופר ליכי למחר פשיטא ליה דהוי הפרה ומאי דהו בעיא דמופר ליכי למחר משמע איפכא דאי אמר תרנוניהו לא הוי הפרה ועי' מה שכתב הר"ן ו"ל בזה אבל מדברי הרא"ש ו"ל נראה דלבעיא דקנים ליכי היום נמי פשיטא ליה דאי אמר תרנוניהו לא הוי

הַפֶּרָה וְדוֹקָא בְּקִיָּים לִיכִי הַיּוֹם לַחֲוֹד הוּא דְמִיבְעֵי דְלָמָא לְהִכִּי קְאָמַר קִיָּים לִיכִי הַיּוֹם לְמַשְׁמַע מְפָלֵל דְלִמְחַר יִהְיֶה מוּפָר וּע"כ פְּנוּנְתוֹ דְהַפֶּרָה מֵהַיּוֹם דַּאל"ה לֹא תַחֲוִיל לְמַחַר אוּ דְלָמָא הָא לֹא אָמַר לֵה וּלְעוֹלָם לֹא נֶאֱמַרְהַ הַפֶּרָה מְפָלֵל אָבֵל הֵיכָא דְאָמַר תַּרְנוּיָהּ ע"כ לִיכָא לְמִימַר דְהָא דְאָמַר קִיָּים לִיכִי הַיּוֹם פְּדֵי לְדַקְדָּק דְלִמְחַר יִהְיֶה מוּפָר דְהָא בְּהִדְיָא קְאָמַר מוּפָר לִיכִי לְמַחַר אֲלָא וְדַאי לְקִיּוּמֵי הַיּוֹם נְתַפְנוּן וְתוּ לֹא מְצִי לְהַפֵּר אֲפִילוּ אָמַר מוּפָר לִיכִי לְמַחַר וּבְהִנְיָה בְּעֵינֵן לֹא מִיבְעֵי לִיָּה אֲלָא אִי הַפֶּרָה מְפָלֵל הָוֵי הַפֶּרָה אִי לֹא אָבֵל בְּקִיָּים לִיכִי שְׁעָה מִיבְעֵי לִיָּה תַרְתִּי אִי אָמַרְיֵנוּ הַפֶּרָה מְפָלֵל וְקִיָּים לִיכִי שְׁעָה לַחֲוֹד הָוֵי הַפֶּרָה אוּ דְלָמָא לֹא הָוֵי הַפֶּרָה מְפָלֵל גַּם בְּזָה וְאִפְתִּי מִיבְעֵי לִיָּה אִי אָמַר לֵה מֵאֵי הִיָּינוּ הֵיכָא דְהַפֵּר לֵה לְאַחַר שְׁעָה בְּפִירוּשׁ מֵאֵי נְהִי דְהַפֶּרָה לֹא הָוֵי מְפָלֵל מ"מ הַקִּיּוּם לֹא הָוֵי אֲלָא לְשְׁעָה וְיָכוֹל אַח"כ לְהַפֵּר אוּ דְלָמָא פִּינּוּ דְקִיָּיְמוּ קִיָּים וְקִיּוּם לְשְׁעָה הָוֵי קִיּוּם לְעוֹלָם אָבֵל בְּקִיָּים לִיכִי הַיּוֹם לִיכָא לְמִיבְעֵי בְכַה"ג דְכִינּוּ דְלֹא הָוֵי הַפֶּרָה מְפָלֵל מִמִּילָא הָוֵי קִיּוּם לְכָל הַיּוֹם וְתוּ לֹא יָכוֹל לְהַפֵּר וּלפ"ז לְפִסְק הָרֵאשׁוּנִים ו"ל דְכָל אַת"ל פְּשִׁיטוּתָא הֵיא פֶּל הָנִי בְּעֵינֵן אִיפְשִׁיטוּ דְלֹא הָוֵי הַפֶּרָה לְבַד בְּקִיָּים לִיכִי שְׁעָה וְאַח"כ הַפֵּר לֵה דְסִלְקֵי בְתִיקוּ.

וּלפ"ז לֹא דְמֵי הַפֶּרָה לְהַקְמָה דְהַפֶּרָה מְפָלֵל לֹא אָמַרְיֵנוּ וְכִי אָמַר לֵה קִיָּים לִיכִי הַיּוֹם קִיָּים לְעוֹלָם וְהַקְמָה מְפָלֵל הָוֵי הַקְמָה וְאִי אָמַר מוּפָר לִיכִי לְמַחַר הָוֵי קִיּוּם וְהָוֵי מְצִי הַש"ס לְמִיבְעֵי ג"כ בְּמוּפָר לִיכִי לְאַחַר שְׁעָה אִי הָוֵי הַפֶּרָה אוּ דְלָמָא פִּינּוּ דְקִיָּים לְשְׁעָה דְמוּפָר לִיכִי לְאַחַר שְׁעָה קְאָמַר הָוֵי קִיּוּם לְעוֹלָם אֲלָא דִי"ל דְבִשְׁעוֹת וְדַאי לֹא הָוֵי הַקְמָה מְפָלֵל לֹא פִינּוּ דְהַרְשׁוֹת בְּיָדוֹ לְהַפֵּר כָּל הַיּוֹם: וְהַש"ס ו"ל בְּנַה"כ פְּתַב לְפָרֵשׁ לְדַבְרֵי הָרַמְבַּ"ם ו"ל הָא דְמִיבְעֵי לָן בְּמוּפָר לִיכִי לְמַחַר לֹא דְלִיָּהוּי הַקְמָה מִיבְעֵי לִיָּה דְוַדַּאי לֹא הָוֵי הַקְמָה וְאִי בְּעֵי מְצִי מִיפָר וְכִי מִיבְעֵי לִיָּה אִי הָוֵי הַפֶּרָה וּלפ"ז הָוֵי אִיפְכָא דְבַהַפֶּרָה מִיבְעֵי לִיָּה אִי הָוֵי הַפֶּרָה מְפָלֵל וּבְקִיּוּם פְּשִׁיטָא לִיָּה דְלֹא הָוֵי קִיּוּם וּבְאֲמַת מְסַתְבָּרָא אִיפְכָא דְהִיָּקָם בְּלָבוּ קִיָּים וְהַפֵּר בְּלָבוּ לֹא הַפֵּר וַא"כ מְסַתְבֵּר יוֹתֵר לוֹמֵר דְהָוֵי הַקְמָה מְפָלֵל דְהָוֵי כְּמוֹ קִיָּים בְּלָב וּלְשׁוֹן הַש"ס גַּם פֶּן לֹא מַשְׁמַע פְּדַבְרֵי הַנְּקֻדוֹת הַפְּסָף וְדו"ק: דָּף ע' מ"ט לֹא נְתַרוּקְנָה רְשׁוֹת לְבַעַל וּפִירְשׁ ו"ל דְהָוֵי לְמִילָף מְאָב וְאִין זֶה מְוִכְרַח דְאִטוּ לִיכָא שׁוּם פִּירְכָא לְמִיפְרָף וְעוֹד הֵיכִי ס"ד לְמִימַר דְבְּמִיתַת הָאָב יְתַרוּקֵן רְשׁוֹת לְבַעַל לְהַפֵּר לְבַדוֹ א"כ לְמָה לִיָּה קְרָא דָאָם בֵּית אִישָׁה נְדָרָה דְהַבְעַל לַחֲוֹדִיהָ מִיפָר מְשַׁנְשָׁאָת תִּיפּוּק לִיָּה דַע"י נִישׁוּאִין נְתַרוּקֵן רְשׁוֹת לְבַעַל כְּמוֹ ע"י מִיתָה דְהָא יוֹצֵאָת מְרֻשׁוֹת הָאָב ע"י נִישׁוּאִין וְעוֹד דְאִמַּאי אִינוּ מִיפָר בְּקוֹדְמִין דְהָא אִי נְתַרוּקְנָה רְשׁוֹת לְבַעַל יָכוֹל לְהַפֵּר אֲפִילוּ בְּקוֹדְמִין וְנִרְאָה כַּמ"ש לְעִיל דְלֹא אִיזְצָטְרִיף קְרָא אֲלָא הֵיכָא דְהַפֵּר הָאָב חֲלָקוּ וּמַת דְמְסַתְבָּרָא שְׁיְתַרוּקֵן רְשׁוֹת לְבַעַל לְהַפֵּר חֲלָקוּ לְהִכִּי אִיזְצָטְרִיף קְרָא דְבַנְעוּרִיָּה וְכַדְאָמַרְיֵנוּ לְעִיל זֹו הֵיא שְׁשִׁנִּינוּ לֹא נְתַרוּקְנָה רְשׁוֹת לְבַעַל וּבִירוּשְׁלָמֵי בְּמַתְנִיתִין מִיבְעֵי לִיָּה עַד כְּדוֹן לֹא נְתַרוּקֵן רְשׁוֹת לְבַעַל אֲלָא דְלֹא הַפֵּר הָאָב חֲלָקוּ הַפֵּר הָאָב חֲלָקוּ מִנ"ל דְלֹא נְתַרוּקֵן וּפְשִׁיט לֵה מְמַתְנִיתִין דְלִקְמָן וְכֵן הַבְעַל עַד שְׁלֵא תַפְגֵּס לְרְשׁוֹתוֹ ע"ש וּבַק"ע וְכֵן מִיבְעֵי לִיָּה בְּנְתַרוּקֵן רְשׁוֹת לְאָב עַד כְּדוֹן שְׁהַפֵּר הַבְעַל לֹא הַפֵּר הַבְעַל מִנ"ל וּפְשִׁיט לֵה מְדַתְנֵן לְקָמָן נְתַאָרְסָה בּוּ בִיּוֹם אָבִיָּה וּבַעֲלָה הָאֲחֵרוֹן מְפִירִין נְדָרִיָּה אֲלָמָא דְמִיָּרִי בְּלֹא הַפֵּר הַבְעַל דַּאי הַפֵּר הַבְעַל לְמָה לִיָּה אָרוּס אֲחֵרוֹן לְהַפֶּרָה וְאַפ"ה קְתַנִּי רִישָׁא דְנְתַרוּקֵן רְשׁוֹת לְאָב וּע"ש בְּמַתְנִיתִין קַמְיִתָא דְמַשְׁמַע הָתָם דָאָם הַפֵּר הָאָב חֲלָקוּ וְלֹא שְׁמַע הַבְעַל וְנְתַאָרְסָה הָאָרוּס הָאֲחֵרוֹן מִיפָר חֲלָקוּ שְׁל רֵאשׁוֹן וְדִלָא פְּסוּגִיתַת תַּלְמוּדִין כְּמוֹ שְׁיְתַבְּאָר לְקָמָן: ע"כ וְאִמָּא ה"מ בְּנְדָרִים שְׁלֹא נִרְאוּ לְאָרוּס

ופי' ו"ל שלא נראו לארוס היינו שלא שמעו הארוס אע"ג דנדרה בתי ארוס ויש לפירש
דלא נראו לארוס היינו שנדרה אחר מיתתו אבל מה שנדרה בתיי חשיבא נראו לארוס
ולא שמעינו לה מבנעוריה בית אביה פיון דבשעת נדרה לא היתה ברשות האב לבד
ובירושלמי אמר לה בגונוני אחרוני עד פדון נתרונה רשות לאב בנדרים שנדרה עד
שלא נתארסה דבשעת תחלת הנדר היו ברשות האב לבד להכי חוזר אליו נדרה
משנתארסה שפאו ברשות הבעל ג"כ מנ"ל ומסיק דנדרה עד שלא נתארסה ג"כ פיון
שנתארסה הנה רשות בעל עליהם ואפילו הכי נתרונן רשות לאב הכי נמי נדרה
משנתארסה דאין חילוק ביניהם וכן דייק התם לענין בעל איפכא ומסיק גם פן דבכל
גוונא לא נתרונן רשות לבעל אפילו נדרה משנתארסה ומזה משמע קצת כמו שפירשתי
דקולא וחומר בטר שעת הנדר תליא ולשון רש"י ו"ל בפ"א קמא אינו מוכן וק"ל:
אילימא דקינדשה פשהיא נערה כו' אף בוגרת לא נתרונה רשות לבעל ופירש הר"ן ו"ל
פיון דחל עליה רשות האב מקמי בגרות כו' אלא שקינדשה פשהיא בוגרת ובעית למימר
פיון דאין עליה רשות האב כל שהגיע זמן כו' עכ"ל הר"ן ו"ל משמע מדבריו דאין הבעל
מפר לר"א ע"י מזונות.

אלא שאין עליה רשות האב. ובאמת ז"א דהא תנו נמי ששהתה י"ב חודש אע"ג דאפתי
נערה היא ורשות האב עליה מ"מ כל שניזונת ע"י הבעל יכול להפר דעל דעתו היא
נודרת אלא דלשון הש"ס ג"כ צ"ע דלענין מאי קאמר אלא פשקינדשה פשהיא בוגרת
פיון דבמזונות הדבר תלוי מאי אריא שקינדשה פשהיא בוגרת אפילו קינדשה פשהיא
נערה ובגרה יפר לר"א אחר הגעת הזמן וי"ל דהש"ס הכי קאמר ואלא שקינדשה פשהיא
בוגרת ותמצי לומר דאם קינדשה פשהיא בוגרת הבעל מפר לבדו פיון דיצתה מרשות
האב קודם קדושין הא תנינא חדא זמנא דלא יפר הבעל לבדו אלא דוקא בהגיע הזמן
ומשום דהוא חייב במזונותיה ומסיק דמתני' נמי בהכי מיירי בהגיע זמן.

וכבר כתבתי לעיל דבירושלמי ס"ל לר' אלעזר דהוא ר' אלעזר בן שמוע דהבעל מפר
בארוסה בוגרת. וע"ש בריש פרקין דמשמע דוקא שנתארסה פשהיא בוגרת ועיין בק"ע
שם וכוונתיה מוקי נמי למתני' שהבעל מפר בבגור וע"כ צריך לאוקמי הכי לשיטת
הירושלמי אליבא דר' אליעזר דמתניתין לקמן דהכל תלוי במזונות.

ואם האב נותן לה מזונות גם הוא מפר לבדו. א"כ ליכא לאוקמי למתניתין דהבעל מפר
בבגור כו' אליעזר דמתני' דלקמן דהא לא יפה פח הבעל מהאב בזה ומש"ה מוקי לה כו'
אלעזר דאמר דבבוגרת מפר הבעל לבד מד"ת והא דלא תנו במתני' דיפה פח הבעל
לאחר גישואין דהוא מפר ולא האב משום דמתניתין קמ"ל דבארוסה גופא דשייכים
שניהם בהפירה יש שיפה פח האב היינו לאחר מיתת הארוס שנתרוקן רשות לאב
ובבוגרת אע"פ שהיא ארוסה יפה פח הבעל אבל בגשואה אין פאן רבותא דלא שייך
כלל שותפות בזה ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם ו"ל דנראה שמפרש כפשוטו שהבעל
מפר לעולם אפילו בגרה שלא כתב דמתני' היא דלא כהלכתא וכמ"ש לקמן דלית
הלכתא כו"א וע"ש בפירוש המשנה: דף ע"א תניא כוונתיה דשמואל כו' הנה רבו
השיטות בזה כאשר אבאר ומה שיש לדקדק בדבריהם שיטת רש"י ו"ל היא דמיייתי
תניא כוונתיה מהא דב"ה דאמרי בסיפא בשמע בעלה דאין האב יכול להפר אלא עם ארוס

אלמא דארוס מיפר אפילו נדרים שגראו לארוס ראשון וב"ש וב"ה פליגי בנדרים שגראו לארוס אי גתרוקנה רשות לאב ב"ש ס"ל דבנדרים שגראו לארוס נמי גתרוקנה רשות לאב וקאב לבדו מיפר וב"ה ס"ל דבנדרים שגראו לארוס לא גתרוקנה רשות לאב ואינו יכול להפר לבדו כ"א בצירוף הארוס ושיטתו נפלאה היא דהא באב ליפא פלוגתא וכ"ע מודים דאפילו גראו לארוס גתרוקן רשות לאב וכדאיתא בפרייטא לעיל וסתמא דהש"ס לעיל: והרא"ש ז"ל הביא שני גוסקאות בזה גוסקא הראשונה היא דגרסינן בסיפא נמי שמע אביה והפר לה ורישא מיירי באב וארוס וסיפא מיירי באב גרידא וב"ש וב"ה בתרנוייהו פליגי במיגז גיזו.

וקא דתניא פנותיה דשמואל הוא מרישא דתני גתארסה בו ביום. ע"כ בשמע הארוס מיירי ולא ס"ל פהר"ן ז"ל דהאב ג"כ אינו יכול להפר אלא ביום שמיעה ולא אזלינן בתר מיתת הארוס.

והרא"ש ז"ל ס"ל דאזלינן בתר מיתת הארוס ואם פן למה נקט גתארסה בו ביום. ע"כ קאי אשמע ארוס וש"מ דארוס אחרון מצי מיפר אפילו נדרים שגראו לארוס ראשון והקשה ז"ל על גוסקא זו דא"כ מאי קאמר בנדרים שגראו לארוס נמי גתרוקנה רשות לאב לב"ש פיון דלא פליגי בהכי כלל ע"ש עוד מה שהקשה ע"ז ומסיק פאינד גוסקא דגרסינן בסיפא שמע בעלה והפר לה כו' וב"ש וב"ה פליגי בתרתי ברישא פליגי לב"ש דמיגז גיזו מש"ה יכולין אביה ובעלה להפר נדריה ולב"ה דמיקליש קליש האב והארוס ג"כ אין יכולין להפר כמו האב לבד דאין יכול להפר לב"ה ובסיפא בשמע בעלה פליגי בנדרים שגראו לארוס לב"ש לא זכה בהן ארוס אחרון והאב לבדו מיפר אפילו פשנתארסה לאחר וב"ה סברי דזכה בהן הארוס ואין האב יכול להפר אלא עם הארוס ולפ"ז למאי דקי"ל כב"ה אם שמע אביה והפר לה ומת הבעל אין הפרה לנדרה לא ע"י האב ולא ע"י שניהם האב והארוס האחרון משום דמיקליש קליש ובשמע בעלה והפר לה פשנתארסה לאחר שניהם מפירין ולא האב לחוד: והר"ן ז"ל פתב בזה ג"כ ב' שיטות.

הראשונה דהא דקאמר הש"ס ב"ש סברי נדרים שגראו לארוס נמי גתרוקנה רשות לאב ומיגז גיזו הפל קאי אסיפא דשמע בעלה והפר לה דאמרי ב"ש דאפילו גתארסה לאחר האב לבדו מיפר ואין לארוס אחרון זכות בו והיינו משום דמיגז גיזו ואיסתליק ליה ארוס לגמרי וב"ה סברי מיקליש קליש ולא איסתליק ליה ארוס לגמרי וזכה בהן ארוס אחרון ואין האב מיפר לבדו ולפ"ז תרנוייהו ס"ל כשמואל בנדרים שגראו לארוס דב"ש נמי לא פליגי אלא היכא דהפר הבעל ולפ"ז ברישא דשמע אביה והפר כ"ע מודים דאביה ובעלה מפירין נדריה אפילו לב"ה דס"ל מיקליש קליש וכמ"ש הר"ן ז"ל דארוס אחרון פרעיה דראשון הוא: והקשה על פירוש זה ומסיק ג"כ בפירוש הרא"ש דב"ש וב"ה ברישא וסיפא פליגי ברישא בפלוגתא דמיגז גיזו ואין חילוק בין אב לחוד בין אב וארוס ולב"ה בכל גונוי אין יכולין להפר ובסיפא בנדרים שגראו לארוס לב"ש לא זכה בהן ארוס אחרון ואב לחודיה מיפר: ולב"ה אב אינו יכול להפר אלא עם הארוס וכשמואל ולא הבנתי מה שגוסתפק הר"ן ז"ל לעיל בד"ה ודלמא בנדרים שלא גראו לארוס אם האב לחודיה מיפר בנדרים שלא זכה בהן ארוס אחרון דהא מוכח משמעתינ דלב"ש אב לחודיה מיפר: וכל שיטות אלו לא אתיין אלא למאן דמפרש לעיל דבית שמאי ובית הלל

בפלוגתא דמיגז גניז לא פליגי אלא בסיפא דבריינתא לעיל בשמע אביה והפר לה אבל לדברי הרמב"ם ז"ל דס"ל דב"ה ברישא בשמע בעלה והפר לה נמי פליגי וס"ל דמיקליש קליש.

א"כ ליכא לפרושי כפי הרא"ש והר"ן ז"ל בשם התוס' דבתרמי פליגי דא"כ בסיפא לב"ה אמאי אביה ובעלה מפירין נדריה פיון דמיקליש קליש ומידי דהוי ארישא דשמע אביה והפר לה דס"ל לב"ה דשניהם ג"כ אין יכולין להפר וע"כ צ"ל לשטתו דהאב והבעל אפילו לב"ה יכולין להפר אע"ג דמיקליש קליש ומסיפא לחוד הוא דמיייתי ת"כ דשמואל דב"ש וב"ה פליגי בסיפא וב"ש סברי דאפילו בנתארסה לאחר האב לחודיה מיפר והנינו משום דס"ל דבנדרים שגראו לארוס נתרוקנה רשות לאב ואין זכיה לארוס בהן והאב יכול להפר דמיגז גניז ובין לא נתארסה ובין נתארסה האב לחודיה מיפר.

וב"ה סברי דבין נתארסה ובין לא נתארסה אין האב יכול להפר דמיקליש קליש. אבל אביה ובעלה מפירין משום דנדרים שגראו לארוס ראשון ג"כ האחרון מיפר אלא דלפ"ז לא שמעינן להא מדברי ב"ה ודלמא ב"ה נמי מודו דאין ארוס אחרון מיפר בנדרים שגראו לארוס ועל הפרת האב לחוד הוא דפליגי דאין האב יכול להפר וי"ל דמשמע ליה דארישא קאי דאמי לאשמעינן דין אביה ובעלה דמפירין נדריה ואמי ב"ש לאיפלוגי דבשמע בעלה והפר לה אין הארוס מיפר אלא האב לחוד משמע דב"ה ס"ל דגם בזה האב והבעל מיפר ולפי שיטה זו א"ש דאשמעינן פלוגתא דב"ש וב"ה בשמע בעלה והפר לה ולא בשמע בעלה לחוד פיון דפלוגתיהו בנדרים שגראו לארוס משום דאמי לאשמעינן פלוגתיהו בלא נתארסה נמי אבל לשטת הרא"ש והר"ן ז"ל הוי מצי לאשמעינן פלוגתיהו בשמע בעלה לחוד: והרשב"א ז"ל פתב בזה לפרש דהא דאמרין לב"ש תרנוניהו טעמי נדרים שגראו לארוס נתרוקנה רשות לאב.

ומיגז גניז משום דאי מיקליש קליש לא הנה פח לאב לחוד להפר בלא ארוס ולא זכיתי להבין דבריו ז"ל. דא"כ מאי טעמא מיפר האב לב"ה אחר הפרת הבעל היכא דלא נתארסה.

וכמש"כ הוא ז"ל פיון דמיקליש קליש וע"כ לא מהני הך סברא דמיקליש קליש אלא במקום ארוס. וכיון דב"ש ס"ל דאין זכיה לארוס אחרון בנדרים שגראו לראשון א"כ אפילו ס"ל דמיקליש קליש האב יכול להפר כמו עד שלא נתארסה פיון דארוס כמאן דליתא אלא דמדבריו ז"ל לעיל בד"ה אי בנדרים שלא נראו לארוס כו'.

נראה דב"ה לא אמרי דאביה ובעלה מפירין נדריה ולא האב לחודיה אלא דוקא היכא דהפר הבעל דמיקליש קליש אבל אם לא הפר הבעל אלא שמע לחוד גם לב"ה האב לחוד מיפר אפילו איכא ארוס וא"כ י"ל דב"ש נמי ס"ל כשמואל דארוס אחרון זוכה בנדרים שגראו לארוס אלא פיון דס"ל מיגז גניז הוי פלא הפר כלל ויכול האב להפר לחוד.

אלא דא"כ לא משכחת לה לב"ש נדרים שגראו לארוס שישתתף ארוס האחרון בהפרתה דבלא הפר הבעל כלל לכ"ע האב לחודיה מפר ואי בהפר הבעל הא לב"ש מיגז גניז והוי פלא הפר ועוד דלפי שיטה זו הא דילפינן מעליה יתירא דארוס זוכה בנדרים שגראו

לאַרוס ראשון לאַ מיירי אַלאַ בַּהַפֵּר הַבַּעַל אוֹ הַפֵּר הָאֵב וְשִׁמְעֵה הָאָרוֹס אִי גִימָא דְהָאֵב
וְאָרוֹס אַחֲרוֹן יְכוּלִין לְהַפֵּר וּכְמוֹ שְׁנִסְתַּפֵּק שֵׁם הַרְשָׁבָא ו"ל וְכַמָּה דְחֻוּקָה הִיא שִׁיטָה זֹה
וּמָה אַעֲשֶׂה אִם לְהַרְשָׁבָא ו"ל מִיִּסְבָּר לִיָּה טְפִי בְּשִׁיטָה זֹה ע"ש בְּדַבְרֵי בְּאִנְרָה אַבְל
הָרָא"ש וְהָר"ן ו"ל נִרְאֶה דְלֹא ס"ל הִכִּי אַלְא דְכָל בְּמַקּוֹם אָרוֹס אִין הָאֵב לְחוּד מִיִּפֵּר בְּכָל
גְּוֹנֵי וְעֵינֵן בְּזָה בְּדַבְרֵי הַטּוֹר וּב"י וְלַח"מ ו"ל וּבַד' הַט"ז מָה שְׁכַתְּבוּ בְּזָה: וְהִנֵּה הַפִּי
הַפְּשׁוּט בְּשִׁמְעֵתִין הוּא לְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל דְלִשְׁיטָתוֹ א"ש הַגִּי תְרִי טַעְמֵי דְקֶאָמֵר לַב"ש
אַלְא דִּישׁ לְדַקְדָּק לְשִׁיטָתוֹ דַּס"ל דְהָאֵב מִיִּפֵּר כָּל נְדָרֵי בַתּוֹ א"כ אִמָּאִי לֹא יִפֵּר שְׁאָר נְדָרִים
אַפִּילוּ בְּמַקּוֹם אָרוֹס כְּמוֹ לַב"ש דַּס"ל בְּנְדָרִים שְׁנִרְאוּ לְאָרוֹס רֵאשׁוֹן דְאִין לְאַחֲרוֹן זְכִיָּה
בְּהֵם הָאֵב לְחוּדֵיהּ מִיִּפֵּר א"כ שְׁאָר נְדָרִים נְמִי דְאִין לְאָרוֹס זְכִיָּה בְּהֵם דְהָא אִין לוֹ זְכִיָּה
אַלְא בְּנְדָרֵי עֵינֵי נֶפֶשׁ אִמָּאִי לֹא יִפֵּר הָאֵב לְחוּדֵיהּ פִּינּוֹ דְלֹא נִגְרַע כַּח הָאֵב אַפִּילוּ נִתְאַרְסָה
בְּדַבְרֵי שְׁאִין לְאָרוֹס זְכִיָּה בְּהֵם וצ"ע: דָּף ע"ב הָר"ן ו"ל הִבִּיא דְבָרֵי הַרְשָׁבָא ו"ל שְׁכַתְּבֵי
דְאִיִּפְשִׁיטָא בְּעֵינֵי דְגִירוּשִׁין לְאוּ פְהֶקְמָה דְמִי מְהָא דְשִׁמוּאֵל דְלַעִיל.

וְלִכְאוּרָה מִמִּתְנִיתִין דְסוּף מְכִילְתִין דְמִיִּתִי הַש"ס הִכָּא נְדָרָה בּוּ בִיּוֹם כּו' דְמוֹקִי לָהּ
בְּנִשְׁוֹאָה נְמִי ש"מ דְגִירוּשִׁין כְּשִׁתִּיקָה דְאִי פְהֶקְמָה מֵאִי אִירִיָּא מִשׁוּם דִּיִּצְתָה לְרִשׁוּת עֲצָמָה
שְׁעָה אַחַת וּכְדִתְנִן הֵתֵם הָא בְּלֹא"ה גִירוּשִׁין פְהֶקְמָה וּבְאַמַּת ק"ק הִכִּי ס"ד הִכָּא דְמִיִּרִי
בְּאָרוֹסָה א"כ מֵאִי הֵאִי דִתְנִן הֵתֵם זֶה הַפִּלְל כָּל שְׁיִצְתָה לְרִשׁוּת עֲצָמָה שְׁעָה אַחַת אִינוּ
יְכוּל לְהַפֵּר הָא טַעְמָא לְאוּ מִשׁוּם הִכִּי הוּא אַלְא מִשׁוּם דְגִירוּשִׁין פְהֶקְמָה וְעֵינֵי לְקַמֵּן בְּסוּף
מְכִילְתִין בְּמִתְנִיתִין הַנ"ל שְׁפִירֵשׁ הָרָא"ש וְהַרְע"ב ו"ל דְאַחַר שְׁהִחְזִירָה שְׁמַע אֵת נְדָרָה
וּא"כ מֵאִי אִרְיָא הַחְזִירָה בּוּ בִיּוֹם אִפִּי הַחְזִירָה אַחַר כְּמָה יָמִים נְמִי חֲדָא רְבוּתָא הִיא
וּבִירוּשְׁלָמִי לְקַמֵּן בְּסוּף מְכִילְתִין נְמִי מִשְׁמַע דְגִירוּשִׁין כְּשִׁתִּיקָה דְמִיָּא ע"ש: ע"ב לְכִי
שְׁמַע הוּא דְמִיִּפֵּר וּפִי ו"ל דְלְכִי שְׁמַע צְרִיךְ לְחֻזּוֹר וְלְהַפֵּר וְהָא דְקֶאָמֵר הַשְׁתָּא הוּא לְהַדוּרִי
בְּעֻלְמָא אַבְל אִם אָמֵר לְכִי שְׁמַעֲנָא יִהְיוּ מוֹפְרִים לֹא מְהִי מִשׁוּם דְלֹאֲחַר שְׁנִשְׁאֲתֵי אִין
לְאַבְיָה רִשׁוּת בָּהּ וּא"א לְהַפְרָה לְחוּל אֲזִי אַבְל לְקַמֵּן גְּבִי פְלוּגְתָא דַּר"א וְרַבְּנָן גְּרַסִּין
דְאָמֵר לְכִי שְׁמַעֲנָא וְלְכִי שְׁמַע חַל הַפְרָה דְלִמְפֵרַע וְנִרְאֶה דְכָל שְׁלֵא שְׁמַע הַנְּדָר חַל עֲלֵיהּ
וְלְכִי שְׁמַע חַל הַפְרָתוֹ אַבְל קוֹדֵם שְׁמִיעָה אֲסוּרָה לְעַבְדוֹר עַל נְדָרָה וּמִש"כ הָרָא"ש ו"ל
דְהוּי הַפְרָה לְמִפְרַע לְאוּ לְמִיִּרָא דְחַל הַפְרָה לְמִפְרַע דְנִדְאִי לֹא חֲלָה אַלְא אַחַר שְׁמִיעָה
וּא"כ תִּיקְשִׁי מְהָא דִילִיף ר"א לְקַמֵּן בַּק"ו מְזַרְעִים וּפְשִׁיט מִיָּנָה דַּר"א לֹא חִיִּילִין כָּלֵל
קֶאָמֵר וּלְפִי הֵאִי אוֹקִימָתָא דְלְכִי שְׁמַעֲנָא הָא נִדְאִי חִיִּילִין אִם לֹא שְׁנִדְרָה בְּפִנּוּ דְבִזָּה י"ל
דְהַנְּדָר לֹא חִיִּיל פִּינּוֹ דְהַנְּדָר וְהַשְׁמִיעָה כְּאַחַת הֵם וְכוּלֵיהּ שְׁמַעֲתָא לְקַמֵּן מִשְׁמַע דְלֹא בְּעֵינֵי
שְׁמִיעָה אַלְא הַפְרָה חֲלָה תִיקְרָף בְּשַׁעַת נְדָרָה: וּבְקוֹשְׁיָא דְסִיפָא וְכֵן הַבַּעַל אִיפָא גְּוֹסְחִי
דְגִרְסִי לְכִי שְׁמַעֲנָא: וְכַתְּבֵי הַרְשָׁבָא וְהָר"ן ו"ל דְגְבִי בַעַל שְׁנִכְנִסַת לְרִשׁוּתוֹ מְהִי הַפְרָתוֹ
הַשְׁתָּא לְכִי שְׁמַע וְכַתְּבֵי הָר"ן ו"ל בְּטַעַם הַדְּבָר דְהָא דְאִין הַבַּעַל מִיִּפֵּר בְּקוֹדֵמִין הוּא מִשׁוּם
דְלִיפָא שְׁוִתְפוֹת דָּאֵב אַבְל הִכָּא דְכָבֵר הַפֵּר הָאֵב חֲלָקוֹ מְצַטְרַפַת הַפְרָתוֹ עִם הַפְרָת הָאֵב
וּדְבָרֵי ו"ל צ"ע הִכִּי מְצַטְרַפִי הַפְרָתוֹ הָא הַפְרָת הָאֵב חִיִּיל לְכִי שְׁמַע קוֹדֵם נִשְׁוֹאִין וְהַפְרָת
הַבַּעַל חִיִּיל לְאַחַר נִשְׁוֹאִין לְכִי שְׁמַע וְאִין הַפְרָת שְׁנִיָּהֵם כְּאַחַד וְאַנּוּ קִי"ל דְבְּעֵינֵי שְׁפִירֵי
שְׁנִיָּהֵם כְּאַחַד וּמִסְתַּבְרָא דְאֲזִלִּין בְּתַר חֲלוֹת הַפְרָה וְלֹא בְּתַר אֲמִירָה לְחוּד וְעוֹד דְהָא ע"י
נִשְׁוֹאִין בְּטִלָּה הַפְרָת הָאֵב כְּמוֹ ע"י מִיתָה וּבְכָל גְּוֹנֵי תְנִין אִין הַבַּעַל מִיִּפֵּר בְּקוֹדֵמִין אִפִּי
אִם הַפֵּר הָאֵב חֲלָקוֹ וּמָה יוֹעִיל צִירוּף אֲמִירַת הַפְרָתוֹ כֹּא' פִּינּוֹ דְאִיוּחֲלִין כְּאַחַד וּבְשַׁעָה

שְׁהִיא חֲלָה אֵין יָכוֹל לְהִפָּר עוֹד וְהָרָ"ן ו"ל הוֹסִיף וְכָתַב דְּאֶפְשָׁר דְּלִכִּי שְׁמַע מְשַׁעָה שְׁהִפָּר
לָהּ הוּא דְחִיָּיל הֶהֱפָרָה וְגַם זֶה צ"ע פִּינּוֹן דִּס"ל הִשְׁתָּא דְבַעֲיָנָן שְׁמִיעָה דְּוָקָא וּמְאִיזָה טַעַם
יְחוּל הֶהֱפָרָה לְמַפְרָע אַם לֹא שְׁאָמַר בְּפִירוּשׁ לִכִּי שְׁמַעְנָא מוּפָר לִיכִי מְהֻשְׁתָּא וְגַם זֶה מִנּוּן
לָנוּ דְמַהֲנִי וְעוֹד דֹּא"כ גַּם הָאָב יָפָר לִכִּי שְׁמַע פִּינּוֹן דְּהֶפָּרָה חִיָּילִי מְהֻשְׁתָּא וְדִין זֶה נַפ"מ
אֶפְיָלוּ לְמֵאִי דְקִי"ל דְּבַעַל מְיָפָר בְּלֹא שְׁמִיעָה הִיכָא דְאָמַר לִכִּי שְׁמַעְנָא וְשְׁמַע אַחַר
הַנְּיֻשׁוֹאִין אִי הָוִי הֶפָּרָה: וְיִשׁ לְדַקְדָּק עוֹד בְּשִׁמְעָתִין בְּהָא דְלֹא בְּעִי רַמב"ח אֵלֵּא הֶפָּרָה
בְּלֹא שְׁמִיעָה וְלֹא מִיבְעִי לִיָּהּ בְּהַקְמָה בְּלֹא שְׁמִיעָה וּקְרָא דוֹשְׁמַע אִישָׁה נְאָמַר גְּבִי קִיּוּם
וְשְׁמַע אִישָׁה וְהִתְרִישׁ לָהּ אֵלֵּא דְלַעֲנָנָן שְׁתִּיקָה פְּשִׁטָּא דְבַעֲיָנָן שְׁמִיעָה וְכִי אִינְצֻטְרִיָּה קְרָא
ע"כ לְהֶפָּרָה אוֹ לְקִיּוּם אִינְצֻטְרִיָּה וְאִמְאִי לֹא מִיבְעִי לִיָּהּ נְמִי בְּקִיּוּם בְּלֹא שְׁמִיעָה וּלְקַמְן גְּבִי
פְּלוּגָתָא דִּר"א וְרַבְּנָן בְּכָל גְּדָרִים שְׁתַּדְּנָרִי כ"ע מוֹדִים דְּהָרִי הֵן קִינְיָמִין לֹא אָמַר פְּלוּם
וּפִירֵשׁ הָרֵא"ש ו"ל מְשׁוּם דְּהָרִי קִיּוּם בְּטַעוֹת וַא"כ הִיָּה נִרְאָה דְמַהֲאִי טַעְמָא נְמִי אַם אָמַר
פְּל גְּדָרִים שְׁתַּדְּרֵת הָרִי הֵן קִינְיָמִין ג"כ לֹא אָמַר פְּלוּם דְּהָרִי נְמִי קִיּוּם בְּטַעוֹת שְׁמָא גְּדָרָה
גְּדָרָה שְׁהוּא מְצַטְטַר בּוֹ וַא"כ תִּיקְשִׁי לְרַבְּנָן אִמְאִי לֹא מְקַשְׁיָנָן הֶפָּרָה לְהַקְמָה דְּהֶפָּרָה בְּלֹא
שְׁמִיעָה ג"כ לֹא פְּלוּם הִיא וְרַש"י ו"ל פִּירֵשׁ לְקַמְן הָא דְּהָרִי הֵן קִינְיָמִין לֹא אָמַר פְּלוּם
הוּא מְשׁוּם דְּהָרִי דְּבָרָה שְׁלֵא בָּא לְעוֹלָם וַא"כ בְּגְדָרִים שְׁכַבְרָה גְּדָרָה י"ל דְּמַהֲנִי קִיּוּם בְּהוּ
וַא"כ תִּיקְשִׁי אִיפְכָּא לְיַקוּשׁ הֶפָּרָה לְהַקְמָה דְּמַהֲנִי בְּלֹא שְׁמִיעָה וְהִיָּה נִרְאָה בְּזוּהַ דְּקִיּוּם
וְדֹאִי לִיכָּא בְּלֹא שְׁמִיעָה דְּלִכִּי שְׁמַע יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ מְהַקְמָתוֹ וְכִי לֹא חִזַּר בּוֹ מִמִּילָא הוּקַם
הַגְּדָרָה ע"י שְׁתִּיקָה וַא"כ לִיכָּא נַפ"מ בְּקִיּוּמוֹ פְּלָל אַבְּל בְּהֶפָּרָה שְׁפִיר מִיבְעִי לִיָּהּ דְּאִם יָכוֹל
לְהִפָּר בְּלֹא שְׁמִיעָה הָרִי פְּכָר הַנּוֹתַר הַגְּדָרָה וְאֶפְיָלוּ חוֹזֵר בּוֹ מְהַפְּרָתוֹ לְאַחַר שְׁמִיעָה לֹא
פְּלוּם הִיא אֵלֵּא דְאִם פֶּן הִיכִי מְקַיְשִׁינָן לְקַמְן הֶפָּרָה לְהַקְמָה בְּגְדָרִים שְׁלֵהֲבָא הָא הַקְמָה
שְׁאֵנִי פִינּוֹן דְּיָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ נְהַקְמָתוֹ לֹא פְּלוּם הוּא וִי"ל דְּבַהֲפָרָה ג"כ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ עַד
שְׁלֵא תִדְוֹר וְר"א לֹא אָמַר דְּמוּפְרִים אֵלֵּא אַם לֹא חִזַּר בּוֹ קוֹדֵם שְׁתַּדְּוֹר וְרַבְּנָן מְקַשִׁי הֶפָּרָה
לְהַקְמָה דְּלֹא חִיָּיל פְּלָל קוֹדֵם שְׁתַּדְּוֹר אֵלֵּא מְדַבְּרִי הָרָ"ן ו"ל לְקַמְן בְּשִׁמְעָתִין מְשַׁמַּע דִּלְר"א
אֵינּוּ יָכוֹל לְחַזֵּר מְהַפְּרָתוֹ אֶפְיָלוּ קוֹדֵם שְׁתַּדְּוֹר אַע"ג דְּלֹא יִדְעָנָא טַעְמָא מֵאִי וְהָרָ"ן ו"ל
לְקַמְן פִּירֵשׁ טַעַם אַחַר הָא דְּלֹא הָוִי קִיּוּם קוֹדֵם הַגְּדָרָה וְיִתְבָּאֵר לְקַמְן אִי"ה: הָאוּמַר
לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס כּו' וְהָא לֹא שְׁמַע כּו' וְהַקְשׁוּ ו"ל הָא שְׁמַע אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס וְשְׁלוּחּוֹ שְׁל אָדָם
פְּמוֹתוֹ וְתִירֵץ הָרֵא"ש ו"ל דְּלַעֲנָנָן שְׁמִיעָה לֹא שְׁיִיכָא שְׁלִיחוֹת וְהָרָ"ן ו"ל בְּשֵׁם הַתּוֹס' ו"ל
תִּי דֹאִי אֵין הַבַּעַל יָכוֹל לְהִפָּר בְּלֹא שְׁמִיעָה א"כ הִיכִי מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ דְּכִי שְׁמַע
אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס מֵאִי הָוִי פִּינּוֹן דְּבַעַל לֹא מְצִי מִיפָּר וְלַעֲנָ"ד הַדְּבָר מִןכְּרַח כְּדַעַת הָרֵא"ש ו"ל
דְּבַשְׁמִיעָה לֹא שְׁיִיכָא שְׁלִיחוֹת דֹּא"כ לְמָה לִיָּהּ לְהַש"ס לְשִׁנּוּי דְאָמַר לִיָּהּ לִכִּי שְׁמַעְנָא
הָא אֶפְיָלוּ אָמַר לִיָּהּ הִפָּר לָהּ לִכִּי תִשְׁמַע ג"כ שְׁפִיר מְצִי מְשׁוּנֵי שְׁלִיחַ פִּינּוֹן דְּהוּא עַצְמוֹ יָכוֹל
לְהִפָּר לָהּ בְּכַה"ג דְּאָמַר מוּפָר לִיכִי לִכִּי שְׁמַעְנָא שְׁלִיחַ נְמִי מְצִי מְשׁוּנֵי לְהִפָּר לָהּ לִכִּי שְׁמַע
הַשְׁלִיחַ אֵלֵּא וְדֹאִי שְׁמִיעַת הַשְׁלִיחַ לֹא פְּלוּם הִיא וִי"ל דִּס"ל לְהַתּוֹס' ו"ל פִּינּוֹן דְּאֵין לוֹ פַּחַ
לְהִפָּר כ"ז שְׁלֵא שְׁמַע אַכְתִּי לֹא בַר שְׁוִיָּא שְׁלִיחַ הוּא קוֹדֵם שְׁמִיעָה וְלֹא נַעֲשֶׂה שְׁלוּחּוֹ
אֵלֵּא לְאַחַר שְׁמִיעַת הַבַּעַל וְכִמוֹ שְׁכַתְּבַת הָרָ"ן ו"ל דְּהִכִּי אָמַר לִיָּהּ לְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס וְאַפּוֹטְרוֹפּוֹס
נְמִי הִכִּי אָמַר לָהּ מוּפָר לִיכִי לִכִּי שְׁמַע בְּעֻלְיָהּ: וְכָתַב הַרְמְב"ם ו"ל דֵּה"ה דְּאֵינּוּ יָכוֹל
לְקַיְמִים ע"י שְׁלִיחַ וּלְפִי מַש"כ הָרָ"ן ו"ל דְּמִיתוּרָא דְאִישָׁה יִפְרַצּוּ יְלַפִּינָן א"כ לֹא שְׁמַעֲנָן
אֵלֵּא בְּהֶפָּרָה אַבְּל לֹא בְּקִיּוּם וְיִשׁ לְחַלֵּק בִּינֵיהֶם פִּי הִיכִי דְקִינְיָמִין בְּלַבּוֹ קִינְיָמִין וְהִפָּר בְּלַבּוֹ

אינו מופר וע"י שליח נמי הוי כמו קנים בלב וי"ל דס"ל דיליף ממשמעותא דאישה וא"כ ה"ה בקיום וכן משמע בגמרא פ"ק השואל בב"מ דקאמר הש"ס דאם אמר לשלוחו השאל לי עם פרתך במחלוקת דר' יאשיה ור' יונתן היא שנויה ואי מיתורא ילפינן ה"כא א"כ מנ"ל למילף לענן שאילה בבבלי א"כ אי ילפינן ממשמעותא דאישה ה"ה נמי פתיב בעליו ועיין תוס' ו"ל שם שכתבו דה"ה נמי איפא בעליו יתירא ולענן אב פתיב הרמב"ם ו"ל ג"כ דהוא מיפר ולא שלוחו ודקדק הלח"מ ו"ל מנ"ל למילף אב מבעל פיו דלשיטתו אינן שוין דהאב מיפר כל נדרים ובספרי יליף מפי הנאי אביה אנתה ולא השליח ובאמת מצינו עוד בכמה מקומות דממעטין שליח ממשמעותא דקרא כמו לענן סמיכה וסמך ידו ולא יד שלוחו וכן חליצה וקראו לו וגבי עגלה ערופה ומדדו וכבר פתבתי בזה ביבמות שם בחי' ויש לדקדק קצת הא דאמרין לעיל לא תחול הקמה א"כ חלה הפרה והא תנאי הוא זה ולא מהני במלתא דליתא ע"י שליח.

וי"ל דנדרים שאני וכמ"ש בזה בחי' ביבמות: דף עג א"כ חרש דלאו בר מישמע הוא מיעפא ביה שמיעה וכדר' זירא כו' ולא דמי הך דהכא להא דר' זירא בעלמא דבילה מצוה היא בעלמא והיכא דאינה ראויה מעפכה וכמ"ש התוס' ו"ל בכמה דוכתי דמסתמא הקפידה תורה שיהיה עכ"פ ראויה לקיים בו המצוה אבל הכא היכא דבר שמיעה הוא ליכא בשמיעה מצוה כלל וכדתנן דרף תלמידי חכמים וא"כ היכי מדמת לה להא דר' זירא והתוס' ו"ל ביבמות פ"ק מצות חליצה פתבו דמ"ש"ה מספקא ליה לרמב"ם הכי אי דמי להא דר' זירא אי לא משום דשמא ושמע אישה לא פתביה רחמנא למצוה אלא לאורחא דמלתא ואם כן אפילו בחרש לא מעכבא ועיין שם בחי' מ"ש"כ בדבריהם ו"ל: וכתב הרא"ש ו"ל דחרש דקרא מיירי ה"כא מדבר ואינו שומע.

אבל חרש דרבנן ברמיזה לא מפקע נדר דאורייתא ועוד שדינו פשוטה וכן מסתבר פיו דאין לו דעת לשום דבר מה"ת א"כ הפרתו לאו פלום היא אלא דיקשה מפאן לד' הרמב"ם ו"ל שפתב בפ' כ"ט מהלכות מכירה דחרש המדבר ואינו שומע אין לו דעת למקח וממכר בחרש גמור וא"כ למה ליה קרא דאינו מיפר הא בלא"ה אינו יכול להפר פיו דאין לו דעת וכבר הקשו עליו מפרשי דבריו ו"ל ע"ש ואפשר לומר דהכא מתקנתא דרבנן הנה יכול להפר דכל הנודרת ע"ד בעלה היא נודרת ולדברי ר"א דאמר הכי גבי בוגרת לקמן אבל מהא דפריף לעיל מר"א דאמר הרי הן מופרין והא לא שמע אלמא דאפי' מתקנתא דרבנן אינו מיפר בלא שמיעה ויש לדחות דמדרבנן הוא דפריף ה"ה וכמ"ש הר"ן ו"ל שם ועוד דר"א נמי משמע במתניתין דמדאורייתא הרי הן מופרין ובלא"ה נמי לא שייך למימר ה"ה ע"ד בעלה היא נודרת פיו שנודרת אחר הפרתו אבל בחרש המדבר ואינו שומע הנה נראה דלר"א מיפר מתקנתא דרבנן וי"ל דכל דלאו בר מישמע הוא אינה נודרת על דעתו ג"כ ודו"ק: מהו שיפר לב' נשיו פאחת ופשיט לה מפלוגתא דר"י ורבנן בהשקאת שתי סוטות ויש מפרשים דתליא בפלוגתא דלת"ק דוקא ה"ה מפני שלבה גס בה אבל בעלמא אותה לאו דוקא.

ולר"י אותה דוקא בכל מקום אבל הרמב"ם ו"ל פתיב דלכ"ע דרשינן אותה אלא דת"ק ר"ש הוא דנריש טעמא דקרא וא"כ ה"כא לכ"ע אותה דוקא ואינו מיפר לשתי נשיו והרמב"ם ו"ל פסק הכא דכחל להפר ב' נשיו ולענן ב' סוטות נראה דפסק פרבי יהודה

מקרא דוהשביע הפהן אותה או והקריב הפהן אותה וא"כ דבריו ו"ל פסתי אהדדי וכן דקדק הלח"מ ו"ל וכתב הוא ו"ל דפסק כת"ק דשם יש טעם בדבר שלפה גם בה אבל בעלמא לא דרשינן אותה וקשה לדבריו ו"ל דא"כ אמאי לא כתב דרותתת מותר להשקות בשנים פאחד פדאיתא בסוטה דף ח' ועוד דהא מוקמינן לת"ק התם כר"ש דדריש טעמא דקרא נאנן לא קיי"ל כר"ש וי"ל פנינן דבריינתא התם תני להא דאין משקין ב' סוטות בכלל כל הני דאין עושין מצות חבילות וע"כ אתינתא כת"ק דלר"י בלא"ה אסור בכל גונו ממיעוטא דאותה אבל לת"ק ברותתת מותר וקמ"ל דבכהן אחד אסור משום מצות חבילות ומש"ה איפא למיפסק כת"ק אע"ג דבעלמא לא קיי"ל כר"ש למידרש טעמא דקרא אבל מפשט דברי הרמב"ם ו"ל לא משמע הכי וכנ"ל מדלא כתב דרותתת מותר אלא דגבי הוצאת פרה פליגי נמי תנאי הכי דת"ק אמר דאסור להוציא אחרת עמה שלא יאמרו שחורה או שנים שחטו ור' יוסי אמר לא מן השם הוא זה אלא משום דכתיב והוציא אותה לבדה ומסיק התם דאיפא בינייהו חמור דלת"ק שרי דליפא למיחש שמא יאמרו ופי' הרמב"ם ו"ל בפ"ד דפרה כת"ק משום שלא יאמרו אע"ג דמוקמינן התם ג"כ כר"ש ולא כתב נמי דחמור מותר להוציא אבל מדכתב התם גבי הוצאת פרה הטעם שמא יאמרו וגבי סוטה כתב מקרא דאותה אדרבה משמע איפכא.

דהתם בהוצאת פרה לא דרשינן כלל לאותה אלא מדרבנן בעלמא הוא שלא יאמרו ומש"ה לא הוצרף לבאר היתרא דחמור. דממילא שמעינן דלא חיישינן שמא יאמרו אבל גבי סוטה משמע דמקרא דאותה יליף וכו"י והדק"ל אמאי לא דרשינן הכא נמי לענן הפרה שלא יפר לב' נשיו וצ"ל דסמך על התוספתא שהביאו ו"ל דתני בהדיא שיכול להפר לב' נשיו ואותה דרשינן לכדלקמן נדרה אשתו וסברה שזדורה בתו וכמ"ש הר"ן ו"ל: וראיתי במ"א ו"ל סי' קמ"ז שתמה על הרמב"ם ו"ל שלא כתב לחלק לענן השקאת ב' בין פהן אחד ובין ב' פהנים דלרש"י ו"ל ליפא חבילות אלא בכהן אחד ואין קושיתו מוכנת דהא אפי' בב' פהנים אין משקין מקרא דאותה ואין חילוק בזה בין פהן אחד לב' פהנים ואפשר עיקר קושיתו הוא על אינהו אין רוצעין שנים פאחד ואין מטהרין את המצורע ואין עורפין שתי עגלות דפי' רש"י ו"ל התם נמי דוקא בב"ד אחד ואדון אחד ופירש הוא ו"ל לד' הרמב"ם ו"ל איפכא דבב' פהנים דוקא הוא דשייך חבילות מפני שעושין פאחד אבל פהן אחד דע"כ עושה בזה אחר זה ליפא חבילות אבל בהני דילפינן מקרא דאותה לבדה אפי' בזאח"ז אסור וכדמוקמינן התם בכהן אחד וקשה לחלק בין הלשונות דבכולה תני לישנא דכאחת וי"ל דבסוטה ופרה אדנומה דכתיב בהו קראי נאמר בפירוש דאפילו העמדתן לחוד אין להיות שנים פאחת כדילפינן בסוטה מוהעמידה הפהן או פגירת התוספתא והקריב אותה הפהן וכן בפרה ילפינן מקרא דאין מוציאין שנים פאחת אפי' בזא"ז דמשום אין עושין מצות חבילות יש לומר דלא שייך אלא בבת אחת דוקא.

אבל לא בזאח"ז אפי' במעמד אחד והתוס' ו"ל שכתבו דב' מצורעים ג"כ אסור להביאן פאחד יש לומר דמשמע להו הכי מדלא משני הש"ס התם פאן בבת אחת ממש פאן בזאח"ז ובמעמד אחד: וילענן שתי תינוקות למול דכתב המ"א ו"ל לשיטתו דבמחלוקת התוס' והרמב"ם ו"ל היא שייכא הנה נראה דלא שייך כלל בזה מצות חבילות פנין דשניהם מצות שפחובה הם מותר לקיים שניהם פאחד ודוקא באלו פגון מצורע וע"ע

דלאו חובת הגוף הם הוא דשייך מצות חבילות והמ"א ו"ל פתב איפכא דדוקא בקרבנות חובה שייך מצות חבילות והביא ראיה ממשנה יומא הביאו לו את השעיר ולא הביא אותו תחלה והיינו משום מצות חבילות ודבריו ו"ל צ"ע דהא ס"ד התם גפי לנשחט כנגד בית שחיטתו דאעמדה קאי.

אלא ודאי פינון שפולן חובה לא שייך בזה מצות חבילות דמצותן פה היא. ובקרבנות נדבה ג"כ נראה דלא שייך בהן מצות חבילות פינון דאין להם שיעור ויכול להתנדב כמה שירצה וצ"ע: ע"ב ר"א ומשנה ראשונה אמרו דבר אחד כו' עיין פירש"י שפי' דדייק מהא דאוקלת בפני היבם אם כבר אכלה בחיי הבעל.

וכשיטת ר"ת ו"ל ונראה דפירש פן דלא תיקשי היכי מדמי אכילת תרומה דארוסה אכלה מדאורייתא להפטר נדרים וכמו שהקשו הראשונים ו"ל להכי פירשו דדייק מהא דייבם מאכילה ומשמע ליה דייבם אינו מאכיל מדאורייתא ורפנון הוא דתקינו שייאכילה ודחי הש"ס דע"כ לא מאכילה התם אלא בתרומה דרפנון בזמן הזה או בעציון שאינו נקוב ומ"מ פירוש זה תמוה הוא ולא שמענו שייאכיל היבם מדרפנון ולשיטת ר"ת ו"ל מאכילה מדאורייתא פארוסה וכמו שהאריכו התוס' ו"ל בזה בכתובות וכבר הארכתי בזה בחידושי יבמות פ"ק א"ל מנה לכה"ג וגם לא מציינו בזה לחלק בין תרומה דאורייתא לתרומה דרפנון והעיקר כמו שפירשו הרא"ש ונה"ר ו"ל ומה שכתב ה"ר ו"ל דס"ד דרבה דאי לאו דמשנה ראשונה ס"ל כר"א בדאורייתא לא הוי מוקמי לה ברשותיה אפילו בדרפנון אינו מוכן דע"כ הא דר"א מוקי לה ברשותיה מדאורייתא הוא מדרב פנחס דכל הנודרת כו' וא"כ מנ"ל למשנה ראשונה לאקולי בתרומה דלא שייך האי טעמא וכדקאמר אב"י.

וצ"ל דס"ד דרבה דמשום מזונות לחוד הוא דקייתא ברשות הבעל ואפ"ש דלס"ד דרבה אליבא דר"א אחר חיובו במזונות לכל מילי הרי היא ככנוסה ומידי דהוי אמסירה לשלוחי הבעל: ובירושלמי אמרינן דר"א ס"ל דבמזונות הדבר תלוי ואם קידש אשה ע"מ לזון הארוס מיפר ואם נשא אשה ע"מ שלא לזון האב מיפר פינון שהוא זנה וכבר כתבתי לעיל דש"ס דילן לא ס"ל הכי כדמוכח לעיל בהא דתנן שהבעל מיפר בכגר ובאמת דברי הירושלמי צ"ע דאטו נשא ע"מ שלא לזון גרע מארוסה דהאב נותן לה מזונות ואפ"ה אין האב לבדו מיפר וכ"ש אחר הנשואין וצ"ל דדוקא היכא דנשא ע"מ שיזון האב דנתחייב האב במזונותיה הוא דיכול להפר אבל בארוסה דעלמא דאין האב מחוייב במזונותיה אע"פ שנותן לה מזונות אין יכול להפר והדבר פשוט דגם לשיטת הירושלמי אליבא דר"א אין הדבר תלוי במזונות אלא באב ובעל אבל לא באחר שהתחייב לה מזונות וכ"כ הק"ע.

והיינו טעמא דר"א בקטנה דס"ל ביבמות פ"ק ב"ש דאין יכול להפר נדריה אע"פ שנתחייב במזונותיה משום דאין מעשה קטנה פלום וכאחר הוא לה ולרפנון עדיפא להו קטנה שנשאת מבוגרת: ושמעין עוד משיטת הירושלמי דלר"א אם אין הבעל נותן לה מזונות אין יכול להפר והאב מיפר וא"כ הני נשי דלית להו מזונות מן הדין אינו יכול להפר אבל בתלמודין משמע דחכמים תיקנו שלא יפר דתתגנה ותתגנה וכדאיתא ביבמות פ"ק האשה רבה והיינו משום דס"ל דגם לר"א אין הדבר תלוי במזונות לחוד ונדאי גם

אם אינו מחויב במזונותיה מן הדין לה דהא חייב המזונות לאו דאורייתא והתורה אמרה דהבעל מפר אלא דהיכא דמחויב במזונותיה ס"ל גם פן דנודרת על דעתו אע"ג שלא נכנסה לרשותו לגמרי ועיין מש"כ בזה בדברי הלח"מ והמל"מ ז"ל בפ"א מה"נ לענין ח"ל וישניות ובדברי התוספתא שהביא המל"מ שם: ובעיקר מימרא דרב פנחס פל הנודרת כו' פתבו ז"ל דהרי היא פאילו פירשה אם לא ירצה לא יהיה נדר ולפ"ז יהיה מן הדין שיבטל הנדר מעיקרו פנין שתלתה בדעתו ורצונו ואנן קיי"ל דבעל מיגז מיגז וצ"ל דלא תלתה בדעתו אלא מעת שיפר לה אבל קודם הפרה הנדר חל תדע דהא הוא עצמו יכול לקיים לה על שאה ולהפר לה אח"כ ולפ"ז להנהיג דס"ל דה"ה היכא דנדר עם חבירו דכחל לבטל היינו מפאן ואילף ועיין בזה בטור וב"י וש"ע סימן רכ"ח וסימן רל"א ובדברי הגר"א ז"ל מש"כ בזה ועיין תוס' גדה דף מ"ו א ודוק היטב: דף ע"ד ור' יהושע סבר יש צה ופ"י ה"ר"ן ז"ל דזיקה פכנוסה וכבר הקשה ה"ר"ן ז"ל דהא איתותב מ"ד הכי ותי' דהניא פארוסה ולהפר בשותפות אבל גם זה קשה וכמו שהארבתי בזה ביבמות דמתלמודין משמע דעיקר מילתא דזיקה אינה אלא מדרבנן אבל מה"ת אין לו בזה שום קנין וכי היכי דלא אכלה בתרומה מה"ת.

ובאמת טעמו של ר"י קשה לכולהו אוקימתות לר' אמי דמוקי לה בעשה ביה מאמר נהי דר"א סבר לה כב"ש דמתלמידי ב"ש הוא אבל ר"י לא מסתבר לומר דס"ל כב"ש ואפתי מ"ט ביבם אהד דמפר: וכן להא אוקימתא שעמד בדין וברוח והתחייב לה מזונות זה ג"כ ליתא אלא אליבא דר"א דבוגרת אבל לר"י מ"ט.

וע"כ איצטריכנא לטעמא דיש זיקה וכמ"ש ה"ר"ן ז"ל והדק"ל הא זיקה אינה אלא מדרבנן ולאוקימתא דמאמר פתב ה"ר"ן ז"ל דר"י נמי מיירי בעשה ביה מאמר: והא דאמרינו אליבא דר"י אבל בשני יבמין מי איפא מידי דאי בעי אחוהי פסיל לה היינו אפי' לב"ש דאמרי מאמר קונה קנין גמור ואינה צריכה חליצה למאי דס"ל השתא נדאי לא מצי אחוהי ודבריו ז"ל צ"ע פנין דלב"ש יוצאת בלא חליצה למאי דס"ל השתא נדאי לא מצי אחוהי פסיל לה פנין דמאמר גומר כמו ביאה וכאשר פתבתי בזה ביבמות באנרף והכריחו לה"ר"ן ז"ל לפרש פן מהא דאיצטריף הש"ס למימר מי איפא מידי כו' ואי טעמא דר"י הוא משום זיקה לחוד א"כ בלא"ה בשנים אין יכול להפר משום דאין ברירה אלא משמע דר"י נמי פחד מפני המאמר הוא דמפר וע"כ היינו אליבא דב"ש דס"ל קונה קנין גמור וקונה מדאורייתא דלב"ה מאמר יבמין מדרבנן הוא: ולהא אוקימתא דמיירי פשעמד בדין פתב רש"י ז"ל דמיירי נמי שעשה ביה מאמר.

והרא"ש ז"ל פתב דמיירי אפילו בלא מאמר ולכאורה נראה כפרש"י ז"ל דבלא מאמר אפי' לר"א לא מהני חייב המזונות דכאחר דמי דמודה ר"א דלא מהני חייב מזונות. ולד' הרא"ש ז"ל יש לומר דמ"מ פנין שזוקקה לו הרי הוא פארוס דמהני ביה חייב מזונות להיות נודרת על דעתו.

והרשב"א ז"ל פתב כפרש"י ז"ל דמיירי דנקה בשעשה ביה מאמר ע"ש שהעלה בצ"ע ג"כ טעמו של ר' יהושע וכנ"ל: ע"ב מאי יפר יפר בשותפות והקשה ה"ר"ן ז"ל אמאי לא פריף הש"ס מי קתני יפירו ותיירץ דסמך אשינויא דעמד בדין והנה נראה דהכא לרבה לא מצי הש"ס לאוקמי פשעמד בדין ומשום מזונות.

דְּהָא רַבָּה קְאָמַר לְעִיל דַּר"א וּמִשְׁנָה רֵאשׁוֹנָה אָמְרוּ דְּבַר אֶחָד דְּהִיכָא דְּאוּכְלַת בְּתְרוּמָה יְכוּל לְהִפְרֵי נְדָרֶיהָ וְא"כ הִכָּא בִּיבְמוֹת דְּאִינָה אוּכְלַת בְּתְרוּמָה גַּם לַר"א אִינוּ מִיפְרֵי נְדָרֶיהָ אֲלֵא דַּז"א פִּינּוּן דְּמִאָּמַר אִירוּסִין עוֹשָׂה לַר"א א"כ ה"ה דְּאוּכְלַת בְּתְרוּמָה לְאַחַר שְׁנַתְחַיִּיב בְּמַזְוֹנוּתֶיהָ וְכִאֲרוּסָה דְּעֵלְמָא: דִּף ע"ה ר"ן ז"ל בַּד"ה פְּשָׁם שְׁאָרוּסָה כּו' וּמִסִּיק דְּהִלְכָּה כַּר"ע דְּהִיבָם אִינוּ מִיפְרֵי וּמִסְפָּקָא לִיהָ לְהַר"ן ז"ל אִם הָאָב יְכוּל לְהִפְרֵי ע"ש.

וּלְעַנ"ד אִין פָּאן סָפֵק דְּהָא דְקו"ל יֵשׁ זִיקָה הוּא רַק מְדַרְבְּנּוּן אָבֵל מְדַאוּרְיִיתָא אִין לֹו רְשׁוּת בָּהּ וּפְשִׁיטָא שְׁהָאָב יְכוּל לְהִפְרֵי וְכֵן מְבֹאָר בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם ז"ל וּבִירוּשְׁלָמִי בְּמַתְנִיתִין מִשְׁמַע דְּמִסְפָּקָא לִיהָ הָאִי מִלְתָּא דְּאָמְרִינוּ הֵתֵם עַל דְּעַתִּיהָ דַּר"ע מִי מִיפְרֵי.

וְהִינּוּ ע"כ דְּמִסְפָּקָא לִיהָ אִי הָאָב יְכוּל לְהִפְרֵי אָבֵל הִירוּשְׁלָמִי לְשִׁיטְתִּיהָ דַּס"ל דְּזִיקָה דְּאוּרְיִיתָא וְכַמ"ש בְּזָה בִּיבְמוֹת בַּח"י בְּכַמְּהָ דְּוִכְתִּי אָבֵל שִׁיטַת תַּלְמוּדִין דְּזִיקָה מְדַרְבְּנּוּן הִיא הָאָב יְכוּל לְהִפְרֵי וְנִתְרוּקְנָה רְשׁוּת לְאָב אֲלֵא דִּישׁ לְדַקְדָּק מ"ש מְתְרוּמָה דְּאִינָה חוּזְרַת לְבֵית אַבִּיהָ מְשׁוּם דְּלֹא הָוִי כְּנִעוּרֶיהָ א"כ ה"נ לֹא הָוִי בְּכֻלָּל כְּנִעוּרֶיהָ בֵּית אַבִּיהָ וְגַם לֹא הָוִי דְּוִמְיָא דְּקוּדְמִי הָוִי רֵאשׁוֹנָה וְיֵשׁ לְחִלְקָא דְּדוּקָא בְּתְרוּמָה דְּשְׁנִתָּה מְרְשׁוּת אַבִּיהָ לְגַמְרֵי בְּשַׁעַת אִירוּסִין לְהִכִּי אִינָה חוּזְרַת לְרְשׁוּתוֹ כֹּל שְׁהִיא זְקוּקָה לִיבָם אָבֵל הִפְרַת נְדָרֶיהָ דִּישׁ כַּח לְאָב אִפִּי בְּשַׁעַת אִירוּסִין אֲלֵא דְּהִתּוֹרָה נִתְּנָה רְשׁוּת לְאָרוּס ג"כ לְהִפְרֵי בְּשׁוֹתְפּוֹת אָבֵל כֹּל שְׁאִין כַּח לְאָרוּס בְּנְדָרֶיהָ וְכֵן הִיבָם שְׁאִין לֹו זְכוּת בְּנְדָרֶיהָ כַּח הָאָב לֹא נִגְרַע וְהוּא לְבַדּוֹ יְכוּל לְהִפְרֵי וְתוּ מִיבְעִי לְהוּ בִירוּשְׁלָמִי לְהָא דְּאָמַר ר' יוֹחָנָן אִפִּי מָאָה תּוּפְסִין בָּהּ וְכִדְאִיתָא בְּפָרְקָא הָאִישׁ מְקַדֵּשׁ מִי מִיפְרֵי וְכֵן אִם יַעֲדָה לְבַנּוֹ קֶטֶן מִי מִיפְרֵי לָהּ וּבְעֵיּוֹת אֵלּוּ צ"ע פִּינּוּן דְּאִירוּסִין גְּמוּרִין הֵם וְלֹא נִגְרַע כִּחוּן בְּהִפְרַת נְדָרֶיהָ אֲלֵא מְשׁוּם דַּכ"א יֵשׁ לֹו בָּהּ קֶצֶת זְכוּת וּרְשׁוּיּוֹת הַרְבֵּה שׁוֹלְטוֹת בָּהּ וְא"כ מְהִיכִי תִּינִי לְמִימַר דְּהָאָב לְבַדּוֹ יִפְרֵי וְכֵן בִּיעוּד לְבַנּוֹ קֶטֶן פִּינּוּן דְּאִירוּסִין עוֹשָׂה וְיֵמָה שְׁאִין הַקֶּטֶן יְכוּל לְהִפְרֵי לֹאוּ מְשׁוּם דְּאִין לֹו זְכוּת בָּהּ אֲלֵא מְשׁוּם דְּאִין לֹו דַּעַת א"כ מְסַתְבַּר דְּהָאָב לְבַדּוֹ אִינוּ מִיפְרֵי דְּאִטּוּ אִם הָאָרוּס חֲרַשׁ דְּאִינוּ מִיפְרֵי יִפְרֵי הָאָב לְבַדּוֹ וְהִיָּה נִרְאָה דְּגָרְסִינוּ בִירוּשְׁלָמִי ע"ד דַּר"א מִי מִיפְרֵי וּמִיבְעִי לִיהָ אִי ב' הִיבְמִים צְרִיכִין לְהִפְרֵי אוּ סְגִי בְּהִפְרַת הָאֶחָד וְכֵן בְּאֵלּוּ דְּמָאָה תּוּפְסִין בָּהּ אָבֵל בְּבַעֲיָא דִּיעוּד לֹא מִשְׁמַע הִכִּי וְעֵינִן בְּפִנֵּי מְשָׂה: הָרִי הֵן קִיָּמִין לֹא אָמַר כְּלוּם וּפִי הַר"ן ז"ל מְשׁוּם דְּלִיכָא לְמִילָּה הַקְּמָה קוּדְם הַנְּדָר מְהִקְמָה שְׁאֶחָר הַנְּדָר וְלְדַבְרֵי קֶשֶׁה מִנ"ל לְרַבְּנָן לְאִקּוּשֵׁי הַפְּרָה לְהַקְמָה וּלְמַדְחֵי הַק"ו דְּדַרְשֵׁי לִיהָ רַבְּנָן בְּעֵלְמָא כְּדַמְסָקִינוּ בְּגַמְרָא אִמְאִי לֹא מְקַשֵׁי אִיפְכָא הַקְּמָה לְהַפְרָה דִּיכּוּל לְהַקֵּם עַד שְׁלֹא תִדּוּר וְלֹא נִסְתּוֹר הַק"ו וְהָרָא"ש ז"ל כְּתִב בְּשֵׁם הַר"א מְמִיז ז"ל ג"כ ע"ד הַר"ן ז"ל אֲלֵא דִּישׁ ט"ס בְּדַבְרֵי וְהַקְשָׁה עָלֵי הָרָא"ש ז"ל דְּלַרְבְּנָן דְּלֹא דַרְשֵׁי ק"ו כֹּל מִנ"ל דְּנִדְרִים הַעֲתִידִים לֹא בָּאוּ לְכֻלָּל הַקֵּם דְּלִדִּידָהּ תַּרְנוּנִיָּהּ שׁוּיָן הֵם נְדָרִים שְׁלַעֲבָר וּנְדָרִים הַעֲתִידִים וְאִין זֶה מְוַכְרַח דְּהָא רַבְּנָן גְּמִי דַרְשֵׁי ק"ו אָבֵל כֵּן"ל אִיכָּא לְאִקּוּשׁוּיִי שְׁפִיר וְע"כ צ"ל דְּמִסְכְּרָא פְּשִׁיטָא לְהוּ דְּבַהֲקָם לֹא אָמַר כְּלוּם וְכַמּוֹ שְׁכַתְבַּר רַש"י וְהָרָא"ש ז"ל וּבְסַפְרֵי מִינִי עוּד דַּרְשָׁא אַחֲרִיתָא לְרַבְּנָן דְּלֹא הָוִי הַפְּרָה מְדַכְתֵּיב וְהִפְרֵי אֶת נְדָרָה אֲשֶׁר עָלֶיהָ נְדָרִים שְׁעָלֶיהָ הוּא דְּמִיפְרֵי וְלֹא נְדָרִים שְׁאִין עָלֶיהָ וּבְהַקְמָה גְּמִי יְלִיף מְקַרָּא דְּלֹאֲסוּר אֲסַר עַל נַפְשׁוֹ דְּאִינוּ מְקַיָּים נְדָרֵי אֲשֶׁתּוֹ עַד שְׁלֹא תִדּוּר: אִיבְעִיָּא לְהוּ חִיָּלִין אוּ לֹא חִיָּלִין וּנְפ"מ כְּגוֹן דְּאֶתְפִּיס אַחֲרִינָא בְּהִדִּין כּו' וְכַתְבַּר הָרָא"ש ז"ל דְּאָמַר הַשְּׁנִי וְאִנִּי תַכ"ד דְּלֹא בְּטָלֶיהָ אֲלֵא כ"ד וּבְכַדִּי שְׁיֻכַּל לֹוּמַר מוֹפְרֵי לִיכִי וּלְפ"ז הָוִי מְצִי לְמִימַר נְפ"מ אִם עֲבָרָה עַל נְדָרָה תַכ"ד הָרִי הִיא

לוקה אלא ודאי משמע דהפרה חזילי מיד אחר נדרה וקר"ן ו"ל פתב לחלק בין זה פנה לואני דהיכא דאמר ואני ודאי בעיקרא מתפס ועיין לעיל דף י"א דכתב קר"ן ו"ל בשם הרמב"ן ו"ל למיפשט דבואני ג"כ בהיתרא מתפס ע"ש ויש לחלק ובלא"ה י"ל דהכא לא נודע ההיתר להמתפס דלא ידע כלל מהפרתה וא"כ בודאי בעיקרא מתפס: דף עו אמר להם ר"א ומה זרעים כו' ש"מ לא חזילין ופריה ורפנו לא דרשי ק"ו כו' ומסיק דרפנו נמי דרשי ק"ו אלא הכא פתיב קרא דאישה יקימנו כו' ודקדק קר"ן ו"ל אמאי לא פריה לרפנו מק"ו דזרעים דמודו בה רפנו וכו' הא דפרכי לר"א מקנה יוכיח פיון דמודו בהאי ק"ו.

ע"ש מה שתיגרז ולדידי קשיא אי נימא דק"ו דמקנה דומה ממש להאי ק"ו א"כ תיקשי לרפנו גבי מכירת בתו פשהיא נערה מנ"ל למדרש ק"ו הא איכא למימר מקנה יוכיח ונראה דכל הני פירכי ממקנה ואדם וכלי לפולא בעלמא הוא דפרכי ליה רפנו דנדאי אין ק"ו לטבילה להציל על הטומאה העתידה דא"כ אין לה אדם שיקבל טומאה כל שטבל פעם אחת ודוקא הכא הוא דאיכא למילף ק"ו פיון דיש פח לבעל לטבל נדרה משתדור כ"ש דלא יחול נדרה אחר הפרתו דומיא דמכירת בתו דאם נערו מבתלת מכירתו כ"ש שלא יוכל למפור אם קדם הנערו למכירתו ומש"ה פריה לרפנו דוקא מהא דלא ימפור את בתו נערה ור"א נמי דהשיב לרפנו מק"ו דזרעים ג"כ הוא לפולא בעלמא דהא דזרעו בקרקע נטהרו היינו משום דבטלו אגב קרקע ופשיטא דה"ה זרועים ועומדים דאין מקבלין טומאה ולא דמיין להדדי אלא הני תרתי ימי הנערו בביטול פח המכירה והפרתו לטבל נדרה ואם בטלו המכירה והנדר אחר שחלו כ"ש שאין פח להם לחול אחר הנערו וההפרה ולהכי משני דאין הכי נמי דרפנו נמי דרשי ק"ו כי האי אלא דשאני הכא דכתיב קרא אישה יקימנו כו' אלא דאפתי תיקשי לרפנו דכתיב קרא הכא דלא דרשינו ק"ו א"כ תיקשי מנ"ל למדרש ק"ו גבי מכירת בתו נערה לימא נדרים יוכיחו דהפרה מבטלת נדרים שחלו כבד ואינה מבטלת נדרים העתידים שלא יחולו וי"ל דאין לעשות יוכיח מהפרת נדרים משום דיש לחלק דדוקא בהפרת נדרים דלא הוי אלא דברים בעלמא וקודם הנדר אין בדבריו ממש בהא הוא דגלי רחמנא דאין הפרתו פלום אבל בנערו דהוי מידי דתלי בזמן ואמרה תורה שאין לאב פח למוכרה אלא עד ימי הנערו אפילו אם מכרה בפירוש גם על ימי הנערו מכירתו בטלה כ"ש שאין לו למפור לכתחלה בנערו ור"מ אי לא דכתב רחמנא אישה יקימנו כו' הוי דרשינו להאי ק"ו גם הכא דמ"מ איכא למדרש ק"ו: ובכרכין דף כ"ט פליגי רב ושמואל במוכר שדהו בשנת היובל לרב מכורה ויוצאה ואמרינן התם דלא דמי למכירת בתו דאינה מכורה משום דהתם לא הדרא ומזדבנא עוד לעולם ונתבטל פח המכירה לעולם ומש"ה אינה מכורה כלל אבל ביובל לא נתבטל פח המכירה לגמרי דהא לאחר היובל הדרא ומזדבנא להכי מכורה ויוצאה וא"כ לכאורה הו דהכא נמי לשנת היובל דמי דהא אינו מבטל בהפרתו פח הנדר ממנה לעולם דאחר ההפרה יכולה לחזור ולנדר וא"כ ה"נ אמאי קאמר ר"א דלא חזין כלל וי"ל דהתם גבי יובל לא מצינו שאמרה תורה לטבל המכירה אלא עיקר מצות יובל שישוב לבעליה וכי מכורה ויוצאה ג"כ כמצותה היא אבל הכא גבי הפרה ודאי דעת הבעל הוא שלא יחול כלל הנדר ושפיר ליה ק"ו דלענון זה נמי מועיל הפרה: ויש להסתפק למאי דמסקינן דלר"א לא חזילין כלל אם אמר הבעל בפירוש

שִׁיָּהוּ מוֹפְרִין אַחַר שְׁיַחְוִלוּ אִי הָיָה הַפֶּרָה לר"א וְהָיָה נִרְאָה דְגַם בְּכַה"ג הָיָה הַפֶּרָה מִק"ו וּלפ"ז לֹא אֵינְצֻטְרִיךְ לֹן לְמִימַר לְמִסְקָנָא דְרַבְבִּנּוּ לֹא קִיָּיְמִי לְהוֹן בְּטַעֲמִיָּה דר"א אֶלְא תַרְוִנְיָהוּ פִּינְרְכִי אֵינְצֻטְרִיכוּ וּמִמְקוּהָ פֶּרְכִי לְסִתָּם הַפֶּרָה דְלֹא חָל הַנְּדָר כְּלָל וּמִפְּלִי פֶּרְכִי הֵיכָא דפ"י שִׁיָּהוּ מוֹפְרִי אַחַר חֲלוֹת הַנְּדָר וּרְבָנּוּ בְּתַרְוִנְיָהוּ פְּלִיגִי עֲלֵיהּ דר"א: וְדו"ק: ע"כ הַפֶּרָת נְדָרִים כָּל הַיּוֹם וּרְיִבְר"י וּר"א בְּר"ש פְּלִיגִי וְאָמְרִי דַּמְעַל"ע יָכוֹל לְהַפְרֵי וְאָמְרִינּוּ בִּירוּשְׁלַמִי נַפ"מ בֵּין תַּנָּא קָמָא לְרִיבְר"י אִם נִשְׁתַּתַּק וְחִזְר לְדִבְבוּרוֹ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם לְרִיבְר"י מוֹסִיפִין לוֹ שְׁעוֹת כְּפִי שְׁעוֹת שְׁנִשְׁתַּתַּק וּלְת"ק אֵינּוּ מוֹפְרִי אֶלְא עַד שְׁתַּחֲשַׁף וְאִם לֹא חִזְר לְדִבְבוּרוֹ אֶלְא בְּיּוֹם הַמְּחֻרָת אֵיכָא קוֹלָא לְת"ק דְּלִדְיָדִיָּה נּוֹתְנִין לוֹ כָּל הַיּוֹם שְׁחִזְר לְדִבְבוּרוֹ דְּיּוֹם הַשְּׁמִיעָה הִרְאִישׁוּנָה אֵינּוּ נֶחְשָׁב כְּלָל כִּינּוּן שְׁנִשְׁתַּתַּק וּלְרִיבְר"י אֵין נּוֹתְנִין לוֹ אֶלְא כ"ד שְׁעוֹת בְּצִירוּף וְהַקְשָׁה בְּק"ע לְמָה הַשְּׁמִיטוּ הַפּוֹסְקִים הָךְ דִּינָא: וְאֵינְשְׁתַּמִּיט לִיָּה דְהָרָא"ש ו"ל בְּפ"י לְעִיל דָּף ע"ב הִבִּיאוּ וְהוֹכִיחַ מְהֵא דְאָמְרִינּוּ לְעִיל דְּגִירְשָׁה וְאֵהְדָּרָה בְּיּוֹמִיָּה דְש"ס דִּילן ס"ל דְּגַם שְׁעוֹת שְׁאִין יָכוֹל לְהַפְרֵי עוֹלִין לוֹ כִּיּוֹם שְׁמַעוּ ע"ש וְדִלֹא כְּשִׁיטַת הִירוּשְׁלַמִי בְּזָה וְלְכַאוּרָה תִּיקְשִׁי לְסִבְרַת הִירוּשְׁלַמִי מְהֵא דְאָמְרִינּוּ לְקַמֵּן דִּיכּוֹל לְהַפְרֵי אִפִּי נְדָרִים שְׁלֹא לְצוּרְךָ הַשְּׁבַת לְת"ק מְשׁוּם דְלֹא יוֹכֵל לְהַפְרֵי אַחַר הַשְּׁבַת וְאִמְאִי כִינּוּן דְלֹאוּ בְּרַת הַפֶּרָה הוּא בְּשְׁבַת לְמָה לֹא יוֹתֵן לוֹ יּוֹם שְׁמִיעָה אַחַר הַשְּׁבַת וְע"י לְקַמֵּן דָּף ע"ט ע"כ הָיָה נִרְאָה דְהִירוּשְׁלַמִי נָמִי לֹא קָאֵמַר אֶלְא בְּשְׁנִשְׁתַּתַּק דְלֹאוּ בְּרַת הַפֶּרָה הוּא כְּלָל דְאֵינְשְׁתַּקִּיל מְלוּלָיָה אֶבֶל כָּל שֶׁהוּא בְּרַת הַפֶּרָה וְנְדָבֵר אַחַר גְּרַם לוֹ שְׁאֵינּוּ יָכוֹל לְהַפְרֵי כְּמוֹ הַגִּירוּשִׁין וְאֵיסוּר שְׁבַת בְּזָה גַם הִירוּשְׁלַמִי מוֹדָה דְאֵין לוֹ אֶלְא יּוֹם שְׁמִיעָה לְבַד: וְנִרְאָה דְגַם מִחֲלוֹנְתַת הַפּוֹסְקִים גְּבִי שְׁאֵלָה בְּהַקְמָה אִי דְנוֹקָא בְּיּוֹם שְׁמַעוּ אוֹ אִפִּי לְאַחַר כְּפָה יָמִים שְׁיִיכָא בְּהָא.

דְּלִפִּי הוֹכַחַת הָרָא"ש ו"ל מִתְלַמוּדִין דְאֵין לוֹ אֶלְא יּוֹם שְׁמִיעָה לְבַד אִפִּי הָיָה שְׁעוֹת שְׁלֹא הָיָה יָכוֹל לְהַפְרֵי ה"נ גְּבִי שְׁאֵלָה בְּהַקְמָה כִּן הָדִין אֶבֶל לְשִׁיטַת הִירוּשְׁלַמִי אִי גִימָא דְפְּלִיג בְּהָא עַל תְּלַמוּדִין גַּם שָׁם נּוֹתְנִין לוֹ יּוֹם שְׁמִיעָה שְׁנִית וַיֵּשׁ לְחַלְק: וְלַעֲנִין מ"ש הַרְמַב"ם ו"ל גְּבִי נַעֲרָה הַמְּאֹנְרָסָה דְבַעֲיָנּוּ שְׁיִשְׁמַעוּ הָאָב וְהַבַּעַל בְּיּוֹם א' מְשׁוּם דְהֵכִי מְשַׁמַּע בְּיּוֹם שְׁמַעוּ לְכַאוּרָה לר"י בְּר"י לִיכָא לְמִימַר הֵכִי כִינּוּן דְּדָרִישׁ מִיּוֹם אֶל יּוֹם מַעַל"ע מְשַׁמַּע דְּנוֹתְנִין מַעַל"ע לְכ"א וְכ"א יָכוֹל לְהַפְרֵי בְּמַעַל"ע שְׁלוֹ אַע"ג דְהוּא אַחַר מַעַל"ע שֶׁל חֲבִירוֹ וְדו"ק וְע"י רש"י בְּחֻמְשׁ פ' מִטּוֹת פֶּט"ו שְׁכַתָּב דְּמִיּוֹם אֶל יּוֹם יִלְפִינּוּ דְאֵינּוּ מִיפְרֵי אֶלְא עַד שְׁתַּחֲשַׁף וְהוּא נֶגֶד הַש"ס הֵכָא וּמְשַׁמַּע הֵכָא דְיּוֹם בְּלִשׁוֹן תּוֹרָה לֹא מְשַׁמַּע אֶלְא עַד שְׁתַּחֲשַׁף וְעֵינּוּ לְעִיל פֶּרְק קוֹנָם דְּמִיבְעִי לֹן הַתָּם בְּיּוֹם שְׁאֵנִי טוֹעֵם ע"ש: דָּף ע"ז סִבֵּר רַב יוֹסֵף לְמִימַר נִשְׁאֲלִין כו' בְּיַחֲזִיד אֵין כו' מְשׁוּם דְּמִתְחַזִּי כְּדִינָא מְשַׁמַּע דְּדִין גְּמוּר לֹא הָיָה מְשׁוּם דְהָא דְאָסוּר לְדוֹן הוּא גְּזִירָה שְׁמָא יְכַתּוּב וְהֵכָא לִיכָא לְמִיגְזֹר הֵכִי אֶלְא מְשׁוּם דְּמִתְחַזִּי כְּדִינָא מְסַתְּבַר לְאֶסְנֹר גַּם זֶה בְּשְׁבַת וְקָאֵמַר אֲבִי כִינּוּן דַּס"ל אִפִּי מְעוֹמֵד כו' לֹא מִתְחַזִּי כְּדִינָא וּמְפָאֵן מְשַׁמַּע דְלֹא כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת ו"ל בְּבִיצָה דָּף ל"ו ע"ב בַּד"ה וְהָא מְצוּהָ קַעֲבִיד דְהֵיכָא דְלִיכָא לְמִיגְזֹר שְׁמָא יְכַתּוּב שְׁפִיר דְנִין דְהָא הֵכָא לִיכָא לְמִיגְזֹר שְׁמָא יְכַתּוּב וְאִפ"ה אֵין דְנִין אִי לֹאוּ מְשׁוּם דְאִפִּי מְעוֹמֵד כו' וְעֵינּוּ בַח"י יְבָמוֹת פֶּרְק הַחֹזֵלִין מַש"כ לְעַנֵּן טְבִילַת גֵּר בְּשְׁבַת: וְטַעֲמָא דְמַלְתָּא דְאָסוּר לְהַפְרֵי נְדָרִים שְׁלֹא לְצוּרְךָ הַשְּׁבַת לר"י בְּר"י לֹא יִדְעָנָא דְהָא וְדָאִי לֹא מִתְחַזִּי כְּדִינָא וְנִרְאָה מְלִשׁוֹן הָר"ן ו"ל כְּסוּף שְׁבַת דְּמְשׁוּם טְרַחָא בְּעֻלְמָא הוּא דְאָסוּר וְע"ש שְׁנִשְׁתַּתַּק בְּשַׁמַּע ע"ש בִּיה"ש אִי יָכוֹל לְהַפְרֵי

אפי' שלא לצורך השבת לר"י בר"י והדבר מבואר בירושלמי בשמעתין דיכול להפר לר"י בר"י ג"כ וכמו שכתב הרא"ש ז"ל.

ועיין ברא"ש ז"ל שכתבו תרי טעמי לחלק בין הפרה לשאלה או משום דהפרה שעה עוברת ושאלה אינה עוברת או משום דהפרה אינה צריכה ב"ד ושאלה צריכה ב"ד ובשבת שם איתא להדיא דהא גופא מיבעי ליה אי הפרת נדרים כל היום לבד או מעל"ע עיי"ש אלא די"ל דלישנא קמא התם מיבעי ליה מהאי טעמא דאין צריך ב"ד וק"ל ובכ"ז ז"ל לקמן משמע דאיפא למיגזר הפרת בעל משום התרת חכם: ע"ב אי אפשי שתדורי כו'.

עיין ר"ן שפירש דקאי בהקמה ועיין בתוספתא דמשמע דבהפרה מיירי: אמר ר"י וצריך שיבטלו בלבד. ופי' הרא"ש ז"ל דקאי אהיכא דאמר לה טלי ואכלי ולזה צריך בטול בלבד ומהני אע"ג דאמרין לקמן דהפל בלבד אינו מופר הכא פיון דאמר לה טלי ואכלי מהני הפרה בלבד ופלוגמא דבית שמאי ובית הלל נמי בהכי מיירי בית שמאי סבירא ליה דבחול צריך שיאמר הפרה בפירוש ולא סגי בטלי ואכלי עם ביטול בלבד וב"ה סברי דבחול נמי סגי בכך א"ג אבל הר"א ממייץ ז"ל פי' דטלי ואכלי לאו פלוס הוא וביטול בלבד לחוד מהני והיינו שיאמר בלבד מופר ליכי ולא השמיע לאזנו דומיא דלא יברך אדם ברהמ"ז בלבד ומשמע קצת דצריך שיאמר מופר ליכי ואע"ג דלא השמיע לאזנו הפרה מעליא.

אבל אם חשב בלבד מופר לך לא מהני ולפ"ז יקשה מ"ט דב"ה דאמרי בחול צריך שיוציא בשפתיו ואמאי לא סגי אע"פ שלא השמיע לאזנו. ומהיכי תיתי למימר דבעינו דוקא שישמיע לאזנו דאטו גבי תרומה ונדרים למ"ד דבלב לאו פלוס הוא צריך דוקא שישמיע לאזנו.

ועיין בזה בברכות גבי פלוגמא דר"י ורבנן בלא השמיע לאזנו גבי תפלה ובשאר כל המצות ולקמן גבי הפר בלבד אינו מופר משמע דהר"א ממייץ ז"ל ס"ל דאפי' אם קים או הפר בלבד היינו שחשב בלבד קיים ליכי או מופר ליכי והוי הפרה מעליא והא דתני התם הפר בלבד אינו מופר היינו שחשב שיהא מופר אבל לא אמר בלבד מופר ליכי ומש"ה מוכרח לפרש הא דקיים בלבד הוי קיום היינו ששמתק כל היום משום דלא מסתבר שיהיה קיום בכך א"ג שלא יוכל להפר עוד פיון דלא אמר בלבד קיים ליכי ומ"מ נראה עיקר דס"ל להר"א ממייץ דצריך שיאמר בלבד מופר ליכי היינו בדבור בלא השמעת אונן אבל במחשבה לחוד לא שייך בזה אמירה כלל ומסתבר ליה דקיום במחשבה בלבד נמי לא מהני אם לא ששמתק כל היום ולא נתבררו לי עדיין דברי הר"א ז"ל: והראב"ד ז"ל כתב דהא דאמר ר' יוחנן דמהני ביטול בלבד היינו דוקא בשבת ופלוגמא דב"ש וב"ה אשבת קאי ב"ש סברי דבחול מוציא בשפתיו היינו לערב וכאית דגרסי שיהביא הר"ן ז"ל וב"ה סברי דאין צריך להוציא בשפתיו גם לערב ומינושב בזה תמיהת הלח"מ על הראב"ד ז"ל וכן מבואר בדברי הרשב"א ז"ל בחי' לדברי הראב"ד ז"ל אלא דהקשה ע"ז מדברי ב"ה דאמרו אחד זה ואחד זה וכמו שהקשה הר"ן ז"ל ולפ"ז צ"ל דמדאורייתא מהני הפרה בלבד ורבנן הוא דמצרכי שיוציא בשפתיו ובשבת אוקמוה אדאורייתא: והרשב"א ז"ל כתב בשם התוספות ז"ל דאפילו מדרבנן מהני ביטול בלבד אלא דאם מוציא בשפתיו

צָרִיף שְׂיוּצִיא בְּלִשׁוֹן הַפֶּרָה גְּמוּרָה וְגַם זֶה לֹא הִבְנִיתִי דְּאִיף יִתְרַץ הָא דְאַמְרִינוּ לְקַמְן הַפֶּר בְּלָבוּ אֵינוּ מוֹפֵר: וְהַרְמַב"ם ז"ל בְּפִירוּשׁוֹ וּבְחִיבוּרׇוֹ פָּתַב לְחַלֵּק בֵּין בִּיטוּל דְּהוּי פְּעֻנָּו בְּפִיָּה וּבֵין הַפֶּרָה וּבִיטוּל מְהַנִּי אִפִּי בְּלָב.

וְהַפֶּרָה לֹא מְהַנִּי בְּלָב וְעֵינָן בִּלְח"מ ז"ל וְגַם לְשִׁיטְתוֹ יִקְשֶׁה דַּא"כ אֲמַאי תְּשִׁיב לָהּ לְקַמְן חוֹמֵר בְּהַקָּם מִבְּהַפֶּר דְּקִינִים בְּלָבוּ קִינִים וְהַפֶּר בְּלָבוּ אֵינוּ מוֹפֵר הָא אֲשַׁפְּחוּן הַפֶּרָה בְּלָב ג"כ הֵינּוּ בְּדִרְךָ בִּיטוּל וְלְקַמְן יִתְבָּאָר עוֹד בְּזֶה: וְעִי' בְּדַבְּרֵי הַרְמַב"ם ז"ל שְׁכַתְּב דְּאִין גְּדַר זֶה פְּלוּם הוּי לְשׁוֹן הַפֶּרָה אֲבָל אֵין פֶּאן גְּדַר לְשׁוֹן חֲכָם הוּא זֶה וְלֹא מְהַנִּי בְּהַפֶּרָה וְכַתְּב הַגְּר"א ז"ל דְּהִכִּי הוּי גְּרַס בְּבִרְיִיתָא דְּלַעִיל פֶּל גְּדַרִּים שְׁתַּדְּוִרֵי אֵי אֲפִשִׁי לֹא אָמַר פְּלוּם אֵין זֶה גְּדַר יָפָה עֲשִׂית דְּבִרְיוֹ קִינִימִים.

וְצָרִיף לְחַלֵּק לִפ"ז בֵּין אֵין זֶה גְּדַר וּבֵין אֵין פֶּאן גְּדַר וְגַם דּוֹחֵק הוּא לְמִימַר דְּכִינִיל בְּבִרְיִיתָא לְשׁוֹן הַפֶּרָה וּלְשׁוֹן קִינִים בְּחַד בְּבֹא וּל"ג דְּאֵין זֶה גְּדַר פְּלוּם מְסַבְּרָא הוּא דַּס"ל דְּהוּי בִּיטוּל גְּמוּר אֲבָל פְּשָׁאוּמַר אֵין פֶּאן גְּדַר אוֹ אֵין זֶה גְּדַר לֹא אָמַר פְּלוּם דְּהָא יֵשׁ פֶּאן גְּדַר וְצָרִיף לְבַטְלוֹ: שְׂיִכּוּל וְמָה חֲכָם שְׁאֵין מִיפֵּר מִתִּיר כו'.

וְכַתְּב הַרְא"ש ז"ל דַּק"ו לְרוּנְחָא דְּמִלְתָּא הוּא דְּבִלְא"ה הִיוּ לְמַדִּין זֶה מְזַה נִרְאָה מְדַבְּרִיו דְּלְדִינָא לִיפָא שׁוּם נַפ"מ דְּחֲכָם בֵּין הִזְיָה אוֹמַר לְשׁוֹן הַתְּרָה וּבֵין לְשׁוֹן הַפֶּרָה עוֹקֵר הַגְּדַר מְעִיקְרוֹ הוּא וְהוּי פְּגַדֵּר טְעוֹת וּבְבַעַל וְדַאי לֹא שְׁיִיף לְמִימַר דְּעוֹשֶׂה הַגְּדַר טְעוֹת וּמַש"ה בְּבַעַל בֵּין בְּלִשׁוֹן הַפֶּרָה בֵּין בְּלִשׁוֹן הַתְּרָה הַפֶּל מִפֶּאן וּלְהַבָּא וּמַש"ה אֵי לֹא קִרָּא דְּזֶה הַדְּבַר ה"א דְּבַתְּרוּנִיָּהוּ מְהַנִּי פֶּל הַלְשׁוֹנוֹת פֶּל חַד פְּדִינִיָּה אֲפִילוּ בְּלֹא ק"ו אֲבָל לְפִי מַה שְׁכַתְּב הַר"ן ז"ל דְּלִשְׁנָא דְּמוֹפֵר מְשַׁמַּע מִפֶּאן וּלְהַבָּא וּלְיִשְׁנָא דְּמוֹתֵר בְּדַבְּרָ שְׁהוּא מוֹתֵר מְעִיקְרוֹ א"כ לְמָה לִי קִרָּא לְהִכִּי דְּפִשִׁיטָא דְּבַעַל אֵינוּ יְכוּל לְהַתִּיר מְעִיקְרוֹ בְּלֹא פְּתַח וְאֵי מַשׁוּם ק"ו מְחַכָּם הָא לִיפָא לְמִילָף אֲלָא ע"י פְּתַח דְּהוּי פְּגַדֵּר טְעוֹת אֲבָל בְּלֹא פְּתַח מַנ"ל וְנִרְאָה דְּלַכ"ע לֹא יִלְפִינּוּ הָכָא אֲלָא בְּלִשׁוֹן לְחוּד אֲבָל לֹא לְהַשְׁוֹתוֹן בְּדִין וְדו"ק וְעֵינָן בְּב"ב דָּף ק"כ בְּדַבְּרֵי הַרְשֵׁב"ם ז"ל שְׁכַתְּב דְּלַב"ה מְסַבְּרָא גְּפָקָא לְהוּ דְּאֵין בַּעַל מִתִּיר וְעֵינָן תּוֹס' שָׁם: דָּף עַח רֵאשִׁי הַמְטוֹת בְּשַׁחוּטֵי חוּץ לְמַאי הִלְכְּתָא אָמַר רַב שְׁשֵׁת לֹאמַר שְׂיֵשׁ שְׁאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ צָרִיף לְדַקְדָּק לְמָה לֵן קִרָּא לְהִכִּי וְאֲמַאי לֹא יִלְפִינּוּ מִלֵּא יַחַל דְּבָרוֹ דְּאַחֲרִים מוֹחֲלִין לוֹ וְהַקְדָּשׁ גְּמִי דְּבָרוֹ הוּא וְהִזְיָה נִרְאָה דַּע"כ לֹא אֵינְצָטְרִיף קִרָּא אֲלָא לְהַקְדָּשׁ הַמְחֻנֵּיב פְּמוֹ חֲטָאֵת וְאֲשָׁם דְּה"א פִּינוֹן דְּמְחֻנֵּיב וְעוֹמֵד הוּא אֵימָא דְּלֹא מְהַנִּי בִּיָּה שְׁאֵלָה קַמ"ל קִרָּא דְּשִׁפִּיר מְהַנִּי בְּהוּ שְׁאֵלָה פְּכָל גְּדַרִּים וַא"כ לַב"ש דַּס"ל דְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת הַקְדָּשׁ וְלֹא דְּרִשִׁי גַז"ש א"כ ה"ה בְּתַרוּמָה וּמַעֲשֵׂר דְּמְחֻנֵּיב וְעוֹמֵד בְּהֵן לֹא מְהַנִּי בְּהוּ שְׁאֵלָה דְּלִיפָא לְמִילָף מְסַתֵּם גְּדַרִּים וְהָא דְּאַמְרִינוּ בְּגִזִּיר דְּלַב"ש אֵין שְׁאֵלָה בְּגִזִּירוֹת מַשׁוּם דְּאֵין שְׁאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ הֵינּוּ דְּנִקָּא לַב"ש דַּס"ל הַקְדָּשׁ טְעוֹת הוּי הַקְדָּשׁ אֲבָל לְמַאן דַּס"ל דְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת לֹא הוּי הַקְדָּשׁ אִפִּי אֵי לֹא דְּרִישׁ גַּז"ש דְּזֶה הַדְּבַר פְּמוֹ ר' יִשְׁמַעֲלָל דְּזַבְּחִים דְּדְרִישׁ זֶה הַדְּבַר דְּעַל הַשַּׁחֲטָה הוּא חֲטָיִב כו' מ"מ בְּגִזִּירוֹת דְּלֹאוֹ חֲטָיִב הוּא יֵשׁ שְׁאֵלָה אֲבָל בְּהַקְדָּשׁ הַמְחֻנֵּיב וְכֵן תְּרוּמָה וּמַעֲשֵׂרוֹת אֵין שְׁאֵלָה וַא"ש בְּזֶה הָא דְּפִלְגִי בְּעַרְכִּין ר"א וּר"י בְּמַקְדִּישׁ נְכָסֵיו וְהִזְיָה עָלְיוֹ בַּעַל חוּב וְאַמְרִינוּ הֵתֵם דְּר"א ס"ל כַּב"ש דְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת הַקְדָּשׁ דְּלַכְּאוּרָה קִשָּׁה לְמָה לִיָּה לְמִימַר כַּב"ש ס"ל דְּלִמָּא בְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת ס"ל כַּב"ה וְאַפ"ה לִיתָא בְּשְׁאֵלָה מַשׁוּם דְּלֹא ס"ל גַּז"ש דְּזֶה הַדְּבַר וּלְפִי הַגְּ"ל נִיחָא דְּמַקְדִּישׁ נְכָסֵיו הוּי כְּשָׂאָר

גדרים וְלֹא אֵינְצֵטְרִיךְ קָרָא לְהֵכִי וּפְשִׁיטָא דְיֵשׁ שְׂאֵלָה אִי לָאו מְשׁוּם דַּס"ל כַּב"ש דְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת הֵוִי הַקְדָּשׁ וְעֵינֵן תּוֹי"ט פֶּרֶק אֱלוֹ עוֹבְרִין וּלפ"ז לר"י דְּזִבְחִים דְּדִרְיֵשׁ לְזֶה הַדְּבָר כַּב"ש דְּעַל הַשְּׁחִיטָה הוּא חֵיב בְּהַקְדָּשׁ הַמְּחֻנֵּב וְכֵן תְּרוּמָה וּמַעֲשָׂרוֹת אִין שְׂאֵלָה אֲבָל בְּסֵתָם הַקְדָּשׁ וְכֵן בְּגִזְרֵי יֵשׁ שְׂאֵלָה דְּוִמְיָא דְּסֵתָם גְּדָרִים: אֲבָל מְסַתְמָא דְּהַש"ס דְּאִמְרִינֵן בְּכָל דְּוִכְתִּי דְּפְלִיגִי בְּשְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ מִשְׁמַע דְּבְכָל הַקְדָּשׁ אֵינְצֵטְרִיךְ לְרַבּוּנֵי מְקָרָא לְעֵנֵן שְׂאֵלָה וְהֵינֵנו מְשׁוּם חוּמְרָא דְּהַקְדָּשׁ ה"א דְּלֹא מְהַנִּי בֵּיה שְׂאֵלָה דְּאִין לֹמַר דְּאֵינְצֵטְרִיךְ קָרָא לְהַקְדָּשׁ טְעוֹת דְּלֹא נִילַף מִסוּף הַקְדָּשׁ וּכְדַבְרֵי ב"ש דְּהָא מִשְׁמַע הֵתָם דַּלְב"ה מְסַבְרָא קְאָמְרִי דְּלִיכָא לְמִילַף תַּחֲלַת הַקְדָּשׁ מִסוּף הַקְדָּשׁ וּבְאֵמַת הֵוִי מְצִי הַש"ס לְמִימַר הֵתָם דַּב"ה יְלְפִי דְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת לֹא הֵוִי הַקְדָּשׁ מְדַאֲתַרְבִּי לְשְׂאֵלָה.

עכ"פ מִשְׁמַעוֹת הַש"ס דְּהָא דְּאֵינְצֵטְרִיךְ לְרַבּוּנֵי לְשְׂאֵלָה הֵינֵנו מְשׁוּם חוּמְרָא דְּהַקְדָּשׁ וְהַדְּק"ל לְמָה לִּיה לְהַש"ס לְמִימַר בְּעַרְכֵּין דַּר"א ס"ל כַּב"ש דְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת הֵוִי הַקְדָּשׁ דְּלִמָּא בְּהָא ס"ל כַּב"ה. אֲלֹא דַּגְז"ש לֹא דְרִישׁ וְכַר' יִשְׁמַעְאֵל דְּזִבְחִים דְּדִרְיֵשׁ לִיה דְּאִינוּ חֵיב עַל הַמְּלִיקָה וְלִיכָא קָרָא לְשְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ.

וי"ל דְּלֹא מְסַתְבַּר לִיה לְהַש"ס לְמִימַר דְּלֹא דְרִישׁ גַּז"ש אִי לָאו מְשׁוּם דַּס"ל כַּב"ש דְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת הֵוִי הַקְדָּשׁ דַּה"נ לֹא אֲשַׁכְּחֵן לַר' יִשְׁמַעְאֵל דַּס"ל אִין שְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ אַע"ג דְּאֵינְצֵטְרִיךְ לִיה זֶה הַדְּבָר דְּאִינוּ חֵיב עַל הַמְּלִיקָה וְע"כ צ"ל אַע"ג דְּאִינוּ מְוַפְנָה מ"מ דְּרִישֵׁינֵן לֶה נְמִי לַגְז"ש וְאֲפָשֶׁר ס"ל דְּבַעַל מִיפַר כּו' שְׁמַעִינֵן מְסַבְרָא וְזֶה הַדְּבָר דְּגְדָרִים מְוַפְנָה הוּא וּמְשׁוּם הֵכִי לֹא אֲשַׁכְּחֵן לְמָאן דַּס"ל אִין שְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ אֲלֹא ב"ש דַּס"ל דְּהַקְדָּשׁ טְעוֹת הֵוִי הַקְדָּשׁ: וְאֲכַתִּי יֵשׁ לְדַקְדָּק בֵּין עֲזָאֵי דְּדִרְיֵשׁ מוֹעֲדֵי ה' נְאָמְרוּ וְלֹא נְאָמְרָה פְּרִשְׁתַּת גְּדָרִים עִמָּהֶם וְנִילַף מִינָה דְּשְׁלִשָּׁה הֵדְיוֹטוֹת מְפִירִין הַגְּדָר א"כ ע"כ לֹא דְרִישׁ גַּז"ש דְּזֶה הַדְּבָר אִטּוּ ס"ל כַּב"ש דְּאִין שְׂאֵלָה בְּהַקְדָּשׁ וִי"ל דְּלַעֲנִין שְׂאֵלָה דְרִישׁ שְׁפִיר לְהַדְּקָא גַּז"ש אֲבָל לְהַכְשִׁיר שְׁלִשָּׁה הֵדְיוֹטוֹת לֹא נִיחָא לִיה לְמִילַף מְהַדְּ גַּז"ש וְכַמ"ש הַר"ן וִי"ל דְּלֹא שְׁוִי לְהַדְּדִי דְּבִשְׁחוּטֵי חוּץ פּוֹלְהוּ שְׁוִי וְדו"ק: רַא"ש בַּד"ה שְׁלִשָּׁה הֵדְיוֹטוֹת כּו' וּבְזוֹ לִיכָא לְמִימַר צ"ל וּבִיחִיד לִיכָא לְמִימַר וְעֵינֵן רַשְׁבָּ"ם בַּב"ב שָׁם: ע"ב ר"ן בַּד"ה וּמִשְׁמַע כּו' ע"ש שְׁפַתַּב דְּמִוּמָחָה דְּגְדָרִים לָאו דְּוִקָא סְמוּךְ וְהַקְשָׁה א"כ מַנ"ל דְּסַגִּי בְּהֵדְיוֹטוֹת דְּלִמָּא מְעוּטָא דְּאֵלָה אֲתִי דְּלֹא בְּעֵינֵן סְמוּכִין וְכ"ת א"כ מְעוּטָא דְּאֵלָה לְמָה לִי כּו' לִיתָא דְּמִעוּטָא דְּאֵלָה אֵינְצֵטְרִיךְ לְמַעוּטֵי שְׁבַת דְּלֹא בְּעֵי קִידוּשׁ ב"ד עכ"ל מְדַבְּרִיו נִרְאֶה דְרִיה"ג וּבֵן עֲזָאֵי לֹא פְלִיגִי וְתַרְנוּנֵיהּ מוֹדוֹ לְהַדְּדִי בְּהֵנִי דְרִישֵׁי אֲבָל הַתּוֹס' בַּב"ב הַקְשׁוֹ לְמָה לִּיה לְמַעוּטֵי דְשְׁבַת לֹא בְּעֵי קִידוּשׁ ב"ד הָא כְּבָר שְׁמַעִינֵן לֶה מְקָרָא דְּמוֹשְׁבוֹתֵיכֶם וְכַדְאִיתָא בְּקִידוּשֵׁין סוּף פֶּרֶק קָמָא וְתִירְצוּ דְּבֵן עֲזָאֵי יְלִיף מְמוֹשְׁבוֹתֵיכֶם לְשְׁבַת וְא"כ מְעוּטָא דְּהַקָּא ע"כ לֹא אֵינְצֵטְרִיךְ אֲלֹא לְגְדָרִים וְשְׁפִיר שְׁמַעִינֵן דְּאֵפִילוּ הֵדְיוֹטוֹת דַּל"ה מְעוּטָא לְמָה לִי דְּלְשְׁבַת לֹא אֵינְצֵטְרִיךְ: עוֹד תִּירְצוּ הַתּוֹס' וִי"ל הֵתָם דְּאֵינְצֵטְרִיךְ תְּרִי קְרָאֵי דְּמַחַד קָרָא לֹא יְלִפִּינֵן אֲלֹא דְּלֹא בְּעֵינֵן מְוַמְחִין וְלֹא מִשְׁמַע כֵּן לִישְׁנָא דְּהַש"ס שְׁבַת בְּרַאשִׁית אִין צְרִיכָה קִידוּשׁ ב"ד מִשְׁמַע דְּלְגַמְרֵי אֵימְעוּט דְּלֹא בְּעֵי קִידוּשׁ מְהָאֵי קָרָא לְחוּד וְהֵינֵנו מְשׁוּם דְּלֹא מְסַתְבַּר לְחַלֵּק בְּהֵכִי דְּאֵי צְרִיכָה קִידוּשׁ תִּיבְעֵי נְמִי מְוַמְחִין אֲלֹא מְשׁוּם דְּקַבִּיעָא וְקִינָמָא לֹא בְּעֵי קִידוּשׁ כָּלֵל וְק"ל: דָּף עַט הַפָּר אִינוּ יְכוּל לְקַיֵּים עֵינֵן רַמְב"ם וִי"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה דְּגָרַס הַפָּר יְכוּל לְקַיֵּים וְקָאֵי אַהֲפָר בְּלַבּוֹ ע"ש: בְּהַפָּר מְבַהֲקֵם מַנ"ל לְמָאֵי דְּאִמְרִינֵן לְעִיל דְּקַיֵּים לְשַׁעָה יְכוּל לְהַפָּר מְצִינּוּ חוּמְרָא בְּהַפָּר מְבַהֲקֵם דְּקַיֵּים לְשַׁעָה יְכוּל

לחזור ולהפך והפך לשעה נדאי מופר לעולם ואין יכול לקיימו אחר כף וכן הוי מצי למימר חומר בהפך ד יכול להפך בלא שמיעה ואינו יכול לקיים בלא שמיעה וכמו שצדדתי לעיל והש"ס הקא מלתא דפשיטא קאמר וק"ל: פרוק אחד עשר שם ע"ב הש"ס בעי למימר דנפ"מ בין נדרי עינוי נפש לבין דברים שבינו לבינה.

דבע"נ הפך לה אפילו לאחר גירושין ובדברים שבינו לבינה לאחר גירושין חל עלה הגדר. ופרוה עלה מהא דריב"נ אמר פרו שמה יגרשנה ותהי אסורה לחזור לו אלמא דמיפר אפילו לאחר גירושין ומסיק דע"נ מפר בין לעצמו בין לאחרים ודברים שבינו לבינה אינו מיפר אלא לעצמו אבל לא לאחרים ופי"ל דלאחרים היינו לאחר שתנשא לאחרים דאינה ראויה לשוב אליו עוד.

אבל אם לא נשאת לאחר אפילו בשעת גירושין לא חל הגדר פינו דיכולה לשוב אליו וקהא דריב"נ דלא מסתבר לומר דבשעת גירושין חל הגדר ולכשתנשא לו יפקע ממילא ואין זה מוכרח דע"כ הא דאמרה תורה שפר דברים שבינו לבינה היינו דוקא פל זמן שהיא תחתיו דהוי דברים שבינו לבינה אבל לא שיבטל הגדר לגמרי וא"כ הגדר חל עליה אלא שנתנה לו התורה רשות כ"ז שהיא תחתיו וא"כ שפיר מצינו למימר דבשעת גירושין חל הגדר עליה ולכשתחזור ותנשא לו חלה ההפכה הראשונה ובאמת מדברי הרמב"ם ז"ל משמע פן דבשעת גירושין חל הגדר וכמבואר בדבריו ז"ל בפ"ב מהלכות נדרים ועיין בלח"מ שם וע"כ צ"ל פנ"ל דאע"ג דהגדר חל בשעת גירושין מפל מקום לכשתנשא לו הותר הגדר כבראשונה והא דאמרינו דלעצמו מיפר ולאחרים אינו מיפר משמע נמי מדבריו דמפרש לאחרים אינו מיפר היינו אפילו בשעה שהיא נשואה לו וכמש"כ שם וכמבואר בדבריו שם הלכה ז' ויתבאר לקמן בזה בס"ד: ויש להסתפק באב לבתו דמיפר נמי דברים שבינו לבינה אי נימא נמי דלאחר שגדלה ויצתה מרשותו חוזר הגדר וחל עליה כמו בבעל אם נשאת לאחרים ולא מצאתי לדין זה מבואר פעת ועוד דא"כ לא מצינו הפכה לארוסה בדברים שבינו לבינה ונהי דאיכא לאשכוחי נדר דהוי לאב ולבעל בכלל בינו לבינה מ"מ הפרת האב לא מהני אלא עד אחר נשואין אבל אחר שנשאת בטלה הפרתו וחוזר הגדר וחייל ואם פן הפרת הבעל נמי לא מהני דהא לא מצי מיפר לחודיה וצ"ע: עוד יש לדקדק בסוגיא דשמעתין הא דמיבעי לן בנזיר בעל אי מייעקר עקר או מיגז גיז ע"כ צ"ל דלא מיבעי לן אלא בנדרי ע"נ אבל בדברים שבינו לבינה פשיטא דלאו מייעקר עקר פינו דהגדר לא בטל לגמרי וכי משפח רנוחא לאחר שנשאת לאחרים הגדר חל א"כ היכי מצינו למימר דמייעקר עקר וכן לר"א דאמר ד יכול להפר נדרים עד שלא תדור ולא חלין פלל ויליף בק"ו מהפכה שלאחר הגדר ולפי הג"ל עדיפא הפכה שקודם הגדר מהפכה שלאחר הגדר גפי דברים שבינו לבינה דהפכה שקודם הגדר פינו דלא חל הגדר פלל א"כ אפילו נשאת אח"כ לאחרים ג"כ אין פאן נדר פינו שבטל מתחלתו ודיו לבא מן הדין להיות פנדון וי"ל דגם בכה"ג לא בטל הגדר לגמרי ולכי משפח רנוחא אחר נשואיה לאחרים חוזר הגדר וחל אלא דא"כ אמאי לא יוכל אחרניא לאתפוסי בה פינו דעיקר הגדר חל אלא דהוא מיפר לה כ"ז היותה תחתיו ודברים אלו יתבארו עוד בהלכות לקמן בס"ד: למה לה הפכה לא תרסין ולא ליתסר והקשו ז"ל דמהכא משמע דאינו יכול להפר עד שלא חל הגדר וכו' נתן לקמן בפרקין

וילקמן אמרנו דמש"ה מיפר לה דהיכי תיעבד משמע דיכול להפר עד שלא חל וברבנן והרא"ש ז"ל בפירושו פתב דבאמת תליא בפלוגתא ולר"נ אינו מיפר עד שייחול הגדר.

וכתב הר"ן ז"ל דע"כ לא קאמרי רבנן לקמן דמיפר עד שלא חל הגדר היינו היכא דבתנאי נמי איפא ע"נ או דברים שבינו לבינה אבל אם אין בתנאי אהד משני אלו אינו מיפר דלא תקינים התנאי ולא תיאסר וכן פתב הרשב"א ז"ל בשם הר"מ ב"ר שניאור ז"ל אלא דהקשה ע"ז מהא דאמרינו לקמן לריב"ן דלכי מגרשה קאמרי ואפ"ה יכול להפר והר"ן ז"ל הקשה גם פן מהריני נזירה לכשאנתגרש דאמר ר"ע יפר והתם אפתי לית בה ע"נ ומירץ הר"ן ז"ל דהתם נמי פיון דלאו בדידה קאי להנצל בנדרה מש"ה יכול להפר אבל ה"א דבדידה תליא מילתא אי רחיצה לא הוי ע"נ לא הוי מצי מיפר ולכאורה מסתבר איפכא דהיכא דתלי בדידה לא מצי מיפר פיון דבידו שלא תבוא לידי הגדר והיכא דתלי בדידה מצי מיפר דשפא לא תנודה בתנאי ותבוא לידי הגדר וילקמן בפלוגתא דרבנן ור"נ תבאר באנרף: ע"ב דאמרה הנאת רחיצה עלי אם ארסח ושבועה שלא ארסח.

פרש"י ז"ל דמתניתין חדא קתני ולא ידענא מי הכריחו לזה ומדברי הר"ן ז"ל לא משמע ה"י אלא מתניתין תרתי קתני נדרים ושבועות וכן משמע בפירוש המשנה להרמב"ם ז"ל וכתב התם דלמסקנא נמי לא פליג ר' יוסי אלא אנדוול דחד יומא אבל רחיצה לעולם משמע דר"י נמי מודה דהוי ענוי נפש וכהא דגרסינן בגמרינו במסקנא נמי אם ארסח היום ולפ"ז ר"י לא פליג אלא ארישא דאם ארסח אבל בשבועה שלא ארסח ר"י נמי מודה דפר משום ע"נ: אבל הר"ן ז"ל פתב דלא איצטריף לאוקמי במסקנא באם ארסח היום ובכל רחיצה פליגי רבנן ור"י ולר"י רחיצה נמי לאו ע"נ היא כלל וכמו שהאריף לעיל להביא ראיה דר"י אפולה רחיצה פליג: ופסק הרמב"ם ז"ל בכיחול וקישוט דלא הוי אלא דברים שבינו לבינה וכו' ונאפילו נדרה שעה אחת הוי בכלל דברים שבינו לבינה וזה דלא כמ"ש בפירוש המשנה דר"י לא פליג אלא בנדרה דחד יומא אלא אפילו בקישוט עולם פליג ומ"ט גם ליום ושעה אחת מודה דהוי דברים שבינו לבינה אבל רחיצה חשיב בכלל נדרי ע"נ: וכבר תמהו ע"ז הב"י סי' רל"ד והלח"מ ז"ל שם בפ"ב מ"ש גבי רחיצה לא פסק כר"י ע"ש מה שכתב בזה ויש לומר דסמך אהא דקיי"ל ביום הפפורים דרחיצה הוי עינוי ואסור מה"ת לדעת הרמב"ם ז"ל והא דפרכינן ה"א איפכא לרבנן מדלא ענוש פרת ש"מ דלאו עינוי הוא ע"כ צ"ל דסוגיא דשמעתין ס"ל דאסור רחיצה ושאר עינויין אין אסורין אלא מדרבנן אבל מה"ת לא הוי בכלל עינוי אבל למאי דמשמע ביומא דמה"ת אסירי ומפרת הוא דאימעותי מקרא ש"מ דמיקרי עינוי נפש אלא דמדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות שביית עשור משמע דלאו מטעם עינוי הוא דאסירי כל הני אלא מריבוי דשבתון שבות ועיין במפרשי דבריו שם ובדברי הר"ן ז"ל וע"כ צ"ל פן מהא דמיבעי לן לקמן אליבא דרבנן אי תשהמ"ט הוי עינוי נפש לרבנן או דברים שבינו לבינה ש"מ דהא דאסירי ביוה"כ לאו מטעם עינוי הוא ושם יש לדקדק איפכא אמאי לא פשיט התם מהא דלא ענוש פרת על תשהמ"ט ביוה"כ ש"מ דלאו עינוי הוא וכדפריף הש"ס ה"א גבי רחיצה וליכא לשנויי הך שינויא דשני הש"ס ברחיצה דאתא לידי עינוי נפש: ובאמת אין הדבר מוכרח כ"כ דס"ל להרמב"ם דרחיצה הוי עינוי נפש דמה שכתב שם אהד עינוי גדול כו' כגון שפדרה שלא תרסח היום אין מזה ראיה דהא פתב שם נמי שלא תכחול היום ועיין לח"מ שם אבל ממה שכתב שם אינהו דברים שבינו לבינה שלא תכחול ולא

תתקשט ולא כתב שלא תרחץ משמע קצת דס"ל דרחיצה בכלל עינוי נפש היא: ורמי דר"י אדר"י וכתב הר"ן דלרבנן לא תיקשי דס"ל דכביסה לא הוי צערא כ"כ א"נ דאפילו הוי עינוי נפש מ"מ חיי אחרים קודמין ולתירוץ קמא לרבנן רחיצתו קודם לחיי אחרים וא"כ אמאי לא תני לה בפרייתא דלרבנן רחיצתו קודם לחיי אחרים כמו פביסה לר"י ועוד דא"כ אמאי קאמר איסי לקמן טעמא דאבוה לא ידענא הא לרבנן נמי דרשינו לכל חיינתם לרחיצה דקודמת וכי תימא דלרבנן מסברא פשיטא להו דרחיצתו קודמת א"כ לר"י נמי למה ליה קרא להכי ואמאי לא פשיטא ליה מסברא דערבוביתא דמאני קשה ע"כ נראה עיקר פתירוץ השני דנהי דכביסה הוי עינוי גדול מרחיצה מ"מ חיי אחרים קודמים ור"י מדרשא דלכל חיינתם הוא דיליף דכביסתם קודמת ורבנן לא דרשי לה ולפ"ז גם לרבנן פביסה בכלל עינוי נפש היא ואם נדדה שלא תכבס מיפר משום עינוי נפש ולא מצאתי פעת בדברי הרמב"ם ז"ל להאי דינא דמעין של בני העיר כו' וי"ל דפשיטא לן מהא דקיי"ל באיזהו נפש כר"ע דדריש וחי אחיה עמה דתייה קודמין אלא דגם להא דר"ע לא מצאתי בדברי הרמב"ם ז"ל ונהרי"ף ז"ל פתבה שם באיזהו נפש: ולענין הלכה עיין בש"ע סי' רל"ד סעיף נ"ט שכתב ב' דעות אי הלכה כרבנן דכולהו הוי עינוי נפש או כר"י דרחיצה וקישוט לא הוי עינוי נפש ועיין בפריאורי הגר"א ז"ל שם ובסעיף ס"ב כתב סתם דנדרה שלא לשמוע פלי שיר הוי נדרי עינוי נפש משמע דלכ"ע הוי עינוי נפש.

ובמ"ק שם משמע דשמיעת קול שיר הוי פכחול ולדברי הרמב"ם ז"ל דכחול לאו עינוי נפש הוא פשיטא דגם זה לאו עינוי נפש הוא ועיין בדברי הגר"א ז"ל שם: ע"כ גמ' מפני מה אין מצוין ת"ח לצאת בן כל הני טעמי הוא מפני סרף גסות הרוח אשר זה הוא הגורם הראשון שלא להתקיים בו אור התורה כי היא נמשלה למים לבקש מקום הנמוך ורב אשי אמר דקרו לאינשי חמרי יכוון שמעמיסין עול צרכיהם על חבריהם כמו על החמור ולא כן היא דרף השלקים כמו שמצינו בתסידים הראשונים שלא רצו להעמיס אפילו עול כל שהוא על חבריהם והוא מצד ענותם הגדולה.

ורב יהודה אמר שלא ברכו בתורה תחלה היינו לא הלכו בה. וזה ג"כ ענין גסות הרוח וגבה לב.

פי מי שהוא חכם בעיניו לא יפיר במעלת התורה פי בלתי אורה יחשכו העינים ללכת זמין ושמאל והוא על חקמתו ונדעתו יסמך. ע"כ לא יברך עליה פי חקמתו היא שובבתו ועל דעתו פי יוכל להלון לבטח ע"פ חקמתו וזה שצאמר ולא הלכו בה וכבר נאמר ראית איש חכם בעיניו תקנה לכסיל ממנו.

פי גם הפסיל בחושף הולך. אבל הוא כמו הסומא אשר יודע חסרונו ויחלון אחרי הרוואה אשר יוליכנו בדרך הישרה.

אבל החכם בעיניו לא ישמע לקול מורה מפני שלא יפיר בחסרון ראותו. וכ"ז אינו אלא מפני רמות רוח.

כי באמת חכמת מה להם ואנו אין לנו אלא חכמת התורה המאירת עינים וצריכין אנו לברך עליה יותר מעל אור היום ולאוירה גלף לבטח דרכנו: רב הונא אמר אינו מופר אפילו משום דברים שבינו לבינה.

ענין בדברי הרא"ש והר"ן ז"ל שכתבו דמטעם זה פסק הרמב"ם ז"ל כר' יוסי משום דפליגי אליביה. ודחו דאליבא דר"י פליגי אבל לא ס"ל הכי להלכה וקצת יש להוכיח דלהלכה פליגי דאל"ה מ"ט דרב הונא דאמר דלר"י אפילו דברים שבינו לבינה לא הוי ומי הכריחו לזה פינן דע"כ ר"י גופא קאמר לדבריהם דרבנן דהוי דברים שבינו לבינה קאמר אין אלו נדרי עינוי נפש ומהיכי תיתי נימא דר"י לא ס"ל הכי אלא משמע דרב הונא מסתברא ליה הכי לדינא ומשום הכי מוקי לדר"י פנותיא וק"ל: ע"ב שלא אציע כו' אין צריך להפר ר"ג אומר יפר שצאמר לא יחל דברו כו' ואמרין בגמרא מאן תנא כו' דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי לנהוג בהן היתר כדי לבטלן ר"ג היא וקצת קשה דבהא שלא אציע כו' פסקינן הלכתא כת"ק דר"ג דאין צריך להפר ובדברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אמרינן בכמה דוכתי דאסור לנהוג בהן היתר והיינו כר"ג וצ"ע בדברי הפוסקים בזה וענין בש"ע סי' רי"ד: בעי מיניה רבא מר"ב תשהמ"ט לרבנן מאי ופשיט ליה ממתניתין דנטולה אני מן היהודים כו' ודחי דמתניתין ר"י היא לרבנן תיבעי לה ופסק הר"ן ז"ל דבעיא דלא איפשיטא ולחומרא והרשב"א ז"ל בחידושי פתב דמהא דשמואל לקמן משמע דהוי עינוי נפש וכמו שכתב הר"ן ז"ל בשם איפא מ"ד וביבמות פרק בית שמאי בסופו משמע דשמואל ס"ל כמתניתין ומהי נטולה מן היהודים גבי הא דפליגי התם אי יבם הרי הוא כבעל ע"ש וענין בב"י סימן רל"ד ובדברי הלח"מ ז"ל וכבר דקדקתי לעיל אמאי לא פשיט הש"ס מהא דלא הוי עינוי ביוה"כ וכמו שכתב הרא"ש בפ"י ז"ל וענין בפסקי הרא"ש ז"ל: דף פ"ב אמר שמואל כו' אבל הנאת פלוני עלי מיפר ופריה ממתניתין דאינו יכול להפר ומסיק דמתניתין ר"י היא ואינו מיפר משום עינוי נפש אבל מיפר משום דברים שבינו לבינה ולחד פירושא שמואל ס"ל כרבנן ומיפר משום עינוי נפש ואית דמפרשי דשמואל נמי משום דברים שבינו לבינה קאמר וכו' וכתב ר"י וכתבתי דהרמב"ם ז"ל פסק כר"י דפירות מדינה זו עלי הוי דברים שבינו לבינה והנאת פלוני עלי לא כתב פלל וכלל וענין לח"מ ז"ל ומדבריו ז"ל בפירוש המשנה נראה דמוקי להא דשמואל כרבנן ומשום דברים שבינו לבינה וכתב שם דקישוט ופרנסה ותשמיש הוי דברים שבינו לבינה דכי אסרה הנאת אחרים עליה או פירות מדינה יש לו טורח להביא ממקום אחר ור"י ורבנן פליגי בין בנדרי עינוי נפש בין בדברים שבינו לבינה וס"ל לר"י דכל שיש איזה תחבולה כמו להביא ממדינה אחרת לא הוי דברים שבינו לבינה ולרבנן הוי דברים שבינו לבינה והא דתנן במתניתין אינו יכול להפר וכן לקמן במתניתין בקונם שאני נהנה לבריות היינו כר"י ואינו יכול להפר פלל אבל הלכה כרבנן וכשמואל אליביהו דאפילו הנאת פלוני עלי הוי דברים שבינו לבינה משום דמרבך לו טורח ודבריו ז"ל צ"ע דמשמע התם דקישוט נמי לא הוי אלא דברים שבינו לבינה והיינו כר"י ואפ"ה פסק בשאר מקלי כרבנן וצ"ל דלאו הא בהא תליא דקישוט פסק כר"י משום דפליגי אליביה רב הונא ורב אדא בר אבהו אבל לענין שאר מקלי קיי"ל כרבנן וכשמואל ולפ"ז נראה דבבורו ג"כ אגיל בשיטה זו ודלא כהלח"מ ז"ל דכוליה כר"י ס"ל אלא דכתב בזה דבר חדש דבפירות מדינה עלי דיפר לא

מְהַי הַפְּרָתוֹ אֶלָּא לְמָה שְׁמַבִּיא לָהּ הוּא בְּעֶצְמוֹ אַבְּל אִם הִבִּיא לָהּ אַחַר בְּאַיִסוּרָן קַיִימִי וּמִפְּרֵשׁ הַכִּי הָא דְבִינָה לְבִין אַחֲרִים לֹא מְהַי הַפְּרָה בְּדַבְּרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה וְלֹא מְצִאֲתִי כֹן בְּדַבְּרֵי שְׁאָר הָרֵאשׁוּנִים וְ"ל שׁוֹב רְאִיתִי בְּדַבְּרֵי הָרַע" ב וְ"ל שְׁפָתַב ג"כ כְּלִשׁוֹן הָרַמְבַּ"ם וְ"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה וְהַתּוֹי"ט וְ"ל עֶמֶד עַל דְּבָרָיו שְׁם כְּנָ"ל ע"ש: ע"ב נְדָרָה מִב' כְּפָרוֹת בְּאַחַת מִתְּעֵנָה וּבְאַחַת אֵינן מִתְּעֵנָה.

מִתּוֹךְ שֶׁהוּא מִיפְּר לְמִתְּעֵנָה מִיפְּר לְשִׁאִינוֹ מִתְּעֵנָה וְכַתּוּב הָרֵא"ש וְהָר"ן וְ"ל דְּזָה דְּוִקָּא בְּנִדְרֵי עֵינּוּי נְפֶשׁ אַבְּל בְּדַבְּרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה אִינוֹ מִיפְּר אֶלָּא בִּינוֹ לְבִינָה אַבְּל לְאַחֲרִים בְּאַיִסוּרָא קַיִימָא.

וְכַדְמוּכַח לְקַמְן בְּמִתְּנִיתִין דְּנִטּוּלָה אֲנִי מִן הַיְהוּדִים דְּיַפְּר חֶלְקוֹ וְתַהֲא נְטוּלָה מִן הַיְהוּדִים וְהָרֵא"ש וְ"ל פְּתַב דְּגוּזָה" כ הוּא מְקַרָּא דְּבִין אִישׁ לְאַשְׁתּוֹ דְּוִקָּא וְהָר"ן וְ"ל אֶסְבְּרָא לָהּ מְסַבְּרָא דְּדַבְּרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה בְּקַפִּידָא דְּבַעַל תְּלִיא מְלִתָּא וּמֵאִי דְּקַפִּיד קַפִּיד כּו' וּבְאַמְתַּת נְרָאָה לִי דְּבָלָאו הַכִּי בְּדַבְּרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה לִיפָּא לְמִימַר הָאִי מִתּוֹךְ פִּינוֹן דְּלָאו הִיִּתֵּר גְּמוּר הוּא וְנִדְרָא כְּדָאִי קָאִי וְאִינוֹ מִיפְּר לָהּ אֶלָּא כָּל זְמַן שֶׁהִיא תַּחֲתִיו וְכַדְאִיתָא בְּר"פ א"כ פְּשִׁיטָא דְּאִינוֹ מִיפְּר לְדַבְּרֵי שְׁל אַחֲרִים אֶלָּא דְּהָא קִשְׁיָא לִי דְּמִשְׁמַע דְּאִינוֹ יְכוּל לְהַפְּר לְמִתְּעֵנָה לְחוּד וְכִמוֹ שְׁפָתַב הָר"ן וְ"ל דִּיפְּרָנוּ כְּנָלוֹ מִשְׁמַע וְאַמְאִי הָא נְדָרֵי עֵינּוּי נְפֶשׁ לֹא גְרַע מְדַבְּרֵי שְׁבִינּוּ לְבִינָה דַּע"נ ג"כ בְּכָלֵל דְּבָר שְׁבִינּוּ לְבִינָה וְכַדְאִמְרִינוּ בְּעֵלְמָא דְּמָה שְׁיְכוּל לְהַפְּר לָהּ הוּא כְּדִי שְׁלֹא תַתְּגַנֵּה עַל בַּעֲלָהּ א"כ אִמְאִי אִינוֹ מִיפְּר לְמִתְּעֵנָה לְחוּד וּמִשׁוּם דְּבָר שְׁבִינּוּ לְבִינָה וּבְשִׁלְמָא הִיכָא דְּשְׁנִיָּהֶם הוּי עֵינּוּי נְפֶשׁ שְׁפִיר יִלְפִינוּ מִיפְּרָנוּ דְּאִינוֹ מִיפְּר אֶלָּא כְּנָלוֹ אַבְּל הִיכָא דְּבָאֲחַד אִינוֹ מִתְּעֵנָה מ"ט לֹא יִפְּר הַמִּתְּעֵנָה לְחוּד וּמִשׁוּם דְּבָר שְׁבִינּוּ לְבִינָה וְ"ל דְּזָה ג"כ בְּכָלֵל יִפְּרָנוּ כְּנָלוֹ וְאִין יְכוּל לְהַפְּר נְדָרֵי עֵינּוּי נְפֶשׁ מִשׁוּם דְּבָר שְׁבִינּוּ לְבִינָה: וּמִשׁ"כ הָר"ן וְ"ל דִּיפְּרָנוּ כְּנָלוֹ לֹא נְאָמַר בְּדַבְּרִים שְׁבִל"ב.

אִינוֹ מְוִכְרַח לְכַמ"ש דְּדוּקָא לְעַנְיָן הִיכָא דְּאֲחַד הוּי דְּבָר שְׁבִינּוּ לְבִינָה וְאֲחַד בִּינָה לְבִין אַחֲרִים הוּא דְּפִשְׁיטָא דְּאִינוֹ יְכוּל לְהַפְּר בְּשִׁבְלֵי אַחֲרִים וְכַדִּין דְּבָר שְׁבִינּוּ לְבִינָה אַבְּל הִיכָא דְּנָדַר מִב' דְּבָרִים בְּדַבְּרֵי שְׁבִינּוּ לְבִינָה כְּמוֹ תְּאֲנִים וְתְּמָרִים שְׁל מְדִינָה זו עָלֵי לְדַבְּרֵי ר"י דְּהוּי דְּבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה י"ל דְּצָרִיף לְהַפְּר שְׁנִיָּהֶם וְכַדְתַּנּוּ סְתָמָא לְקַמְן קוֹנָם תְּאֲנִים וְעַנְבִּים אֵלּוֹ שְׁאֲנִי טוֹעַמַת וְתְּאֲנִים אֵלּוֹ נְרָאָה דְּלֹא עֲדִיף מִפִּירוּת מְדִינָה זו עָלֵי דְּלֹא הוּי אֶלָּא דְּבָרִים שְׁבִל"ב לְסְתָמָא דְּמִתְּנִיתִין דְּאֲזֵלִי אֶלְיָבָא דְּר"י וְאַפ"ה צָרִיף שְׁפִיר כְּנָלוֹ אִם לֹא שְׁנַאָמַר דְּמִיָּרִי בְּגוֹנוֹנָא דְּאִיכָא עֵינּוּי נְפֶשׁ כְּגוֹן דְּלִית לָהּ אֶלָּא תְּאֲנִים אֵלּוֹ וְכֹן הָא דְּנִדְרָה מְפָרָא נְמִי מִיָּרִי בְּכַה"ג דַּל"ה לֹא עֲדִיף מִפִּירוּת מְדִינָה זו דְּלֹא הוּי אֶלָּא דְּבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה לְר"י: דָּף כַּג דְּלָמָּא מִן יִין דְּאִית לָהּ צַעֲרָא הַפְּר לָהּ מִן חֶרְצָן וְנָג לֹא הַפְּר לָהּ דְּלִית לָהּ צַעֲרָא.

הָרֵא"ש וְ"ל הִבִּיא דְּבָרֵי הַתּוֹסְפָתָא דְּאַפִּילוּ נְדָרָה מִמְּאָכֵל רַע מִיפְּר לָהּ וּבְכָלֵל עֵינּוּי נְפֶשׁ הוּא קִשְׁיָה הָא דְּאִמְרִינוּ מְחֶרְצָן וְנָג לֹא הַפְּר לָהּ וְאַמְאִי מִיָּדִי דְּהוּי אִמְאָכֵל רַע וְקוֹנָם פְּלִפְלִין שְׁאֲנִי טוֹעַם דְּהוּי עֵינּוּי נְפֶשׁ כְּדָאִיתָא בְּתוֹסְפָתָא וְדוּחַק לְחֶלְקָא בִּין מִין אֲחַד שְׁלַם לְחֶרְצָן וְנָג וְרֵאִיתִי שְׁם בְּתוֹסְפָתָא פ"ב דְּתַנִּי לְהָא דְּפִירוּת מְדִינָה זו עָלֵי וּמְחֶלְקָא הֵתָם אִם יֵשׁ לוֹ חֶלְקָא בָּהּ יִפְּר וְאִם לֹא יְבִיא לָהּ מִמְּדִינָה אַחֲרָת דָּאִם יֵשׁ לוֹ חֶלְקָא הוּי דְּבָרִים שְׁבִינּוּ לְבִינָה וְכֹן פִּירוּת חֶנּוּנִי עָלֵי אִם אִין חֶנּוּת אַחֲרָת יִפְּר וְאִם יֵשׁ חֶנּוּת אַחֲרָת לֹא יִפְּר ר' יוֹסִי אוֹמַר

אפילו יש מאה חנויות ופרנסתו ממנו הרי זה יפר מפני שבינו לבינה והוא דלא פסוגיא דשמעתין דר"י מחמיר בהפירה.

ומאי דאמרי רבנן יפר ר"י אומר דלא יפר ובתוספתא תני איפכא דלת"ק לא יפר אפילו אם אין פרנסתו אלא ממנו מיפר משום נדרי עינוי נפש ובתוספתא תני מפני שבינו לבינה ועיין מה שכתבתי לעיל בדברי הרמב"ם ז"ל: אומר רב יוסף אין נזירות לחצאין א"ל אבני הא קרבן לחצאי נזירות איכא ופרש"י ז"ל לחצאי נזירות היינו שקיבל עליו חצאי נזירות לנין לחוד או לשאר איסור נזיר לחוד ואין זה נראה דא"כ לא דמי להא דבבב"ב דבבב"ב דמיידיק מהאשה שפדרה בנזיר והפרישה כו' דיש קרבן לחצאי נזירות ולא דמי לחצאי נזירות דהקא דהוי בימים לחצאי נזירות בשעת קבלה ופשיטא דבכה"ג הוי נזיר גמור לרבנן ולר"ש לא הוי נזיר כלל והרא"ש ז"ל פירש קרבן לחצאי נזירות היינו אם הפך לה לסוף ט"ו יום שתביא קרבן טהרה על נזירות שעבר או אם נטמאת קודם הפירה שתביא קרבן טומאה משמע דלמאי דמסיק אבני דאין קרבן לחצאי נזירות קרבן טומאה נמי לא מיייתי אם נטמאת קודם הפירה ובנזיר דף י"ט אמרינו להדיא דמיייתי קרבן טומאה אם נטמאת קודם הפירה למ"ד מיגז גיזו וברייתא דילן מוקי לה התם דס"ל הבעל מיעקר עקר דאין פאן נזירות כלל ובאמת לא על הרא"ש והר"ן ז"ל קשיא לי אלא אסוגיא דשמעתין גופא קשיא לי דמוכח בשמעתין דגם לענן קרבן טומאה אמרינו דאין קרבן לחצאי נזירות וע"כ סוגיא דשמעתין ס"ל דברייתא מצי סבר דבעל מיגז גיזו דאל"ה ליכא חצאי נזירות כלל והוא דלא כדמסקינן בנזיר שם דלמ"ד מיגז גיזו מביא קרבן טומאה בשלימות וכן מוכח מהא דפריה הש"ס מברייתא זו למ"ד מיפר למתענה ואינו מיפר לשאינו מתענה דלמא מין אישתרי מטומאה לא אישתרי ואי גימא דברייתא ס"ל דמיעקר עקר א"כ בלא"ה הותר בכל משום נדר שהותר מקצתו הותר כולו וכמו שכתב הרא"ש ז"ל דהא דלא אמרינו הכא נדר שהותר מקצתו הותר כולו הוא משום דמכאן ולהבא הותר אבל אי מיעקר עקר למפרע הוא דבטל הנדר והותר מקצתו הותר כולו אלא ע"כ צ"ל דשמעתין ס"ל דברייתא אתיא נמי כמ"ד מיגז גיזו ושפיר פריה לר' אמי אלא דבהא י"ל דאפילו אי מיעקר עקר לא אמרינו הותר מקצתו הותר כולו.

וכמו שכתב הר"ן ז"ל לעיל דדוקא בהתרה ע"י פתח הוא דאמרינו הותר מקצתו הותר כולו אבל מטעם אחר נראה דלמ"ד מיעקר עקר ליכא למיפרה מההו ברייתא לר' אמי דכינן דמיעקר עקר תחלת הנדר א"כ פשיטא דלא הוי נזיר כלל אפילו לטומאה דאין נזירות לחצאין בתחלת קבלת הנזירות וע"כ לא מדמי הש"ס דינא דברייתא בנזירות להא דר' אמי אלא למ"ד מיגז גיזו דעיקר הנזירות חנייל שפיר ומכאן ולהבא הוא דמיפר בזה יש לומר דליין הוא דמיפר אבל טומאה האיסור במקומו עומד אבל אם עקר תחלת הנדר באיסור יין גם לענן טומאה הנדר בטל ולכ"ע אמרינו בזה אין נזירות לחצאין ודו"ק: ע"ב דלמא מין כו' מטומאת מת דלית לה צערא לא הפך לה וכ' הרא"ש והר"ן ז"ל הא דלא משני אין נזירות לחצאין משום דטומאה אינה תלויה בנזירות דאשכחן נזירות בלא טומאה כמו נזירות שמשון דהוי אסור ביין ומטמא למתים ואין זה מוכח דנזירות סתם ודאי לא הוי אלא בכולהו וכדתנן בנזיר ונזירות שמשון גזה"כ הוא ועוד דהא ילפינו לעיל בהיקשא דהבעל מיפר נזירות אשתו משמע דלגמרי מצי מיפר אפילו

מטןמאָה ועמש"כ לעיל בריש מכילתין ועוד דאי אסינרי בטןמאָה אם פן אימתי מיןשפרי דהא קרבן לא מצי לאתויי על איסור טןמאָה לחוד ובלא קרבן לא מצינו לגזיר דמיןשפרי ע"כ נראה כמ"ש הר"ן ו"ל דלקושטא דמלתא אמר הכי דמטןמאָה נמי אית לה צערא וכמ"ש הר"ן ו"ל דמיןפיר לה משום עינוי נפש וע"כ צ"ל פן דלר' יוסי נראה דבטןמאָה לא הוי עינוי נפש דלא עדיף מקישוט ורחיצה וא"כ לר' יוסי אטו מיתסרי בטןמאָה גם אחר הפרה אלא ע"כ עיקר טעמא משום דאין גזירות לתצאין וכו' צ"ל לדברי הטור ו"ל בסי' רל"השפתב דהליכה לבית אבל ולבית המשפחה אפי' דברים שבל"ב לא הניין וא"כ תיקשי אמאי מהני הפרתו גם לטןמאָה אלא ודאי עיקר טעמא לאו משום הכי הוא אלא משום דאין גזירות לתצאין ועיין בד' הגר"א ו"ל בסי' רל"ד ורל"ה: קונם שאני נהנה לבריות אינו יכול להפר עיין בפ' המשנה להרמב"ם ו"ל דמשמע מדבריו דאינו יכול להפר פלל אפי' משום דברים שבינו לבינה ור"י היא אבל לרבנן מפר משום דברים שבינו לבינה וכבר פתבתי לעיל בד' הרמב"ם ו"ל לעיל ובשיטתו לפי דבריו בפ' המשנה והרע"ב ו"ל פתב לחלק דבקונם מפל הבריות מפר לרבנן משום עינוי נפש ובהנאת פלוני עלי פתב דלרבנן נמי אינו מפר אלא משום דברים שבינו לבינה וגם זה הוא דלא כדמשמע לעיל במימרא דשמואל הנאת פלוני עלי יכול להפר דמשמע דלרבנן מפר משום עינוי נפש ועיין בלח"מ ו"ל פ"ב הלכה ז' מש"כ שם ויפלא בעיני שלא הביא דברי הרע"ב ו"ל המבוארים כדבריו שם: ובגמ' פריה סיפא ארישא דמרישא משמע דבעל לאו בכלל איסור בריות ומש"ה אינו יכול להפר דמיתני מדיליה וסיפא קתני ויכולה ליהנות בלקט שכחה ופיאה אבל לא משל בעל משום דבכלל בריות הוא ומשני עולא דלעולם לאו בכלל בריות הוא.

ונחא ועוד קאמר דאינו יכול להפר משום דבעל לאו בכלל בריות ויכולה ליהנות משל בעל ועוד דיכולה ליהנות בלקט כו' ומשמע לכאורה דבחד מהני תרי טעמי סגי ואפי' אסרה עצמה בפירוש גם משל בעל מ"מ אינו יכול להפר משום דיכולה ליהנות בלקט שכחה ופיאה אבל הר"ן ו"ל פתב אליבא דעולא דלא סגי בהאי טעמא שיכולה ליהנות בלקט לחוד היכא דמיתסרא בפעל והוכרח לזה מהא דבחנוני אם לא היתה פרנסתו אלא ממנו לכ"ע מפר ובעל ובריות לא גרע מחנוני להכי פי' דלעולא לא מהני טעמא דשיכולה ליהנות בלקט אלא היכא דלא מיתסרא בפעל ועני הוא ולפ"ז ליכא נפ"מ פלל מאידך טעמי אלא לענין אם הפעל עני הוא ואינו יכול לזונה ולא הבנתי דמה בין היכא דאין הפעל יכול לזונה מחמת עניות או דאין יכול לזונה מחמת נדרה ויש לחלק: ורבא אמר דבעל בכלל בריות ואפ"ה אין יכול להפר מהאי טעמא דיכולה ליהנות בלקט לחוד וכ' דחנוני דלעיל מייירי בימות הגשמים דליכא לקט ובאמת קשיא לי טובא פיון דאסרה הנאה סתם מפל הבריות א"כ מאי מהני הנאתה מלקט הא איכא פמה מינים דליתנהו בלקט וכי נדרה אפי' באחת מפל המינים הרי זה עינוי נפש וכ"ש הכא דאסרה עליה פל הנאות וצ"ל דדוקא היכא דאסרה עליה א' מפל המינים הוא דמיקרי עינוי נפש אבל היכא דנדרה מהנאת הבריות לא מיקרי ע"נ פיון דיכולה ליהנות בלקט כו' אע"ג דממילא נאסרה בשאר מינים שאינן בלקט מ"מ עיקר נדרה לא הוי בעינוי נפש אלא הנאת הבריות: ואין לדקדק היכי יכולה ליהנות בלקט שכחה ופיאה לרבא הא מציאת האשה לבעלה וא"כ מה שלקטה שיהי' לבעלה נהרי היא נהנה משלו וי"ל דבכה"ג לא תקינו

רַבָּנוּ פִּינוּ דַּאִין לֵה מְמֵי לִיקְהוֹת וְעוֹד דְּהַבְעֵל עֲשִׂיר הוּא וְאִין לוֹ זְכִיָּה בְּלֶקֶט שְׂכָחָה וּפִיָּאָה וּבִלְאִי הַנְּחֻלְקוּ הָרֵאשׁוֹנִים ו"ל הֵיכָא דַּאִין הַבְעֵל נוֹתֵן לֵה מְזוֹנוֹת.

מְצִיאתָה שְׁלוֹ: וּלְשִׁיטַת הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּפִירוּשׁ הַמְשַׁנְיֹת דְּלַמְתַּנִּיתִין דְּאַתְיָא כַּר"י אִינוּ יָכוֹל לְהַפְרֵר כָּלל אִפִּי מִשׁוּם דְּבָרִים שְׂפִינּוּ לְבִינָה וְדַאי תִּיקְשִׁי לְרַבָּא דְּבַעַל בְּכָלל בְּרִיּוֹת הָא ע"כ פ' דְּבָרִים שְׂפִינּוּ לְבִינָה הָיִי וְאַפִּי' נְדָרָה הַנָּאָה מִבְּעֵלָה לְחוּד נִרְאָה דְּהָיִי נְדָר שְׂפִינּוּ לְבִינָה וְעוֹד דְּבְכָלל הַנָּאָה לְבָרִיּוֹת הוּא ג"כ הַנָּאָה תִּשְׁמִישׁ וּפְשִׁיטָא דְּהָיִי דְּבָר שְׂפִינּוּ לְבִינָה וּכְבָר כְּתַבְתִּי לְעֵיל דְּשִׁיטְתוֹ בְּזָה צ"ע: וְרַב נַחְמָן מִשְׁנֵי נָמִי דְּבַעַל לָאוּ בְּכָלל בְּרִיּוֹת הוּא וְהָיִי קְתָנִי נִתְגַּרְשָׁה יָכוֹלָה לִיקְהוֹת בְּלֶקֶט כּו' וְכַתְּבִי הָר"ן ו"ל בְּשֵׁם הַתּוֹסְפוֹת וְהַרְשָׁב"א ו"ל דְּקַמ"ל דְּאַחַר גִּירוּשִׁין גַּם הַבְעֵל בְּכָלל אִיסוּר בְּרִיּוֹת הוּא וְלֹא נִיחָא לֵיהּ לְרַב נַחְמָן לְפָרֵשׁ כְּעוֹלָא דְּחֻדָּא וְעוֹד קְאָמַר וּמַש"ה מְפָרֵשׁ דְּאַנְתְּגַרְשָׁה קָאִי.

אָבֵל בְּעוֹדָה תַּחַת בַּעֲלָה לֹא מְהַנִּי הָאִי טַעְמָא כָּלל וְהָרֵא"ש ו"ל כְּתַב וְאֵע"ג דְּהַשְׁתָּא לֹא הָיִי עֵינּוּי נְפֶשׁ הוּאִיל וְיָבוֹא לִידֵי ע"נ לְכַשְׁתַּתְּגַרְשׁ מְצִי מִיפֵר ע"כ"ל. וְלִכְאוּרָה אִין הַבְּנָה לְדְבָרִיו ו"ל וְנִרְאָה בְּכּוֹנְנָתוֹ ו"ל דְּר"נ דְּמוּקִי לְסִיפָא בְּנִתְגַרְשָׁה ג"כ אֲתִי לְאַשְׁמַעֵינוּ טַעְמָא לְרִישָׁא דַּאִינוּ יָכוֹל לְהַפְרֵר דְּנָהִי דְּבַעַל לָאוּ בְּכָלל בְּרִיּוֹת הוּא וּמִיתְנַנִּי מִינָהּ מ"מ פִּינוּ דְּלֵאחַר גִּירוּשִׁין תַּהֲיָה אִיסוּרָה בְּכָל שְׁפִיר הָיִי עֵינּוּי נְפֶשׁ וְאַמַּאי לֹא יִפֵּר לְהָיִי קְתָנִי דְּלֵאחַר גִּירוּשִׁין יָכוֹלָה לִיקְהוֹת בְּלֶקֶט שְׂכָחָה וּפִיָּאָה וּבְאַמַּת מְסַתְּבִרִין דְּבָרִיו ו"ל מִיֵּדִי דְּהָיִי אֲאַשְׁתִּי אִישׁ שְׂאֵמְרָה הַרְיִנִי נְזִירָה לְכַשְׁתַּתְּגַרְשׁ דְּאַמַר ר"ע דִּיכוֹל לְהַפְרֵר.

אָבֵל מְדַבְּרִי הָר"ן ו"ל לֹא מִשְׁמַע כֹּן שְׂפַתְבּוֹ דְּלְרַב נַחְמָן אִינוּ יָכוֹל לְהַפְרֵר מְפִי שְׂיָכוֹלָה לִיקְהוֹת בְּלֶקֶט כּו' וְא"כ תִּיקְשִׁי אֲמַאי אִינוּ יָכוֹל לְהַפְרֵר מִטַּעַם עֵינּוּי נְפֶשׁ לְאַחַר גִּירוּשִׁין אֲלֵא דִּישׁ לְחַלֵּק דְּדוֹקָא הֵיכָא דְּנִדְרָה מְכַפֵּר אוֹ שְׂאָר עֵינּוּי נְפֶשׁ לְאַחַר גִּירוּשִׁין ס"ל לר"ע דִּיכוֹל לְהַפְרֵר אָבֵל הֵכָא דְּנִדְרָה הַנָּאָה מְבָרִיּוֹת וְהַנְּדָר חַל הַשְׁתָּא אֲלֵא דַּאִין בּוֹ עֵינּוּי נְפֶשׁ מִשׁוּם דְּמִיתְנַנִּי מִבְּעֵל אֵע"ג דְּלֵאחַר שְׂתַתְּגַרְשׁ תַּהֲיָה אִיסוּרָה מְכָל הַבְּרִיּוֹת מ"מ לֹא מִיקְרִי ע"נ וְיֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם נִשְׂאָת אַח"כ אִי אִיסוּרָה לִיקְהוֹת מִבְּעֵל הַשְּׁנִי אוֹ שְׂמָא כָּל שְׂהוּא בַעַל לָאוּ בְּכָלל בְּרִיּוֹת הוּא: וְהָר"ן ו"ל הָאֵרִיף כָּאֵן וְהִבִּיא דְּבָרִי הִירוּשְׁלָמִי בְּנוֹדֵר מִיּוֹרְדֵי הַיָּם לְאַחַר שְׁלֹשִׁים אִי אֲזַלִּין בְּתַר אֲמִירָה אוֹ בְּתַר חִלוֹת הַנְּדָר וְתַלִּי לֵה בְּפִלוֹגְתָא דְּר"ע וְר"י לְקַמֵּן וְהוֹכִיחַ מְכָאֵן דְּלֹא כְּשִׁיטַת הִירוּשְׁלָמִי דְּהָא הֵכָא אֲזַלִּין בְּתַר חִלוֹת הַנְּדָר וְאִין הַדְּבָר מְוַכְרַח דְּהָכָא שְׂאֵנִי דְּהַנְּדָר חַל הַשְׁתָּא וּמִמִּילָא אִיסוּרָה בְּכָל הַבְּרִיּוֹת אִפִּי' שְׁנוּלְדוֹ אַח"כ וְה"ה בְּבַעַל אַחַר שְׂתַתְּגַרְשָׁה מְמַנּוּ דְּגַם הוּא בְּכָלל בְּרִיּוֹת וְהָיִי כְּנוּלְדֵי אַח"כ וְעֵינּוּ לְעֵיל דְּרָ ל' מַה שְׂפַתְבְּתִי בְּזָה: דְּרָ פ"ד וְאִי אֲמַרְתָּ כו'.

נְדָרֵי עֵינּוּי נְפֶשׁ הֵם וְיִפֵּר לֵה לְעוֹלָם עֵינּוּ רַש"י ו"ל שְׂפִירוּשׁ דְּתִשְׁמִישׁ הָיִי עֵינּוּי נְפֶשׁ לְכַשְׁתַּתְּגַרְשׁ וְהוּא כַּמ"ש לְעֵיל בְּדְבָרֵי הָרֵא"ש ו"ל אָבֵל אִין פִּירוּשׁ זֶה מוּבָן וְכַמוֹ שְׂכ' הוּא ו"ל בְּעַצְמוֹ וְהָרֵא"ש וְהָר"ן ו"ל פִּי' דַּאי בַעַל לָאוּ בְּכָלל בְּרִיּוֹת ע"כ נְטוּלָה אֲנִי מִן הַיְהוּדִים לָאוּ מִתְשַׁמֵּישׁ קְאָמַר אֲלֵא מִהַנָּאָה פִּירוּת הֵן וְא"כ ע"נ הֵם פִּינוּ דְּאַסְרֵן עָלֵיהּ אִפִּי' ע"י בַּעֲלָה.

דַּאי מִיִּירִי כְּמַתְנִיתִין דְּשְׂאֵנִי נִהְיָה לְבָרִיּוֹת אִפִּי' בִּינוּ לְבִינָה לֹא הָיִי וְאַמַּאי יִפֵּר חֻלְקוֹ וְלֹא הַבְּנָתִי דְּהָא מְסַקִּינוּ לְעֵיל דְּלַר"י נָמִי הָיִי דְּבָרִים שְׂפִינּוּ לְבִינָה אִפִּי' בְּקוֹנָם שְׂאֵנִי נִהְיָה לְבָרִיּוֹת וְעֵינּוּ שָׁם בְּד' הָרֵא"ש ו"ל וְעוֹד אִי מִיִּירִי בְּאַיְסוּר הַנָּאָה אֲמַאי יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתוּבָה

למשנה ראשונה ונראה עיקר כנוסחא אחריתא אמאי צריד להפר וכן כתב הרא"ש ז"ל: אמר רב יוסף הא ר"א כו' מאי לאו למ"ד ספיקו טובל אית ליה טובת הנאה כו' וכתבו המפרשים דל"ד ספיקו אלא ה"ה ודאי אינו טובל והכי איתא להדיא במכות דרב יוסף מוקי להא דרב התם דטבל של מעשר עני בלאו פתנאי דהכא ולר"א אינו טובל כלל ואב"י פריד התם א"ה אדמפלגי בספק ליפלגו בודאי והא דתליא טובת הנאה בהא דטובל אי לא כתב הר"ן ז"ל מקרא דאשר ירימו וקרב"א ז"ל כתב עוד דאי לא טביל הוי כשאר מתנות עניים דלית בהו טובת הנאה אע"ג דהכא פתיב נתינה ג"כ מ"מ הא כתיב נמי והנחתו.

ובמש"כ הר"ן ז"ל בטעמא דמעשר עני לא טביל עיניו מש"כ בזה ביבמות באנרד: ועוד זאת יש שינוי בשמעתין הכא לסוגיא דמכות שם דהכא אמרינו דמש"ה לר"א לא נחשדו פינון דאילו בעי מפקיר נכסיה ושקיל ליה והתם אמרינו פינון דממונא הוא מפריש ליה וליתא התם הא דאי בעי מפקיר לנכסיה וחזי ליה ועיניו רש"י ז"ל בב"מ דף ט' ע"ב שכתב דהא דאמרינו התם גבי מי שליטת את הפיאה מגו דזכי לנפשיה מטעם דאי בעי מפקיר נכסיה היינו דוקא באדם דעלמא אבל בעל השדה אסור אפ"י אי מפקיר לנכסיה דאפ"י העני מונהר על שלו והרי הכא אמרינו להדיא פינון דאי בעי מפקיר נכסיה והוי עני וחזי ליה ועיניו תוס' יו"ט פ"ה דפיאה משנה ה' שהאריד בזה וכתב שם דהירושלמי וש"ס דילן פליגי בזה אליבא דר"א וא"כ יש לומר דבהא תליא חילוף הסוגיות דהכא ודמכות שם.

אף יפלא מדוע לא הביא התוספות יו"ט סוגיא דשמעתין ומש"כ שם מהא דהמפקיר פרמו כפר כמתבתי לעיל סוף פרק אין בין המןדר מה שנ"ל בזה עיי"ש: ע"ב אלמא טובת הנאה אינה ממון כו'. ובעי רב אושעיא לאוקמא בפלוגתא דרבי וריבר"י בגונב טבלו.

ודחי הש"ס דמציעו למימר דתנן וייהו ס"ל דהוי ממון וכן איפכא ומסיק רבא דמתניתין סברי דהוי ממון אבל בכהנים סתם שוין כעפרא בעלמא ובטלה טובת הנאתו פינון דהוא אינו יכול ליתן לשום פהו וקרב"א ז"ל הקשה אכתי אמאי יטלו בע"כ הא יכול לקבל טובת הנאה מאחרים והם יתנו לכל מי שירצו וי"ל דעיקר טובת הנאה הוא מדכתיב בהו נתינה דזכותה לו תורה בנתינה למי שירצה אבל הכא דאסר הנאת כל הפהנים ממנו ואין הנתינה בידו מש"ה אין לו עוד טובת הנאה בזה ויתבאר עוד מזה לקמן: ויש לדקדק בהא דדניק הש"ס מסיפא דלהני לא משום דטובת הנאה ממון הא אפ"י אינה ממון פינון דהנתינה ברשותו פינון דנותן להם ולא לאחרים אמאי לא יחשב זה להנאה וצ"ל דהוי פנותן להם משלהם והוא לא אסר עליהם אלא הנאה משלו ולפ"ז סלקא מסקנא דשמעתין דטובת הנאה ממון ומש"ה יטלו אחרים וכן משמע מרישא דמתניתין דלא תנן מעשר עני משום דאית ליה טובת הנאה ודוקא היכא דאסר הנאת כל הפהנים בטלה טובת הנאתו ושוין כעפרא בעלמא וא"כ בגונב טבלו של חברו קי"ל פרבי דמשלם לו דמי טבלו.

וכן פסקו הרא"ש והר"ן ז"ל בסוף פרק האיש מקדש כשמעתא דהכא דטובת הנאה ממון אע"ג דבקדושתין סלקא שמעתא דאינה ממון מ"מ רבא מסיק הכא דהוי ממון. וקיי"ל פרבא ואין זוראיה כ"כ דרבא לפרושי מתניתין אתי מ"מ סתמא דמתניתין גופא משמע דטובת הנאה ממון מדיטלו אחרים ולא הם: אבל הרמב"ם ז"ל פסק בפ"ה מהל' אישות

דטובת הנאה אינה ממון וכעונקלא שם בקדושין וכבר הקשו עליו מפרשי דבריו ז"ל דא"כ אמאי פסק הכא כמתניתין דיטלו אחרים וכתב הכ"מ בשם הר"מ המעילי ז"ל דנדדרים שאני דוניתור אסור במנדור הנאה נאפילו למ"ד אינה ממון חשיב הנאה ועוד דאסור הנאה אפי' לתתו בהנאה אסור כמו יין נסוף דאסור לתתו לעובד פוכבים וה"נ גבי מנדור פיון דאסור לאיתנהווי מיניה אסור לתת התרומות אע"פ שאינו שלו עיי"ש ומש"כ דומיא דיון נסוף אינו מוכן דהתם אסור ליהנות בפיון נסוף וכשנותנו לעובד פוכבים הרי הוא נהנה ממנו דהעובד פוכבים מחזיק לו טובה אבל הכא הפהן אסור ליהנות משל ישראל וכיון דטובת הנאה אינה ממון ואין זה שלו אמאי לא יהיה רשאי ליתן לו ועוד דמתניתין יטלו אחרים קתני משמע דהם אסורים ליטול אפילו מעצמן ועיין לעיל דף ל"ח שכתב הר"ן ז"ל גבי אב שאסור נכסיו על בנו דתנו התם דנותנו לבניו או לאחיו היינו דוקא שאין נותן להם בידים אבל ליתן להם בידים אסור דמיתנהי מטובת הנאה דידהו דומיא דתורם משלו על של חבירו דאי הוה טובת הנאה לבעל הכרי היה אסור לתרום לו דמיתנהי בעל הכרי בטובת הנאה.

ולכאורה אין הנדודן דומה לראיה דהתם בתורם משלו הוי הנאה גמורה דמהני לבעל הכרי פיון דיש לו בהן טובת הנאה והרי זה פנותן לו מתנה. אבל הכא הוא אסור בהנאת נכסי אביו אבל בניו ואחיו מותרין בהנאתו.

מ"מ דינו של הר"ן ז"ל אמת והוי דומיא דכל איסורי הנאה דאסור ליתנו במתנה כמו בפיון נסוף דאסור ליתן לעובד פוכבים דזה חשיב הנאה מה שחבירו מחזיק לו טובה ומטעם זה לא הבנתי דברי הב"י ביו"ד סי' רט"ז שכתב להתיר אפי' ליתן בידים אבל הכא נראה דלכ"ע מותר ליתן בידים דהוי כשל אחרים נאפיל אם הם מחזיקים לו טובה הא הוא שרי ליהנות מהם אבל הוא אינו מהנה אותן.

ועיין בתוס' י"ט פ"ק יו"ד דב"ק שכ' דהנתינה בידים הכא תליא בפלוגתא דהר"ן והב"י ז"ל גבי נותנו לבניו כו' ולענ"ד אין זו דומה לזו ומהא דאמרין לעיל בתורם משלו על של חבירו הא מיתנהי בטובת הנאה לכאורה מוכח דס"ל דטובת הנאה ממון דאי אינה ממון אינו מהנהו וצ"ל דהתם אפי' אינה ממון פיון דיכול לקבל פרוטה מישאל הר"י הוא מהנהו אבל הכא פיון דאינה ממון אין תרומה ומעשר בכלל נכסיו שאסורן על הפהנים: ומ"ש עוד משום דוניתור אסור במנדור הנאה ג"כ קשה דאמאי לא מוקי ר' אושעיא לרומיא דרישא אסיפא הא כר"א הא כרבנן ועוד למה ליה לרבא לעיל לאוקמי לברייתא דתני במעשר עני במעשר המתחלק בגורן לוקמה דטובת הנאה אינה ממון וכרבנן דלא אסרי וניתור: אלא דמהתם תיקשי נמי איפכא לשיטת הרא"ש ז"ל דבנדדרים ג"כ אינו אסור אלא אי טובת הנאה ממון א"כ אמאי לא מוקים רבא לברייתא דתני מעשר עני כמ"ד אינה ממון אלא ש"מ דבכל הני דאית ליה בהן טובת הנאה אסור המנדור ליהנות מהם ומשמעתא דקדושין נמי מוכח דאין להוכיח ממתניתין דטובת הנאה ממון מדלא פריה ממתניתין עליה דעולא דאמר התם דאינה ממון וכן מאי מיבעי להו התם בזה פיון דאיפא למיפשט ממתניתין דילן וע"כ צ"ל דס"ל דמתניתין לא מוכח פלל אלא אפי' אינה ממון יטלו אחרים ולא הם והא דתלי לה הש"ס בפלוגתא דטובת הנאה היינו למאי דס"ד דקשיא רישא אסיפא וע"כ צ"ל דתנאי היא דפליגי בטובת הנאה אבל למסקנא

דמחלק רבא בין רישא וסיפא ורישא דאסר לכל פהגים שוניה בעפרא בעלמא תו לא נחתינו כלל לפלוגתא דטובת הנאה אי הוי ממון דאפילו לאו ממון הוא חשיבא הנאה פיון ד יכול לקבל פרוטה ועיין בפ"ה ח"מ סי' ש"ן שהאר"ה ג"כ קצת בזה ומסיק נמי להלכה דטובת הנאה ממון לא הוי וע"ש שהביא בשם המרדכי דרבא גופיה ס"ל דאינה ממון והיינו כמ"ש דהכי משמע משוניה דרבא לעיל דבריינתא מיירי דוקא במעשר עני שבגורו ולא מוקי לה בכל מעשר וכד' האומר דאינה ממון וכולה שמעטא דפסחים פ' אלו עוברין במתניתין דכיצד מפרישין חלה בטומאה אזלי דטובת הנאה אינה ממון מדמוקי התם פלוגתא דר"א ור"י בהואיל וכפירוש הרי"ף ו"ל הואיל ואי בעי מיתשיל עליה אבל ב"ז לא עבר בכל יראה משום דטובת הנאה אינה ממון ומסקנא דשמעטא התם דבהואיל פליגי ומוקי לפלוגתא דרבא ורב חסדא בהואיל בפלוגתא דר"י ור"א: ולדידי קשיא דברי הרא"ש ו"ל אהדדי דבדושיין פסק דטובת הנאה ממון וא"כ ע"כ צ"ל דרבי בגונב טבלו של חבירו ה"כ ס"ל דאל"ה איהו דלא פמאן וא"כ היכי מוכיח הוא ו"ל בפסחים דהלכה כרב חסדא דאמרין הואיל מהא דרבי קאמר התם דהלכה כר"א אית ליה הואיל ולפי ה"ל מנ"ל דרבי מטעם הואיל פסק כר"א דלמא מטעם טובת הנאה דס"ל דהוי ממון והיה נראה לומר לשיטת הרא"ש דדוקא לענין חמץ הוא דאמרין התם דלכ"ע אינה ממון היינו דאין לו קנין בגוף החלה והתרומה ולא עבר בכל יראה דשל אחרים הוא אבל לענין קדושיין ונדרים וגניבה שפיר הוי ממון אבל לפי האמת ז"א דהא חזינו דלענין חמץ חשיב כשלו מטעם מיגו דאי בעי מיתשיל עליה אע"ג דבעלמא לא מהני ה"ה הואיל לאחשוביה פדידיה א"כ כש"כ טובת הנאה דמהני בעלמא פשיטא דמהני לענין חמץ ואע"ג די"ל דהואיל לא שנייה בעלמא לא לענין קדושיין ולא לאיסור הנאה דהא אי מיתשיל עליה צריה להפריש אחרים תחתיהם.

ודוקא לענין חמץ הוא דשנייה למימר הואיל למיתשביה פאילו הוא ברשותיה ועיין תוס' שם בפסחים מה שהקשו ממצה של מעשר שני נמי נימא הואיל ואי בעי מיתשיל עליה ולפי ה"ל ניקח קצת מ"מ לענין טובת הנאה לא מסתבר לחלק ואי לענין קדושיין חשיב ממון שלו ה"נ לענין חמץ ועיין ש"ה ו"ל שם כתב דהרא"ש ו"ל בשם ר"ח הוא דפסק ה"כ ול"ה לא סבירא ליה וכמו שהביא שם דברי הפוסקים: ובב"מ דף י"א ע"ב נמי משמע דרבא גופיה ס"ל דטובת הנאה אינה ממון גבי מעשה דר"ג וזקנים דמוכח מניה דלא בעינו עומד בצד שזדהו ובעי לאוקמי התם שהקנה להם מטלטלין אגב קרקע ואמר רבא התם דטובת הנאה אינה ממון לא לאקנויי בחליפין ולא אגב קרקע ולשיטת הר"ח ו"ל ע"כ צ"ל דדוקא לענין לאקנויי בחליפין או אגב קרקע לאו ממון הוא אבל בעלמא שפיר הוי ממון ועוד דמסתמא דה"ש"ס התם משמע דהוי ממון גם לאקנויי אגב קרקע וכדדחי התם ולא היא דבחליפין לא שייכא לאקנויי משום דנתינה כתיב בהו אבל אגב קרקע שפיר מצי לאקנויי ולדעת הרי"ף ו"ל שהשמיט הא דדעת אחרת מקנה אותה וע"כ מוקי להא דר"ג וזקנים שהקנה להם מטלטלין אגב קרקע וכמו שכתב הרא"ש ו"ל שם איכא לאקנויי ומה רבא דסבירא ליה בעלמא טובת הנאה ממון קאמר דלא הוי ממון לאקנויי אגב קרקע כל שכן לדין דמיימא לן דאינה ממון דלא מצי לאקנויי אגב קרקע אבל לפי מה שכתב דרבא נמי ס"ל דאינה ממון א"ש דרבא ס"ל פי היכי דלאו ממון הוא בעלמא ה"נ דלא הוי ממון לאקנויי בדרך הקנין וסתמא דה"ש"ס מסיק ולא היא דאגב קרקע מצי

לאקנוני פנין דהתורה זכתה לו בנתינתה אע"ג דאין זה ממון מ"מ יכול להקנותה אגב קרקע דהוי דרף נתינה: ומהו שמעטא דב"מ דמסיק הש"ס דבחליפין לא מצי לאקנוני משום דנתינה פתיב ולא דרף מוכר מוכח דלכ"ע אסור לישראל לומר לכהן תן לי סלע ואתן לה תרומתי דזה הוי דרף מקח ולא הותר לו אלא לקבל מישראל הרוצה ליתן לו סלע שיתן לכן פתו פהו ובהו טובת הנאה הוא דפליגי אי הוי ממון או לא ומ"ד דהוי ממון אע"ג דאין הבצלים רשאים לתבוע טובת הנאתו מהפכה מ"מ פנין דזכתה לו תורה בנתינה ויכול לבוא לידי ממון ע"י טובת הנאתו מש"ה חשיב פאלו הוא ממונו: וילענין אם לקחן הפכהו בע"כ פתבו התוס' ז"ל בפירק הירוע דדברים שיש בהן טובת הנאה הבצלים מוציאין מיד פהו וכן משמע מדברי הר"ן ז"ל שם גבי הא דר"ז מריש הוי חטפי מתנתא שכ' הר"ן ז"ל היינו למ"ד טובת הנאה ממון אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' תרומות פתב דאם לקח הפכהו בע"כ זכה דטובת הנאה אינה ממון ונהי דאסור ליטול לכתחלה בלא רשות בצלים אבל בדיעבד זכה אבל במתנות עניים אפ"ל לכתחלה מותר ליקח בלי רשות בצלים וגם הבצלים אינן מחוייבין ליתן לכל מי שתובעו והר"ן ז"ל בריש פירק הירוע הוא פמסתפק בזה למ"ד טובת הנאה אינה ממון אי יכולים הבצלים להוציאן אם לקח הפכהו בע"כ אבל למ"ד טובת הנאה ממון פשיטא ליה דיכול להוציא וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל פנ"ל ולידידי מספקא לי גם למ"ד טובת הנאה ממון למאי דכתיבנא דהוא אינו יכול לקבל טובת הנאה קודם הנתינה א"כ פי היכי דאסור להזכיר טובת הנאה קודם הנתינה אפשר דגם לאחר שפבר זכה הפכהו דאין יכול להוציא מידו וכן משמע מהא דמספקא להו בב"מ דף ו' תקפו פהו אי מוציאין מידו וכמו שהקשו התוס' ז"ל התם פן ומה שפכתבו התם דאינו יכול לתובעו אלא דמי טובת הנאה בזה נדאי נראה דאינו יכול לתבוע קודם נתינה: ולפ"ז הא דאמר רבי בגוב טבלו דמשלם דמי טבלו י"ל דדוקא אם גנב טבלו דלא הוברר חלק הפכהו עדיין וגם יש לו בתרומה ומעשר גופיה טובת הנאה מש"ה משלם לו דמי פולו אבל אם גנב תרומה מיד ישראל אפשר דאין צריף לשלם גם לרבי דלאו ממון גמור הוא פנין שאין יכול לתבוע אבל מדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' גניבה משמע דדוקא למ"ד טובת הנאה אינה ממון הוא דפטור אם גנב תרומה אבל למ"ד טובת הנאה ממון חייב לשלם לישראל והשתא לפ"ז הא דקיי"ל דמזיק מתנות פהונה פטור היינו הבצלים עצמן פטורים לשלם לפכהו דהוי ממון שאין לו תובעים אבל אם הזיק אחר המתנות אפילו ביז ישראל מחוייב לשלם לבצלים כפי טובת הנאה שבהם פמו בגנב תרומה מיד ישראל דמשלם למ"ד טובת הנאה ממון וכמו שיתבאר לקמן בס"ד: ובירושלמי בפירקין פליגי ריבר"ח ור"י ריבר"ח אמר דנותן ישראל מעשרותיו בטובת הנאה היינו דמותר לומר לכהן הא לה תרומה בטובת הנאה שתתן לי ויליף מקרא דאיש את גדשיו לו יהיו ור' יוחנן אמר דאין נותן מעשרותיו בטובת הנאה ולו יהיה דריש דיכול ליתנם לכל מי שירצה היינו דהפכהו אסור ליטול מעצמו וכמ"ש לעיל וקאמר התם מתניתא פליגי על ר"י אומר הוא לישראל הא לה סלע זה ותן בכור זה לכן פתי פהו ולמאי דפרישנא דהא דאסר ר"י הוא לומר הא לה המעשר בטובת הנאה: א"כ מאי קושיא דהקא הבצלים אין אומרים וישראל אחר הוא דקאמר וע"כ צריף לומר דלר"י אסור גם לקבל שום טובת הנאה בעד נתינתו ולא הותר אלא היכא דרוצה ליתן לשנים דמקיים מצות נתינה בלא"ה וא"כ ריבר"ח נמי י"ל דלא התיר אלא היכא דישאל

אומר לו הא לה סלע כו' אבל הוא אסור לומר אבל מלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ב מה"ת הלכה כ' וכ"א נראה דפסק כר"י ולא אסר אלא לומר הא לה חלק זה בטובת הנאה וקא דתניא דרשאי הישראל לומר הא לה סלע היינו פשרוזה ליתן לשנים ועיקר הדבר הוא היכא דהוא רוזה לקיים מצות נתינה מעצמו לכהן שהוא רוזה מותר לקבל מישראל שיתן לזה אבל הבפעלים אסורין לעכב נתינתן בשביל טובת הנאה וכי פריה לר"י מהא דאומר הוא לישראל הא לה סלע היינו דס"ד דמייירי דהפעלים אינם רוצים ליתן בלא טובת הנאה ומשגי דמייירי פשרוזה ליתן לשנים ופריה התם לר"י בר"ח ממתניתין דישלו ע"כ ולריב"ח דאמר אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה אמאי יטלו ע"כ ומשגי באומר אי אפשי ליתן מתנה כל עיקר דכשאינו רוזה ליתן כלל יכולין הפהגים ליקח ממנו בע"כ ואע"ג דהוי ממון שאין לו תובעים היינו לענן אם הזיק דכל מי שיתבענו יאמר לאחר אתן אבל הפהגים עצמן היכא דאינו רוזה ליתן כלל יכולין ליקח את שלהם בע"כ ורוזה אנכי חילוק בזה בין שינויא דהירושלמי לשינויא דרבא בש"ס דילן דרבא משגי משום דתרומה לא חזיא אלא לכהנים וא"כ בלויים נהגים לי אסורים במעשר אם כבר הפרישו הבפעלים מהם תרומת מעשר פינו דהמעשר חזי נמי לדידיה דמעשר ראשון מותר לזרים ולא שניא פעפרא בעלמא ונהי דבעלמא היכא דלא אסרו בהנאה יכולין ליתול בע"כ אם אינו רוזה ליתן כלל דשלהם הוא אבל הקא פינו דיש לו ג"כ זכות חל עליהו איסור הנאה ואסורים ליתול מעשר אבל לשינויא דהירושלמי כל שאינו רוזה ליתן כלל אין לו בהם שום חלק ויכולין ליתן בע"כ אפילו במודר הנאה וכן נפקא מינה בשאר מתנות פהונה כמו זרוע ולחיים דלרבא אסורים ליתול בע"כ דהא חזיא נמי לדידיה ולשיטת הירושלמי נוטלין בע"כ כל שאומר שאינו רוזה ליתן כלל וכן הוא לשון הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהל' נדרים מי שאסר הנאתו על הפהגים והלויים נוטלין מתנותיהם בע"כ משמע כל המתנות אפילו אותן הראויים גם לו.

אלא דמדברי הרמב"ם ז"ל אין ראיה דאיהו לשיטתו דפסק דטובת הנאה אינה ממון ורבא אליבא דמ"ד טובת הנאה ממון הוא דאמר הכי דדוקא בתרומה דשניא פעפרא בעלמא ומש"כ הרמב"ם ז"ל שם וה"ה במתנות עניים עם העניים צ"ע דבמתנות עניים אפילו אמר עניים אלו יכולין ליתול כדאמרין גבי שאני נהנה לבריות ויכולה ליהנות בלקט כו' שוב ראיתי בתוי"ט במתניתין שעמד ע"ז: העולה משיטת הירושלמי דהא דטובת הנאה אי הוי ממון או לא תליא בהא דלמ"ד אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה הוי ממון ולמ"ד אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה לא חשיב ממון.

וי"ל דתלמודין ג"כ בהא פליגי ומש"כ להוכיח מהא דאסור לאקנויי בחליפין דה"ה דאסור ליתן בטובת הנאה יש לחלק דבטובת הנאה מ"מ חשיב נתינה ושמעין מינה דע"כ לא אמרינן דטובת הנאה אינה ממון אלא במתנות פהונה משום דקיי"ל אין אדם נותן מעשרותיו בטובת הנאה אבל דבר שיכול ליתן בטובת הנאה כמו בעל הבית מלאכתו למי שירצה נדאי דטובת הנאה פזו הוי ממון ועפ"ז לא הבנתי דברי רמ"א ז"ל ביו"ד סי' ק"ס שכתב המחבר דאסור להלוות ע"מ שיתן לו כל מלאכתו וכתב הרמ"א ז"ל ע"ז ולמ"ד טובת הנאה ממון הוי רבית קצוצה.

מדבריו משמע דבכה"ג ג"כ פליגי ולפי ה"ל ליפא פלוגתא בהא ולכ"ע חשיב ממון פיון דיכול ליתן מלאכתו בטובת הנאה: הגונב טבלו פלוגתא דרבי וריב"י ובעי הש"ס למימר דפליגי בטובת הנאה ומסיק דטעמא דרבי משום דקנסוהו לגנב כו' ובקדושין בפרק האישי מקדש מוקי לה הש"ס דפליגי בדשמואל דחטה אחת פוטר את הפרי ורבי ס"ל דשמואל ומש"ה משלם לו דמי טבלו דיכול לומר לא הייתי מפריש אלא חטה אחת וכבר פתבו הראשונים בזה אפילו אי נימא דמה"ת צריף ליתן פדי נתינה מ"מ אין זה אלא מצנה ואם לא רצה לקיים המצנה מפריש חטה אחת ומוציא מידי טבלו והפל ש"ל דאין יכול לקיים עוד אחר שפבר הפריש וראיתי לאחד ממחברי זמנינו שהקשה בזה א"כ אפילו למאן דלית ליה דשמואל הא יכול לומר לא אקיים מצות הנתינה וכמו שכתב הר"ן ז"ל ריש פרק הירוע דאין זה אלא מצנה ודברי ה"ב הוא דנהי דאין כופין אותו לקיים מצנת נתינה אבל מ"מ לאו ש"ל הוא אלא שאין לו תובעים.

ולפ"ז לא פליגי אלא בטבול לתרומה וכמו שפירש רש"י ז"ל בקדושין ועיין מהרש"א ז"ל שם שכתב דלהאי אוקימתא א"ש מתניתין דקדושין נמי המקדש בתרומה ואין דבריו ז"ל מובנים ובתר הכי אמר דכ"ע אית ליה דשמואל וטעמא דר"י בר"י משום דקנסוהו לבעל הבית.

אי נמי דכ"ע לית ליה דשמואל וטעמא דרבי משום דקנסוהו לגנב והקשה מהרש"א ז"ל ה"ם לאוקימתא קמיינתא דפליגי בטובת הנאה מאי אריא דפליגי בגונב טבלו ליפלגו בגונב תרומה מיד ישראל ולענ"ד אין פאן קושיא כמו שאבאר דיש לדקדק במאי קמיירי אי פשהגניבה בעין א"כ מ"ט דר"י בר"י דאמר אינו משלם אלא דמי חולין אפילו אי טובת הנאה אינה ממון גניבה היא ביזו וחוזרת לבעליה ודוחק לומר דפליגי לענן תשלומי כפל אלא נראה דמיירי שפבר אכלן הגנב והכי איתא בהדיא בתוספתא פ"ג דמעשר שני דפליגי באוכל טבלו של חבירו ולפ"ז א"ש דדוקא בגונב טבל פליגי ה"ם הוא דקאמר רבי דמשלם דמי כולו בין לטעמא דטובת הנאה ממון בין לטעמא דקנסא לטעמא דטובת הנאה ממון ס"ל לרבי דמשלם דמי טבל כולו אע"ג דאין בו אלא טובת הנאה מ"מ פיון דלא הופרש עדיין הרי כולו ברשותו וצריף לשלם דמי כולו ולא הוי מצי לאפלוגי בגונב תרומה עצמה ואכלה דכזה לרבי ג"כ אינו משלם אלא טובת הנאה שבה.

ועיין ר"ן ז"ל שכתב דבאמת אינו משלם אלא לפי טובת הנאה. וכ"כ הרשב"א ז"ל אבל מדברי הרא"ש ז"ל נראה דמשלם דמי כולו.

ולטעמא דקנסא א"ש טפי דפלוגתיהו לא שייכא אלא בגונב טבל וקנסוהו לגנב לשלם דמי כולו פיון דצריף לשלם בעד החולין קנסין ליה ומשלם דמי כולו אבל בגונב תרומה ואכלה נדאי פטור לכ"ע וכדקיי"ל המזיק מתנות פהונה או שאכלן פטור: ועפ"ז יתבאר דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות גניבה שכתב שם הגונב טבלו של חבירו ואכלו משלם דמי טבלו וכן הגונב חלבו כו' גנב תרומה שהפרישה ישראל אינו משלם כפל דטובת הנאה אינה ממון ומ"ש דבגונב טבל כתב ואכלו ובגונב תרומה לא הזכיר אכילה ועוד דבגונב טבל לא הזכיר כפל והכא גבי תרומה כתב דאינו משלם ודין הקרן לא הזכיר ולפי ה"ל ניקח דבגונב טבל קמ"ל דצריף לשלם דמי טבלו והיינו דוקא באכלו דאם הם

בעין לא שייכא תשלומין בזה כלל וטעמא משום קנסא דאין לומר דטעמא משום דאפשר
פדשמואל דהא סתמא כתב הגונב טבלו משלם דמי טבלו משמע דמשלם נמי דמי
מעשרות וע"כ משום דקנסוהו לגנב אבל בתרומה אם אכלה פשיטא דפטור ולא שייך
הכא קנסא ומידי דהוי אמזיק ונאפילו מקרן פטור וכי איצטריך לאשמעינן היכא דהתרומה
בעין וחוזרת בעינה.

והוי ס"ד דאיצטריך לשלם כפול דפטור מפול דטובת הנאה אינה ממון וי"ל עוד
דהיכא דאכל את התרומה אפילו ל"ד טובת הנאה ממון פטור פנין דפטור מעיקר הממון
משום דאין לו תובעים או פדילפינו מקרא התם ה"נ דפטור מטובת הנאה של בעלים
ועיין בפר"ח פ"ו ד ובפלתו שם ובדברי הירושלמי הכא מבואר דבבכור יש בו טובת
הנאה ג"כ ועיין בבכורות ריש פרק עד כמה ובערכין דף כ"ח במשנה מתרים אדם כו'
לישתן לבן בתו פהו ותמורה ל"ב ברש"י ותוס' ו"ל ועיין בטעם המלה בפ"ה מהל' אישות:
ודו"ק: דף פה רבא אמר כו'.

ע"ר"ן ו"ל שכתב דשמעינן מהא דרבא דאדם שאסר נכסיו עליו יכולין אחרים ליטול
ממנו בע"כ דשוניא כעפרא בעלמא ומיהו היכא דאיתשיל חייב לשלם דנעקרו הנדר
מעיקרו והקשה דא"כ אמאי יטלו פהנים בע"כ ניהוש דלמא מיתשל ועבדי פהנים איסורא
למפרע.

ומסיק דלא חיישינן דלמא מיתשל כ"כ בשם הרשב"א ו"ל והוא ו"ל מסיק דאפילו אי
מיתשל לא עבדי פהנים איסורא דקנין ממונם לא בטל על ידי שאלה. ונחששא דשאלה
ביאר הרשב"א ו"ל בחידושיו דהיינו דילמא מיתשל אקצתו והשאר נשאר באיסורו
וא"כ הנה שלא הותרו בשאלה עבדי איסורא ולכאורה הוי נדר שהותר מקצתו הותר
כולו.

ועיין לעיל בחילוק שבין משנה למעמיד אבל הכא מסתברין דברי הר"ן ו"ל דלא מהני
שאלה בזה פנין דכבר זכו הפהנים בשלמם וכבר אין לו חלק בהם. דעיקר הזכיה שלו
הוא טובת הנאתו והיינו קודם הנתינה אבל אחר שפא ליד הפהנים אין לו עוד שום חלק
בהם ואפילו ישאל אח"כ אין זה בכלל הנאה ממנו פנין דלקחו בהיתר אף מ"ש פן גם
לענין האוסר נכסיו עליו דלא מהני שאלה אחר זכיה של אחרים בזה יש לדון ולא מיבעי
למאן דס"ל דמהני שאלה גם בתרומה שפא ליד פהו אלמא דע"י שאלה פקע קנינו של
פהו וה"נ ע"י שאלה ממילא פקע קנינו של הזוכה ונהי דיש לומר דגבי תרומה שאני
פנין דפקע שם תרומה ממילא הדרא לטבלא ובטל קנינו של פהו מ"מ אפתי תיקשי מהא
דיכול לשאול אחטאות וכל הקרבות אע"ג דכבר זכה בהו הקדוש וכל היכא דאיתיה בי
גזא דרחמנא איתיה ואפילו לאחר ששחטו מהני שאלה פמו בשחוטי חוץ וכמו שהארכתי
בזה לעיל אלמא דשאלה מבטל הקנין וי"ל דהתם לאו בתורת הפקר זכו בה אלא מדעת
הנותנת תרומה לכהו והקרבו ליד גזבר ומש"ה מהני שאלה להפקיע הקנין אבל הכא
מטעם הפקר הוא דזכי בה ולא מצינו שאלה בהפקר וכמ"ש הר"ן ו"ל וגם בזה יש לפקפק
פנין שיכול לשאול על נדרו זכות השני ממילא בטל ואין זה שאלה בהפקר ועוד דעיקר
חידוש דברים שחידש הרשב"א והר"ן ו"ל דהאוסר הנאת נכסיו על עצמו יכול אחד
לזכות בהו דהוי פהפקר קשיא לי טובא חדא מדבריו ו"ל לעיל גבי אב שאמר לבנו קונם

שאתה נהנה מנכסי פתב הוא ז"ל דהנכסים שלו הם ומש"ה נותנו לבניו או לאחיו אלמא
אע"ג דאסורין בהנאה עליו מ"מ ברשותו הם ושייך לבניו ומה בין אם הנכסים אסורים
עליו מנדר אביו או מנדר עצמו ועוד דלא עדיף מה שאסר הוא עצמו עליו באיסור הנאה
ממה שאסרה התורה עליו באיסור הנאה דרשות בעלים עליהם כדמוכח בסנפך דפליגי
התם בטעמא דאתרוג של ערלה פסול איפא מ"ד לפי שאין בו היתר אכילה ואיפא מ"ד
לפי שאין בו דין ממון דלא שוין פרוטה ומסיק התם דבהיתר אכילה כ"ע מודו דבעינן
כ"פ בדין ממון והשתא אי נימא דדבר האסור בהנאה אין רשות בעלים עליו א"כ מ"ט
דמאן דלא מודי בדין ממון הא לאו שלכם הוא.

דהרי הוא פהפקר אלא ודאי משמע דרשות בעלים על כל איסורי הנאה וכן משמע מהא
דילפינו מקרא דממשקה ישראל דאין מביאין קרבן מערלה ואי נימא דאיסורי הנאה
הפקר הם ואין להם רשות בעלים פשיטא דאין מביא קרבן מהם דהא בעינן שייביא משלו
ועוד דהיכי חל הקדש עליהו כלל פיון דלאו שלו הם ואטו היכא דאסר אדם על עצמו
אינה דבר בקונם פרטי לא יוכל אח"כ לאסרו לעשותו הקדש גמור פיון דלאו ברשותו
הוא וכן משמע מהא דאיתא בעירוובין פרק בפל מערבין פכר זו עלי מערבין לו בה.

ופרש"י ז"ל שם בלשון אחר דאסר עליו בהנאה ואפ"ה מערבין לו בה דמצות לאו להנות
ניתנו. וילפי סברא הנ"ל הא בעירווב צריף לזכות והכא א"א לזכות לו דאסר עליו בהנאה
והרי הוא הפקר ועוד דא"כ בחמץ של איסור הנאה לא יעבור בבל יראה פיון דאיסור
הנאה לאו ברשותו הוא וא"כ למה לי קרא דשל גבוה אתה רואה תיפוק ליה דבכל איסורי
הנאה ליכא פל יראה וי"ל דלא כתבו ז"ל פן אלא דוקא היכא דאסר על עצמו בהנאה
דזה הוי פהפקר אבל לא באיסורי הנאה של תורה אבל אין טעם מספיק לחלק ביניהם
הן אמת דמהא דאמר ר"א ב' דברים אינו ברשותו ועשאן הפתוב פאילו הם ברשותו
חמץ משש שעות ולמעלה משמע דאיסור הנאה אין רשות בעליו עליו ומה שהוכיחו פן
מהא דרבא אינו מכרחת.

דהכא דלא הוי אלא טובת הנאה שפיר בטלה ע"י איסורו וכש"כ לפמ"ש לעיל דרבא
גופא למ"ד טובת הנאה אינה ממון קאמר דנדאי אין ראיה והש"י ז"ל הביא דעת רש"ל
ז"ל דחולק ע"ז ג"כ. ועיין בזה בנדע ביהודא מה"ת בחי"ד שאלה קמ"ט מש"כ בזה
וכתב שם דהואיל ואי בעי מיתשיל דהרשב"א ז"ל היינו על התרומה אינו מוכן דמה
יועיל אם ישאל על התרומה הא צריף להפריש אחרים פחתיהם.

ובלא"ה פכר פתבתי דהואיל לא שייכא הכא כלל ועוד פמה הערות יש לי בדבריו ז"ל
ולא רציתי להאריך ודוק בכל הנ"ל: ע"ב ר"ן בד"ה ריב"ן כו' ות"ק פליג עליו או מטעם
דס"ל דלא מהני הפרה לכו מגרש לה' או דס"ל דהנדר גופא פיון דלא חיייל השתא לא
חיייל ג"כ אחר גירושין ולטעמא קמא ז"ל דדוקא בכה"ג דהשתא לא איצטרף הפרה
כלל והפרה לא חייילא אלא לאחר גירושין בהא הוא דס"ל לת"ק דלא מהני הפרה לאחר
גירושין אבל אי חייילא הפרה מהשתא ודאי דחייילא גם אחר גירושין וכמו דאמרין
ברי"ש פרקין דמיייתי הש"ס ראיה מריב"נ דאפי' בדברים שבינו לבינה מיפר גם לאחר
גירושין משמע דליכא מאן דפליג עליה בהא והפרה דלאחר גירושין לחוד הוא דלא הוי
הפרה לת"ק ובכתובות פרק אע"פ הקשה הר"ן ז"ל אריב"ן מ"ט הוא מיפר דברים שבינו

לבינה לאחר גירושין ותי' פיון דמדינא השתא נמי חנייל אלא דאלמוהי לשיעבודא דבעל כדמסקינן בגמ' אפקועי זכות הפרתו לא אלמוהו ומהשתא הוא דחנייל לעגנו זה ואין תירוץ זה מוכן דהא בעינו לאוקמי בגמ' דאמרה לבי מגרשה לפ"ז תיקשי מ"ט דריב"נ וכו' הקשה הרשב"א ז"ל לעיל דף פ' וכתב עוד לתרץ שם דכי היכא דס"ל לר"ע בהריני גזירה לכשאתגרש דיכול להפר דאזלינן בתר חלות הגדר ה"ה דס"ל לריב"נ כה"ג בדברים שבינו לבינה ואין הדבר דומה פיון דעיקר הפרתו הוא משום דהוי דנדריים שביל"ב פי נדרה אחר גירושין לאו דברים שבינו לבינה הם ועוד דלפי משמעות לשון הרמב"ם ז"ל בדברים שבינו לבינה אפ"י כי מיפר לה פשהיא תחתיו פשנתגרשה אסורה וכשחזרה ונישאת לו מותרת וכמ"ש לעיל בזה א"כ היכן מצינו הפרה פזו לאחר חלות הגדר ועוד דע"כ לא דמיין להדדי לגמרי נדרי עינוי נפש ודברים שבינו לבינה דבע"נ אפ"י אם נדרה לזמן שאינה יכולה לשוב אליו עוד פגון הריני גזירה לאחר שאנשא לאחר אפ"י יכול להפר ואזלינן בתר חלות הגדר ובדברים שבינו לבינה כה"ג נדאי לא מצי מיפר דהא אפ"י אם הוה מיפר לה בעודה תחתיו בטלה הפרתו לאחר שתנשא לאחר כ"ש אם אין הפרתו מועלת אלא לזמן הזה וא"כ מנ"ל למילף מע"נ גם לאחר גירושין וצ"ל דאחר גירושין דמי דברים שביל"ב לעינוי נפש פיון דמהני הפרתו לאחר גירושין ות"ק ס"ל דע"כ לא מהני הפרה לאחר גירושין אלא היכא דחלה הפרתו מיד ומתחלת פשהיא תחתיו.

אבל לאחר גירושין לחוד לא מהני הפרה ובירושלמי ריש פרקין איתא לחז מ"ד דר' יוסי ס"ל דדברים שבינו לבינה ג"כ מיפר אפ"י לאחרים. וקאמר התם דר"י וריב"נ אמרו דבר אחד דמהני הפרה אם נדרה לכשתצא מרשותו ע"ש והכא במתניתין משמע דמפרש טעמיה דריב"נ מפני שהיא אסורה לו לאחר גירושין.

מקניטתו והוא מגרשה והוי דברים שביל"ב והשער המלך בהל' נדרים הקשה דאמאי לא קאמר לעיל דאיכא בין נדרי ע"נ לדברים שביל"ב דאינו יכול להפר לאחר גירושין ואין פאן קושיא כ"כ דהא בהא תליא דכיון דאינו מיפר לעולם בדברים שביל"ב מש"ה אינו יכול להפר לאחר גירושין ועיין משל"מ ז"ל בפ"ב שכתב בפשיטות דברי הר"ן ז"ל דגם בדברים שביל"ב יכול להפר אפ"י אם נדרה לאחר שנתגרשה ולפמ"ש אין הדין ברור ועיין מש"כ לעיל בדברי הרא"ש ז"ל גבי קונם שאני נהנה לבריות דמשמעות דבריו ז"ל דאם הנה לה עינוי נפש אחר גירושין הנה יכול להפר.

ואני פתבתי שם לחלק ועיין ט"ז ז"ל בסי' רל"ד שכתב בפשיטות דיכול להפר וכדברי הרא"ש ז"ל ואין דבריו ז"ל מוכנים דהא במתניתין תנו דאינו יכול להפר מפני שיכולה ליקנות בלקט שכחה ופאה וכמו שפי' לעיל דברי הרא"ש ז"ל: ע"ב גמ' אמר ליה אב"י בשלמא כו' אלא יאסור דבר שלא בא לעולם על חבירו שפן אין אדם אוסר פירות חבירו על חבירו והנה נראה דאב"י פריף הכי אפ"י למ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם מ"מ לאסור על חבירו אינו יכול דהוי כמו פירות חבירו על חבירו וא"כ הא דפריף הש"ס לקמן וכי אמרה הכי קדשי ואפ"י אמרה לבי מגרשה ממאי דמהני אפ"י למ"ד אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם פריף דעל חבירו אינו יכול לאסור דהוי כפירות חבירו על חבירו אבל הר"ן ז"ל לא פירש פן אלא הא דפריף וכי אמרה הכי מי מהני היינו למ"ד אין אדם

מקדיש דָּבָר שלבל"ע אָבֵל לְמַד אָדָם מקדיש דָּבָר שלבל"ע ודאי מְהֵי וְכֵן מִשְׁמַע מְהָא דְמַדְמֵי לֵה הַש"ס לְשִׁדָּה זֹו שְׁמִכְרְתִי לָהּ לְכַשְׁאֲקֻחָהּ מִמָּה תְקַדִּישׁ.

דְּלָא קְדִישֵי וְהֵינּוּ דְוָקָא לְמַד אִין אָדָם מקדיש דָּבָר שְׂלֵא בָּא לְעוֹלָם אָבֵל לְמַד אָדָם מקדיש וְדַאי קְדִישֵי דְאַלְיָבִיָה הֵוֵי דָּבָר שְׂלֵא בָּא לְעוֹלָם פְּדָבָר שְׂבָא לְעוֹלָם וּמִסְקִינֵן דְקוֹנְמוֹת שְׂאֵנִי דְמִפְקִיעִין מִיַּדִּי שְׁעָבוֹד וּמַהֲשֵׁתָא לָא חֲנִילִי דְאַלְמוּהָ רַבְּנֵן לְשַׁעְבוּדִיהָ דְבַעַל אָבֵל לְאַחַר שְׁנַתְגָּרְשָׁה חֲנִיל שְׁפִיר דְלָא אֶלְמוּהוּ אֶלָּא הֵיכָא דְקִינְמָא קַמְיָה וּכְמַ"ש הֵר"ן ז"ל אָבֵל לְמַאי דַס"ד מְעִיקְרָא דְמַדִּינָא לָא חֲנִיל הַשְׁתָּא לָא חֲנִיל נְמִי לְאַחַר שְׁנַתְגָּרְשָׁה וְהָכִי מִסְקִינֵן בְּכַתְּוֹבוֹת אָבֵל בְּשִׁמְעֵתִין אֲמַרִינֵן דְוַעֲוֹד שְׂמָא יְגַרְשֵׁנָה קְאָמַר וּפִי' ז"ל דְדָא וְדָא אַחַת הִיא אָבֵל מְלִשׁוֹן הֵרְמֵב"ם ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשָׁנָה נִרְאָה דְמִפְרָשׁ פְּפִשְׁטִיָּה דְלִרִיב"נ חֲנִיל מַהֲשֵׁתָא וּבְזָה אִין הִלְכָה כְרִיב"ן: וְעֵינֵן בְּדַבְרֵי הֵרְמֵב"ם ז"ל בַּפ' י"ב שְׁפַתְבַּעַל דְיִנְאָ דְמַתְנִיתִין וְאֵע"ג דְהַקְדָּשׁ חֲמִץ וְשִׁחְרוּר מִפְקִיעִין מִיַּדִּי שְׁעָבוֹד הֵכָא אֶלְמוּהָ לְשַׁעְבוּד הַבַּעַל וְעָשׂוּ חִזּוּק מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְדַבְרִיהֶם מִשְׁמַע מְדַבְרֵיו ז"ל דְוָדוּקָא בְּשֵׁל דְבְרִיהֶם עָשׂוּ חִזּוּק אָבֵל בְּשַׁעְבוּד שְׁל תוֹרָה מִפְקִיעַ מִיַּדִּי שְׁעָבוֹד וְהֵינּוּ דְמִפְקִיעַ מִיַּדִּי שְׁעָבוֹד הַחוּב שֶׁהוּא שְׁל תוֹרָה.

וּא"כ תִּיקְשֵי לְדַבְרֵיו ז"ל הֵיכִי דְאַמְרָה הִנְאַת תְּשַׁמִּישׁ עֲלֵיהָ אֲמַאי אִינוּ מִפְקִיעַ מִיַּדִּי שְׁעָבוֹד וְהֵר"ן ז"ל פְּתַב לְעִיל דָּף ט"ו דְבִהָא נְמִי טַעְמָא מְשׁוּם דְאַלְמוּהָ לְשַׁעְבוּד הַבַּעַל אוֹ הַאֲשָׁה וּלְדַבְרֵי הֵרְמֵב"ם ז"ל הָא הֵתָם שְׁעָבוֹד שְׁל תוֹרָה הוּא וּבְשֵׁל תוֹרָה לָא עָשׂוּ חִזּוּק וּנִרְאָה דְהוּא ז"ל פְּתַב לְדִין הִנְאַת תְּשַׁמִּישֵי עֲלֵיהָ שֶׁם בְּהִלְכוֹת הַקּוֹדְמוֹת וְכַתְּבַעַל הַטַּעַם מְשׁוּם דְהֵוֵי כְּאוֹסֵר פִּירוֹת חֲבִירוֹ עַל חֲבִירוֹ מִשְׁמַע דַס"ל דְלָא שְׁיִיכָא בְּזָה הַפְּקַעַת שְׁעָבוֹד אֶלָּא כְּעִין קִנְיָן הַגּוֹף יֵשׁ לָזָה עַל זָה וּלְפ"ז הֵיכָא דְאַמְרָה הִנְאַת תְּשַׁמִּישֵי עֲלֵיהָ לָא חֲנִיל הַנְּדָר פְּלִל אֲפִילוֹ אַחַר גִּירוּשִׁין כִּינּוּן דְלָא שְׁיִיךְ בְּזָה הַפְּקַעַת שְׁעָבוֹד וְזָה דְלָא פְּדַבְרֵי הַפְּרִישָׁה סוּף סִי' רַל"ד שְׁהִבִיא הַש"ף ז"ל וְהַסְכִּים עַל יְדוֹ דְבִהִנְאַת תְּשַׁמִּישֵי ג"כ יִפְר שְׂמָא יְגַרְשֵׁנָה וּלְפַמ"ש מוֹכַח מְדַבְרֵי הֵרְמֵב"ם ז"ל דְלָא כַד' הַפְּרִישָׁה וְסִינְעֵתָא לַהט"ז ז"ל שֶׁם שְׁפַתְבַּעַל ג"כ דְלָא שְׁיִיךְ בְּהָא הַפְּקַעַת שְׁעָבוֹד אֶלָּא דְהַדְבָר פְּלֵאִי שְׂלֵא הִבִיא דְבְרֵי הֵר"ן ז"ל לְעִיל שְׁפַתְבַּעַל לְהַדְיָא בְּהִנְאַת תְּשַׁמִּישֵי ג"כ הַפְּקַעַת שְׁעָבוֹד אֶלְמָא דְאַלְמוּהוּ לְשַׁעְבוּד: אִיךָ מַש"כ הַט"ז ז"ל עוֹד שֶׁם לְעַנְיָן שְׂלֵא אֲצִיעַ לָהּ מִשְׁתָּף כו' דְגַם בְּזָה לָא שְׁיִיךְ הַפְּקַעַת לְשַׁעְבוּד כִּינּוּן דְהִיא עֲצָמָה מְחֻנְיָבַת בְּזָה צ"ע דְהָא הֵר"ן ז"ל הַקְּשָׁה בְּשִׁמְעֵתִין דְהָא בְּיָדָה לּוֹמַר אִינִי נִיזוֹנָת כו' וּמוֹקִי לָהּ הֵר"ן ז"ל דְאַסְרָה עֲלֵיהָ כֹּל הַנְּאוֹת מְכָל הַמְּלָאכוֹת שְׁהָאֲשָׁה עוֹשָׂה לְבַעֲלָהּ וְאִפ"ה אֲמַרִינֵן עֲלֵיהָ דְקוֹנְמוֹת מִפְקִיעַ מִיַּדִּי שְׁעָבוֹד אֶלָּא דַד' הֵר"ן ז"ל צ"ע מַש"כ דְמַתְנִיתִין לָא בְּמַעֲשָׂה יְדִיָּה לְחוּד מִיַּדִּי אֶלָּא בְּכָל הַמְּלָאכוֹת דַא"כ מַאי פְּרִיָּה הַש"ס בְּכַתְּוֹבוֹת רִישׁ פְּרָק הַמְּדִיר בְּמַתְנִיתִין דְאִין צְרִיךְ לְהַפְּרֵי לְרַב הוּנָא דְאָמַר יְכוּלְהָאֲשָׁה שְׂתַאמַר כִּינּוּן דְמִיַּדִּי בְּכָל הַמְּלָאכוֹת מַש"ה לָא חֲנִיל נְדָרָא אֶלָּא נִרְאָה דְמַתְנִיתִין מִיַּדִּי שְׁפִיר בְּמַעֲשָׂה יְדִיָּה וְלֹא תִיקְשֵי הָא בְּיָדָה לּוֹמַר אִינִי נִיזוֹנָת כו' דְלָא חֲשִׁיבַת בְּיָדָה אֶלָּא אִם הַתְּנַאי הוּא בְּיָדָה כְּמוֹ לְכַשְׁאֲפְדָּנָה דְבִידוֹ לְפִדוּתָהּ וְכֵן לְכִי מְגַרְשָׁה בְּעֵינֵן שְׁיִהִיָּה בְּיָדָה לְהַתְּגַרְשׁ אָבֵל כֹּל שְׂאִין בְּיָדָה לְהַתְּגַרְשׁ אֲפִילוֹ אִם בְּיָדָה מְצַד אַחַר שְׁיַחּוּל נְדָרָה חֲשִׁיבַת פְּדָבָר שְׂלֵא בָּא לְעוֹלָם וְעֵינֵן פְּנִי יְהוֹשֻׁעַ ז"ל פְּרָק אַע"פ מַש"כ בְּזָה: וּמַש"ה הֵר"ן ז"ל דְמִלְשָׁנָא דְמַתְנִיתִין וְתַהָא אֲסוּרָה לְחוּר לּוֹ מִשְׁמַע דְמִיַּדִּי הֵכָא בְּאוֹסְרַת כֹּל הַנְּאָה שְׂלֵא דַאי בְּמַעֲשָׂה יְדִיָּה לְחוּד הָא אֲפִשֵׁר לִיהָ לִיזְהַר גַּם בְּזָה יֵשׁ לְדַקְדָּק הָא אֲפִי בְּמַעֲשָׂה יְדִיָּה

לחוד ג"כ צריף להפר ויכול להפר דהא הוי דברים שבינו לבינה ולמה ליה לריב"ן למימר משום דאסורה לחזור לו ועוד תיקשי לת"ק נמי אמאי לא יפר לפי הטעם שפכתב ה"ר"ן ו"ל דס"ל לת"ק פינון דהשתא לא חנייל לקמיה נמי לא חנייל ובמעשה ידיה דחשוב בינה לדברי ה"ר"ן ו"ל א"כ לת"ק נמי אמאי לא חנייל וי"ל דמש"ה פכתב להני תרי טעמי דלמאי דבעינו לאוקמי דאמרה לכי מגרשה ליכא למימר לת"ק דטעמיה משום דלא חנייל דהא במעשה ידיה שפיר חנייל פינון דבינה שיחול נדרה וע"כ צ"ל דטעמיה משום דהפרה לא מהני לאחר גירושין אבל למאי דמסקינן דקונמות שאני ואפילו לא אמרה לכי מגרשה צריף להפר משום דנדרה חנייל מהשתא צ"ל דס"ל לת"ק דלא חנייל מהשתא ולקמיה נמי לא חנייל דאי הוי מודה לריב"ן דחנייל נדרה מהשתא הפרה נמי הוי מהניא ביה פינון דחנייל נדרה מהשתא ודו"ק: דף פו ב' שאני קונמות דקונשת הגוף גינהו ומפקיע מידי שעבוד ומשמע דלמסקנא נמי איצטריף לאוקמי באמרת יקדשו ידי לעושיהן דאל"ה הוי מעשה ידיה דבר שלא בל"ע והרמב"ם ו"ל פכתב דה"ה אם נדרה שלא יתנה במעשי ידיה וכבר הקשו עליו ו"ל וכתב הכ"מ ו"ל דס"ל דקונשת הגוף חנייל גם אדבר שלבל"ע וקונם הוי קונשת הגוף ולפ"ז ה"ה דמצינו לאוקמי דאמרה לכי מגרשה אלא דקושטא קאמר דקונשת הגוף מפקיע מידי שעבוד ומהשתא חנייל.

וא"ש בזה מאי דיש לדקדק לפי מש"כ הרא"ש ו"ל דרבא לטעמיה דס"ל מכאן ולהבא הוא גובה משמע דלאב"י דאמר למפרע הוא גובה אפי' קונשת הגוף אינו מפקיע מידי שעבוד וכ"כ התוס' ו"ל בגיטין דף מ' להדיא וא"כ לאב"י תיקשי מתניתין היכי חנייל נדרה לאחר גירושין הא משעבדא לבעל ולפי הנ"ל ניחא דקונשת הגוף חנייל אדבר שלא בא לעולם ומוקי לה דאמרה לכי מגרשה אבל כבר פכתב הלח"מ בפ"ב מה"נ דאין שורש לסברא זו לחלק בין קונשת הגוף לקונשת דמים לענין דבר שלא בא לעולם ועיין מש"כ בזה לעיל בפלוגתא דר"י ובר פדא בנטיעות.

והג"א בס"י רל"ד הספ"מ ע"י הכ"מ ו"ל בסברא זו בדעת הרמב"ם ו"ל. אלא דמה שהקשה שם לדעת הרמב"ם ו"ל ביקדשו ידי לעושיהם בלא קונם תיקשי קונשת הגמרא הא משעבדי ידיה לבעל לא זכיתי להבין קונשתו דאטו יקדשו ידי לאו קונם הוי וכל איסור הנאה עליו או על חבירו הפל יקרא בשם קונם: ומ"מ אפילו אם לא נחלק בין קונשת הגוף לקונשת דמים לענין דבר שלא בא לעולם.

לא תיקשי לאב"י מדברי ריב"ן דמתניתין דמוקי לה באמרה לכי מגרשה וס"ל דאדם מקדיש דבר שלא בא לעולם כר"מ אלא דאפתי דחוק הוא לאוקמי באמרת לכי מגרשה דא"כ מ"ט דר"ע דאמר יפר שמא תעדיף פינון דלא אסרה עליו אלא לאחר גירושין ועיין בתוס' פתובות פרק אע"פ דמשמע מדבריהם דלא מיירי דאמרה בפירוש לכי מגרשה וקמו שכתב מהרש"א ו"ל שם ומש"כ להכריח פן דא"כ מ"ט דת"ק אינו מוכרח וכמ"ש ה"ר"ן ו"ל דהפרה לא מהני לאחר גירושין אבל מדברי ר"ע מוכח שפיר דאסרה עליה מיז אבל ה"ר"ן ו"ל פירש דאמרה הכי בפירוש ועוד נראה לומר דכה"ג דהכא דמשעבדא ליה למעשה ידיה אפילו לאב"י לא שייף למימר למפרע הוא גובה ודוקא דומיא דחמץ דהוא עצמו משועבד לבע"ח בזה ס"ל לאב"י דמיז הוא ברשות המלוה אבל הכא הידים

עצמן אין לבעל עליהם אלא שעבוד למעשה ידיה אבל לא קנין הגוף בהם ויכולה להקדיש אותם בקונם.

ובעיקר דברי התוס' והרא"ש ז"ל דשייך דין זה בפלוגתא דאביי ורבא פבר הארכתי בזה בחידושי במקום אחר: נדרה אשתו וסבור שנדרה בתו כו' ואמרין בגמ' דמיניא אותה לפינן דאותה נוקא וכתב הר"ן ז"ל דה"ה בהקם וכדתניא בהקדא בתוספתא והוכיח מזה דה"ה לענין הקמת ב' נשיו פאחת בטעות לא הוי הפרה אלא דיש לומר דהפדה פיון דלא מהני בה שאלה ה"ה דבטעות נמי הוי הפרה להכי איצטריך קרא דאותה אבל הקמה דאיתא בשאלה פשיטא נמי דליתא בטעות ולא איצטריך קרא להכי וא"כ לא שמעינן מינה להקמת ב' נשיו פאחת.

אבל לפי האמת גם בהפדה ליפא למילף משאלה להפדה בטעות ואפתי למה לי קרא להכי ונראה דנדאי אם אחר שנודע שאשתו נדרה אינו רוצה בהפדת אשתו פשיטא דיכול לחזור בו ואין צריך קרא לזה והא דילפינן מקרא היינו היכא שגילה דעתו שרוצה גם בהפדת אשתו דה"ה דעלתה לו הפדה ראשונה ואין צריך לחזור ולהפדה בפירוש להכי לפינן מקרא דאותה דבעינן הפדה לשמה וא"כ בהקמה כה"ג דמגלה דעתו שרוצה לקיים לאשתו הוי שפיר הוי קיום דהא בקיום בלב ג"כ סגי והתוספתא מייירי דאינו רוצה בהקמת אשתו וכדתני התם דיכול לחזור ולהפדה וכ"כ הרא"ש ז"ל דבעינן גילוי דעת דרוצה בהפדת אשתו ועי' ש"ך סי' רל"ד שהקשה בשם הפרישה דהא צריך לפרט הנדר.

ופשיטא דלא הוי הפדה ולפי הנ"ל אין פאן קושיא דע"י גילוי דעתו ה"ה דעלתה הפדתו גם לאשתו אבל בלא"ה דברי הש"ך ז"ל מוכרחים דבהפדה אין צריך לפרט מהא דיכול להפדה בלא שמיצה ודו"ק: דף פז והא גבי קרעים דכתיב על כו' ותניא אמרו לו כו' ואח"כ נמצא בנו יצא ידי קריעה.

ומשני פאן בסתם פאן במפרש ופרש"י ז"ל סתם היינו שקרע לשם מי שהוא וכן פי' התוס' ז"ל אבל הרא"ש והר"ן ז"ל פירשו דלא אמרו לו מת אביו אלא סבור שהוא אביו ולדבריהם ז"ל החילוק הוא היכא דאמר בפירוש שקורע לשם אביו ואח"כ נמצא בנו לא יצא ידי קריעה אבל אם לא פירש פן אלא סבור שזה אביו יצא ולדברי הרא"ש ז"ל דבעינן גילוי דעת אח"כ.

יש לחלק בהכי דהיכא דלא פירש גבי הפדה דלבתו הפך אע"ג דמחשבתו הנה לבתו פיון דגילה דעתו דרוצה בהפדת אשתו עלתה לו הפדה הראשונה אבל מדברי הר"ן ז"ל נראה דבסתם הוי הפדה והקמה ואינו יכול לחזור בו וקשה אמאי פיון דסבור הנה שבתו נדרה הפירה בטעות הוא: ומייתי הש"ס ברייתא דמחלק בהכי אם אמרו לו מת אביו כו' כו' לא יצא ידי קריעה אמרו לו מת לו מת וסבור שהוא אביו כו' יצא ידי קריעה אלמא דיש לחלק בין סתם למפרש ולנסחא זו ע"כ צריך לפרש סתם כפי' הרא"ש והר"ן ז"ל דהא תני הקא וסבור שהוא אביו אבל לפרש"י ותוס' ז"ל נראה דלא הוי גרסי יצא ידי קריעה בסיפא.

וכמו שכתב הרא"ש ז"ל דאית ספרים דלא גרסי הך סיפא ורב אנשי משני פאן בתכ"ד כו' וכתב הר"ן ז"ל לשיטתו דרב אנשי לא אתי לאיפלוגי אדינא דסתם דקתני בבבביתא

בְּהִדְיָא אֵלָא אֲמִי לְחֵלֶק בֵּין תַּכ"ד לְאַחַר כ"ד אֲפִי בְּמִפְרָשׁ וּלְהַדָּה גִּירְסָא דְלֵא גִּירְסִינּוּ סִיפָא דְבְּרִייתָא יֵצֵא כּו' אִיפָא לְמִימַר דְּרַב אֲשֵׁי לְאִיפְלוּגִי אֲמִי וְלֵא ס"ל לְחֵלֶק בֵּין סֶתֶם לְמִפְרָשׁ אֵלָא בֵּין תַּכ"ד לְאַחַר כ"ד אֵלָא דְלִפִּי פִּרְש"י וְתוֹס' ו"ל דְּסֶתֶם הֵינּוּ לְשֵׁם מִי שְׁהוּא לֵא מְסִתְפֵּר לְמִימַר דְּרַב אֲשֵׁי פְּלִיג בְּהָא דְהָא בְּנִדְרִים כּה"ג פְּשִׁיטָא דְהוּי הֶפְרָה וְכִדְקִי"ל לְעִיל דִּיכּוּל לְהֶפֶר לָהּ אֲפִי נְדָרִים שְׁתָּדוּר אֵלְמָא דְאִין צְרִיף שְׂיַדַּע הַנְּדָר בְּפִרְט: וְהִרִי"ף ו"ל סוּף פֶּרֶק וְאֵלוּ מְגַלְחִין לֵא פֶּתַב אֵלָא שְׂיִנּוּיָא דְרַב אֲשֵׁי לְחֵלֶק בֵּין תַּכ"ד לְאַחַר פְּדִי דִּיבּוּר וְגַרְס בְּסִיפָא דְבְּרִייתָא נְמִי לֵא יֵצֵא יְדִי קְרִיעָה וְלֵא פֶּתַב לְחֵלֶק בֵּין סֶתֶם לְמִפְרָשׁ.

וּי"ל דְּמִפְלָלָא שְׁמַעִינּוּ לָהּ דְדוּקָא הֵיכָא דְסִבּוּר שְׁהוּא אָבִיו לֵא יֵצֵא כּו' אֲבָל בְּסֶתֶם יֵצֵא וְהִנְיֻמוּקִי יוֹסֵף פֶּתַב הֶתֶם דְּבִסֶּתֶם יֵצֵא מְשׁוּם דִּישׁ בְּרִינְהָ. וְאִין לְזָה שְׂיִיכּוּת עִם בְּרִינְהָ דְעֵלְמָא פִּינּוּ דְכִבֵּר מֵת אֲחַד מֵהֶם.

אֵלָא בְּלֵא"ה גַּם אִי בְּעֵינּוּ לְשֵׁם הַמֵּת. מ"מ לְשֵׁם מִי שְׁהוּא חֲשִׁיב פְּלִשְׁמָה כְּמוֹ בְּלִשְׁמוֹ דְקֶרְבָּנוֹת: וְהִרֵא"ש ו"ל שְׁם בִּפ' א"מ פֶּתַב פְּגִירְסָא זֹו דְגִרְסָא בְּסִיפָא יֵצֵא יְדִי קְרִיעָה.

וְאִפ"ה פֶּתַב דְּרַב אֲשֵׁי מִש"כ קְרִיעָה אֲקִרִיעָה. וְהוּא דְלֵא כִּמ"ש בִּפִּי פֵּאן דְלֵהָדָה גִּירְסָא רַב אֲשֵׁי לֵא אֲמִי לְשִׁנּוּי קְרִיעָה אֲקִרִיעָה.

וּבְקִיּוּצוּר פִּסְקִי הִרֵא"ש שְׁם לֵא פֶּתַב אֵלָא לְחֵלֶק בֵּין תַּכ"ד לְאַחַר פְּדִי דִּיבּוּר וְהֵינּוּ מְשׁוּם דַּס"ל פְּגִירְסָא אַחֲרִיתִי דְגִרְסִינּוּ בְּסִיפָא לֵא יֵצֵא כּו' אוֹ דְלֵא גִרְסָא לָהּ פֶּלֶל וּבִסֶּתֶם לְשֵׁם מִי שְׁהוּא שְׁמַעִינּוּ מִמִּילָא וְכֵן הוּא דְעֵתוֹ פֵּאן בְּקִיּוּצוּר דְסֶתֶם הֵינּוּ לְשֵׁם מִי שְׁהוּא: וְהִרְמַב"ם ו"ל בַּהֲל' אֲבָל לֵא פֶּתַב אֵלָא לְחֵלֶק בֵּין תַּכ"ד לְאַחַר כ"ד וְהוּא ו"ל גִּוֶרְס פְּגִירְסָת הִרִי"ף ו"ל בְּסִיפָא נְמִי לֵא יֵצֵא וּי"ל דְּמִפְרָשִׁי וְהַסְתֵּינָא בְּלִשׁוֹן קוּשְׁיָא וְאִיפְרִיף מֵהָא הָאִי חִילּוּקָא דְסֶתֶם וּמִסְקָנָא פְּשִׁינּוּיָא דְרַב אֲשֵׁי וְכֵן הוּא מְשַׁמְעוֹת דְבָרֵי הִרִי"ף ו"ל וּבַהֲלֹכוֹת נְדָרִים פֶּתַב סֶתֶמָא דְלֵא הוּי הֶפְרָה וְלֵא פֶּתַב לְחֵלֶק בֵּין תַּכ"ד לְאַחַר כ"ד ע"ש מִש"כ מְפִרְשֵׁי דְבָרֵיו ו"ל בְּזָה וְלַעֲנֵנ"ד נִרְאָה דְלִשְׁיטָתוֹ דְהַש"ס פְּרִיף בְּרִייתוֹת דְקְרִיעָה אֲהֲדָדִי וְרַב אֲשֵׁי הוּא דְמִשְׁנֵי עֵלָה פֵּאן תַּכ"ד הֵינּוּ דוּקָא בְּקִרִיעָה דַּתַּכ"ד הוּי פִּשְׁעַת מַעֲשֶׂה אֲבָל לְעַנְיָן הֶפְרָה לֵאוּ הֶפְרָה הוּא אֲפִילוּ אִם נוֹדַע לוֹ תַּכ"ד וְיִכּוּל לְחַזֵּר וּלְקַיֵּים פִּינּוּ דִּיֵּצֵא מִפּוֹ אֲדַעֲתָא דְבֵתוֹ נְדָרָה וּבְאַמַּת נְדָרָה אֲשֵׁתוֹ וּמֵאִי דְפְּשִׁיטָא לִיהָ לְהַלַּח"מ ו"ל דַּתַּכ"ד פְּדִיבּוּר דְמִי אֲדַרְבַּה פְּשִׁיטָא לִיהָ לְאִידָהּ גִּיסָא דְהִכָּא גַּם כ"ד לֵאוּ הֶפְרָה הוּא פִּינּוּ דְכִבֵּר יֵצֵא מִפּוֹ ע"ד אֲשֶׁה זֹו וְע"ד נְדָר זָה וְהוּא בְּטָעוֹת וְזָה בְּרִוּר בְּדַעַת הִרְמַב"ם ו"ל לַעֲנֵנ"ד: וְהִלְכְתָא תַּכ"ד פְּדִיבּוּר דְמִי חוּץ מִמְגַדָּף וְעוֹבֵד עֲבוֹדַת פּוֹכְבִים כּו'.

וְכַתֵּב הִר"ן ו"ל טַעַם לְדָבָר דְשִׁאֲר מִיְלִי דְלֵא חֲמִירִי כְּוִלִי הָאִי דְעֵתוֹ שְׂיִוְכַל לְחַזֵּר בּוֹ תַּכ"ד אֲבָל הֵנִי דְחֲמִירִי עוֹשֶׂה בְּהַסְכָּמָה גְּמוּרָה וְלְכַאוּרָה בְּמַגְדָּף וְעוֹבֵד עֲבוֹדַת פּוֹכְבִים אֲפִילוּ הִיָּה דְעֵתוֹ שְׂיִוְכַל לְחַזֵּר בּוֹ לֵא מֵהַנִּי דְלֵא גִרַע מְעוֹבֵד מֵאֲהָבָה וּמִיִּרְאָה דְפְּלִיגִי בְּזָה אֲבִי וְרָבָא וּבב"ב פֶּרֶק יֵשׁ נוֹחֲלִין אִיתָא חוּץ מְעוֹבֵד עֲבוֹדַת פּוֹכְבִים וּמְקַדָּשׁ וּפְיִרְשׁ הִרְשָׁב"ם ו"ל הֶתֶם חוּץ מְעוֹבֵד עֲבוֹדַת פּוֹכְבִים הֵינּוּ אִם הִקְדִּישׁ לְעֲבוֹדַת פּוֹכְבִים אִינוּ יְכוּל לְחַזֵּר בּוֹ תַּכ"ד וְהֵינּוּ מְשׁוּם דְלֵא נִיחָא לִיהָ לְהִרְשָׁב"ם לְפִרְשׁ דְקִאִי אֲעֲבוֹדַת פּוֹכְבִים דְלֵא שְׂיִיף בְּזָה חֲזָרָה תַּכ"ד פִּינּוּ דְכִבֵּר עֲבַד אִיסוּרָא וְלֵא אֲשַׁפְחוּן חֲזָרַת תַּכ"ד אֵלָא לְבַטֵּל הַדְּבָר מִפֵּאן וּלְהַבָּא כְּמוֹ בְּהַקְדָּשׁ וּשְׁבוּעָה וּמִקְחָא וּמִמְכָּר דַּע"י חֲזָרְתוֹ הַדְּבָר בְּטֵל אֲבָל הִכָּא

דאיסורא עבד מאי דעבד עבד ולשמעתין צ"ל דס"ד דהוי כמו טעות ואין אמירתו פלום וכמו שביאר הרמב"ם ז"ל בהלכות שבועות דחזרת תכ"ד הוי כמו טעות.

קמ"ל דלא אמרינן הכי בכל הני דחשיב וכבר דקדקתי לעיל לדברי הרמב"ם ז"ל דחזרת תכ"ד הוי פטעות א"כ אמאי מהני חזרת תכ"ד בתמורה דאיתא בטעות. ועוד דתמורה וקדושין מתחלפין בדינן דבתמורה לא מהני טעות ותכ"ד יכול לחזור בו וביקדושין הוי איפכא דליתא בטעות וחזרת תכ"ד לא מהני: ולכאורה הנה נראה דמש"ה לא מהני חזרת תכ"ד בכל הני משום דאשכחן בהו התראה למיתה ולמלקות ביקדושי איסור ואי נימא דיכול לחזור בו תכ"ד א"כ הוי התראת ספק פיון דיכול לומר חוזרני בו תכ"ד אלא דז"א דהא אשכחן נמי מלקות בהקדש של איסור כמו מקדיש בע"מ למזבח דמהני ביה חזרה תכ"ד כמו בהקדש דעלמא ואפ"ה לקי וכבר דברנו בזה במקום אחר אמאי לא הוי התראת ספק בכגון אלו מפני שיכול לשאול עליהם והדברים ארופים בזה וכבר נאמרו בדברי הראשונים ז"ל וצ"ע במקלל אביו או חבירו אי מהני בהו חזרה תכ"ד או לא.

ועיקרא דמלתא נקט ואפשר ילפינן כל הני ממברך את ה' ולפי מה שכתב הר"ן ז"ל בהני דוקא משום דחמירי א"כ במקלל חבירו אפשר מהני חזרה תכ"ד דלא חמיר פולי האי וצ"ע: אמרה קונם תאנים וענבים אלו כו' קיים לתאנים קיים פולו.

הפר לתאנים אינו מופר עד שיפר אף לענבים ואיפכא בזה תרתי גוסחי בגמרא אי הפרה דתאנים הוי הפרה אלא דלענבים לחוד אינו מופר או דלתאנים נמי אינו מופר והרמב"ם ז"ל ס"ל דהפרה לתאנים הוי הפרה והרמב"ן ז"ל פתב דגם לתאנים לא הוי הפרה דמקצתו אינו יכול להפר והספיק עמו הר"ן ז"ל ויש לדקדק לפ"ז דמסברא אינו יכול להפר מקצתו ולא הוי הפרה פלל א"כ מנ"ל למילף מיקומנו יקים ממנו דקיים מקצתו קיים פולו.

דלמא קמ"ל קרא דקיים מקצתו הוי קיום היינו למה שקיים אבל לא לכולו וילפינן מיקומנו דיכול לקיים מקצתו וי"ל דע"כ הא דקים לן מסברא דלא הוי הפרה פלל היינו משום דחזא נדרא הוא ואין הפרה לתצאין א"כ ה"ה דאין קיום לתצאין וע"כ קרא דיקומנו אתי דהוקם פולו ועוד דע"כ ממילא הוקם פולו פיון דאין הפרה לתצאין א"כ אין יכול להפר החצי השני וממילא הוא קיום: ובירושלמי מיימי אית תנוי' דתני דקיים מקצתו לא הוי קיום.

והפר מקצתו הוי הפרה והשתא אי נימא בגירסת הרמב"ם ז"ל טעמא דהאי תנא משום דבהפרה אמרינן נדר שבטל מקצתו בטל פולו ואפשר ס"ל דבעל מיעקר עקר והוי דומיא דשאלה אבל לדברי הרמב"ן ז"ל דמסברא הפרה במקצת לא הוי הפרה פלל א"כ מ"ט דהאי תנא דס"ל דהוי הפרה למקצת ואין קיום למקצת ומהיכי פיתמי למימר דהפרה עדיף מהקמה וי"ל דהוא ג"כ מהאי טעמא דבהפרה אי נימא דהוי הפרה למקצת ממילא הוי הפרה לכולו משום דבטל מקצתו בטל פולו מש"ה ס"ל דבאמת הוי הפרה לכולו אבל בקיום ס"ל דקיום למקצת לאו קיום הוא פלל ובתוספתא תניא בהדיא דלר"י לא הוי הפרה פלל וכמו שבהביא הר"ן ז"ל ואפ"ה פתב הרשב"א ז"ל לקיים הגוססא אליבא דחכמים מה שהפר הפר ופליגי רבנן נמי בהא גופא דלת"ק ליכא אלא או הפרה והקמה לכולו או דלא הוי הפרה פלל ולחכמים איפא הפרה למקצת וה"ה הקמה ועיין מש"כ

לעיל בהלכה דמיפר למתענה כו' ובדברי הר"ן שם שכתב דאין מחלוקת בזה אלא אם השני דברים הם עינוי גפוש אבל אם נדרה מב' דברים ואחד מהם אין בו ע"נ פשיטא ד יכול להפר למתענה ועיין בילקוט פ' מטות בקרא דביום שמעו מה שהביא שם בשם הספרי זוטא ולא זכיתי להבין הדברים שם גם מה שהביא שם בשם הספרי לענין חכם ג"כ אם התיר לענבים הותר פולו אסר לענבים ולא לתאנים אסור פולו ג"כ לא הבנתי וכי משום שלא מצא פתח ענבים לא יוכל למצוא פתח לתאנים והיכי שינה למיתני גבי חכם דאסור פולו וגוף הספרי איננו תחת ידי לעיין בו עכ"פ משמע מזה דבכה"ג נמי אמרינו נדר שהותר מקצתו הותר פולו ועיין מש"כ לעיל שם בשמעמא דנדר שהותר מקצתו: והנה לפי מש"כ הר"ן ו"ל דבנדר לא שינה פלל הותר מקצתו אלא או דהותר פולו או לא הותר פלל א"כ לעיל דף כ"ז שכתב דלענין הפרת בעל לא אמרינו נדר שהותר מקצתו כו' משום דבעל מיגז גיז ולמה ליה האי טעמא הא לא הותר מקצתו ג"כ לשיטתו וי"ל דנפ"מ לדברים שבינו לבניה לשיטת הר"ן ו"ל לעיל דמקצתו הופר ולמש"כ לעיל להוכיח מדברי הרמב"ם ו"ל דלא ס"ל לחלק בין נדרי ע"נ לדברים שבינו לבניה וע"כ צ"ל כן לשיטתו דאב מיפר פל הנדרים.

ואפ"ה נדאי פליגי תנאי גם באב מ"מ אפתי נפ"מ לענין ב' פירות באחד מתענה כו' דבזה לכ"ע הותר מקצתו ולזה איצטריך טעמא דמיגז גיז ועפ"ז א"ש מה שהקשה הש"ך ו"ל בס"י רכ"ט שכתב המחבר דהפרת הבעל לא אמרינו נדר שהותר מקצתו הותר פולו.

ואמאי לא כתב עליו הרמ"א ו"ל דמקצתו נמי לא הותר וכמו שכתב בסימן רל"ד ולפי הנ"ל דגם לשיטה זו איצטריך לאשמענין דאם הותר מקצתו הותר פולו וכנ"ל: ויש לדקדק עוד לשיטה זו דהפרה במקצת לאו הפרה היא פלל א"כ בנדר שתלה בדעת חבירו דקי"ל ד יכול חבירו להתיר לו אם התיר לו מקצת מי הוי התרה או לא דומיא דהפרה דהא אשה ג"כ ע"ד בעלה נודרת ולענין התרת חרם מבואר בש"ע ד יכולין להתיר לאחד לבד אפי' אם הטילו החרם על פמה ב"א כאחד ואין לדמות זאת להפרת הבעל דהתם התרת קלה הוא ובדעת ב"ד הדבר תלוי ולמי שיצרצו יתירו אבל נודר ע"ד חבירו אפשר דאינו יכול להתיר לו מקצת אלא פולו כמו בהפרת בעל והר"ן ו"ל כתב לעיל דמקרא דיפירו ילפינו דמשמע דוקא פולו וא"כ י"ל דדוקא בהפרה גזה"כ הוא אבל בעלמא מהני התרה למקצת אלא דא"כ הדק"ל א"כ מנ"ל מיקומנו דכולו קיים דלמא אינו קיים אלא המקצת שקיים וי"ל דממילא קיים פולו וכמו שכתבתי לעיל ועיין בזה בש"ע סי' רכ"ח סעיף ל"ט ובדברי הש"ך שם ודו"ק וצריך לעיין לעיל פרק נערה בהני בעיא דקיים ליכי היום מופר ליכי למחר אמאי לא שייכא בפלוגמא דתנא דמתניתין.

וכן בקיים לפי שעה דהתם: שם ר"ן בד"ה אמרה קונם תאנה כו' לאו למימרא שיהא צריך הפרה לכ"א דהא תניא בתוספתא היו עליה חמשה נדרים הפרה אחת לכולם ולכאורה אין ראיה מהתוספתא דהא בתוספתא תני נמי היו לו חמשה נשים הפרה אחת לכולם ובהא לא קי"ל פהתוספתא וכמו שכתב הר"ן ו"ל לעיל גבי בעיא מהו שיפר לב' נשיו כאחת.

וא"כ י"ל דה"ה דאינו מיפר לכמה נדרים דהא לעיל במתניתין דנדרה אשתו כו' מדמינן ב' נדרים לב' נשים והתם נמי מקרא דאותה ילפינו וכי היכי דלענין ב' נשים אותה דוקא

הכי נמי לעגנו ב' נדרים וא"כ ה"ה להפדת פמה נדרים פי הכי דאינו מפר לכה נשים פאחת ה"נ אינו מפר לכה נדרים פאחת אבל פאחת מוכח פדעת הר"ן ז"ל מהא דתנו לעיל פרק נערה דרף ת"ח כו' כל נדרים שנדרת הרי הם מופרים אלמא דמהני הפרה אחת לכה נדרים וע"כ צ"ל דדוקא לעגנו פנונה לשם הנדר הוא דמדמינו לה אהדדי.

אבל לא לעגנו הפרה פאחת לכה נדרים דאע"ג דאינו מפר לב' נשיו פאחת אבל מפר פמה נדרים פאחת ועיין בפירוש המשנה להרמב"ם ז"ל ובחיבורו שפכת לעיל דכוננה להנדר ילפינו מושמע את נדרה.

ובכלל נדרה אפילו פמה נדרים ודו"ק: ע"ב גמ' אמרה קונם תאנה כו' אמר רבא מתניתין ר"ש היא דאמר עד שיאמר שבועה לכ"א אבל לרבנן אפילו אמרה קונם תאנים וענבים אלו הוי ב' נדרים ולפ"ז צריף לומר דכל הני תנאי דמתניתין כר"ש ס"ל דלרבנן הוי ב' נדרים ולדידהו ליפא לאשכוחי פלל לפלוגתא דר"י ור"ע דמתניתין אם לא פגון שהיו מונחים לפניו תאנים וענבים ואמר קונם אלו עלי אבל בכה"ג נראה דליפא פלוגתא וכ"ע מודו דלא הוי הפרה פלל פיון דלגמרי נדר אחד הוא.

ואפילו בשאלה נראה דאינו יכול לשאול על ענבים לחוד או תאנים לחוד אלא דנה דומה לשאני נהנה לכולכם דשייף בזה התרה למקצת וא"כ י"ל דה"ה בהפדה כה"ג פליגי ר"י ור"ע לרבנן דר"ש אבל לפ"ז הרמב"ם ז"ל לא פכת לדינא דמתניתין פלל פיון דפסק דלא פ"ר ש"א"כ ב' נדרים הוי ואמאי פכת הרא"ש ז"ל בשם הרמב"ם ז"ל דפסק פכחמים הא לכ"ע בזה מה שקיים קיים ומה שהפר הפר פיון דב' נדרים הם ועוד הקשה הלח"מ ז"ל שם על מש"כ הרמב"ם שם דלא אמרינו נדר שהותר מקצתו כו' בהפדה והא לא שייף בזה הותר מקצתו פיון דב' נדרים הם ונראה דבתאנים וענבים אלו כ"ע מודו דהוי פללא.

וע"כ לא פליגי רבנן אלא התם דחמשה תובעין אותו דהוי מצי למימר אין לכולכם בידי ומדאמר לא לזה כו' ש"מ דלפרטא קמכוין אבל הכא דליפא יתורא דלישנא דצריף למימר תאנים וענבים לאוסרון עליו גם לרבנן פלל הוא והכי אמרינו להדיא בשבועות גבי שבועה שלא אוכל פת ובשר וכן מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל דשבועה שלא אוכל תאנים וענבים הוי חד שבועה ומצטרפי והא דאמרינו לעיל דלזה ולזה הוי פרטא היינו משום דהיה יכול לומר שאני נהנה לכולכם ועיין פ"ד מה' נדרים ובלח"מ שם ואין הדברים פרוים ועדיין צ"ע בקידושין שם בגמרא גבי הא דמוקי התם פ"ב דבין פזית ובין פזית וכזית ועי' פירוש למי בקידושין שם מוקי למתניתין דבזו ובזו כו' יהודה דאית ליה נאני אבל לר"מ הוי פאו בזו ואו בזו וכן איתא בפ"ד דנזיר בושמע חבירו ואמר נאני ע"ש ובדברי התוספות ז"ל בשבועות פרק שבועת הפיקדון ודו"ק: שם משנה יודע אני שיש מפירין אבל אני יודע שזה נדר ר' מאיר אומר לא יפר ופי' הר"ן ז"ל בפ"י קמא דלר"מ אינו יכול להפר לא היום ולא לאחר שהודיעהו שהוא יכול להפר היום ולא הפר פיון דאינו יודע שיכול להפר נדר זה אין זה הפרה ולאחר שהודיעהו נמי לא יפר דהוי לאחר יום שמעו.

ורבנן ס"ל דפר היום דמקצת ידיעה פכל ידיעה ור"מ בעי ידיעה גמורה וכל שעבר יומו אינו יכול להפר ועל רבנן נמי הוי מצי לאקשוי לעיל לר"ח דאמר שותק על מנת למיקט

יכול להפך ועוד להיפך פירושה לא הוי סיפא דומיא דרישא: (פאן חסר בהכ"י וחבל על דאבדין): דף פח בגמ' אמר רב לא שנו אלא באומר לה מה שאת נושאת ונותנת לפיה אבל מה שתרכי עשי קנה יתהון בעל פירש הרא"ש ו"ל דהיכי דלא נתן לה מתנה גמורה שפיר מהני ע"מ שאין לבעליה רשות בהן פינו דאין לה ג"כ קננו גמור אבל מה שתרכי עשי דמתנה גמורה הם לה ממילא קנה יתהון בעל וקא מהני ע"מ שאין לבעליה רשות בהם דהוי תנאי שאי אפשר לקיימו וכמש"כ הרא"ש ו"ל בקידושין והיינו משום דרב ס"ל כר"מ דיד אשה פיד בעלה כמו בעבד ורב מדמי אשה לעבד מסבא.

ושמואל אמר דמה שתרכי עשי נמי מהני והיינו משום דס"ל פרבנו ולפ"ז אפילו על מנת שאין לבעליה רשות לחוד מהני ולא קנה הבעל וכ"כ הר"ן ו"ל אבל לרב אליבא דר"מ תרתי בעינן על מנת שאין לבעליה רשות ומה שאתה נושאת ונותנת לפיה אבל מה שאתה נותנת לפיה לחוד ג"כ לא מהני ובקדושין שם בפלוגתא דר"מ ורבנו גפי עבד דפליגי רב ששת ור' אלעזר במאי פליגי ר"מ ורבנו רב ששת אמר דלא פליגי אלא בע"מ שאין לרבה רשות בהם דר"מ ס"ל דכי אמר קני קנה לגמרי וכי אמר על מנת שאין לרבה רשות לאו כלום קאמר ורבנו ס"ל דע"מ מהני ור' אלעזר ס"ל דתנאי דעל מנת שאין לאדון רשות לא מהני גם לרבנו דהוא תנאי שאי אפשר לקיימו פינו דהעבד קני לגמרי וכי פליגי בע"מ שתצא בו לחרות דר"מ ס"ל דתנאה פהאי נמי לא מהני דאין להעבד שום קננו לעצמו ורבנו ס"ל פינו דלהעבד נמי לא מקני ליה אלא על מנת שתצא בו לחירות אין לרבו בזה שום קננו ושם בדברי רב ששת איתא דכ"ע אין קננו לעבד בלא רבו ואין קננו לאשה בלא בעלה ולכאורה אשה מאן דכר שמה התם.

ונראה דרב ששת אוקי למתניתין דילן דבעל מנת שאין לרבה רשות בהן פליגי אבל בעל מנת שתצא בו לחירות גם ר' מאיר מודה דמהני ואשה ועבד שוין פהאי דינא ותנו הכא סתמא דמתניתין דמה שאת נושאת ונותנת בפיה מהני כמו דמהני בעבד ע"מ שתצא בו לחירות ולא פליגי אלא בעל מנת שאין לרבה ולבעליה רשות בהם ור' אלעזר ס"ל דע"מ שאין לרבה ולבעליה רשות בהם לכ"ע לא מהני דתנאי שאי אפשר הוא ורבנו ג"כ מודו בזה וכי פליגי בע"מ שתצא בו לחירות דר"מ סובר דלא דמי אשה לעבד דבאשה לכ"ע מהני בכה"ג וכדתנו הכא במתני' דמה שאת נושאת ונותנת בפיה היינו שלא נתן לה במתנה גמורה אלא מה שאתה נותנת לפיה לא קני אותן הבעל ובעבד סובר ר"מ דאפילו בכה"ג לא מהני ורבנו סברי דבעבד נמי בכה"ג מהני ויוצא לחרות אבל בע"מ שאין לבעליה רשות בהם רבנו נמי מודו דקנה הבעל ומעתה לרב א"ש אליבא דכ"ע: אבל שמואל הוא דלא כמאן אם לא שנאמר דלר"א באשה פליגי בע"מ שאין לבעליה רשות בהם וגפי עבד וקא הוא דקאמר דכ"ע מודו דקנה הרב בע"מ שאין לרבה רשות בהן אבל באשה בזה פליגי ר"מ ורבנו ואתיא רב כר' מאיר ושמואל פרבנו והן הן דברי ר"י ו"ל בקדושין שם ולר"ת ו"ל שם דלא ס"ל לחלק בין אשה לעבד גם לר"א צ"ל אליבא דמתניתין אתיא פרבנו דלר"מ מה שאת נושאת ונותנת לפיה נמי לא מהני: והעולה מהנ"ל דלרב ששת עבד ואשה שוין הם ובתרוניהו פליגי ר"מ ורבנו בע"מ שאין לרב ובעל רשות בהם דלר"מ לא מהני דיד עבד פיד רבו ויד אשה פיד בעלה ורבנו ס"ל דיש להם יד לעצמן אבל היכא דלא הקנה להם לגמרי אלא בשביל דבר פרטי בפירוש כמו ע"מ שתצא בו לחירות וכדומה לר"מ נמי לא קנה הרב והבעל וכמתניתין.

ולר"א גם לרבנו בעבד יד עבד פיז רבו ולא מהני ע"מ לר"א ומתניתין דילן ע"כ פרבנו דלר"מ גם מה שאף נושאת ונותנת בפיה לא מהני: ולמש"כ אליבא דר"א לא פליגי באשה קלל ועל מנת שאין לבעליה רשות בהם לכ"ע לא מהני ועל מנת שתפדי בו את המעשר לכ"ע מהני וה"נ מתניתין אתיא ככ"ע אלא דלפ"ז לא אתיא סוגיא דשמעתין כר"א דמוקמינו הכא למתניתין כר"מ ולפי ה"ל אתיא ככ"ע אבל אי נימא דלר"א פליגי באשה בע"מ שאין לבעליה רשות בהם ולרבנו גם זה מהני אתיא כולי שמעתא גם אליבא דר"א וזו היא שיטת ר"י בתוספות קידושין ובירושלמי פ"ק קמא דקדושין אמרינו דברייטא דפליגי ת"ק ור' שמעון בן אלעזר באשה אי פודה המעשר היינו דתנאי פליגי אליבא דר' מאיר אי אשה דמא לעבד ות"ק ס"ל אליבא דר"מ דאשה נמי אין לה יד ורשב"א אליבא דר"מ ס"ל דאשה יש לה יד לעצמה ודווקא בעבד הוא דקאמר יד עבד פיז רבו ועוד יתבאר בזה לקמן בשמעתין: ע"ב גמ' כמאן אזלא הא שמעתא דרב כר"מ דאמר יד אשה פיז בעליה ורמינהו כו' לפי מש"כ ה"ר"ן ו"ל דרב ושמואל לא פליגי במתניתין דמתניתין ונדאי אתיא כר"מ ולענין דינא הוא דפליגי א"כ מאי קאמר ר"ז כמאן אזלא הא שמעתא דרב הא בלא"ה קשיין מתניתין אהדדי דבמתניתין תנו דיד אשה פיז בעלה ולא מהני אלא מה שאף נותנת לפיה ובעירוובין תנו דיכול לזכות ע"י אשתו וכו' הקשה הרשב"א ו"ל על שיטה זו ול' ולישנא דהש"ס משמע דבמתניתין פליגי: ומשום הכי נראה שיטת הרמב"ן דשמואל ס"ל דבעינו תרתי דווקא על מנת שאין לבעליה רשות ומה שתירצי עשי ורב ס"ל דמה שתירצי עשי מהני אבל על מנת שאין לבעליה רשות בהם לחוד לא מהני ומקשי ר' זירא רב דאמר כמאן אי פרבנו א"כ אפילו ע"מ שאין לבעליה רשות בהם בלחוד נמי לא מהני וכ"ש מה שתירצי עשי ונדאי לא מהני.

ומתירז כמאן כר' מאיר כו' ולפיכך באומר לה מה שאף נושאת ונותנת בפיה ר' מאיר נמי מודה דלא קנה הבעל אפילו לר"א דס"ל אליבא דר' מאיר בעל מנת שתלבשי דלא מהני דהיום עכ"פ מקנה לה על תנאי זה וכל שיש לה קצת קנין קנה הבעל אבל הכא לא הקנה לה קלל אלא בעת שנותנת לפיה ושמואל אמר מה שתירצי עשי נמי לא קנה הבעל ופרבנו דתנאי פרטי מהני והשתא קאמר ר' זירא שפיר כמאן אזלא שמעתא דרב פרבי מאיר דאמר יד אשה פיז בעלה לגמרי ואין לה שום קנין לעצמה ורמינהו כו' ועל ידי אשתו ולר"מ הא קנה יתהון בעל בשלמא לשמואל דמוקי למתניתין פרבנו דעל תנאי פרטי מהני ולא קנה יתהון בעל א"ש דמזכה לה ע"י אשתו דזה הוי כתנאי פרטי שנותן לה על מנת שתזכה לאחרים שפיר נפיק מרשות הבעל אבל לר' מאיר לא נפיק מרשות הבעל קלל.

ורבא משני פניו דלזכות לאחרים מיד בעלה לר' מאיר נמי זכא. ופריה עלה רבינא מאידך ברייתא דתני ולא ע"י אשתו ומסיק דמתניתין מייירי פשיש לה בית והיינו לר' מאיר אבל לרבנו בלאו הכי מתניתין אתי שפיר דמזכה ע"י אשתו וזה שכתב הרמב"ם ו"ל בהלכות עירובין סתמא דמזכה ע"י אשתו ולא כתב דווקא פשיש לה בית וכו' נראה דעת הרי"ף ו"ל דבקדושין פסק כר"א ומשמע התם דלדעתו אשה ועבד שוין ואפ"ה כתב בעירוובין דמזכה ע"י אשתו וכו' נראה בבציה לענין עירוב תבשילין דמזכה ע"י אשתו והיינו דאפילו לר"א אליבא דרבנו שפיר יכול לזכות ע"י וכו' וכו' וכן כתב ה"ר"ן ו"ל שם בבציה דהרי"ף ו"ל ס"ל פרבנו אלא דבקדושין שם כתב ליישב הסוגיא דקדושין עם

סוגיא דילן בדרה אחר לשיטת הרי"ף זן והוא דר"א נמי מודה דבאשה פליגי רבנן נמי בעל מנת שאין לבעליה רשות בהם וס"ל דלא קנה הבעל והיגו דשמואל ולא תקשי דרבנן אדרבנן ודר' מאיר אדר"מ נמי לא תקשי אע"ג דשם בקדושין משמע דר"מ אפילו באשה לא מהני אפילו אם אמר על מנת שתפדי בו את המעשר וכדמשמע התם מהא דפריה דר"מ אדר"מ שם והכא אמרינן בשמעתין דר' מאיר מהני מה שאת נושאת ונותנת בפיה דהתם מיירי דלא קאמר אלא על מנת שתפדי בו את המעשר בהא הוא דס"ל לר"מ דלא מהני אפילו באשה דכיון דלא אמר על מנת שאינן לבעליה רשות בהן הוי תנאי גרוע אבל הכא דאמר תרנוניהו על מנת שאינן לבעליה רשות בהם אלא מה שאת נושאת ונותנת לפיה בהאי מודה ר' מאיר דלא קנה הבעל וא"כ לשיטתו באשה בתרתי פליגי בעל מנת שאין לבעליה רשות בו ובעל מנת שתפדי בו את המעשר והיכי שמעינן לר"א הכי כיון דלא דמיא אשה לעבד אליביה אימא דבעל מנת שתפדי בו את המעשר רבי מאיר נמי מודה ומה שכתב שם דלא מסתבר לחלק בין אשה לעבד בהא הוא דחוק דהא משמע בגמרא דעל מנת שתפדי בו את המעשר עדיף מעל מנת שאין לבעליה רשות בו דבעבד בעל מנת שאין לרבך רשות לכ"ע קנה יתהון הרב ובעל מנת שתצא בו לחירות לא קנה הרב ולסברת הר"ן ז"ל מצינו למימר איפכא דבעל מנת שאין לרבך רשות בהן לכ"ע לא קנה הרב ועוד לדעת הר"ן ז"ל א"כ לר"א נמי אליבא דרבי מאיר אפתי אשפחן בכסף ע"י עצמו כגון דאמר לו תרנוניהו על מנת שאין לרבך רשות ועל מנת שתצא בו לחירות.

ע"כ נראה דשיטת הרי"ף ז"ל הוא פשיטת הרמב"ם ז"ל וכמו שכתבתי וע"פ הג"ל יתיישבו ג"כ ד' המחבר ז"ל שפסק בהלכות עירובין דיכול לזפות ע"י אשתו גם בשאינן הלכה ט"ו פ"ה כתב פשיטת הרמב"ם ז"ל דע"מ שאין לבעליה רשות לחוד לא מהני אלא אם אומר ע"מ שתלבשי ולכאורה תקשי גם לרבנן היכי מזפה ע"י אשתו פי היכי דפריה הכא לר' מאיר וכן הקשה התו"ט ז"ל בפ"ח דעירובין ולפי מה שכתבתי ניחא הפל וע' בהגהות מהר"ם בדברי הרי"ף בביצה שם ובדברי הרי"ף עצמן ולפי הג"ל הפל ניחא: ומה שכתב הר"ן ז"ל הכא לד' הרמב"ם ז"ל דתרתיה לישגי בעינן לא נראה פן מדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות עבדים ובהלכות זכיה דלא כתב שם ע"מ שאין לרב ולבעל רשות בהם אלא בתנאי מה שתרצי עשי אבל בתנאי פרטי מהני אפילו בלא ע"מ שאין לרב ולבעל רשות בהם כיון דלא אקני לה אלא על תנאי זה ממילא אין לו רשות בה וכדמשמע בקדושין דע"מ שתצא בו לחירות לחוד מהני וכ"כ התוס' ז"ל במתניתין אבל מדברי הלח"מ ז"ל בפ"ג מהלכות זכיה משמע דדוקא בע"מ שתצא בו לחירות הוא דסגי בהאי תנאה לחוד דלא נגמר קנינו אלא בצאתו לחירות וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בהל' עבדים דאם לא רצה הרב לקבל המעות אין נקנין המעות לעבד אבל שאר תנאי פרטי כמו ע"מ שתאכלי או ע"מ שתלבשי י"ל דרשות האב והבעל שולטת בהם אם לא היכא דאומר בפירוש על מנת שאין לבעל רשות בהם והכי משמע מלשוננו ז"ל בפרק ז' מהלכות נדרים בדינא דמתניתין: ואי קשיא לי הא קשיא לי למאי דכתבנא לשיטת הרמב"ם ז"ל דר' זירא מוקי להא דרב כר"מ ואלוהא דר"א דאפילו תנאי פרטי לא מהני אלא דווקא מה שאת נותנת לפיה דלא הקנה לה פלל א"כ אדפריה מסתמא דעירובין דמזפה ע"י אשתו דאיכא לשנויה פדשני רבא ורב אשי ליפרוה ממתניתין דפסחים

וסנהדרין ונזיר דלר"מ ליכא לאשפוחי עבד ואשה שקנו נכסים ונראה ליישב עוד שיטת הר"ף והרמב"ם ז"ל שהשמיטו הא דיש לה בית באותו חצר דנהי דמשמע משמעתינ דר' זירא סבירא ליה אליבא דר' מאיר דתנאי פרטי מהני אפילו הכי פריה מהאי דמופה ע"י אשתו משום דלזכות לאחרים שאני וכדאמר רבא ולא תקשי מברייתא דלא על ידי אשתו דהיא ברייתא אתיא כר' מאיר דאין קנין לאשה כלל אפילו בתנאי פרטי ומשום הכי אינו מופה על ידה אפילו לזכות לאחרים וניחא להו בשנינויא דרבא יותר משנינויא דרב אשי דנחית לפלוגתא דר"י בן בבא וריב"ב בעירובין וכמש"כ התוס' והרא"ש ז"ל בעירובין שם והר"ף ז"ל פסק התם בתרנוניהו לקולא ואין צריכין ליתן עירוב כלל וע"כ צריה לומר דלזכות לאחרים שאני: ויש לדקדק עוד למאי דמשמע בשמעתינ דאי מתניתין דעירובין אתיא פרבון ניחא המופה על ידי אשתו וא"כ תיקשי לדידהו אמאי אינו מופה ע"י עבדו הפנעני הא לרבנן אין יד עבד פיד רבו וכן יקשה לשיטת הרמב"ם ז"ל דעבד ואשה שוין הם לענין זה ומ"ש דעל ידי אשתו יכול לזכות ולא על ידי עבדו וי"ל דלענין לזכות ע"י לכ"ע ע"י עבדו אינו יכול לזכות דלא יצא מרשותו כלל כיון דיד עבד פיד רבו מה"ת וגופו קנוי לו אבל אשה אין גופה קנוי לו ומש"ה מופה על ידה וכאילו יצא מרשותו והכי מוכח נמי בב"מ פ"ק השואל גבי הא דתנן ושלחה פיד עבדו כדפריה הש"ס הא יד עבד פיד רבו ושני שמואל התם בעבד עברי והרי שמואל ס"ל דרבנן היא ואפילו הכי לא יצא מרשותו בשליחות ע"י עבדו: ובירושלמי בקדושין שם גבי פלוגתא דר' מאיר ורבנן מיקבעי ליה מהו שייזכה העבד מרבו לאחר ופשיט לה מהא דשלחה פיד עבדו ונדחי לה התם דר"א מוקי לה בעבד עברי כשמואל בתלמודין ור"י מוקי לה פרב דאמר לו הפישה במקל כו' ופשיט לה תו מהא דתנן דאינו מופה ע"י עבדו ושפחתו הפנענים אלמא דאינו זוכה מרבו לאחר ומוקי לה כר' מאיר דאמר יד עבד פיד רבו ופריה א"כ למה מופה ע"י אשתו הא לר' מאיר אשה ועבד שוין ומשני דהאי תנא ס"ל דאין יד אשה פיד בעלה לר' מאיר וכרשב"א במעשר שני הרי מבואר דהירושלמי ס"ל דזכיה ע"י עבד לאחר ג"כ תלי בפלוגתא דר"מ ורבנן ורבנן יכול לזכות גם ע"י עבדו אבל מתלמודין מוכח דלא ס"ל הכי אלא דלענין זכיה לעבד ע"י אחר לכ"ע יד עבד פיד רבו ולפ"ז אשה ועבד לענין זכיה מהאדון והבעל לרבא אין דינן שוה דעבד אינו זוכה לאחר אפילו לרבנן ואשה זוכה לאחר מיד בעלה אפילו לר' מאיר וע"פ הג"ל יש ליישב קושית התוס' ז"ל בעירובין לאוקימתא דרב אשי בשיש לה בית או חצר באותו מבוי א"כ אפילו ע"י עבדו נמי יזכה בכה"ג ולפי הג"ל יש לומר דע"כ לא מהני מיגו אלא באשה דלרבנן בת זכיה היא והיכא דאיכא מיגו מודה ר' מאיר ג"כ אבל עבד דלרבנן נמי לאו בר זכיה הוא מיד רבו ה"ה המיגו לא מהני ובלא"ה קשה הך מיגו דזכי לנפשיה דהא פתב הר"ן ז"ל דהא דאשה זוכה לנפשיה היינו משום דהבעל שנתן מתנה לאשתו אפילו ר' מאיר מודה דיש לה יד וזה לא שייך בעבד דאפילו נתן לו מתנה לאו פלוגתא היא ועוד צ"ע בדברי הראשונים ז"ל: ובעיקר טעמו של דבר דלא מהני תנאה בזה פכר פתבתי מה שכתב הרא"ש ז"ל דהוי תנאי שא"א לקיים ואם כן פלוגתא דר' ורבנן מישה שייך בפלוגתא דר"י בן תימא ורבנן בסוף פ"ק הפועלים ורבנן דפליגי אריב"ת וס"ל דמהני תנאה בזה ליבטיל המתנה ולא אשפחן למ"ד דס"ל הכי וע"כ לא פליגי ר"מ ורבנן אלא אם התנאי קיים אבל לבטל המעשה ליכא למ"ד וי"ל דע"כ לא פליגי רבנן אר"י בן תימא

אֵלָא בְהִי גִוּוּנֵי דְתַנִּי הֵתָם עַל מְנַת שְׁמַעְלֵי לְרַקִּיעַ דְסָבִירָא לְהוּ לְרַבְּנָן דְאִין רוּצָה שְׁיִתְקִינָם הַמַּעֲשֶׂה אֵלָא בְקִיּוּם וְאֵע"פ שֶׁהוּא דָּבָר שְׂאֵי אֶפְשָׁר בְּאַמַּת לֹא רָצָה שְׁיִהְיֶה גִט אֲבָל הֵכָא דְרוּצָה הוּא בְּמַתְנָה לְעַבְדוֹ וְהַתְנָאי דְעַל מְנַת שְׂאִין לְהֵרֵב רְשׁוּת בּוֹ וְהוּא דָּבָר שְׂאֵי אֶפְשָׁר וּמְמִילָא קָא הָוֵי בְּזָה כ"ע מוֹדִים דְלָאו תְּנָאָה הוּא וְהַמַּעֲשֶׂה קִינָם אֲבָל אַחֲרֵי הָעִיּוֹן בַּד' הָרָא"ש ו"ל שֶׁם הַדָּבָר מְבֹאָר מִשׁוּם דְהָוֵי תְּנָאי שְׁפוּתָר הַמַּעֲשֶׂה דְלֹא הָוֵי תְּנָאָה וּכְמוֹ שְׂאָמַר הָרִי זֶה נִתּוּן לָהּ ע"מ שְׂלֵא יְהִי שְׂלָהּ וְאַפְתִּי קָשָׁה לַר"א הֵיכָא דְאָמַר קִנִּי עַל מְנַת שְׁתַּצָּא בּוֹ לְחִירוֹת דַּס"ל לַר"מ דְקִנְהָ הָרֵב וְהַתְנָאי בְּטַל וְאַמַּאי לֹא יִבְטַל הַתְנָאי אֶת הַמַּעֲשֶׂה כִּי הֵיכִי דָאָם נִתְּן אַחַד מַתְנָה לְעַבְדַּעַל מְנַת לְהַחְזִיר דְפְּשִׁיטָא דְמַהֲגֵי הַתְנָאי וְצָרִיף הָרֵב לְהַחְזִיר וְאִם לֹא הַחְזִיר בְּטַל הַמַּתְנָה הֵכָא נְמִי בְּתַנָּאי זֶה דְעַל מְנַת שְׁתַּצָּא בּוֹ לְחִירוֹת אַמַּאי לֹא יְהִיָּה הָרֵב מְחֻנְיָב לְהוֹצִיאֻ לְחִירוֹת וְאִם לָאו יִבְטַל הַמַּתְנָה וְצ"ל דְכָל תְּנָאי שֶׁהוּא מַתְנָה עַל הָעַבְדַּעַל הוּא כְּפוּתָר הַמַּעֲשֶׂה דְמַתְנַת הָעַבְדַּעַל לְרַבּוֹ הוּא וְאִין בִּיכּוּלַת הָעַבְדַּעַל לְקִינָם תְּנָאוֹ וְלֹא דְמִי לְמַתְנָה עַל מְנַת לְהַחְזִיר דְתַנָּאי זֶה שְׁיִיף נְמִי עַל הָרֵב וְהָרִי זֶה כְּאִילוֹ הַתְנָה עִם הָרֵב וְצָרִיף לְעִינֵי בְּזָה בְּדַבְרֵי הָרָאשׁוּנִים ו"ל וְע' בְּפִי הַמַּשְׁנָה לְהַר"ם ו"ל שֶׁם בְּקִדּוּשֵׁין שְׁפַתְבָּ דַּלְר"מ בַּע"מ שְׁתַּצָּא בּוֹ לְחִירוֹת קִנִּי הָרֵב וּלְרַבְּנָן הָעַבְדַּעַל עֲצָמוֹ לֹא קָנָה עַד שְׁיִצָּא בְּהֵן לְחִירוֹת מִשְׁמַע דְאִין לְעַבְדַּעַל שׁוּם קִנְיָן בְּהֵם עַד שְׁיִצָּא וְא"כ מַאי טַעְמָא דַּר' מַאִיר דַּס"ל דְקִנְהָ הָרֵב וְאִי מִשׁוּם דַּס"ל דְקִנִּי לְאַלְתֵּר קָאָמַר א"כ לֹא שְׁיִיכָא פְּלוּגְתִּיָּהּ בְּיַד עַבְדַּעַל כִּיִּד רַבּוֹ אֵלָא פְּלוּגְתָּא אַחֲרִיתִי הִיא דַּלְר' מַאִיר קִנִּי לְאַלְתֵּר וְקָנָה הָרֵב וּלְרַבְּנָן לֹא קָנָה עַד שְׁיִצָּא בּוֹ לְחִירוֹת וּבְעֻלְמָא אֶמְרִינָן דַּר' מַאִיר הוּא דַּס"ל יַד עַבְדַּעַל כִּיִּד רַבּוֹ וְלֹא רַבְּנָן וְי"ל דְהַקְנָן מִתְחִיל מִיַּד גַּם לְרַבְּנָן אֵלָא לֹא נִגְמַר עַד שְׁיִצָּא לְחִירוֹת וְר"מ ס"ל כִּינּוֹן דִּישׁ לּוֹ קָצַת קִנְיָן מִמֶּנּוּ קָנָה הָרֵב דְאִין קִנְיָן פְּלַל לְעַבְדַּעַל לְעֲצָמוֹ וְרַבְּנָן ס"ל דְבַכְּה"ג יֵשׁ קִנְיָן לְעַבְדַּעַל בְּלֹא רַבּוֹ וְמַד' הָר"ן ו"ל הֵכָא מִשְׁמַע דְלֹא חָל הַקְנָן אֵלָא בְּשַׁעַת קִיּוּם הַתְנָאי וְע' בְּדַבְרֵי הָרַמְבַּ"ם ו"ל בְּהַלְכוֹת עַבְדִּים שְׁפַתְבָּ דָּאָם לֹא רָצָה הָרֵב לְקַבֵּל הַמַּעֲשֶׂה שְׁיִצָּא לְחִירוֹת בְּטַל הַמַּתְנָה לְעַבְדַּעַל לְרַבְּנָן וּכְבָר הַבַּאֲתִי לְעִיל מַה שְׁפַתְבָּ הָר"ן ו"ל בְּקִדּוּשֵׁין דְטַעְמָא דַּר' מַאִיר הוּא מִשׁוּם דְלֹא אָמַר ע"מ שְׂאִין לְרַבּוֹ רְשׁוּת בְּהֵם וְהָוֵי כְּאִילוֹ נִתְּן לְרַבּוֹ וּלְעַבְדַּעַל ע"מ שְׁיִעֲשֶׂה בּוֹ דָּבָר פְּלוּנִי וְלְעִיל פְּתַבְתִּי מַה שְׁיֵישׁ לְדַקְדָּק עַל דְבָרָיו ו"ל וְעוֹד דְלְדַבְרֵיו ו"ל קָשָׁה אַמַּאי לֹא יְהִי תְּנָאוֹ קִינָם כִּינּוֹן דְהָוֵי כְּמוֹ שֶׁהַתְנָה עִם הָרֵב ג"כ לְהוֹצִיאֻ לְחִירוֹת וְנָהִי דְלֹא שְׁיִיף לְמִתְנֵי בְּזָה בְּכֶסֶף ע"י עֲצָמוֹ אִף עַכ"פ יְהִיָּה הָרֵב מְחֻנְיָב לְקִינָם הַתְנָאי וְאִם לֹא יְקִינָם תְּבַטַּל הַמַּתְנָה וְכ"ז צ"ע וְע' פְּנִי יְהוֹשׁוּעַ בְּקִדּוּשֵׁין שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם הָרַשָּׁב"א ו"ל בְּטַעְמָא דְלֹא מְהִי עַל מְנַת שְׂאִין לְרַבּוֹ וּלְבַעַל רְשׁוּת בְּהֵם מִשׁוּם דְהָוֵי מַתְנָה עַל מַה שְׁפַתְבָּ בַּתּוֹרָה וְלֹא מִשְׁמַע הֵכִי דַּא"כ תְּלִיא בְּפְלוּגְתָּא דְתַנָּאי בְּתַנָּאי בְּדָבָר שְׁבַמְמוֹן וְע' בַּב"מ וּבְמַכּוֹת בְּפְלוּגְתָּא דְרַב שְׁמוּאֵל בַּעַל מְנַת שְׂאִין לָהּ עַל אוֹנָא דְמוֹקֵי אַבְיֵי הֵתָם לְרַב כַּר' מַאִיר וְשְׁמוּאֵל כַּר' יְהוּדָה וְא"כ הֵכָא נְמִי לְטַעְמִיָּהּ אֲזִילִי וְלֹא עֵינִיתִי בְּמַקּוֹרָן שֶׁל דְבָרֵיהֶם בְּדַבְרֵי הָרַשָּׁב"א ו"ל: וְעִינֵי תּוֹסְפוֹת ו"ל בְּשַׁמְעִתִּין שְׁפִי דְקוֹשְׁתִּין ר' זִירָא הוּא לְרַב דְמַדְמֵי אֶלְקָבָא דַּר' מַאִיר אִשָּׁה לְעַבְדַּעַל וְא"כ קוֹשְׁתִּין מַתְנִיתִין דְעִירוּבִין אֵלָא ש"מ דְלֹא דְמָא אִשָּׁה לְעַבְדַּעַל וְצ"ל לְדַבְרֵיהֶם דְמַמְשָׁנָה עֲצָמָה לֹא תִיקְשִׁי דַּה"א דְלָאו דוֹנוֹקָא מַה שְׂאֵת נּוֹתְנַת לְפִיָּהּ אֵלָא בַּעַל מְנַת שְׂאִין לְבַעַלִּיָּהּ רְשׁוּת בְּהֵם נְמִי סְגִי וְע' בְּדַבְרֵי הָרַאב"ד ו"ל בַּפ"ז מַה"נ: שֶׁם בְּתוֹסְפוֹת בַּד"ה אִיתִיבִיָּהּ רַבִּינָא פְּתַבוּ דְפִירְכָא דְרַבִּינָא לֹא שְׁיִיכָא הֵכָא וּבַלֵּא"ה הָוֵי מְצִי לְאַקְשׁוּיֵי מַמְתְּנִיתִין

אברייטא וילפי מש"כ לעיל גיחא דדוןקא הקא לבתר דמוקי למתניתין דע"י אשתו אפילו
לר"מ מש"ה פריה שפיר מהא דתנא דלא ע"י אשתו אבל בלא זה לא הוי מצוי לאקשווי
דהוי מוקים לברייתא דלא ע"י אשתו כר' מאיר ומתניתין דתנו המזפה על ידי אשתו
אתיא פרבנו וק"ל: ועיין בפ"ה וט"ז ו"ל בס"י רכ"ב מש"כ בשם הפרישה באם אמר על
מנת שאת נותנת לפיה לחוד והשיגו עליו ולמה שפתי ליעיל יש מקום לד' הפרישה
ז"ל ועוד פתי שם בשם הפרישה לחלק בין אם הדיר לחתנו הנאה ממנו או שחתנו
הדיר הנאה מחתנו ובזה נראה פדעת הש"ה והט"ז ו"ל דאין לחלק וע' תוס"ט מה שכתב
בזה: דף פט גמ' זה הפלל דאלו נדרים לאתווי מסר האב לשלוחי הבעל שאין הבעל מיפר
בקודמין משמע דנדרים שנדרה לאחר מסייה הבעל מיפר וכמו שכתב הר"ן ז"ל וכן
כתב הכ"מ ז"ל בדעת הרמב"ם ז"ל בפרק א' הלכה כ"ב ע"ש אבל מדבריו ז"ל הלכה ח'
משמע דאינו מיפר אלא משתפנס לחופה וכדעת הטור ז"ל ובש"ע הביא ב' דעות בזה
שם בסימן רל"ד ובכתובות ד' מ"ט נחלקו בזה רש"י ותוס' ז"ל ע"ש: וכתב עוד הרמב"ם
ז"ל שם בהלכה ח' ספק מגורשת אינו יכול להפר נתן לה גט על תנאי או לאחר זמן אינו
יכול להפר בימים שבנתים ונראה דדוןקא אם נתן לה על תנאי או לאחר זמן במעכשיו
דגם זו היא ספק מגורשת אבל בלאו מעכשיו עד קיום התנאי והזמן הרי היא נשואה
גמורה ואמאי לא יפר נדריה אבל מלשון הכ"מ ז"ל שם משמע דכל שהגיע גט לידה
אפילו אינה מגורשת עדיין אלא לאחר קיום התנאי או לאחר זמן אינו מיפר ולא ידענא
טעמא מאי דבתרומה נודאי אוכלת כל זמן שלא חלו הגירושין ועיין בפרק מי שאחזו
דף ע"ג בפלוגתא דתנאי מה היא באותן הימים ובגירסת הר"ף והרמב"ם בדברי חכמים
הרי היא מגורשת לכל דבר ובאמת נראה דלר"א דאמר לעיל הואיל ובעלה חייב
במזונותיה יפר ה"ה דבספק מגורשת פיון דהוא חייב במזונותיה וכו' זירא נמי יכול
להפר וצריה עיון ובירושלמי כתובות פרק נערה שנתפתה מבואר להדיא דאינו מיפר
נדריה עד שתפנס לחופה ויפלא בעיני על התוס' ז"ל בכתובות שלא הביאו דברי
הירושלמי: שם משנה תשע נערות כו' ר"י אומר עיין בפ"ה המשניות להרמב"ם ז"ל שפי'
דר' יהודה פליג אנדרה בחיי אב וס"ל דהאב ובעל מפירין נדריה ע"ש באנרף ויש
להפליא דהא כבר פסקה תנא דבי ר"י בכתובות דאפילו אם מסרה לשלוחי הבעל לחוד
אינה חוזרת אליו עוד והיכי יכול אביה להפר נדרה עוד אבל ראיתי להגר"א ז"ל ב"ד
ס"ה הנ"ל שכתב ג"כ דר"י פליג את"ק ופי' התם דהוה דתשע נערות לא מיירי אלא בבוגרת
ויתומה אבל לא ביתומה בחיי האב וכןלה ר"י היא וגרסינן ר"י אומר המשאי בתו כו'
עדיין היא נערה ומש"ה לא חשיב אלא ט' פיון דליכא אלא שתיים בוגרת ויתומה וזה
שאמר רב יהודה בגמרא זו דברי ר"י דלא מיירי אלא בשנים אבל חכמים אומרים ג'
נערות נדריהם קיימין דיתומה בחיי האב ג"כ נדרה קיים ובעיני יפלא דלא אשכחן מ"ד
הכי ומש"כ ז"ל לאסמוכי להא דר"י פליג בכתובה דהראשונה של אב פתב הוא ז"ל
בעצמו דיש לחלק והדבר מבואר דהתם טעמא משום דהפתיכה היתה ברשות האב
וכדאמרינן התם אבל לענין הפרת נדרים לא אשכחן מ"ד דחוזרת לרשות האב וכיון
דאינה חוזרת לרשותו להפר לבדו גם עם הארוס אינו יכול להפר.

אף מה שפי' דברי שא לא מיירי אלא בבוגרת ויתומה ולא ביתומה בחיי האב הכי משמע
בירושלמי דאמרינן התם אמר ר"י שתיים הם ולמה תנינן כו' כדי לחזק התלמידים וכו'

יהודה שלש וה"פ דת"ק לא תשיב אלא שתים בוגרת ויתומה ופרטותיהן כו' ולא מיירי
ביתומה בתיי האב ור' יהודה מוסיף גם יתומה בתיי האב וא"כ לר' יהודה איפא שלש
אבל הא דאמרין הכא בגמרא זו דברי ר' יהודה קשה לפ"ז וצ"ע: שם ע"ב משנה קונם
שאני נהנה לאבא ולאביו כו' רש"י ז"ל גרים קונם שאני עושה לאבא ולאביו ומש"כ
דלאו פל כמינה לאפקועי שיעבודה מינה אינו מוכן דנודאי יכולה לאסור עליו מעשה
ידיה ומה ענין נדרי עינוי נפש לכאן לפי גירסתו שאסרה הנאטה לאבא ולאביו וצ"ל
דקא דיכול להפר אע"ג דלא הוי דברים שבינו לבינה מה שלא תעשה לאביו ולאביו
היינו כמו שכתבו התוס' ז"ל דגנאי הוא לו ששאסרו אביהם בהנאטה על ידו והתוס' ז"ל
פירשו הכי גם לפי גוסחי דשאני נהנה לאבא ולאביו היינו שלא תהנה אותם ולא ידעתי
מי הבריחם לזה ואולי מפני הגוסחא במתניתין לא יפר וע"כ משום דלא הוי דברים
שבינו לבינה: אבל הרא"ש ז"ל נראה דמפרש שאסרה עליה הנאת אבא ואביו וא"כ
קשה מאי מספקא ליה אי הוי דברים שבינו לבינה דקא מסקינן לעיל דלר' יוסי ג"כ הוי
דברים שבינו לבינה ויותר קשה דבפסקיו פתב פסברת התוספות ז"ל דמשום הכי הוי
דברים שבינו לבינה דכיון שאסרה בהנאת אביה אם היא עושה לו גנאי הוא לו ולמה
ליה האי סברא הא הוא ז"ל פסק לעיל דהנאת פלוני עליו אפילו עינוי נפש הוי וכרבנן
דר"י וכבר הקשה פן הלח"מ ז"ל ובירושלמי משמע דמתניתין מיירי באסרת הנאטה
מאביו ואביו דפליגי התם אמוראי משום מה מפר ואיפא מ"ד משום עינוי נפש שלה
וע"כ היינו משום דנאסרה בהנאת אביה וע' בפירוש המשנה להר"מ ז"ל שפירש
למתניתין בנערה המאורסה ולא זכיתי להבין דבריו ז"ל ע"ש: והר"ן ז"ל כתב דאינו
יכול להפר אלא ברישא דהתנאי והנדר הוא דבר שבינו לבינה ואפילו עינוי נפש הוי
לרבנן או בסיפא דתלתה נדרה בדבר שעשוי לעבור והוא לשיטתו בריש פרק ואלו
נדרי גבי הא דפריה הש"ס התם לא תרחוץ ולא תאסר אבל היכא דהתנאי הוי דבר
שאין עשוי לעבור אינו יכול להפר כיון דהברייה בידה שלא בא לידי הנדר אבל מדברי
הרמב"ם ז"ל נראה דאין חלוק אלא בכל נדר על תנאי יכול להפר עד שלא יחול וכמו
שכתב שם אם אלה למקום פלוני ומדברי התוספות והרא"ש לא מוכח מידי דמש"כ
דגנאי הוא לו כו' היינו פדי שיהיה הנדר דברים שבינו לבינה אבל מדברי הטור ז"ל
שכתב לטעמא דגנאי הוא גם אבא דשאני נהנה לה אם עושה אני ע"פ אבא משמע
דס"ל דבעינן שיהיה הפל דברים שבינו לבינה בין התנאי ובין הנדר ולשיטה זו הדרא
קושית הר"ן ז"ל לדוכחה מהא דר"ע דאם אמר הריני נזירה לכשאתגרש דפר אלמא
אע"ג דלע"ע אין פאן לא עינוי נפש ולא דברים שבינו לבינה אפילו הכי מפר אלא
דבעיקר ד' הר"ן ז"ל שכתב דר"ע ע"כ פרבנן ס"ל דמפר עד שלא חל הנדר לענ"ד צ"ע
דא"כ ר' ישמעאל דיליף מקרא דאינו מפר בהריני נזירה לכשאתגרש ג"כ ע"כ פרבנן
ס"ל דלר' נתן לא צריף קרא להכי דבלא"ה אינו מפר עד שלא חל הנדר וכיון דכולהו
תנאי ס"ל פרבנן א"כ אמאי שבחיה רבא לרב אשי דחייש לדרבי נתן ועוד דמסתמא
דמתניתין לעיל בהריני נזירה לאחר שלשים יום דיכול להפר ג"כ משמע דלא כר' נתן
ונהי די"ל דבתלוי בזמן עינוי נפש ג"כ מודה דמפר וכמו שכתב הלח"מ ז"ל בד' רבינו
ירוחם שהביא הכ"מ ז"ל הגם שאין זה פוננתו אלא כמו שכתב הש"ף ז"ל שם בסימן
רל"ד מ"מ אפתי תקשי אמאי לא פליג ר"נ עליה דר"ע ולמה ליה לאיפלוגי בגוונא

אחרינא ועוד דלרב חסדא דאמר לעיל דבתליא ביומי פליגי נמי ר"י ור"ע א"כ בנודרת על תנאי נמי פליגי ר"י ור"ע וא"כ פלוגתא דרבנן ור"נ היינו פלוגתא דר"י ור"ע ול"נ דלא שייכא פלוגתיהו דר"י ור"ע לפלוגתא דרבנן ור"נ.

ור"נ אפשר מודה לר"ע ור"ע מודה לר"נ דר"ע יליף מקרא דאזלינן בתר קבלת הגדר וכינון דקיבלה עליה אפילו לאחר זמן או לאחר גירושין יכול להפר פינן דכבר קיבלה נדרה בלי שום תנאי ור"נ נמי מודה בהא דאין זה בכלל הפרת הגדר עד שלא יחול דקבלת נדרה הוא חלות נדרה לענין הפרה אבל היכא דנדרה ע"ת בגוונא דפליגי רבנן ור"נ דאין קבלתה מבנדרת אלא ע"ת כה נכה ר"ע נמי אפשר דמודה לר"נ דלא יפר עד שלא חל ור' ישמעאל דפליג אר"ע מצי סבר הכא פרבנן ודווקא היכא דנתגרשה פליג ר"י וס"ל דלא הוי הפרה אבל מודה לרבנן דיכול להפר עד שלא יחול: ומטעם זה נראה לי עוד דהא דאמר ר' עקיבא בהריני נזירה לכשאנשא דאינו יכול להפר אם נשאת היינו דווקא דאמרה הכי שלא בלשון תנאי אבל אם אמרה בלשון תנאי אם אנשא לפלוני הריני נזירה ונשאת לו יכול להפר פינן דלא היתה קבלתה אלא על תנאי לאו קבלה היא ולא הוי בכלל אסרה איסר וצריך עיון: ומאי דכתבנא לעיל דר"נ מודה בתולה בזמן וכמש"כ הלח"מ ז"ל אינו מוכרח להו גירסא לקמן דר"נ יליף מקרא דנהפר את נדרה אשר עליה אם פן ליכא הפרה אלא לאחר שחל נדרה אם לא לפי מש"כ דנדר לזמן דלאו תנאה הוא שפיר מקרי נדרה אשר עליה ולא שייכא זו בפלוגתא דר"נ ורבנן פלל ולרבנן דילפי מקרא דמפר מחשבות ערומים דיכול להפר עד שלא יחול ג"כ קשה מנ"ל לחלק בזה ולמימר דדוקא אם התנאי ג"כ הוי דבר שפינו לבינה לד' הטור או תנאי שעשוי לעבור הא עכ"פ לא חל הגדר ואפ"ה יכול להפר אם פן ה"ה בכל תנאי ולפי מש"כ התוס' ז"ל דבסברא פליגי וקראי לסימנא בעלמא א"ש: והר"ן ז"ל בסוף שמעתי פתב ב' דעות בגדר התלוי בימים לענין שאלת חכם ומאן דס"ל דחכם יכול להתיר עינוי נפש ס"ל דלא פליגי בזה רבנן ור"נ ומ"ד דאין חכם יכול להתיר ס"ל דגם בזה פליגי רבנן ור' נתן וא"כ בשאלה לכ"ע אינו מתיר והרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות שבועות פתב ג"כ דאפילו בגדר התלוי בזמן אינו יכול להתיר עד שיחול ולפי מה שכתבתי לעיל דנדר התלוי בזמן לא שייכא לפלוגתא דר"נ ורבנן וכסתמא דמתניתין לעיל דיכול להפר אפילו אם נתגרשה אח"כ א"כ מהיכי תיתי למימר דבשאלה אין החכם מתיר כה"ג אבל מבריייתא דמיייתי הש"ס לקמן שאיני נהנה לפלוני ולמי שאשאל עליו ואידך ברייתא הריני נזיר לכשאשאל עליו דאינו יכול לשאול עליה ראשון שמעינן דבשאלה בכל גוונא אינו יכול להתיר קודם חלות הגדר דהא הריני נזיר לכשאשאל עליו הוי דומיא דהריני נזירה לכשאתגרש דכתבתי לעיל דר"נ מודה בזה משום דלא אמרה בלשון תנאי ואפילו הכי לענין שאלה אין החכם יכול להתיר וא"כ ה"ה בתלוי בזמן דאינו יכול להתיר עד שיחול אלא דמהא דמוקי לה הש"ס לקמן להא דהריני נזיר לכשאשאלכר' נתן משמע דבהא נמי פליגי רבנן ור' נתן ודלא כמש"כ לחלק בזה כמש"כ הר"ן ז"ל דר"ע ע"כ פרבנן ס"ל וע"כ עדיין אני אומר דגבי הפרה מודה ר"נ לר"ע דכל שקיבלה עליה אפילו לאחר זמן או לאחר שנתגרש יכול להפר דבתר קבלה הגדר אזלינן וכדיליף מואסרה איסר אבל לענין שאלה שפיר קאמר הש"ס דלר"נ דס"ל בהפרה דאינו יכול להפר עד שלא יחול היכא דאמר בלשון תנאי ה"נ בשאלה דאין חכם מתיר בכל גוונא אפילו בתלוי בזמן וכן נראה לאידך

לְיִשְׁנָא דְרַב פְּפִי דְבִשְׂאֵלָה כ"ע מוֹדִים דְחָכָם מִתִּיר עַד שְׁלֵא חַל הַגָּדֵר ג"כ אֵין חִילוּק בֵּין תְּנַאי שְׁעָשׂוּי לַעֲבוֹר אוֹ אֵינוֹ עָשׂוּי לַעֲבוֹר בְּכָל גְּוֹנוֹא מִתִּיר עַד שְׁלֵא חַל וּכְמִשְׁמַעוֹת סְתָמָא דְגַמְרָא וְדוֹנוּקָא בְּהַפְרָה הוּא דְבַעֲיָנוּ דְבָרִים שְׂבִינוּ לְבִינָה אוֹ תְּנַאי שְׁעָשׂוּי לַעֲבוֹר דַּל"ה אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפֵּר מִשׁוּם דְלֵא הָוִי דְבָרִים שְׂבִינוּ לְבִינָה דִיכוּלָּה לְקַיָּים תְּנַאָּה וְלֵא תַאֲסֵר וְע' בַּט"ז ס' רכ"ח שְׁפַתְב דְהַרְמְב"ם ז"ל שְׁפַתְב דְבַגְדָר הַתְּלוּי בְּזָמַן ג"כ אֵין חָכָם מִתִּיר הֵינְנוּ מִשׁוּם דְפָסֵק כַּר' חֲסֵדָא דְלַעֲיִל דְמוּקִי לְמַתְנִיתִין כַּר"ע וְלֵא מְחַלֵּק בֵּין גָּדֵר הַתְּלוּי בְּזָמַן וּבֵין גָּדֵר הַתְּלוּי בְּמַעֲשֵׂה וְלֵא הַבְּנֵי דְהַתָּם מִלְתָּא אַחֲרִיתִי הִיא דְכִינוּ דְנִתְגַרְשָׁה בְּנִתְיָם ס"ל לְרַב חֲסֵדָא דְאֵלִיבָא דַר"י דְאֵזִיל בְּתַר חֲלוֹת הַגָּדֵר לֵא הָוִי הַפְּרָה אָבֵל לַעֲנֵן אִם יָכוֹל לְהַפֵּר עַד שְׁלֵא חַל לֵא מִיָּירִי הַתָּם כָּלֵל וּמִש"כ הַתָּם לְבָאֵר פְּלוּגְתָּא דְרַב חֲסֵדָא וְאַבְיִי ג"כ לֵא הַבְּנֵי דְלֵא פְּלִיגִי כָּלֵל בְּזֵה הַתָּם וְכַנ"ל וְצ"ע בְּתַשׁוּבָה לְהַרְמְב"ן ז"ל שְׁהִבִּיא הַט"ז ז"ל וְעַדִּינָן צ"ע בְּזֵה: וַיֵּשׁ לְהַסְתַּפֵּק בְּהַקְמָה אִי שְׂיִיכָא לְפְלוּגְתָּא דַר"נ וְרַבְּנָן וְלְרַבְּנָן דִּיכוּל לְהַפֵּר ה"ה דִּיכוּל לְהַקִּים עַד שְׁלֵא חַל וְלַר"נ פִּי הִיכִי דְאֵינוֹ מִיפֵר ה"נ דְאֵינוֹ מְקִים אוֹ דִילְמָא אֲפִילוּ לְרַבְּנָן נְהִי דִיכוּל לְהַפֵּר מ"מ לְקַיָּים אֵינוֹ יָכוֹל וּכְדַפְּשִׁטָּא לָן לַעֲיִל דְעַד שְׁלֵא תְדוּר אֵינוֹ בְּהַקְמָה אֲפִילוּ לַר"א דְאֵיתָא בְּהַפְרָה וְנְהִי דְלְרַבְּנָן ע"כ אֵיתָא בְּהַקְמָה דַּל"ה בְּהַפְרָה נְמִי לִיתָא כְּדִילְפִי לַעֲיִל מְהַקִּישָׁא אָבֵל לַר"א דְלֵא מְקִישׁ וְעַד שְׁלֵא תְדוּר אֵינוֹ מְקַיָּים אֲפִשֵׁר דַּה"נ אֵינוֹ מְקַיָּים עַד שְׁלֵא חַל וּלְפִי מִש"כ דְבַסְבְּרָא בְּעַלְמָא פְּלִיגִי נִרְאָה דַּה"ה דִּיכוּל לְקַיָּים לְרַבְּנָן גַּם עַד שְׁלֵא חַל: עוֹד צָרִיף לְדַקְדָּק אֲמַאי לֵא בְּעֵי הַש"ס הֵכָא כְּשִׁמְיָר עַד שְׁלֵא חַל הַגָּדֵר אִי חֲלִין אוֹ לֵא חֲלִין כָּלֵל כְּדַמִּיבְעִי לָן לַעֲיִל לַר"א בְּהַפְרָה עַד שְׁלֵא תְדוּר וְנִרְאָה דְהֵכָא פְּשִׁיטָא דְלֵא חֲלִין כָּלֵל וּכְדַמְפ' לַעֲיִל בְּמַתְנִיתִין בְּהַרְיָנִי גְזִירָה לְאַחַר ל' יוֹם וְנִתְגַרְשָׁה בְּנִתְיָם וְכֵן מִשְׁמַע מַד' ר"ע בְּהַרְיָנִי גְזִירָה לְכַשְׂאֲתַגְרֵשׁ וְעִי בְּכַתְּוֹבוֹת רִישׁ פֶּרֶק הַמְדִיר בְּהָא דְפָרִיף הַש"ס הַתָּם לַר"י לֵא תַתְקַשֵּׁט וְלֵא תִיַאֲסֵר וּבִטּוֹר וּש"ע ס' רל"ה ע"ש וְדוּק הֵיטֵב: וְלַעֲנֵן מַה שְׁנִסְתַּפְקֵי לַעֲיִל הַהַקְמָה אִי מְצִי מוּקִים לָהּ עֵינָן בִּירוּשְׁלַיִם הַלְכָה ט' בְּגַמְרָא שָׁם בְּמַאי דְמִיבְעִי לִיהָ בְּגָדֵר וְאִיסוּר כְּאֲחַד ע"ש: דָּף צ מְשֻׁנָּה בְּרַאשׁוֹנָה כו' וְנִטּוּלָה אֲנִי מִן הִיְהוּדִים יוֹצִיא וַיִּתֵּן כְּתוּבָה ע' רַא"ש ז"ל שְׁפַתְב לְחַלֵּק דַּא"ע ג' דְהִיכִי דְנִדְרָה אִיהִי יוֹצֵאָה בְּלֵא כְּתוּבָה שְׂאֵנִי הֵכָא דְתַשְׁמִישׁ קִשָּׁה לָהּ וְסַבְרָה מְשֻׁנָּה רַאשׁוֹנָה דְאֲפִילוּ דְבָרִים שְׂבִינוּ לְבִינָה לֵא הָוִי דְאֲפִשֵׁר שְׂיִגְרָשְׁנָה עַכ"ל וְלֵא הַבְּנֵי דְבָרִיו ז"ל דְאֵטוּ מְשֻׁנָּה רַאשׁוֹנָה ס"ל דְאֵין יָכוֹל לְהַפֵּר דְבָרִים שְׂבִינוּ לְבִינָה מִשְׁעַם דְאֲפִשֵׁר שְׂיִגְרָשְׁנָה דְבְּכָל דְבָרִים שְׂבִינוּ לְבִינָה מְצִינוּ לְמִימַר הִכִּי וְעוֹד דַּא"כ מְשֻׁנָּה אַחֲרוֹנָה דַּס"ל דְהָוִי דְבָרִים שְׂבִינוּ לְבִינָה לְמָה לְהוּ לְמִימַר טַעְמָא שְׁלֵא תְהֵא נּוֹתַנְתָּ עֵינִיָּה בְּאַחַר הָא בְּלֵא"ה אֵין צָרִיף לְהוֹצִיא פִּינוּ דִיכוּל לְהַפֵּר וּמַה שְׁהַכְרִיחוּ לְהַרַא"ש ז"ל לְזֵה הוּא דַּאֵם הִיָּה יָכוֹל לְהַפֵּר אֲמַאי יוֹצִיא דְמִשְׁמַע דְכּוֹפִין אוֹתוֹ לְהוֹצִיא פִּינוּ דְמִיפֵר חֲלָקוֹ וְכִי מִשׁוּם דְאַנּוּסָה הִיא וְתַשְׁמִישׁ קִשָּׁה לָהּ יְכַפְּנוּ לְהוֹצִיא וְכ"כ הַתּוֹסְפוֹת ז"ל דְמְשֻׁנָּה רַאשׁוֹנָה ס"ל דְאֵין הַבְּעַל מִיפֵר וְכ"כ הַרְע"ב ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמְשֻׁנָּה: וְכַתְב הָרַא"ש וְהַר"ן ז"ל בְּפִירוּשׁ נִטּוּלָה אֲנִי מִן הִיְהוּדִים אֲנִי מִן הִיְהוּדִים הֵינְנוּ שְׂאֲסָרָה עַל עַצְמָה הַנָּאָת תַּשְׁמִישׁ כָּל הִיְהוּדִים וּלְפ"ז קִשָּׁה הִיכִי חֲזִיֵּל הָאִיסוּר עַל בְּעֻלָּה הָא מְשׁוּנְעָבְדָת וְהַרְמְב"ם ז"ל בְּפִירוּשׁ הַמְשֻׁנָּה פִּירֵשׁ שְׂאֲסָרָה הַנָּאָת כָּל הִיְהוּדִים מְמַנָּה שְׂיִהִיו כָּל הִיְהוּדִים מְוַדְרִין מְמַנָּה הַנָּאָה וּפִירוּשׁוֹ ז"ל תְּמוּנָה דְהָא מוּכַח לַעֲיִל דְבְּהַנָּאָת תַּשְׁמִישׁ מִיָּירִי דְאִי בְּכָל הַנָּאָת א"כ הָא בְּעַל לָאוּ בְּכָלֵל בְּרִיּוֹת הוּא וְלְמָה לִיהָ לְהַפֵּר חֲלָקוֹ דְלִיכָא לְשׁוּנֵי כְּדַשְׁנִין לַעֲיִל דְמוּכְחָא מְלִתָּא דְעַל הַתִּירָא אֲסָרָה

נפְּשֵׁה דְּהָא שְׂאָר הַנְּאוֹת לַכ"ע ג"כ הִתִּירָא הוּא אֵלָא וְנֹדַאי בְּהַנָּאת תַּשְׁמִישׁ לַחוּד הוּא דְּמִיָּרִי וְע' בַּכ"מ וּבַלַּח"מ ו"ל אַע"ג דְּלֹא מִשְׁמַע הָכִי מְלִשׁוֹנוֹ ו"ל בַּכ"י הַמְּשֻׁנָּה וְגַם בְּחִיבּוּרוֹ מִש"כ דְּאָסֵר הַנְּאוֹתוֹ עַל כָּל אַנְפֵּה יָכוֹל לְהַפֵּר ע"ש.

אֵלָא דְּהָא קוּשְׂיָא פִּינּוֹן דְּמִיָּרִי דְּהִיא אֶסְרָה הַנְּאוֹתָה עַל הִיְהוּדִים הִיכִי הָאִסּוּר עַל בְּעֻלָּה הָא מִשְׁעַבְדָּא לִיה. וְאִי אַמְרָה הַנְּאוֹת תַּשְׁמִישִׁי עֲלֵיהּ אִין צְרִיךְ לְהַפֵּר.

וּכְבָר הַקְּשָׁה הַכ"מ ו"ל עַל דְּבָרֵי הַטּוֹר ו"ל שְׁפַתְב ג"כ לְדִינָא דְּמִתְנִיתִין בְּלִשׁוֹן קוּנָם תַּשְׁמִישִׁי עַל כָּל הָעוֹלָם אַמְאִי צְרִיךְ לְהַפֵּר הָא מִשְׁעַבְדָּא לִיה וְתִגְרֵץ הַב"ח וְהַפְּרִישָׁה ו"ל דְּמִיָּגוֹ דְּחִיָּיל אַכ"ע חִיָּיל נְמִי לְגַבֵּי בְּעֻלָּה וְע' ט"ז ו"ל מַה שְׁהַקְּשָׁה ע"ז וְלִדְיִדִי תַקְשִׁי עוֹד דְּהָכָא לִיכָא מִיָּגוֹ לְפִי מַה שְׁהַקְּשׁוֹ הַתּוֹס' הִיכִי חִיָּיל הַנְּדָר עַל הִיְהוּדִים הָא בְּלֹא"ה אֶסּוּרָה לְהֵם וְתִי דְּחִיָּיל עַל יְדֵי פוֹלֵל וְאִי פִנ"ל לֹא יָחוּל לֹא אַבְעֵל וְלֹא עַל אַחֲרִים וְע' ט"ז שְׁפַתְב דְּלִשׁוֹן הַטּוֹר ו"ל ל"ד ע"ש אֶבֶל לִשׁוֹן הַר"מ ו"ל בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה מְבֹאָר דְּמִיָּרִי שְׁהִיא אֶסְרָה הַנְּאוֹתָה עַל הִיְהוּדִים וְתִקְשִׁי פִנ"ל וְע' בִּירוּשְׁלַמִי דְּמִדְּמִי לִישְׁנָא דְּמִתְנִיתִין לְפָרוּשׁ אֲנִי מְמַד פְּלוּי אֲנִי מְמַד וְע' לְעִיל בְּרִישׁ מְכִילְתִּין לְעַנְנֵי מְוֹדְרֵי מְמַד דְּמִשְׁמַע דְּהַמְדִיר אֶסֶר עַל עֲצֻמוֹ נְכִסֵי הַמְּוֹדָר: עוֹד פְּתָבוּ הַרש"ל וְהַדְּרִישָׁה ו"ל לִישֵׁב דַּעַת הַטּוֹר שְׁפַתְב דְּלֹאֲחַר גְּיִרוּשֵׁין אֶסּוּרָה עַל הַבְּעֵל ג"כ אַע"ג דְּבָכָל דְּבָרִים שְׁבִינּוֹ לְבִינָה מְוֹתֵרַת גַּם לֹאֲחַר גְּיִרוּשֵׁין לְשִׁיטַת הַטּוֹר ו"ל הִיָּינוּ מִשׁוּם דְּכִינּוֹן דְּחִיָּיל אִסּוּר עַל הִיְהוּדִים חִיָּיל נְמִי אַבְעֵל לֹאֲחַר גְּיִרוּשֵׁין וְגַם זֶה לֹא הַבְּנֵי פִינּוֹן דְּגַם לֹאֲחַר גְּיִרוּשֵׁין בְּכָלֵל דְּבָרִים שְׁבִינּוֹ לְבִינָה הוּא כָּל זְמַן שְׁיִכּוּלָה לְהַנְּשֵׂא לּוֹ לְמָה לֹא תוֹעִיל הַפְּרָתוֹ גַּם לֹאֲחַר גְּיִרוּשֵׁין וְע' בְּפִירוּשְׁלַמִי בְּסוּף מְכִילְתִּין דְּאֶמְרִינּוּן הֵתֵם נְטוּלָה אֲנִי מִן הִיְהוּדִים וְנִתְגַּרְשָׁה תַּלְפָּה וְתִדְבַק בְּעַרְבֵיִם שְׁחַשְׁקָה נְפִשָׁה בְּהֵם מִשְׁמַע דְּאֶסּוּרָה לְחִזּוֹר וּלְהַנְּשֵׂא לְבְּעֻלָּה וְע' מַה שְׁפַתְבְּתִי לְעִיל בְּרִישׁ פְּרָקִין דְּלַדַּעַת הַרְמַב"ם ו"ל בְּכָל דְּבָרִים שְׁבִינּוֹ לְבִינָה כֵּן הִדִּין דְּלֹאֲחַר גְּיִרוּשֵׁין אֶסּוּרָה עֲלִיו ע"ש וְלַעֲנִין קוּשְׂיַת הַתּוֹסְפוֹת ו"ל מְהָא דְּאִין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר ע' תּוֹסִי"ט ו"ל וְל"ג דְּבִלֹא"ה לֹא תִיקְשִׁי דְּבִאֲמַת אִינוּ חָל עַל הִיְהוּדִים כָּל זְמַן שְׁהִיא תַּחְתּוֹ דְּבְעֵל אֵלָא דְּלֹאֲחַר גְּיִרוּשֵׁין מְמִילָא חִיָּיל עַל כָּל הִיְהוּדִים פִּינּוֹן דְּחָל גְּדָרָה אַבְעֵל וְלֹא יֵצְאוּ דְּבָרֵי לְבִטּוּלָה מְמִילָא חָלִין עַל כָּל הִיְהוּדִים לֹאֲחַר גְּיִרוּשֵׁין וְכִמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹס' ו"ל לְעִיל דְּאָרְף ע"ג דְּבְעֵל לֹאוּ בְּכָלֵל בְּרִיּוֹת מ"מ לֹאֲחַר גְּיִרוּשֵׁין גַּם הוּא בְּכָלֵל בְּרִיּוֹת.

ה"נ כֵּן הוּא פִי הִיכִי דְּאִסּוּר חָל עַל הִיְהוּדִים שְׁנוּלְדוֹ אַחַר גְּדָרָה וְדו"ק: שְׁם מְשֻׁנָּה הָאוּמְרַת טְמֵאָה אֲנִי לָהּ וְמִיָּרִי בְּאִשְׁת פִּהּ וּבְאִנּוּס וְצְרִיךְ לְדַקְדַּק לְפִי מְשֻׁנָּה רֵאשׁוּנָה דְּצְרִיךְ לְהוֹצִיאָה טַעְמָא מֵאִי אִי מִשׁוּם דְּמַהִימְנִין לָהּ מִן הַדִּין וְכַטְעָמָא דְּאֶמְרִינּוּן בְּגִמְרָא דְּלֹא עֵבִידָא לְבִזּוּי נְפִשָׁה אוֹ מִשׁוּם דְּשׁוּיָא אַנְפִּשָׁה חַד"א וְאִין מְאֲכִילִין לְאָדָם דְּבָר הָאִסּוּר לּוֹ וְנִרְאָה דְּמִשׁוּם שְׁוִיָּא אַנְפִּשָׁה חַד"א לֹא הִיָּה צְרִיךְ לְהוֹצִיא דְּהַבְּעֵל אִינוּ מְחַנְיִיב לְהֵאֲמִין לָהּ וְלֹא קַעְבִּיד אִסּוּרָא בְּזֵה תִדַּע דְּאֵם מַה שְׁמוּצִיאָה הוּא מִשׁוּם דְּשׁוּיָא אַנְפִּשָׁה חַד"א לֹא הִיָּה צְרִיךְ לִיתֵן לָהּ כְּתוּבָה פִּינּוֹן דְּמַחְמַת אִסּוּרָא דִּידָה הוּא שְׁמוּצִיאָה וְכֵן מִשְׁמַע בְּגִמְרָא דְּנִאֲמַנְת לְגַמְרֵי מִשׁוּם דְּלֹא עֵבִידָא לְבִזּוּי נְפִשָׁה וְא"כ י"ל דְּלוֹקָה עֲלֵיהּ הַבְּעֵל מִשׁוּם זוּנָה אִם בָּא עֲלֵיהּ אַחַר כֶּף: אֶבֶל הַר"ן ו"ל הַקְּשָׁה פִּינּוֹן דְּמִדִּינָא מְהִימְנָא א"כ מ"ט דְּמְשֻׁנָּה אַחֲרוּנָה דְּהִבִּיא רְאָיָה לְדְּבָרֵיהּ אִסּוּר שְׁבָה לְהִכֵּן הַלָּף וְתִגְרֵץ בְּזֵה ג' תִּירוּצִים אוֹ מִשׁוּם דַּחַת בִּיד ב"ד לְעַקּוֹר דְּבָר מִן הַתּוֹרָה מִשׁוּם מִיָּגְדֵר מְלֵתָא אוֹ מִשׁוּם דְּאֶפְקַעִינָהּ רַבְּנָן

לקידושין מינה או משום דלמשנה ראשונה ג"כ מן הדין אינה נאמנת להפקיע עצמה מיד בעלה אלא דרבנן תיקנו להאמינה משום דמבזיא נפשה ולמשנה אחרונה אוקימנא אדאורייתא ויש לדקדק לפי מאי דהקשה לעיל הר"ן ו"ל איסור שבה להיכן הלך מאינה טעם הוא דס"ל דמהימנא אי משום דלא מבזיא נפשה וכדאמרין בגמרא א"כ מאי קשיא ליה למשנה אחרונה איסור שבה להיכן הלך הא משנה אחרונה סברה דלא מהימנא פיון דלא ידע בה הבעל ודילמא בהאי סברא גופא פליגי למשנה ראשונה מהימנינן לה מדינא משום דלא מבזיא נפשא ולמשנה אחרונה אינה נאמנת וי"ל דמשמע ליה דלא פליגי בדינא אלא בתקנה בעלמא דלמשנה אחרונה תקנו פן שלא להאמינה כדי שלא תתן עיניה באחר ולהכי קשיא ליה איסור שבה להיכן הלך ותירץ דמשום מיגדר מילתא תיקנו פן אע"ג דמדינא מהימנא כדי שלא תתן עיניה באחר ולפי זה הא דאמרין לקמן דהא דלא מהימנא למשנה אחרונה משום דמשקרא פיון דלא ידע בה בעלה לאו מדינא קאמר דלא מהימנא אלא מתקנת חכמים משום מיגדר מילתא וקאמר רב המנונא דדוקא ה"כא הוא דתיקנו פן משום דבזה איכא יותר חששא שתאמר פן משום דנתנה עיניה באחר אבל באומרת גרשתני ליכא למיחש להכי משום דאינה מעינה: עוד תירץ דאפקעינהו רבנן לקידושין מינה אבל מדינא מהימנא ולפי זה נודאי לא אתא שפיר הא דאמרין לקמן דלא מהימנא משום דמשקרא הא שפיר נאמנת אלא דאפקעינהו רבנן לקידושין מינה ועוד דלהאי תירוץא מ"ט דמאן דאמר אינה אוכלת בתרומה פיון דאפקעינהו לקידושין לאו זונה היא פלל: ותירץ בתרא הוא דלמשנה ראשונה ג"כ מדינא לא הני מהימנא להפקיע עצמה מיד בעלה אלא רבנן הוא דתיקנו הכי משום דלא מבזיא נפשה וכי חזו דאיכא למיחש דעיניה נתנה באחר אוקמוה אדינא משמע מדבריו דלפום קושיותו מדין תורה נאמנת ולא מטעם דמבזיא נפשה ולטעמא אחרנינא לא ידענא מהיכי תיתילתאמין לה על זאת אי לאו משום דלא עבידא לבזויי נפשה ע"כ נראה דכוננת הר"ן ו"ל בקושיותו הוא משום דס"ד דמדינא מהימנא אנפשא משום דשניא אנפשה חתיכה דאיסורא ומיהמנינן לה נמי לגבי בעלה שאין מאכילין לה דבר האסור לה וכמו שהקשו התוספות והרא"ש ו"ל קושיא זו מטעם הנ"ל אלא דאפתי אין דבריהם ו"ל מובנים דמשמע לפי קושיותו דטעמא דמשנה ראשונה משום הכי הוא וכבר כתבתי דליכא למימר הכי דא"כ אמאי נותן לה כתובה אלא ע"כ למשנה ראשונה נאמנת לגמרי ומשום דלא עבידא לבזויי נפשה ונתנה היא דלא משקרא זונה גמורה היא גם מש"כ בתי' בתרא דלמשנה ראשונה תיקנו רבנן דליהמנוהו משמע מדבריו דאינה נאמנת אלא מתקנתא דרבנן וא"כ אין בעלה לוקה עליה משום זונה ומנ"ל הא דילמא מטעם חזקה דלא מבזיא נפשה נאמנת מן התורה כי היכי דבאומרת גרשתני נאמנת לגמרי להנשא לאחר בלא גט מחמת.

חזקה דאשה מעינה בפני בעלה וכמו שיתבאר לקמן בשמעתין בזה ועוד קשיא לי על תירוץ בתרא דאפתי תקשי אדרב ששת דאמר דאוכלת בתרומה והא לענין זה נודאי נאמנת שתאסור בתרומה דשניא אנפשה חתיכה דאיסורא ונהי דלענין להאסור על בעלה אינה נאמנת אבל בתרומה מ"ט תאכל וע"כ צ"ל כתרי שינויי קמא וכן כתב הרשב"א ו"ל דהא דתאכל בתרומה הוא משום מיגדר מילתא ע"ש: והתוספות ו"ל תירצו עוד בשם הר"ר אליעזר דבזונה הוא מוזהר עליה ולא היא מוזהרת עליו והקשו עליו מפ' יש מותרות דאמרין פל היכא דאיהו מוזהר איהי מוזהרת אבל בד' הרשב"א ו"ל מבואר

דכוננת הר"ר אליעזר ג"כ מהאי טעמא הוא פיון דאיהו לא מוזהר דהא אינה נאמנת לגביה איהי נמי אינה מוזהרת והקשה שם על דברי הר"ר אליעזר מהא דאוקלת בתרומה ולפי סברת הר"ר אליעזר דמוותרת לכהונה הנה נראה דכש"כ דמוותרת בתרומה דלא אשכחן מי שיאסר בתרומה ויותר לכהונה אלא דסברת הר"ר אליעזר צ"ע דלא אמרו האי פללא אלא לענין פשרות להנשא לפסולין דלא שייכא בזה אזהרה פלל אבל לא כה"ג דגם הוא מוזהר אלא דאינה נאמנת לו והיא דינדעה בעצמה דזונה היא ונדאי דעבדה איסורא ועוד יתבאר בזה לקמן בשמעתין בס"ד: דף צא גמ' אי ברצון מי אית לה פתובה משמע דלמשנה ראשונה נאמנת גם באומרת טמאה אני ברצון וצריף להוציאה אלא דכתובה קשיא ליה אבל מלשון הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה נראה דברצון גם למשנה ראשונה אינה נאמנת אבל בירושלמי פירק קמא דסוטה משמע דאפילו ברצון נאמנת לפי משנה ראשונה דאמרינן התם עלה דתנן בפירק קמא ואלו שאסורות בתרומה האומרת טמאה אני לה מתניתין לא כמשנה ראשונה פ"א דע"כ אתיא כמשנה ראשונה דנאמנת בטמאה אני לה דלמשנה אחרונה דאינה נאמנת אמירתה לאו פלום היא ושריא בתרומה וכדמסקינן הכא בירושלמי דמוותרת בתרומה ומשני דהתם למשנה אחרונה נמי נאמנת דרגלים לדבר אלמא דברצון נמי נאמנת למשנה ראשונה אלא דכבר הקשה המשל"מ ז"ל בפ"ח מהלכות תרומות על דברי הירושלמי מה ענין זה למשנה אחרונה הא התם אסורה לכ"ע בתרומה פיון דאינה שותה כשאומרת טמאה אני לה וכדתנן בפירק שני שם וממילא אסורה בתרומה ויש לומר דע"כ תנא דתני תרתי אומרת טמאה אני לה ואומרת אני שותה משמע דבאומרת טמאה אני לה אפילו רוצה לשתות אין משקין אותה ואסורה בתרומה ועל זה שפיר קאמר דע"כ כמשנה ראשונה אתיא דלמשנה אחרונה דאינה נאמנת אמאי לא תשתה ותהיה מותרת לבעלה ולתרומה ולהכי קאמר דברגלים לדבר נאמנת גם למשנה אחרונה ועל פי זה יש ליישב גם דברי התוספות ז"ל בסוטה דף ו' שכ' פן לרב ששת דאמר דמוותרת בתרומה למשנה אחרונה אמאי אסורה בתרומה דאין דבריהם מובנים מפני קושיא הנ"ל וכמו שהקשה שם המשל"מ ז"ל והקשה עוד דהא היכא דנתגרשה ר"ש נמי מודה דאסורה בתרומה וא"כ התם דאסורה לו עוד גם לר"ש אסורה בתרומה אבל לפי הנ"ל ניחא דהא גופא קשיא להו אמאי לא תשתה ותהיה מותרת בכל וכנ"ל אלא דלפ"ז מאי אריא לרב ששת הא לרבה נמי צריף לומר למשנה אחרונה דרגלים לדבר שאני מדתנן בפ"ב דאומרת טמאה אני לה אינה שותה ולמשנה אחרונה תשתה ותותר לבעלה אלא ע"כ היכא דאיכא רגלים לדבר נאמנת גם למשנה אחרונה וצ"ע עכ"פ מד' הירושלמי שמעינן דאפילו ברצון נאמנת למשנה ראשונה וע' ברא"ש ז"ל ביבמות פירק פיצד שכתב דאפשר דר"ש דאמר דאוקלת בתרומה מייירי בחוזרת ונותנת אמתלא לדבריה ומד' הירושלמי לא משמע פן דא"כ אתיא מתניתין אפילו כמשנה אחרונה ובלא אמתלא ובלא"ה ג"כ לא משמע הכי דעיקר הטעם שלא תוציא לעז על בניה ולא מטעם אמתלא וכבר נחלקו בזה הראב"ד והרב המגיד ז"ל בדין זה אי מהני אמתלא ע' בפ' ח"י מה' א"ב וע' בזה בש"ע בס"י ו' וקט"ו וקע"ח ובד' הב"ש והר"מ ז"ל ויתבאר עוד בזה בסוף מכילתין: שם גמרא איבעיא להו אמרה לבעלה גרשתני מהו ומסיק רב המנונא דאפילו למשנה אחרונה מהימנא דכל דינדע ביה בעלה חזקה אינה מעיזה ורביא אמר איפכא דאפילו למשנה ראשונה לא מהימנא דדוקא בטמאה אני לה

הוא דמהימנא דלא עבידא לבזויי נפשה אבל חזקה דאינה מעינה לא ס"ל דזימנין דתקריף לה מן גברא מעינה ומעינה ופירש"י ו"ל גירשתי מי מהימנא ואם אשת פהן אסור לו להחזירה משמע קצת מדבריו דלא מיבעי ליה לענין שתנשא לאחר דלענין זה ונדאי לא מהימנא אלא אם אשת פהן היא להיות אסורה לו מיבעי ליה וקשה לפ"ז היכי קאמר רבא דאפילו למשנה ראשונה לא מהימנא הא עכ"פ אסורה לו משום דשויא אנפשה חד"א וצ"ל פי היכי דלמשנה אחרונה באומרת טמאה אני לה לא חיישינן לחד"א פחד מהני טעמא שכ' הר"ן ו"ל הכא נמי אומרת גרשתי למשנה ראשונה ולא מיבעי לפי מה שכ' בתרוץ בתרא דמדינא לא מהימנא להפקיע עצמה מתחת בעלה ונדאי דא"ש בגרשתי גם למשנה ראשונה אלא אפילו לפי מה שכ' הרשב"א ו"ל דמשום מגדר מילתא דשפא עיניה נתנה באחר נגעו בה ומשנה ראשונה לא חיישא להכא היינו דווקא במילתא דמבינא נפשה אבל במילתא דלית לה פיסופא גם למשנה ראשונה גדרו בה גדר: והראב"ד ו"ל בפ"ז מהלכות אישות פתב דלא אמרו חזקה זו אלא לענין שתופסין בה קידושין לאחר אבל לא להנשא לכתחלה ומשמע דתפסי בה קידושי שני לבד וצריכה גט ממנו אבל לא תשב תחת שני בלא גט מראשון ובפ"ו מהלכות הנ"ל פתב עוד או שפא אם נשאת לא תצא וא"ת תנשא לכתחלה א"כ לא הנחת בת שתשב תחת בעלה והרמ"א ו"ל הביא דעתו בש"ע סי' י"ז ושיטתו ו"ל נפלאה היא וכבר הקשו הראשונים ו"ל על דבריו מפמה דוכתי ועוד קשיא לי אי חיישינן לעיניה נתנה באחר גם בזה א"כ למה נאמינה פלל אפילו לחומרא כמו למשנה אחרונה בטמאה אני לה דאינה נאמנת פלל וי"ל דס"ל להראב"ד ו"ל דגם למשנה ראשונה לא מצינו שתהא נאמנת לקולא בדבר שבערונה דבעינו עדות גמורה ומש"כ הר"ן ו"ל דנאמנת אפילו ליטול כתובתה מדמדמינן לה למתניתין אין זו מוכרח דהכא אין מאמינן לה אלא להוציאה מתחת בעלה וממילא הוא נותן לה כתובה אבל להאמינה להנשא לכתחלה בלא גט זו לא שמענו ומשום הכי מפרש לה לדרב המנונא דבאמת אינה נאמנת לגמרי מן התורה אלא לחומרא בלבד ולתפוס בה קידושין מאחר ומדרבנן הימנוה וכמשמעות לשון הר"ן ו"ל לעיל דטמאה אני לה למשנה ראשונה ג"כ תקנת חכמים היא דנאמנת אבל למש"כ עוד בפ"י דשפא אם נשאת לא תצא א"כ ע"כ מדין תורה נאמנת ולפי זה מנ"ל לכתחלה לא תנשא אלא דמצינו פזו בכתובות פ"ק ב' בהא דתנו התם אם משנשאת באו עדים לא תצא דר' אושעיא מתני לה ארישא באשת איש אני וחזרה ואמרה גרושה אני דס"ל דרב המנונא מייירי אפילו שלא בפניו ואם נשאת לא תצא אבל לכתחלה לא תנשא וי"ל דמהתם משמע לי להראב"ד ו"ל הכי דלר' אושעיא אין חילוק בין בפניו או שלא בפניו ודווקא אם נשאת לא תצא אבל לכתחלה לא תנשא אבל מאי דמספקא ליה להראב"ד ו"ל בהא דאם נשאת לא תצא וכמש"כ או שפא כו' ונדאי קשיא דהא בכתובות שם מוכח דאפילו שלא בפניו אם נשאת לא תצא וכש"כ בפניו ומאי מספקא ליה ונהי דבסוף גיטין איתמר פי האי סוגיא לענין תפיסת קידושין מאחר לחוד מ"מ הא בכתובות מבואר דאם נשאת לא תצא וי"ל דס"ל כמו שפתבו התוספות ו"ל שם בגיטין דשלא בפניו אינה נאמנת אלא לתפיסת קידושין בלבד ודוקא היכא דנשאת קודם שבאו עדים הוא דלא תצא משום דיש לה מיגו ג"כ וכדמוכח דמתניתין מכתובות דדוקא אם משנשאת באו עדים הוא דלא תצא אבל אם באו עדים תחלה אינה נאמנת ואפילו אם נשאת תצא וע"ש בכתובות תוס' ד"ה אית ליה דרב

המנונא ובמהרש"א שם ועפ"ז אינו מוכן מ"ש הלח"מ ו"ל בפ"ד שם לנישב ד' הר"אב"ד
ו"ל מסוגיא דיבמות פ"ק האשה שלום דתנו קטטה בינו לבינה אינה נאמנת לומר מת
בעלי ה"ד קטטה דאומרת גרשתני ופריה וליהימנה מדרב המנונא ולד' הר"אב"ד ו"ל מאי
קושיא ותיריף הלח"מ ו"ל דמדקתני אינה נאמנת משמע דאינה נאמנת פלל אפילו
לתפיסת קידושין לאחר נהרי במתניתין דכתובות תנו ואם יש עדים אינה נאמנת אף ע"ג
דלתפיסת קידושין נאמנת לר' אושעיא ולפי הג"ל איכא למידחי מה שפכת דהר"אב"ד
ו"ל משמע דלמ"ד שלא בפניו נמי איתמר דרב המנונא ממילא דמי לגמרי בפניו לשלא
בפניו וכי היכי דשלא בפניו ע"כ אינה נאמנת להנשא לאחר ה"נ בפניו וע"כ הא ליתא
דשלא בפניו אם נשאת תצא ובפניו כ' דשמה אם נשאת לא תצא אלמא דבפניו עדיף
וא"כ הדרא קושיא לדוכתא מנ"ל דבפניו לא תנשא לכתחלה ונהר"מ"א ו"ל בסי"ז פתב
דיש אומרים דאינה נאמנת אלא לתפיסת קידושין וצ"יין שם הר"ן ו"ל בשם יש אומרים
והר"ן ו"ל לא פתב בשם יש אומרים אלא דלא תנשא לכתחלה אבל אם נשאת לא תצא
ועיין ב"ש שם שפכת דלהיש אומרים אמתקדשה לאחר לא תצא.

ולפי לשון רמ"א ו"ל דלא מהני אלא לתפיסת קידושין אפילו אם נשאת תצא עוד פתב
הב"ש ו"ל בשם א"ח לחלק דע"כ נאמנת מחמת חזקה דאין אשה מעיזה אלא היכא
דליכא עדים שהיא אשת איש אלא הוחזקה באשת איש אבל אם יש עדים אינה נאמנת
וי"ל דיצא לו ממתניתין דכתובות ואם יש עדים אינה נאמנת ואמאי לר"א דאמר שלא
בפניו בפניו דמי ואינה מעיזה אמאי אינה נאמנת אלא משום דיש עדים אינה נאמנת
אפילו בפניו וכבר פתב הב"ש ו"ל דלא משמע פן מפל הראשונים ו"ל וכן שיטת הר"אב"ד
ו"ל וצ"ע: והנה בשמעתין משמע דרבא פליג עליה דרב המנונא וסבירא ליה דאינה
נאמנת לומר גרשתני יקשה דבכתובות פ"ב משמע דרבא סבירא ליה פ"ב המנונא
מדפריה הש"ס עליה דרבא דמשני התם דב"ר ר' יוחנן מרב המנונא ע"ש וראיתי למי
שפכת דאדר"י הוא דפריה דר' יוחנן ע"כ סבירא ליה פ"ב המנונא מהא דאמר בירושלמי
שם דאפילו ברישא אם נשאת ואחר כך באו עדים לא תצא.

וע"כ היינו משום דרב המנונא וכדאיתא בתלמודין ולע"ד זה אינו דהא הש"ס פריה עלי
דרב המנונא מהשמים ביני לבינה דמשנה אחרונה דאינה נאמנת ומשני משום דהתם
ליכא העזה דאיהו לא קים ליה ב"ר פ"ב ב"ר פ"ב ב"ר פ"ב ב"ר פ"ב ב"ר פ"ב ב"ר פ"ב
כמה דשמאי רחיקא כו' ואע"ג דידע בה בעלה דמשקרה מ"מ אינה נאמנת למשנה
אחרונה א"כ ע"כ ליתא לדרב המנונא גם באומרת גרשתני וע"כ צ"ל דטעמא דר' יוחנן
דלא תצא בנשאת ואח"כ באו עדים הוא משום מיגו וכן משמע התם בירושלמי ע"ש.

והדרא גושנין לדוכתא מאי פריה הש"ס עליה דרבא מרב המנונא. ועי' בהרא"ש ו"ל
שפכת דרבא נמי אפ"ר דמודי לרב המנונא אלא דמדחי ראיתו ולא משמע פן.

והתוספות ו"ל ביבמות פ"ק האשה שלום גרסי הכא דרבה פליג אדרב המנונא ולפי זה
נמי תיקשי מהא דאמר רבה בפ' התקבל ומודה רב הונא דאם אמרה קמאי דידי יתבא
ניהליה כו' מיגו דאי בעיא אמרה לדידי יתבא ניהליה ופ"ה הרא"ש ו"ל התם דאפילו אין
הגט יוצא מתחת ידה היא נאמנת אי אמרה לדידי יתבא ניהליה וכדרב המנונא אלמא
דרבה נמי אית ליה דרב המנונא וי"ל דהתם רבה אליבא דרב הונא קאמר ורב הונא ס"ל

פָּרַב הַמְנוּנָא פְּדַאיִתָּא בְּסוּף הַמְגֵרֶשׁ ע"ש: וְהֶרְמַב"ם ו"ל בְּפֶרֶק י"ד מַה"א מְשַׁמַּע דְּמַפְרָשׁ לְהָא דְהַשְׁמִים בְּיַי לְבִינָה כְּפִי הִירוּשְׁלָמִי עַל מְנִיעַת הַיְחוד וְכַבֵּר הַקְּשׁוּ ו"ל עָלְיוּ פִּינּוּ דְפֶסֶק פָּרַב הַמְנוּנָא א"כ בְּכַה"ג אֲמַאי לֹא מְהִימְנָא דְהָא מְלִתָּא דִּידַע בָּהּ בְּעֵלָה אֵינָה מְעִינָה וּבִשׁ"ע ס' ע"ז כ' פְּלִשׁוֹן הֶרְמַב"ם וְכַבֵּר הַקְּשָׁה שֵׁם הַב"ש בְּשֵׁם הַפְּרִישָׁה מְהָא דְכָתַב בְּסִי קנ"ר וְנָת דָּאִין לֹא גְבוּרַת אַנְשִׁים דִּינִצָּא מִשׁוּם דְּאֵינָה מְעִינָה וְהִלְחוּ.

בַּל לְחַלֵּק דְּדוּנְקָא בְּכַה"ג דִּינִירָה פְּחִיז דְּבַעֲיָא לְאַפּוֹקִי נְפִשָׁה מִבּ חָא דְּאֵינָה מְעִינָה אַבְל אִם טוֹעֵנָת שְׁאִינוּ מְתִיחַד עֲמָה אִין זֹו הַעֲנָה כ"כ. אַבְל מְלִשׁוֹן הֶרְמַב"ם ו"ל בְּפֶרֶק ט"ו שֵׁם מְשַׁמַּע דְּבִטְעֵנַת גְּבוּרַת אַנְשִׁים נְמִי עוֹשִׁין פְּשָׁרָה בְּיַנְיָהֶם וְעִי' לַח"מ שֵׁם וְהִיָּה נִרְאָה דְּהֶרְמַב"ם ו"ל לֹא פֶּסֶק פָּרַב הַמְנוּנָא אֲלֵא דוּנְקָא בְּאוּמְרַת גְּרִשְׁתְּנִי דְּבָנָה וּודַאי אֵינָה מְעִינָה וְכַמִּש"כ הֶרָא"ש ו"ל כָּאן בְּפֶסֶקִי דְּאוּמְרַת גְּרִשְׁתְּנִי מְסַתְּבָרָא טְפִי לְהַאמִּינָה שְׁלֵא תְהָא בְּאִיסוּר כָּל יוֹמִי אַבְל בְּשָׂאָר טְעֵנוֹת אִין לְהַאמִּינָה וְכַבֵּרָא דְּפִלִּיג אֲדַרְב הַמְנוּנָא אֲלֵא מִשׁוּם דְּהָא דְּרַב הַמְנוּנָא בְּאוּמְרַת גְּרִשְׁתְּנִי אִיתְמַר בְּכַמָּה דְּוֹכְתִי מְשַׁמַּע דְּהִלְכָה פְּסוּקָה הִיא תִּדַע דְּהָא אִיפָא מ"ד דְּאַפִּילוּ שְׁלֵא בְּפִנּוּ אִיתְמַר דְּרַב הַמְנוּנָא.

וְנָה וּודַאי לִיכָא לְמִילָף מִמְתְּנִיתִין אַפִּילוּ לְפִי מְשַׁנָּה רַאשׁוּנָה אֲלֵא ע"כ מְסַבְרָא בְּעֵלְמָא הוּא דִּס"ל הָכִי דְּחִזְקָה דְּאֵינָה מְעִינָה בְּנָה אַפִּילוּ שְׁלֵא בְּפִנּוּ אַבְל דְּבָרִי הַשְׁוֹלְחָן עֲרוּף צָרִיף עִינּוּ וְנָה דִּישׁ לֹומֵר כְּמוֹ שְׁכַתְּבַת הַלְחָם מְשַׁנָּה ו"ל לְחַלֵּק בְּנָה אַבְל מנ"ל לְחַלֵּק בְּהָכִי וְכַבֵּר נְאֻמְרוּ דִּינִים אֵלוּ בְּאַרְנוּפָה בְּדְבָרִי הֶרָאשׁוּנִים ו"ל וְעִי' בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ בַּה"א שְׁהֶאָרִיף בְּנָה וְדוּק בְּמָה שְׁכַתְּבַתִּי: ע"ב בְּגַמ' הִהוּא גְּבָרָא דְּהוּי מְהַרְזֵק כו' אִם אִיתָא דְּעֵבַד אִיסוּרָא אִירְכּוּסִי הוּי מִירְפֶס וְכַתְּב הֶר"ן ו"ל דְּאִיצְטְרִיף הִיא טְעֵמָא לְבַעַל נְפִשׁ שְׁלֵא יְחוּשׁ לְעַצְמוֹ אַבְל מְדִינָא בְּלָאוּ הָכִי שְׁרִיָא דָּאִין הֶאָשָׁה נְאֻסְרַת אֲלֵא בְּקִינּוּי וְסִתִּירָה אַבְל הַתּוֹס' וְהֶרָא"ש ו"ל בִּיבְמוֹת פֶּרֶק ב' פְּתָבוּ דְּמִיָּרִי הֶכָא בְּאוּמְרַת טְמָאָה אֲנִי לָהּ דָּאִי לָאוּ הִנִּי טְעֵמָא הוּי אִסוּרָה לְבַעֲלָהּ וצ"ל לְדְבָרִיהֶם ו"ל אַע"ג דְּאוּמְרַת טְמָאָה אֲנִי לָהּ אֵינָה נְאֻמְנָת לְמִשְׁנָה הֶכָא בְּהִנִּי עוֹבְדִי הִיא נְאֻמְנָת פִּינּוּ דְּאִיפָא רְגָלִים לְדְבָר וְכַמִּש"כ לְעִיל בְּשֵׁם הִירוּשְׁלָמִי וְמָה שְׁהַקְּשׁוּ הַתּוֹסְפוֹת וְהֶרָא"ש ו"ל שֵׁם הָא שְׁוִיָא אֲנַפְשָׁה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא לֹא הִבְנִתִי מֵאִי עֲנִין קוֹשְׁיָא זֹו לְפִי פִירוּשָׁם הָא בְּלָאוּ הָכִי אֲמַתְנִיתִין לְמִשְׁנָה אַחְרוּנָה יְקִשָׁה קוֹשְׁיָא זֹו וְכַמוֹ שְׁהַקְּשׁוּ ו"ל הֶכָא: וְהַתּוֹסְפוֹת ו"ל בְּכַתְּבוֹת פֶּרֶק אַע"פ.

פְּתָבוּ ג"כ לְפָרֶשׁ פְּנ"ל דְּמִיָּרִי בְּאוּמְרַת טְמָאָה אֲנִי וְהַקְּשׁוּ שֵׁם עַל זֶה אֲמַאי לֹא תִהְיֶה נְאֻמְנָת בְּמִיָּגוּ דְּמָאִיס עָלִי וּמִסְקִי הֶתֶם דְּהֶכָא לְבוּעַל הוּי אִסִּירָא אִי לָאוּ הִנִּי טְעֵמִי וְכֹן מְסַתְּבַר דְּבְאוּמְרַת טְמָאָה אֲנִי לָהּ מִשׁוּם טְעֵמָא דְּאִירְכּוּסִי הוּי מִירְפֶס לֹא הוּי שְׁרִיָא דְּשׁוּיָא אֲנַפְשָׁה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא.

וְאִין דְּבָרִיהָ ו"ל מוֹכְבִּים. דָּאִי מִשׁוּם חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא תִּיקְשִׁי אֲמִשְׁנָה אַחְרוּנָה דְּבְאוּמְרַת טְמָאָה אֲנִי לָהּ שְׁרִיָא לִיָּה וְכֹן הַקְּשָׁה מְהַרְשָׁ"א ו"ל שֵׁם וצ"ל דְּכֹנוּנְתֶם דְּהֶכָא בְּהִנִּי עוֹבְדִי דְּאִיפָא רְגָלִים לְדְבָר וְגַם שְׁוִיָא אֲנַפְשָׁה חֲתִיכָה דְּאִיסוּרָא מִשׁוּם טְעֵמָא דְּאִירְכּוּסִי הוּי מִירְפֶס לֹא מְסַתְּבַר לְהַתִּירָה וְדוּנְקָא בְּאוּמְרַת טְמָאָה אֲנִי לָהּ סְתָמָא הוּא דְּהַקְּשִׁילוּ מִשׁוּם דְּעִינָה נְתָנָה בְּאַחַר אַבְל לֹא בְּכַהֲאִי גִוּוּנָא דְּאִיפָא רְגָלִים לְדְבָר וְכֹן פְּתַב הַבֵּית שְׁמוּאֵל ו"ל בְּסִי קט"ו בְּבִיאוּר דְּבָרִיהֶם ו"ל: וְרִאִיתִי לְהֶרְשָׁב"א ו"ל שְׁכַתְּבַת דְּבַעֲוֹבְדָא דְּפֶרְטִיָּה

נואף וכלאי בָּבָא נְמִי מִיָּרִי בְּאִשְׁתּוֹ פֶּהוּ אִי נְמִי בְּאִשְׁתּוֹ יִשְׂרָאֵל וְרוֹצֵה לְהַחְמִיר עַל עֲצָמוֹ וְלֹא הַבְנֵתִי דְבָרָיו וְ"ל וְעִי' כְּתוּבוֹת גְּבִי רְאוּהָ מְדַבֶּרֶת וּבְתוֹס' שָׁם וּמ"ט אֶתְיָא לִיה שְׁפִיר טְפִי בְּאִשְׁתּוֹ פֶּהוּ מְאִשְׁתּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּאִי בְּלֹא אֶמְרָה טְמֵאָה אֲנִי לָהּ גַם בְּאִשְׁתּוֹ פֶּהוּ מְוַתֶּרֶת בְּלֹאוֹ הֵכִי דְאִין הָאִשָּׁה נְאֻסְרָת אֶלָּא עַל יְדֵי קִינּוּי וּסְתִירָה וְאִי מִיָּרִי דְאוֹמְרָת טְמֵאָה אֲנִי לָהּ בְּאוֹנָס א"כ מֵאִי אֶרְיָא בְּאִשְׁתּוֹ פֶּהוּ הָא בְּאִשְׁתּוֹ יִשְׂרָאֵל נְמִי נְאֻמְנָת פְּהֵאִי גְוּוֹנָא אִי לֹא דְאִירְפוּסִי הָוִי מִירְפּוּס פִּינּוֹן דְּאִיפָּא רְגְלִים לְדָבָר וְעִי' פִּירוּשׁ הַמְשָׁנִיּוֹת לְהַרְמַב"ם וְ"ל שְׁכ' ג"כ דְּהַמְעַשְׂוֹת מִיָּרִי בְּאִשְׁתּוֹ פֶּהוּ לְפִי שְׁהַטְעִיּוֹת וְהַפִּתּוּי הוּא חֵלֶק מִהֶאֱוִינָס וּפִתּוּי זֶה לֹא הַבְנֵתִי דְדוֹקָא פִּתּוּי קֻטְנָה הוּא דְהָוִי אֲוִנָס וְגַם זֶה לֹא ס"ל לְהַרְמַב"ם וְ"ל: וּמ"מ מְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א וְהַר"ן וְ"ל שְׁפִירְשׁוֹ דְהִכָּא לְעַנְנּוּ בָּא לְצִאת יְדֵי שְׁמַיִם קְאָמֵר נִרְאָה דְסְבִירָא לְהוּ דְאִפִּילוֹ אִיפָּא רְגְלִים לְדָבָר אִינְהָ נְאֻמְנָת לְוַמֵּר טְמֵאָה אֲנִי לָהּ.

וּמָה שְׁפִתְבוֹ הַתּוֹסְפוֹת וְ"ל בְּכְתוּבוֹת לְאַסְנֹר מְטַעַם דְּשׁוּיָא אֲנַפְשָׁה חֲתִיכָה דְאִיסוּרָא וּנְדָאִי נִרְאָה דְלֹא ס"ל לְהַר"ן וְ"ל וּכְמוֹ שְׁפִתְבֵּתִי לְעִיל דְלִהְפִקִיעַ עֲצָמָה מִיַּד בְּעֵלָה אִינְהָ נְאֻמְנָת וְאֵע"ג שְׁפִתְבֵּתִי לְעִיל לְהוֹכִיחַ מְדַבְרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי בְּסוּטָה דְהִיכָא דְאִיפָּא רְגְלִים לְדָבָר נְאֻמְנָת לְוַמֵּר טְמֵאָה אֲנִי לָהּ הִינְנוּ דְוּוֹקָא בְּרְגְלִים לְדָבָר שְׁע"י קִינּוּי וּסְתִירָה אֶבֶל לֹא בְשָׂאֲרֵי רְגְלִים לְדָבָר כִּי הִיכִי דְעַד אֶחָד אִינוּ נְאֻמְנָת אֶלָּא ע"י קִינּוּי וּסְתִירָה וְעִי' סִי' מ"ו ס"ח שָׁם בְּדַבְרֵי הַרְמ"א וְ"ל מָה שְׁכַתְבַּת בְּשָׁם תְּשׁוּבַת הַרָא"ש וְ"ל וְחִילְקָא שָׁם דְנְאֻמְנָת לְוַמֵּר שְׁנַתְקַדְשָׁה לְרֵאשׁוֹן פִּינּוֹן שְׁיֻצָּא קוּל תַּחְלָה וְהָוִי כְמוֹ הִיכָא דְאִיפָּא רְגְלִים לְדָבָר בְּטְמֵאָה אֲנִי לָהּ וְלִי נִרְאָה דְבְּאוֹמְרָת נְתַקְדְּשָׁה וְנְדָאִי דְלֹא מְהַנִּי רְגְלִים לְדָבָר וְאֶדְרַבָּא גְרַע טְפִי דְהָא הֵתָם בְּנִתְקַדְשָׁה לְאַחַר טְעָמָא דְנְאֻמְנָת מְשׁוּם דְאִינְהָ מְעִינָה וְהִיכָא דְאִיפָּא קוּל דְמְסִייעַ לָהּ וְנְדָאִי מְעִינָה וְכִי הִיכִי דְאֶמְרִינוּ גְבִי גְרַשְׁתַּנִּי דְהִיכָא דְאִיפָּא דְמְסִייעַ לָהּ מְעִינָה וְדַבְרֵי תְשׁוּבַת הַרָא"ש וְ"ל נִרְאָה כְמוֹ שְׁכ' הַח"מ שָׁם בְּאוֹרְחָה וְעִי' שָׁם בְּסוּף סִי' מ"ז מָה שְׁכַתְבַּת הַרְמ"א וְ"ל דִּישׁ אוֹמְרִים דְאֵם אֶמְרָה נְתַקְדְּשָׁתִי לְפָלוּנִי אִינְהָ נְאֻמְנָת לְוַמֵּר אַח"כ פְּנוּיָה אֲנִי דְלֹאוֹ כָּל הַיְמָנָה לְהַפְקִיעַ עֲצָמָה מִמְּנֹו וְהַקְשָׁה הַח"מ אֲמַאי אִינְהָ נְאֻמְנָת בְּמִיגוֹ דְגְרַשְׁתַּנִּי וְלַעֲנִי ד' לֹא שְׁיִיף מִיגוֹ בְּזָה דְמַמ"נ אִי אִיפָּא חֲזָקָה דְאִינְהָ מְעִינָה בְּטַעֲנָה כְּזוֹ א"כ בְּלֹא מִיגוֹ תְהֵא נְאֻמְנָת מְשׁוּם חֲזָקָה דְאִינְהָ מְעִינָה וְאִי אִין כְּפֹאן חֲזָקָה זֹו פִּינּוֹן דְאוֹמְרָת שְׁלֵא נְתַקְדְּשָׁה לוֹ אִין כְּפֹאן הַעֲזָה א"כ לִיכָּא מִיגוֹ הִכָּא ג"כ וְאֶפִּילוֹ לְמֵאן דְאָמֵר בְּעֵלְמָא אֶמְרִינוּ מִיגוֹ דְהַעֲזָה לְעַנְנּוּ מְמוֹן אֶבֶל הִכָּא לְכ"ע לֹא מְהִימְנָא מְחַמַּת מִיגוֹ כָּל שְׂאִין בְּטַעֲנָתָה חֲזָקָה דְאִינְהָ מְעִינָה וְהַתּוֹסְפוֹת וְ"ל בִּיבְמוֹת הַקְשׁוֹ אֲמַאי לֹא תְהֵא נְאֻמְנָת לְוַמֵּר מֵת בְּעֵלָה כְּמִיגוֹ דְגְרַשְׁתַּנִּי עֵינּוֹן מְהַרְש"א וְ"ל וּבְמָה שְׁכַתְבֵּתִי שָׁם: וְכֵן בְּגִיטִין פֶּרֶק הַתְּקַבֵּל דְאָמֵר רַבָּה וּמוֹדָה רַב הוּנָא דְאִי אֶמְרָה קַמְאִי דִּידִי יְהֵבָא כו' מִיגוֹ דְאִי בְּעִי אֶמְרָה לְדִידִי יְהֵבָא נִיְהֵלִיָּה דְפִירְשׁ הַרָא"ש וְ"ל דְהִינּוּ מִיגוֹ דְגְרַשְׁתַּנִּי ג"כ יֵשׁ לְזַקְדָּק כְּנ"ל הָא הָוִי מִיגוֹ דְהַעֲזָה וְאִי בְּטַעֲנָתָה ג"כ מְעִינָה א"כ בְּלֹאוֹ הֵכִי לִיְהִמְנָה וְכֵן הַקְשָׁה הַלַּח"מ וְ"ל וְצָרִיף לְוַמֵּר דְבְּטַעֲנָתָה קַמְאִי דִּידִי כו' נְמִי אִיפָּא הַעֲזָה אֶלָּא דְאִינְהָ נְאֻמְנָת מְפָנִי שְׁהַשְׁלִישׁ מְסִייעַ לְהָאִשָּׁה וּמְשׁוּם הֵכִי אֶמְרִינוּ מִיגוֹ וּבְאוֹמְרָת פְּנוּיָה אֲנִי בְּלֹאוֹ הֵכִי לֹא שְׁיִיף לְהֶאֱמִינָה בְּמִיגוֹ דְגְרַשְׁתַּנִּי פִּינּוֹן דְסוֹתְרָת דְבְרִיָּה הֶרְאֻשׁוֹנִים וְהַדְבָרִים אֶרְוֹפִים בְּזָה וְאֲנִי לֹא בְּאִתִּי אֶלָּא לְפִרְשׁ: שָׁם בְּגְמָרָא פְּשִׁיטָא מְהוּ דְתִמְאָא אִיסוּרָא עֶבֶד כו' לְפִי מָה שְׁפִירְשׁוֹ הֶרְאֻשׁוֹנִים וְ"ל דְמִיָּרִי הִכָּא בְּאוֹמְרָת טְמֵאָה אֲנִי לָהּ אֵם כֵּן מֵאִי פְרִיף פְּשִׁיטָא דְשָׂרְיָא פִּינּוֹן דְהִיא אוֹמְרָת שְׁנַטְמָאָה וְטוּבָא קָא מְשַׁמַּע לֹן אָף עַל גַּב דְאִיפָּא רְגְלִים לְדָבָר שְׁנַתְיִחְדָּה עִם הַנּוּאָף אֶפִּילוֹ הֵכִי

אינה נאמנת ושריא מהאי טעמא דאם איתא דעביד איסורא כו' וניש לומר דיחוד בעלמא לא חשיב רגלים לדבר ועובדא קמיינתא עיקר הרגלים לדבר מדפרטיה נואף להוצא וערק רגלים לדבר דעבד איסורא ועיין תוספות ז"ל שפירשו בשם הערוך דערק הבעל מפחד הנואף.

להכי קאמר רבא דאדרבא מדלא אירפס שמע מינה דלא עביד איסורא אבל בעובדא אחריתא דלא הני אלא יחוד בעלמא פריה שפיר פשיטא דשריא ומשני דמהו דתימא דאדרבא מזה רגלים לדבר דעבד איסורא וקאמר ליה הכי כי היכי דלהוי מים גנובים קמ"ל דשריא משום דאיכא למימראיפכא דניחא ליה דלקימות וליכא רגלים לדבר לאיסורא טפי מלהיתרא משום הכי שריא.

ולפי פירוש הר"ן ז"ל דלצאת ידי שמים מיירי הכא ניחא טפי קושית הש"ס פשיטא ועי' בית שמואל בסי' מ"ב שהקשה מהא דאיתא בסנהדרין דהחשוד על עריות אינו נאמן גם לעיולי משום דמים גנובים ימתקו והכא לא חיישינן להכי ולפי ה"ל ניחא דהכא דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אזלינן לקולא ומותרת אבל לענין עדות פסול שפיר מטעם זה ועי' תוספות ז"ל שפכתבו דניטל טעם ביאה וניתן לעוברי עבירה והתם לאחר חורבן הוא דאמרינן הכי והכא לענין דינא קאמרינן גם מה שפכתבו דהנואף אינו יודע זה אינו מוכן ואין צריף לזה וכמו שפכתבתי: הדרו עלה פרק ואלו נדרים וסליקא לה מסכת נדרים.

בעזרת המאיר לארץ ולנדרים. הוא יאיר עינינו לדור דורים.

וקרן עמו ישראל ירים. ולכונן בית מקדשנו בראש הרים: